

PANDORA

De Brand bij Travtelio

Verwaandheid en Hebzucht

René Jean-Paul Dewil

Auteursrechten Clausule

René Jean-Paul Dewil © is de enige auteur van dit werk. © 2010.

Alle rechten voorbehouden.

Geen deel van deze publicatie mag veranderd worden zonder de schriftelijke toelating van de auteur.

Dit eboek mag slechts in elektronische vorm gekopieerd worden voor persoonlijk gebruik. Het mag niet gedrukt worden, in een elektronisch of ander ophaalsysteem geplaatst worden, gefotokopieerd, of op enige andere wijze vastgelegd worden zonder de schriftelijke toestemming van de auteur.

De enige plaats waar dit eboek mag opgehaald worden is van de Internet website www.theartofpainting.be, die de enige oorspronkelijke tekst bevat.

Deze publicatie valt onder de wetten op de auteursrechten, onder de copyright rechten.

Inhoudstafel

De Spelers	4
Hoofdstuk een. Proloog. Het gebouw van Travtelio en de Onderneming	9
Hoofdstuk twee. Jan Stevens.....	15
Hoofdstuk drie. De Buitenlanders	42
Hoofdstuk vier. Groepsvorming.....	83
Hoofdstuk vijf. Trioteignes	115
Hoofdstuk zes. Michel Doriant	158
Hoofdstuk zeven. Ommegang.....	186
Hoofdstuk acht. De vakvereniging.....	217
Hoofdstuk negen. De brand bij Travtelio.....	239
Hoofdstuk tien. Epiloog	267

De Spelers

“Pandora - De Brand bij Travtelio” is een werk van fictie. Alle namen van de figuren en van de plaatsen van deze roman zijn bijgevolg enkel en alleen het product van de verbeelding van de schrijver. Elke gelijkenis of overeenkomst met actuele personen die nog in leven zijn of die overleden zijn, of met de plaatsen en de gebouwen in de roman, is bijgevolg zuiver toevallig.

Pandora was de eerste vrouw in de Griekse mythologie. Elke god gaf haar unieke geschenken. Zeus bevel Hephaestus haar uit de Aarde te vormen als deel van een straf voor de diefstal door Prometheus van het geheim van het vuur. Al de goden gaven haar geschenken. Pandora kon een doos openen die later de Doos van Pandora genaamd werd, om al de kwade eigenschappen van de mensheid los te laten, zoals hebzucht, verwaandheid, laster, afgunst, en wegwijnen, terwijl de hoop in de doos bleef nadat Pandora die weer sloot.

In de volgende lijst worden de hoofdfiguren vermeld, met hun geboortetaal en hun nationaliteit, alsook hun ouderdom, vermeld tussen haakjes.

NL	Belgisch, Nederlandstalig
FR	Belgisch, Franstalig
US	Verenigde Staten van Amerika
ZW	Zweden
HK	Volksrepubliek China, Hong-Kong
TS	Tsjechië

Travtelio Executive Management

Gedelegeerde Bestuurder	Gerald Godelin (FR, 52)
Secretaris van Gerald Godelin	Emma Wauters (NL, 33)
President Zakenstrategie	Zhang Ho (HK, 51)
President Financiën	René Bastin (FR, 57)
President Wetzaken	Koen Smets (NL, 39)
President Uitbating	Barend Adriaens (NL, 39)
President Globale Diensten	Eric Terhulsen (NL, 40)
President Personeelsbeheer	Bernard de Voncques (NL, 44)
Zaken-IT coördinator	Julie Geerts (NL, 31)
Vicepresident Veiligheid	Lieven Segers (NL, 42)
Directeur Vakbondsrelaties	Bart Peters (NL, 43)
Directieassistente Vakbondsrelaties	Marie Donat (FR, 30)
Directeur Zakenontwikkeling	Jean-Gauthier de Buisseyre Thomassin d'Entray (FR, 37)
Externe Consultant	Radek Navratil (TS, 34)

Informatie Technologie (IT) Divisie

Directeur-Generaal van IT	Andreas Verstraete (NL, 57)
President Informatica (nieuw)	Linus Akerlund (ZW, 46)
Vicepresident IT	Rachel Kyle (US, 42)
Directeur Personeelsbeheer	Sigvard Sandström (ZW, 48)

IT Speciale Directeur	Andrew Raga (US, 36)
IT Speciale Directeur	Jan Stevens (Ian Clarkson) (NL, 34)
Manager Zaken-IT Ontwikkeling	Lauren O'Sheridan (US, 34)
Directeur IT Uitbating	Michel Doriant (FR, 54)
Directeur IT Uitbating (nieuw)	Mark Stephenson (US, 33)
Directeur IT Uitbating (nieuw)	Brad Brown (US, 36)
Directeur IT Uitbating (nieuw)	Sanjiv Gupta (US, 34)
Assistent Manager IT Uitbating	Petr Tuma (TS, 40)
Assistent Manager IT Uitbating	Karl Geerts (NL, 32)
IT Ontwikkeling Directeur	Thomas Denis (FR, 56)
IT Ontwikkeling Manager	Roland Devos (NL, 38)
IT Ontwikkeling Manager	Jean Collet (FR, 39)
IT Ontwikkeling Manager	Anthony Jones (US, 29)
IT Ontwikkeling Manager	Jennifer Alcock (US, 30)
IT Ontwikkeling Manager	Zhaò Fai (HK, 39)
IT Ontwikkeling Manager	Jana Kovar (TS, 32)
Directeur Personeelsbeheer	Sara Jansen (NL, 51)
Bureautica Manager	Paul Evrard (NL, 41)
Secretaresse van IT Ontwikkeling	Marguerite Dupas (FR, 52)
Operator Rekencentrum	Hugo Martin (FR, 40)
Koerierjongen	Jean Vandoren (NL, 22)
Analist en Ontwikkelaar	Daniel Drumont (FR, 63)

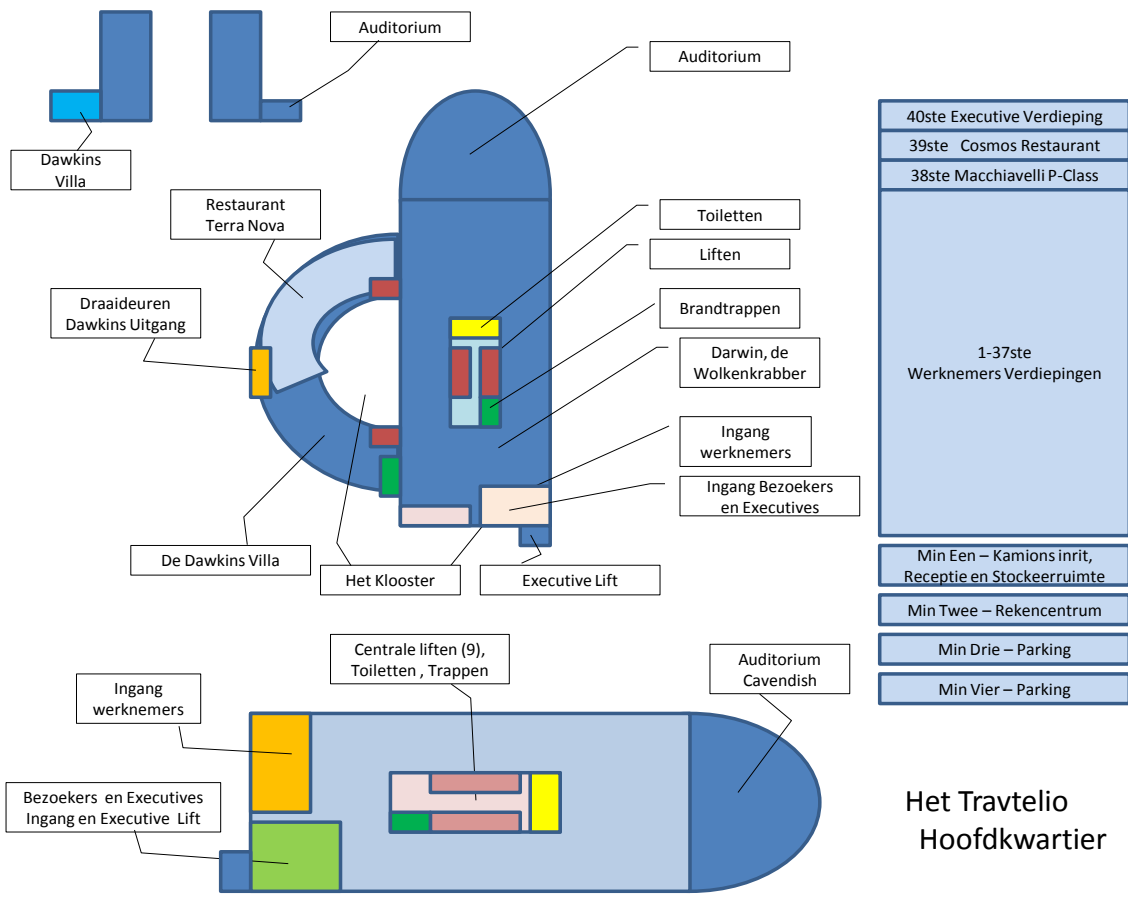
Anderen, niet Travtelio

Eigenaar van het Kasteel van Trioteignes	Graaf Charles de Trioteignes (FR, 35)
Vrouw van Graaf Trioteignes	Monique Ghysen (FR, 34)
Voorzitter van Beheerraden	Markies Alexandre de Brioges d'Exenaerde (FR, 60)
Voorzitter van Beheerraden	Gustave-Robert Trahty (FR, 61)
Vakbondsleider	Robert Daaks (NL, 48)
Assistente Vakbondsleider	Anne Degambre (FR, 36)
Trainer Lichamelijke Ontwikkeling	Georges Trudant (FR, 36)

Afkortingen gebruikt in de tekst

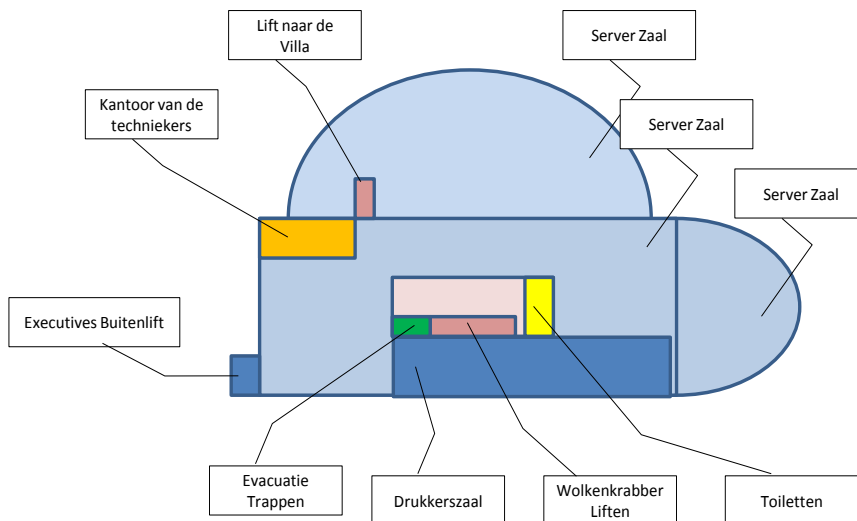
CD	Compact Disk
CEO	Chief Executive Officer, Gedelegeerde Bestuurder
CIO	Chief Information Officer, Hoofd Informatica
CV	Curriculum Vitae
EBITDA	Earnings before Interests, Taxes, Depreciation and Amortisation; winsten vóór interesten, taksen, depreciaties en afschrijvingen
ESC	Employee Skill Category, Vaardigheidscategorie van het personeel
Expatriate	afkorting van 'expatriate', iemand die van het buitenland afkomstig is
GPS	Global Positioning System
GSM	Groupe Système Mobile, mobilofonie norm of mobiele telefoon
HPI	Human Poverty Index
HR	Human Relations, personeelsrelaties
IP	Internet Protocol
IT	Information Technology, Informatica Technologie
MBA	Master of Business Administration
PC	Personal Computer
PhD	Philosopher's Degree
SOX	Sarbanes-Oxley Act
UK	United Kingdom
VS	Verenigde Staten van Amerika
USB	Universal Serial Bus; standaard verbinding van hulptoestellen aan PCs
VCP	Vaardigheidscategorie van het Personeel, of functiecode
VIP	Very Important Person, zeer belangrijke persoon

Het Triveltio Hoofdkwartier

Het Triveltio Hoofdkwartier

Het Rekencentrum op de Verdieping min twee

Het Trivtelio Rekencentrum op Verdieping Min Twee

Hoofdstuk een. Proloog. Het gebouw van Travtelio en de Onderneming

Het hoofdgebouw van de onderneming genaamd Travtelio rees uit de grond halfweg tussen de internationale luchthaven van Brussel en de buitenwijken van de stad. Het was recent opgetrokken in het midden van een sprankelend nieuwe zakenwijk die moest getuigen voor de ambities van het kleine maar voorspoedige België in het hartje van Europa.

Het hoofdkwartier van Travtelio was het meest opvallende gebouw in een mooi complex van hedendaagse architectuur met welgeordende, uitgestrekte bouwwerken omringd door heerlijke grasperken en parken. Slanke betonnen torens vormden de ruggengraat van de stalen structuren van die gebouwen, die aan alle zijden afgezet waren met glazen ruiten om de doorzichtigheid te benadrukken van de zakenactiviteiten die er in geleid werden. De enorme glazen oppervlakten weerspiegelden echter de groene grasvelden en de bomen om indiscrete ogen buiten te houden. In deze gebouwen waren de administratieve centra gevestigd van de multinationale ondernemingen die aangetrokken werden naar een hoofdstad die de zetel van de Europese Unie onderdak verschafte.

De belastingsvoordelen en andere financiële geschenken aangeboden door de Belgische Regering aan internationale coördinatiecentra trokken de grootste bedrijven van de wereld aan. De Belgische Minister van Financiën, bijvoorbeeld, liet niet alleen toe een bepaald percentage van interesten af te trekken op investeringen gedaan met leningen, op schulden, maar eveneens op geïnvesteerd eigen kapitaal, op eigen aandeel. Dergelijke initiatieven waren uniek in Europa.

Fabricagegebouwen werden niet geduld in de zone van het Travtelio gebouw, wel en slechts kantoorgebouwen voor witteboordactiviteiten, hotels met wereldklasse, en grote conferentiecentra. Schitterend nieuwe gebouwen van minder dan tien jaar oud vulden de volledige wijk van ongeveer driehonderd hectaren grond. De gebouwen waren nieuw, aseptisch, netjes afgelijnd op elkaar, degelijk en plechtig. Ze glommen van weelde. De laatste enkele gebouwen die daar opgetrokken werden toonden zelfs vermetele futuristische architecturen met ronde vormen in de jongste klassieke bouwkundige verschijningen van Spaanse en Oosterse inspiratie.

Het Travtelio Hoofdkwartier was hier vroeg gebouwd zodat het, meer dan gelijkaardige bouwwerken, de wijk vorm had gegeven en de andere panden had aangetrokken. Omdat het één van de eerste gebouwen daar was, rees de rechthoekige monoliet van beton, glas en staal hoger dan de andere gebouwen in een uitgestrekt, glooiend grasveld.

Toen de Travtelio reus van veertig verdiepingen groeide, realiseerde de Brusselse Gemeenteraad zich van het grote potentieel van deze, hun gronden. De Gemeenteraadsleden hielden echter niet veel van dergelijke hoogbouw omdat die hun historische stadsgebouwen van het oude centrum in de schaduw kon stellen. Ze stemden bijgevolg om in het vervolg op kleinere percelen land te laten bouwen in die buurt. Ze legden meer wegen en bredere wegen aan in de wijk, en meer ruimte gewijd aan parken. Ze beperkten ook de hoogte van toekomstige torengedebouwen tot minder dan twaalf verdiepingen. De Travtelio Wolkenkrabber zoals hij voortaan genoemd werd, hoewel hij zeer bescheiden in hoogte bleef vergeleken met gelijkaardige torens van Londen en Parijs, stond bijgevolg als het enige zeer hoge gebouw in de zakenwijk, en het deed de andere ondernemingen wel op dwergen lijken.

Bovenaan op de top van de wolkenkrabber van Travtelio wapperde een reusachtige Belgische vlag in de woeste, wervelende winden van de Brabantse vlakte. De vlag trok de aandacht naar

een nog groter paneel dat geplaatst was tegen de uitrustingen van de koeling van de klimatisering bovenop de toren, een paneel dat het enorme geel en blauwe logo van Travtelio toonde: een gestyliseerde ruiter die zijn paard hoog in de lucht deed springen over een denkbeeldige hindernis, het symbool van de wens van Travtelio om over eender welke concurrent in de zakenwereld heen te springen. Het was de ambitie van Travtelio om de meest voorspoedige onderneming onder alle vergelijkbare vennootschappen van Europa te worden.

Het hoofdgebouw van Travtelio bestond niet slechts uit die ene toren. Tegen de noordkant van de robuuste, rechthoekige hoofdmassa leunde een gebouw in halve maan van vijf verdiepingen hoog. Die halve maan was hol van binnen, zodat haar kantoren de verdiepingen bezetten rond een binnenplaats. Oorspronkelijk had deze patio open gelaten moeten worden tot de hemel, haar gronden een groene tuin van zeldzame planten en extravagante struiken, maar de eerste Gedelegeerde Bestuurder van Travtelio, de CEO of “Corporate Executive Officer”, weigerde om zoveel kostbare plaats ten prijs te geven aan niets anders dan bloemen en planten. Een reusachtige glazen koepel bedekte nu de binnenplaats. Enkele lage bomen groeiden daar toch, geplaatst in grote betonnen bakken in de patio, maar de zone was een vergaderplaats geworden, een agora, een plaats voor wandelingen en gesprekken, en een verzamelaarsplaats voor grote gebeurtenissen en voor avondconcerten. Hier ook werden de reusachtige kunstfoto's en beeldhouwwerken getoond die getuigden van de devotie van Travtelio voor de hedendaagse kunst. De Presidenten, Voorzitters van de divisies van het bedrijf, blufden met humor aan hun bezoekers dat deze kunstaankopen wel de beste investeringen waren van hun financiële diensten, want de waarde van de kunstwerken van Travtelio steeg elk jaar sneller dan de opbrengsten van het bedrijf op haar industriële investeringen.

Overall rond de patio bleef het gelijkvloers vrij van kantoorruimte. De helft van de ruimte was voorbehouden aan het restaurant van de werknemers. De andere helft was ingenomen door winkels. Een fitnesscentrum, een perswinkel, een bankagentschap, een koffiebar, een sandwichbar, en een conversatiezaal met comfortabele zetels voor middagpauzes waren daar ingericht voor het genoegen van de ongeveer vijfduizend personen die in het gebouw konden werken. Rondom de patio, rond de winkels en het grote restaurant, liep een wandelgang die overdekt was met booggewelven. De patio werd daarom snel het “Klooster” genoemd, omdat ze leek op het binnenste sanctum van een oude, Gotische abdij. De werknemers noemden dit deel van het gebouw plus de patio de “Villa”.

Aan de oostelijke zijde bulkte een soort bolstructuur uit de Wolkenkrabber, slechts vier verdiepingen hoog. Deze stond aan de smallere zijde van de Wolkenkrabber, en hierin was het Auditorium ondergebracht, een reusachtig grote zaal in de vorm van een Romeinse arena, waarin zachte, rode zetels opwaarts rezen in een halfmond van gebogen rijen, vóór een lang, rechthoekig verhoog. Duizend personen konden hier plaats nemen om te luisteren naar de belangrijke aankondigingen van het bedrijf. De voorstellingen werden dan geprojecteerd op grote, witte schermen zoals die in filmzalen bestonden.

De ingangshal van de personeelsleden en de ontvangst voor bezoekers bevond zich op het gelijkvloers van de Wolkenkrabber, aan de westkant. De werknemers moesten eerst door grote draaiende deuren stappen om gestopt te worden door een rij van twintig andere draaiende deuren, waar ze één na één doorheen konden door hun magnetische kaart over een elektronische doos te bewegen. Enkel wanneer men zulk een magnetische kaart had, een badge, kon men het gebouw betreden. Het elektronisch slot klikte en liet persoon na persoon instappen in wat de “Lobby” genoemd werd.

Gedurende meer dan honderd jaar na de oprichting van het Overheidsbedrijf had Trivtelio slechts een ontvangstbalie voor bezoekers nodig gehad, geen speciale ontvangstzaal voor personeelsleden. Mannen en vrouwen kwamen en gingen zonder te moeten bewijzen dat ze werknemers van het bedrijf waren. Wanneer Trivtelio echter geprivatiseerd werd, was de eerste verandering die door de nieuwe maatschappij ingevoerd werd om iedereen van een bedrijfsidentiteitskaart te voorzien, die ook een magnetische kaart was, waarzonder hij of zij de lokalen van Trivtelio niet kon betreden of verlaten. Iedereen moest die badge de ganse dag zichtbaar op zich dragen. Tevens gaf die kaart toegang tot bepaalde verdiepingen, maar niet tot alle.

De ontvangstzone voor bezoekers lag vlak naast de ingang van de werknemers, aan de rechterzijde van de Lobby. Deze twee ingangen waren buiten overdekt door een betonnen en glazen baldakijn, zodat tijdens regen of sneeuw ten minste dit deel van het voetpad droog bleef. Met de tijd werd deze overdekte plaats voor een andere, minder fraaie activiteit gebruikt. Het was verboden te roken binnen in het gebouw van Trivtelio. Eerst een grote groep, nadien een steeds kleiner wordende harde kern van rokers verzamelde zich steeds onder het overdak voor een snelle sigaret, ondanks het vriesweer in de winter en ondanks de wervelende winden die steeds rond de hoogbouw van de stad draaiden. Het zicht van die rokers, die ook dikwijls in het openbaar bier of vruchtensap dronken uit een blikje, was niet erg verheffend voor het beeld van het bedrijf, maar het Bestuur van Trivtelio had nog geen maatregelen getroffen om de rokers daar te verbannen naar andere plaatsen in of rond het gebouw.

De bezoekers konden in hun wagen via een brede tunnel die de "Spiraal" genoemd werd en die alle kelderverdiepingen bediende, naar de min drie of de min vier verdiepingen in de kelders rijden, vanwaar één van de centrale liften hen naar de ontvangsthal kon brengen. Ze konden ook gewoon binnen wandelen op het gelijkvloers, om verwelkomd te worden door hostesses in uniform aan een speciale balie. De kleuren van Trivtelio waren blauw en geel, en dus gingen de hostesses gekleed in mooie lichtblauwe pakjes en droegen ze elegante, gele zijden sjaaltjes om de hals.

Een andere structuur in de vorm van een halve cilinder stak uit de westelijke gevel aan de zuidelijke hoek daarvan, naast de ingang van de bezoekers. Daarin bevond zich nog een lift. De eerste Gedelegeerde Bestuurder van het privé bedrijf Trivtelio had deze lift laten installeren nadat het gebouw al volledig afgewerkt was, omdat hij het haatte naar de veertigste verdieping te moeten rijden in een omnibus trein die op elke verdieping stopte. Hij wou ook niet langer aangegaapt worden in een beperkte ruimte door zijn werknemers van lagere rang. De buitenste halve cilinder van staal, vastgehecht aan de wolkenkrabber, bevatte daarom een lift die begon aan de gereserveerde parkingplaats vooraan het gebouw. De lift stopte slechts op de begane grond in de receptiehal voor bezoekers, en dan nog op de drie hoogste verdiepingen van de Wolkenkrabber. Deze lift liep veel sneller dan de centrale liften, en zijn koker was helemaal met glas bedekt. Het glas was doorzichtig aan de binnenzijde, zodat de Bestuursleden en hun gasten van prachtige zichten konden genieten over het landschap, van de hoofdstad tot aan de luchthaven, terwijl ze toch verborgen bleven voor de ogen van de buitenzijde door het glas dat ondoorschijnend bleef voor wie ernaar keek van de buitenkant.

De architecten hadden de hoofdstructuur van Trivtelio eerst de "Toren" genoemd, maar de managers van het bedrijf drongen er op aan het de "Wolkenkrabber" te noemen. Het gebouw had niets van de Santa Madonna delli Fiori Duomo kerk van Florence, gebouwd ter ere van de handelaars en bankiers van die stad. De architectuur van de Trivtelio Wolkenkrabber, opgericht ter ere van de eerste Gedelegeerde Bestuurder van het privé bedrijf, was heel wat

eenvoudiger, strenger en soberder. Het bestond uit een rechthoekig prisma van ongeveer honderd meter lang, vijftig meter breed en veertig verdiepingen hoog, met vier vloeren diep de aarde in. De werknemers van Trivtelio merkten soms op dat het leek op de monoliet van de "Space Odyssey" van Stanley Kubrick gevat in glas van boven tot beneden.

De hoogbouw kreeg zijn sterkte van een grote, massieve betonnen koker in het midden. De vloeren bestonden uit stalen balken die uit die toren-in-de-toren staken. Aan de buitenzijden werden die balken ondersteund door andere, verticale stalen profielen. Alle vloeren waren dubbel en hol, en in die holtes liepen de elektriciteitskabels, het communicatienetwerk en de waterleidingen. De middelste betonnen koker bevatte de hoofdliften, negen in totaal, de grootste waterleidingen en de toiletten op elke verdieping, verder nog de vluchttrap die enkel in geval van brand mocht gebruikt worden, en een wijde vrije ruimte waarin de hoofdleidingen voor elektriciteit en telecommunicatie liepen. Deze slanke, hoge toren bracht aldus energie en informatie naar de muurkabinetten op elke verdieping, van waaruit lichtere kabels de elektriciteit en de informatiebits verdeelden naar de bureauruimtes. De middelste toren was de ruggengraat van het gebouw.

Het Trivtelio hoofdkwartier leek van buiten uit op een eenvoudig, strikt, scherp, rechthoekig blok kristal dat naar de hemelen rees en waarvan de glazen wanden de openheid van het bedrijf moesten voorstellen.

Rond het Trivtelio gebouw lagen brede grasvelden die steeds kort gesneden bleven, maar die ook met paden doorkruist werden, zodat ze wat chaotisch georganiseerd leken om een Engelse tuin te benaderen. Een breed veld van struiken en lage, brede bomen stond aan de zuidkant naast een bloemenbed vóór een bekken gevuld met water dat een klein meertje vormde. De struiken verborgen de inlaatopeningen van de klimatisering. Aan de andere zijde, meer naar het noorden, achter het Klooster, omringd door groen gras, lag een uitgestrekte parkeerplaats in de open lucht.

Diep onder de Wolkenkrabber en onder het Klooster bevonden zich vier ondergrondse verdiepingen. Deze waren in de zandige onderlagen van Brussel uitgegraven om de funderingen van de Wolkenkrabber te bevatten. Hierin bevond zich een grote min één verdieping voor leveringen van vrachtwagens en een kleine parkeerplaats voor bezoekers, een vloer minus twee voor elektronische apparatuur, en nog twee bijkomende lagere verdiepingen voor overdekte parkings. De ondergrondse parkings hadden voldoende kunnen zijn om de meeste bedrijfswagens onderdak te geven, maar de Bestuurders hadden besloten deze garages te reserveren voor de kostbare bedrijfswagens van het hoger management en van de commerciële vertegenwoordigers. Hier stonden de duurste grote wagens, de BMWs en de Mercedesen, de Porsches en de Audis van Trivtelio. Er was echter ruimte genoeg ten noorden van de Wolkenkrabber om plaats te voorzien in de open lucht voor de wagens van de personeelsleden die per auto naar Trivtelio reden. Tevens verbond een regelmatige busverbinding het Treinstation Noord van Brussel met het Trivtelio hoofdkwartier, van zeven uur dertig tot negen uur dertig 's morgens, en van vijftien uur dertig tot achttien uur dertig in de namiddag.

Toen de staf van Trivtelio vanuit meerdere gebouwen van het centrum van de stad naar het hoofdkwartier overgebracht werd, beval de net benoemde Gedelegeerde Bestuurder ook dat er namen moesten gegeven worden aan de gebouwen en de vloeren, in plaats van slechts droge nummers. De naam "het Klooster" sloeg aan voor de patio, maar de kantoorverdiepingen rond de patio werden gezamenlijk de "Dawkins Villa" genoemd, de "Villa" in het kort. Het hoofdgebouw werd de "Darwin Wolkenkrabber" genoemd. De verdiepingen van de Villa kregen namen naar de Christelijke Apostelen en Evangelisten, van één tot vijf als Pieter, Lukas, Matheus, Markus en Johannes. De verdiepingen van Darwin echter werden genoemd

naar beroemde wiskundigen, wetenschapslui, economen of management goeroes, zoals Volta, Fleming, Newton, Leibniz, Pythagoras, Bohr, Lavoisier, Heisenberg, Bell, Diesel, Janssen, Solvay, Curie, Einstein, Welsh, Drucker, en zo verder. Op de hoogste, de veertigste verdieping, bevonden zich de bureaus van de Gedelegeerde Bestuurder, van de Presidenten van de divisies, en van de Bestuurraad. De negenendertigste verdieping was voorbehouden voor de vergaderzalen van deze Bestuurders, afgevaardigden van de aandeelhouders, terwijl de kantoren van de achtendertigste verdieping voorbehouden werden voor de Vicepresidenten, al hadden die niet allen hier hun bureau. Enkele Vicepresidenten hielden er aan hun bureaus dicht te houden bij hun respectievelijke departementen op lagere verdiepingen. De hoogste verdieping bleef aldus de naam houden van de “Bestuursverdieping” of “Executive” verdieping, want allengs werden alle beheersfuncties in het Engels aangeduid. De verdieping daaronder werd "Kosmos" genoemd en de verdieping van de Vicepresidenten kreeg ook de bijnaam "Macchiavelli". Die laatste naam was niet erg naar de smaak van de Gedelegeerde Bestuurder, maar de benaming bleef plakken.

Trivtelio was een producten- en dienstenbedrijf. Het was een privé maatschappij, een Belgische “Naamloze Vennootschap”, maar de Belgische Staat behield voorlopig meer dan vijftig procent van de aandelen. Het bedrijf was niet genoteerd op enige beurs. Oorspronkelijk volledig eigendom van de Staat, was ongeveer zeventig procent van het personeel nog steeds ambtenaar, mensen die geen expliciet werknemerscontract ondertekend hadden, die ingezworen waren, en die onder Overheidsstatuut werkten, hetzelfde Statuut, dat gold voor alle werknemers van de Federale Overheidsdiensten. Onder dat Statuut werd men benoemd voor het leven, zodat men niet kon ontslagen worden tenzij men - zoals er soms spottend gezegd werd door de managers – zijn eigen vader en moeder vermoord had. Sinds vele jaren echter werden er geen nieuwe personeelsleden meer aangeworven in Trivtelio met dit Statuut. Alle nieuwe medewerkers werden contractuele werknemers, maar ondanks het feit dat er een aantal voordelen verbonden waren aan de eigen bepaling door het bedrijf van de contractuele voorwaarden, vergeleken met het Overheidsstatuut, zocht Trivtelio niet actief de contracten met haar oudere werknemers te veranderen. De salarissen werden aangepast aan de hogere niveaus van de privé bedrijven, maar de bijdragen die voor de sociale zekerheid moesten betaald worden aan de Staat waren voordeliger voor de ambtenarenstatuten dan voor aangeworven mensen met een expliciet contract.

De overgang van een Overheidsbedrijf naar een privé bedrijf was voor Trivtelio vlot verlopen, zonder noemenswaardige conflicten met het personeel. Het vroegere bedrijf had geen marketing afdeling gehad, en bijna geen commerciële vertegenwoordigers van enige beduiding. Marketing- en verkoopdivisies werden snel toegevoegd, maar deze bleven de enige en belangrijkste aanpassingen die moesten gedaan worden wanneer de Directeurs-generaal en de Administrateur-generaal plaats moesten maken voor de nieuwbenoemde Presidenten van de divisies en voor de Gedelegeerde Bestuurder. Velen van de nieuwe leiders waren echter ook nog de vroegere ambtenaren van het bedrijf.

Trivtelio produceerde en leverde diensten aan België met haar vijfendertigduizend werknemers, maar het bedrijf was snel uitgegroeid tot een conglomeraat. Het pronk met agentschappen over de ganse wereld, van Hong Kong en Singapore tot Cairo, Buenos Aires en New York. Trivtelio bezat ongeveer veertig andere, kleinere maatschappijen in meerdere werelddelen om van haar firmanaam een wereldgekend merk te maken, en om haar diensten ook ver buiten België en Europa te verlenen. Trivtelio bezat zeer veel oud verzameld geld in reserves, geërfd van haar dagen als Overheidsbedrijf. Het richtte daarmee een investeringsfonds op en het gebruikte dit fonds om nog meer nieuwe start-ups in het leven te

roepen in zo diverse industrieën als de gezondheidszorg, de elektronische industrie en de voedselindustrie. Trivtelio stond steeds op de uitkijk om nieuwe ondernemingen op te kopen die diensten konden verstrekken die in synergie stonden met het moederbedrijf. Het hoger management van Trivtelio werd na de privatisering verzekerd door twee Raden. De Bestuurraad, gewoonlijk de “Executive Board” genaamd, bestond uit de Gedelegeerde Bestuurder met de Presidenten en Vicepresidenten en enkele speciale vertrouwelingen, raadgevers van de Gedelegeerde Bestuurder. Deze Bestuurraad nam het dagelijks bestuur van het bedrijf op en vergaderde gewoonlijk formeel één maal per week, maar dikwijls meer dan dat. De Raad van Aandeelhouders, of Beheerraad, controleerde de Bestuurraad. Trivtelio was verder georganiseerd in divisies die elk door een President geleid werden. Sommige van die divisies waren Zakendivisies, maar Trivtelio had ook divisies die bedrijfswijde onderwerpen behandelden, zoals een Divisie Wettelijke Zaken waar de licentiaten Rechten van Trivtelio in werkten, een Divisie Global Services waarin alle ondersteunende diensten zaten van schoonmaakploegen tot Veiligheid over de afdeling Bedrijfswagens en Immobiliën, een Divisie Financiën en een Informatica Divisie. Het Personeelsbeheer werd behandeld vanuit een centrale Human Resources Divisie. Die divisie werd HR Divisie genoemd, of Trivtelio HR, of Personeelsbeheer. De Divisie Personeelsbeheer was echter een uitzondering, omdat ze nog in elke andere divisie een HR departement had dat geleid werd door een Directeur Personeelsbeheer.

Het Trivtelio hoofdkwartier stond symbool voor de nieuwste zakenwijk van Brussel, voor het dynamisme van de Europese hoofdstad, en voor het succes van een economisch systeem gebaseerd op snel voorhanden investeringsfondsen en een intelligente, hoogproductieve werkkraft, geleid door een groep Presidenten die de contacten en de bekwaamheden bemeesterden om de ambities van het Bestuur te bewerkstelligen, een bedrijf dat klaar stond om de uitdagingen te trotseren gesteld door de jonge Europese Unie. Trivtelio wou de concurrentie aangaan en winnen van gelijkaardige grote bedrijven in Frankrijk, Groot-Brittannië, Duitsland, Italië en Spanje.

Trivtelio had voor meer dan honderd jaar overleefd en gedijd als een Overheidsbedrijf, daarna, pas sinds vijf jaar, als een privé bedrijf. Het had voortbestaan en was groot geworden onder verschillende namen, bedrijfslogo's en briefhoofden om zijn producten en diensten te leveren in verschillende wetsregimes.

Trivtelio zette zich nu schrap voor een nieuw tijdperk in zijn geschiedenis. De Gedelegeerde Bestuurder van Trivtelio stond op het punt de krachten van verregaande veranderingen los te laten over het bedrijf. De nieuwe heersers voelden zich sterker en ongenaakbaarder dan de goden van Olympos, maar die goden pasten ook op Trivtelio dezelfde aloude wetten toe die overmoed genadeloos bestraffen met leed en ondergang.

Hoofdstuk twee. Jan Stevens

Jan Stevens was een bedrieger. Hij was er zich maar al te goed van bewust dat hij waarschijnlijk niet echt een Belg was. Hij was geboren in het oosten van Engeland, in de stad Norwich. Bij de geboorte van Jan liep zijn vader direct naar de Registratie van Geboorten en Overlijdens in het registratiekantoor van Norwich om zijn zoon aan te geven onder zijn eigen naam en familienaam als Ian Andrew Clarkson Junior, en hij vroeg een volledig Engels geboortecertificaat. Maar twee dagen nadien vluchtte de moeder van Jan weg uit het Universiteitshospitaal van Norwich. Ze reed met de baby in haar schoot op een bus naar een agentschap van Avis, huurde een wagen, en reed zelf, alleen, recht naar de haven van Dover, waar ze aan boord ging van een ferryschip naar Calais in Frankrijk. Ze hield Ian Clarkson gekoesterd op de voorzetel naast haar terwijl ze reed tot ze totaal uitgeput in Brussel aankwam. Hoe ze voorbij de politie en de grenscontrole geraakte met de zuigeling bleef een mirakel en een mysterie voor Jan.

Vóór ze in Brussel zelfs een hotel zocht, duwde ze op de bel van de deur van één van haar vrienden, een dokter, bedreigde de man aan zijn echtgenote de namen en adressen te bezorgen van de geliefden met wie hij haar bedrogen had, waarschijnlijk daaronder de moeder van Jan zelf, en dwong hem met haar naar het stadhuis van de gemeente Ukkel te rijden, een voorstad van Brussel. Daar schreven ze de baby Ian in de stadsarchieven in onder de naam van Jan Stevens, als zijnde onverwachts thuis geboren, de moeder geholpen door de dokter. Het adres was dat van de dokter. Twee getuigen stonden in voor de waarheid van de gebeurtenis van de geboorte, maar die twee waren dronkaards zonder vaste verblijfplaats die steeds rondwaalden in de gangen van het stadhuis voor zulke zaken waarin getuigen nodig waren maar niemand van de familie of geen vriend voorhanden. Ian Andrew Clarkson de Engelsman met een gelijknamige vader, werd van dan af de Belg Jan André Stevens, geboren van een anonieme vader en genoemd naar zijn moeder Danièle Adelaïde Stevens.

Danièle bleef nadien te Brussel wonen, en de biologische vader van Jan weigerde Norfolk te verlaten. Jan ontmoette nooit meer zijn vader, hoewel zijn moeder hem foto's van de man toonde. Ian Clarkson Senior, waarschijnlijk vervuld van wrok tegenover Danièle, gaf nooit enige moeite om zijn zoon te ontmoeten. Jan miste zijn vader niet, en na de ouderdom van twaalf was hij er ook niet bepaald erg op uit om zijn voortbrenger op te zoeken. Hij ondervroeg zijn moeder niet over de redenen van haar vlucht uit Norfolk. Wanneer hij op die twaalfjarige ouderdom voor het eerst aan zijn moeder vroeg wie zijn vader was, legde de moeder van Jan hem uit hoe goed ze samen leefden en niet veel meer nodig hadden, maar ze wou hem geen woord vertellen over Ian Clarkson Senior. Jan voelde slechts weinig wreveld met een vader die niet naar hem zocht. Jan wou zijn moeder niet overstuur doen raken; hij koesterde zijn onafhankelijkheid, en zocht daarom niet met speciale ijver zijn vader te ontmoeten.

Danièle bracht haar zoon alleen op. Ze werkte, ze had geld van haar erfgoed, leefde in een luxe appartement in één van de mooiste wijken van Brussel, verzamelde geliefden die haar bedekten met juwelen bij de vleet, maar trouwde nooit.

Danièle stierf toen Jan slechts dertig jaar was, en rond die tijd spoorde ook een advocaat van Norwich hem op voor de erfenis van zijn vader. Jan was verrast te horen dat Ian Andrew Clarkson een testament voor hem had nagelaten en daarin Jan zijn enige erfgenaam noemde. Ian Clarkson Senior wist van de naamsverandering af, was nooit getrouwd en had slechts één

zoon. Hij was een zeer rijke man, de eigenaar van een distributieketen in het oosten van Engeland, en eigenaar van meerdere landerijen en huizen in Norfolk. Ian Senior was slechts de eigenaar van de meeste aandelen van zijn bedrijf. Hij had de onderneming al een tijdje niet meer zelf beheerd.

Jan/Ian vond zich plots tientallen miljoenen Euro rijk in Engelse en Belgische fondsen, en hij wist niet wat te doen met al dat geld. Met vierendertig was hij nog steeds eigenlijk een niemandal, en hij was niet zeker of hij wel iemand van aanzien wou worden. Jan had geen smaak voor macht en glorie. Hij had een natuurlijke aanleg alle autoriteit te weigeren en schreef dat dikwijls toe aan het feit dat hij geen vader had gekend tijdens zijn opvoeding. Jan wist wel dat zonder buigingen te maken voor autoriteiten hij nergens zou geraken, maar wou hij wel ergens of iets in het bijzonder bereiken? Hij haatte het mouwen te strelen, maar was er zich van bewust dat hij zonder vrienden in hoge plaatsen niet snel vooruit zou komen in zijn leven. Hij bleef een eenzaat, maar had geen verplichtingen tegenover niets en niemand.

Jan aanvaardde een zetel in de Raad van Beheer van het bedrijf van zijn vader, nam vijf maal per jaar deel aan de vergaderingen, maar wou zich voorlopig niet verder engageren. Hij had zich deze laatste jaren afgevraagd wat met zijn erfenis te doen. Het probleem was wellicht dat hij van Brussel hield, van zijn vrienden, en er was steeds wel een vriendin met wie hij af en toe uitging zonder zich met haar verder dan zijn of haar deur te verwickelen. Hij leefde aangenaam, kende geen zorgen, en hij had een baan die hem volledige voldoening schonk. Hij was geen avonturier zoals zijn moeder, maar leek voldoende op haar om zich niet te willen binden. Hij wou geen traumatische veranderingen in zijn leven. Jan had niet geleefd zoals een rijk iemand, en hij had ook nooit veel over geld met zijn moeder gepraat. Geld was steeds voorhanden gebleven, zoals eender welke natuurlijke hulpbron, zoals lucht en water. Danièle gaf hem het minst nodige om comfortabel te leven, om voor zijn studies en onderhoud te betalen in de kleine universiteitsstad van Leuven. Na zijn jaren aan de universiteit vond hij direct een betrekking, en verzekerde zijn eigen inkomen. De enige toegeving die zijn moeder hem toeliet was hem uit haar appartement te schoppen op zijn vierentwintigste verjaardag, onmiddellijk nadat hij haar fier zijn ingenieursdiploma had getoond. Ze gaf hem een klein maar bekoorlijk appartement in Brussel ten geschenke.

Jan had geen moeite met zijn leven. Hij was intelligent, goed opgevoed, had in het Nederlands gestudeerd maar sprak Frans thuis met zijn moeder. Hij was echt tweetalig zoals vele Belgen waren. Hij sprak ook vlot Engels en Duits, en hij kon Italiaans en Spaans lezen en begrijpen, zij het soms met moeite. Hij had onmiddellijk een baan gevonden. Hij werd assistent bij een professor aan de universiteit. Toen zijn contract als assistent afliep en niet verlengd kon worden, was Travtelio het eerste bedrijf waar hij aanklopte en dat hem onmiddellijk aanvaardde na een licht examen, waarna hij ingezworen werd als ambtenaar van de Belgische Staat. Hij was bij de laatste personen die aldus met een Overheidsstatuut bij Travtelio aangeworven werden. Hij beschouwde zich eigenlijk als iemand die in een soort niemandsland leefde en werkte, voorlopig wachtend op iets dat nog moest komen en dat zijn leven definitief zou veranderen, maar thans nog onbekwaam om de grote sprong te wagen op eigen initiatief in een andere wereld, waarin hij zelf actief zijn weg zou moeten kerven.

Jan Stevens bezat een Belgische identiteitskaart op die naam, geregistreerd als wonende te Brussel, en hij had ook een Belgisch internationaal paspoort. Onder de naam Ian Clarkson had hij echter ook een recent Brits paspoort, wonende in de stad Wroxham van Norfolkshire, een stad twintig kilometer ten noordoosten van Norwich. Jan vroeg zich dikwijls af wie hij dan echt was, en hij kon zijn mening niet opmaken, maar in het geheim hield hij wel aan zijn

dubbele identiteit als aan een soort verzekering, al was hij een man van over de dertig. Hij voelde zich een Janus met twee gezichten, te jong en te onvolwassen om al een echt verantwoordelijk leven te zoeken. Hij had andere smaken dan voor macht en glorie, en hij verafschuwde autoriteit. Hij was zijn eigen meester.

Wanneer hij nu echter aan een balkon stond van de gang die langs de vierde verdieping van de Dawkins Villa in het Travtelio hoofdkwartier liep, dacht hij weer na over dit alles en beloofde aan zichzelf vóór zijn vijfendertigste verjaardag te beslissen wat hij werkelijk wou dat Clarkson & Stevens zou willen worden. Die verjaardag lag nog slechts enkele maanden in de toekomst.

Jan Stevens was een personeelslid van Travtelio. In dat bedrijf was hij enkel gekend als Jan Stevens, een Vlaamse universiteitsingenieur, interne speciale raadgever tot de Directeur-generaal van de Informatie Technologie Divisie. Jan kon die betrekking goed aan. Hij hield ervan zelfs na zijn universiteitsdagen te lezen en te blijven leren, en dat was eerder zeldzaam voor Travtelio. Het bedrijf liet hem daarom toe veel te reizen, en moedigde hem zelfs daartoe aan, om deel te nemen aan internationale werkgroepen en om kennis te vergaren over waar andere Europese maatschappijen in hetzelfde domein aan werkten. Zijn enige taak was te adviseren; hij werd niet belast met operationele taken en moest daarom ook geen directe, zware verantwoordelijkheden dragen. Hij gaf advies aan de hogen en aan de machtigen over de richtingen die het bedrijf best zou inslaan in de informatietechnologie, en nam deel aan de zeer geheime “due diligence” onderzoeken in de toestand van de informatisering van andere maatschappijen die Travtelio wou aankopen of waarmee het bedrijf zaken mee wou gaan doen. Die geheimhouding maakte dat hij soms Richelieu genoemd werd, maar dat werd slechts gefluisterd wanneer hij moeilijke vergaderingen binnentrad, en die schimp werd dan wel voldoende luid gezegd opdat hij het zou horen. Niemand in Travtelio wist iets van Ian Clarkson af.

Jan keek vanaf het balkon naar wat er beneden in het Klooster gebeurde. Hij bemerkte de plotse uitbarsting die hem steeds bleef verbazen van lopende mannen en vrouwen, beneden in het binnenhof. Hij keek op zijn uurwerk. Het was een paar minuten vóór elf uur. Vergaderingen werden op het uur gepland bij Travtelio. Managers en werknemers vergaderden heel veel in dit bedrijf. Gebruik van het elektronisch berichten- en kalendersysteem was onontbeerlijk. De vergaderingen werden in dit systeem automatisch geplaatst door de organisatoren, en wanneer je een dergelijk elektronisch bericht aanvaardde, werd je verondersteld ook aanwezig te zijn. Je kalender werd dan op “bezet” geplaatst voor dat uur, zodat anderen wisten waar je was en geen vergadering met jou moesten plannen op hetzelfde uur. Elke vergadering duurde exact één uur. Elk uur dus liepen mensen van de ene vergaderzaal naar de andere, doorheen het gebouw, de mierenhoop begon te gonzen van activiteit, en de mensen kruisten ook elkaar in het Klooster. Tien minuten later zou de patio terugkeren naar de rust en de stilte van een echte kloostergang. Voor Jan ook was het de tijd om naar een voorstelling te gaan die voorzien was in het Auditorium, gegeven door de Chief Executive Officer of CEO van Travtelio, Gerald Godelin.

Godelin zou aan de ongeveer tweehonderd Directeurs van het bedrijf de laatste draai aan het rad van het fortuin van Travtelio komen presenteren. Godelin en zijn Presidenten, maar vooral Godelin, hadden de vorige maanden in de vergaderingen van de aandeelhouders geargumenteed voor het inhalen van strategische internationale partners. De hoofdaandeelhouder was de Belgische Staat, want het bedrijf was slechts recent omgevormd van een Overheidsbedrijf tot een privé maatschappij met aandelen, waarin dan de Staat de meeste aandelen bezat. De Belgische Staat had echter fondsen nodig om haar wankel budget

dit jaar in evenwicht te brengen. Het stond thans veertig percent van haar aandelen af aan een groep, een consortium, dat in Travtelio wou investeren en bijkomende kennis in het bedrijf wou injecteren. Godelin weigerde banken of investeringsfondsen aandelen te laten kopen. Hij zocht een consortium van gelijkaardige interesses om aandeelhouder en partner te worden, een groep van bevriende productie- en dienstenorganisaties die Travtelio konden helpen haar thuisbasis uit te bouwen en die nieuwe methoden, procedures en kennis konden inbrengen. Jan had al enig idee van welke partners vandaag zouden aangekondigd worden, want Godelin hield helemaal niet van Duitse en Japanse bedrijven. Godelin gaf de voorkeur aan Amerikaanse en Chinese zakenlui. Jan had deelgenomen aan de “due diligence” onderzoeken van de consortiums en kon dus al wel raden welke firma’s als partner gekozen zouden worden, behalve misschien op de Europese partner na. Godelin gaf duidelijk de voorkeur aan een bedrijf dat in Massachusetts gevestigd was, aan een Chinees bedrijf uit Hong Kong, en aan een tot dusver nog ongekende Europese firma.

Jan Stevens zuchtte, trok zich uit zijn donkere gedachten tot actie, en dwong zijn benen hem de weg naar het Auditorium te doen inslaan. Hij nam de lift in de Dawkins Villa naar het gelijkvloers van het Klooster, ging voorbij aan de exotische bomen in de patio, en snelde door een deel van de Lobby van de Wolkenkrabber naar het Auditorium waar Gerald Godelin zijn toespraak zou houden.

Emma Wauters wandelde uit de centrale lift van de Wolkenkrabber en klampte zich vast aan Jan. Emma was de secretaresse van Godelin. Ze kende Jan goed. Ongeveer een jaar geleden werd Gerald Godelin aangesteld aan het roer van Travtelio en hij had zijn secretaresse in zijn bagage meegebracht. Godelin telefoneerde naar Andreas Verstraete, het hoofd van de Informatie Technologie, de Directeur-generaal van de IT Divisie, voor speciale persoonlijke computers en andere elektronische apparaten om zijn bureau mee uit te rusten. Verstraete vroeg dan aan Jan om wat ook maar nodig was met Emma te regelen. Jan luisterde geduldig naar de extravagante eisen van Emma, bestelde donkergrijze computers van een Amerikaans merk in plaats van de Taiwanese eenheden die gewoonlijk geïnstalleerd werden, en toonde haar de speciale software voor de bescherming van het berichtensysteem, en hoe die software kon gebruikt worden. Hij gaf haar ook beveiligingsprocedures om de geheimhouding van de confidentiële bestanden van Godelin te verzekeren. Diezelfde systemen moesten nadien aan alle Presidenten geleverd worden. Een groep van techniekers van de IT Divisie werkte samen daarvoor met Jan, maar Emma werd het gewoon om Jan op te bellen voor alles wat niet werkte zoals ze dat verwachtte bij de eerste vingerknip, of wanneer ze uitleg nodig had.

Emma was een bruisende brunette met een mooi rond gelaat, dunne donkere ogen en een kleine wipneus, maar met volle rode lippen. De natuur had haar voorzien van alles wat een vrouw in volle rondingen kon geboden worden. Ze praatte veel en graag, maar slaagde er gemakkelijk in te zwijgen zoals een graf over al de zaken van Godelin. Ze beschermde Godelin zowat als haar kleine zoon, een zoon die dan wel veel ouder was dan zij, maar niettemin een wezen dat moest geliefkoosd en aanbeden worden. Langzaam liet Emma Jan delen in haar vertrouwen, en de praatzieke Emma vertelde heel wat bedrijfsgeheimen aan Jan. Op een bepaald ogenblik bezat Jan zelfs al de paswoorden die Godelin gebruikte op zijn persoonlijke computer. Jan vond Godelin wel een zeer gevaarlijke zoon voor Emma, maar hij hield die gedachten wijselijk voor zichzelf.

Na enkele maanden zorgden Jan Stevens en Andreas Verstraete voor een groep van IT assistenten om Emma en de Presidenten te helpen met IT, ook met de apparaten die de Presidenten thuis hadden staan, maar Emma ging gewoon door Jan op te bellen wanneer ze niet tevreden was met de dienstverlening van die VIP groep, en dat gebeurde niet zelden. Ze

riep soms ook Jan op wanneer dat niet echt noodzakelijk was, omdat ze van een flirt en een gesprekje hield. Emma Wauters was ongeveer van dezelfde ouderdom als Jan, getrouwd maar gescheiden, en dus alleen. Ze had Jan al duidelijk laten voelen dat ze hem wel mocht, maar Jan vreesde dat hij haar vooral beviel omdat hij haar voldoening schonk met elke gril, zonder vragen of opmerkingen te geven. Van toen af aan regelde Jan exclusief de relaties van de IT Divisie met het bureau van Godelin.

Emma wandelde nu lonkend naar Jan toe, omhelsde hem en kustte hem op de wangen, en trok daarmee vreemde blikken van de voorbijgangers die maar al te goed wisten wie ze was. Ze lachte plagend en vroeg waarom ze Jan niet meer onlangs op haar bureau gezien had. 'Ik veronderstelde dat al je apparatuur nu goed werkte,' antwoordde Jan iets spottend. Hij voegde er aan toe, 'je hebt toch een ganse groep om je te helpen.' Jan veranderde echter snel van onderwerp. 'Heb je er enig idee van over wat Godelin vandaag gaat vertellen?'

Emma stapte nader toe aan Jan tot hun lichamen raakten, en fluisterde, 'Gerald zal aankondigen welke bedrijven een aandeel genomen hebben in Travtelio. Amerikaanse, Chinese, Zweedse en Tsjechische managers gaan naar de Wolkenkrabber komen. Velen van de huidige Directeurs, vooral diegenen die nog ambtenaar zijn, zullen vervangen worden. Er zullen volop veranderingen in het management gebeuren! Heb echter geen angst voor je eigen baan, want die zal dezelfde blijven zoals vroeger. De chef vliegt er weer in! Hij gaat oorlog voeren! Marie Donat van Personeelsbeheer heeft de bewoordingen van de redevoering van Gerald heel wat moeten aanpassen, want Gerald gebruikte teveel sterke uitdrukkingen. Toch blijft hij zo combattief als voorheen. Kom niet naast me zitten, want Gerald houdt er niet van als ik te familiair wordt met het personeel!'

Emma trok zich dus weg van Jan en ze gingen door andere, gescheiden deuren de presentatiezaal in. Jan ging zitten, maar bleef verder nadenken over zijn eerste jaren bij Travtelio.

2

Jan Stevens had niet ogenblikkelijk na zijn studies een betrekking gezocht in de industrie. Hij bleef eerst aan de universiteit als assistent van een Professor. Hij werkte aan een doctoraat en won zijn titel moeiteloos. Na enkele jaren was zijn contract van assistent beëindigd en niet vernieuwbaar, en dan had hij gesolliciteerd voor een betrekking als ambtenaar op een impuls nadat hij een affiche had gelezen in de universiteitshal. Travtelio zocht jonge, dynamische ingenieurs. Hij was slechts achtentwintig jaar oud toen, en Travtelio was nog steeds een Overheidsinstelling. Allengs werd het bedrijf omgevormd tot een privéonderneming, waarvan de aandelen echter nog grotendeels bij de Regering bleven. Jan Stevens was getuige van de trage omschakeling.

Jan werkte als een eenzaat gedurende enkele jaren, maar kreeg dan de verantwoordelijkheid over kleine groepen raadgevers van ingenieurs die alle universiteitsdiploma's hadden. Hij stelde reorganisaties voor, alle zeer technisch, en boekte daar zijn eerste successen mee. Hij won het respect van de oudere programmeurs, analisten en systemingenieurs omdat hij wist waarover zij praatten. Hij was de enige ingenieur in IT die naast de softwareontwikkelaars kon gaan zitten en die ook echt begreep wat ze aan het programmeren waren. Het duurde niet lang vóór hij door de ontwikkelaars bijgeroepen werd wanneer ze niet konden vinden wat er met hun programma's verkeerd liep. Jan kende meerdere programmeertalen en gaf er ook les in. Hij vroeg om naar conferenties over IT in gans Europa te mogen gaan, en ook om deel te nemen aan werkgroepen van internationale groeperingen over IT. Hij kreeg daartoe gemakkelijk de toelating.

Jan had geen secretaris, maar toen hij frequent begon te vliegen moesten hotels en vluchten geboekt worden. De administratie daarvan viel zwaar uit, en Andreas Verstraete had ook liever dat Jan dit niet allemaal zelf regelde, zonder controle. Verstraete stelde hem bijgevolg voor de secretaresse van een andere Directeur te gebruiken voor zijn hotel- en vluchtregelingen. Zo kwam Jan er toe de secretaresse te delen van Thomas Denis, de IT Ontwikkeling Directeur en vriend van Andreas Verstraete.

Thomas Denis was heel wat ouder dan Jan Stevens en de echte oude rat van Travtelio IT. Hij maakte een sterke indruk op Jan. Denis was zwaar en breed, niet groot maar geblokt, een man die op een oude rugbyspeler leek. Hij was een vijftiger, steeds slordig gekleed in nooit gestreken kostuums en in afgedragen hemden die steeds in de namiddag uit zijn broek hingen. Jan zag fijne lijntjes uit de hemdsmouwen van Denis hangen, en hij had meer dan eens duivelse zin om er aan te trekken om te zien of het ganse hemd zou uitrafelen. Thomas Denis bewoog zoals een generaal van een leger op een slagveld, alsof hij al de duivels van de aarde moest verslaan. Hij beschouwde trouwens elke werknemer van Travtelio als een potentiële duivel, en hij had al evenmin illusies over de trukken van zijn mannen als een regimentssergeant-majoor over de toeren van zijn soldaten. Zijn mensen respecteerden hem echter, hielden zelfs van hem. Ze hadden altijd wel een anekdote over Denis bij de hand.

Thomas Denis bekeek Jan van top tot teen de eerste maal hij in zijn bureau wandelde, en blijkbaar beviel het Denis wel wat hij zag. Denis nam Jan onder zijn vleugels.

‘Wel, mijn jongen, jij moet dus ook de diensten van mijn secretaresse gebruiken, een hoffelijkheidje van Andreas Verstraete. Misbruik haar niet. Ze is een lieve meid, soms wat traag van geest, maar ze is goedhartig, dus mag je haar niet op het slechte pad brengen. Ik ben ook niet iemand die gemakkelijk met zijn voeten laat spelen!’

De secretaresse van Thomas Denis was Marguerite Dupas. Zoals de ontwikkelingsdirecteur was ze in haar vijftig jaren toen, zodat Jan Stevens geen enkele intentie had haar te verleiden. Ze zag er trouwens ook uit zoals Thomas Denis zelf, kort, breed en vierkantig. Soms dacht Jan dat ze intelligenter was dan Thomas. Wanneer Jan Stevens in de armen en de goede gratie van Denis ontvangen werd, werd hij geknuffeld door Marguerite. Marguerite boekte de vluchten van Jan en vond hem de beste hotels die binnen de toegestane reisbudgetten lagen, toegelaten door Travtelio. Ze bracht hem koffie en, belangrijker, al de roddeltjes die in het bedrijf rondliepen. Marguerite was een ongelooflijke bron van informatie. Thomas Denis en Marguerite beschermden Jan meer dan Andreas Verstraete, en Thomas sprak Jan Stevens nooit anders aan dan als “jongen” of “zoon”, er echter op aandringend dat Jan hem mijnheer Denis zou noemen. Dat was de gewoonte in het oude Travtelio.

‘Ik weet dat je slim bent,’ riep Thomas Denis, ‘ik kan zien dat je slim bent en ik kan het ruiken. Probeer echter nooit de slimmerd uit te hangen met mij! Proberen me te slim af te zijn zal nooit lang duren, en nadien verpletter ik je! Dat gezegd zijnde, je mag me alles vragen wat je wilt.’

Wanneer Jan verstrooiing zocht nadat hij lange uren achter zijn bureau had gezeten tussen vier muren om schema's te bestuderen voor veranderingen in de manier waarop de IT Divisie kon werken, ging hij nogal eens naar het bureau van Thomas Denis voor een gesprekje en een koffie. Marguerite zette uitstekende koffie. Jan vroeg wat Denis dacht over de verreichende veranderingen.

‘Dit is een fantastisch bedrijf,’ mijmerde Denis. ‘Jullie, jongens van de universiteit, jullie hebben al het geluk van de wereld zo jong! Er gaat een verhaaltje over een zeer rijke man die ooit aan zijn raadgever vroeg hoe wat geld te verliezen. De raadgever zei dat hij slechts drie manieren kende om van geld af te geraken. De rijke man kon enkele minnaressen nemen,

spelen op de beurs, of een ingenieur aanwerven. De eerste wijze om geld te verliezen was de meest aangename, de tweede de opwindendste, maar de derde de snelste. Beschouw Andreas Verstraete als die rijke man. Jullie jonge ingenieurs zijn nog nat achter jullie oren en toch krijgen jullie hier dadelijk de gelegenheid enorme bedragen te verspillen. Jullie kunnen spelen met de grootste budgetten van het land. En jullie kunnen het spelen niet laten! Wanneer jullie ergens jeuk hebben moeten jullie je krabben! Jullie hebben nog geluk mensen rond jullie te hebben zoals ik en Verstraete, om jullie te bevelen het wat langzamer aan te doen en niet te beginnen deze ganse verdomde plaats af te breken in één seconde. Ga minder snel! Je hebt nog een lang leven vóór je. Heb plezier aan je jeugd! Ga en maak jacht op enkele meisjes, dat houdt je hormonen wel bezig. Wacht nog enkele jaren met je allesomvattende initiatieven. Trouw en heb kinderen! Je kunt heel wat leren van hoe kindjes opstaan en beginnen te lopen. Beschouw je als een baby in droge doeken. Beweeg, kruip, en leer te gaan, voor je wilt dat iedereen rond je zou lopen zoals gekken. Wees voorzichtig als je begint te gaan, want je zou kunnen vallen! Hoor me aan, kerel, en kom niet naar me toe als je niet naar me luistert en in natte in plaats van in droge doeken rondloopt! Niemand verwacht van je dat je vanaf het eerste ogenblik zou kunnen lopen. Dit is een Staatsbedrijf!

Op nog een ander ogenblik vroeg Jan hoe men een promotie kon bekomen bij Travtelio. 'Ik vroeg me al af wanneer je daarmee voor de dag zou komen,' begon Denis. 'Jullie, jongens, hebben nog niets verricht maar jullie willen al een promotie. Zo gaat dat vandaag. Het is eigenlijk allemaal heel eenvoudig. Je moet daarvoor het achterwerk kussen van een paar politiciers, jongen. Promoties worden uitgedeeld door een Minister. Wanneer er ergens een plaats vrijkomt in het gedefinieerde personeelskader stellen natuurlijk de Directeurs-generaal een naam voor om een promotie te krijgen, maar dat voorstel is bijna een doodsvoorbeeld, want de man of vrouw die voorgesteld wordt krijgt nooit of slechts zeer zelden de gegeerde promotie! Dat is een wet van de natuur! Gebruik je hersenen. Probeer uit te vissen welke politieke partijen de volgende verkiezingen zullen winnen, en welke partijen de volgende Regering zullen vormen. Koop dan een partijkaart. Hang wat affiches uit van die partij aan de vensters van je appartement. Slinger wat rond op politieke feestjes, het bal van de Burgemeester, en zo. Maak dat je dronken raakt samen met één of meerdere parlementsleden. Help hen in hun campagnes door folders met hun gezichten op uit te delen aan treinstations. Zo nodig, vraag om in een Ministerieel Kabinet te werken gedurende een paar jaar. Je kunt daarvoor hier vrijstelling bekomen, eigenlijk verlof om iets anders te doen. Wanneer dan een plaats bij Travtelio vrijkomt, zal je automatisch bevorderd worden. Weet je hoeveel je waard bent voor een politieke partij? Een paar armen en benen ben je waard voor hen, en twintig punten op de lijst van de politieke benoemingen. De politieke partijen creëerden zulke lijst om de benoemingen in politiek evenwicht te houden. Elke Regeringspartij heeft een bepaald aantal punten gekregen om uit te geven; partijen die niet aan de macht zijn hebben geen punten, kunnen dus niemand benoemd krijgen. Bij elke benoeming worden van het totaal van een partij punten afgetrokken. Zorg dus dat je een promotie zoekt aan het begin van een regeringsperiode! Vrees ook niet te solliciteren voor promoties in andere functies dan in de gebieden die je beheerst! Ga ervoor! Als je dan een promotie bekomt wordt je toch weerhouden, hier in IT, en iemand anders in de divisie waar je een promotie hebt zal je daar met veel plezier vervangen en je functie waarnemen, zodat zowel jij als die andere persoon een hoger salaris krijgt. Ik heb eens een tekening gemaakt, een organigram van Travtelio, met daarop wie op zijn promotiestoel zat en wie niet. Dat was een Gruyère kaas van jewelste! Travtelio is rijk genoeg om overal dubbele Directeurs te betalen, en voor praktisch elke plaats vond ik een benoemde Directeur die ergens anders zat, plus een vervanger. Je promotie zal eveneens totaal niets te doen hebben met hoe goed je werkt bij Travtelio. Of je nu iets doet bij Travtelio of niet, hoe goed of hoe veel, is totaal overbodig en naast de zaak. Het achterwerk

kussen van een politieker elke paar jaar of zo is eigenlijk niet zoveel werk. Je kunt ook stoppen op eender welk ogenblik en van partij veranderen. Tevens hoef je hier geen achterwerken te kussen, bij Travtelio. Je kunt hier doen wat je wilt, werken of niet werken, of werken aan wat je graag doet. Je kunt doen wat je maar wilt, zoals James Bond. Was die ook geen ambtenaar? Je kunt gerust aan je chef zeggen dat hij een volslagen idioot is. Dat is je absolute privilege, en het zal je loopbaan niet beïnvloeden. Natuurlijk, onze Verstraete is goed ingeleid in de politiek. Hij heeft al veel hooggeplaatste achterwerken gekust, dus houd je het best kalm aan met hem. Ook is het beter geen te grote catastrofes achter te laten, want die geven ammunities aan je concurrenten. Het is dus beter weinig te doen, en zeker geen dingen die je erg in de kijker brengen en risico's inhouden! Dit is een Staatsbedrijf!

Dat waren de oude manieren van promotie maken. Thomas Denis had er niet mee gerekend dat Travtelio een privé bedrijf zou worden, niet meer geleid door de Directeurs-generaal aangeduid door politiciers, maar door een Gedelegeerde Bestuurder gekozen door een Raad van Beheer van vertegenwoordigers van de aandeelhouders, hoewel voorlopig die Raad nog steeds samengesteld werd door de Staat. De Gedelegeerde Bestuurder, de CEO, moest een professionele beheerder zijn die met een exorbitant salaris aangeworven werd uit de industrie, en alle promoties werden in de toekomst beslist door die Gedelegeerde Bestuurder zonder tussenkomst van Ministers.

‘Een groep masochisten zijn ze, allemaal,’ riep Thomas Denis, verwijzend naar de politiciers. ‘Ze geven de macht over aan een volledig onbekende vent, een vent die de absolute macht zoekt en die iedereen zal neuken zodra hij er de gelegenheid toe heeft. Let nu op, mijn jongen! Binnen een paar jaar zal je salaris verdubbelen en je zult in een gratis bedrijfswagen rijden met alle uitgaven van onderhoud en zelfs je benzine betaald door Travtelio. Je zult een kredietkaart op zak hebben om je vluchten en hotels mee te betalen, geen secretaresse meer, en met de kredietkaart van het bedrijf zal je behandeld worden zoals een Koning telkens je de lobby van een hotel instapt. Maar de dagen dat je de chef naar de hel kunt wensen zijn voorbij! Je zult moeten leren buigen en knikken en vleien. Ik zal dat even met je repeteren. Kom, ga hier maar eens op je knieën zitten om te voelen hoe dat gaat. Je zult niet meer de achterwerken van politiciers om de vier jaar of zo moeten kussen. Je zult elke dag de achterwerken van de Presidenten moeten kussen in het nieuwe Travtelio! Hel en verdoemenis! Wat een geluk heb ik gehad zo lang dit nieuwe Travtelio niet te hebben moeten meemaken, en wat een geluk heb ik om dit niet lang meer te moeten verduren! Je zult vrienden moeten zoeken onder de machtigen van de Wolkenkrabber, hoezeer je hen ook minacht! Dat zal het probleem zijn dat rampen en ellende zal meebrengen aan menige, arme ziel in het huidige management. Het tijdperk van de meest verachtelijke gehoorzaamheid is begonnen! Travtelio is geen democratie meer; ze is een dictatuur geworden, de dictatuur van de CEO. Heil de corporaten! Leer aan dit alles het hoofd te bieden, of zorg dat je hier zo snel mogelijk weg bent. Ga terug naar de universiteit en probeer professor te worden of zoiets!’

‘Wat gebeurt er dan met jou?’ vroeg Jan.

‘Mijn loopbaan is in ieder geval voorbij,’ trok Thomas Denis de schouders op. ‘De nieuwe bazen zullen mooie jongemannen rond hen willen zien, de helft daarvan jeannetten. Dat is beter voor het imago van een dynamisch bedrijf. Ik ben te oud om te leren hoe de mouwen strelen van de jongens die nu aan de macht gaan komen. Vanaf nu zul je nooit nog mijn naam zien staan in verslagen! Ik ga me in de vergetelheid doen verdwijnen. Ik zal mijn werk zo stil doen dat niemand nog zou kunnen vermoeden dat ik nog steeds de lakens uitdeel in de IT Divisie. Ik word de Onzichtbare Man van IT! Ik word volledig onopvallend! Ik verdwijn in het decor! Uiteindelijk zal natuurlijk wel de ene of de andere ijverige HR jongen mijn naam op een lijst vinden en ze zullen me eruit trappen. Voor wat jij betreft, als je nog steeds deze

divisie wilt overhoop gooien, stel ik voor dat je de rapporten in de mooiste woorden en de prettigste grafieken zou steken, maar ook dat je vandaag nog een koppensnellerbedrijf zou contacteren en hen je curriculum vitae zou opzenden, zodat je na je slag zo snel mogelijk kunt gaan lopen, zodra de nieuwe venten naar je beginnen te slaan. Je zult er verbaasd van staan hoe snel je vrienden kunt verliezen in een privé bedrijf! Begin nu maar al te denken over in welk ander soort van maatschappij je graag zou werken. Bereid je plan B voor!

Jan Stevens was niet alleen een leider van personen. Hij bestudeerde constant de managementtechnieken, ook de nieuwste ideeën op dat gebied. De techniekers van IT Uitbating, de ontwikkelaars en de analisten respecteerden hem omdat hij kon programmeren zoals zij in meerdere programmeertalen. Jan kon ook in de controlekamer van de rekencentra zitten en de bevelen intypen om de toestand van de machines en van de applicaties te kennen. De operators konden niets verbergen voor hem, en ze deden dat ook niet. Wanneer een operator een sigaretje wou gaan roken, kon de man opstaan en zeggen, niet vragen, ‘neem even over van me, wil je?’ en Jan zou even glimlachen en overnemen.

Dat was de tijd waarop Gerald Godelin de Chief Executive Officer van Travtelio werd. Jan veegde niet aan de mouwen van zijn bazen, en de operators wisten dat, en beschouwden hem als één van hen. Hij vroeg die mannen hoe de informatica er uit zag in de eerste, de pioniersdagen van IT. Slechts de oudere operators en de oudste ontwikkelaars konden hem nog vertellen van die tijden. Die mannen hadden, zoals Thomas Denis trouwens ook, geen formele studies in IT gedaan, want zulke cursussen werden toen nog niet gegeven aan de scholen en de universiteiten. Ze waren techniekers geweest van Travtelio en ze hadden cursussen gevolgd bij de computerbedrijven, en ze werden daarna direct in hun banen van ontwikkelaars of operators gegooid.

Eén van de oudste ontwikkelaars die nog op Travtelio werkte vertelde Jan over de eerste multiprocessor computers die nog centrale geheugens hadden, gemaakt van ijzeren ringetjes, geheugens die van kleinere capaciteit waren dan de geheugens van de huidige mobiele telefoons, en waaraan draaiende schijven verbonden waren groter dan kookketels, maar waarop men nog veel minder informatiebits kon plaatsen dan op de schijf van een moderne persoonlijke computer. Deze mannen hadden geprogrammeerd in assembleer talen, met zeer moeilijke en primitieve vertaalprogramma's voor computers.

Jan Stevens werd bevriend met Daniel Drumont, een ontwikkelaar die met de allereerste PCs gewerkt had, zelfs van vóór de grootste computerfirma's hun eerste standaardmachines op de markt brachten. Drumont gaf Jan vele tips en trukken om programma's sneller te ontwikkelen, en met minder geheugenplaatsen. Drumont bleek ook een geniale elektronicus te zijn die met de meest gesofisticeerde digitale kringen knutselde in zijn kelder. De man had nooit elektronica gestudeerd, hij was een autodidact in IT en in elektronica, maar hij wist meer af van die domeinen dan Jan Stevens aan de universiteit had geleerd. Jan bleef veel weekends in de kelder van Drumont werken en soldeerde en testte de toestellen van zijn oudere vriend. Drumont sprak natuurlijk ook over dat alles met zijn collega's van Travtelio. Wanneer speciale oplossingen gezocht werden of wanneer fouten de beste techniekers van Travtelio versloegen, werden Jan Stevens en Daniel Drumont opgetrommeld als laatste hoop om de bugs te overwinnen. Jan Stevens redeneerde dan met logica en Daniel Drumont ging naar het probleem met intuïtie en ervaring. Weinige bugs ontsnapten aan die twee, hoewel hun oplossingen soms vreemd en ingewikkeld leken.

3

De eerste tien rijen van het Auditorium waren al gevuld met pratende managers en nog meer mensen stroomden binnen. De mannen en vrouwen sloten aan van vooraan af. Het was niet goed om in meerdere verspreide groepen te zitten, verspreid over het ganse Auditorium. Het was niet slim om aanzien te worden als iemand die steeds achteraan zat en die ver zat, bovenaan in de zaal, vóór het rostrum waar nu Godelin reeds stond met een bril op de neus, zijn voorbereide papieren aan het doornemen.

Gerald Godelin was een grote, robuuste man met een brede, sportieve borst. Hij toonde een gelaat met regelmatige trekken dat zeer de mannelijkheid uitstraalde, en hij had nog veel, maar grijs haar. Hij leek ook wel op een oudere voetballer, lenig en breed in de schouders, vlakke buik met sterke spieren, elegant gekleed in een donkergrijs, perfect glad gestreken kostuum van klassieke snit. Jan wist van Emma dat Godelin een gretige golfspeler was, een jager, en de CEO hield van verschrikkelijk snelle wagens. Het gezicht van Godelin bleef steeds lichtjes gebruid, zelfs in het midden van de winter, alsof hij steeds buitendeurs verbleef. Dat was natuurlijk niet mogelijk in de geklimatiseerde toren waarin hij werkte. Godelin moest dus ultraviolet licht gebruiken om zijn bruine tint te behouden. Godelin stond strak, rug heel recht, zoals zijn werknemers zich hem moesten herinneren. Hij stond aan een tafel waaraan ook enkele van zijn Presidenten hem vergezelden. Hij keek nu rond in het Auditorium, alert en klaar voor de confrontatie, tevreden zo velen van zijn managers aanwezig te zien.

De zaal werd stil toen Godelin begon te spreken, de zoeklichten gericht op zijn persoon alleen. De lichten focusten op een sterke, imponerende verschijning in het Auditorium, op de enige man die recht stond en die macht en charisma uitstraalde, en die zeker voor de vrouwen de aantrekkelijkste man van de zaal was.

‘Goede morgen aan u allen. Welkom opnieuw! Ik vroeg u hier samen te komen omdat Travtelio naar een nieuwe belangrijke wending beweegt. Ik zal kort blijven.

Zoals u zich herinnert begonnen we een jaar geleden aan enkele veranderingen na mijn eerste honderd dagen aanwezigheid in dit bedrijf. Vandaag heb ik het genoeg u een radicale ommekeer van ons lot aan te kondigen, een geheel van nieuwe maatregelen die ons in het volgende tijdperk zullen sluizen. De concurrenten staan reikhalzend klaar om ons af te maken en om onze klanten weg te stelen. We moeten dus reageren en vechten.

Allereerst, zoals sommigen onder u al gehoord hebben, zal Travtelio de kennis van nieuwe partners gebruiken om de uitdagingen tegemoet te treden van een snel bewegende zakenwereld. Onze Raad van Beheer besloot beroep te doen op internationale ondernemingen die geïnteresseerd zijn om ons de nodige kracht, hulp en kennis te bezorgen om door te stoten naar nieuwe markten en om onze bestaande diensten te moderniseren. Ik heb de eer u vandaag onze nieuwe partners voor te stellen, een consortium geleid door een reus uit onze industrie van de Verenigde Staten van Amerika, vergezeld van zijn geallieerde Hong Kong Chinese en Zweedse bedrijven. Ook de Tsjechische dochtermaatschappij van het Zweeds bedrijf zal ons vervoegen. Die Amerikaanse, Aziatische en Europese conglomeraten hebben een aandeel van vijftig percent genomen in Travtelio. Managers van die bedrijven zullen binnenkort aankomen en ons nieuwe producten, diensten en methoden te leren beheersen.

Deze deelname maakt van Travtelio werkelijk een privé bedrijf en een globale speler, waarvan de aandelen gehouden door de Staat verminderen tot onder het vijftig percent. Die verandering is verstrekkend, terwijl we evolueren van een inwaarts kijkende ambtenarenonderneming naar een vooruitstrevend, strijdlustig, volledig klantgeoriënteerd bedrijf. Velen onder u hebben me de laatste maanden gevraagd wat onze kansen waren op overleving als een privéonderneming in een geprivatiseerde zakenomgeving. Ik kan u nu zeggen dat of we al of niet zullen overleven alleen zal afhangen van hoe hard u zult werken om onze klanten en onze aandeelhouders tevreden te stellen. Onze nieuwe aandeelhouders

hebben hun geld geplaatst in ons bedrijf omdat ze vertrouwen hebben in onze wil tot slagen. Ze verwachten een groei met twee cijfers en een steeds groter wordende waarde van hun aandelen, tegenover het vertrouwen dat ze in ons stellen. Het alternatief weiger ik zelfs maar te beschouwen: die investeerders kunnen weer vertrekken en onze hard gewonnen bijkomende waarde torpederen, wat zou leiden tot massieve ontslagen van personeel. Uiteindelijk echter zal niet ik noch de aandeelhouder beslissen of we overleven dan wel verdwijnen. We moeten meer producten en diensten ontwikkelen om nieuwe klanten aan te trekken. We moeten vechten om elke klant die we thans hebben te behouden, en onze procedures aanpassen om hen sneller en beter te dienen. We moeten de klant met onze dienstverlening verrukken, hen met niet minder dan uitstekende nadiensten verrassen, en hen met nieuwe betoverende producten bekoren, waar hij of zij niet zonder zouden willen blijven. We gaan dit bedrijf weer in beweging zetten!

Godelin liet die woorden inzinken. Dan ging hij verder.

‘De evolutie in aandeelhouders zal gepaard moeten gaan met een verandering van houding in Trivtelio. We moeten concurreren met de besten, niet slechts in dit land, maar in de ganse wereld. Amerikaanse, Chinese, Zweedse en Tsjechische managers zullen naar Trivtelio komen om hier, in elke divisie, een aantal ontwikkelingsprojecten te leiden die ons in een nieuw tijdperk van zaken doen moeten brengen. Niet alleen uw manier van werken moet veranderen. Allengs zal ongeveer veertig procent van onze managers vervangen moeten worden om de nieuwe geest kracht bij te zetten. Verandering zal onze manier van werken zijn. Onze Personeelspresident, onze Human Relations President, zal in een paar ogenblikken de maatregelen bespreken die op touw gezet worden in de komende weken en maanden. Ik heb er echter goed vertrouwen in dat u de uitdaging aan zult kunnen. U moet leren meer te doen met minder. Dat is niet de mentaliteit die u had toen u nog werkte in een onderneming die volledig eigendom was van de Staat, en die eigenlijk door de Regering van zeer ver geleid werd. Die tijden zijn definitief voorbij. Nu zult u moeten leren uw mooie bedrijfswagens en bonussen te verdienen. Voor diegenen die dat goed doen zullen de salarissen verhogen en de bonussen drastisch stijgen.

Herinnert u de Apollo 13 zending naar de diepe Kosmos. Wanneer de Apollo cabine gevaar liep te ontploffen, wanneer vele vitale functies fout liepen in het ruimtevaartuig, lieten de groep aan boord en Houston Controle de armen niet zakken. Ze dachten na en begonnen te werken aan ingenieuze systemen en methoden om met de geringste middelen die al aan boord waren de zending weer veilig naar de aarde te loodsen. Ik raad u allen aan die film met die heldendaden opnieuw te bekijken! Laat dat een voorbeeld zijn voor u. Vraag me niet voor bijkomende middelen om onze klanten tevreden te stellen! Vraag niet wat dit bedrijf voor u kan doen, vraag wat u kunt doen voor dit bedrijf. Gebruik uw verstand om die oplossingen te vinden en te implementeren die slechts een minimum van onze schaarse hulpmiddelen vereisen. Dat is waarom u een grote auto en een vette bonus hebt gekregen!

In sommige van die initiatieven zult u falen. Dat weet ik. Geef me niet alleen het goede nieuws. Ik wil het slechte nieuws horen vóór het goede, zodat we samen kunnen reageren. Falen wordt toegestaan, verborgen falen niet. Ik wil geen slordig gedrag, geen terughoudendheid en geen gebrek aan vorderingen in geen enkel gebied. Jullie houding moet zijn: dit kunnen we doen! Can do! Een veldslag is bezig! We moeten en zullen die winnen! Ook, leer uw eigen beslissingen te nemen. De tijden zijn voorbij waarin u naar uw Directeur-generaal moest lopen voor toestemming om te handelen! Handel! Schiet in actie om opbrengsten te garanderen voor onze aandeelhouders, en daarom moet u de klant die daar op u staat te wachten veroveren en verrukken.

De klok tikt voor ons. Onze producten en diensten zullen binnenkort volgens een beslissing van de Europese Unie in een volledig vrije markt moeten geleverd worden. Dat ogenblik is minder dan een jaar ver. Tegen die tijd moeten we de uitdaging aankunnen. Ik heb daarom

bevolen een reusachtige klok te hangen in de lobby, op het gelijkvloers van de Wolkenkrabber. Die klok zal niet normaal lopen. Ze zal de seconden aftellen! De klok zal aangeven hoeveel tijd ons nog rest tot de volledig vrije markt in ons zakendomein open zwaait. Die klok is de klok van de veroordeling als u blijft slapen! Slechts wanneer dit bedrijf klaar is om terug te slaan tegen de tijd dat de klok het uur nul bereikt, slechts dan zal deze onderneming bekwaam zijn te overleven. In het tegenovergestelde geval zullen we allen samen verdwijnen, en de meesten van u zullen afgeleid worden. Een oorlog is begonnen, jongens en meisjes, en we moeten die oorlog winnen!’

Godelin stopte bruusk, stapte van het rostrum weg en een oorverdovend applaus brak los. De Personeelspresident, Bernard de Voncques, stapte naar voren. De Voncques was een smalle, dunne man met een bleek, wezelachtig gezicht afgelijnd door een dunne, zwarte baard. Hij stond in een nogal verrompelde sportvest, een kleding die duidelijk niet naar de zin was van de Gedelegeerde Bestuurder. De Voncques verdween eerst bijna helemaal achter het verhoog dat Godelin zo krachtig had gedomineerd. De Voncques stapte handig terzijde opdat zijn toehoorders hem konden zien. Hij leunde slechts met één hand op de lessenaar, alsof hij daar enige steun kon vinden, en keek een lange tijd over de hoofden heen van de verzamelde managers. Ook hij keek dan even naar zijn papieren en pauzeerde om de stilte te laten invallen vóór hij begon te spreken.

‘Een goede morgen aan u allen. Hier volgen sommige van de maatregelen in het HR gebied, maatregelen nodig om de performanties van onze werknemers te verbeteren. In de volgende weken zullen we het management door objectieven inleiden. Elke werknemer, noemen we hem of haar “X”, zal objectieven krijgen van zijn of haar manager, gegeven door de mensen die we “X plus één” zullen noemen. Iedereen in het bedrijf heeft een “X plus één”; als dat thans niet het geval is, moet dat onverwijld gewijzigd worden. De objectieven zullen beschrijven wat er het volgend jaar moet gerealiseerd worden, en die objectieven moeten duidelijk en meetbaar geformuleerd worden. De objectieven definiëren wat er van elke werknemer moet verwacht worden het komende jaar. Ze moeten dus zorgvuldig vastgelegd worden. Iedereen van ons personeel zal beoordeeld worden op de verwezenlijking van de objectieven bij het jaareinde. Aan die evaluatie zullen we een bonusschema koppelen, zodat u allen de mogelijkheid zult hebben meer te verdienen. De eindejaarsbeoordelingen zullen gaan van één tot vijf, van slecht en ondermaats tot middelmatig, goed en uitstekend. De werknemers met een score van drie tot vijf zullen een bonus bekomen. Mensen die twee maal na elkaar, in een periode van twee jaar dus, de beoordeling één of twee krijgen, kunnen ontslagen worden.

Jullie zullen binnenkort de formulieren voor de objectieven ontvangen. Die moeten uitgereikt worden doorheen de hiërarchische lijnen van het management. Elke werknemer moet zijn of haar objectieven bekomen, en alle objectieven moeten gedefinieerd worden binnen de drie maanden. De objectieven moeten bepaald worden volgens de betrekking van elke persoon die in het bedrijf werkt. Daarom moet ook elke werknemer een juiste en volledige werkbeschrijving krijgen. De salarissen worden toegekend in aansluiting met de jobbeschrijving en met de salariscategorie die daarmee verbonden zullen zijn. De categorieën tot onder het niveau van het Bestuur zullen gaan van één tot veertien. Ons Bestuur, dat we voortaan het Executive Management zullen noemen omdat alle betrekkingen een eenduidige Engelse titel moeten krijgen, zal in de categorie vijftien ondergebracht worden. In die categorie vijftien zullen we natuurlijk de CEO en de Presidenten terugvinden, het Executive Management of het P-klasse management van ten hoogste tien personen. We zullen een grotere A-klasse van stafpersonen vormen, de klasse van de Vicepresidenten en de Directeurs. Deze klasse zal ongeveer honderdvijftig personen bevatten, meestal jullie. We zullen nog een

M-klasse definiëren van ongeveer zeven honderd midden- en lagere managers, en een E-klasse van vijfendertig duizend werknemers.

Alle titels van betrekkingen krijgen een Engelse naam. Dat zal de officiële naam zijn. Bijvoorbeeld, de Verkopers, de Commerciële Vertegenwoordigers van vandaag, zullen Account Managers heten in de toekomst.

Een speciaal programma om op vrijwillige basis het bedrijf te verlaten zal georganiseerd worden voor vijfduizend personen. Dit programma van vrijwillig vertrek zal prepensioneringsplannen inhouden en ook andere pakketten voor wie elders zijn geluk wil gaan zoeken. Dit zal genoemd worden: “Operatie Vertrek zonder Pijn”, of OVP.

De managers van alle klassen, behalve de Executive P-klasse, zullen moeten bewijzen dat ze inderdaad bekwaam zijn om goede managers te zijn, niet slechts goede techniekers of administratoren. Daarom zullen alle managers van de A-klasse en de M-klasse elke drie jaar van betrekking veranderen, zodat ze de gelegenheid zouden krijgen te bewijzen dat ze zich in een breder domein kunnen realiseren dan waar ze tot nog toe in werkten. Die driejaarlijkse verandering zal natuurlijk vergezeld worden van aanpassingen aan de jobinhoud. We zullen dus elke drie jaar alle betrekkingen open verklaren en kandidaturen afwachten voor de open plaatsen. De personen uit de M-klasse zullen dan ook kunnen postuleren voor plaatsen in de A-klasse.

Ik heb het genoeg nog een ander belangrijk punt aan te kondigen. De Regering heeft toegestemd een aantal aandelen van Travtelio aan het personeel te overhandigen. Daarom zal het Executive Management, de P-klasse, een aantal aandelen krijgen. Het hoger management, of de A-klasse, zal opties krijgen op aandelen en aandelen zullen aan voordelige prijzen aan alle werknemers van de M-klasse en de E-klasse aangeboden worden. De datum waarop deze regeling zal in werking treden, en de details van de operatie, zullen later meegedeeld worden. Eén van onze verdere maatregelen betreft de bedrijfsrestaurants. We zullen natuurlijk verder voedsel van hoge kwaliteit in ons huidig personeelsrestaurant blijven opdienen. Dat restaurant zal voortaan het “Terra Nova” restaurant heten, maar het zal beheerd worden niet door onszelf maar door een gespecialiseerd bedrijf. Het aanbod zal verruimd worden met meerdere schotels per dag, die wellicht iets meer dan voordien zullen kosten. Op de vijfde verdieping van de Dawkins Villa zullen we een gourmet restaurant inrichten voor de Directeurs van de A-klasse, dat ook zal toegankelijk zijn voor de Account Managers. De managers kunnen hun cliënten of zakenrelaties daar uitnodigen op maaltijden bij speciale gelegenheden. Dit restaurant zal de “Clouds” genoemd worden. Ten slotte zijn we bezig op de negenendertigste verdieping van de Wolkenkrabber een kleiner restaurant in te richten, gereserveerd voor de staf van de P-klasse, voor de Executive Managers.

Deze meer moderne organisatie van onze Human Resources zal bijdragen tot de creatie van een dynamische omgeving in een “we kunnen het doen”, een “can do” mentaliteit, die onze CEO daarnet van iedereen vroeg. De modaliteiten van die veranderingen zullen in de volgende dagen gepubliceerd worden. De folders die ze in alle detail begeleiden zijn in druk en zullen jullie binnenkort persoonlijk toegezonden worden.’

Na deze twee redevoeringen kwamen twee andere Presidenten kort de operationele veranderingen en de toestand van het bedrijf toelichten. Alle indicatoren stegen en bleven op groen deze laatste maanden: hogere productie, meer dienstverlening, hogere verkoop, hogere winsten vóór interesten, depreciatie en afschrijvingen of EBITDA, hogere winsten in het algemeen, en de daarbij horende hogere dividenden die aan de Regering en aan de eerste eigenaars van Travtelio zouden uitgekeerd worden. Travtelio had nog geen slaag gekregen van agressieve concurrenten. Al haar sectorindicatoren stonden op positief en stijgend. Maar de concurrentie kon op Travtelio inbeuken vanaf de eerste dag van de volledige vrijmaking van de markten, op minder dan een jaar van vandaag.

Gerald Godelin sloot de vergadering af na minder dan een uur van presentaties. Hij nodigde de aanwezigen uit op een glas schuimwijn buiten het Auditorium, in de Lobby.

Groepen van managers vormden zich in de Lobby. Allen dronken uit hoge glazen gevuld met parelende, witte wijn. Jan Stevens stond in een hoek met Michel Doriant, Sara Jansen, Thomas Denis en Jean Collet, allen managers van de Informatie Technologie Divisie. In het begin waren alle managers te verrast door de rede van Godelin om snel en gemakkelijk commentaar te geven. Ze voelden een zwaar gewicht boven hun schouders hangen, een draai aan alle schroeven, een aankondiging die fel contrasteerde met al het goede nieuws van de zakenresultaten behaald gedurende het vorige, verlopen jaar.

Jan Stevens voelde zich licht in verlegenheid gebracht toen ook Emma Wauters in de groep kwam staan, gedrukt tegen Jan, want alles wat hier gezegd werd kon nu direct door haar overgedragen worden aan Gerald Godelin. De anderen bleven wel eerst zwijzaam, maar nadien leken ze de aanwezigheid van Emma niet erg te vinden, integendeel. De wijn helpend, hadden ze dingen te zeggen die ze blijkbaar wilden laten stijgen tot op de hoogste verdiepingen.

Michel Doriant was de sympathieke, joviale Directeur van IT Uitbating. Hij was één van de oudste mannen van de groep, dus sprak hij eerst.

Doriant zei, ‘mensen, we hebben twee nieuwe goden gekregen om te aanbidden: Gog en Magog, de aandeelhouder en de klant. We moeten op onze knieën gaan zitten vóór die goden en bidden met gekruiste handen opdat ze ons hun genade zouden willen verlenen! We weten wel allen wat het eerste en het tweede van de Tien Geboden van Mozes zeggen. Het eerste gebod is: ik ben de Heer uw God; U zult geen andere goden hebben vóór mij; u zult geen idolen maken. En het tweede Gebod: u zult geen misbruik maken van de naam van uw God. Die geboden zijn nu gebroken. We hebben een nieuwe religie en zelfs de liturgie die haar vergezelt, vermits Godelin en zijn Presidenten voorstellingen zoals die we net hoorden bij de vleet organiseren voor gans het personeel, en ze zullen hun Hoogmissen zingen zoals vandaag.’

Doriant zonk spottend op zijn knieën en hield zijn glas vast met gevouwen handen. Sara Jansen trok hem snel recht, want rondom hen vroegen Directeurs zich af wat er gaande was in die hoek, en ook Godelin en een paar Presidenten hadden de scene opgemerkt.

Sara Jansen, de Directeur Personeelsbeheer van de IT Divisie, een magere en kleine vrouw die een zware bril met een hoornen montuur ophad, wist al af van vele van de aangekondigde veranderingen.

Ze fluisterde, ‘we moeten allen buigen voor onze nieuwe meesters. De Amerikanen zullen nu Boeings gevuld met hun mensen zenden. De Chinezen en zelfs de Zweden, die zullen vergezeld zijn van personen van hun Tsjechische dochtermaatschappij, zullen enkel voor het decor zorgen. De Tsjechen waren nog niet zo lang geleden Communisten. Wat kunnen die in ‘s hemelsnaam ons leren? De Amerikanen delen de lakens uit. Let allen op voor het bloedbad dat aankomt!’

Thomas Denis, de zwaarlijvige krachtpatser, wiens groep analisten en programmeurs regelmatig nieuwe applicaties afleverde, voegde toe, ‘waarom in godsnaam hebben jullie allemaal zo hard in de handen geklapt? Die man heeft zonet aangekondigd dat de helft onder ons binnen het jaar uit het bedrijf zal gesmeten of gelokt worden, grote wagen en al, en de andere helft binnen de drie jaar, en toch gaven jullie hem een ereapplaus! Het leven is een lift, jongens! Tot nog toe bleven de liften nogal stil staan. Godelin bracht de liften in beweging. Sommige liftwagens gaan naar boven, andere naar beneden. Wij, de ambtenaren, zitten in de

liften die naar beneden rijden! Bij de eerste fout van ons of van ons personeel worden we het bedrijf uitgetrapt of gedegradeerd en naar een donker hoekje verbannen, gestigmatiseerd en behandeld zoals vuil. Dat is wat er aan het gebeuren is en wat er in de toekomst zal gaan gebeuren. Was dat sarcasme of cynisme van die vent? En ondertussen moeten we ons allemaal meer dan honderd percent inzetten voor onze baan?’

Jan vond dit allemaal galgentaal, maar hij was ook heimelijk tevreden dat dit soort berichten aan Emma Wauters gegeven werd, al bedierf dit misschien haar pret. De managers waren niet de dupe. Emma nipte aan haar schuimwijn met kwade ogen, luisterde, maar kwam niet tussen. Het lachen was aan haar verloren.

‘Het duurde drie jaar tot ik min of meer begreep hoe de facturatie en de boekhoudingapplicaties werkten. Het nam me ook zoveel tijd om te begrijpen waar en hoe de processen uitgevoerd werden in de firma. Indien iedereen na drie jaar van baan moet veranderen, zullen we constant managers in plaats hebben die niets afweten van wat ze moeten beheren,’ maakte Jean Collet zich bezorgd.

‘Is dat een probleem?’ lachte Thomas Denis. ‘Geen manager mag zich belast voelen met enige kennis van zaken, van wat hij of zij beheert! Dat is zeker zo voor de Presidenten, dus die menen natuurlijk dat dit het geval moet en kan zijn voor alle managers. Kennis van zaken houdt je af van het nemen van beslissingen omdat je teveel weet en teveel de alternatieven ziet, met hun voordelen en nadelen. Wist je dat niet? Ik hoorde al lang geleden van de theorie die hier in toepassing gebracht wordt. Wanneer een Directeur niets afweet van de zaken die hij beheert, dan verkiest hij natuurlijk ook niet iemand onder zich te hebben die meer afweet van het bedrijf en van de processen dan hij of zij zelf, want zulk een persoon is een gevaar voor hem of haar. Dat gaat zo de ganse hiërarchische lijn door, tot het bedrijf eindigt met een bende managers die niets afweten over wat er zich in de groepen afspeelt. Het enige wat ze nog doen is personeelsbeheer en administratie, maar dat dan beperkt tot statistieken over het aantal gewerkte dagen en tot cijfermateriaal over de onderwerpen die behandeld worden. In feite worden ze gewone administratoren. Wanneer ze een belangrijke beslissing moeten nemen roepen ze snel raadgevers in, consultants van buiten, en die vertellen wel aan de werknemers wat te doen. Dat werkt mooi, want geen manager hogerop durft het ooit aan een consultant in vraag te stellen, een raadgever die trouwens voorgesteld wordt als expert in een gebied waar ze toch niets van weten. Wie durft een duurbetaalde consultant in vraag te stellen? De consultants worden erg veel betaald, zoveel op één dag als een normale werknemer een ganse maand, dus worden de kosten opgedreven, maar de Directeur die de consultant ingehuurd heeft krijgt een applaus want hij was slim genoeg iemand bij te halen, en de beslissing die de consultant voorstelt is altijd de beste, steeds de ene en de meest gepaste. Wanneer twee honden vechten om een been loopt de derde er mee weg, en dat is steeds de consultant! Contestatie wordt in de kiem gesmoord en de verantwoordelijkheden krijgen ook een elegante oplossing, want niemand zal de Directeur een blaam geven voor de vergissingen van de raadgever, en de consultant zal de volgende maal wel een collega sturen. Heren en Dames, het tijdperk van de consultant is aangebroken voor Travtelio!

Ik heb trouwens ook de indruk dat onze grote chefs de waarde van interne raadgevers of van interne onderzoekers niet erkennen. Ze zien managers slechts zoals ze zelf zijn, hulpmiddelen die de werknemers moeten in toom houden en tot werk nopen. Ik heb contributie tot het bedrijf niet horen vernoemen, de notie waarover alle management goeroes nochtans beweren dat die contributie tot het bedrijf de enige belangrijke kwaliteit is die het meest nodig is voor een goede manager.’

‘We kennen inderdaad het traditionele verschil tussen managers en leiders,’ ging Jan akkoord. ‘Leiders trekken hun groep mee door hun voorbeeld en door nieuwe methoden en producten

voor te stellen. Daarvoor is grondige kennis van het bedrijf nodig. Ze vertrouwen op de intelligentie van hun mensen om de dagelijkse taken naar behoren uit te voeren en ze bemoeilijken dat zo min mogelijk. Dus schuwen ze administratie. Leiders zijn mensen die vóór hun groep uit stappen en die de groep voorttrekken, achter zich aan. Managers zijn de venten die achteraan de groep duwen met de zweep in de hand. Managers dringen hun mensen vooruit met statistieken waar ze zelf merendeels maar de helft van begrijpen. Ze teisteren de groep met procedures op papier en met cijfermateriaal. Godelin wil een bedrijf van managers vormen, niet van leiders! Leiders zijn bijkomstig, overhead, en in overhead moet gesnoeid worden want het is een kost. Maar een bedrijf zonder leiderschap bolt maar verder, ergens naartoe, zoals een boot zonder iemand aan het roer, het ontbreekt letterlijk aan geplande richting.’

Michel Doriant veranderde van onderwerp. ‘We zijn het niet gewoon objectieven te definiëren en daarop te evalueren, al kunnen we moeilijk iets tegen het principe inbrengen. Jullie hebben het geluk te werken in alles behalve Uitbating. Computers en software vallen regelmatig uit, maar het zijn niet jullie van Ontwikkeling die de blaam daarvoor krijgen. Diegenen die gestraft worden zijn de mannen in Uitbating. Ik weet en jullie weten dat applicaties niet kunnen gebouwd worden zonder de toevallige fout, maar wanneer de applicaties fout gaan en uitvallen of teveel processorkracht vergen en de antwoordtijden vertragen, dan zijn wij het die de slaag krijgen. Het wordt een zeer ondankbare plaats te werken in Uitbating! Dat zal erger worden wanneer we een Amerikaanse of Chinese Directeur boven ons hoofd krijgen. Zullen we nu allen gedegradeerd worden door buitenlanders, door geëxpatrieerden, door expats? Was het dat wat Godelin ons vertelde toen hij veranderingen in management aankondigde?’

‘Ik vrees zelfs van niet,’ kwam Emma Wauters nu toch tussen. ‘Gerald is inderdaad van plan massieve afdankingen te organiseren onder het huidig management. Sommigen van de expats zullen wel Directeurs titels krijgen, maar de meesten zullen consultancycontracten hebben.’

‘Om te beginnen,’ sprak Jan Emma tegen, ‘kan Godelin geen ambtenaren ontslaan zonder hun Overheidsstatuut af te nemen. Hij kan dat natuurlijk afspreken met de Regering en de Syndicaten. Onder het Overheidsstatuut blijven de mensen beschermd. Het is eenvoudigweg onmogelijk hen te ontslaan. Hij kan hen degraderen, hen terzijde schuiven, maar niet hun salarissen verminderen. Hij kan de contractuele managers die de laatste jaren aangeworven zijn ontslaan omdat die niet onder het Overheidsstatuut werken, maar dat zou dan wel een vreemde paradox betekenen, want die laatste mensen werden juist recentelijk gerekruteerd met hoge salarissen om de gaten in te vullen die voor modern management opgevuld moesten worden, of die naar nieuwe producten en diensten moesten leiden. Hij bevindt zich in een schaakmat positie. Wat is dan de betekenis van de aankondiging? Godelin is mogelijk niet op de hoogte van dat probleem, hoewel hij toch al een jaar hier is, maar dan heeft zijn President Personeelsbeheer toch heel elementaire feiten verzwegen. Of Godelin is in een hoek geduwd, moet de kosten van personeel sterk opdrijven en in dezelfde beweging de goede geest van zijn huidige managers vernietigen. Ik durf te hopen dat hij niet zo erg blind is!

Ten tweede, consultants kunnen niet de rol van Directeurs opnemen, want dat is verboden door de Belgische Wet. Een consultant die al een hele tijd werkt in een bedrijf kan ook argumenteren dat hij of zij zich in feite in dezelfde positie bevindt als een contractuele manager van het bedrijf, en dat betekent een boel problemen in verband met belastingen, de sociale zekerheid, en zo meer. Realiseert Godelin zich dat wel allemaal? Zijn President Personeelsbeheer zou dat moeten weten!’

‘Ach, ach’, spote Thomas Denis. ‘Je vergeet één ding, jongen. Godelin kan ons niet ontslaan, maar hij kan ons leven tot een hel maken zodat we zelf vragen om op te stappen.’

‘Godelin kan andere doeleinden nastreven met zulke oefening,’ kwam Emma tegelijkertijd snel en mysterieus tussen, maar zij ook luisterde perplex naar Jan. ‘De afdankingen van managers zullen er niet zo snel komen. Godelin kan heel wat managers schrik aanjagen en ze in vrijwillig aanvaardde prepensioneringsschema’s zenden.’

‘Ja, dat wel,’ ging Jan verder. ‘Godelin kan plannen uitdenken om de mensen naar buiten te duwen, mensen van vijftig jaar of meer, hen geen verminderingen of slechts kleine verminderingen van salaris voorschotelen en een pensioen aan zestig. Travtelio is rijk genoeg om met zulke schema’s op de proppen te komen. De mensen die schrik hebben van de veranderingen zullen aldus weggelopen met de staart tussen de benen, te angstig om in functie te blijven. Een klassieke truk om mensen veranderingen te doen slikken is in hen een gevoel van hoogdringendheid en een gevoel van gevaar te creëren. Ik veronderstel dat heel wat mensen uit angst het bedrijf zullen willen verlaten. Was dat de bedoeling van zijn redevoering? Eén ding is echter duidelijk: dat allemaal gaat verschrikkelijk veel geld kosten aan Travtelio. De Gedelegeerde Bestuurder zal de productiviteit erg moeten opdrijven om voor zijn initiatieven te betalen en de aandeelhouders gelukkig te houden!’

De mannen en Sara Jansen werden zwijgzaam na die opmerkingen, maar ze bleven nog even samen staan met hun hoge, glanzende glazen gevuld met sprankelende schuimwijn in de hand. Hun gemoed was zeer zwaarmoedig nu, want hun dagen van hard en veel werk dat echter graag geleverd werd en dat hun grote voldoening schonk als beloning, leek tot een abrupt einde gekomen te zijn.

Jan dacht vooral na over de vorming van de werknemerklassen. Hij hield helemaal niet van die onderverdeling in categorieën. De creatie van die klassen, meende hij, zou vergezeld gaan van een groei van samenhangingsgevoel binnen elke klasse en met elitevorming. Elke klasse zou solidair worden met de noden van de eigen klasse. Elke klasse zou zich niets nog aantrekken van de noden van de andere klasse. Jan wist dat zeker, en hij minachtte het egoïsme dat dit zou meebrengen, het gebrek aan solidariteit, zelfs al begreep ook hij niet wat in de natuur van de mensheid verborgen stak om dergelijke gevoelens te voeden. Godelin had met één pennestreek een kastensysteem ingevoerd en een elitementaliteit gecreëerd. Dat zou wrevel opwekken tussen managers en werknemers.

Jan vroeg aan Emma, ‘M-klasse en L-klasse kunnen midden managers en lagere managers betekenen. Waar staan de P-klasse en de A-klasse voor?’

Michel Doriant antwoordde in haar plaats. ‘Heb je dat niet begrepen? De P staat voor Prinsen en de A voor Aristocraten! Wordt daarom de achtendertigste verdieping niet al de Macchiavelli verdieping genoemd?’

Allen lachten grimmig. Emma stapte op. Ze had heel wat te vertellen aan Godelin.

Na een tijdje zetten ook de mannen en Sara Jansen hun glazen neer en ze wandelden weg om te gaan middagmalen in het Terra Nova restaurant. Jan, Michel Doriant en Sara Jansen bleven nog even later staan, dronken hun glas langzaam leeg, praatten over hun komende vakantie, en dan slenterden zij ook naar het restaurant.

4

Op hetzelfde ogenblik dook een Airbus van British Airways in van Londen, maakte zijn finale draai naar de hoofdluchthaven van België, naar Zaventem, een kleine stad ten noorden van het centrum van Brussel, en ook ten noorden van de Travtelio Wolkenkrabber. Andrew Raga keek naar beneden doorheen een zijvenster van het vliegtuig. Hij keek op deze heldere dag naar de plaats waar hij de volgende maanden en zelfs misschien jaren zou leven. Hij was nog

nooit in Brussel geweest, maar toen het vliegtuig zich keerde en draaide, lichtjes bevend onder het verschil in stootkracht van de motoren, herkende hij het Atomium, de grote zilveren bollen van het monument dat Brussel symboliseerde, met zijn negen metalen bollen die een ijzerkristal moesten voorstellen. Het Atomium was een overblijfsel van de Wereldtentoonstelling van 1958. Raga was niet erg onder de indruk. Het gebouw was veel kleiner dan de meeste symbolen van steden in de Verenigde Staten. Het was niet zo spectaculair als de Eiffel toren van Parijs, noch als de Sint Paul Kathedraal van Londen. Hij zag de wolkenkrabber van Travtelio niet, het gebouw waarin hij zou werken, dat nu recht onder het vliegtuig gleed, en waarvan hij ook niet onder de indruk zou gekomen zijn, gewoon als hij was aan de echte wolkenkrabbers van Chicago en Manhattan. Hij zou hartelijk gelachen hebben met de naam gegeven aan het hoofdkwartier van Travtelio.

Raga leunde lui achterover in zijn zetel van de zakenklasse. Hij was niet tevreden met wat hij tot nog toe bereikt had in zijn professionele loopbaan. Hij was een manager die er van overtuigd was dat hij praktisch eender welke zakenwereld kon beheren, of dat nu in constructie, financiën, koop of verkoop, marketing, administratie, personeelsbeheer, of welk ander gebied dan ook was. In de vorige jaren was hij slechts een lagere manager, en daarna een middenmanager geweest. Zijn loopbaan had zich zeer langzaam ontplooid, te langzaam, maar onlangs had hij de gelegenheid gekregen de doorbraak te realiseren die zijn raket hoog in de hemel zou doen schieten. Hij was aangeduid als Directeur Boekhouding in zijn laatste bedrijf, en hij had bijna tegelijkertijd gehoord dat het bedrijf managers zocht om een Belgische firma, waarin het aandelen had genomen, te leren wat modern management betekende. Modern management was Amerikaans management. Dit was de opportuniteit waarop hij gewacht had om zijn loopbaan een beduidende duw te geven, want overzees zou hij zeker sneller vooruit geraken. Hij kon voor een plaats als Directeur solliciteren bij de Belgische firma, uitgestuurd door zijn Amerikaans bedrijf, en ofwel in België naar hogere posities dingen, snel en gemakkelijk met zijn aureool van Amerikaan, of later naar de Verenigde Staten terugkeren met de aura Europese ervaring, buitenlandse ervaring, te hebben opgedaan.

Raga had fel aangedrongen op een Executive rol in Europa, maar hij had slechts een plaats kunnen afdwingen als Speciale IT Directeur in de Informatie Technologie Divisie van Travtelio, met een vage belofte voor meer en beter op termijn. Hij bedong echter een aantal mooie toevoegsels. Met de baan kwam één van de zwaarste Duitse wagens die het bedrijf kon leveren en een groot appartement in Ukkel, de beste wijk van Brussel, een appartement dat een maandelijkse huur van drieduizend Euro kostte. Een groot deel van zijn privé uitgaven zou betaald worden. Hij drong aan op een gratis lidmaatschap voor het golfterrein dat de Executives van Travtelio gebruikten. Hij had ook een functie als lid van de Beheerraad van een Belgische internationale onderneming gevraagd en bekomen. Hij had hard gewerkt aan dat punt omdat hij met volle handen wou terugkeren naar de Verenigde Staten. Hij wou nog andere elementen op zijn curriculum vitae kunnen plaatsen, louter dan zijn management baan bij Travtelio. De CEO Godelin had zijn contacten laten werken om Raga een plaats in de Raad van Beheer van een Europese petroleumdistributie maatschappij te garanderen, een maatschappij waarvan de Belgische Overheid eveneens nog aandeelhouder van was. Dit beviel Raga, en zijn geluk was groot, maar hij was ook de enige Amerikaan geweest die zulke toekenning gevraagd had, en alles was vlotter verlopen dan hij of zijn bazen verwacht hadden. De Belgische petroleumdistributie groep had ook de diensten en de opinies van een Amerikaanse Executive aan haar management willen toevoegen, en dus had Andrew Raga meer dan geluk. Wat Godelin dat bedrijf had moeten vertellen en beloven kon Raga niet schelen en hij wou het ook niet horen, maar hij realiseerde wel direct hoe hoog de Europeanen

het Amerikaanse management schatten. Hij was er nu meer dan ooit tevoren van overtuigd dat zijn vraag niet overdreven was geweest.

Andrew Raga geloofde rotsvast in de Amerikaanse superioriteit op alle gebieden van het zakenleven. Hij had een plan uitgewerkt om snel vooruitgang te boeken bij Trivtelio, om hoger te klimmen dan de basis die hij al verzekerd had. Als Directeur van IT kon hij beginnen te praten met de leidende Presidenten van zijn Amerikaanse firma bij Trivtelio, hen leren kennen, hun vriend worden, hen vleien, en hun partner te worden op het golfterrein. Hij kon hen vragen wat ze het dringendst nodig hadden aan IT diensten, en dan juist die afleveren. Hij moest zich in hun aanwezigheid opdringen, in hun aandacht blijven, zich voorstellen als één van hun gegeerde raadgevers, niet slechts in IT zaken, en er dan voor zorgen dat zijn naam en gezicht bekend bleven bij de Executives tot wanneer hogere plaatsen in het management vrijkwamen. Het was moeilijk werk om te zorgen dat zijn naam naar voor zou geschoven worden als de eerste naam waaraan die mannen konden denken voor nieuwe, veelbelovende en goedbetalende banen. Hij moest zich tot vriend maken van elke expat Executive, of dat nu een Amerikaan of een Chinees zou zijn, want alleen wanneer men vrienden had kon men vorderen in een loopbaan. Wanneer men geen vrienden meer had in de hogere gelederen kon men gedegradeerd en terzijde gelaten worden. Raga leunde dieper in zijn zetel en begon een lijst van aandachtspunten op te schrijven, punten waarmee hij zich de vriendschap en de aandacht van de Presidenten kon verzekeren.

Men moest natuurlijk problemen vermijden, want dat betekende in verlegenheid gebracht worden en in ongenade terug naar de VS verscheept te worden. Een vaag luidende functie zoals Speciale IT Directeur paste Andrew Raga uitstekend, want het was geen Uitbating baan. Het was een adviseurpositie, een baan zonder directe verantwoordelijkheden, en dus ook niet vol gevaren vanaf de start. Als raadgever kon hij naar audits roepen en wat stank doen opdarren, niet enkel in de IT Divisie, maar ook in de zakendivisies. Hij kon enkele mooie verbeteringen voorstellen, initiatieven ter vermindering van de kosten op tafel gooien, en opportuniteiten voor nieuwe zaken presenteren. Het mooie daaraan, glimlachte hij, was dat hij zelf niets daarvoor moest doen behalve vragen te stellen, vragen waarvan hij zeker wist dat de lagere managers van Trivtelio die ijverig aan hem zouden komen voorstellen, al was het alleen al maar om hun eigen Directeurs dwars te zitten.

Raga was er van overtuigd dat de Overheidsonderneming zeer slecht beheerd werd. De audits kon hij laten uitvoeren door ingehuurde consultants, en dan zou hij, Raga, de resultaten en de voorstellen tot veranderingen zelf aan de Presidenten tonen. Tot nog toe had hij het nog niet ver geschopt. Nu was hij echter zeer tevreden met de manier waarop hij zijn interesses verdedigd had om deze post in Brussel naar zijn hand te keren. Hij kon zelfs een prettige tijd beleven hier, en een affaire beginnen met de meisjes van Brussel. Zouden die niet snel vallen op een Amerikaan? Was het niet algemeen gekend dat de Franse meisjes snel en heet waren? Andrew Raga voelde zich erg opgewonden bij de gedachte aan de exotische indruk van Europese vrouwen, de lustige Engelse meisjes en de elegante Parijse modellen. Toch vreesde hij een beetje die Europese vrouwen, die zonder twijfel complex zouden zijn, gesofistikeerd in cultuur, wispelturig van gemoed, veeleisend, en ook gevaarlijk, hoewel aantrekkelijk en opwindend. Het punt was in controle te blijven. Hij wou zijn loopbaan niet in gevaar brengen door een schreeuwende jonge vrouw kwaad te zien binnenlopen in het hoofdkwartier van Trivtelio.

Hij meende ook dat er enige eenzame, jonge en gemakkelijke expat Amerikaanse vrouwen naar Brussel zouden komen. Die zouden ook naar hier vliegen om hun loopbanen te verbeteren. Hij kon een dergelijk betrouwbaar VS meisje eveneens het hof maken, misschien een gereserveerd meisje van Ierse afkomst veroveren. Was hij niet groot en atletisch, een

vroegere ijshockey speler aan zijn universiteit van Chicago? Hij was toch niet onaardig met zijn sterk, mannelijk uitzicht, dat beviel aan vele vrouwen. Raga oefende zijn lichaam dagelijks door aan krachttraining te doen. Hij moest uitvissen in welke fitness centra de Executives van Travtelio gingen oefenen. Hij was een goed uitziende all-American held, en minstens één vrouw had hem al bewonderend gezegd dat hij haar herinnerde aan een beroemde filmacteur. Hij kon ook vriendelijk zijn, charmerend, en betrouwbaar lijken in een beleefd gesprek. Hij keek in verwachting naar de andere zijde van het vliegtuig, waar juist één van die poppetjes zat, een andere Amerikaanse manager die naar Travtelio gezonden werd.

5

Lauren O'Sheridan voelde de ogen van Andrew Raga over haar figuur glijden. Ze was dit soort van aflikken wel gewoon en ze deed alsof ze zijn begerige blikken niet bemerkte. Ze was ook niet te zeer misnoegd. Ze wist wie Raga was, al had ze hem nooit in Boston ontmoet. Vrienden hadden haar gewaarschuwd voor zijn ongebreidelde ambities, maar ze gaf daar niet veel om. Lauren was slechts voorgesteld aan Raga de dag vóór ze een vliegtuig naar Londen instapte, op een verzameling van alle toekomstige expats. Lauren was een lagere manager van hetzelfde bedrijf als Raga, maar ze reisde naar Brussel voor heel andere beweegredenen.

Lauren was inderdaad van solide Ierse afkomst. Haar familie was afkomstig van Boston, hoewel ze nu in New York woonde. Ze was zeer katholiek opgevoed en ongehuwd. Ze had zich onlangs afgevraagd of ze ongehuwd zou blijven. Dit was dikwijls in haar geest opgedoken de laatste maanden. Wanneer ze dacht dat ze kinderloos zou blijven werd ze aangegrepen door een oeroude paniek. Ze dacht dan aan een familie, aan kinderen, aan Lauren getrouwd met een stoere VS zakenman, maar ze aarzelde steeds de toenaderingen van die jonge mannen te aanvaarden. Ze had velen reeds afgewimpeld omdat ze in hen dat sprenkeltje romantiek en avontuur miste dat haar kon bekoren. Zonder het bewust te erkennen, was Lauren een zeer romantische ziel.

Andrew Raga, een paar zetels verder, kon een ernstige kandidaat voor haar zijn, maar Lauren voelde ook hier niet direct de ijver, het vurige, de aanbidding en de extase die ze zocht. Ze dacht nu dat ze waarschijnlijk te zeer de romantische, idiote koe was om niet de gelegenheid te grijpen Raga toe te voegen aan haar reis en werk in Europa.

De opdracht in Travtelio interesseerde haar. Ze had niet gedacht aanvaard te worden om naar hier te komen. Nu was ze opgetogen met het vooruitzicht enkele jaren te Brussel te wonen. Brussel was provinciaal vergeleken met Londen en Parijs, wist ze, maar in minder dan twee uur vliegtuig of spoorweg kon ze in die steden of in Amsterdam, Berlijn en Milaan geraken. Ze had dat uitgekiend op het Internet. Reizen koste geld en daar bezat ze niet veel van. Maar met de bonus op haar salaris van de expat toewijzing, met haar appartement betaald door Travtelio, kon ze zich af en toe een lang weekend veroorloven. Lauren was niet ambitieus. Ja, ze had lessen in golf gevolgd en ze kon haar mannetje staan onder de golfende Amerikaanse Directeurs. Ze veronderstelde dat de Belgen dit spel minder de voorkeur gaven, liever voetballen, en de club waar de Amerikaanse Executives hun achttien gaten speelden leek haar te duur.

Wat anders kon ze doen met haar leven als ze geen gepaste man, geen aanzoeker zou vinden? Een soort rauwe paniek greep haar hart weer aan, de plotse paniek van hartdodende eenzaamheid en nutteloosheid. Dat gevoel was sterk in haar gegroeid de laatste maanden. Ze had dan ook haar deel van eenzaamheid gehad. Om die gevoelens te onderdrukken had ze zich volledig in haar werk gestort en samen met haar collega's genoeg genomen in het

streven naar een gemeenschappelijk doel in de zakenwereld. In de avonden echter, kon de paniek van de troosteloosheid haar in de greep nemen. Ze hield daarom haar geest bezig met andere zaken. Ze nam dossiers van haar werk mee naar huis, koos een interessant TV programma om naar te kijken, en schreef lange brieven naar familieleden en vrienden. Op een bepaald ogenblik van haar leven, wist ze, zouden de gemene blues haar onverhoeds overvallen en verslaan, haar in hun greep houden en haar in wanhoop storten. Wat zou ze dan doen? Ze had een echtgenoot nodig! Toch, zonder het romantisme en zonder een tikkeltje van dat zo illusievolle gevoel dat ze met tegenzin de liefde had genoemd, vreesde Lauren dat ze een oude vrijster zou blijven.

Liefde was het, als ze diep in haar hart keek, dat ze kwam zoeken in Europa, niets minder dan liefde, dat vreemd gevoel waarvan de magie en de aantrekkingskracht niet verminderde maar dat haar des te meer onbereikbaar leek naarmate ze ouder werd. Als ze niet de liefde kon vinden, dan kon ze toch het volgende beste zoeken in Europa: de schoonheid van kunst. Lauren verlangde er naar de musea van Europa te bezoeken, het Louvre en de National Gallery en de Brera, de Alte Pinakothek, en in afwachting daarvan kon ze zich al verzoenen met het Museum voor Oude Kunst te Brussel en de charme van Brugge.

6

Terwijl het vliegtuig dat Andrew Raga en Lauren O'Sheridan en vele andere Amerikaanse zakenlui naar Travtelio bracht neerdaalde, had een man een afspraak met Gerald Godelin in het Executive Bureau op de veertigste verdieping van de Wolkenkrabber. De man was een Belg. Hij had zijn naam vermeld in de Lobby en ook op deze verdieping als Gauthier Buisseyre, maar zijn ware naam was Jean-Gauthier de Buisseyre Thomassin Markgraaf d'Entray. Hij zat nu, diep gezonken en met gekruiste benen in de zwarte lederen sofa net buiten het bureau van de Gedelegeerde Bestuurder Godelin, naar waar een hostess hem begeleid had. De secretaresse van Godelin, een opulente, eerder vulgaire brunette met een zeer diep décolleté, had hem gezegd hier nog enkele minuten te wachten.

Buisseyre hield er allesbehalve van zo nederig aan de deur van Godelin te moeten wachten op de grote man. Hij was geërgerd dat Godelin niet snel zijn gesprek met wie dan ook hij aan het praten was had onderbroken. Buisseyre zat daar nu, tokkelde met zijn vingers op de sofaleuning en toonde daarmee ostentatief zijn misprijzen en ongeduld aan de secretaressen. Hij keek rond. De ruimte was zeer leeg rondom hem. De muren waren beschilderd met een monotone, grijze kleur. De sofa was zwart. Zwart was de kleur van de macht, dacht hij dan, ook de kleur van de fascistten vóór en gedurende Wereldoorlog II. Die kleur alleen al leerde hem dat Godelin een man was die macht zocht en die macht wou uitstralen.

De secretaressen bekeken Buisseyre heimelijk van zijwaarts. Buisseyre sloeg een opvallend figuur. Groot en slank, feilloos gekleed in een gelijnd, donker Armani pak en met een Ermenegildo Zegna das van discrete kleuren met kleine zilveren stippeltjes, nonchalant geknoot op een lichtblauw zijden hemd met een witte boord, leek hij op een rijke Noorditaliaanse Graaf. Hij was knap ook, zijn gezicht fijn gesneden in scherpe lijnen, zeer kort geschoren, geen baard, geen bril. Zijn ogen leken zeer helder, bijna doorzichtig grijs, koud en doordringend. Gans zijn wezen straalde elegantie en zelfverzekerdheid uit.

Buisseyre moest niet lang wachten. Gerald Godelin stapte plots zijn bureau uit en nam afscheid aan zijn deur van de bezoeker die hij uit leidde met een snelle handdruk en een glimlach. Hij bemerkte Jean-Gauthier in de sofa, en wenkte hem naar binnen te komen met een neerbuigend gebaar van zijn hand en hoofd. Jean-Gauthier haatte zulk gebaar, vond het

onmiddellijk wansmakelijk, maar hij stond gedwee op, streek de vouwen van zijn kostuum plat en volgde Godelin in het bureau. Godelin bleef de hand op de knop van de deur houden terwijl zijn bezoeker voorbij stapte. Hij sloot de deur achter zich.

Godelin voerde het gesprek ogenblikkelijk in.

‘Goede namiddag. U bent Gauthier Buisseyre, is het niet? Ga zitten, alstublieft. Ik ontvang meerdere aanbevelingen van vrienden betreffende uw sollicitatie tot een functie in Travtelio. Ik begreep dat u van edele afkomst bent.’

‘Ja, dat ben ik. Mijn volledige naam is Jean-Gauthier de Buisseyre Thomassin d’Entray. Mijn vader is een Markgraaf, en zijn zonen hebben recht op dezelfde titel. Tot zijn dood echter, blijven we Jonkheren.’

‘Uw vader is een invloedrijke persoon in de Belgische politiek en in de zakenwereld, en dat zijn ook uw twee ooms. U hebt een bekende familie. Ik bezit geen CV van u. Wat hebt u tot nog toe gedaan?’

‘Ik heb een diploma van Master in Economie van de Universiteit Leuven, en ik studeerde eveneens gedurende twee jaar aan de London Business School voor een MBA. Ik ben een Reserve Officier, een Kapitein van het Belgisch Leger. Ik geef les aan een prestigieuze zakenschool van Brussel, in economie. Ik heb voorheen al in twee bedrijven gewerkt, in een Amerikaanse bank en in een Belgische verzekeringsmaatschappij, ongeveer vier jaar in elk. Ik zou nu willen werken in een bedrijf dat georiënteerd is naar de industrie en tot een meer uitdagende Executive positie uitgroeien om later zulk bedrijf te leiden.’

Godelin aarzelde, keek zijn bezoeker beoordelend aan, glimlachte een ietsje spottend, en zei dan, ‘u hebt wel hoge ambities. Het is natuurlijk in orde om hoge functies te zoeken met uw naam en bekwaamheden. Vrienden die uw familie goed kennen hebben me over u verteld in de beste bewoordingen. Dat volstaat voor mij als geloofsbrieven. Ik zou u een positie kunnen aanbieden waarin u kunt leren en waarin u zich kunt ontwikkelen. Als u die functie naar behoren vervult kunt u dingen naar één van de plaatsen als Vicepresident of President. Sommigen onder mijn huidige presidenten zullen binnenkort opstappen. Maar wat kunt u mij en mijn bedrijf aanbieden?’

‘Ik kan u natuurlijk allereerst van mijn trouwe en toegewijde diensten verzekeren. Ik wil waardig zijn aan de functies die u me zal toevertrouwen. Er is echter meer. Mijn ooms vertelden me dat u lid wou worden van de meest voortreffelijke clubs van Brussel. Ze wisten me te zeggen dat ze zeer geëerd zouden zijn u in die kringen in te leiden en u aan mensen voor te stellen die uw loopbaan nog vooruit zouden kunnen brengen tot meer vruchtbare doelen. We kunnen u voorstellen om een titel van Baron, een erfelijke titel, te bekomen. Mijn familie zou het een eer vinden daarin uw gids te zijn en u aan te bevelen bij de juiste personen. De verlening van een titel van edelman is natuurlijk een Koninklijk voorrecht, maar uw naam kan voorgelegd worden op het juiste ogenblik en op de juiste plaats. Een lid van de Koninklijke Familie zoekt een kantoor in te richten voor zijn caritatief werk en verzamelt fondsen voor een liefdadigheidsinstelling. We dachten het mogelijk voor u dit te organiseren, te installeren en te laten sponsoren door Travtelio, om u aldus in de aandacht brengen van het Hof. Een titel van edelman kan u dan voorzeker toegekend worden, niet ogenblikkelijk, maar ook niet in de verre toekomst. Wij zouden zonder twijfel over u kunnen spreken in de meest lofwaardige termen bij de Koninklijke Familie. Twee van de meest prominente clubs van de hoofdstad zijn reeds bereid bevonden u in hun midden op te nemen, zou u wensen hen te vervoegen. Ik heb hier de documenten voor de aanvraag tot lidmaatschap bij me, die zoals u kunt bemerken, reeds de namen en de handtekeningen dragen van de mensen die nodig zijn volgens de stichtingsstatuten om zich voor u garantie te verklaren en u aan te bevelen voor het lidmaatschap.’

Buisseyre plaatste een rode folder op de tafel vóór de handen van Godelin.

Gerald Godelin leunde achteruit in zijn zetel, vouwde zijn handen en raakte de folder niet aan. Buisseyre was verrast. Gedurende een ogenblik vreesde hij dat hij zich misrekend had in Godelin. Hij meende echter te weten waar Godelin aan dacht. De papieren opnemen betekende voor Godelin dat hij verschuldigd zou zijn aan de familie van Buisseyre, en een man zoals Godelin kon dat haten. Maar toch, dacht Jean-Gauthier, waren dit soort relaties waarin iedereen aan iedereen wel wat verschuldigd was een algemeen verspreide gewoonte in hun kringen. Hoe anders dan door zulke relaties was Godelin uitgegroeid tot in zijn huidige positie? Jean-Gauthier zag Godelin echter nog steeds aarzelen, of was Godelin met zich aan het overleggen, intern, over dit beslissend ogenblik waarop hij eindelijk de hoogste eer van zijn loopbaan binnen bereik zag, zijn belangrijkste streven bijna vervuld?

Godelin neeg zich langzaam, zeer langzaam naar de tafel toe, en trok de folder naar zich toe. Hij draaide de folder om de bladzijden in de juiste, leesbare richting vóór zich te hebben en dan, nog steeds langzaam en aarzelend, opende hij de folder nauwgezet, delicaat, met de toppen van de vingers, en draaide hij de bladzijden één na één om, ze alle lezend, zonder een woord te zeggen. Ten slotte sloot Godelin de folder weer, zuchtte, en plaatste de papieren in een lade van zijn bureautafel.

Hij zei, ‘ik kan u een functie van Directeur Zakenontwikkeling direct aanbieden, verbonden aan mijn kantoor. Als dat goed verloopt, kan ik u voorbereiden op een plaats als President en u promoveren binnen het jaar. Wanneer kunt u beginnen?’

7

Diezelfde namiddag, na de lunch, slenterde Jan Stevens naar de lift van de Villa en duwde op de knop van min twee. Hij was niet in het rekencentrum van die verdieping geweest sinds een lange tijd en vond het zijn plicht om even daar rond te kijken. Het rekencentrum in het hoofdgebouw van Trivtelio was niet echt een rekencentrum in de volle betekenis van het woord, en de intentie was ook nooit geweest daar een echt rekencentrum in te richten. De plaatsing van server computers in de benedenverdieping van de Wolkenkrabber en de Villa was één van de ideeën van Jan geweest, maar een noodzakelijk idee, en gedacht als een tijdelijke installatie.

Elk personeelslid van Trivtelio gebruikte minstens één persoonlijke computer, een PC, op zijn of haar bureau. De bureauticasystemen voor de maximum vijftienduizend mensen in het gebouw moesten georganiseerd worden op basis van servercomputers die toelieten vooral ook de verdoken kosten van het manipuleren van de PCs zoals het opladen van software, correct te beheren en te verminderen. De servers stelden ’s nachts automatisch de meest belangrijke bestanden van de werknemers veilig, zodat de mensen zich geen zorgen hoefden te maken voor toevallig uitgevaagde bestanden op hun bureauapparaten, of over kapotte magneetschijven die vitale informatie hielden. De systeemsoftware van het berichtgevingssysteem, de mailing en alle verbindingen met de buitenwereld liepen over de servercomputers die dicht bij de PCs moesten geplaatst worden om voldoende communicatiesnelheid te garanderen. Vele andere applicaties zoals een bedrijfswijd kalendersysteem om vergaderingen mee te plannen, tekstvertaling, en vele andere diensten werden door de servers ondersteund. Vijf jaar geleden was het onmogelijk dat alles te verzekeren vanuit de servercomputers in het belangrijkste rekencentrum van Trivtelio gelegen op zestig kilometer van Brussel, omdat de communicatielijnen op dat ogenblik in de tijd gewoon niet de voldoende snelheid en bandbreedte konden leveren.

Ondanks de protesten van Jan werden later krachtiger servers voor zakenapplicaties ook in de kelders geplaatst omdat er daar zoveel plaats was, en omdat het hoofdrekencentrum zo snel opgevuld werd. Zelfs een drukinstallatie voor contracten en facturen werd ingebracht. Michel Doriant, de Directeur Uitbating van de rekencentra, zag zijn rekencentra buiten het hoofdkwartier zonder ruimte vallen tengevolge de exponentiële groei van Travtelio en de onstuitbare honger van het bedrijf voor softwarediensten. Doriant had geen ander alternatief dan een drukzaal onder te brengen in de kelders van het Travtelio hoofdkwartier, waar juist een grote hal half leeg stond.

Jan argumenteerde dat de kelders de verkeerde plaats waren om een werkelijk rekencentrum in te richten. Daar enkele bureauticaservers onderbrengen was niet erg, tijdelijk aanvaardbaar, vermits een gesofistikeerd bureauticasysteem slechts dicht bij de PCs kon geplaatst worden en nergens anders. Maar een ondergrondse ruimte in een torengedebouwd was geen veilig oord voor computers en mensen. Wanneer bijvoorbeeld een waterpijp hogerop brak, kon het water doorsijpelen door de vloeren en de computerkamer onder water zetten. Elektriciteit en water vormden geen goede combinatie! De verdieping onder het rekencentrum van min twee werd gebruikt als parking. Een zelfs maar klein vuur daar van een wagen in brand, snel bemeesterd, kon veel rook produceren die de elektronische apparaten met zure deeltjes kon besmetten en vernietigen. Met de servers buiten dienst gedurende dagen of weken, zouden vele werknemers van het gebouw zonder werk zitten, en onmogelijk de vitale softwaresystemen van het bedrijf kunnen bereiken. Bureauticaservers konden gemakkelijk vervangen worden; de grote applicatieservers niet.

Jan Stevens wou zelfs allengs de bureauticaservers uit de Wolkenkrabber ook in het grote rekencentrum buiten Brussel brengen. Zulke verplaatsing werd slechts zeer recentelijk mogelijk gemaakt omdat eindelijk glasvezels getrokken werden tussen de Wolkenkrabber en het hoofdrekencentrum, zodat nu voldoende bandbreedte voor de communicaties voorhanden werd, en de servers op afstand konden geplaatst worden. Maar daarvoor moest plaats vrijkomen in het rekencentrum buiten Brussel, en nieuwe gebouwen daar opgetrokken. Jan haatte het meest de drukkers te zien in de kelders. Hij had ten minste bekomen dat een sprinklersysteem zou geïnstalleerd worden in dat deel van de zaal om eventuele vuren snel uit te doven, maar water was de ergste nachtmerrie van computers en die uitgave zou verloren zijn als de computers later toch uit de Wolkenkrabber zouden verhuizen. De sprinklerinstallatie werd weer op de helling gezet. Jan vond dat een installatie van meerdere drukmachines ongeschikt was voor een gebouw zoals de Wolkenkrabber van Travtelio.

De identiteitsbadge van Jan gaf toegang tot de kelderverdieping waar de servers stonden. De mensen die hier werkten, hoewel weinig in aantal, geleken in één aspect op de mijnwerkers van weleer: ze zagen nooit de zon gedurende de dag. Maar dan, dacht Jan, de personen die de ganse dag vergaderden zaten ook in zalen met kunstlicht, zonder vensters.

Jan wandelde door de wenteldeur en zag de tientallen servers zoals bijenkorven zachtjes brommen langs de muren. Het meeste geluid kwam van de ventilatoren van de machines die de hitte van de computers verwijderden uit de elektronische ketens. De rest van het geluid werd gegenereerd door de klimakasten, zware metalen dozen met witte deuren die voor de koeling van de zaal zorgden. Deze moesten geïnstalleerd worden om de meeste warmte die de normale klima van de Wolkenkrabber niet kon opnemen, te absorberen en weg te drijven. Servers hadden constant een temperatuur nodig beneden de vijftig graden, en ook een constante vochtigheidsgraad om feilloos te werken. Jan Stevens hield ook niet van die bijkomende klimakasten. Sommige daarvan liepen op water, andere werkten met gassen, en al die stoffen konden, wanneer ze in de atmosfeer verspreid werden bij een panne, de computers vernietigen. De kasten wogen zwaar, zodat het gewicht dat op de verdieping stond tot het

maximum toelaatbare gebracht werd. De computers produceerden warmte. De warmte vond zijn oorsprong in de elektriciteit die in de zaal gevoed werd. Zoveel elektriciteit werd hier verbruikt, dat de factuur daarvan zeer hoog opliep. In het hoofdrekencentrum waren centrale afkoelingsystemen geplaatst boven op het dak van het gebouw. Er lagen geen waterpijpen in het centrum, de koele lucht werd rechtstreeks ingeblazen in de zaal, en dat systeem was speciaal geïnstalleerd en ontworpen voor rekencentra, het was krachtiger en meer economisch in gebruik. Hier werd dit alles geïnstalleerd keer per keer, kast na kast, telkens meer warmteafvoer nodig bleek.

Jan oefende de druk van zijn raad uit om de servers uit de Wolkenkrabber te krijgen. De verhuis was echter reeds meerdere malen uitgesteld, en zou zeker niet dit jaar beginnen. Eerst moest de uitbreiding van het hoofdrekencentrum voltooid zijn, en de procedure voor die bouw kon nog vele, lange maanden duren. Jan was er al in geslaagd de IT Uitbating Directeur, Michel Doriant, van het gegronde van de verhuis te overtuigen. De servers zouden ooit wel verwijderd worden. Het probleem was niet Doriant. Het probleem lag bij de Presidenten en de Vicepresidenten van het bedrijf, die de fondsen voor de verhuis en voor de groei in ruimte in het hoofdrekencentrum nog niet vrijgegeven hadden. Doriant had wel al, uit eigen budget, de glasvezels getrokken en de kosten daarvan op verborgen rekeningsposten geplaatst. Die vezels waren de eerste stap nodig om de Wolkenkrabber te verbinden met het rekencentrum buiten Brussel.

Jan Stevens wandelde tussen de servers door, en opende de telecommunicatiekasten. De verbindingen waren niet zeer nauwkeurig en netjes getrokken. Hij zou daarvoor opmerkingen moeten geven. Dan sprak hij tot de techniker die in de zaal werkte. Slechts één persoon werkte normalerwijze in de ruimte, en dan nog niet de ganse tijd. De controleoperators hadden hun bureaus in de Villa, bovengronds. Ze lieten de servers van op afstand werken, en moesten slechts zelden naar beneden komen, zodat de zaal een lichten-uit centrum kon zijn. De lichten werden echter nooit uitgedraaid, want er was steeds wat manueels te doen in de zaal: een aantal back-up bandjes moest vervangen worden, een server moest geïnstalleerd worden, nieuwe kabels moesten getrokken worden voor de lokale Ethernet netwerkverbindingen, en zo verder. De plaats moest af en toe gekuist worden, nieuwe communicatiekabels moesten in de valse vloer getrokken worden. Eén persoon was gewoonlijk aanwezig in de zaal, een man die ook verantwoordelijk was om de fysieke veranderingen te plannen en toe te laten of niet, en die man was de IT Zaalmanager.

Vandaag was die man Hugo Martin. Hugo Martin kende elke servercomputer uit het hoofd en wist waar elke kabel lag, kennis die af en toe zeer nodig was bij een panne of een installatie. Jan Stevens kende Hugo Martin als een heel moeilijke man, een grote, stevige bonk van een kerel, beperkt in intelligentie, maar toch een techniker die goed werk verrichtte omdat hij de programmeurs kon afschrikken die nogal eens onaangekondigd in het centrum durfden te verschijnen zonder papieren die hen toelieten aan deze of gene server te komen werken. Martin liet enkel mensen toe die hem de nodige papieren konden voorleggen, waarop duidelijk geschreven stond waartoe toelating gegeven werd, ondertekend door minstens één Uitbatingmanager. Hugo Martin was de gepaste waakhond, de Cerberus van het rekencentrum. Jan Stevens kon echter binnenkomen wanneer hij dat wenste. Hugo Martin leek wel van Jan Stevens te houden. Jan werd nooit tegengehouden, papieren of niet.

Hugo Martin was bezig een server te verplaatsen. Hij groette Stevens met een grinnik en een wenk. Jan kende Hugo Martin vanaf de eerste dag dat hij bij Travtelio kwam werken. Hugo had een groot, breed hoofd bedekt met veel ongekamd, gekruld zwart haar. Zijn gezicht zag er

pafferig uit, en zijn baard was ook zwart en ruig. Een dikke bril hing over een opgeblazen neus. Hugo ging gekleed in een lange witte stofjas alsof hij een dokter was, een overblijfsel van een Overheidsinstelling die dit soort uniformen gul verdeelde.

Hugo riep, ‘wel, mijnheer Stevens, ik hoorde dat onze grote baas Godelin een fraaie redevoering gehouden heeft vandaag!’

Jan antwoordde niet dadelijk, verkoos te zwijgen, maar hij was wel verrast hoe snel het nieuws, vooral het slechte, sensationele nieuws, zich verspreid had tot in de kelders van Travtelio.

‘Het lijkt er op dat tientallen Directeurs en managers uit het bedrijf zullen gesmeten worden, en we gaan Amerikaanse en Chinese managers krijgen! Vliegtuigen geladen met Amerikanen en Chinezen zullen op eender welk ogenblik nu te Zaventem landen! Ik vraag me af wie allemaal aan de kant gezet zal worden in onze divisie! Ik wed dat Doriant één van de eersten zal zijn om te gaan. En wat betreft u? Bent u klaar om te vertrekken? Hebt u al uw valies klaar?’

Jan moest glimlachen bij de onbeschaamdheid van de man. Hij had in het verleden daarvoor Hugo Martin al uitgekafferd, en Michel Doriant had dat ook al gedaan, maar Martin kon gewoon zijn karakter niet veranderen. Jan nam de woorden niet ernstig en niet persoonlijk op. Hij kon Hugo Martin wel aan. Hij gaf niet om de ogenschijnlijke berisping.

‘Ik ben steeds klaar om te gaan, Hugo. Denk je dat je met iemand anders dan Doriant en mij beter zou kunnen varen? Denk dan maar opnieuw!’ antwoordde Jan, niet in het minst geïrriteerd, want hij wist hoe ver het verstand van Hugo Martin reikte. ‘En wees niet te snel tevreden, want zulke verandering is nog ver af. Je managers blijven in plaats, ook Doriant. Niets zal voor je veranderen!’

Twee andere techniekers wandelden binnen en Jan ging naar hen toe om met hen ook te spreken. Hij wou weten welke nieuwe apparaten ze nog zouden installeren om de bureaubestanden op magneetband te beveiligen, een onderwerp waar hij enkele originele ideeën over had gevonden. Nadien zag Jan niets speciaals meer in de zaal dat zijn aandacht trok. Hij ging niet naar de drukzaal, dus stapte hij weer naar de lift en vermeed zo een nieuwe confrontatie met Hugo Martin. Hij verliet het rekencentrum en reed met de lift naar de vierde verdieping van de Villa, naar zijn eigen bureau, nadenkend of hij toch niet verkeerd was om de servers uit de kelderzaal te willen weghalen, uit een plaats die perfect veilig leek, bewaakt, en waarin de waarschijnlijkheid op enig incident inderdaad uiterst klein leek.

Jan dacht ook verder na over zijn kansen om in Travtelio te blijven. Hij was slechts een vreemd soort van raadgever hier, raadgever tot de Directeur-generaal van de divisie, tot de Chief Information Officer of CIO als een interne expert, maar dat was een overhead job, hoe nuttig ook. Jan trok zijn schouders op. Als hij zijn ontslag zou krijgen, of men hem het leven moeilijk zou maken, dan zou dat slechts de beslissing versnellen die hij in elk geval binnenkort moest maken. Waar wachtte hij op? Jan kon niet langer blijven aarzelen zoals Hamlet. Hij moest weerkeren naar Engeland en daar zijn plichten ernstig opnemen. Zijn toekomst lag in Engeland. Tot nog toe had hij het excuus gehad niet helemaal zeker te zijn of hij wel volledig erfgenaam was van het bedrijf van zijn vader en van de landgoederen, hoewel hij reeds als zodanig erkend werd in dat bedrijf. Sinds enkele weken waren de laatste twijfels daarover wettelijk opgelost. Hij kon niet langer wachten een beslissing te nemen. Toch aarzelde Jan zijn leven zo grondig te veranderen en Brussel en Travtelio te verlaten. Hij hield van de stad, de stad van zijn moeder, van zijn collega's en vrienden, van zijn gezellig zij het niet groot appartement. Hij had gehoopt hier een meisje te ontmoeten, maar hij had niemand ontmoet die hij kon liefhebben. Wat hield het lot voor hem in petto? Was het dat waar hij nog even bleef op wachten. Hij wist wel dat hij niet erg aantrekkelijk was voor vrouwen, vooral

voor de verstandige vrouwen. Hij was niet erg handig, niet erg knap, hopeloos verstrooid, en hij kon weinig steun bieden aan een vrouw in het leven. Hij kon al evengoed gaan wonen in Engeland dan hier blijven wachten.

Hoofdstuk drie. De Buitenlanders

In de weken die de aankondiging door Gerald Godelin volgden, vlogen Boeings en Airbussen gevuld met managers van de bedrijven die aandelen hadden genomen in Travtelio inderdaad naar de luchthaven van Brussel. De administratie van Travtelio werd overrompeld door de plotse aankomsten. Ze was niet half klaar om voldoende huizen en appartementen te huur te vinden voor de nieuwkomers van overzee. De buitenlandse managers werden daarom gedurende enkele weken ondergebracht in de beste hotels van Brussel, ofwel in de meest opzichtige en moderne, ofwel in de oude, elegante hotels in Art Nouveau stijl die nog dateerden van de negentiende eeuw, maar die de pracht van Brussel vormden.

In één van die hotels keken enkele expats met verbazing naar de foto's die de deelnemers toonden aan de conferenties die in Brussel gehouden werden over de Kopenhagen theorie van de kwantum mechanica van het oneindig kleine, georganiseerd door de scheikundige en industrieel Ernest Solvay, conferenties waaraan Albert Einstein, Niels Bohr, Marie Curie en Werner Heisenberg en vele andere beroemde geleerden van het begin van de twintigste eeuw aan deelnamen, de nu beroemde historische figuren van de wetenschap. Dit was deel van de oude, vroegere glorie van Brussel en van de Belgische industrie, maar de foto's hadden even goed de beschaving van de oertijden kunnen tonen, zo weinig indruk maakten ze op de vreemdelingen die bij Travtelio neerstreken, en waarvan velen nog niet eens gehoord hadden over Niels Bohr. De expats werden enkel versteefd in hun indruk dat ze de huidige zakenpraktijken moesten brengen naar een oude maar decadente beschaving. De kamers en de suites in die hotels kostten verschrikkelijk duur, zeker in vergelijking met de salarissen van de meeste van de werknemers van Travtelio, maar de nieuwkomers vonden dat slechts normaal en naar hun waarde. De bedragen die gefluisterd werden doorheen de wandelgangen van de Wolkenkrabber rezen natuurlijk met de dag.

In de IT Divisie wierp de Directeur-generaal die nog steeds het hoofd was van de divisie, Andreas Verstraete, thans de Chief Information Officer of CIO, een dik pak papier op de tafel van Jan Stevens. Verstraete zei aan Jan dat dit de dossiers waren van de expats die toegewezen waren aan de Divisie. Hij vroeg Jan de dossiers door te nemen en daarna met hem te bespreken hoe die mensen konden ingepast worden in de organisatie.

Verstraete aarzelde vooraleer hij weer vetrok. Hij bleef nog even staan met zijn hand op de deurknop, en ging dan weer zitten in de stoel tegenover Jan. Hij trok zijn lange vingers door zijn grijze haren.

'Jan, ik heb die papieren al snel zelf bekeken. Kijk naar de titels en de kwalificaties van die mensen,' begon hij. 'Houdt dit streng vertrouwelijk! Zelfs Sara Jansen heeft deze dossiers niet. Een Zweedse manager zal binnenkort naar ons komen, een man genaamd Linus Akerlund. Akerlund is de enige Zweedse Directeur met een echt hoog profiel die naar Travtelio gevlogen wordt. Ik weet dat, omdat ik al hun beschrijvingen gezien heb, niet slechts diegene die aan IT overhandigd werden. De aandeelhouders moeten tevreden gesteld worden. Elk aandeelhoudend bedrijf zal een President of Vicepresident willen hebben, dus zal ook deze Akerlund een divisie krijgen, en vermits hij aan ons toegewezen werd, zal hij de nieuwe President van IT worden. Akerlund zal met niet minder ambities komen dan een divisie te leiden. Ik zal zonder twijfel naar een ondergeschikte positie geduwd worden. Ik kan dat niet aanvaarden, en zal dat ook niet aanvaarden. Ik moet bijgevolg een akkoord negotiëren over een ontslagpremie en vrijwillig opstappen om Travtelio te verlaten. Ik heb zelf geen idee hoe

dat mogelijk zou kunnen zijn, want ik ben nog steeds ambtenaar en dus beschermd door het Overheidsstatuut.

Akerlund brengt zijn persoonlijke assistent mee, zijn coach, een man met het profiel van een Directeur Personeelsbeheer, Sigvard Sandström, ook een Zweed natuurlijk. Die man kan de vervanger worden van Sara Jansen, hoewel zij ook een ambtenaar is. Een andere Speciale IT Directeur wordt genoemd, iemand die Andrew Raga heet, maar Godelin zei me dat die persoon meer in de zakendivisies zou werken dan in IT, zodat die me niet een direct gevaar voor je eigen positie lijkt. Er komen echter ook twee dames met een profiel dat gelijkt op het jouwe. Bereid je voor op omwentelingen in onze leiding. Nog iemand anders werd me voorgesteld als een Uitbatingmanager. Die Mark Stephenson is al aangekomen. Hij kan zich één dezer dagen aanbieden voor een interview. Ik zal hem onder Michel Doriant plaatsen, maar op termijn kan die vent een gevaar worden voor de loopbaan van Michel. De andere namen in de dossiers worden aangeduid als consultants, dus kan het zijn dat die slechts gedurende enkele jaren toegevoegd worden aan de huidige managers. Ze komen projecten leiden en dan zullen ze weerkeren naar de Verenigde Staten, naar China, Zweden en Tsjechië. Een aantal ontwikkelingsmanagers worden naar ons gestuurd, te veel voor wat onze Divisie zou kunnen nodig hebben: een Amerikaanse vrouw, een Chinees en nog een Tsjechische persoon die later zal komen en van wie we de naam nog niet bezitten.

Al de mensen die aangeduid staan als consultants wijs ik aan jou toe, Jan, maar je zou er wel aan doen hen niet te beschouwen als ondergeschikten. Beschouw hen als je gelijken. Ik vrees dat ze eigenlijk vooreerst de rol van auditor zullen spelen en informatie zullen vergaren over hoe slecht we IT beheerd hebben in het verleden. Ze zullen die man Akerlund ook aanraden wie te behouden en wie af te danken. Ze zullen op alles wijzen dat niet perfect loopt in onze Divisie, ongeacht hoe hun eigen diensten werken. Moesten ze mij naar de Verenigde Staten zenden zou ik voorzeker ook in IT dingen vinden die niet perfect draaien, maar dat is niet aan de orde van de dag!

Leidt hen dus rond, Jan, interview hen, denk aan iets slims dat ze hier zouden kunnen doen, iets nuttigs natuurlijk, definieer projecten voor hen, en documenteer dat alles voor mij en voor die Akerlund. Je aanwijzing is slechts tijdelijk. Akerlund kan iets anders voorhebben met je. Er is ook nog een andere persoon, een Tsjech genaamd Tuma, die me echter van een lager profiel lijkt te zijn. Vraag Michel Doriant voor hem een plaats te zoeken, maar houd jij ook voeling met die man.

Als die expats niet als consultants komen maar als managers, dan moet Travtelio hun contract veranderen. Ze hebben vandaag nog raadgevercontracten. Het is echter in België verboden voor een consultant een groep te leiden en de groep te doen rapporteren aan zulke manager. Dergelijke hiërarchische relaties worden niet toegelaten voor raadgevers. Natuurlijk is dat in een oogwenk rechtgezet, en dan moeten we ons mentaal voorbereiden op een bloedbad in onze Divisie, want niet alleen ik en misschien jij en Sara Jansen, maar ook Michel Doriant in Uitbating, Thomas Denis, Devos en Collet kunnen dan afgevoerd worden. De laatste twee werden onder contract aangeworven, niet zo vele jaren geleden, dus die kunnen met een vingerknip ontslagen worden.'

Verstraete pauzeerde nog een tijdje en bleef zitten in de stoel van het bureau van Jan Stevens. Het leek alsof hij niet voldoende kracht had om op te staan. Jan voelde dit een beetje pijnlijk aan en wist niet wat te zeggen.

'Ik ben moe, Jan, zeer vermoeid, en ik vind wat er gebeurt walgelijk. Het lijkt alsof ik de laatste ben van een generatie, een generatie die verloren heeft. Wij allen, de Directeurs-generaal van de departementen, verliezen binnenkort onze betrekkingen. We zullen worden beschouwd als ouderlingen en onbekwame leiders. De meesten van ons, ook ik, kunnen waarschijnlijk vertrekken in prepensionering, met salarissen en met overeenkomsten van

gouden handdrukken. Ik geloof dat geen van die expats langer zal blijven dan twee, hooguit drie jaar, ten hoogstens vier jaar. Ik geloof ook dat nadien geen Directeur nog langer in plaats zal blijven voor langer dan twee of drie jaar. Je hebt Godelin gehoord. Je kunt je beter voorbereiden op zulke eventualiteit. De aankondiging die Godelin deed om zijn management om de drie jaar te vervangen zal slechts betekenen dat veel personen het bedrijf zullen moeten verlaten om tegen hoge kost vervangen te worden door managers van buiten. Het bedrijf dat we tot nog toe gekend hebben met levenslange loopbanen, langzame promotie naar hogere functies en langdurige verknochtheid met het lot van de onderneming, is voorgoed verleden tijd. Kijk maar naar de cijfers van de salarissen van de expats in die dossiers, en ween samen met mij! Het lijkt er op alsof wij in de derde klasse voetbal speelden en die mensen vedetten van de Champions League zijn.’

Jan Stevens opende de dossiers niet onmiddellijk. Hij wist nu wat hij moest antwoorden aan Verstraete. Hij vreesde dat zijn oude baas gelijk had. Jan knikte, zei dat hij de papieren zou inkijken, projecten zou voorstellen voor de expats, en zijn ideeën op papier zou zetten. Hij zei dan toch enkele laatste woorden aan Verstraete, die hij wou meegeven als troost, maar de woorden kwamen helemaal verkeerd uit zijn keel en ze klonken wreed in zijn eigen oren. ‘Ik denk dat u het juist voor hebt in verband met Akerlund. Hij zal overkomen om u te vervangen. Daar is geen ontsnappen aan. We zijn vrienden geworden, u en ik, ondanks onze baas-ondergeschikte relatie. U bent een krachtige beheerder. Excuseer me om dit zo ruw te zeggen, maar u zult niet buigen en u zult inderdaad zoeken Travtelio te verlaten wanneer die Akerlund aankomt. Ik vind dat van hier weggaan u meer zal eren dan u te willen vastklampen aan uw stoel. Ja, een tijdperk eindigt. Het is hard zich te realiseren dat de wereld blijft verder draaien terwijl men een stap terug moet zetten, uit een levenswerk. Het is wellicht een goede maar een wrede les voor ons allen, wij die ons zo erg aan ons werk hebben overgegeven. Het spijt me. Hetzelfde kan mij overkomen. Godelin en De Voncques zullen wel geschikte, genereuze gouden parachute oplossingen voor u allen vinden, voor de vroegere Directeurs-generaal, maar dat zal voor velen vervroegde op pensioen stelling betekenen. U bent dan beter af dan vele anderen die zullen ontslagen worden met niet meer dan hun wettelijke ontslagpremie, die voor arbeiders niet hoog is. Als het een troost kan zijn voor u: ik zal nog enkele maanden bij Travtelio blijven, maar dan zal ik hoogstwaarschijnlijk ook vertrekken.’ Verstraete knikte, boog zijn hoofd en verliet het bureau.

Jan wou dat hij anders had kunnen spreken tot Verstraete. Het was alsof de Directeur-generaal naar het bureau van Jan was gekomen om enige hoop te horen, andere zinnen dan de litanie van het Laatste Oordeel, maar Jan zei steeds de dingen onverbloemd zoals ze waren, zelfs wanneer dat harteloos leek. Het lot van Verstraete kon niet ontlopen worden. Verstraete zou andere interesses in zijn leven moeten vinden. Zijn loopbaan was beëindigd. Verstraete sloot de deur van het bureau achter zich toe, al liet Jan die deur gewoonlijk open staan.

Jan opende de dossiers en las ze snel. Ze bevatten de beschrijvingen van de kwaliteiten van elke expat manager, hun curriculum vitae, en ook details over waar ze in Brussel gehuisvest werden, en hun salarissen. De mond van Jan viel open. Op enkele uitzonderingen na werden de expats betaald als consultants en Travtelio betaalde hun salaris niet uit als personeelsleden. Travtelio moest consultancy bedragen betalen aan de bedrijven die aandeelhouders waren, niet rechtstreeks aan de mensen zelf. Sommigen van de expats waren zelfs geen werknemers van de Amerikaanse, Chinese en Zweedse bedrijven; die personen waren dan inderdaad echte consultants, duidelijk naar Travtelio gezonden opdat de aandeelhouders bijkomende inkomsten konden halen uit de raadgevercontracten. De bedragen liepen op van een minimum van tien maal tot twintig maal de maandelijkse lonen van de

huidige Travtelio Directeurs. Sommige expats verdienden meer in één dag dan de typische manager van Travtelio in een volledige maand. Natuurlijk, die bedragen moesten betaald worden aan de bedrijven die aandeelhouder waren, niet aan de expat managers zelf, en dus vroeg Jan zich af welk deel van die bedragen echt naar de zakken van de expats zouden gaan. Hij moest dat uitvissen! Met de salarissen kwamen gratis bedrijfswagens, en appartementen voor bedragen tot meer dan drieduizend Euro per maand, gratis opleiding voor de kinderen in de internationale scholen van Brussel, abonnementen op golfterreinen, speciale toelagen voor echtgenotes, lopende uitgaven betaald, en zo verder. De totale bedragen per expat waren verbijsterend hoog. Europese consultants zouden veel minder moeten betaald worden. De bedrijven die aandelen genomen hadden in Travtelio bloedden het bedrijf uit in deze oefening opgezet door Godelin.

2

In de weken na de overhandiging door Andreas Verstraete van de bestanden over de expats aan Jan, arriveerden de buitenlandse raadgevers de ene na de andere in alle divisies van Travtelio. Linus Akerlund was onder de eersten om aan te komen in de IT Divisie. Hij verving Andreas Verstraete ogenblikkelijk. Andreas behield zijn bureau en bleef verder elke dag naar Travtelio komen. Hij had niets anders te doen dan de vragen van Akerlund te beantwoorden. De nieuwe President wou snel weten wie wat deed en hoe de divisie georganiseerd was. Akerlund kende niets van IT.

Verstraete onderhandelde ondertussen over zijn ontslagvergoeding. Hij bracht zijn tijd door met het lezen van de elektronische berichten die hem nog steeds toegezonden werden, vooral diegene die hij vroeger vernietigd of doorgezonden had zonder ze zelfs te lezen, en hij bekeek op zijn gemak video films op zijn persoonlijke computer. Hij verliet het gebouw om te gaan lunchen en nam daar ook ruim zijn tijd voor. Hij mengde zich nog slechts zelden met de IT Directeurs. Hij verliet Travtelio een maand later.

Linus Akerlund was een lange, slanke man met witblond haar, golvend haar, dat boven een lang, scherp maar sterk gezicht stond. Hij droeg een zware hoornen bril die hem nog meer intellectueel deed uitzien. Hij was een elegante, streng uitzienende man die zelden lachte, maar wel joviaal en begrijpend bleek te zijn. Hij reageerde met veel sympathie over wat er met Verstraete moest gebeuren, maar hij kon niet en wou ook niet de overeenkomsten tussen de bedrijven in het gedrang brengen. Akerlund had ook deze baan gewild, een fijne promotie voor hem vergeleken met zijn betrekking in het Zweeds bedrijf, en een ervaring in management van IT op dit hoog niveau was belangrijk voor hem, ervaring die hij niet in zijn thuisbedrijf had kunnen opdoen. Voor Akerlund was deze internationale functie in alles zoals een lift die naar boven schoot. Akerlund gedroeg zich echter fatsoenlijk en eerlijk met de managers van de Divisie. Hij weigerde de toestand in de Divisie meer door elkaar te schudden dan noodzakelijk en onvermijdelijk. Hij riep onmiddellijk de Belgische Directeurs in en maakte duidelijk aan iedereen dat de expats die nog zouden komen consultants waren, raadgevers, geen Directeurs, misschien op een paar personen na. Sommige van de expat managers zouden deelnemen aan zijn stafvergaderingen, maar slechts een paar. De Amerikaanse vrouw Rachel Kyle zou zijn Vicepresident worden. Sigvard Sandström, zijn assistent, zou Directeur Personeelsbeheer worden, maar Sandström zou een specifieke opdracht krijgen in coaching en groepsvorming of teambuilding, alsook in het plannen van loopbanen van het personeel. Sandström zou Sara Jansen niet vervangen. Sara bleef ook Directeur Personeelsbeheer.

Jan Stevens stelde verscheidene speciale projecten voor aan de raadgevers voor IT Ontwikkeling. Hij definieerde projecten voor de Amerikanen Anthony Jones, Jennifer Alcock, en voor de Chinees Zhaò Fai. Enkele projecten werden nog overgelaten voor een Tsjechische manager die slechts enkele maanden later zou aankomen. Die personen zouden geen rechtstreekse werknemers van Travtelio zijn. Ze zouden raadgevers blijven, verbonden aan de dienst van Jan en een groep vormen met hem, maar niet echt onder zijn autoriteit werken. Ze bleven onder de autoriteit van Linus Akerlund voor alle onderwerpen van personeelsbeheer. Akerlund gebruikte de titel van “Expat Coördinator” voor Jan.

‘Expat Coördinator, en wat dan nog,’ was de commentaar van Thomas Denis. ‘Je wordt het kindermisje, de voedstervrouw, de babysitter. Je zult hen moeten voeden, hopelijk met informatie en niet met je eigen melk, al zou me dat laatste ook al niet verbazen. Ze zullen je droog zuigen! Je zult de Judas worden, de aartsverrader! Waarom zou je niet hun Mefistofeles zijn? Ik kan je een paar trukken leren!’

Dit was een vreemde soort van organisatie voor Jan, maar hij verzoende zich met zijn nieuwe rol in dit virtuele beheer, en hij paste zich aan. Jan sprak met Akerlund en Sandström over deze vreemde toestand van zaken. De twee glimlachten even en vroegen hem toch deze opdracht als leider maar niet als manager aan te nemen. Ze rekenden op zijn discretie en zijn diplomatie. Veel keuze had Jan niet. In de geschriften van Travtelio bleef Akerlund officieel de Directeur en de hiërarchische chef van de expats. Jan kon de expats niet echt bevelen. Hij kon slechts taken aan hen voorstellen, hun vooruitgang opvolgen, en hen helpen met inlichtingen in verband met hun opdrachten.

Akerlund en Kyle bespraken de inhoud van de projecten met Jan. Jan deed dat nog in de eerste weken met Andreas Verstraete. Verstraete herhaalde dan steeds opnieuw hoe hij zijn Divisie verder had kunnen ontwikkelen had hij maar vroeger de fondsen gekregen om zoveel raadgevers in te huren als er nu aangekomen waren. Akerlund en Sandström knikten in sympathie.

De vreemde situatie kon evolueren voor Jan, maar Akerlund en Sandström konden niet voorspellen hoe. Ze verwachtten dat de meeste expats na één tot twee jaar zouden vertrekken. Ze vroegen de discretie van Jan, en ze verzochten hem voorlopig gedwee mee te werken. Jan deed dat ook, maar hij bleef argwanend. Hij was verbitterd geen andere belangrijke taken te hebben na de aankomst van de expats dan die te helpen zich te integreren, en toch zelf het risico te lopen aan de deur gezet te worden wanneer de buitenlandse raadgevers volledig ingeburgerd zouden zijn. Toch was hij vreemd genoeg ook wel nieuwsgierig over hoe deze lastige situatie zou evolueren. Hij zocht daarom niet direct te vertrekken.

Jan ontmoette zijn nieuwe medewerkers. Lauren O’Sheridan, Jennifer Alcock en Zhaò Fai waren aangename mensen die niets meer wensten dan goed werk te verrichten bij Travtelio en een fijne tijd door te brengen te Brussel. Ze trokken wel hun neus op toen ze bemerkten hoe de Belgen de zaken beheerden, maar wanneer Jan begon te praten over mogelijke contributies van de expat bedrijven in termen van software applicaties en gebruik van technologie, ontving hij slechts pijnlijke stilte. Jan wachtte op een antwoord, tot hij zich realiseerde dat hoewel de consultants een correct en systematisch beheer voerden, ze niets aan te bieden hadden vanuit hun moederbedrijf. De bedrijven van de VS en China hadden niet meer en betere softwareprogramma’s aan te bieden. De technologie die in België gebruikt werd was moderner dan deze die overzee van toepassing was. De productiviteit bij Travtelio was hoger. Jan drong niet aan. De aandeelhoudende bedrijven hadden hersenen gebracht naar Travtelio, maar ook niet veel meer. Hersenen, vond Jan, voor zover voldoende budgetten vrijgemaakt konden worden, konden ook bij Belgische en Europese raadgeverbureaus bekomen worden.

Desondanks werden de projecten gedefinieerd, personen toegewezen aan de projecten, en de consultants begonnen de bestaande systemen te bestuderen en verbeteringen voor te stellen.

Jan zag zelden Andrew Raga, hoewel hij de man ontmoette in vergaderingen met de zakendivisies. Rachel Kyle coördineerde de relaties met die divisies, en dat via Andrew Raga.

Kyle was een voornaam uitziende vrouw van net over de veertig. Ze had donkerbruin haar, was elegant, nogal hooghartig en vormelijk, maar toch een vriendelijke vrouw met wie het prettig was om samen te werken eens je haar goed leerde te kennen en je in haar ogen krediet vond. Kyle was de werkelijk erg harde, ervaren manager van de Amerikaanse groep expats. Ze begon gemakkelijk een no-nonsense, doordrijvende relatie met de jongere Linus Akerlund. Ze aanvaardde echter moeiteloos Akerlund als haar chef. Kyle bracht de hardste visie mee op de kwaliteiten en de kunde van de Belgische managers in de IT Divisie. Ze sympathiseerde niet echt met Jan Stevens.

Lauren O'Sheridan en Jennifer Alcock werkten samen en leken ook vrienden in hun privé leven te zijn. O'Sheridan, de slanke maar nogal droge Ierse Amerikaanse, nam de bevelende positie in van hen beide. Alcock was de volgster. O'Sheridan was een grote blonde vrouw met diepblouwe ogen, een aangenaam doch scherp gezicht. Ze was dun in haar middel en slank in de heupen boven lange, mooi gevormde benen, en ze liep steeds gekleed zoals de echte Amerikaanse kantoorjuf, haar opgekamd, haar smetteloze steeds witte bloes toe geknoopt tot onder de kin. Ze droeg meestal een strak tweestuks, ietwat mannelijk pak, jurk en vest meestal in monotone, donkere kleuren. Ze moest ook een bril dragen, maar Jan betrapte haar er op soms contactlenzen te dragen, en dan vermoedde hij dat ze ook gekleurde lenzen ophad, want de kleur van haar ogen leken te veranderen met het licht van de dag. Lauren bleef beleefd maar afstandelijk met Jan, en ze leek geïrriteerd wanneer Jan haar iets vertelde over de intriges en de onderliggende verhoudingen van de Belgen in de vergaderingen.

'Waarom vertel je me dat allemaal?' vroeg Lauren O'Sheridan kwaad als Jan haar de implicaties van de woorden van een zakenmanager interpreteerde, verklaringen met ondertonen die de expats wellicht gemist hadden.

'Ik moet dat allemaal niet weten! We hebben ons standpunt getoond. Ze kunnen nu handelen of niet, volgens onze argumenten. Die waren toch duidelijk, niet? Opinies en beschouwingen heb ik niet nodig!'

Jan kroop in zijn schelp met Lauren O'Sheridan, maar O'Sheridan moest snel constateren dat de Belgische managers niet steeds reageerden volgens haar zagezegd onvermijdbare logica. Dan kwam ze wel raad vragen aan Jan.

Jan begreep snel dat deze managers, en vooral de Amerikanen, werkten om een taak te vervullen tot de beste mogelijkheden van hun kunnen, maar ze hadden geen oog voor de sterke onderstromen in managerrelaties. Ze hadden een zeer groot, bijna blind respect voor autoriteit, en werkten zoals de echte, koude, zeer rationele vakmensen die ze waren, en die steeds logisch reageerden en handelden. Jan verwachtte elk ogenblik de Amerikaanse vlag in het bureau van O'Sheridan, maar iemand moest het de expats diets gemaakt hebben dat dit een beetje te veel van het goede was. De Amerikanen hadden het niet nodig te weten dat een ja of een nee dikwijls meer inhield dan een eenvoudig akkoord of een verwerping. In België kleefden alle tinten van grijs aan wit en zwart, en wanneer men geen perceptie had van de subtiele gradaties in de meningen van de mensen kon men verrassingen ondervinden op de volgende vergaderingen. De mensen bleken dan niet gedaan te hebben wat men van hen verwachtte. Jan probeerde dat uit te leggen aan O'Sheridan, menende dat die dingen toch niet

zo verschillend konden zijn in de Verenigde Staten, maar Lauren bleef sceptisch en wantrouwig.

Aan het andere uiteinde van het spectrum verfoeide Zhaò Fai, de Chinese manager, alle eenvoudige ja of neen antwoorden, steeds grijs verkiezend. Hij liet altijd de zaken ogenschijnlijk onbeslist op een vergadering, maar suggereerde in wat hij zei toch steeds een oplossing die misschien kon uitgevoerd worden, zodat alle wegen open bleven. Hij kon voor niets echt verantwoordelijk worden gehouden omdat hij nooit definitief voor of tegen iets besliste. De Belgen hadden maar een half woord nodig, deden dan zoals ze best dachten, zoals ze wilden, en wanneer de activiteiten op die wijze goed vooruit gingen was Fai tevreden. Het was vreemd, merkte Jan op, hoe de Belgische manier van werken heel wat meer leek op de Chinese manier dan op de Amerikaanse. Zhaò Fai en de Belgen kwamen opperbest overeen en de projecten van Zhaò Fai vorderden het snelst, niet steeds zoals Zhaò Fai dat waarschijnlijk gewild had, maar dat liet hij dan ook niet merken, en hij suggereerde correcties die dan prompt begrepen werden en uitgevoerd. In de projecten van Fai werd er heel wat gelachen. Fai en de Belgen wisselden slim en geduldig samenzwerende oogwenken en glimlachjes uit, maar de zaken gingen vooruit!

Anthony Jones was een man van gemiddelde grootte, iets kleiner dan Jan Stevens, en nog jong. Jones volgde gewoonlijk de ideeën van de andere groepsleden. Hij drong zich niet op.

Jan zag zelden Mark Stephenson en Petr Tuma. Deze werden toegevoegd aan de uitbatinggroepen van Michel Doriant.

Jennifer Alcock was een intelligente brunette, een vrouw met het slanke profiel, de lange benen en het mooi gezichtje van een Californische filmster. Ze was ook efficiënt, hield van een lach, en had een ingeboren talent om vergaderingen te animeren en te faciliteren. Dat werd snel haar belangrijkste functie, want de meeste vergaderingen die in de eerste maanden opgezet werden hadden tot enig doel de buitenlandse raadgevers te laten begrijpen hoe Travtelio werkte.

‘Wat anders hebben die expats hier gedaan dan ons uitgehoord hoe de dingen werken bij Travtelio?’ vroeg Thomas Denis zich af. ‘Godelin was steeds zo paranoïde als een Amerikaanse sergeant, steeds excessief bevreesd voor industriële spionage, wat dat ook moge betekenen. Nu opent hij alle deuren wagenwijd open voor de Sovjetische geheime dienst! En raad maar wie hun Kolonel is? Onze bloedeigen mijnheer Jan Stevens!’

Maar informatie was nodig voordat beslissingen konden genomen worden. Het was toch natuurlijk dat de expats moesten leren voordat ze veranderingen konden voorstellen. Jan verwachtte geen echte opbrengsten vóór het einde van de eerste zes maanden.

3

Amerikanen, Chinezen, Zweden en Belgen nestelden zich aldus in die eerste maanden in een onhandige maar kalme relatie, waarin niemand echt de andere vertrouwde en waarin elkeen probeerde te begrijpen hoe de andere tikte en kon reageren in toestanden van stress of wanneer er verschillen van opinies zouden optreden, terwijl toch iedereen angstvallig directe confrontaties vermeed. De Belgen aanvaardden gewoonlijk ook wat de expats voorstelden, maar ze verzamelden aarzelend hun moed om onmogelijke voorstellen of voorstellen die ze dom vonden op de tafel te brengen voor discussie. Die voorstellen werden dan geformuleerd door de expats omdat die de werking van Travtelio nog niet voldoende begrepen. Er werd veel goede wil aan de dag gelegd door iedereen.

Na drie maanden schatte Jan dat hij alle buitenlanders voldoende kende om hen één na één in zijn bureau te roepen voor een gesprek onder vier ogen. Hij had dezelfde boodschap voor elke expat. Hij legde uit dat hij goed werk wou verrichten met de gedefinieerde projecten, en hij verzekerde hen dat in een echte professionele instelling de job het meest belangrijke was in hun relaties. Hij beloofde daarom nooit tegen de expats in te zullen ageren, en wou hen eerlijk helpen de verhoudingen tot de Belgische werknemers te verbeteren. Hij vroeg de expats hem te vertrouwen en hij herhaalde meerdere malen in elk gesprek dat hij dezelfde interesses had als zij om waarde af te leveren aan Travtelio. Als de projecten een succes werden, zouden niet alleen de expats daarvoor beloning krijgen, maar ook hij, Jan Stevens.

‘Je hebt je broek daarmee laten afzakken,’ gromde Thomas Denis. ‘Je ziet er nu uit als een mooi, lief hondje dat op de grond gaat liggen met zijn onbeschermd buik naar boven voor de bulldogs. Vecht of vlucht, jongen! Toon je autoriteit en laat niet met je sollen. Die gasten weten niet wat altruïsme is. Geef hen de knoet!’

Lauren, Jennifer, Fai en Anthony reageerden niet met veel woorden toen Jan zijn korte redevoering hield, maar ze leken wel opgelucht. De expats keken hem verbaasd aan alsof ze wilden zeggen dat natuurlijk de job het enige was dat telde in hun relaties, wat anders, en de job moest gedaan worden. Jan had echter de indruk dat de atmosfeer zich een beetje ontspande. In de weken daarna gebeurde het meer dat de ene of andere expat binnenwandelde in het bureau van Jan voor een gesprekje en om hem achtergrondinformatie te vragen over systemen, processen en mensen. Ze kwamen ook naar hem met voorbeelden van kleine problemen met tegenstribbelende Belgen. Jan werd langzaam opgenomen in het vertrouwen van de expats. De groep kon zich nauwer aan elkaar sluiten omdat de ene expat de andere meebracht om te luisteren naar wat Jan te zeggen had, zodat de buitenlandse raadgevers ook elkaar beter begonnen te kennen, en dat was de natuurlijke methode van Jan om groepen te leiden. Jan hoorde meer en meer de managers van Travtelio fluisteren over de “Bende van Stevens”.

Ook Akerlund, Kyle en Sandström bemerkten wat er gaande was. Ze leken voldoende behaagd en tevreden om de organisatie rond Jan niet te willen opbreken. Jan was een centrum waar informatie naartoe trok en dan weer uit vloeide naar de andere leden van de groep. Hij werd een middelpuntszoekende kracht waar de leden van de groep naartoe getrokken werden. Later nog werden ook Belgen bijgehaald, en zelfs expats die in andere divisies werkten. Wanneer Sandström in het bureau van Jan kwam om een zaak van HR papieren te bespreken, was die verbaasd al de expats aan de tafel van Jan te vinden, samen aan het praten en het lachen rond een kop koffie van Marguerite.

Na die eerste, enkele maanden, begonnen de voorlopige resultaten en voorstellen voor veranderingen van richtingen in het ontwikkelen van applicaties ingediend te worden. Jan Stevens had op de meest normale wijze van de wereld, zonder zich in te spannen, en zelfs zonder dat hij zich er echt van bewust werd, de grootste “think tank” van Travtelio rond zich verzameld, van Belgen en expats samen, niet slechts in IT maar ook in de zakenprocessen. Hij had een brede virtuele groep gevormd van nauw samenwerkende expats en lokale managers. Hij begon te denken dat dit soort van organisatie de toekomst was van organisatiestructuren in grote ondernemingen.

In die periode ook kwam Sigvard Sandström regelmatig opdagen in het bureau van Jan om met hem over alles of niets te praten. Jan wist natuurlijk wel dat dit de manier was van Sigvard om voeling te krijgen met hoe het iedereen beviel in de Divisie. Hij en Sigvard

praatten vrijuit, en ze ontdekten een gemeenschappelijke interesse in de geschiedenis en in een bepaald soort van geschiedkundige romans.

Eens te meer wandelde Sandström nu het bureau van Jan in, maar dit maal snoof hij de lucht in met een bezorgde blik op zijn gezicht. Hij kwam met een boodschap van Linus Akerlund. Het bleek dat de papieren die Jan gekregen had van Andreas Verstraete met de gegevens over de salarissen, de bonussen en de speciale voordelen die de expats genoten, enkel door de Presidenten of Vicepresidenten van de divisies mochten bewaard worden. De papieren waren in het geheim gemerkt zodat bij een lek buiten Travtelio ze konden opgespoord worden naar hun oorsprong. Verstraete had de papieren niet aan Jan mogen geven. Sandström vroeg de dossiers terug, alsook de fotokopies die Jan misschien gemaakt had. Jan had geen copies genomen. Hij aarzelde wel een ogenblik de dossiers aan Sandström persoonlijk te overhandigen. Dan herinnerde hij zich de functie als coach en vertrouweling van Sandström tot Akerlund, en hij overhandigde de dossiers met een uitgestreken gezicht. Hij verzekerde aan Sandström dat hij geen copies gemaakt had. Sandström knikte slechts, opgelucht, en vertrok direct met de papieren in de hand. Jan volgde Sandström alsof hij naar een andere verdieping moest, en hij zag Sandström het bureau van Akerlund ingaan, waar Akerlund en Kyle ongeduldig op hem leken te wachten. Iemand in de Divisie Personeelsbeheer van Travtelio had begrepen dat de dossiers gevaarlijk konden zijn wanneer ze in de pers gepubliceerd werden. Akerlund was bezorgd over het feit dat Jan de strikt vertrouwelijke gegevens gekregen had.

4

De laatste expat om naar de IT Divisie van Travtelio te reizen was een Tsjechische vrouw, Jana Navratil-Kovar. Jan Stevens had wel een curriculum vitae van haar, maar geen foto of beschrijving, dus herkende hij haar niet onmiddellijk als een expat wanneer ze zijn bureau binnenstapte. Toen ze plots in zijn open deur stond met grote, vragende ogen, was hij zo verbaasd dat zijn mond open viel en een hele tijd zo bleef zitten.

Jana Kovar was een grote, jonge vrouw, misschien zelfs iets jonger dan Jan, met kort gesneden blond haar van zulke lichte tint dat Jan eerst dacht dat ze wit haar had, wat vreemd was voor zo een jonge vrouw. Ze had wel dik haar, maar dat was nu zo kort gesneden rond haar oren en nek zodat het haar grootte en slankheid nog meer benadrukte. Vooral opmerkenswaardig vond Jan haar lichtgrijze ogen, ogen die steeds Jan leken te doorboren wanneer ze naar hem keek, maar die de eigen blik van Jan leken doorlieten en absorbeerden alsof ze totaal doorzichtig waren.

Die eerste maal dat ze binnenkwam wierp ze een licht spottende lach naar Jan omdat ze goed merkte welk effect ze op Jan maakte, ook op andere mannen in België trouwens, en daarop vormde Jan geen uitzondering. Haar gezicht was zeer bleek ook, bijna ivoorwit, en ze had de lange, sterke beenderen in haar gezicht van het Noorse type van vrouw, zodat Jan ook een ogenblik verkeerdelijk dacht dat ze een nieuwe Zweedse buitenlandse was. Haar gezicht was wit, bloedloos, haar ogen doorschijnend, en ze had bijna wit haar. Daarom vielen haar gezwellen, zeer rode lippen die echter met geen streepje lippenstift vermeerderd werden, Jan op als bijzonder sensueel en aantrekkelijk. Haar wangen waren recht, zelfs een tikkeltje strak en mannelijk. Haar neus was dun, recht en delicaat, haar ogen groot en langgerekt, niet diep, de wenkbrauwen donker blond en netjes in vorm geknipt maar niet geplukt en dan getekend, ietwat vol en uitdagend. Jan staarde en bleef staren en kon zich er niet van weerhouden de vrouw te bestuderen. Hij werd er zich laat van bewust dat hij zijn hoofd schuin hield en staarde. Ze droeg strakke blauwe jeans en hoge, fijne laarzen over haar jeans, verder een witte bloes die toch wat kleur bracht in haar gezicht, of bloosde ze? De bloes was losjes in haar broek geduwd onder een zwarte riem, maar ze hing in wilde plooiën over haar borst. Ze had

een slanke taille, ongelooflijk lange benen, niet zo brede heupen, maar die waren toch vol in vergelijking met haar middel, voldoende om van haar profiel dat ideale vrouwelijke te maken, en elegante, waarop Marilyn Monroe zou jaloers geworden zijn.

Het nam Jan een hele tijd tot hij begreep dat deze vrouw geen Zweedse magische feeks was die tot nog toe verborgen was gebleven in de uithoeken van Trvartelio, en ook niet de Griekse Rembetika zangeres die hij erg bewonderde en die haar evenbeeld was, en ook niet het evenbeeld van hoe hij zich Aphrodite had kunnen voorstellen, maar wel de Tsjechische expat die hij al een paar dagen eerder had verwacht. Jan herinnerde zich nu duidelijk haar curriculum vitae uit de folder die hij gelezen had voor ze zo onverwachts zijn bureau binnenstapte en nonchalant tegen de deurleuning bleef staan. Ze wachtte eerst even tot Jan zou reageren, wat hij niet deed, en kwam dan tot vóór zijn bureau.

Ze vroeg in het Engels, ‘excuseer me, alstublieft. Ik ben op zoek naar de heer Jan Stevens.’ Daarmee brak ze de betovering waarin Jan even gebleven was. Hij stond op en stak een hand uit.

‘Ja. Kom in, alstublieft, en ga zitten. Welkom. Ik ben Jan Stevens. Ik was even verrast. U bent Jana Kovar, een Tsjechische consultant manager, of heb ik het verkeerd voor?’

De hand die de zijne drukte was warm en sterk. De handdruk was stevig.

‘Ik ben Jana Kovar, ja,’ glimlachte ze. De lach was breder dan Jan had gedacht. ‘Linus Akerlund en Sigvard Sandström zeiden me bij u te melden. Ik moet mijn opdracht met u bespreken. Ik kwam gisteren aan en ben dadelijk naar hier gekomen.’

‘Goed, goed! Wel, ik zal uw chef niet zijn, maar ik coördineer de projecten die de expat managers bij Trvartelio uitvoeren. We hebben nog enige projecten gedefinieerd die geen leider hebben. Ik heb hier een farde met hun onderwerp en objectieven. Je neemt best even de tijd die door te nemen. Ze dragen de goedkeuring weg van de staf van Akerlund. Je kunt een project kiezen dat je het meeste bevalt, of we kunnen nog wel een ander project voor je definiëren. We hebben een prioriteit toegekend aan de projecten, maar we willen ook en vooral je iets laten doen dat je persoonlijk interesseert, een project dat aansluit bij wat je het beste kent en misschien een onderwerp waar je al in Tsjechië of elders aan hebt gewerkt.’

Jana begon dan een gesprek met Jan terwijl ze samen de lijst doorliepen. Jan vertelde haar meer over elk project. Ten slotte koos Jana voor een audit onderzoek van de Data Warehousing installatie van Trvartelio.

Het Data Warehouse was de grootste gegevensbank van het bedrijf, met gegevens bestemd voor marktvoorspellingen, marketing noden, archivering, en het beheer van klanten. Jan had twijfels over de rendabiliteit van dat Data Warehouse, een ontzaglijke en dus zeer dure opslagplaats in computers, magneetschijven en software, eigenlijk de meest dure applicatie van de Divisie, en hij was van mening dat de kosten daarvan zeker konden verlaagd worden. De gegevens en de applicaties die geen grote bijdrage en winst opbrachten voor het bedrijf konden uitgevaagd worden of bewaard voor later op magneetband. Een Belgische consultantengroep zou de audit uitvoeren, maar ook een groep ontwikkelaars van Trvartelio, analisten en project managers zou meewerken. De gehele groep moest geleid en gecoördineerd worden, niet in management van personen maar in het geven van richtlijnen van onderzoek en definitie van taken, en nadien in taakopvolging. Iemand moest controleren wat de consultants deden, en of ze bij hun onderwerp bleven. Jana stelde voor die audit studie te leiden omdat ze ervaring had met een gelijkaardig systeem in haar Tsjechisch bedrijf. Jan ging akkoord. Ze praatten over dat project gedurende ongeveer een uur.

Jana had nog niets gezien van het Trvartelio gebouw, dus stelde Jan voor haar even rond te leiden. Hij vroeg zich direct af waarom in ‘s hemelsnaam hij dat gedaan had, want hij had

zulk een rondleiding niet voorgesteld aan de andere buitenlanders toen die arriveerden. Hij voelde zich nu zeer op zijn gemak met deze vrouw, en nog steeds absoluut gefascineerd, misschien aangetrokken tot haar. Jan nam haar met zich mee om haar te introduceren bij de andere Directeurs van de Villa verdiepingen, en daarna toonde hij haar het Klooster en de winkels, het Terra Nova restaurant en de arcades. Jan dacht alsmaar door hoe aanstellerig zijn woorden klonken. Waarom was hij fier het Travtelio gebouw te tonen? Wou hij deze Jana onder d e indruk laten komen van hem? Ze namen de lift naar de zevenendertigste verdieping van de Wolkenkrabber, waar hij haar Brussel situeerde en het panorama toonde van de noordelijke wijken van Brussel.

Jan bracht Jana Kovar nadien naar Sara Jansen, bij wie Sandström Jana had gezegd zich in te melden om de laatste formaliteiten te regelen. Terwijl Jan met Jana rondging, trokken ze verbaasde en bewonderende blikken van de mensen in de bureaus en de gangen. Jana was een ietsje groter dan Jan en een opvallende exotische figuur in deze omgeving. Jan bleef tijdens dit alles zeer verward over zijn eigen gevoelens. Enerzijds kwam hij onder de indruk van de merkwaardige personaliteit van deze koude schoonheid. Anderzijds werd hij tot Jana aangetrokken en verbijsterd door haar eenvoudige spontaniteit wanneer ze hem honderd vragen stelde over Travtelio en Brussel. Jana had blijkbaar weinig gereisd. Jan was verrast over de onschuld en het naïeve van sommige van haar opmerkingen.

Jan had zijn ronde met Jana Kovar slechts sinds een paar minuten beëindigd toen gebeurde wat hij verwachtte en vreesde. Thomas Denis wandelde op zijn gemak het bureau van Jan, in loshangend hemd en met zijn handen in zijn zakken, een lustig deuntje fluitend.

‘Heb ik witte spoken gezien op deze verdieping? Ik heb daarnet een bleke Venus voorbij mijn deur zien glijden met jou op sleeptouw. Was dat zinsverbijstering?’

‘Haar naam is Jana Kovar, Thomas, een nieuwe Tsjechische expat. Ik moet haar nog persoonlijk aan je voorstellen.’

‘Oh neen, dat zul je niet doen,’ zei Thomas Denis langs zijn neus weg. ‘Die gelegenheid had je al. Je was te bevreesd van de concurrentie, mijn jongen. Je bent er te zeer op uit deze voor jou alleen te houden! Ik kon dat direct zien. Ik kan nu nog steeds zien hoe het speeksel uit je mond droop. Je was aan het kwijlen! Je ogen propten uit hun kassen toen je naar haar achterste keek. Als deze met haar vingers knipt, zal je voor haar springen zoals een duivel uit een doosje wipt. Mijn jongen, zeg me niet dat het allemaal niet waar is, niet aan een oude rat in de seksbusiness zoals ik! Deze heeft je betoverd en veroverd in twee seconden. Hoor ik de klokken luiden? Zie ik sterren fonkelen? Waar gaat het vuurwerk af? Zeg me nu, hoe plan je haar in bed te krijgen?’

‘Mijnheer Denis, zwijg toch! Dat is een collega. Ik heb haar slechts net ontmoet!’

‘Mijn jongen, ik kan beter herkennen wanneer een man verloren is dan een engel een verdoemde ziel herkent die moet gered worden. Let op voor exotische schoonheden! Ze kunnen rot en verdoemenis betekenen!’

‘Ze is niet exotisch, Thomas. Ze is een Tsjechische, in ’s hemelsnaam!’

‘Zelfde soort; oosters, is ze niet?’ ging Thomas Denis verder.

Denis wandelde weer naar buiten, zijn handen nog steeds in zijn zakken, zeggend, ‘vergeet niet dat ik je gewaarschuwd heb! En vergeet niet haar aan mij voor te stellen. Haal al maar al je charme naar boven om me te verslaan. Iemand moet een oogje op je in het zeil houden. Maar de competitie is begonnen, mijn jongen. Mijn eerste zet zal zijn aan Emma Wauters te gaan vertellen dat ze een rivale heeft!’

Thomas Denis verdween snel achter de muur, want Jan wierp een zwaar dossier achter hem aan.

Vanaf die tijd zou Jan echter heel wat Jana ontmoeten. Ze kwamen meerdere malen per week elkaar tegen in vergaderingen over de projecten, in stafvergaderingen, en Jana viste uit rond welk ogenblik Jan en zijn vrienden gewoonlijk in het restaurant gingen lunchen, ongeveer tegen twaalf uur. Ze kwam dan dikwijls aan de tafel zitten waar de Belgische IT managers verzamelden. De vrienden van Jan, de IT Directeurs, waren eerst een beetje verrast en niet erg op hun gemak de tafel te delen met een opvallende bleke schoonheid, vooral ook omdat ze de enige buitenlandse was die met hen kwam lunchen in het bedrijfsrestaurant, maar allengs werden ze haar gewoon en ze taptten na enkele dagen de gewone moppen en schampere opmerkingen zoals voordien. Jana zei weinig, en als ze sprak was dat over haar werk. Soms, zelden, vertelde ze over Praag, over haar thuisstad, maar gewoonlijk vroeg ze hoe Travtelio reilde en zeilde, wie ze voor dit of dat moest contacteren, en ze vroeg de mening van de mensen aan tafel over problemen. Ze zat dikwijls naast Jan, maar was Jan niet haar coördinator?

5

In die tijd vielen twee computers uit in het hoofdrekencentrum van Travtelio, en daarmee ook al de softwaretoepassingen die op de machines liepen. De computers waren niet eender welk gewoon type van machines. Ze waren zogenaamde mainframes van de oudere soort, computers waarin meerdere massieve applicaties tegelijk uitgevoerd werden, applicaties die het dagelijkse werk van Travtelio ondersteunden. Vervangingscomputers, back-up computers, bestonden niet voor hen omdat hun hardware en software uiterst duur waren, miljoenen Euro elk kostten. Vermits er geen back-up was moesten de computers gestopt worden wanneer hun programma's in de fout gingen, en opnieuw van nul herstart worden. Dat was een zware procedure. Daaraan moest de tijd gekoppeld worden om de fout op te sporen en te corrigeren, een software fout trouwens. Een volledige dag werd verloren. Honderden werknemers van Travtelio gebruikten die applicaties.

Linus Akerlund riep Michel Doriant op het matje in zijn bureau. Sigvard Sandström was ook aanwezig. Akerlund begon de vergadering en ging dadelijk naar het hart van de zaak.

‘Onze twee mainframe computers vielen gisteren uit. We verloren een volledige dag werk bij Travtelio.’

Dit werd heel feitelijk gezegd, zonder beschuldiging.

‘Dat weet ik,’ begon Doriant. ‘We hebben geen back-up systemen voor die machines. Het was te duur om dubbels te hebben! Dit was steeds het probleem met dit type van computers. Ik heb, samen met Jan Stevens trouwens, al meerdere malen gevraagd om onze applicaties naar minder dure soorten van computers over te brengen, machines die open, vrije besturingssystemen gebruiken. Sinds enkele jaren nu al promoveren we andere programmeringstalen en ontwikkelingswerktuigen op dit nieuwere type van computers, maar onze ontwikkelaars kunnen ook niet in een paar jaar al de applicatiesoftware naar die modernere machines overdragen. Als dit werk versneld werd, zouden ze niets anders meer kunnen doen. Onze ontwikkelaars kunnen gewoon niet al die applicaties in een paar jaar herschrijven. Ook dat kost te veel geld. Tenzij we dus vele miljoenen Euro in back-up computers pompen, zullen uitvallen zoals deze opnieuw gebeuren. IT fouten, bugs, kunnen niet vermeden worden. De machines leden trouwens geen fysische panne, maar een softwarefout. Ons laatste belangrijk incident van deze soort gebeurde vier jaar geleden, dit is dus gelukkig niet een veel voorkomende gebeurtenis.’

‘Wat is er in feite gebeurd?’ vroeg Sandström.

De keel van Doriant was erg droog nu. Hij boog onder de priemende ogen van Akerlund.

‘Dit maal hebbende zakendivisies zeer plots tientallen administratieve mensen meer aan het werk gezet. Ze wilden de vertragingen in achterstallig papierwerk inhalen. Niemand waarschuwde ons. Dat werk overlaadde de systemen. De antwoordtijden van de applicaties schoten de hoogte in, en dan stopten de applicaties die de machines verzadigden. We hebben de lading moeten verschuiven, minder belangrijke toepassingen doen stoppen, programma’s naar de nacht geduwd. Het spijt me, maar zoals de zaken er voor stonden denk ik niet dat we in IT het probleem hadden kunnen vermijden!’

‘Het probleem was desastreus,’ merkte Akerlund op. ‘Honderden mensen vielen zonder werk gisteren, en dat was ook het geval voor de duurbetaalde interim bedienden die slechts achter hun PC met hun vingers konden draaien. De panne kostte Travtelio veel geld.’

Doriant zei niets. Niets hoefde toegevoegd te worden.

‘Het probleem is natuurlijk tot op het Executive niveau besproken, en ik heb er de blaam voor moeten dragen,’ vervolgde Akerlund. ‘Het probleem had misschien niet kunnen vermeden worden, maar we hadden betere procedures kunnen hebben om sneller te reageren!’

‘Procedures waarbij de zakenmensen ons kunnen en moeten verwittigen wanneer ze meer computercapaciteit nodig hebben werden gepubliceerd en zijn verspreid,’ probeerde Doriant, ‘maar zakenmensen trekken zich niets aan van wat er in IT gebeurt, en ze lijken het niet nodig te vinden ons te verwittigen wanneer ze meer mensen tegen de applicaties aan gooien. Ze begrijpen het risico niet van overbelasting van computers, al hebben we dat wel al uitgelegd. Ik begrijp dat wel, en het is niet echt een probleem op andere soorten van servers die maar tot op vijftien procent of zo van hun capaciteit gebruikt worden, maar het is verwoestend voor mainframes. Ik wil u toch doen opmerken dat het verloren werk gisteren misschien miljoenen kostte, maar back-up computers zouden veel meer miljoenen gekost hebben!’

‘Ik begrijp dat,’ besloot Akerlund en hij deed Doriant zwijgen met een handbeweging. ‘Ik moet echter handelen. Ik moet reageren. We hebben een Amerikaanse Uitbatingmanager bij ons, Mark Stephenson. Mark zal IT Uitbating overnemen. Jij zult voortaan als zijn assistent functioneren. Je salaris, titel en bureau zullen voorlopig niet wijzigen. Beschouw Stephenson als een soort supermanager, wiens eerste taak het zal zijn de zwakheden in onze uitbating te achterhalen en nieuwe en betere procedures in plaats te brengen om dergelijke catastrofes te vermijden. Het spijt me, maar deze maatregel werd me opgedrongen.’

Sigvard Sandström voegde toe, ‘je titel en salaris zullen niet veranderen. We geven ons een periode van zes maanden om te evalueren hoe effectief deze verandering is. Stephenson zal natuurlijk ook de titel van Directeur dragen, het dagelijkse management zal verder bij jou liggen. Kun je daar mee leven?’

Doriant boog zijn hoofd. Hij kon weigeren en Travtelio verlaten. Travtelio kon hem niet ontslaan omdat hij nog steeds onder het Overheidsstatuut werkte, maar hij kon ook in een vergeethoek gestuurd worden, of geplaatst in een lagere betrekking in een andere divisie. Travtelio kon ook een procedure starten om hem te ontslaan door hem te beschuldigen van grove nalatigheid, en in een proces wist men nooit of het Statuut zou beschermen tot het einde. Hij aarzelde. Hij gaf er wellicht de voorkeur aan Travtelio te verlaten. Maar hij twijfelde er aan of hij nog op zijn ouderdom een gelijkaardige baan kon vinden. Als hij zelf zijn ontslag gaf, zou hij zelfs geen ontslagvergoeding bekomen en geen werklozensteun, omdat ambtenaren die ontslag namen dat probleem hadden in de Belgische Wet. Hij zou de Travtelio HR President moeten smeken hem nog enkele maanden onder gewoon contract te houden en zijn Overheidsstatuut op te geven, maar zelfs dan zou de werklozensteun slechts een fractie bedragen van wat hij thans bij Travtelio verdiende.

Michel Doriant boog zijn hoofd dieper, keek naar zijn handen, en antwoordde nauwelijks hoorbaar, eenvoudig, ‘Ja!’

‘Goed. Dat is dan beslist,’ zuchtte Akerlund opgelucht. ‘Ik wil je nog steeds op mijn stafvergaderingen zien, samen met Stephenson. Ik wens dat je ook zou deelnemen aan de stafvergaderingen van Stephenson in Uitbating. Ben je daar mee akkoord?’

‘Natuurlijk,’ antwoordde Doriant, maar hij vermeid het nog steeds Akerlund en Sandström aan te kijken. Doriant stond op van zijn stoel. Het gesprek was beëindigd. Zijn loopbaan was nu over het hoogtepunt heen. Hij kon enkel nog verder naar beneden sukkelen. Doriant was heel wat verouderd in de tijd van enkele ogenblikken. Hij ging weg uit het bureau zonder nog een woord te zeggen.

Akerlund en Sandström bleven samen zitten. Ze zwegen een hele tijd, elk verzonken in gedachten.

Dan zei Akerlund, ‘dat was een moeilijk ogenblik! Godelin wou dat ik de vent op staande voet zou ontslaan. Godelin schijnt niet het onderscheid te willen zien tussen een contractuele werknemer en een ambtenaar, van wie Travtelio er nog velen heeft. Ik vind dat vreemd. Jij lijkt de HR relaties hier beter te begrijpen dan sommige van de Belgische Executives!’

‘Ik hield lange gesprekken, dagen lang, met Sara Jansen,’ antwoordde Sandström. ‘Zij legde me al de particulariteiten uit van het ambtenarenstatuut in België en wat het betekent voor het personeel. Je moet ook toch weten dat Doriant slechts Directeur van IT Uitbating is sinds anderhalf jaar. Hij heeft voordien vele andere groepen geleid, maar het was slechts onlangs dat hij samen met Jan Stevens begonnen is enkele zaken te veranderen in de uitbating.

Papieren procedures om uitvallen te vermijden zoals we gisteren meegemaakt hebben bestaan, maar het zal jaren nemen om die efficiënt te doen verlopen, want wat Doriant daarnet zei was de waarheid. De applicaties veranderen zal verschrikkelijk veel geld kosten en bijkomende computercapaciteit van dit soort ook. De IT Divisie kreeg de budgetten daarvoor de laatste jaren niet.’

‘Hij is de Directeur, dus is hij verantwoordelijk.’

‘Heb ik Godelin niet horen zeggen dat fouten moeten vergeven worden als ze gemeld en rechtgezet worden?’ antwoordde Sandström vinnig en snel.

‘We zouden deze man dus een tweede kans hebben moeten geven,’ vervolgde Akerlund, ‘en hem zijn plaats laten behouden. Maar Godelin stond er op dat ik Doriant terzijde zou schuiven ten gunste van Stephenson. De Amerikanen eisten dat ook. Ik kan die wens, dat bevel, niet weigeren. Ik ontsloeg tenminste de vent niet! Ik zal Godelin zeggen dat ik Doriant in een lagere betrekking heb gesluisd. Hoe goed is die andere kerel, die Stephenson?’

‘Ik ben echt verbaasd dat de Executives expliciet die Stephenson gevraagd hebben,’ antwoordde Sandström. ‘Ik heb zijn curriculum vitae nagekeken. Dat is zeer dun! Hij was slechts een lagere manager in de VS. Hij heeft nooit in een plaats gefunctioneerd waarin hij vierhonderd personen moest leiden en een budget zo groot moest beheren als dat van IT Uitbating. De grootste groep die hij ooit leidde bestond slechts uit vijf personen, en dan nog mensen van zeer lage kwalificaties. Ik vraag me af hoe Godelin op die naam kwam. We moeten Doriant absoluut in plaats houden om erger te voorkomen. Als Doriant nu meewerkt met ons, kunnen we een kaarsje branden! Als Doriant echter agressief reageert op Stephenson, dan hebben we nog een groter probleem op handen dan twee computers die uitvallen. Ik moet beginnen uit te zien naar een degelijke alternatieve vervanging voor Stephenson plus Doriant!’

Akerlund zweeg nog even, leunde achteruit in zijn zetel en zuchtte.

‘Dit was een verschrikkelijk gesprek inderdaad. Indien Doriant gelijk heeft, dan zullen procedures veel tijd nemen, en of ze dan nog efficiënt zijn betwijfel ik ook. Dergelijke procedures waren nooit erg efficiënt in Zweden ook! We hebben een soort comité nodig om te horen waar en wanneer er veranderingen gebeuren in de manier waarop de zakendivisies de computers gebruiken. We zullen het IT budget moeten opdrijven om back-up computers in te

halen en om de applicaties te doen herschrijven. Daarvoor zal ik op Executive niveau erg moeten vechten. In de toekomst zullen we uitvallen niet kunnen vermijden, maar met de backup computers kan de uitbating wel verbeteren. Is dat niet ironisch? Het spijt me al dat ik Dorian heb moeten terzijde duwen, zonder dat ik hem kan zeggen wat ik hier allemaal echt en zelf van denk. In Zweden had ik hem in functie gehouden. Hier moet ik zeer voorzichtig zijn. Godelin houdt niet van me. Ik vraag me af waarom hij me misprijst. Misschien is dat omdat ik geen Amerikaan ben. Godelin misprijst ook de Chinezen, trouwens!’

Akerlund zei iets later, ‘ik vraag me nog steeds af waarom Godelin die Dorian zo snel wou verwijderen en met zulke aandrang. Hij wil natuurlijk afgeraken van alle vroegere ambtenaren, vooral als die Directeur zijn, en hij wil ook afgeraken van de oudere ambtenaren. In dat is er een les voor ons ook, Sigvard!’

‘Dat is een grote waarheid,’ glimlachte Sandström meewarig. ‘Elke politieker in België roept vandaag uit dat arbeiders langer in hun bedrijf zouden moeten blijven werken, maar in ondernemingen zoals Travtelio zijn mensen van vijftig of vijfenvijftig over de top van hun loopbaan heen, en worden ze daarom veracht. Misschien kunnen ze nog wel groeien door promoties met de krachtige steun van aandeelhouders of invloedrijke personen, maar dat gebeurt enkel voor de Presidenten en Vicepresidenten, en boven vijfenvijftig eindigen hun loopbanen. De Gedelegeerde Bestuurders buigen en stemmen in met de boodschappen om werknemers langer te houden, maar ze schijnen alle mensen van die leeftijd als afgeschreven te beschouwen, zij zelf natuurlijk uitgezonderd! Ouderdom kan de reden zijn waarom Godelin geen tweede kans wil geven aan Dorian. Dorian is absoluut vervangbaar voor hem. De CEO wenst een dynamische onderneming, en dus moet de onderneming er jong uitzien. Ik zag ooit een foto van de Directeurs van een multinationalaal bedrijf dat elektronische chips vervaardigt. Op de foto stond de naam van elke Directeur plus het aantal jaren dat hij of zij voor dat bedrijf gewerkt had. Al die mensen hadden tenminste tien tot twintig jaar in datzelfde bedrijf gewerkt. Ouderdom en ervaring werden daar als een voordeel beschouwd, een teken dat moest leiden tot meer vertrouwen vanwege de klanten in dat bedrijf. Travtelio heeft zulke mentaliteit helemaal niet!’

Akerlund dacht verder na, maar liet Sandström niet gaan.

Dan zei hij, ‘ik moet nog met Jan Stevens praten over iets anders dat Godelin me gegeven heeft. Godelin heft deelgenomen aan vergaderingen of recepties van ambassades, georganiseerd voor de hoge burgerij van Brussel. De CEO zoekt zich een weg in die hogere kringen. Een invloedrijke Minister was op een zakenreis en een studiereis naar Indië, en die heeft daar blijkbaar beloofd de Indiërs te helpen een voet in de deur te krijgen in België. De Minister drong er dus bij Godelin aan om te onderzoeken of het inhuren van Indische raadgevers economisch zin had, bewerende dat die raadgevers aan veel lagere prijzen hun diensten konden leveren dan eender welke andere formule. De aandelen in de Indische bedrijven staan laag. God weet hoeveel aandelen de Minister ten geschenke heeft gekregen in Indië! Dit lijkt me geen laaghangend fruit te zijn, als je het me vraagt, maar Godelin verlangt resultaten in dit. Ik heb een brief van de Ambassade van Indië hier, met enkele namen van IT bedrijven die zulke diensten aanbieden. Ik houd er helemaal niet van nu al te starten met wat “offshore outsourcing” genoemd wordt, maar Godelin dringt aan. Jan Stevens moet dit bekijken.’

Sandström stond op en wou het bureau van Akerlund verlaten.

‘Wacht’, riep Akerlund hem terug. ‘Jan Stevens, is dat wel de juiste persoon om dit Indische raadgeverprobleem te benaderen? Is hij bekwaam om dergelijke bedrijven te vinden, goede bedrijven, en zou hij voldoende discreet zijn hiervoor?’

‘Zo iets kan Jan Stevens gemakkelijk aan, hoor,’ vond Sandström. ‘Hij heeft het profiel van een strateeg. Hij is ook het soort man die graag verder studeert en dingen uitzoekt. Hij is niet het doordeweekse managertype. Hij is ook betrouwbaar, dat kan ik u verzekeren. Hij zal discreet zijn.’

‘Hoe weet je dat?’ vroeg Akerlund scherp.

‘U hebt dossiers gekregen over elke Belgische manager, als President van deze Divisie,’ glimlachte Sandström fijntjes. ‘U hebt die HR dossiers aan mij overhandigd, herinnert u zich nog? Sara Jansen weet van het bestaan van die documenten niet af, en ik heb ze haar ook nooit getoond. De dossiers werden samengesteld toen dit bedrijf veranderde van een overheidsinstelling naar een privé bedrijf. Godelin wou toen weten wat voor vlees hij in de kuip had. Er is dan een oefening geweest waarin al de plaatsen van Directeur open verklaard werden. Elke manager kon voor drie banen kiezen, inclusief de baan die hij of zij uitvoerde. Al die mensen, alle managers werden door HR specialisten geïnterviewd, door zeer goede kenners leek het me. De IT Directeurs werden allen bevestigd in hun rol. En wij hebben zo een volledige karakterbeschrijving van alle managers.’

‘Weten de Belgen dat we die bestanden betreffende hen hebben?’

‘Daar ben ik niet zeker van. Ze moeten wel weten dat de dossiers nog ergens zitten. Ze weten niet dat wij ze hebben.’

‘Is dat wettelijk toegestaan?’

‘Voor zover ik weet mag elk bedrijf dossiers houden over het personeel, voor zover die in de HR administratie blijven en niet misbruikt worden. Ik ben de HR Directeur hier. Wel hebben alle werknemers het recht hun HR dossiers in te zien.’

‘Komen ze ooit ook hun dossiers bekijken?’

‘Zeer zelden. Sara Jansen vertelde me dat, natuurlijk voor de documenten die zij heeft. Ze moet inderdaad af en toe haar archief voor iemand openen.’

‘Wacht. Zei je niet dat ze deze speciale profielen niet bezat?’

Sandström lachte, maar hij was ook wat bezorgd.

‘Dat is juist! De profielen waarvan ik daarnet sprak, de Directeursprofielen, worden niet bijgehouden in de officiële archieven van de Divisie. Ik veronderstel echter dat wanneer iemand van het personeel er aan dacht dat die documenten nog steeds bestonden, hij of zij het recht had die op te vragen.’

‘Voor zover ze kunnen bewijzen dat die documenten nog bestaan, wat ze niet kunnen?’

‘Ik meen dat ze in een Gerechtshof voldoende twijfel kunnen opwekken over het bestaan van de vroegere personeelsdossiers, en over het feit dat die indertijd niet vernietigd zijn geworden na de oefening. Jansen zei me echter dat de managers ofwel die dossiers vergeten waren, ofwel niet meer wilden weten over hun bestaan. Het waren slechte herinneringen voor de meeste!’

‘Dat is een vreemde situatie,’ zuchtte Akerlund na een tijdje. ‘Ik voel me helemaal niet gerust over dat alles. Ik voel me een beetje zoals een voyeur, zoals iemand die indringt in andermans privé leven. Ik zou graag hebben dat je onze eigen profielen zou opbouwen, Sigvard, en dat die verslagen dan toegevoegd zouden worden aan de documenten van de afdeling van Sara Jansen. Niets privé mag in die dossiers komen, slechts dingen die relevant zijn voor hun werk in dit bedrijf. Geef daarna die andere documenten terug aan de HR President.’

‘Dat zal dan nieuwe interviews betekenen, nieuwe oefeningen, en iedereen zal vragenlijsten moeten invullen, misschien gedurende de sessies van groepsvorming met de managers. Daarvoor moet ik dan bijkomend budget hebben!’

‘Doe het!’ zei Akerlund op beslissende wijze, ‘en wanneer je voldoende informatie hebt, geef dan die andere dossiers terug!’

Sandström onderschatte niet de kracht van de intuïtie van Akerlund. Wanneer hij een bevel twee maal hoorde herhalen wist hij dat Akerlund meende wat hij wou, en ook dat hij bezorgd was over die zaak.

Iets later toonde Thomas Denis zich in het bureau van Michel Doriant. Jan Stevens was daar ook aan het praten met Doriant. Die twee, maar ook Sara Jansen, waren de twee Directeurs die frequent kwamen praten met Doriant. Doriant begreep voor het eerst in zijn loopbaan hoe veel collega's hij had en hoe weinig vrienden. Niemand anders dan Denis, Stevens en Jansen waren binnengekomen om hem een woord van troost te brengen.

De commentaar van Thomas Denis was eenvoudig en depressief.

'Ja, mijn jongen,' zei hij tot Doriant, 'die kerels plaatsen eerst een vet konijn in je pot, laten je dat een tijdje stoven, en nemen dan de pot van je weg. Ik heb niets minder dan dit verwacht. Je bent de eerste van een lange lijst. Ga vooraan in de lijn staan! Als het je een troost moge wezen, geld is het belangrijkste! Een feest is het al wanneer je goed kunt eten en drinken elke dag! Ledig een fles Champagne deze avond! Je werd van je verantwoordelijkheden ontheven, aan hetzelfde salaris. Is dat niet wonderbaar? Is dat geen goed nieuws? Neem je geld, houd je mond toe, hou je konijn in de pot aan het stoven, haal het konijn uit de pot voor je de pot afgeeft, en maak plezier. Die Stephenson gaat een totale chaos maken van IT Uitbating, neem dat van me aan. Let op mijn woorden! Laat die vent zijn nek in de strop steken en zich er in verstikken. Probeer nu eens niet de lieve man te zijn die ik weet dat je bent. In vergaderingen geef je niets toe. Je geeft nergens je goedkeuring voor. Je lacht enkel mysterieus als men je iets vraagt, en je knikt zelfs niet, nooit! Kijk hoe je zou moeten glimlachen in vergaderingen. Herhaal met mij!'

Thomas Denis imiteerde een glimlach van zulke zoete, ergerlijke onschuld, dat hij een komiek monster van een film zou hebben doen blozen. Doriant en Stevens konden dan toch nog lachen.

6

De rockmuziek dreunde hard en luid. Een elektrische gitaar kloeg hoge tonen tegen oorverdovende trommels in, en dan schreeuwde een trompet schril en indringend. Andrew Raga had de trillingen van de muziek al van buiten de bar gevoeld. De groep leek hem volledig waardeloos, maar enthousiast en onvermoeibaar. Raga keek met afgrijzen in de verduisterde taverne. Hij hield niet van dit soort van bierbar die fuivende dronkaards lokte met rode en blauwe lichten en open deuren, maar het was hier dat de buitenlandse managers van Travtelio verzameling hadden geblazen voor één van hun samenkomstfeestjes. Er zou gedanst worden, gepraat en gelachen. Men kon er nieuwkomers leren kennen die voortaan in de Travtelio divisies zouden werken, en waarschijnlijk zou er heel wat geflirt worden. Misschien zouden er zelfs nadien koppels naar huis gaan die voordien geen koppels waren. Raga verwachtte wel dat de Franse Cognac en de Schotse Whisky degelijk zouden zijn. Hij was niet erg typisch Amerikaans in dat hij niet hield van de verbrande suikersmaak van sommige Bourbons. Hij wist dat hij hier echter de single malts van de Highlands zou vinden, en die apprecieerde hij wel af en toe. Raga was een heel matige drinker. Dat kwam omdat hij zich te zeer herinnerde welke vuile katers gevolgd door zware hoofdpijnen hij vroeger geleden had. Hij had dat slechts een paar keer ervaren toen hij werkelijk over de schreef liep, en de laatste maal dateerde van toen hij nog student was aan de Universiteit van Chicago. Hij was voorzichtiger geworden. Hij zou vrolijk zijn, nu, genieten, en zich amuseren, en niet de idioot uithangen. Te veel ogen in het ronde zouden hem kunnen wikken en wegen. Raga zou een plezierige partner zijn deze avond, geen dronken domkop. Hij moest hier de hoogste in

graad spelen, de man die welwillend zou rondgaan en de laatste nieuwtjes van het Travtelio Executive management kon brengen.

De taverne bevond zich eigenlijk in een kelder in het centrum van Brussel, dicht bij de Grote Markt, in het oude stadskwartier. Raga moest enkele trappen naar beneden gaan en in de diepten dalen van de Gotische gebouwen er boven, onder de stenen gewelven van de trap door, om getroffen te worden door de verschrikkelijke geluiden van de muziekgroep. Hij was laat. Het feest was volop bezig. Hij droeg een licht maar donker kostuum, geen das, zijn hemd open tot een paar knopen onder zijn hals. Dat was hoe ver hij kon gaan om te tonen dat hij ook ontspannen was en klaar voor fun.

De bar zat overvol. Wanneer Raga beneden aankwam zag hij de muzikanten aan het verre einde, slechts vier muzikanten en een jonge, slanke zangeres met een opvallende blonde pruik op haar hoofd en een heel korte rok aan. Niemand bewoog thans op de smalle dansvloer vóór hen. Die vloer was slechts een kleine open plaats, waar maximaal tien koppels konden staan. De zaal was niet breed, maar heel lang. Tafels, stoelen en banken stonden tegen de muren geduwd. Raga keek rond en herkende de meeste mensen die hij zag. Hij kende hen waarschijnlijk beter dan eender welke andere expat, want hij praatte regelmatig met allen. Raga had er ondertussen al een gewoonte van gemaakt elke dag even te gaan praten met tenminste een paar van hen. Dat was de beste manier, veronderstelde hij, om te weten te komen wat er gaande was in Travtelio. Hij grinnikte, want hij noemde dit zijn manier van management door rond te wandelen, een managementstijl waarover hij ooit gelezen had. De belangrijkste personen van zijn Amerikaans bedrijf kwamen natuurlijk niet naar dit soort feestjes. Raga vond ook praktisch geen Zweden, op een paar lagere managers na, en geen Chinezen.

Raga stapte langzaam voorwaarts en zag ongeveer in het midden van de muur aan de rechterkant een tafel waaraan Rachel Kyle, Lauren O'Sheridan, Anthony Jones en twee andere Amerikanen van IT zaten, met Jennifer Alcock aan het verste eind. O'Sheridan zat op een bank en leunde met haar rug tegen de rode, bakstenen muur van de kelder. Vóór haar zat er een lange blonde vrouw, die zeer slank in het middel leek, maar die hij niet kon herkennen. Hij kon het gezicht van die vrouw niet zien.

Plots zag O'Sheridan hem aankomen. Ze duwde zich iets naar rechts en opende een plaats voor hem op de bank. Ze wees dat hij hier kon komen zitten. Raga kon gedaan hebben alsof hij O'Sheridan niet gezien had en zich in een luidruchtige groep jongeren werpen hier dicht bij hem, maar het vooruitzicht om zich in die groep te mengen trok hem nog minder aan dan zich over te geven aan Lauren O'Sheridan. Hij was ook nieuwsgierig naar de blonde die bij haar zat.

Raga had ondertussen al beter kennis gemaakt met O'Sheridan. Hij wist alles af van het type van vrouw zoals Lauren. Lauren was de welopgevoede, door-en-door Amerikaanse meid van Ierse afkomst die achter een liefhebbende, gehoorzame echtgenoot aan zat. Ze zou waarschijnlijk frigide en vervelend in bed zijn, en ze zou hem in geen tijd binden met een ring rond de vinger en een broedsel kinderen. Neen dank u. Hij kon wel een flirt verwachten van O'Sheridan, zeker geen bedscene. Hij zwaaide toch een goede avond aan de tafel, en ging naast Lauren zitten, haar overvloedig bedankend. Terwijl hij dat deed pakte hij een lopende kelner vast, hield de jonge man bij de arm, en beval hem te vragen wat iedereen aan de tafel wou drinken. Terwijl hij dichterbij stapte had hij bemerkt dat de glazen bijna leeg stonden. Wanneer Raga zich daarna omdraaide, keek hij met verbazing naar de vrouw die vóór hem zat. Deze was een ware kanjer! Hij staarde. Ze was een zwaarborstige witte schoonheid, zonder twijfel een Zweedse vrouw. O'Sheridan zag hem kijken, weliswaar met een onschuldige blik, want Raga had al lang geleerd om zijn verbazing en waardering voor vrouwen te verbergen.

O'Sheridan zei, 'dit is Jana Navratil-Kovar, Andrew. Je hebt haar nog niet ontmoet, denk ik. Jana, Andrew Raga. Jana werkt ook in IT. Ze is een Tsjechische consultante die net aangekomen is.'

Jana was eigenlijk al enkele weken geleden aangekomen. Raga had haar alleen nog niet ontdekt in zijn lijsten. Uit zijn rechteroog zag Raga hoe Rachel Kyle hem bestudeerde. Hij probeerde die blik te negeren en keek ook snel weg van Jana. Kyle wist alles af van Andrew Raga. Raga en Rachel waren een tijdje minnaars geweest in de VS, verscheidene jaren geleden, zeer passievolle minnaars, en dan had hij Rachel gedumpt voor een jongere meid. Raga vreesde Kyle niet zeer. Rachel zou niet beginnen pochen of verwijzen naar wat zich tussen hen had afgespeeld.

De conversatie aan tafel was nonchalant, los, vrijblijvend, en beperkt tot terloopse zinnen. De gesprekken moesten kort blijven want soms moest men heel luid roepen van dichtbij om zich te laten horen boven de schreeuwerige psychedelische klanken van de zangeres. O'Sheridan bewoog haar heupen op de tonen van de muziek, niet meer dan de anderen aan de tafel eigenlijk, maar voldoende om af en toe de zijde van Raga aan te raken. Aan de tafel werd bier gedronken, doorzichtig, schuimend, bleek pilsbier in lange, slanke glazen. Raga had echter een dubbele Whisky on the rocks gevraagd van zijn geliefkoosd merk. De blonde vóór hem dronk witte wijn. Een teef met klasse, dacht Raga. Hij had ondertussen enkel ogen voor haar. Anthony Jones had al te veel gedronken, kon Raga merken. Anthony staaarde de hele tijd naar Jennifer, en Raga zag met verbazing hoe Jennifer met sympathie reageerde op Jones. Iets was voorzeker gaande tussen die twee. Misschien had hij meer aandacht moeten schenken aan Jennifer Alcock!

De muziek verminderde allengs in intensiteit. Later in de avond stopte de band en een diskjockey pompte veel zachtere muziek de kelder in. Drie koppels begonnen te dansen, en Raga vroeg ook Lauren O'Sheridan op de vloer. Ze bewogen dicht tegen elkaar, echter niet zo dicht dat hun bene raakten, en Lauren lachte hard, gooide haar hoofd in haar nek wanneer hij haar de laatste grap over Travtelio vertelde. Later danste hij niet meer.

Raga bleef gefascineerd kijken naar de blonde Tsjechische die hem zo danig intrigeerde. Dat zou een minnares kunnen worden! Ze was erg in vraag. Ze danste verscheidene malen, maar geen twee keer met dezelfde man. Ze praatte veel terwijl ze danste, zag hij. O'Sheridan danste ook een paar maal. Dan nodigde Raga Jana uit om met hem te dansen. Ze wisselden een paar zinnen uit op de dansvloer. Hij hoorde dat ze van Praag afkomstig was, aan een project in IT werkte, en tot nog toe slechts weinig expats ontmoet had. Raga had de blekere ring bemerkt rond de huid van één van haar vingers, de vinger waar ze een trouwring of een verlovingsring nog recent kon hebben gedragen. Wanneer hij Jana tussen zich en de ogen van O'Sheridan had, deed hij alsof hij van beweging veranderde en trok hij de Tsjechische dichter tegen zich aan zodat hij haar borst voelde. Ze trok zich ogenblikkelijk verder weg van hem. Het gesprek stopte. Ze hield hem op een respectabele afstand tot aan het einde van de dans.

Later in de avond bleef Raga staren naar Jana. Raga zag zichzelf als een mooi uitziende kerel, atletisch gebouwd, gespierd, hard en slank, hoofs maar kort gebonden, en hij rook fijn naar een dure aftershave. Raga probeerde de rest van de avond indruk te maken op O'Sheridan, wat niet moeilijk was want Lauren antwoordde gretig op zijn intellectuele uitdagingen, maar onrechtstreeks zocht hij indruk maken op Jana Kovar. Slechts heel laat in de avond, nadat hij haar een speciaal openlijk compliment had gemaakt, trok hij enige interesse van de Tsjechische, een flitsende blik in haar ogen, een klein beetje interesse.

Raga moest echter ook naar de andere tafels gaan om daar enkele beleefde, spottende, lachende woorden te zeggen. Het was laat toen hij daarna weerkeerde naar de zijde van

O'Sheridan. De muziek verloor aan interesse, en er werd niet meer gedanst. Het feestje zou snel eindigen. De mensen begonnen de zaal te verlaten. Raga luisterde naar een deel van een gesprek dat aan de andere zijde van O'Sheridan bezig was. Hij duwde zich dicht naar haar toe, zodat hun lichamen weer raakten. Lauren trok zich niet terug.

Rachel Kyle was aan het woord. 'De Belgen, op enkele personen na, zijn niet echt sterke, professionele managers.'

Jennifer Alcock ging niet akkoord met die bewering. 'Ze praten erg veel onderling. Ze nemen hun beslissingen samen, niet slechts één persoon van hen. Beslissingen worden nadien gemakkelijk aangenomen, de hunne gemaakt en snel uitgevoerd.'

Anthony Jones voegde daaraan toe, 'Iedereen hier heeft belangrijke studies gedaan. Het verschil tussen managers en werknemers is veel minder duidelijk en scherp afgelijnd dan volgens wat ik gewoon ben. Ik heb zelf meegemaakt hoe een zaal van techniekers een voorstel van hun manager verwierp, een gans nieuw proces formuleerde en dat goedkeurde. Het vreemde daarbij was, dat de manager zijn autoriteit niet leek te verliezen. Iedereen scheen juist met opzet zulke algemene reactie te hebben uitgelokt en dat soort van beslissingsvorming als natuurlijk te beschouwen.'

'Deze kerels gebruiken wel meer technologie dan wij,' nam Kyle terug. 'Wij weten beter wanneer en hoe processen en taken te plannen. Zij hebben die Jan Stevens om hen te tonen hoe ze al de nieuwe elektronische snuffjes kunnen vinden, en ze begrijpen sneller wat de nieuwe technologieën hun als voordeel kunnen brengen en hoe ze die kunnen gebruiken. Wij laten machines werken tot ze in stukken vallen; zij kijken naar productiviteit en vervangen direct als ze iets zien dat die productiviteit kan verhogen. Ze zoeken nieuwe technologieën graag en snel. Leveranciers lopen dit bedrijf plat met demonstraties van toestellen en software. Ik ben enigszins verbijsterd over de rol die Jan Stevens speelt. Ik vind zijn werk totaal in overhead, overbodig zelfs. Hij kan voor wat mij betreft elk dezer dagen ontslagen worden, maar toch lijkt hij nuttig zowat overal waar ik hem tegenkwam op vergaderingen. De Belgen kijken op naar hem. De mentaliteit om constant technologie op te zoeken en die constant te veranderen, natuurlijk als dat nuttig is, lijkt door hem gecreëerd.'

Jones zei, 'wij gebruiken nog vooral mailing over de telefoon in de Verenigde Staten. De Belgen gebruiken hun elektronische berichtgeving massief, en ik meen het met dat woord massief! Ik krijg honderd e-mails per dag binnen. Die berichten overrompelen me. De Belgen lijken te houden van het geschreven woord. Ze zenden slechts enkele zinnen, en ze kennen allen Engels, tot zelfs op het niveau van de laagste werknemer! De meesten onder hen drukken zich vlot uit in drie talen minimum. Ik heb in vergaderingen gezeten waarin een kerel luidop Engels sprak om zijn voorstelling te geven, Nederlands fluisterde tot een gebuur, en in het Frans antwoordde aan zijn gebuur aan de andere kant!'

'Ze hebben ook cursussen gekregen, sessie van twee uur, meen ik, over hoe ze buitenlandse consultants moeten welkom heten en hoe ze met hen kunnen samenwerken. Een Amerikaanse vrouw legde hen uit hoe wij even bevreesd van hen zouden zijn als zij van ons. De vent die me dat toevertrouwde was geërgerd omdat de spreekster zei dat Amerikanen zich minstens één maal per dag wassen in bad of douche. Wij nemen ook elke dag douches, beweerde hij, alsof de Amerikanen dachten dat Belgen zich niet wassen en vuil op hun lichaam bleven.'

'Ik vraag me soms af waarom we naar hier moesten komen,' zei O'Sheridan. De Belgen besturen op een andere manier dan wij, maar daarom niet slechter. Hun productiviteit per werknemer is ontzaglijk. Wij hebben die hoge niveaus van gebruik van systemen en machines nog niet bereikt.'

'Professioneel management, gedefinieerde processen en procedures is wat ze ontbreken,' wierp Raga tussen. 'We kunnen hen steeds verslaan in management. In de VS hebben we ook

meer fondsen om te investeren kant-en-klaar voorhanden. We durven meer financiële risico's nemen. Het is slechts hier dat ik me realiseerde wat een kracht de VS economie is, gebaseerd op de macht van ons kapitaal en onze financiële industrie.'

Raga ging verder, 'in hun bestuur vind ik de Belgen slordig, emotioneel, niet gedisciplineerd, ongelijk van niveau, en dikwijls onbetrouwbaar. Ik denk dat we hen op elk ogenblik aankunnen. Wij zijn heel wat beter in het beheer van ondernemingen dan zij!'

Jana Kovar keek nu naar Andrew Raga met strenge, verwijtende ogen. Raga zag dat ze niet akkoord was met wat hij beweerde. Hij stopte daarom met spreken, hoewel hij andere argumenten had willen toevoegen. Dan begreep hij dat als het Belgische beheer niet op kon tegen de Amerikaanse normen, het Tsjechische leiderschap dat nog minder zou zijn. Hij had niet gescoord bij deze blonde vamp.

'Verdomd zij al die Europeanen,' dacht hij, 'het blijft een waarheid dat we hen een les in meedogenloos, rationeel beheer en in financiën kunnen geven wanneer en waar we dat ook maar willen. Die venten hier hebben wel technologie gestudeerd, geen management echter.' Hij wendde zich weer tot O'Sheridan.

Het gesprek ging nog een tijdje door op die wijze. Meer en meer mensen verlieten echter de zaal. Dan stopten ook de gesprekken en alle muziek. Rachel Kyle stond op, strekte zich, gaapte, en bij dat signaal stonden ook de anderen aan de tafel op uit hun stoelen en banken. Andrew Raga stond als laatste recht; daarmee erkende hij echter het officieuze leiderschap van Rachel Kyle over de Amerikanen. Hij hielp Lauren O'Sheridan in haar overjas, dan ook Jana Kovar, en als bij toeval gleed zijn hand over de schouder van de Tsjechische. Jana deed alsof ze niets gevoeld had en stapte weg.

'Kan ik u naar huis brengen?' fluisterde Raga.

'Ik kwam met Lauren O'Sheridan,' antwoordde Jana. 'Dank u, maar ik woon niet ver van Lauren. We kwamen samen in haar auto. Ik keer terug met haar.'

Raga volgde de vrouwen en de andere Amerikanen van zijn tafel tot buiten de bar. Een lichte regen viel. De koele lucht buiten verraste hen allen. Ze liepen naar hun voertuigen met gekruiste armen als schaduwen in de duisternis. Raga wandelde alleen de nacht in.

7

Michel Doriant was niet uit zijn vroegere functie gezet omdat hij een oudere manager was en een ambtenaar, en ook niet omdat hij de Directeur van Uitbating geweest was, verantwoordelijk voor de uitval van mainframe computers die software applicaties draaiden die door honderden weknemers van Travtelio gebruikt werden. De echte reden voor zijn ondergang vond zijn oorsprong in een reeks van gesprekken die hij enige tijd geleden met Jean-Gauthier de Buisseyre Thomassin d'Entray had. Doriant kende hem toen slechts als Gauthier Buisseyre.

Doriant had Buisseyre ontmoet in het Terra Nova restaurant. Hij wist niet wie Buisseyre was, en zeker niet dat dit een man was die zijn eetmalen gratis kon nemen in het Kosmos restaurant op de negenendertigste verdieping van de Wolkenkrabber. Hij vermoedde niet dat Buisseyre deelnam aan de vergaderingen van de Bestuursraad, van de Executive Board, en dat Buisseyre een vertrouweling was van Gerald Godelin. Doriant en Buisseyre kwamen er toe te praten over onschuldige dingen, over het weer, over vogels en visvangst, en over de jacht. Doriant ging op jacht in de Ardennen, en zo leek het, ook Buisseyre. De mannen ontmoetten elkaar wel meer nadien, niet slechts in het Terra Nova. Buisseyre kwam per toeval nogal eens langs in het bureau van Doriant. Ze spraken af om samen te gaan jagen in de jachtvelden die door

Doriant gehuurd werden. Buisseyre was een joviale vent. Hij liet Doriant zijn mooie jachtgeweren gebruiken. Doriant bewonderde ook de honden van Buisseyre. De Directeur van IT Uitbating dacht dat Buisseyre één van de secretarissen of assistenten was van de achtendertigste verdieping. Doriant kwam daar niet want zijn badge gaf hem geen toegang tot die verdieping. Buisseyre kwam daarom zelf regelmatig langs in het bureau van Doriant om goedendag te zeggen. Gedurende één van hun gesprekken vroeg Buisseyre Doriant uit over de computerarchieven, vooral over de archieven van de berichtgeving van het bedrijf. Hoe lang bewaarde IT Uitbating de inschrijvingen van de berichten? Waren die inschrijvingen, die records, geëncrypteerd met een code, of leesbaar? Op welke schijven werd die informatie bewaard? Wie had er toegang toe? Wie bepaalde de gebruikersidentificaties van de toepassingen, en waar werden de paswoorden opgeslagen die toegang gaven tot de records? Welke applicaties waren nodig om de archieven te lezen? Waar werden de financiële transacties bewaard? Doriant meende dat het hoger management en studie over die onderwerpen maakte. Hij antwoordde eerlijk en open, zonder de applicaties en de paswoorden vrij te geven. Wanneer de vragen indringend en frequent werden, kreeg Doriant zijn eerste argwaan, en zijn argwaan werd opgewekt.

Het was natuurlijk Thomas Denis die het nieuws bracht aan Doriant.

‘Wat ben je allemaal aan het bekokstoven met die Buisseyre vent?’ vroeg Denis hem in het bijzijn van Jan Stevens. ‘Weet je niet dat die Buisseyre een edelman is en een gehuurde hand, een beul, de bijlzwaaijer van Godelin? Die man is geen klein schoothondje! Hij is een grote, zwarte Deense pitbull, een doder, een vampier, een bloedzuiger!’

Michel Doriant wuifde Thomas Denis weg, maar hij was zeer verbaasd. Het begon hem te dagen dat Buisseyre maatjes met hem was geworden enkel en alleen omdat Buisseyre iets van hem nodig had.

Michel Doriant had al de IT beveiliging en de archivering van mails en financiële gegevens met Jan Stevens besproken. Een tijdje voordien had Jan Stevens de Sarbanes-Oxley akte of SOX bestudeerd, een wet die gestemd was in de VS als een reactie op de schandalen in de bedrijfsboekhouding van Enron, Adelphia en Tyco International. De wet behandelde problemen in de controle van de bedrijfsgouvernantie en van de interne financiële verrichtingen. De wet had een hoge weerslag op de manier en de duur van het bijhouden van IT records in dat verband. Stevens had ook aan Doriant de implicaties getoond van de Basel II reguleringen in de financiële industrie, afspraken genoemd naar vergaderingen van de Europese bankinstellingen in de Zwitserse stad Basel. Travtelio was niet onderhevig aan de SOX regulaties omdat het geen beursgenoteerd bedrijf was, zeker niet op een Amerikaanse beurs, en enkel privé aandeelhouders had. Travtelio was zelfs niet genoteerd op enige beurs, hoewel onder de aandeelhouders een Amerikaans bedrijf zat. Stevens veronderstelde wel dat vroeger of later Travtelio zich in regel zou moeten stellen ook met die VS wet, en met de Basel II richtlijnen, en hij vond het een goede praktijk om die akten te volgen, zelfs hoewel de Europese Economische Unie en de Europese parlementsleden het niet nodig vonden zulke strenge regelgeving verplichtend in te voeren, ondanks gelijkaardige schandalen in Europa. Stevens en Doriant hadden daarom de archivering van de gegevens gesystematiseerd, zoveel mogelijk in lijn met de SOX wet en met Basel II, zonder de zakendivisies daarin direct te betrekken. Omdat ze zo zeer samen gepraat hadden over wat er kon gebeuren bij een inbreuk op de veiligheid en de privacy, was Doriant ook gevoelig geworden voor het onderwerp. Doriant had zich daarom rustig teruggetrokken van Buisseyre, en antwoorden op de vragen van Buisseyre consistent ontweken door de gesprekken naar onschuldiger onderwerpen te richten. Buisseyre was afgedropen.

Maar dan ontdekte Jean-Gauthier de Buisseyre iemand anders die hem vooralsnog kon toegang bieden tot de archieven en de geheime correspondentie van Travtelio. Buisseyre leerde een Zaken-IT Coördinator kennen, een man die tussenpersoon speelde tussen de zakendivisies en de IT Divisie, een Amerikaan genaamd Andrew Raga.

Als er iets was dat Buisseyre van zeer ver kon ruiken, dan was het ambitie, zoveel ambitie als hem zelf opvrat. Buisseyre was verrast door in Raga dezelfde totaal egocentrische, ambitieuze en hebzuchtige persoon te ontdekken als hij zelf was. Buisseyre werd snel een vriend van Raga, in de Buisseyre betekenis van het woord, een kompaan in ambitie en intrige. Buisseyre had Raga nodig. Buisseyre had met Raga de juiste persoon gevonden.

Andrew Raga wist heel goed wie Buisseyre was, de grijze eminentie van Gerald Godelin. Raga was geveleid en kwam snel onder de indruk. Raga had geen respect voor adellijke titels, maar hij toonde wel veel respect voor de lijst van contactpersonen die Buisseyre citeerde. Raga controleerde wat hij hoorde, en vond dat inderdaad Buisseyre een geacht lid was van al de Brusselse clubs van aanzien die de man zo gretig citeerde. Hij viste ook uit dat Buisseyre toegang had tot een lid van de Koninklijke Familie van België, iemand die ook lid was van de Gösstlingen Groep, een nogal geheime organisatie gevormd door de rijkste industriëlen en bankiers ter wereld die steeds op discrete vergaderingen de wereldgebeurtenissen besproken en de hoofdrichtingen in de wereldeconomie. De Gösstlingen Groep bepaalde misschien zelfs die richtingen.

Raga was werkelijk onder de indruk. Van wat Buisseyre hem vertelde begon hij het belang te begrijpen van de connecties en relaties die de aristocratie in de Europese landen verbonden. Hij realiseerde zich dat hij nooit in die kringen zou geraken. Bijgevolg moest Raga zijn ambities en dromen opgeven. Hij zou nooit de status van Chief Executive Officer in één van de grote Belgische of Europese bedrijven met zetel te Brussel bereiken, tenzij die bedrijven de eigendom waren van Amerikaanse firma's en daarom niet beheerd werden vanuit Brussel maar vanuit een Amerikaanse stad. In die bedrijven echter, zou dan een Amerikaan van het moederbedrijf verkozen worden. De volgende stap van Raga kon echter wel zijn President te worden van een belangrijke divisie van Travtelio. Hij kon enkele jaren in zulke functie blijven, en dat als een hefboom gebruiken om door te stoten tot de Executive sferen thuis in Amerika of elders in Europa, in een plaats van meer prestige zoals Londen of Parijs. Raga begreep dat het in zijn directe interesse lag zich aan te sluiten bij Buisseyre. Er waren snel geen hechtere samenzweerders op aarde.

Toen Buisseyre aan Raga vertelde over zijn probleem om via Dorian tot de archieven van Travtelio te geraken, vroeg Raga niet waarom dat nodig kon zijn. Hij begreep maar al te goed de macht die met informatie kwam. Raga had nooit geprobeerd dergelijke confidentiële gegevens op zijn eentje te benaderen. Hij bewonderde nu de harde durf van Buisseyre. Hij vermoedde met reden dat Buisseyre voldoende hoog in de hiërarchie van Travtelio zat om enige onwettelijkheid aan te durven en om hem, Raga, te dekken. Daar vergiste hij zich in, want Buisseyre dekte nooit iemand anders dan zichzelf. Raga zei dat hij misschien een oplossing voor het probleem van Buisseyre had, en dat was meer dan Buisseyre gehoopt had.

Raga had een gedwee boezemvriendje in IT in een andere Amerikaanse expat genaamd Mark Stephenson. Deze Mark had met Raga in de Verenigde Staten samengewerkt, bewonderde Raga, en had zijn functie als manager bedongen via Raga. Mark was erg toegewijd aan zijn vroegere baas en weldoener. Zo erg toegewijd, lachte Raga aan Buisseyre, dat hij zich soms afvroeg of Mark zich niet aan hem vastklemde. Raga verdacht er Stephenson van heimelijk een homoseksueel te zijn. Dus had hij de man aan een koordje hangen, al verfoeide hij, Raga,

homo relaties. Raga was een vurige kerkganger in de Verenigde Staten, een gelovige. Stephenson werkte nu als assistent van Dorian. Mark kon hen toegang geven tot de records. Raga praatte dus langs zijn neus weg, hypothetisch, over dit alles met Mark, om echter te moeten horen dat Dorian de procedures op paswoorden en toegangen tot de elektronische archieven versterkt had, en vooral de toegang tot informatie betreffende de Executive niveaus. Raga begon dan te praten met Buisseyre over de mogelijkheid Dorian opzij te zetten en Stephenson in de zetel van Dorian te krijgen.

‘Die man, die Stephenson, dat is een idioot,’ was de commentaar van Buisseyre enkele dagen later. Buisseyre had niet alleen via Godelin toegang tot de geheime personeelsbestanden van al de managers van Travtelio, maar ook tot de CVs van de buitenlandse raadgevers.

‘Die Stephenson heeft nooit iets meer bestuurd dan een groep van enkele morons. Hij is niet bekwaam een ganse IT Uitbating afdeling te leiden!’

‘Dat is waar,’ gaf Raga toe. ‘Het is echter niet omdat iemand nog nooit een grote groep geleid heeft, dat hij het niet zou kunnen. Tevens is hij een expat, en expats zijn veel betere managers dan die hoop oudere ambtenaren hier. De aandeelhoudende ondernemingen zullen een expat vervanging voor Dorian verwelkomen. Rachel Kyle zal haar mond houden in de IT Divisie, en Godelin houdt niet van Akerlund. Akerlund zal ook zwijgen, en Godelin zal over Akerlund heen springen.’

Raga grinnikte. ‘Ik vermoed dat Stephenson een tragedie zal worden op termijn, maar de tragedie zal een tijd nemen vóór ze duidelijk wordt. Ik zal hem zeggen behoedzaam tewerk te gaan en niets dramatisch te veranderen. Wanneer later toch een tragedie plaatsvindt, zal de catastrofe niet op onze hoofden vallen maar op het hoofd van de IT Divisie en op het hoofd van Akerlund, en Godelin misprijst Akerlund. Tevens, wil je aan de records geraken of niet?’ Buisseyre vond dat een zeer logische repliek, dus hield hij verdere voorgevoelens en argwaan voor zich.

‘De moeilijkheid is,’ zei Raga, ‘hoe krijgen we Stephenson in de plaats van Dorian, en Dorian buiten?’

‘Daar zal ik aan werken,’ antwoordde Buisseyre koeltjes.

Buisseyre had snel geluk met die bewering, want niet zo lang na zijn gesprek met Raga vielen de hoofdcomputers van IT uit, en dat maakte enkele Presidenten in de Bestuurraad erg boos. Akerlund werd in een hoekje geplet. Buisseyre riep uit dat die Dorian zou moeten ontslagen worden, en dat voorstel beviel aan het krijgshaftige karakter van Godelin. Godelin herinnerde zich nog zeer goed Dorian op zijn knieën gezien te hebben tijdens de receptie na zijn laatste redevoeering in het Auditorium, en bij het beelderige relaas dat Emma Wauters hem toen daarover rapporteerde barstte hij in woede uit. Hij zocht een gelegenheid om zich op Dorian te wreken. Die gelegenheid werd hem nu op een schotel gepresenteerd. Dorian moest op staande voet uit Travtelio gegooid worden! Dat kon gedaan worden, voegde Buisseyre toe, omdat een vervanger al voorhanden was. Was de assistent van Dorian niet een VS expat manager? Het voorstel snoerde de mond van de Presidenten die ook vertegenwoordigers waren van de aandeelhouders.

Godelin besliste dat hij Dorian niet meer wou zien in enige functie van belang, en hij beval Akerlund de man te ontslaan. Dezelfde dag nog werd Dorian terzijde geschoven. Buisseyre had handig vergeten te vermelden dat Dorian nog steeds beschermd werd door het Overheidsstatuut. Hij werd niet verondersteld dat te weten. Mark Stephenson werd benoemd als het nieuwe hoofd van IT Uitbating.

Het was wel vervelend nadien dat Dorian niet kon ontslagen worden, in functie bleef in Uitbating, en over de schouder van Stephenson kon blijven kijken, maar dat waren mindere obstakels die Stephenson maar moest oplossen en waar hij moest leren mee leven.

Zo kwam het dat de loopbaan van Mark Stephenson een bijzondere vlucht nam, één waarvan hij nooit had durven dromen.

‘Natuurlijk kun je dit aan,’ verzekerde Raga hem. ‘Als je een belangrijke beslissing moet nemen, of een probleem hebt, vraag dan wat aan Doriant, of bel me op en praat met me. Doriant kan niet echt weigeren je raad te geven. Je hebt ook een budget, nu! Ik kan je helpen de geschikte raadgevers in te huren om je bij te staan bij een moeilijke beslissing.’

Niet lang nadien kregen Andrew Raga en Jean-Gauthier de Buisseyre onbeperkte toegang via anonieme gebruikersidentificaties tot de gegevensbank van de financiële gegevens van Travtelio en ze konden ook alle berichten uitgewisseld door de Presidenten van Travtelio lezen. De paswoorden voor de geëncrypteerde mails konden gemakkelijk gerecupereerd worden met de hulp van Stephenson. Raga en Buisseyre konden van dan aan alles lezen wat er gaande was, minuut na minuut, tussen de Presidenten van het bedrijf. Ze konden zelfs volgen wat Godelin naar buiten Travtelio zond en van daar ontving, ook van zijn meest vertrouwde partners en vrienden.

Zonder dat Buisseyre en Raga het wisten, waren ze eigenlijk toegang aan het nemen tot de Data Warehouse van Travtelio, de Data Warehouse waarover Jana Kovar en een groep raadgevers een audit studie van aan het doen waren.

8

In feite was Jana Kovar uit Tsjechië gevlucht. Ze was zelfs geen Tsjechische. Ze was geboren in Slowakije, dicht bij de grens van het oude Moravië, in een plaats waar het praktisch onmogelijk was om uit de afkomst van families te achterhalen of iemand Tsjechisch dan wel Slowaaks was. Haar familie was naar Praag verhuisd toen ze zestien jaar oud was. Haar vader was toen een handelaar die hoopte fortuin te vinden in de hoofdstad van wat toen nog Tsjecho-Slowakije was. Praag was de hoofdstad van beide regio's, maar in 1993 splitsten de twee landen zich als goede vrienden uit een federatie tot twee onafhankelijke, soevereine republieken.

Jana Kovar studeerde toen aan de Universiteit van Praag, en ze sprak veel beter Tsjechisch dan Slowaaks. Ze had niets meer gemeen met haar vroegere thuisland, maar ze kon toen ook niet meer een Tsjechisch paspoort aanvragen. Vermits ze in de Slowaakse Republiek geboren was, van Slowaakse ouders, werd ze volgens de wet een burger van Slowakije. Het kon Jana niet veel schelen van welk land ze een onderdaan werd, hoewel Praag haar nauw aan het hart lag. Het enige echte probleem met haar nationaliteit was dat ze zelf niet een huis kon bezitten of kopen in Praag, want dat werd beperkt enkel tot Tsjechische burgers. Ze kon echter huren, werkte in Praag, en woonde in een kleine studio tot ze de man ontmoette die haar echtgenoot zou worden.

Radek Navratil was eveneens een Slowaak, die echter de Tsjechische nationaliteit aanvraag en had verkregen. Hij was een manager in hetzelfde bedrijf als Jana. Jana was zich bewust van haar aantrekkelijkheid voor mannen, maar in tegenstelling tot veel andere blonde schoonheden van Praag bleef ze koud en afstandelijk met mannen die probeerden haar vriend te worden of haar te versieren. Ze had de reputatie zich frigide te gedragen met mannen, en waarschijnlijk was dat ook het geval, toch een beetje. Mannen vonden haar ook te groot, te opvallend, te hooghartig, te elegant, te intelligent, te bezig en te veel bezig met haar werk. Jana Kovar was zeer eenzaam gebleven in de jaren na haar studies. Vriendschappen onder de studenten werden snel verbroken na de universiteit. De eerste waarlijk knappe man die haar ten naaste werd en die zich door haar verdedigingen heen vroetelde, overrompelde haar. Die

man, Radek Navratil, was luidruchtig, pedant, een krachtige persoonlijkheid die toch wel charmant kon zijn met vrouwen waar hij wat van verlangde. Daar waar andere mannen snel afdropen van de ijzigheid en van de langoureuze schoonheid van Jana en afgeschrikt werden door haar prestige in het bedrijf, was dat voor Radek slechts een kleine uitdaging meer, en hij was heel erg bereid die uitdaging op te nemen. Hij veroverde Jana stormenderhand, zodat ze na een korte tijd al samen sliepen en dan in het appartement van Jana samen leefden, en trouwden.

Hun relatie verzuurde in minder dan een jaar. Eerst wou Radek geen kinderen. Daarna, toen Jana haar echtgenoot beter leerde kennen en wanneer Radek vreesde zijn invloed op haar te verliezen en haar dan aan zich wou binden met meer dan een ring, was het Jana die kinderen weigerde. Achter het knap gezicht van Radek en achter zijn mooie manieren ontdekte Jana een meedogenloze, eerder primaire, gewelddadige en veel minder intelligente man dan ze dacht te kennen. Radek was ook een racist, een Tsjechische nationalist met absoluut extreme opinies in de politiek. Hij misprees alles wat niet Tsjechisch was. Navratil gebruikte zijn erg mannelijke fysiek om vrouwen te beïnvloeden en hen aan zich te onderwerpen. De vrouwen voelden zich snel aangetrokken tot Radek. Jana ontdekte dat haar echtgenoot een harteloze bedrieger was, zeer geneigd tot flirten met haar vrouwelijke collega's. Ze was blind geweest voor de zwakheden van haar echtgenoot. Wanneer ze hem trotseerde met woorden als zweepslagen, antwoordde Radek met zijn vuisten. Jana wees Radek uit haar appartement na de eerste maal dat hij dat probeerde, maar de volgende dag stond hij wenend aan haar deur, verontschuldigde zich en riep uit hoe zeer hij haar liefhad. Ze nam hem weer bij zich in. Radek hield zich in bedwang gedurende een paar maand na die scene, maar met elke maand daalde de achting van Jana voor haar echtgenoot en smolt ten slotte helemaal weg. Een man voor wie ze geen achting meer had kon ze ook niet liefhebben. Jana werd geconfronteerd met de eerste belangrijke vergissing in haar leven. Het geweld begon opnieuw, en dit maal moest Jana zich verdedigen met klauwen en voetslagen. Radek sloeg haar neer. Ze moest in een hospitaal dichtgenaaid worden aan de slapen. Jana vermeed de politie maar verhuisde naar een ander appartement en liet haar echtgenoot nadien niet meer in haar nabijheid toe. Radek bleef echter Jana lastig vallen op haar werk. Hij verontschuldigde zich steeds op verachtelijke wijze, en wou haar terug bij zich hebben.

Jana had een pauze nodig in haar leven om na te denken, om uit te vissen wat ze echt wou. In die tijd las ze over een al sinds lang gepubliceerde aankondiging van open plaatsen voor managers in het Belgische bedrijf Travtelio. Binnen de week sloot ze haar appartement en ging aan boord van een vliegtuig naar Brussel. Ze verbleef langer dan een maand in een hotel van wereldklasse in de stad, bezocht Brussel en winkelde, en begon een veelbelovende betrekking bij Travtelio. Ze kreeg een groot, fijn, modern appartement in Ukkel, aan de andere zijde van de stad, reed met bravoure haar kleine Mercedes door het drukke verkeer, en vulde haar appartement met goedkope maar comfortabele meubels uit haar verhuistoelage. Ze leefde goed, maar ze bleef eenzaam. Ze probeerde de vriend te worden van de andere buitenlandse vrouwen die bij Travtelio werkten, maar de donkere Rachel Kyle verwierp haar bijna onmiddellijk en keek naar haar alsof ze niet bestond. Tussen Jana en Lauren groeide instinctief een dorre vijandigheid die wel na een paar dagen afnam. Later nog, kon ze praten zoals met een zuster met Lauren O'Sheridan, maar een onderhuids wantrouwen bleef tussen hen hangen. Jennifer Alcock was vriendelijk, maar hield Jana ook argwanend op afstand. Jana begreep niet hoe ze een concurrent kon zijn voor die vrouwen, maar voor heel vreemde, door haar ongekende redenen, beschouwden de andere vrouwen haar als een indringer. Jana was gewoon te mooi en te opvallend; ze duwde andere vrouwen in haar aanwezigheid naar de achtergrond.

Jana voelde zich slechts eenzaam tijdens haar avonden en weekends. Haar collega's van Trvvelio, de Belgen, en in mindere mate andere expats, hadden haar opgenomen in hun groep. Zeer weinige Tsjechische expats werkten bij Trvvelio, en Jana kende geen van hen van voordien. Ze werd zich vaag bewust van het feit dat een groep van mensen vriendelijk met haar was en haar hielp, vooral omdat de centrale persoonlijkheid van die groep de coördinator van de internationale projecten was, de man genaamd Jan Stevens.

Stevens had Jana voorgesteld aan de anderen, aan de Amerikanen, Chinezen, Zweden en Belgen, maar hij sprak zelden echt met haar. Ze ontmoette meer zijn collega's in vergaderingen, en ze zat dikwijls met die gedurende lange uren samen. Ze sprak zelden langer dan tien minuten met Jan, en ook tijdens de lunches spraken ze niet veel, maar hij leek op te dagen telkens over iets belangrijks moest beslist worden. Het vreemde was dat ook in die vergaderingen dan, Jan niet veel zei. Wanneer hij dan toch zijn mond opende, was dat vooral aan het einde van een vergadering. Soms zei hij zelfs helemaal niets, maar wanneer de managers of de werknemers een nieuwe procedure of een technische aanpassing voorstelden, zou de spreker dikwijls naar Jan kijken voor een knikje van het hoofd of voor gefronste wenkbrauwen, en dan zich duidelijk bevestigd voelen in zijn voorstel of beginnen om andere opinies te vragen. Jan was de chef niet van die managers, maar ze zochten allen zijn goedkeuring. Jana was verbaasd bij dat vertoon van zo veel kalm maar vastberaden charisma en leiderschap dat uit Jan Stevens straalde. De man had geen enkele hiërarchische macht over niemand, hij oefende geen rechtstreekse macht uit. Hij was niemand van belang, bleef discreet en beleefd, was niet echt knap, maar groot, zeer formeel in zijn relaties met de buitenlanders, zo gesloten als een Zeeuwse oester in een zeepot, de baas van geen werknemer, maar toch de stille kracht en het rustige centrum van het technische deel van de Divisie naast Akerlund en Kyle. Jana veronderstelde dat de invloed van Jan kwam van de functies die hij voordien had ingenomen, en van de reputatie die hij zich in die tijden had uitgebouwd. Die reputatie en die achting duurden nu voort. Jan was ook erg bevriend met Sigvard Sandström, de scharlaken Kardinaal van Akerlund. Ze had hen onlangs verrast terwijl ze wachtte in de deuropening van het bureau van Jan en gearzeld had binnen te komen. Ze hoorde een geanimeerde discussie onder de twee, niet over een onderwerp van de zaken van Trvvelio, maar over de laatste geschiedkundige roman van Colleen Mc Cullough!

Jana betrapte zich er op wel verrassend geïntregerd te worden, in de war gebracht, door die Jan Stevens. Ze was aangetrokken tot deze gewone, vriendelijke man, maar dan weer van hem weggehouden door haar terughoudendheid om toenadering te zoeken tot eender welke man op dit ogenblik. Zijn blauwe ogen en zijn gezicht met de zeer regelmatige trekken noopten haar hem aan te staren. Ze sloeg zich bijna in het gezicht met haar hand wanneer ze zich daar op betrapte. Ze vond trouwens niets speciaals aan dat gezicht van hem.

Jana voelde dat Jan Stevens erg geïntimideerd werd door vrouwen, vooral door mooie vrouwen, behalve dan in zakenrelaties of in de professionele omgeving. Jana was zich zeer goed van bewust dat ze een zeldzame schoonheid was en ze begreep ook waarom ze sommige mannen daardoor schrik aanjoeg. Met Jan wou ze er anders uitzien. Ze vond geen fierheid meer in haar bleke schoonheid die ze steeds onderstreepte, en ze verlangde dan te zijn zoals een gewoon meisje, of wellicht zoals die vrouw met donkere bruine haren die soms rond Jan dwarrelde, en van wie ze hoorde dat die de secretaresse van Gerald Godelin was. Jana voelde dat Jan eigenlijk een schuchtere man was, die een beetje vermeed vrouwen op het werk na te komen omdat dit strookte met zijn ethisch gevoel, en ze apprecieerde dat. Ze was heimelijk geamuseerd en vereerd toen ze zag hoe ze hem intimideerde wanneer ze alleen waren in zijn

bureau. Jana voelde zich echt aangetrokken tot Jan Stevens, maar zij ook verwees die gevoelens resoluut naar de achtergrond.

Jana Kovar bracht ondanks alles toch een prettige tijd door te Brussel. Ze maakte er een gewoonte van minstens één dag per weekend te reizen naar steden zoals Brugge, Antwerpen of Luik. Ze gaf dan bijna niets uit, zelfs niet aan eten. Eén keer per maand bracht ze gans haar weekend door van vrijdagavond tot zondagavond in Parijs, Londen, Amsterdam of Keulen. Na enkele maanden van dit leven vond ze een rustgevende routine, was gelukkig en rustig, maar bleef ook verveeld en eenzaam.

9

Zoals Godelin had beloofd, werden de veranderingen nu in een snel tempo doorgevoerd bij Travtelio. Het Kosmos restaurant op de negenendertigste verdieping van de Wolkenkrabber werd vermaard voor het betoverend panoramisch zicht op Brussel. Het werd een legendarische plaats waar de gewone werknemers van Travtelio van konden dromen maar nooit bereiken. Verhalen deden de ronde over het gekleurde Limoges porselein van de borden met het vergulde embleem van Travtelio, over het zilveren bestek en de zilveren koffieserviezen. De chef van de Kosmos was één van de beste koks van Brussel. Menige manager van Travtelio zou zijn rechterhand hebben laten afhakken om daar uitgenodigd te worden en te eten met de Presidenten. Een uitnodiging in dat restaurant werd beschouwd als de grootste eer van het bedrijf.

Het Clouds restaurant was ongeveer gelijktijdig klaar gekomen. Jan Stevens kreeg toelating om daar eetmalen te boeken. Hij gebruikte het om er de Indische bestuurders uit te nodigen die met hem kwamen praten over mogelijke samenwerking en outsourcingdiensten. Hij ontdekte dat de namen van de bedrijven die Godelin in zijn nota van de ambassade ontvangen had de kleinste, relatief onbekende ondernemingen waren die geen vertrouwenswaardige partners voor Travtelio konden zijn. Hij vond drie belangrijke Indische firma's echter, die hun hoofdkwartier gevestigd hadden in Mumbai, en met wie wel correcte, behoorlijke contracten konden afgesloten worden.

Een Indische raadgever kon slechts gedurende één jaar een werktoelating bekomen in België, zelfs met Travtelio die zich garant stelde, en Indische werknemers als raadgevers tewerk te stellen was niet zeer voordelig in vergelijking met Belgische of Europese raadgevers. Interessant was wel een groep met ontwikkelaars op te richten in Indië, bijvoorbeeld om oudere applicaties te onderhouden of om Indische groepen gans nieuwe applicaties te laten schrijven, met slechts enkele Indische analisten en managers in Brussel om te coördineren tussen Brussel en Mumbai. Die coördinatoren waren dan wel goedbetaalde consultants, ongeveer even duur als andere, maar de totale winst op de kosten bleef dan toch op tien tot vijftien procent, en dat was niet verwaarloosbaar. Het was geen laaghangend fruit, zoals Akerlund gewoonlijk zei, maar de winst kon niet genegeerd worden, en Stevens vond de Indische medewerking op die manier zeer doenbaar.

De Presidenten in de omgeving van Gerald Godelin leidden verdere initiatieven in. De meest doordringende van de veranderingen kwamen niet in de manier van zaken doen, maar in HR maatregelen. De veranderingen waren eerst klein, maar ze werden gestaag afgekondigd.

Het begon met een "propere tafel" gedragslijn. Dit idee werd eens te meer geïnspireerd door de paranoia van Godelin voor concurrentie. Bezoekers die naar de Wolkenkrabber kwamen en

naar de Villa, konden belangrijke dossiers van de tafels meepikken terwijl ze voorbij wandelden. Dus werden er geen losliggende papieren of dossiers nog toegelaten op tafels of in open kasten terwijl de werknemer die de tafel of kast gebruikte afwezig was. Iedereen stopte nu zijn papieren in de kasten en sloot die af.

Dan kwam de “winterkuis” actie. Elke werknemer kreeg nog slechts de beschikking over een halve kast om zijn documenten en persoonlijke bezittingen in op te bergen. Papier mocht niet meer gebruikt worden. Elektronische bestanden moesten zo veel mogelijk de informatie bevatten die men nodig had. Papier moest weggekuist worden. Die actie rolde door het Trivtelio hoofdkwartier verdieping na verdieping. Containers gevuld met oud papier belemmerden snel de toegang tot de liften.

De volgende actie was een “propere muren” reglementering. Veel personeelsleden hingen posters aan de muren, schema’s van elektronische ketens, organisatieschema’s, netwerken, affiches van vakantiebestemmingen of van tentoonstellingen in museums. Dat moest allemaal weg. De magazijniers hadden natuurlijk kalenders en posters van naakte vrouwen in hun bureaus. De posters werden verboden. De actie werd snel de “kuis het naakt” genoemd.

Vervolgens werd een “open deur” policy afgekondigd. De managers van Trivtelio hadden bureauruimten die afgesloten waren door muren en deuren. Voortaan was het verboden die deuren nog te sluiten, toe te doen, zelfs niet op slot, zowel overdag als ’s nachts. Jan herinnerde zich niet wanneer zijn deur de laatste maal gesloten was geweest. Hij vroeg zich af wat het nut was van deuren die niet af en toe gesloten mochten staan. Iemand in Personeelsbeheer maakte diezelfde opmerking, zodat men de deuren zelfs wou wegnemen. Op termijn zouden niet alleen de deuren verdwijnen, maar ook de muren.

Overheadkosten moesten gedrukt worden in Trivtelio. De Bestuurraad wou een groot gebouw in het centrum van Brussel daarom sluiten. De verkoop van dat gebouw zou de financiële resultaten van het bedrijf dat jaar verbeteren. Duizend mensen werkten echter in dat gebouw. Het hoger management was van mening dat duizend mensen wel konden bij geduwd worden in de Wolkenkrabber en de Villa, wanneer de verdiepingen omgevormd werden tot een open kantoorruimte. Geen enkele manager, zelfs niet de Directeurs, konden een gesloten bureau behouden. De Presidenten en de Vicepresidenten behielden natuurlijk hun grote, afgesloten bureauruimtes.

‘Ik heb het al zo dikwijls gezegd: ik geloof niet in priesters die niet leven naar wat ze prediken,’ was de commentaar van Thomas Denis.

Veel managers vonden zich vernederd door in open ruimtes te moeten werken. Hun statussymbool werd weggenomen. Ze hadden geen privacy meer. Als ze werknemers de les spelden kon de halve verdieping dat horen. Als ze hun echtgenote of minnares opriepen spitsten zich de oren in de omtrek. Bureaus werden aanzien als een normaal iets voor managers, en ze waren ook statussymbolen. Michel Doriant en Thomas Denis voelden zich vernederd. Hun bitterheid groeide nog toen ze zagen dat Mark Stephenson bezit nam van het vroegere bureau van Doriant, en dat bureau bleef zoals het vroeger was, met muren en deuren. Het bezit van een bureau werd nog meer dan vroeger een symbool van de nu zeer geprivilegieerde elite.

Al de panelen van de muren moesten weggenomen worden. Dan moesten ook nieuwe tapijten gelegd worden, en dat betekende dat iedereen in het hoofdkwartier verhuisd moest worden. Jan Stevens durfde niet te denken aan die kost. De zevenendertigste verdieping werd eerst vrijgemaakt van mensen, en opnieuw ingericht voor open bureaus. Bureautafels werden de

ene tegen de andere gedrukt om meer mensen per verdieping te kunnen plaatsen. Tussen de groepen die er om vraagden werden lage, gekleurde stoffen panelen van anderhalve meter hoogte geplaatst om toch enige afzondering of scheiding te realiseren. Hoge kasten werden weggenomen en vervangen door lagere boekenkasten die zo geplaatste werden dat ze een nauwe gang vormden rond de centrale liftruimte, zodat twee personen elkaar konden passeren in die gang. Als iemand recht stond kon hij of zij de ganse verdieping overschouwen. Wanneer de zevenendertigste verdieping klaar was, verhuisde de zesendertigste en een deel van de mensen van de verdieping lager nu hogerop, naar bureaus die zo geplaatste waren dat ze het wettelijk minimum van zes vierkante meter per persoon voor kantoren verwezenlijkten. Die zes vierkante meter werd niet toegepast per individuele tafel, maar op groepen van tafels, zodat de werknemers echt op elkaar geduwd zaten.

De verhuis van de personeelsleden werd gerealiseerd in recordtempo, en de nieuwkomers van het gebouw uit het centrum stroomden binnen. De administratieve medewerkers begonnen te klagen over het geluid en over de minder efficiënte klimatisering. Wachtlijnen van mensen vormden zich dagelijks voor de maaltijden in het Terra Nova restaurant, want dat restaurant was echt niet voorzien voor zo velen. Personeelsbeheer vroeg de lunches te spreiden. Een schema werd opgesteld met de gewenste tijd om te eten per verdieping. Jan Stevens keilde dat plan dadelijk in de prullenmand, en dat deden de meeste werknemers ook, want hun lunchtijden werden bepaald door het begin en einde van hun vergaderingen, niet door hun eigen voorkeur.

Iemand van Personeelsbeheer vond dan dat Travtelio te veel tijd spendeerde aan vergaderingen. In elke vergaderzaal werd daarom een klok gehangen. Posters met raadgevingen over hoe vergaderingen korter konden gehouden worden door bijvoorbeeld de vergaderingen beter voor te bereiden en zich strikt aan de afgesproken punten te houden, werden eveneens in de zalen gehangen. Dan werd het aantal vergaderzalen verminderd en een aantal van die zalen werd omgevormd tot open ruimtes zonder stoelen, waar de mensen recht moesten staan en praten rond hoge, smalle tafels alsof ze aan de toeg van een bar stonden. Die bars kenden trouwens weinig succes want er was natuurlijk geen tapkast. Thomas Denis ging af en toe in zo een bar dicht bij zijn bureau zitten, en riep dan deze of gene die voorbijkwam binnen met de boodschap er één te komen drinken. Er waren nu heel wat minder zalen om vergaderingen in te houden. Dus zochten de werknemers en managers zalen waar ze die ook maar konden vinden, dikwijls ver van hun eigen verdiepingen, zelfs tot in de restaurants. Men kon nu meer mensen zien lopen doorheen het ganse gebouw.

Een andere HR verordening nam alle secretarissen of secretaresses weg van de managers onder het niveau van Vicepresident en onder het niveau van Directeur met minder dan vijfhonderd mensen. Jan Stevens en Thomas Denis zouden hun secretaresse verliezen. De secretaresse moest naar administratieve taken gezonden worden. Jan Stevens ontdekte nooit hoe Thomas Denis het gedaan kreeg om Marguerite te behouden, maar hij verdacht Sara Jansen en Sigvard Sandström van samenzwering. Marguerite Dupas bleef haar sterke, zwarte koffie brouwen voor haar vrienden.

‘Waar zijn je gedachten,’ riep Thomas Denis. ‘Dacht je nu echt maar één ogenblik dat ik Marguerite zoals een Romeinse maagd aan de leeuwen zou voeden? Nooit van mijn leven!’ Marguerite Dupas was plots van soort van betrekking veranderd. Ze was nu een Assistent Ontwikkeling, wat dat ook mocht betekenen, een titel die enkel voor haar werd gecreëerd. Een Assistent Ontwikkeling was nodig voor het persoonlijke comfort van Thomas Denis. Sigvard Sandström sloot zijn ogen omdat hij hield van goede koffie, en Thomas Denis had een fles Deense Akvavit in zijn kast waar Sandström al evenzeer van hield. Sandström dronk koffie

elke dag om tien uur dertig 's morgens en om vier uur in de namiddag met wie van Stevens, Jansen, en Doriant in het bureau van Thomas Denis kon zijn. De vijf werden bekend als de VSOPs, de "Very Superior Old Pals". Zelfs Zhaò Fai sloop soms naar binnen, en Akerlund glimlachte wanneer hij het bureau van Denis voorbijliep op die uren.

De kleinere koffiemachines die op vele tafels stonden werden plots ontdekt als een permanent brandgevaar, en natuurlijk verbruikten die machines dure elektriciteit. Ze werden verboden. Marguerite Dupas en Thomas Denis verborgen hun koffiemachine in een kast, al moest Denis eigenhandig gaten boren in het aluminium en de kast aanpassen.

De gewone koffieverdeling werd vroeger gedaan door vrouwen die één maal 's morgens en één maal in de namiddag langs kwamen op elke verdieping met koffiekarren. Travtelio Global Services Divisie stopte deze dure wijze en installeerde grote automatische koffieverdelers nabij de liften en toiletten. De koffie was gratis. De addictie tot cafeïne teisterde Travtelio alom. Gedecafeïneerde koffie werd niet geleverd door de machines. De werknemers wandelden meerdere malen per dag door het gebouw met plasticen bekertjes in de hand. Soms natuurlijk, werd de koffie over de tapijten gemorst.

Nadat de koffiemachines een ongelooflijk succes kenden duurde het niet lang voordat de prullenmanden gevuld werden met de witte plasticen bekertjes die de machines telkens met en vóór de koffie uitspuwden. Zulke verkwisting was afval en pollutie voor de omgeving, kostte ook duur voor het bedrijf, en was dus ontoelaatbaar. Travtelio verdeelde daarom een grote tas aan elke werknemer en voortaan verdeelden de koffiemachines enkel nog koffie, geen bekertjes meer. Dat was heel wat goedkoper, economisch in plastic en in het beheer van afval, maar nu liepen de werknemers van vergaderzaal naar vergaderzaal met hun porseleinen tas in de hand.

De personeelsleden konden hun tassen uitspoelen in de waterbekkens, maar weinige mannen deden dat regelmatig. Global Services had dat handig voorzien, want de tassen waren niet wit geglazuurd aan de binnenkant, maar zwart. Managers die bezoekers ontvingen konden geen koffie of thee meer aanbieden omdat ze niet alleen geen secretarissen meer hadden die koffie kon zetten, maar ook omdat de koffiemachines geen bekertjes meer afleverden. De Directeurs kochten dan maar torentjes plasticen bekertjes uit hun budget en de secretarissen van de Vicepresidenten verdeelden die in grote hoeveelheden aan de managers, die hopen van dergelijke bekertjes nu in hun kasten liggen hadden. Andere managers brachten hun bezoekers naar het Klooster en boden daar een koffie van de winkeltjes uit.

Wanneer Jan Stevens naar vergaderingen op de hoogste verdiepingen van de Wolkenkrabber moest gaan, wat slechts zeer zelden gebeurde, dan bemerkte hij echter in kleine kamertjes die verborgen lagen achter de gangen, andere soorten van koffiemachines tentoongesteld op de tafels van kleine kitchenettes. Hier zag hij de modernste, glinsterende koffiemachines staan van een duur Zwitsers merk die koffie brouwen uit schitterende aluminium capsules van verscheidene kleuren, uit de capsules die de beste Arabica koffie hielden en andere gourmet koffiesmaken uit exotische landen. De kopjes hier waren in wit porselein, gegraveerd met de naam van het merk.

In een andere opwelling van economie berekende Global Services dat er veel te veel bureaudrukkertjes in het bedrijf stonden. Voortaan zouden er daarom twee grote drukkers aan de twee uiteinden van elke verdieping geplaatst worden. Mark Stephenson werd de held van die operatie. Duizenden desktop zwart en wit laserdrukkers die gemakkelijk nog tien jaar hadden kunnen gebruikt worden, werden weggeworpen en vervangen door veel minder, nieuwe, hogesnelheidsdrukkers. Die drukkers waren eveneens kopieermachines, maar ze blokkeerden snel en regelmatig, zodat de personeelsleden naar substituten moesten gaan

zoeken, naar een machine die nog werkte, op een andere verdieping. Dat betekende dat als iemand iets moest drukken hij of zij eerst ging kijken naar een drukker op de eigen verdieping, daarna op een andere verdieping, op zijn of haar bureau het drukbevel gaf, en snel weer naar die drukker moest lopen om de papieren te halen. Wanneer de drukkers als kopieermachines gebruikt werden, vergaten de mensen de machines weer in drukkermode te plaatsen. Meer personen wandelden dus door de verdiepingen. De tijd gependend aan het heen en weer geloop was verloren voor de productiviteit. De Directeurs van Trivtelio hadden ook snel privacy en veiligheidsproblemen met deze manier van drukken. De Directeurs die een vertrouwelijk papier moesten drukken moesten naar de drukker lopen, de machine in drukmode zetten en dan een hele tijd wachten tot al de papieren bestanden die in de servers voor die bepaalde drukker in wachtlijn zaten, uitrolden. Ondertussen stonden er dan al andere mensen te wachten ook aan de drukker, om over de schouders van de Directeur de vertrouwelijke bladzijden te lezen. Meer werktijd werd verloren. De Directeurs kochten snel weer kleine desktop laserdrukken uit eigen budget om op hun bureautafel te zetten, en verbonden die weer met hun persoonlijke computer. Het informaticabudget dat in de statistieken stond werd aldus verlaagd, maar de reële uitgaven, de uitgaven aan IT materiaal die niemand zag, stegen. Kleine laserdrukken werden ook een statussymbool.

Nog later ontdekte Global Services dat het kuisen van zesduizend bureautafels en evenveel kasten geld kostte. Daarom kocht het bedrijf vodden om af te stoffen voor elke werknemer, en Global Services verdeelde die met een nota om elke werknemer te vragen zijn eigen tafel en apparaten af te stoffen. Het afstoffen kende veel succes. Thomas Denis wandelde rond met de groene stofvod als een sjaal gebonden rond zijn nek, tot Marguerite het niet langer kon aanzien en de vod van hem afrukte.

10

Jan Stevens was op één van zijn bezoeken aan het rekencentrum in de kelders van de Wolkenkrabber, toen hij Michel Doriant die week voor het eerst ontmoette. Doriant was aan het praten met twee bureauticatechniekers en ook met Hugo Martin, in wat een zeer geanimeerde discussie leek. Jan aarzelde hen te onderbreken, zelfs om goedendag te zeggen, maar Doriant zag Stevens binnenkomen, stopte zijn gesprek en kwam Jan tegemoet. Jan en Michel schudden de hand. Jan hielp Doriant nog steeds over de schok van zijn demotie te geraken. Doriant had veel stafvergaderingen vermeden, ondanks het feit dat hij daar steeds op uitgenodigd werd.

Jan vroeg nu, 'hoe gaat het met je, Michel? Ik heb je een tijdje niet meer gezien. Is alles goed?' Doriant trok een lelijk gezicht. 'Nee, het gaat helemaal niet goed met me, zoals je al had kunnen raden. Al de processen die we opgezet hebben om systematisch de IT incidenten te behandelen, de processen om incidenten als problemen te kenmerken wanneer ze regelmatig optreden en om dan duurzame oplossingen er voor te vinden zodat ze niet meer kunnen voorkomen, onze stafvergaderingen om de problemen te bespreken, al dat is gedumpt door Stephenson. Stephenson guillotineerde die processen omdat hij ze onnodige overhead vond. De incidenten bevechten wanneer ze optreden volstaat voor hem. Ik zie nu incidenten keer op keer gebeuren en elke keer wordt het incident wel verholpen, natuurlijk, maar niemand installeert de middelen om te zorgen dat het probleem zich niet opnieuw voordoet! Het meest aangehaalde gezegde van Stephenson lijkt te zijn: wie geeft wat om kwaliteit? Die kerel is waarschijnlijk te jong om nog gehoord te hebben over de economische catastrofe in de VS toen Japanse autoconstructeurs de VS bedrijven versloegen op kwaliteit, zodat miljoenen autokopers weg van Ford en GM trokken naar Toyota en Honda en hun gelijken. Wij Belgen, zijn nog de kinderen van de kwaliteitsbeweging, hij niet meer. In ons eigen Antwerpen en

Genk, waar onze autoassemblage fabrieken duizenden mensen tewerk stellen, werden cursussen over kwaliteitsbeheer elke maand georganiseerd, en wij leerden van die cursussen ook, gegeven trouwens door Britse en Amerikaanse kwaliteitsgoeroes. Die kerel Stephenson leerde niets van dat alles! Hij is dom en arrogant.

Hij trok ook al de werknemers die op hun eentje konden denken naar operationele taken waar ze niet meer hoeven te denken, en hij ontslaat contractueel aangeworven personeel dat we inhuurden voor sommige van onze moeilijkste taken. De naam die hij die mensen meegaf was van zinloze bloedzuigers!'

'Je windt je dus op over de grote Mark Stephenson, hoor ik. Heb je hem al gezegd dat hij op het verkeerde pad loopt?'

'Natuurlijk! Ik doe niets anders. Hij weigert gewoon te luisteren. De behandeling van incidenten is niet het enige wat verkeerd loopt. Mijn mensen mogen zelfs niet meer in groep praten over welke apparaten we gaan kopen. Stephenson wil een voorstel met technische specificaties op zijn bureautafel. Dan is hij het die de leveranciers opbelt en die praat met de vertegenwoordigers van de firma's. Hij, en alleen hij, beslist over wat we kopen en van wie. Slechts Stephenson spreekt met de leveranciers. Hij vraagt ook geen prijzen van meer dan één leverancier. Ik heb nog enkele contacten met de meest eerlijke vertegenwoordigers. Ze fluisteren me toe dat Stephenson hen suggereerde dat als ze computers, geheugenschijven of andere uitrusting willen in ons huis brengen, ze Stephenson moeten verzorgen. Ze moeten hem uitnodigen op golftornooien, concerten en sportmanifestaties. De uitnodigingen moeten gratis gegeven worden, natuurlijk. De man zal binnenkort naar Duitsland vliegen in de privé jet van één van onze belangrijkste software leveranciers, om drie dagen in Berlijn en omgeving verwend te worden. Hij is al uitgenodigd op wereldkampioenschappen in Madrid en kunsttentoonstellingen in Rome. Stephenson alleen besluit over welke infrastructuur IT Uitbating kan beschikken. Onze groepen worden daardoor gedemoraliseerd. Ze moeten apparaten installeren die niet passen bij de rest. Het neemt hen veel meer tijd dan vroeger om de machines naadloos te doen samenwerken. Dat creëert ook meer incidenten, die Stephenson dan wijt aan hun incompetentie! In het communicatienetwerk moeten we apparaten van verschillende makelij verbinden, maar die apparaten hebben administratieprotocols die van elkaar verschillen, en ze werken slecht samen, zodat delen van ons netwerk onstabiel worden. Stephenson lost geen problemen op! Hij creëert ze!'

Jan Stevens zag grote paletten wit papier binnengebracht worden.

Hij vroeg Doriant, 'wat is dat? Zijn dat facturen? We drukken hier toch geen facturen!'

'Oh ja, dat doen we wel! De drukzaal hier wordt uitgebreid en het drukken gebeurt bijna de ganse dag door. Veel drukwerk wordt uit ons hoofdrekencentrum naar hier getrokken.'

'Dat kan toch niet,' riep Jan verontwaardigd uit. 'Ik dacht dat ik je ernstig aangemaand had al de druk weg te trekken van hier en terug naar ons hoofdrekencentrum te brengen!'

'Natuurlijk zei je me dat,' antwoordde Doriant, 'en ik ging daarmee akkoord. Maar Stephenson heeft uitgekiend dat hij de transportkosten van gedrukt materiaal kan verlagen door hier te drukken, dichterbij de postdiensten. Ook onze leveranciers van papier houden daarvan, zie je, want Brussel ligt dichterbij hun productiecentra, en de plaats waar ze het voordrukken doen. Lagere kosten voor hen, en fijne geschenken zoals kisten Champagne voor Stephenson!'

'Deze plaats mag niet een tweede hoofdrekencentrum worden,' argumenteerde Stevens geschokt. 'het is nooit daartoe ontworpen! We hebben niet voldoende beveiligingsuitrustingen hier. Slechts ons hoofdrekencentrum is geëigend om af te rekenen met de gevaren van een drukzaal.'

‘Zeg dat niet aan mij,’ zei Dorian, zijn armen schuddend. ‘Zeg dat aan Stephenson! Die vent weet niets af van rekencentra, niets over de veiligheid en de beveiliging ervan, en niets over computerinstallaties. Hij laat zelfs computers hier binnenduwen zonder zich af te vragen waar we er de elektrische voeding voor gaan halen. Dat is ons probleem, zegt hij, we worden betaald om die eenvoudige details te regelen, en mijn mensen moeten de oplossingen maar vinden. We moeten de elektrische installaties volledig herbekijken, verstevigen, en nieuwe contracten afsluiten.’

Dorian hief zijn ogen ten hemel. ‘Stephenson beslist ook enkel op basis van kosten, op de naakte cijfers. Hij haalt goedkope apparaten in, de uitrustingen die komen met luxe diners in de beste restaurants van Brussel, fijne reisjes, en ik durf niet te denken aan welke andere voordelen in natura voor zichzelf. Jij en ik weten dat we ons eigenlijk moeten beperken tot slechts enkele leveranciers voor bepaalde types apparaten. Hij doet IT Uitbating installeren wat hem bevalt. Het triestige daarmee is, dat we vernietigen wat we de laatste jaren opgebouwd hebben aan kennis en ervaring. Stephenson zal hoogstwaarschijnlijk in een paar jaar vertrekken. Hij zal weggaan wanneer de catastrofes beginnen. Hij gaat de wanorde in de boel overlaten aan zijn opvolgers! Ondertussen profiteert hij fantastisch! Wanneer hij vertrekt zal hij in de pers bluffen met hoe hij de zweep legde op onze organisatie om ze tot lagere kosten en discipline te brengen. De taak om weer orde op zaken te zetten in de chaos van slecht passende apparaten en software zal voor zijn opvolger zijn.’

Jan grinnikte, ‘herinner je het verhaal dat Andreas Verstraete ons vertelde toen hij Travtelio verliet. Andreas zei dat hij drie gesloten omslagen voor Akerlund had voorbereid, genummerd van één tot drie. Akerlund moest omslag één openen direct na het vertrek van Andreas, de andere twee telkens na een jaar bestuur. In de eerste omslag stak een briefje waarop geschreven was, “geef je voorganger de schuld.” Het briefje in de tweede omslag, te openen een jaar nadien, stond, “voer veranderingen in,” en de nota in de derde omslag las, “maak je drie omslagen klaar”.’

Dorian kon nog lachen. Hij trok zijn schouders op. ‘Ik zal Stephenson die drie omslagen geven, maar hij moet ze elke vier maand openen. Hij is al ver gevorderd, ook, in zijn eerste briefje, want elk incident thans is mijn schuld. Ik krijg de blaam voor alles wat verkeerd gaat, wegens het verleden en omdat ik de dagelijkse operaties leidt. Toch heb ik van hem nog geen enkele correcte remedie gehoord voor wat verkeerd afloopt. Hij maakt de zaken alleen maar erger.’

‘Ik zal met Stephenson spreken, en met Rachel Kyle en met Sandström,’ beloofde Stevens. ‘Ik sprak al met Akerlund, Kyle en Sandström,’ zei Dorian. ‘Ze weigerden iets te doen. Ze kunnen niets doen, want de aandeelhouders plaatsten Stephenson in zijn zetel. Ze hoorden beleefd en geduldig naar me. Maar ze handelden niet. Kyle beweerde dat ik een Amerikaanse manager aan het bekladden was. Ze zei dat ik jaloers was op de man die mijn baan overgenomen had. Als het me hier niet meer beviel moest ik maar opstappen! Ze misprijst me. Ik zag wel Akerlund en Sandström luisteren, maar die zegden geen woord ten nadele van Stephenson. Wachten ze tot ze Stephenson op een zeer grove fout kunnen betrappen om hem dan terzijde te schuiven? Dat kan dan nog lang duren, want onze mensen zijn goed, en ze verrichten mirakels. Ze doen hun uiterste best om het ergste te vermijden, en ze slagen daar aardig in. Tegen de tijd dat er iets catastrofaals gebeurt ben ik al lang gek geworden door het oplossen van de problemen die door die vent gecreëerd worden, en van het verstoppertje van tragedies die we slechts op het laatste ogenblik konden afwenden. Weet je wat ik zou moeten doen? Ik zou helemaal niets moeten doen en een echte catastrofe laten komen in IT Uitbating, me dan in een hoekje verstoppertje en Stephenson laten stikken in de boel die hij zelf gecreëerd heeft! Mijn tragedie is dubbel. Ik kan gewoon niet aan de lijn gaan staan en dit departement

naar de vaantjes zien gaan. Tevens meen ik dat als er dan toch iets ergs gebeurt, Stephenson mij in elk geval de blaam zal geven. Toen de hoofdcomputers uitvielen heb ik mijn verantwoordelijk genomen en niemand anders dan ik heeft vóór Akerlund gestaan. Stephenson zal er iedereen van IT Uitbating bij sleuren om te bewijzen dat hij geen fout kan dragen.'

Op dat ogenblik stapte Hugo Martin naar Dorian en Stevens.

Hij schreeuwde, 'dit centrum is een openbare komedie geworden, een treinstation! Ik word verondersteld om mensen uit deze zone te houden, maar gewoonweg iedereen krijgt thans badges met toegang tot het centrum! Ik kan niemand meer weghouden. Wanneer ik aan kerels die ik nooit voorheen gezien heb, en die zo maar binnenwandelen alsof ze toeristen zijn, zeg dat ze hier moeten buiten blijven, dan duwen ze een briefje onder mijn neus, ondertekend door eender welke manager die hen de toestemming gegeven heeft om spullen binnen te loodsen. Ze stellen dan hun apparaten maar ergens op waar ze plaats vinden, zeggen me niet waar het over gaat, doen me een leveringsdocument tekenen, en vertrekken. Ik heb er al twee betrapt met hun vingers op de schakelaars van onze servers, klaar om de voeding af te sluiten. Kijk in die hoek, daar. Twee computers staan daar, ingebracht door een firma die we nooit voordien gebruikten. Die computers staan daar nu al drie weken. Ze zijn niet verbonden met het netwerk, niet met de voeding. Niemand kijkt er naar uit. Ze werden nog nooit onder stroom gezet, en ik heb er ook geen werkinstructies voor. Ik zou niet weten hoe ze aan de gang te krijgen. Weten jullie kerels nog waar jullie aan bezig zijn?'

Martin was over zijn toeren.

Mark Stephenson stond plots achter Michel Dorian.

'Wat doen jullie twee hier?' schold hij naar Jan Stevens en Dorian. 'Kennen jullie de regels niet meer die jullie zelf opgesteld hebben? Jullie hebben niets, maar dan ook niets, nog te zoeken in de rekencentra. Enkel uitbatingpersoneel dat hier werkt is toegelaten in deze zaal. Jullie zijn geen uitbatingmensen. Ga maar boven spelen! Laat de ware kerels werken! Jullie mogen hier alleen nog komen met een papiertje dat door mij ondertekend is!'

Vóór Jan Stevens kon antwoorden, barstte Hugo Martin in. 'Waarom wordt al dat voorgedrukt papier hier binnengesmeten? Wij drukken geen facturen, hier! Het drukken gebeurt in het hoofdrekencentrum, op de grote laserdrukkers. Ik heb geen plaats om al die paletten papier te stockeren! Ik moet de paletten nu al het ene op het andere stouwen langs de muren. Die paletten werden zelfs vóór de ingangen neergezet. Moet ik misschien papier bovenop de computers opslaan? Hebben jullie enig idee wat dit papier doet aan de klimatisering? Papier creëert stof, heren! Al de mensen die hier nu in en uit lopen brengen stof binnen. Ze laten de deuren gewoon constant open staan terwijl ze leveren om hun spullen binnen te laden, en soms nadien ook nog. Het stof gaat in de computers en op de magneetschijven terecht komen. De computers zullen uitvallen. Dit is al te gek!'

Stephenson vloog uit, 'jij gaat exact doen wat ik zeg! Niet meer en niet minder! Je taak is het een plaats te vinden voor wat we binnen brengen, en je moet onze leveranciers helpen. Twee leveranciers hebben al tegen me geklaagd over je. Je houdt hun mensen op en je snauwt ze onbeleefd af. Het is absoluut niet je taak na te denken over het hoe en het waarom we computers brengen. Blijf bij je leest! Je job is simpel genoeg!'

Michel Dorian kwam tussen en protesteerde. 'Hugo doet wat hij moet doen. Hij is de bewaker van dit centrum. Hij is verantwoordelijk voor deze plaats en voor de plaatsing van het materiaal!'

'Wat je zegt kan me niet schelen,' riep Stephenson, 'en onderbreek me niet of probeer mijn bevelen niet om te vormen, Dorian! Je hebt voldoende kwaad gesticht in deze zaal. Deze zaal

wordt nu eindelijk gebruikt waarvoor hij bestemd is. Ga weg! Je mag hier niet komen, zeg ik. Ik verbied je hier nog te komen. Ik verbied je nog maar één voet in de rekencentra te zetten. Je bent voor mij nog slechts een raadgever die ik niet nodig heb, en dat geldt ook voor jou, Stevens! Ga jullie zelf maar raadplegen! Ga in jullie eigen nutteloze zandbak spelen. En jij, Martin, jij zou er beter aan doen exact uit te voeren wat ik verlang, of je staat op straat sneller dan je kunt denken!’

Stephenson bleef met een hand en een uitgestrekte vinger onder de neus van Hugo Martin staan. Martin voelde zich vernederd vóór Stevens en Dorian. Hij werd boos. Martin werd roder in zijn gezicht met de seconde. Stevens vreesde dat Martin een opdoffer zou geven aan Stephenson. Martin was daartoe goed in staat, nu. Gelukkig kwam uit de drukzaal op dat ogenblik een man binnen die een kar beladen met papier achter zich meetrok, en die man trok zijn lading naar de ingang van het rekencentrum. Martin en Stephenson moesten van elkaar weg stappen om de kar door te laten. Stephenson volgde de kar met lange stappen en verdween door de deuren.

Martin, Dorian en Stevens bleven stomverbaasd achter. Jan Stevens greep de gelegenheid te beet om hen proberen te kalmeren.

‘Martin, je kunt beter gaan kijken waar die kar vandaan kwam en wat men daar aan het uitvoeren is. En alstublieft, houd je in toom! Kalm aan!’

‘Kalm aan?’ schreeuwde Hugo Martin. ‘Kalm aan? Beseffen jullie wel wat er hier gaande is? Dit centrum is een gekkenhuis aan het worden! Ik word verondersteld de bewaker te zijn, maar dit is hier een kippenhok! Iedereen komt en gaat maar, allemaal gewapend met nota’s ondertekend door jullie, Directeurs, nota’s die zeggen dat ze hier maar al kunnen doen waar ze zin in hebben. Ik wordt behandeld alsof ik afval ben. Ik wil niet verantwoordelijk zijn voor wat er hier allemaal gebeurt!’

‘Het is al goed, Hugo, het is al goed! We weten wat hier gebeurt. Het zal allemaal rechtgezet worden,’ gromde Dorian. ‘Wordt nu kalm en ga weer aan het werk. Verplaats de machines zoals je ze graag hebt, hier. Als Stephenson opspeelt, zeg hem dan maar dat ik je toelating gaf.’ Hugo Martin ging weg, al vloekend, en stapte in de richting van de drukzaal. Hij bleef tegen zichzelf grommen en verwoede gebaren maken.

Michel Dorian draaide zich om naar Jan Stevens. ‘Zie je wat er hier gebeurt? Stephenson snauwt ook mensen af en bedreigt ze. Ik word daar misselijk van! Ik walg hiervan! Dit gebeurt overal in mijn groepen.’

Dorian en Stevens liepen naar de liften. Terwijl ze naar boven bewogen, leunde Dorian tegen de muur. Hij bleef zwijgen, geschokt door de reacties van Stephenson en van Martin. Jan voelde zich eveneens terneergeslagen en ontmoedigd.

Vroeger had iedereen in de IT Divisie geluisterd naar wat Jan Stevens te zeggen had. Vandaag voelde hij zich machteloos om de zaken tot beter te veranderen, om de plooiën tussen de groepen uit te strijken, om iedereen te doen samenwerken en alles te bespreken in aangename samenwerking. Hij begreep wel dat hij in een ander tijdperk was terechtgekomen. Het bedrijf waarin hij werkte leek elke dag iets meer weg te glijden van een rustige democratie om naar een duivelse dictatuur te evolueren. De vroegere tijden waarin iedereen zijn best deed waren evenzeer voorbij voor hem als voor Hugo Martin. Men kon niet meer zeggen wat men wou tot een manager hogerop in de hiërarchie. De managers van het verleden hadden nog geluisterd, nu niet meer. Ze gaven bevelen, thans, en je moest die blindelings volgen. Hiërarchische autoriteit was al wat nog telde, en iedereen dacht nog slechts aan zichzelf en niet meer aan de groep. Jan voelde dit erg in zijn eigen IT Divisie, maar hij moest erkennen dat hij het overal zag gebeuren in Travtelio. Nergens, nochtans, werd hij zo zwaar op dit feit gedrukt dan hier. Stephenson had gelijk, dacht Jan. Stephenson had het recht zo te spreken, en Jan had niets

meer te zoeken in het rekencentrum van de kelders. Hij was niet meer diegene die zijn opinie mocht uiten over alles en nog wat en waar iedereen met achting naar luisterde. Wat deed hij eigenlijk nog in Trivtelio? Hij was een uitgestorven dinosaurus van in de dertig. Hij was slechts een loopjongen voor de expats, en die waren nu ook zo goed geïnstalleerd dat ze hem niet langer nodig hadden. Hij had minder en minder te doen op zijn bureau. Hij vond geen werk waar hij zelf nog kon aan werken. Hij ging vroeger naar huis dan voordien. Hij voelde zich nutteloos. Dat was de reden geweest waarom hij naar het rekencentrum was gegaan om daar een kijkje te nemen.

Jan keek zijwaarts naar Doriant, en bemerkte hoe ook zijn vriend verdiept was in gedachten met gebogen hoofd, waarschijnlijk vervuld van dezelfde bedenkingen als Jan.

Toen de lift stopte zei Doriant bruusk, ‘Hugo Martin is over zijn zenuwen heen. Hij heeft problemen thuis. Zijn vrouw dreigt met een echtscheiding. Als Stephenson zo voortdoet tegen Martin in te schreeuwen, riskeert hij een dreun op zijn neus. Martin is niets anders dan een luis voor Stephenson, en Martin voelt dat. Wij hebben altijd aan Martin uitgelegd wat hij moest doen en vooral waarom. We gaven hem wellicht meer krediet en waarde en aandacht dan hij verdiende, maar hij functioneerde toch correct tot nog toe. Stephenson vernedert Martin, zegt hem aan de kant te blijven staan en zijn mond toe te houden. Stephenson werkt zijn slecht humeur uit op Martin. Gelukkig komt Stephenson slechts één keer in de twee, drie weken of zo in het rekencentrum, en hij ontmoet Martin niet telkens. Martin is ook weer beginnen drinken. Ik verraste hem daar op.’

‘Kun je hem vervangen?’

‘Dat kon ik vroeger, en zou ik ook gedaan hebben. Nu niet meer. Ik heb de autoriteit niet meer om dat te doen, Jan. Ik ben nog slechts, zoals je hoorde, een nutteloze raadgever, en het volstaat dat ik iets zeg opdat Stephenson ofwel het negeert ofwel het tegenovergestelde doet, al was het maar om me dwars te zitten. Ik ben verschrikkelijk goed betaald als raadgever, maar het enige wat ik nog kan doen is raad te geven in vergaderingen. Er wordt enkel naar mijn mening gevraagd en geluisterd wanneer Akerlund of Sandström in de vergadering zit, anders wordt ik als niet aanwezig beschouwd. Ik verlies mijn greep op de managers van IT Uitbating. Je weet hoe dat gaat. De slechtste managers weten dat enkel Stephenson telt en dus proberen ze hem te vleien door mijn instructies te negeren. Ze doen allemaal zoals ze willen, zolang ze maar een vage toestemming van Stephenson krijgen. We hebben bijgevolg geen gecoördineerde strategie meer in de aankoop van materieel en software, geen richting.’

Jen Stevens knikte. Hij was even machteloos als Michel Doriant. De macht in IT was in andere handen overgegaan. De twee managers zagen hun charismatische autoriteit door de vindsters glippen zoals helder water.

11

Sara Jansen was op datzelfde ogenblik aan het praten over de subtiele en minder subtiele machtsveranderingen met Sigvard Sandström. Zij ook voelde, zelfs eerder dan Doriant en Stevens, hoe de atmosfeer onder de Directeurs verzuurde naar onenigheid en wantrouwen. Ze zag hoe de IT Divisie zich langzaam omvormde tot een verzameling van individu's waarin elke persoon zijn eigen programma zocht te verwezenlijken, en zijn eigen aspiraties voorrang gaf. Elkeen probeerde op zijn eentje in de nieuwe constellatie te overleven en opgemerkt te worden. Iedereen zocht herkenning voor zijn of haar persoonlijke acties. Nieuwe allianties werden gezocht, maar de wedijver woedde.

Veel Belgische managers bleven in die sfeer afzijdig, tegen de muur geplakt, kloeg Jansen. Vergaderingen werden nog opgezet tussen de groepen die moesten samenwerken om nieuwe apparaten en software in gang te zetten, maar wat verdwenen was waren de gesprekken tussen

de groepsleiders over de fundamentele keuzes. De samenwerking en het persoonlijk engagement van andere managers dan de leider van de aanvragende groep was gesmolten als ijs voor de zon. Elk voor zich was het motto dat naar haar doorsijpelde. De Divisie herleidde zich tot een aantal concurrerende groepen, elke groep werkte voor zijn eigen doel, en niet meer voor gemeenschappelijke doelen.

Jansen probeerde haar indrukken uit te leggen aan Sandström. Sandström hoorde naar wat Sara te zeggen had. Hij luisterde geduldig, en hij geloofde haar, en begreep haar. Zijn eigen ideeën over de verandering in atmosfeer waren nog twijfelend en onzeker, maar hij had wel sympathie voor hoe de mensen zich voelden in deze evolutie. Hij had dergelijke situaties ook in zijn eigen bedrijf meegemaakt, dat ook een overheidsbedrijf geweest was vóór het geprivatiseerd werd, nu al veel jaren geleden. Hij was daar laat aangeworven, door Akerlund, maar niet voldoende laat genoeg om de evolutie ook in dat bedrijf te ontwijken. Akerlund had hem bijgehaald om de problemen te begeleiden en te verlichten. Hij was echt moe hier hetzelfde te zien gebeuren. Blijkbaar was die evolutie gelijkaardig in alle Europese landen. Hij zuchtte. Hij werd ongeduldig met Sara Jansen.

‘Wordt toch wakker voor de realiteit, vrouw,’ wou hij roepen. ‘Dit bedrijf zoekt nieuwe verantwoordelijkheden vast te leggen. Verantwoordelijkheden moeten aan individu’s toegewezen worden, zodat de straf steeds volgt op de fout, wat ook Godelin moge beweren. Verantwoordelijkheden worden niet meer vermengd, verdund in de massa van ineengestremde groepen en groepsbesluiten. Realiseer je je dan niet dat jullie allen aan het muteren bent van een Overheidsinstelling met een bepaalde mentaliteit naar iets totaal anders, naar een privé, hard duwende onderneming? Dit is hoe alle privébedrijven van wereldklasse thans werken. Ik begrijp zo goed wat je me zegt. Wat je me zegt is dat je de manier haat waarop veranderingen plaatshebben. Verandering brengt altijd frustratie mee, tot een climax bereikt is. De climax van de verwarring en ontreddeering brengt dan een explosie voort, tot iets zoals stakingen bij het personeel, massale afdankingen, een heleboel mensen die vluchten, ofwel een nieuwe consensus. Met zo veel buitenlandse expats hier, echter, komt de consensus nog trager dan in andere bedrijven, het nieuwe begrip moeilijker. Het kan de expats geen zier schelen wat er op HR vlak gebeurt in Travtelio, en zelfs niet wat er met gans het bedrijf gebeurt. Ze zijn hier om geld te innen, om sneller dan bij hen thuis carrière te maken, om geld binnen te halen zo snel en zo veel als ze maar kunnen krijgen. Oh ja, ze zullen goed werk leveren, en jullie bedrijf zal in enkele domeinen wel vooruitgang boeken. Hebben we de climax van de frustratie bereikt? Hoe ver zijn we er nog vandaan? Ik denk niet dat we aan een explosie toe zijn. Jullie zijn geen vechters, hier. Jullie zijn nog braaf. Maar wat moet ik nu doen: de climax laten komen en dan als de grote troostende coach tussenspringen, of nu al beginnen de klim naar boven af te zwakken? Je denkt dat de verandering alleen maar de zaken verslechtert, Sara, maar met de tijd zal ook het nieuwe begrip in jouw dagen. Eén ding is echter zeker: de expats moeten van hier weggaan voor je een evenwicht zult vinden. Dat ligt nog enkele jaren in de toekomst!’

Sandström verzamelde al zijn geduld en zei tot Sara, ‘Sara, ik weet alles over wat je me vertelt. Misschien is de tijd gekomen om nieuw begrip te smeden onder de managers, een hernieuwd gevoel van samenhang te creëren. Het probleem is: waarom zouden de werknemers van Travtelio in alle ernst moeten samenwerken met de expats die de aura hebben alles toch beter te weten en die hun jobs bezetten? Ze aanzien de expats als gevaren voor hun loopbaan. Ik kan hen dat waarlijk niet verwijten. Ze dachten tot nog toe dat dit bedrijf van hen was, en dat dit bedrijf hen dus dankbaar zou moeten zijn voor het geleverde werk. Ze verwachten meer dan hun salaris van Travtelio. Maar Travtelio mag geven en nemen wat haar bevalt, wat het de CEO bevalt! Die CEO is hier trouwens ingegooid zoals een expat.

Als Travtelio expats wil binnenbrengen en hen dit bedrijf laten leiden, dan doet het dat maar, wat ook de Belgische werknemers daar van denken. Anderzijds zal het ook hard zijn om de expats te laten begrijpen dat ze op een mooie dag zullen moeten weggaan, niet zo ver trouwens in de toekomst, en ook de Belgen te doen begrijpen dat hun betrekkingen toch beveiligd zijn zo lang ze maar opbrengen voor het bedrijf en leren te leven met de expats. Ik kan al de maatregelen die ons hoger HR management wellicht onterecht en te snel genomen heeft niet ongedaan maken en, eerlijk gezegd, die maatregelen worden ook zo genomen in andere privé bedrijven. Alle verandering wordt als controversieel bekeken door de werknemers, maar de hoofdreden daarvoor is dat jullie hoger management niet voldoende goed de dringende noodzaak van de zaken heeft uitgelegd. Travtelio heeft meer geld nodig, hogere budgetten, dus worden besparingen gezocht tot in de vreemdste plaatsen. Aan de andere zijde, echter, wordt geld geïnvesteerd om meer te besparen op termijn. Bijvoorbeeld, het personeel wordt hier in de Wolkenkrabber bijeengegduwd en dat kost miljoenen, om tientallen miljoenen te winnen door de verkoop van het gebouw in het midden van de stad. Daarmee kunnen later prepensioenplans betaald worden, hospitalisatieverzekeringen, en zo verder. Dat is allemaal voor het goed van de onderneming en door de werknemers!

‘Veel meer geld wordt weggesmeten aan consultants, aan onnodige verhuizen en dergelijke, dan geld verdiend wordt, Sigvard!

Wat met dat megalomaniekaal initiatief van Marketing om een trimaran zeilschip aan te kopen en deel te nemen aan de grote zeilwedstrijden van de extreme rijken over de oceanen? Miljoenen Euro worden in dat project gestoken! Het werd aangekondigd als een marketingstunt van Travtelio, als een geschenk van Travtelio aan de Belgische Staat, om de Belgische kleuren ook te laten wapperen in de meest prestigieuze zeilwedstrijden die gesponsord worden door de grootste multinationale ondernemingen ter aarde. Zijn wij werkelijk concurrenten van die ondernemingen? Wat probeert Godelin echt met dat schip te doen? Hij nodigde de Koninklijke Familie uit op de inhuldiging van die trimaran en hij stelde de bemanning voor op een groot feest. Dat schip moet hem helpen aan een adellijke titel, Sigvard. We weten dat toch allemaal. Maar betekent dat niet dat hij geld van Travtelio wegsnijmt om zijn persoonlijke ambities te dienen?

Ik herken ook wel enige managementverbeteringen wanneer ik ze zie, zoals in commerciële vertegenwoordiging en in marketing, maar ik zie ook veel verspillingen! Denk je dat onze mensen zo dom zijn dat ze dat ook niet zien? Mensen in lagere functies verlaten Travtelio en worden niet vervangen. Hun banen worden overgenomen door consultants, en we betalen die meer dan dubbel de salarissen van onze eigen contractuele werknemers, sociale lasten inbegrepen. Onze outsourcing uitgaven zijn verdubbeld. Ik weet dat we kosten moeten toevoegen aan onze eigen mensen, kosten van verlof en ziekte en opleiding, maar toch blijft de kost van consultants veel hoger dan de kost van onze eigen werknemers. We hebben ten minste vijftien tot twintig percent hogere kosten op het loon van Belgische consultants. De hoge managers die nu binnenkomen, weliswaar niet in IT maar elders, hebben nu een MBA. Ze komen uit wereldbepaalde zakenscholen van Parijs en Londen, maar ze halen consultants binnen niet omdat het nodig is, maar uit snobisme en misprijzen, zoals ze geleerd hebben van de leiders van de grote consultancybedrijven die ze hebben horen praten als gastsprekers, volgens wat dat hebben ze geleerd in hun luxescholen. Welke zin heeft het voor Jan Stevens om tien percent of minder te winnen in sommige functies met Indische werknemers? We geven met de ene hand veel meer uit dan we winnen met de andere! En er is meer!

Consultanten werken niet tijdens de weekends, omdat dat niet in hun contract staat, en omdat we hen nog veel meer zouden moeten betalen. Dus wordt het weekendwerk naar ons eigen, normaal personeel geduwd. Hun contract stelt dat zulk werk niet beschouwd kan worden als

overwerk, dus moeten ze aanwezig zijn op zaterdagen en zondagen en op feestdagen aan dezelfde voorwaarden als in de week. Herinner je het oude gebod om de Sabbat te vieren en die heilig te houden? Onze mensen beginnen te grommen. Zij ook willen thuis zijn op weekends, de enige dagen dat ze echt samen iets kunnen doen met hun familie. We zijn een hele hoop gewoontes aan de laars aan het lappen, Sigvard, en de mensen worden kwaad omdat ze op vreemde uren moeten werken, 's nachts, tijdens weekends, terwijl betere coördinatie om bijvoorbeeld softwareapplicaties samen te voegen in pakketten en ze te groeperen voor activering op bepaalde dagen veel overwerk kan vermijden. Dat is slechts één voorbeeld! Wat doen de hogere managers van Travtelio? Ze volharden alleen maar in hun nieuwe gewoonten. Ik moet met enkele van hen gaan praten en hen zeggen dat ze verkeerd aan het werken zijn.'

Sigvard antwoordde aan Sara en leunde daarom naar haar toe om met zijn fysieke macht indruk op haar te maken.

'Let op met wat je zegt, Sara! De richting die Travtelio neemt, daarmee gaan alle Executives akkoord. Kijk rondom je heen! Al de Directeurs-generaal die je gekend hebt zijn al verdwenen. Ben je zeker dat er naar je geluisterd zal worden wanneer je met de Presidenten gaat praten? Wat is Sara Jansen voor hen? Wat staat er op het verlanglijstje van de nieuwe Presidenten? Ze willen en moeten de aandeelhouders tevreden stellen met hoge inkomsten en winsten. Ze willen van Travtelio een hard bedrijf maken, met goede klantenrelaties en goede leveranciersrelaties. Ze willen de concurrentie vernietigen. Op de hoeveelste lijn in dat lijstje, denk je, Sara, staat het welzijn van de werknemers? Welzijn van de werknemers wordt in dat milieu als een zwakheid beoordeeld! Werknemers zijn hulpbronnen, Sara, en die hulpbronnen moeten gelukkig en vooral gedwee gehouden worden met snuisterijen, maar gebruikt tot ze versleten zijn, zoals elke andere hulpbron!'

Sandström pauzeerde na die uitbarsting. Hij duwde zijn zetel achteruit en begon rond zijn bureau te stappen. Hij verweet zichzelf te gewelddadig, te direct te hebben gereageerd. Hij zocht zijn kalmte weer.

Hij zei verder met een sussend gebaar van zijn hand, 'kijk, Sara, de IT Divisie moet vlot kunnen werken. Ik ook meen dat we naar een situatie drijven die niet meer correct is. Ik ben akkoord met je wat dat betreft. Ik bereid een groepsvorming voor, een teambuilding sessie voor al de managers van IT om de plooiën glad te strijken. We kunnen in die sessie alles bespreken wat verkeerd loopt en samen nadenken hoe de groepsgeest weer opgebouwd kan worden met de huidige managers. Het is slechts als één groep dat de Divisie haar doel kan bereiken. Ik heb daarvoor je hulp nodig. Je moet me helpen het vertrouwen van de Belgische managers terug te winnen, terwijl ik vóór de oefening van de groepsvorming het een en ander kan uitleggen aan de expat managers. De meeste van de expats zijn geen slechteriken. Ze zullen begrijpen dat ze niet naar hier zijn gezonden om de organisatie uiteen te scheuren met spanningen. Help me dus die teambuilding sessie tot een succes te maken. Ik heb dat nog gedaan in Zweden. Ik weet hoe het moet gedaan worden, hoe tework te gaan. We zullen dit samen doen, als je dat toestaat. Je kunt me helpen de reacties van de mensen te observeren, zodat ik sommige oefeningen kan herschikken als dat nodig blijkt. Nadien praten we over wat we verder kunnen doen. Wil je me helpen de kalender van de vergaderingen te bepalen?'

'Ja, natuurlijk,' antwoordde Sara. 'We hebben geen traditie van oefeningen tot groepsvorming en ik weet niet exact hoe die kunnen gedaan worden, maar ik wil je wel helpen door je te zeggen hoe de mensen reageren op de dingen die je in Zweden deed. We zijn hier echter niet in Zweden! Ik kan helpen en leren.'

‘Goed,’ besloot Sigvard. ‘Waar kunnen we naartoe gaan en ook een prettige tijd beleven tussen de sessies door? Ken je een mooi hotel, misschien ergens in de bergen of in een woud, ergens aan zee?’

Sara Jansen lachte. ‘We hebben geen bergen in België, Sigvard. We hebben echter wel bossen en een kust. Hoeveel kunnen we uitgeven aan die teambuilding?’

Hoofdstuk vier. Groepsvorming

Jan Stevens reed met zijn auto kalmpjes aan op de snelweg van Brussel naar Namen. Hij was op weg naar de oefening tot groepsvorming van de IT Divisie van Travtelio. De sessies zouden plaats hebben in een hotel van die Waalse stad. Hij reed langzaam, omdat hij bange voorgevoelens had met die oefening, en erg tegen zijn zin naar Namen reed. Gemengde gedachten woelden door zijn hoofd die avond. Sigvard Sandström zou wensen dat de managers van de Divisie zouden verbreederen. Jan moest de expats dulden omdat de aandeelhouders en Gerald Godelin dat zo wilden, hij kon en moest wel met de buitenlanders samenwerken, maar hij wou helemaal niet vriendjes spelen met Mark Stephenson en zijn gelijken. Hij kon het ook nog steeds moeilijk verkroppen dat de komst van Akerlund, hoe sympathiek de man ook was, het einde had betekend voor de loopbaan van de mentor en vriend van Jan, Andreas Verstraete. Jan hield niet, helemaal niet, van de zogenaamde aangename bijeenkomst waarop iedereen elke beweging die hij maakte zou bespieden. Welke managers zouden de nieuwe leiders vleien en proberen punten te scoren bij hen? Jan zuchtte. Hij zou deze twee dagen moeten zien door te komen zonder zich tot iets te verbinden, zonder grove uitspraken, zonder foute stappen te maken en zonder zich in een val van woorden te laten lokken die hem voor eeuwig zouden discrediteren bij Akerlund, Kyle, Sandström of wie dan ook. Hij haatte al de huichelarij van dit soort evenementen.

Jan reed alleen. Hij was de enige Belgische manager die te Brussel woonde en hij had er geen zin in gehad expats in zijn auto uit te nodigen. Hij reed naar Namen na zijn werk. De genodigden moesten in het hotel aankomen rond zeven uur 's avonds ten laatste, in het vier sterren hotel dat gelegen was boven op de oude citadel van de stad, gebouwd op een hoge, brede vlakte die de vallei van de Maas domineerde. De sessies zouden beginnen met een avondmaal.

Jan kende Namen goed, de oude provinciehoofdplaats met de middenklasse mentaliteit, de hoofdstad van de Waalse Regio, de stad die zich vredelievend en zelfgenoegend strekte aan de samenloop van de Maas en de Samber, de stad die het begin van de Ardense wouden aankondigde, de grootste beboste streek van het Franstalig deel van België. Jan kende vrienden die nabij Namen woonden. Hij ging dikwijls winkelen in die stad, en hij hield er van in de oude straten en pleinen te wandelen, naar de zeer levendige Zaterdagmarkt te gaan, of langs de rivieren te slenteren en lange wandelingen te maken op zijn eentje op de jaagpaden van de Maas, waarop hij zich dan inbeelde hoe gedurende eeuwen voordien paarden de platbodemschuiten naar de stad trokken. Dit was de streek van de eerste landschapschilders van West Europa, van Joachim Patinir en Herrie met de Bles of Henri Blès, schilders die iets verder geboren waren dan hier, tussen Namen en Dinant. Die mannen bleven onder de indruk van de magnifieke maar wilde en dramatische zichten van de riviervalleien van hun geboortestreek. Ze schilderden die dan verder, in nog meer fantastische visies wanneer ze werkten in de rijke middeleeuwse steden van Vlaanderen en Brabant, in Brugge, Antwerpen en Brussel. Hun schilderijen, wist Jan, werden vooral bewonderd door de grote Kardinaal Borromini van Milaan, meer dan duizend kilometers zuidwaarts. Jan glimlachte dan voor het eerst, want zijn gedachten hadden hem van Brussel naar Milaan geleid, en de herinneringen aan die mooie stad waren hem nu ook te binnen geschoten, terwijl hij Namen inreed.

Jan verliet de snelweg, reed de stad door, en dan naar boven over de kleine, draaiende, met bomen en mooie villa's afgezette wegen van de citadel. De citadel van Namen was eigenlijk

een enorm complex van bolwerken, stenen versterkingen in Vauban stijl van stervormen, een fort geplant op de steile hellingen van de Maasvallei, met een duizendjarige geschiedenis, maar meestal tot zijn huidige vorm gebracht in de zeventiende eeuw. Koning Lodewijk de Veertiende van Frankrijk had hier gevochten, en zijn Minister Vauban had de versterkingen voltrokken. Boven, op de kleine hoogvlakte van de citadel, stond het hotel, een negentiende eeuws gebouw in Maasstijl met een monumentale ingang onder een toren. Het hotel was een groots gebouw, omringd door grasperken en bloembedden, een prettige plaats van rust in deze lentetijd.

Veel grote, meestal zwarte of donkergrijze bedrijfswagens van Travtelio stonden reeds geparkeerd vóór het hotel. Jan was één van de laatste managers om aan te komen. Hij liep naar de receptiezaal, vroeg zijn kamersleutels, en bewonderde het zicht dat wijd en open lag onder de citadel, een gezicht op een bocht van de Maas. Hij wandelde naar zijn kamer, wierp zijn koffer neer, nam een douche, en kleeedde zich op voor het avondmaal. Hij liep de trap af en vroeg een dienstster waar het souper van Travtelio plaatsvond. De dienstster bracht hem naar een grote zaal waarin een lange tafel stond opgesteld, bedekt met wit linnen en glinsterende porseleinen schotels, hoge kristallen glazen en zilveren bestek. Hoge bloemen stonden in vazen die levendige kleuren toonden op het witte tafelkleed.

De IT managers van Travtelio dronken hun aperitief. Ze stonden aan een buffet langs het andere einde van de zaal. Jan Stevens naderde zich tot de dichtstbijzijnde groep, en riep hallo naar iedereen. Akerlund, Sandström, Kyle en O'Sheridan waren samen aan het praten. Ze leken erg blij, terwijl Jan daar zeer gespannen stond. In een andere groep stond Jana Kovar, Zhaò Fai, Mark Stephenson en Jennifer Alcock. In een derde groep babbelden de ontwikkelingsmanagers, Denis, Devos, Collet, en Jones met Michel Doriant en Petr Tuma. Jan Stevens wandelde naar die groep en mengde zich in het gesprek. Niet lang daarna vroeg Sandström aan iedereen te gaan zitten. Het avondmaal werd opgediend. Sara Jansen kwam dan ook de zaal ingelopen, zoals gewoonlijk te laat. Jan Stevens ging aan één van de uiteinden van de lange, rechthoekige tafel zitten. Hij luisterde maar half naar wat er gezegd werd, en zei weinig. Hij was nog steeds niet op zijn gemak in deze verzameling, en hield maar weinig van soupers waarop iedereen elkaar in het oog hield, wachtend op de eerste misstap of op de eerste verkeerde beweging of onhandige verklaring die onmiddellijk kon uitgedaagd worden om goede punten te krijgen van Akerlund, Kyle of Sandström. Hij hield niet van de onderliggende spanningen, hier, deze avond. Hij zweeg meestal, heel gelukkig om slechts één buur aan zijn linkerkant te hebben in Sara Jansen, die steeds aan haar eigen linkerkant praatte. Vóór hem zat Jean Collet, die mogelijk een nog zwijgzamer figuur was dan Jan. Langzaamaan begon Jan toch te genieten van zijn gastronomisch maal.

Het souper eindigde zonder speciale gebeurtenissen. Toen iedereen op stond, voelde Jan zich erg opgelucht nu naar zijn kamer te kunnen keren en te gaan slapen, het eerste obstakel voorbij, want het was al tien uur geworden. Sandström zei echter dat de eerste sessie van de groepsvorming zou starten in een kamer naast de eetzaal. Daar was een andere tafel klaar gezet, bedekt met een groen laken. Die tafel was in U-vorm geplaatst. De managers moesten aan de buitenkant van de tafel zitten, vóór een groot, wit bord. Jan Stevens ging aan dezelfde hoek zitten als gedurende het avondmaal, en bemerkte uit één oog hoe de anderen zich spoedden om in het midden te kunnen zitten, de centrale plaatsen, die waarschijnlijk in hun idee kostbaarder waren dan de plaatsen aan de uiteinden. Aan de andere zijde van de U, tegenover Jan, zaten Sandström en Jansen.

‘Onze eerste sessie zal kort blijven,’ beloofde Sandström. ‘Ik geloof niet in het nut van zeer fysieke groepsvormingen zoals overlevingsoefeningen en dergelijke, en we moeten onze tijd

vooral gebruiken om te beslissen over hoe we onze IT Divisie kunnen verbeteren. Jullie kunnen het bijgevolg rustig aan nemen de volgende twee dagen. Er zullen geen paracommando beproevingen gebeuren, geen harde fysieke oefeningen op een paar wandelingen rond de citadel na. Morgenvroeg, na het ontbijt, zullen we praten over wat we in onze Divisie willen verwezenlijken. Vóór het middagmaal gaan we even wandelen, twee aan twee, en daarvoor moeten jullie dan een partner kiezen. Die korte wandeling en het gesprek zal slechts van een half uur tot een uur duren. Na de maaltijd zou ik willen dat jullie je eigen, persoonlijke profielen bepaalt met behulp van een vragenlijst die moet ingevuld worden. Na de koffie krijgen jullie de gelegenheid hardop te zeggen wat jullie van elkaar denken. Vóór het avondmaal is er weer een korte wandeling. Daarna zal de bar open zijn tot elf uur 's avonds. Tot dat uur is wat jullie drinken aangeboden door Travtelio. Nadien betalen jullie zelf. Let echter op: de volgende dag is niet licht.

De tweede dag, na het ontbijt, bepraten we de resultaten van de vragenlijst over de profielen. Om de morgen af te sluiten hebben we enkele lichte fysieke spelletjes ingeschakeld om de roest af te schrapen. Tijdens het middagmaal ontmoeten we een gast, Andrew Raga, die ons zal vertellen wat de zakendivisies van ons verwachten. Na het middagmaal gaan we weer op stap, en nadien definiëren we acties voor de Divisie, acties om naar huis te nemen, zoals kleine projecten en initiatieven die de Divisie werkelijk vooruit kunnen duwen in de richting van de belangrijkste objectieven die we moeten en willen realiseren, punten die we de dag voordien bepaald hebben. Na de koffie, rond vijf uur in de namiddag, rijden we terug naar huis.

Het doel van deze dagen is elkaar beter te leren kennen en onze verhoudingen tot elkaar te verbeteren. We zijn natuurlijk ook hier om te genieten van het hotel en van de natuur, om ons te ontspannen, en om beter te leren samenwerken als één hechte groep.

Nu stel ik voor dat iedereen zich even zou voorstellen. We beginnen aan het hoofd van de tafel met Jan Stevens. Jan, kun je ons in een paar woorden vertellen waar je vandaan komt, waar je studeerde, hoe je op Travtelio kwam, of je getrouwd bent of niet, wat je van je leven verwacht, en vertel ons ook alstublieft wat Travtelio voor je betekent. Zeg wat je verwacht van deze sessies. Wanneer je gedaan hebt, moet je buur naast je zeggen welke volgens haar je grootste kwaliteit is, en voor zover je die hebt ook één zwakheid of fout. Dan moet je buur zich ook voorstellen. En zo gaan we verder de tafel af.'

Jan was even uit het lood geslagen omdat hij eerst moest beginnen. Hij dacht dat hij dat verdiende om zich aan het einde van de tafel te hebben willen verbergen. Hij vertelde dan iets over Jan Stevens, geen woord over Ian Clarkson. Hij was geboren in Brussel, sprak vlot Nederlands en Frans, had in het Nederlands gestudeerd maar thuis Frans gesproken. Hij was niet getrouwd, maar hoopte in de toekomst zijn zielsvriendin nog wel te ontmoeten en met haar een familie te bouwen en verder gelukkig te leven. Travtelio betekende voor hem een betrekking, geld dat regelmatig in het laatje stroomde, en ook een plaats om collega's en vrienden te ontmoeten, een gelegenheid om meer te leren over de wereld en om creatief te zijn. Hij was zeer nieuwsgierig, zei hij, en het leven was prachtig gevuld met wonderbaarlijke dingen. Hij verwachtte enig plezier van de groepsvorming en wou natuurlijk ook beter leren samenwerken om de doeleinden van Travtelio te bereiken.

Jan verbond zich daarmee tot niets, gaf niets prijs van zichzelf, en reveleerde ook niets over de ware Jan Stevens en zijn verwachtingen. Sandström wist al meer van Jan dan Jan nu gezegd had. Sandström bemerkte dat natuurlijk, keek even ontgoocheld naar Jan, maar hij vertrok geen spier en keek daarna snel naar Lauren O'Sheridan die naast Jan zat.

Lauren zei eerst dat de grootste kwaliteit van Jan wellicht zijn openheid om anderen te helpen was. Iedereen die iets nodig had kon steeds bij Jan terecht. Zijn zwakheid was voorzeker het feit dat hij toch een introverte persoonlijkheid toonde.

De andere managers spraken daarna elk om beurten. De ene gaf wat meer inzicht in zichzelf bloot dan de andere, misschien volgens de mate dat hij of zij iets dieper in het wijnglas gekeken had aan tafel, en naarmate hij of zij die avond zich meer of minder ontspannen voelde, maar de meesten bleven eerder op de vlakte. Jan noteerde de algemene terughoudendheid van de Belgische managers.

De volgende morgen verliep het ontbijt met weinig enthousiasme. Sandström begreep wel dat niemand zijn ware natuur zo vroeg wou prijsgeven. Elke manager, en vooral de Belgen, bleven zeer formeel en gesloten, en keken naar de groepsvorming als een professionele sessie van schatten en afmeten. Dit was nog steeds de fase van observatie. Sandström trok dan ook de genodigden terug tot werk voor Travtelio. Hij stelde voor vijf belangrijke aandachtspunten te definiëren waaraan de IT Divisie speciaal zou moeten werken om haar imago te verbeteren, vijf strategische doelen om zwakheden dit jaar het hoofd te bieden. Hij vroeg aan iedereen om eerst persoonlijk, in stilte, vijf zulke onderwerpen op te schrijven op Post-it briefjes. De Post-it briefjes werden later op het bord geplakt in groepen van gelijkaardige onderwerpen. Daarna moest ieder punten toekennen aan de geïdentificeerde onderwerpen om ze te prioriteren. Acht objectieven werden aldus ontdekt. Elke manager kon vijf punten toekennen aan ten hoogste drie onderwerpen. Nadat de punten toegekend waren, werden de vijf hoogste scores weerhouden. De uiteindelijke onderwerpen, gerangschikt in volgorde van belangrijkheid waren: meer en betere software applicaties ontwikkelen, dichter bij de klant te wezen, betere IT diensten met hogere kwaliteit af te leveren, de onderlinge communicatie verbeteren, en ten laatste, onze werknemers beter begrijpen.

Tegen die tijd was het bijna middag geworden, zodat Sandström zijn eerste wandeling met gesprek voorstelde. Sandström liet de managers zelf een partner kiezen om mee te gaan wandelen, zonder in de keuze tussen te komen. Elke twee managers moesten apart gaan wandelen en praten. Linus Akerlund koos Sara Jansen om mee te gaan wandelen. Lauren O'Sheridan vroeg Thomas Denis. Rachel Kyle nam Jan Stevens bij de arm. Jana Kovar ging mee met Roland Devos, Zhaò Fai met Jean Collet en Mark Stephenson bleef over met Jennifer Alcock. De anderen zochten ook hun partner uit.

Toen Rachel Kyle naar buiten liep met Jan Stevens, stelde Jan haar voor naar het hoogste punt van de omgeving te klimmen om van daar de mooiste en diepste vergezichten op de Maas te vinden. Later wandelde hij met haar iets naar beneden, naar de houten zaal die ooit het Museum van de Waalse Wouden was geweest, en die nu omgevormd was tot de Trouwzaal van de gemeente Namen.

Rond de middag begon het te regenen. De regen stortte neer uit een wolkbreuk; de hemel goot snel en hard water met emmers uit. Jan en Rachel liepen weer naar het hotel vóór het einde van hun wandeling. Jan wierp zijn anorak over het hoofd van Kyle om haar te beschermen tegen de druipende regen. Hij werd daardoor kletsnat en moest naar zijn kamer om van kleren te verwisselen. Tijdens de korte maar hevige regenvlaag hadden veel koppels onderdak gezocht in andere gebouwen rond het hotel en onder de grote bomen van de citadel. Ze hadden zich niet in de regen gewaagd, op het risico af te laat aan te komen. Stevens had Kyle meegetrokken in volle regen. Jan bemerkte nadien dat Kyle dat helemaal niet had geapprecieerd, en hij gaf grif zijn foutieve inschatting toe. Hij had gemeend dat die regenvlaag zou aanhouden. Wanneer de andere managers dan fier vertelden hoe ze aan de korte storm waren ontsnapt en droog waren gebleven, vervloekte Jan zich een onhandige idioot te zijn geweest. Hij voelde dat hij al een paar bruggen vandaag had opgeblazen bij Rachel Kyle, de Vicepresident van de Divisie. Kyle zou hem nu zeker voor een domoor

nemen. Hij had niet goed gescoord met haar, en ging deze ganse oefening niet over hoe goed men kon scoren bij de Presidenten? Rachel Kyle vermeed Jan Stevens de rest van de groepsvorming, en hij haar.

Na de wandeling namen ze hun middagmaal. In de namiddag deelde Sandström een vragenlijst uit. Hij vroeg iedereen die eerlijk en snel in te vullen, zonder te lang na te denken bij de vragen. Die vragenlijst en de erg persoonlijke antwoorden lieten aan Sandström toe het karakterprofiel van de managers te bepalen. De resultaten zouden de volgende dag besproken worden. Sara Jansen werkte ondertussen aan het tellen van de scores.

De werkelijk cruciale oefening van de dag startte na de koffie. De sessie was getiteld, “wat denken jullie van elkaar?” Een manager moest stil staan in het midden van de U-vormige tafel. Elke andere manager moest een score geven van nul tot tien aan de persoon die in het midden stond. Sandström zou vragen waarom die score gegeven werd, maar slechts aan enkele managers die hij dan willekeurig uitkoos.

De tendens werd snel duidelijk. Geen Belgische manager kreeg een beoordeling hoger dan vijf of een zeldzame zes, noch van zijn of haar collega's, noch van de expats. De meest strenge, lage scores kwamen van Rachel Kyle. Ze gaf zelden een beoordeling hoger dan vijf, en toonde daarmee eigenlijk haar misprijzen voor de leiders van de Divisie. De expats kregen scores van zes tot acht, over het algemeen hoger dan de andere beoordelingen, en dat zelfs voor Mark Stephenson. Akerlund, Sandström en Kyle moesten zich niet onderwerpen aan dit soort openlijke kritiek.

Jan Stevens werd helemaal op het einde bijgeroepen, maar niet alleen. Hij moest samen staan met Lauren O'Sheridan omdat zij twee dikwijls samen werkten, en dat meestal ook aan dezelfde onderwerpen. De beoordelingen die ze kregen waren bijzonder laag en de reden die daarvoor gemeld werd, was dat ze zich te veel in de zaken van de andere managers moeiden. Dat was ook waar, omdat Jan en Lauren werkten aan het vastleggen van de lange termijn richtingen en projecten voor de Divisie. Mark Stephenson gaf hen een drie, Kyle een vijf, Doriant een zeven, de anderen hielden het ook bij vijf. Akerlund veroorzaakte een opschudding die de managers uit hun verveling en lethargie wakker trokken. Hij was de laatste om een beoordeling te geven, en hij gaf een verrassende negen op tien, waar hij voordien geen enkele beoordeling hoger dan zeven had gegeven. Akerlund duidde daarmee dat hij een strategische visie belangrijk vond voor de Divisie, en hij toonde openlijk zijn steun aan het werk van O'Sheridan en Stevens. Zelfs Kyle staarde naar Akerlund alsof ze zich afvroeg wat hem plots had bezeten om zulke hoge score toe te kennen. O'Sheridan fluisterde wat later aan Jan Stevens dat ze blij was met die punten, maar ze vond dat Akerlund dat niet had mogen doen en zo overduidelijk zijn steun tonen. Ze vreesde nu nog meer terughoudendheid en jaloersheid vanwege haar collega's.

Michel Doriant kreeg een redelijk zes gemiddelde, een zeven van Akerlund, maar ook slechts een drie van Mark Stephenson en een vier van Kyle. Stephenson ontving echter nooit een cijfer lager dan zes, op een vier van Jan Stevens na. Deze beoordelingen waren niet van aard de atmosfeer van de aanwezige Belgische managers optimistischer te voeren.

In de wandeling die volgde ging Jan Stevens op stap met Sandström, maar zelfs dan bleef Jan nogal gespannen. Sandström merkte aan Jan op dat de groepsvorming nog steeds doordrongen was van vertrouwensgebrek, wrevel en terughoudendheid. Jan ging daarmee grif akkoord en vroeg aan Sandström of hij dan niets anders had verwacht. Sandström zuchtte, maar antwoordde niet. Dan zei hij dat als mensen zoals Jan niet wilden en niet konden vriendschappelijk samenwerken met de expats, de volgende paar jaren zeer moeilijk zouden verlopen, met weinig pret. Jan knikte en antwoordde dat hij dat zeer goed beseftte. Hij

beloofde niet die stand van zaken te veranderen. Daarna lachten de twee mannen minder tijdens de sessie dan ze gewoonlijk deden in hun bureaus te Brussel.

Na het avondmaal die avond gingen alle managers een beetje drinken in de bar. Jan Stevens hield niet veel van bier, en zeker niet 's avonds. Hij mocht eigenlijk niet de bleke, schuimende Vlaamse bieren of de sterke, zwaardere Waalse abdijbieren die hier geschonken werden eigenlijk niet. Hij vroeg een whisky en bleef aan de toog zitten. Dat verbaasde velen, maar hij bleef bij die ene drank, terwijl vooral Denis, Devos, Collet en Stephenson het ene glas bier na het andere ledigden. O'Sheridan, Kyle, Alcock en Akerlund dronken ook bier, ook meerdere glazen zelfs, maar heel wat minder dan de anderen. Kovar bleef bij witte wijn. Stevens gluurde even naar haar, maar ze keek niet naar hem om, en lachte luidkeels aan een andere tafel.

Het werd echter duidelijk nu welke informele groepen gevormd werden, en dat was cruciale informatie voor Sandström. Akerlund, Sandström en Kyle trokken aan hetzelfde zeel. O'Sheridan, Jan Stevens, Michel Doriant, Sara Jansen, Thomas Denis en Zhaò Fai zaten naast elkaar aan de toog. Devos, Collet, Jana Kovar en Jennifer Alcock zaten met Anthony Jones en Petr Tuma in een andere groep aan tafel. Mark Stephenson werd eerst in zijn eentje gelaten, maar hij wendde zich snel naar de groep van Akerlund en Kyle, die hem genoegzaam in hun midden opnamen. Sandström bekeek de groepen en hoe ze met elkaar omgingen. Aan de toog werd veel en hard gelachen.

Om elf uur was Stevens de eerste om op te staan en afscheid te nemen. Hij ging naar zijn kamer. Hij hoorde Denis en Collet hem achterna roepen om hem uit te nodigen de citadel af te rijden en hun avond te beëindigen in de tavernes van Namen. Stevens wist hoe moeilijk het was een treffelijke bar nog open te vinden na elf uur te Namen. Hij wees het aanbod af, en ging slapen. Hij sliep echter slecht omdat de spanning van de dag in zijn gemoed bleef hangen.

De volgende morgen, direct na het ontbijt, verzamelde iedereen weer in de vergaderzaal. Sandström en Sara Jansen toonden op het bord de resultaten van de profilering. Sandström kon uit zijn vragenlijst vijf algemene profielen afleiden, van directeur, manager, strategist, leraar, administratieve medewerker, en werknemer. Akerlund en Sandström kwamen uit de lijst met directeurprofielen, maar Jan Stevens grinnikte daarbij naar Thomas Denis. Het zou Akerlund en Sandström in verlegenheid gebracht hebben om uit de oefening te zijn gekomen met een profiel van werknemer. Die twee kenden de aard van de vragenlijst, hadden die voorheen al ingevuld, en wisten hoe te antwoorden om dit profiel te bekomen. De meeste anderen hadden een profiel van manager. O'Sheridan en Jan Stevens kregen niet een profiel van strategische denkers, eerder van pragmatische managers, en dat kwam als een verrassing voor hen beide. Er kwamen nog andere verrassingen aan de oppervlakte. Michel Doriant kreeg het profiel van een administratieve medewerker, van iemand die naar details speurde en die overdreven vormelijk was, die het moeilijk had de grote lijnen van de gebeurtenissen te vatten. Stephenson en Alcock, en Jean Collet ook, eindigden als werknemers, mensen die het niet in hun karakter hadden anderen te leiden.

Jan Stevens merkte op hoe verbaasd en dan gelaten Michel Doriant naar zijn resultaat keek. Doriant voelde zich vernederd. Stephenson zag er kwaad uit. Alcock verwachtte geen ander profiel voor zich. Nadien bleven Akerlund, Sandström, Kyle en Jansen nog lange tijd de uitslagen op het bord bekijken, ook de puntenverdeling over de vragen, en ze bespraken onderling de individuele profielen.

Michel Doriant kloeg aan Jan Stevens, 'ik weet niet hoe ik aan dat profiel kwam. Ik meende dat een goed oog voor detail en constante aandacht voor de kleine punten belangrijk was in Uitbating. Ik heb in die zin geantwoord, systematisch.'

‘Natuurlijk, dat is het ook,’ troostte Stevens. ‘Ik zie dat je bezorgd bent, maar dat zou je niet moeten zijn! Heb je ook gefaald in je betrekking? Heb je minder gedaan dan de vorige Directeurs van Uitbating? Zou iemand rond de tafel hier het beter hebben gedaan? Ik denk van niet! Het is eerder dom, volgens mij, besluiten te trekken uit enkele antwoorden op slimme vragen. Dit lijkt me allemaal zo kunstmatig! Men meet een persoon toch niet in wiskunde en cijfers, om hem of haar te herleiden tot een eenvoudig profiel in één woord. Welk ook het karakter en de reacties van een man mogen zijn, er is slechts één geldig criterium om iemand te beoordelen in een onderneming: heeft die man zijn werk goed volbracht of niet? Ik geloof niet dat je een slechte job gedaan hebt.’

‘Dank je,’ antwoordde Dorian, ‘maar goed werk of niet, ik werd hier weer maar eens gestigmatiseerd. Mijn enige troost is dat Stephenson nog slechter uitkwam dan ik. We worden hier levend geroosterd!’

‘Niet geroosterd! We worden gekookt zoals drie kilo grijze zeegarnalen van aan onze Vlaamse kust, geworpen in een ketel kokend water,’ wierp Thomas Denis tussen. Thomas was naar hen toe gestapt en had de laatste woorden van Dorian gehoord.

‘Hoeveel garnalen zitten er in drie kilos?’

‘Ongeveer dertigduizend, schat ik.’

‘Hoezeer geven Godelin of Akerlund om ons?’

‘Ze geven zoveel voor ons als de visvrouw geeft voor één van die garnalen in haar ketel.’

‘Geen garnalen maar rode krabben met harige poten en gevaarlijke scharen!’

‘Krabben eten garnalen op, Thomas.’

‘Ik denk dat je gelijk kunt hebben. We worden hier gekookt en opgegeten door krabben. Krabben van overzee, binnengebracht in Boeings!’

Dat, vreesde Jan Stevens, was ook waar.

Jan Stevens nam zelfs Dorian en Denis niet in vertrouwen over wat hij dacht van de sessies. Hij walgde van deze oefening. De groepsvorming moest aangenaam blijven en de managers moesten pret maken, maar plots had de sessie een gans andere wending genomen, in een meer sinister doel. Het bepalen van de profielen had illusies gedood, en ook verwachtingen en dromen van enkele managers. Waar was dat goed voor? Jan weigerde te erkennen hoe dit de managers tot elkaar kon brengen. Hij nam het ook kwalijk dat de profielen zo open en bloot in het publiek geopenbaard werden. Hij had er de voorkeur aan gegeven dat die confidentieel zouden gebleven zijn. Het bepalen van de profielen en de open bespreking daarvan benadrukte de vrees van Jan dat de groepsvorming enkel een oefening in manipulatie was. Van dan af weigerde hij nog enig krediet te geven aan de organisatie van de gebeurtenis. Hij was nu mogelijk nog kwader en bitterder gestemd dan voorheen.

Tegen die tijd rees iets van de ware natuur van de managers aan de oppervlakte. Stevens observeerde eveneens iedereen en hij begon de aanwezigen met verschillende dieren te vergelijken. Hij had zulke vergelijking vroeger nuttig gevonden in zijn vergaderingen. Hij vergeleek nu Akerlund met een bruine beer, die langzaam en log bewoog en er vriendelijk uitzag, maar die toch in staat was plotseling uit te barsten in woeste energie. Sandström was een olifant, krachtig, rustig en kalm, Kyle een gevaarlijke tijger die op elk ogenblik haar klauwen snijdend kon uitslaan. Sara Jansen was een fret, O'Sheridan een wit paard, Zhaò Fai een grote panda, Dorian een werkpaard. Denis en Devos waren bevers, Collet een grote hond, Alcock een kat, Stephenson een bok. Wat zou Jana Kovar kunnen zijn? Hij kon haar niet goed plaatsen als een dier. Hij vond niets om haar gratie mee uit te drukken. Was ze ook een wit paard? Neen, ze kon een eenhoorn zijn, een mythisch dier. Jan was zelf verrast met zijn lijst. Hij vroeg zich af welke profilering de beste was, zijn excentrieke lijst of die van Sandström.

Sandström, die Jan verzonken zag in gedachten, tikte hem op de schouders met een vinger en wees naar de deur waar al de anderen door verdwenen. Het was tijd voor andere spelletjes!

De mannen en vrouwen volgden Sandström naar een verborgen open plaats in het bos achter het hotel. Een groep witte, plasticen zetels stond daar ruwweg in een cirkel geplaatst. Een man stapte ongeduldig rond in het midden van de cirkel. Sandström had een externe consultant ingehuurd voor de oefeningen die volgden. Hij leidde de man in als Georges Trudant.

‘We beginnen direct aan de eerste oefening!’ riep Trudant, en hij klapte in zijn handen.

‘Iedereen, ga zitten. Vorm een cirkel. Jullie moeten zo gaan zitten dat jullie de grootste cirkel mogelijk kunnen maken, maar toch met jullie knieën nog de knie kunnen aanraken van jullie buur aan de linkerkant en aan de rechterkant. Daarna moeten jullie ook de handen van jullie buur aanraken en die handen houden. Dan moeten jullie de ogen sluiten en aan iets aangenaams denken!’

Jan Stevens zat tussen Lauren O’Sheridan en Sara Jansen. Lauren keek hem aan met grote, wijd open ogen. Wat was dat voor nonsens? Stevens grinnikte en Lauren barstte uit in lachen. Ze keek naar de hemel. Stevens bleef grinniken en knikte. Dit moet werkelijk een Belgische oefening zijn, dacht hij, om een Amerikaanse vrouw er toe te dwingen haar benen zo ver te openen dat ze andere benen moest raken links en rechts, en dan ook nog haar armen moest openen naar elke zijde. Amerikanen haten het anderen aan te raken en hun verdedigingen open te zetten. Dit is een oefening die uitgevonden is voor kerels. Hoe meer hij nadacht, des te meer vond hij dit belachelijk, keek naar de benen van O’Sheridan, en O’Sheridan zag dat, bloosde haar diepste rood en maakte verwijtende ogen naar hem. Ze gaf echter toe aan het bevel, en sloot dan de ogen. Jan raakte de knieën van Jansen en van O’Sheridan, zocht hun handen, en hij sloot eveneens zijn ogen. Ze moesten aldus blijven zitten gedurende enkele minuten. Trudant vroeg hen na te denken over wat ze in hun leven wilden verwezenlijken, aan het meest ambitieuze persoonlijke doel waar ze van konden dromen. Dan beval hij iedereen de ogen weer te openen en zich te ontspannen.

O’Sheridan fluisterde aan Stevens toe, ‘dat was idioot!’

Jan fluisterde terug, ‘daar ben ik het helemaal mee eens, maar die Trudant neemt dit erg serieus op. Moeten we een vreemde sekte of zoiets gaan worden?’

Trudant riep, ‘stilte iedereen! Niemand mag nu spreken. Sluit weer de ogen en denk aan het verschil tussen jullie droombeeld en jullie huidige situatie, en voel het verschil, de spanning tussen die twee uiteinden!’

Opnieuw bleven ze een hele tijd zo zitten.

Trudant riep, ‘iedereen moet nu naar mij toekomen! Zien jullie deze witte cirkel, hier in het midden?’

Een cirkel van ongeveer twee meter diameter was in witte kalk geschilderd in het midden van de stoelen.

Trudant zei, ‘iedereen moet nu binnen in deze cirkel komen staan! Jullie allemaal. Het kan me niet schelen hoe jullie het doen, maar niemand mag buiten deze cirkel gaan staan!’

Jan zag onmiddellijk dat het onmogelijk was voor allen in die kleine ruimte te staan, maar Jennifer Alcock leek dit soort van oefeningen te kennen.

‘Iedereen moet of één voet staan,’ riep Jennifer, ‘slechts een paar personen binnen de cirkel, de sterkste, mogen op twee voeten staan. Die houden de anderen aan de rand vast, en houden ze zo dicht dat ze niet uit de cirkel kunnen vallen. Als dat niet volstaat, moeten twee of drie van ons, de lichtste, op de schouders van de anderen gedragen worden!’

Akerlund en Sandström bleven buiten de oefening. De anderen stapten de cirkel in. Het nam de groep slechts een paar minuten om iedereen binnen te houden. Zhaò Fai en Jennifer Alcock

zaten op de schouders van Dorian, Stevens en Collet, en Jan Stevens hield het middel vast van Lauren O'Sheridan die met veel gegiechel op één voet had staan wippen. Dit was natuurlijk een oefening in fysisch contact en saamenhorigheid, in onderlinge steun, en de groep slaagde in het exploot op briljante wijze in recordtijd. Zouden ze nu elkaar ook steunen in Travtelio? Zou Stephenson Dorian helpen? Zou Thomas Denis de expats helpen? 'Over mijn dood lichaam,' gromde Thomas Denis op de gefluisterde suggestie van Jan Stevens.

Voor de derde oefening bracht Trudant hen naar een boom waaraan een rubberen band van een vrachtwagen aan een stalen draad hing tot op ongeveer anderhalve meter van de grond. 'Jullie moeten allemaal door die band, de ene na de andere, van deze zijde naar de andere zijde,' riep Trudant. 'Jullie mogen echter nooit het binnenste van de band raken, niemand, nooit. Jullie mogen aanraken wat jullie willen, maar niet de band! Jullie mogen elkaar helpen, maar de enige weg om aan de andere zijde te geraken gaat door die band en niemand mag aan de andere kant gaan staan zonder eerst door de band te zijn geraakt. Start nu!'

Het nam de groep enkele minuten om te bespreken hoe door de band te geraken. Dat leek heel eenvoudig, maar dat was het allesbehalve! Het probleem was de eerste persoon door de band te krijgen, en de laatste. De eerste vrouw of man zou horizontaal moeten gedragen worden en zo door de band geduwd worden. Di persoon moest zich zeer stijf houden, voeten eerst. De anderen moesten het lichaam houden en letterlijk het snel zoals een houten plank door de band gooien, hopen dat hij of zij zich voldoende kon krommen om aan de andere zijde de cirkel niet te raken.

'We moeten hem of haar er door duwen met het hoofd naar beneden,' merkte Jan op, 'want hoofd op zal hij of zij nooit de rug kunnen draaien.'

De groep besloot Zhaò Fai, de lichtste en de kleinste, eerst door te duwen, en Fai slaagde voldoende goed in de test. Hij viel wel hard aan de andere zijde neer, in het gras, maar hij had de binnenkant van de band niet geraakt. Het bleek redelijk eenvoudig de anderen door de band te schuiven nadien, want er waren dan handen ter beschikking aan de beide zijden. O'Sheridan fluisterde aan Jan, 'laat alstublieft Jana door de band gaan net vóór mij. Ik heb een jurk aan! Ze beloofde mijn benen vast te pakken en mijn jurk dicht te houden. Kun jij me bij de schouders heffen, alstublieft, Jan?'

Jan deed zoals Lauren vroeg.

Meer en meer handen gaven steun aan de andere zijde, minder en minder aan de eerste kant. Stephenson was de sterkste man, en dus de voorlaatste. Hij had voldoende kracht om Sara Jansen alleen te dragen en haar door de band te duwen, in de handen van Denis en Dorian. Stephenson was de laatste die moest door geraken. De afspraak was dat hij naar de stalen kabel zou springen, zijn benen door de band zou slingeren, en dan volledig zou opgevangen en gehouden worden door de rest van de bende aan de andere kant. Op het allerlaatste ogenblik echter, terwijl hij sprong en door de band werd getrokken, raakte hij met zijn schouders de binnenkant even aan. Sandström en Trudant bleven echter voldaan kijken.

Ze deden drie verdere, gelijkaardige oefeningen of spelletjes, en nadien stonden ze allen hijgend maar glimlachend elkaar op de schouders te kloppen, zelfs Dorian. Sandström glimlachte ook. Het leek er op dat zijn oefeningen, en de spelletjes van Sara Jansen, toch bereikt had een begin van groepsgeest te smeden.

'Geef een suikergoedje aan een baby,' merkte Thomas Denis op, 'en het kind zal zijn hele leven verder naar je toekomen. Ze kopen ons om met brood en spelen, de oude Romeinse truk die de Keizers toepasten op het plebs. Zijn we weer snotterende baby's geworden? Is dat niet zoals we hier beschouwd worden? Akerlund en Sandström leggen hier hun autoriteit definitief vast door buiten de spelen te blijven. De laatste maal dat ik meedeed in een kinderspelletje

was vijftig jaar geleden. Denken ze nu werkelijk dat ik seniel wordt en weer tot baby krimp? In een zakendivisie hoorde ik dat de venten daar een kar, zoiets als een auto, moesten bouwen met houten balken en ronde plasticen vaten. Wat heeft dat nog met Travtelio te maken? In nog een andere divisie was de ganse groepsvorming opgezet alsof de veldslagen van de “Heer van de Ringen” opnieuw plaats hadden. Nog een ander spel bracht managers een ganse dag op een overlevingsoefening in de bossen van de Ardennen. Ik vind dit allemaal vernederend! Akerlund en Sandström zijn minzame smeerlappen. Wij zijn de kinderen, zij de grote professoren die aan de kindjes een snoepje geven om op te zuigen. Daarna slaan ze wel even met de zweep, en de kindjes lopen zoals gekken voor ze, om al te doen wat ze maar vragen. Ik durf nooit aan Marguerite te vertellen wat we hier in Namen gedaan hebben! Ze lacht zich dood!’

‘Ik voel dat op dezelfde wijze aan,’ antwoordde Jan terneergeslagen.

‘Wat de hel is er gaande, wat denk je dat je bezig bent te doen?’ vroeg Thomas Denis even later. Hij bleef vóór Jan staan met de vuisten op zijn heupen. ‘Ik dacht dat je gek was op die witte feeks, maar nu is dat jong, Iers schaap over je aan het kwijlen, zo erg dat je nu van boven tot onder nat moet zijn. Ik keek dan naar die blonde geit daar, die Kovar. Op sommige ogenblikken keek ze naar die Lauren alsof ze een moord wou begaan. Deze zogenaamde oefening tot groepsvorming gaat hier binnenkort eindigen in het bloedbad van een passionele misdaad.’

Jan lachte, maar werd rood van schaamte.

‘Misschien moeten we maar niet zulke zuurpruimen zijn en wat onschuldig plezier zoeken met deze spelletjes,’ ontweek Jan.

‘Onschuldig plezier? Noem je dat onschuldig plezier? Ach, verrotting en verdorvenheid van de huidige jeugd! Ze flirten tegen de sterren op, zetten de ene meid tegen de andere op, en ze noemen dat een onschuldig spel! Voor wat betreft de groepsvorming: er zit daarin geen onschuldig plezier, op geen enkel ogenblik. Ik haat dit! Elke van onze stappen wordt begluurd door een bende voyeurs! Deze jongens en meisjes hebben een vuile geest! Loop nu maar weg, mijn jongen, en bekommer je wat meer om die bleke vis. Je hebt mijn zegen met dat visje trouwens! Laat dat Iers schaap maar in de grasweiden blaten. Die zal je weinig geluk brengen, neem dat van mij aan. De Tsjechische zilverforel zal je prima smaken. Dit ganse gezwam in dit hotel maakt me ziek. Ik moet kotsen van de huichelarij!’

‘De zware bieren die je vannacht in de bars van Namen gevonden hebt doen je overgeven, Thomas! Die bieren zijn goed voor paters, niet voor zwakkelingen.’

‘Dat is misschien ook waar, Jan. Ik denk dat ik dan maar een pater ga worden. Liever een pater dan een baby. Blijf hier. Ik kom terug. Ik heb er nog één nodig om het vuil weg te spoelen!’

Thomas Denis zocht snel de bar van het hotel op.

De groep wandelde weer naar het hotel om een glas te drinken vóór het middagmaal, zonder Thomas Denis die ze in de verte al lopend zagen verdwijnen. Ze bleven in hun sportkledij want ze hadden geen tijd, beweerde Sandström, om zich om te kleden.

Andrew Raga kwam de eetzaal binnen, gekleed in zijn beste kostuum zoals een gladde zakenvertegenwoordiger. Hij nam een glas Champagne en ging naar de groep. Raga viel uit de toon, maar dat kon een effect zijn dat hij met opzet gezocht had. Hij was perfect elegant gekleed, fris en alert, terwijl de anderen nog in training en T-shirt stonden, bezweet en vuil. Raga stond als een leenheer vóór zijn lijfeigenen.

Na het middagmaal was weer een wandeling gepland. Jan Stevens zocht Lauren O’Sheridan met de ogen, maar Sandström had Lauren al bij de arm, en plots stond Jana Kovar vóór hem en vroeg of ze samen konden wandelen. Jan zag hoe Andrew Raga zich door de groep wong

in haar richting. Kovar zag ook Raga aankomen, en Jan wou haar zeggen dat iemand anders ook met haar wou gaan wandelen, maar hij hield zich in toen hij een plots pleidooi in haar ogen zag verschijnen. Kovar wou aan Raga ontsnappen.

‘Laten we gaan,’ zei Jan, en hij trok Jana bij de arm naar de deur, net vóór de verraste Andrew Raga hen kon bereiken. Lauren O’Sheridan trok zich weg van Sandström en sprak Raga aan. Jan en Jana stapten buiten. Jana wandelde direct naar een zijpad rechts van het hotel. Ze keek over haar schouders. De meeste anderen wandelden naar links, naar de bloembedden en naar het bos dat naar boven op de citadel leidde. Jan wist dan voor zeker dat ze weg wou van Raga. Jana nam zijn hand en trok hem snel mee. Hij vond dat merkwaardig en verbazingwekkend. Het leek er op dat Jana Kovar bezit had genomen van hem.

Jana vroeg, ‘waar kunnen we naartoe gaan? Zullen we het bos ingaan? Kunnen we naar de Maas gaan kijken?’

‘Dat is dan de verkeerde weg,’ antwoordde Jan. ‘Deze richting brengt ons naar de Samber. Het zicht over de kaaien van de Samber is echter ook niet mis. Ik heb een ander idee. Houd je van parfum?’

‘Parfum?’ riep Jana verrast. ‘Natuurlijk houd ik van parfum. Waarom spreek je hier van parfum?’

‘Wacht maar,’ zei Jan. ‘Een beetje verder, langs deze weg, ligt een parfumerie. Belgisch parfum is niet erg bekend, maar deze is een uitzondering. Ze heeft een klein laboratorium, maar er is ook een winkel en we kunnen het labo misschien bezichtigen. Ik ken de man die het parfum creëert. Hij mengt verschillende reukwerken, van natuurlijke en artificiële geuren. Professionele parfumeurs en liefhebbers kennen hem en zijn winkel voldoende om hem voorspoedige zaken te laten doen. Ik toon je dat. Volg me maar!’

Jana Kovar volgde Jan, nieuwsgierig naar de winkel.

‘Wel,’ begon Jan, ‘wat was het waar je met mij wou over praten?’

Kovar verwachtte die vraag niet. Ze antwoordde naar waarheid, ‘je lijkt iemand te zijn waar alle vrouwen naartoe stromen. Waarom is dat?’

‘Oh, oh, dit is een psychologische vraag voor me. Dit is het psychologisch vragenuurtje,’ dacht Jan, ‘let op je tellen, man!’

Hij grinnikte, ‘ik voel me op mijn gemak met vrouwen, en vrouwen lijken zich op hun gemak te voelen met mij ook. Ik houd van het gezelschap van vrouwen en ik geef de voorkeur aan hun aanwezigheid dan aan die van mannen.’

Jan lachte met zijn eigen domheid. Hij sprak nonsens.

‘Zou het anders kunnen zijn?’ zei hij verder. ‘Ik veronderstel dat vrouwen voelen dat ik ongevaarlijk ben voor hen, en dat is ook het geval, denk ik. Ik geef de voorkeur aan gesprekken met vrouwen, trouwens boven die van mannen. Hun gesprekken lijken me steeds meer interessant, intelligent en geëngageerd, minder berekend, meer emotioneel en dus echter.’

‘Ongevaarlijk?’ lachte Kovar, ‘ben je ongevaarlijk voor vrouwen? Ben je een homo?’

Jan bloosde nu, en hij riep snel in vermeende verontwaardiging, ‘neen, ik ben geen homo! Ik houd van vrouwen! Ik heb echter te veel achting voor vrouwen om me op te dwingen aan hen. Ik ben geen roofdier!’

‘Neen, je bent geen verslindend roofdier, eerder een kleine schoothond, Jan Stevens. En je bent erg formeel, een waarlijke gentleman, Mister Jan Stevens!’

‘Ik denk niet dat ik uitzonderlijk ben,’ zei Jan daarop. ‘Ik probeer respect te tonen aan vrouwen, vooral aan mooie, elegante vrouwen. Ze verdienen dat!’

‘Is dat waarom je sommige vrouwen ontvlucht?’

‘Wellicht ja. Ik vlucht dikwijls weg van mooie vrouwen. Mooie vrouwen maken een te sterke indruk op me.’

‘Loop je van mij weg?’

‘Neen, natuurlijk niet,’ antwoordde Jan, en daarmee wist hij dat hij een domme fout had gemaakt. Hij wist wat er zou komen.

‘Je denkt dus dat ik niet mooi ben?’

‘Nu vis je naar complimentjes,’ zei Jan en hij probeerde de blikken van Jana te ontwijken.

‘We moeten verder wandelen. Onze tijd loopt. Daar is de parfumeriewinkel!’

Ze keken eerst over de stenen versterkingen van de oude citadel heen. Het wonderlijk landschap van de riviervallei ontvouwde zich diep onder hen. Jana verwarmde even haar gezicht in de zon en liet haar slank figuur onschuldig bewonderen door Jan. Welke charme of welke draai van het lot had gemaakt dat Jana hem in haar vertrouwen had genomen, vroeg Jan zich af. Wat een wondermooie vrouw is dit! Durf ik deze te benaderen?

Hij trok Jana verder, de parfumerie in. De eigenaar was aanwezig in de winkel. Jan vroeg of ze het labo konden bezichtigen. De man zei dat hij dat gewoonlijk weigerde. Hij wou zijn geheimen niet prijsgeven, maar hij kende Jan wel en nam hen mee naar achteren. De man legde daar uit hoe hij allerlei geurenstoffen mengde gedistilleerd uit rozenblaadjes, jasmijnbloemen, lavendel, en vele andere natuurlijke geuren en olies. Jana was zeer geïnteresseerd. Ze stelde veel vragen en keek met enthousiasme hoe de parfums samengesteld werden. Ze snoof aan de lange, witte strookjes papier gedrenkt in nieuwe geuren waarmee de parfumeur haar probeerde te bekoren. Als ze dan zei dat ze deze geur verkoos boven die, raakte de parfumeur verstrikt in zijn eigen spel, en hij gebruikte Jana bijna als een proefkonijn voor zijn nieuwste creaties. Geluk en ontgoocheling verschenen op zijn gezicht wanneer Jana de ene geur fantastisch vond, maar minder hield van de kracht van een andere. Jana zei dat ze vooral het laatste parfum dat de man bereid had heel aantrekkelijk vond, een zachte en complexe geur van delicate bloemen, zoet en fris tegelijk. Jan gaf een teken achter de rug van Jana door om de parfumeur een fles klaar te doen zetten. Zelfs de parfumeur was gecharmeerd door de aandacht van Jana. Hij plaatste niet alleen de grote fles parfum die Jan wou kopen in een papieren zak, maar ook een paar kleinere flesjes met de verschillende geuren die haar in het labo bekoord hadden.

Ze moesten terug gaan naar het hotel. Jana had daar eigenlijk geen zin in, en ze bleef in de winkel rondneuzen. Jan betaalde snel. Daarna moest hij twee maal aandringen om Jana mee te krijgen. Ze bedankten de parfumeur, die in zijn deuropening bleef nawuiven.

‘Dat was een lieve man,’ merkte Jana op. ‘Hij bezit een zeldzame gevoeligheid voor wat vrouwen graag zien en ruiken. Dat was interessant! Dank je, Jan!’

Jan gaf dan de papieren zak aan Jana.

Hij zei, ‘sta me toe je dit te geven als een kleine herinnering aan een prettige namiddag.’

Jan vroeg zich af of Jana het geschenk wel zou aannemen. Hij verwachtte half dat ze zou weigeren. Jana had in de winkel gedacht dat Jan een geschenk voor zijn vriendin kocht. Nu keek ze heel verrast naar hem, maar ze opende tegelijkertijd de zak en hield de parfumlus in haar hand. Weinige mensen hadden haar tot nog toe dergelijke geschenken aangeboden, en een parfum zoals deze, in een grote fles, niet gemaakt op industriële wijze maar door een kunstenaar, was een fortuin waard in Praag. Ze stopte met wandelen, keek naar Jan, dan naar de fles, dan weer naar Jan. Kon ze dit aannemen? Nam ze dan meer aan dan een fles parfum? Was Jan een beetje suiker aan het geven om de honing van een bij te vangen? Wat als dat wel het geval was? Als deze vriendelijke man haar graag zag, waarom zou ze dan weigeren? Jan beviel haar. Jana had Jan en Lauren bezig gezien, gevat in een soort van empathie, van samenhang, in de groepsvormingssessies. Ze was dus verrast dat Jan nu probeerde bij haar in de gunst te komen. Was hij een gentleman, een teer schoothondje of een begerige haai? Haaien, lieve haaien, konden ook opwindend zijn, dacht ze, maar van de echte haaien zoals Radek Navratil had ze een les geleerd.

Ze antwoordde, ‘dank je. Je had dat niet moeten doen, maar ik ben er erg blij mee en neem het graag aan. Van jou neem ik het aan.’

Jana bracht de zak op de hoogte van haar ogen terwijl ze dit zei, en knikte.

Jan besloot dan nog meer te durven.

Hij zei, ‘Jana, ik was zeer moe en gespannen en erg behoedzaam, op mijn hoede tijdens deze zogenaamde groepsvorming. Ik hield helemaal niet van de atmosfeer van deze dagen. Ik wil wat stoom aflaten! Ik ken zeer goed de stad daar beneden, Namen. Ik heb veel rondgewandeld in de straten van het oude centrum en ik weet het een en het ander over de geschiedenis van de gebouwen. Namen is een mooie, sympathieke stad met een eigen, rustige charme. Er zijn daar ook heel wat fijne winkels en gezellige, kleine restaurants. Dit is mijn soort stad. Als je me toelaat kan ik Namen aan je tonen. Vóór we terugrijden naar Brussel kan ik je de samenvloeiing van de twee rivieren tonen, of beter van een rivier en een stroom, de Samber en de Maas. We kunnen met ons tweetjes naar de vallei rijden en ik kan je op een avondmaal uitnodigen in een klein restaurant vanavond, niet te laat. Nadien kan ik je terugrijden naar Ukkel; mijn appartement ligt ook in Brussel.’

Jana aarzelde slechts een seconde.

Ze antwoordde, ‘dat zou verrukkelijk zijn, ja! Ik ken Namen helemaal niet. Akkoord, toon me de stad. Laten we daar een wandeling maken na de sessies!’

Jan keek op zijn horloge. ‘We zijn al over tijd! We zullen te laat komen op de volgende sessie. We moeten lopen.’

Jana stopte hem echter.

Ze zei zacht, ‘ik ben getrouwd.’

‘Ja, dat weet ik. Ik las je curriculum vitae, en je zei me dat ook de eerste dag op Travtelio.’

‘Ik heb mijn echtgenoot verlaten. We wonen niet meer samen.’

‘Dat dacht ik al. Het legt uit waarom je geen ring draagt, niet?’

Jana keek naar haar vingers. ‘Je hebt dat opgemerkt?’

‘Ja. Ik wil je nog steeds Namen tonen.’

‘Zal dat bevallen aan Lauren O’Sheridan?’

‘Lauren is mijn collega. Ik moet met haar samenwerken. Ik veronderstel dat we vrienden zijn, voor zover dat mogelijk is met een Amerikaanse expat.’

‘Kun je vriend worden met een Tsjechische expat?’

‘Ik denk dat ik dat zou kunnen, ja, maar dat hangt af van de expat.’

Jan lachte. Hij was werkelijk te bot, soms. ‘Kom nu, we moeten ons haasten!’

Ze liepen niet, maar wandelden sneller weg. Jana nam zijn arm, zodat duizenden gevoelens in het hoofd van Jan schoten. Toen ze echter dichterbij het hotel kwamen, liet Jana de arm van Jan los, en ze stapte weer langzamer. Ze snakten desondanks naar adem toen ze door de receptiezaal gingen, nog beïndrukt door de roes van de plots opwellende, tedere gevoelens die de laatste minuten in hen opwelden, en in de zoete verwachting van wat kon volgen. Jan verwonderde zich nog steeds over de korte glimp die hij gekregen had van het meisje Jana toen ze het parfum had aanvaard, de warmte in de ogen van de anders zo extreem vormelijke, gesloten persoon, en hij wist dat hetzelfde voor hem het geval was geweest.

De rest van de namiddag werd doorgebracht met het bepalen van acties voor de vijf aandachtspunten van de IT Divisie. Iedereen schreef vijf zulke concrete acties op briefjes. Die werden dan weer tegen het bord geplakt en toegewezen aan één van de vijf strategische richtingen. Gelijkaardige ideeën werden opnieuw geformuleerd en samen gebracht. Meer dan twintig suggesties voor projecten werden aldus gedefinieerd.

‘Tot daar zijn we dan gekomen,’ besloot Sandström. ‘Nu moeten we nog projectmanagers aanwijzen voor de acties, managers waarvan we willen dat ze het eigenaarschap willen opnemen van de acties. Schrijf jullie namen naast de projecten waarin jullie geïnteresseerd zijn.’

Jan was geïnteresseerd in drie projecten. Elk project kreeg snel minsten één naam achter zich. Akerlund plaatste zijn naam bij geen enkel project, maar wel Kyle en Sandström, en Kyle bleek de grootste projecten te willen leiden. Jan merkte droog op aan zijn buur dat Kyle de meest in het oog vallende, cruciale projecten niet aan een andere manager wou overlaten. Sandström vroeg dan namen uit te wissen, tot slechts één naam of twee per project overbleef. Wanneer twee namen overbleven vroeg hij een stemming van de gemeenschap. Jan Stevens eindigde aldus met geen enkel project, maar hij had genoeg op handen met de projecten van de expats, en hij werd even later genoemd als algemene coördinator van het ganse programma van de IT projecten.

De naam van Doriant stond twee maal met de naam van Kyle. De stemmen gingen natuurlijk naar Kyle. Doriant was ontgoocheld en bleef zoals Jan met geen enkel project om aan te werken. Zelfs een project werd hem niet meer gegund.

Jan had medelijden. ‘Waarom niet één van die projecten aan Doriant toewijzen?’ vroeg hij aan Kyle. ‘Ik ben er van overtuigd dat hij die tot een goed einde zou brengen!’

Kyle schoot een venijnige blik naar Jan, en ze reageerde niet. Niemand antwoordde trouwens. Kyle bezat alle macht in de Divisie en ze stond op die macht. Zelfs Akerlund zou haar niet tegenspreken.

Akerlund hielp Kyle, ‘de projecten blijven bij Rachel!’

Jan zag het hoofd van Michel Doriant dieper zakken. Jan kon niet tegen Akerlund, Kyle en Sandström samen vechten, en Sandström sloot snel het onderwerp door op te roepen tot de koffiepauze die ook het einde zou betekenen van de groepsvorming.

Jan Stevens dronk een tas koffie en bleef eerst helemaal alleen staan. Door zijn confrontatie met Kyle was hij iets van een paria geworden. Daarna kwamen eerst Jana Kovar en dan Lauren O’Sheridan bij hem staan. Ze dronken hun koffie naast hem, in stilte. O’Sheridan daagde daarmee zowaar Rachel Kyle uit. Zhaò Fai slenterde ook naar hen toe. Doriant sprak aan de zijkant met Sara Jansen, beide stapten naar Jan toe, en even later ook Thomas Denis. Sandström leek iets te willen zeggen aan Jan, maar vóór hij dat kon doen kwam Andrew Raga op hen toe, en Sandström geraakte niet tot bij Jan.

Raga liep dan plots naar Jana toe. ‘Ik hoorde dat je niet met je eigen auto naar hier bent gekomen. Na de sessies kun je weer naar Brussel geraken met mij.’

Raga veronderstelde dat Jana dit niet zou weigeren. Met Raga kon ze meer te weten komen van de hogere kringen van Travtelio en van de aandeelhoudende bedrijven.

‘Dank u voor het voorstel,’ antwoordde Jana, ‘ik rijd terug naar Brussel met Jan Stevens.’

Haar toon was koel en beslist.

Raga kroop ineem alsof hij gebeten was door een insect, keerde zich abrupt op zijn hielen om en ging praten met Akerlund en Kyle.

Jana zei dan tot Jan, goed hoorbaar voor een echt verbaasde Sandström die hen bleef aankijken, ‘zullen we wegrijden in een half uur?’

‘Natuurlijk, dat is goed,’ antwoordde Jan. ‘Weet Lauren O’Sheridan al dat je met mij meekomt? Je zult je koffer naar mijn auto moeten overbrengen.’

‘Ik heb mijn koffer al uit haar wagen gehaald. Ik liet hem in de lobby staan,’ fluisterde Jana, en ze stapte weg uit de groep.

‘Rijdt jij Kovar terug?’ begon Sandström.

‘Ja, ik beloofde haar nog even Namen te tonen,’ antwoordde Jan.

Sara Jansen trok daarop Sigvard Sandström weg. Jan wandelde rond om afscheid van iedereen te nemen, dronk zijn koffie uit, en ging naar zijn auto. Hij wachtte daar. De andere managers kwamen ook uit het hotel, gingen naar hun auto en ze reden weg, zich afvragend wat Jan daar nog steeds deed. Dan zag Jan Jana en O'Sheridan komen. Jana droeg haar koffer. Ze liep naar Jan toe. Veel verraste gezichten, waaronder ook Akerlund en Kyle, keken naar Jana en Jan toen hij haar hielp instappen. Hij reed weg. Hij reed naar Namen.

Jan bracht zijn wagen naar een ondergrondse parking in het centrum van Namen. Hij nam Jana mee naar de oude marktplaats en hij toonde haar de kleine straten rond dat plein. Hij ging met haar tot aan de Kathedraal van Saint Aubain, en liet haar de magnifieke Kerk van Saint Loup bewonderen. Deze vertegenwoordigde alle pracht van de Naamse Barok. Hij vertelde haar hoe de dichter Arthur Rimbaud nog geslapen had op de harde arduinen trappen van die kerk. Jan had haar graag de schilderijen van Henri Blès getoond in het museum voor Oude Kunsten, maar het gebouw was reeds gesloten. Jana wou de winkels in de hoofdstraat bekijken, dus bracht Jan haar naar daar, en ze wandelden de twee zijden van de straat af. Jana ging twee winkels binnen en kocht een broek en hemden. Jan vertaalde. Hij toonde haar nadien ook de winkeltjes van antiek en juwelen, een oeroude winkel van klokken, en een winkel waar authentieke glazen juwelen van het Venetiaanse Murano verkocht werden. Daarna slenterden ze langs de oevers van de Samber, van waaruit ze mooie zichten hadden op de citadel. Ze keken over de Samber heen vanaf een zeer oude brug die zeker vijfhonderd jaar geleden gebouwd was. Van daar nam Jan haar mee naar de Rue des Brasseurs, en naar een zeer klein en zeer typisch Naams restaurant. Hij had al vanuit het hotel een tafel gereserveerd, enkele uren geleden. Ze zaten vóór elkaar aan een hoektafel, naast een venster dat uitgaf op de straat. Het eten was uitstekend, de atmosfeer gezellig en blij, en de dienst tussen twee schotels in bijzonder langzaam, wat hen echter zeer goed uitkwam omdat ze veel aan elkaar te vertellen hadden. Een lokale zanger kwam het restaurant binnen en hij zong enkele deuntjes in het Naamse dialect. De gasten die dat dialect kenden vergezelden snel de zanger. Het restaurant zong. Glazen werden hoog geheven en toejuichingen klonken luid. Jan lachte voor het eerst in drie dagen, en Jana merkte dat op en ving hem op die lach.

Ze verlieten het restaurant redelijk laat. De straten van Namen lagen al verlaten. Het regende weer. Ze hadden gelukkig hun regenjassen mee. Jana nam de arm van Jan. Jan vouwde zijn arm over haar, en gedurende een ogenblik bleef zijn hand haar hand raken. Jana keek naar hem, maar ze trok haar hand niet weg.

‘Deze Jan kan ook een haai zijn,’ dacht ze, ‘wees voorzichtig, meisje. Niet te snel! Toch is hij een lieve haai. Ik voel me rustig bij hem.’

Ze wandelden langzaam naar de parking, en Jan reed buiten en weer naar Brussel. Hij stopte zijn wagen vóór het appartement van Jana. Hij opende zijn auto voor haar, maar suggereerde niet haar verder te vergezellen. Hij wachtte echter tot ze door haar deur verdween. Jana keek niet om, en hij reed verder.

2

Niet lang na de sessies van de groepsvorming in de IT Divisie kondigde Bernard de Voncques, de President Personeelsbeheer van Travtelio, het “Employee Skill Category System” aan, de “Vaardigheidscategorieën van het Personeel”, of de VCP. Dit systeem zou voortaan in het bedrijf toegepast worden. De managers van Travtelio moesten de inhoud van hun betrekking definiëren, hun verantwoordelijkheden in termen van budget en personen die ze bestuurden, en ze moesten schatten in welke mate hun werk nog andere budgetten beïnvloedde. Ze kregen daartoe ook een vragenlijst die ze moesten beantwoorden. Een rooster van vijftien categorieën

werd hen voorgesteld, elke categorie gedefinieerd in groeiende belangrijkheid van budget, vaardigheden en nodige studies, zodat de managers zich reeds een idee konden vormen van in welke categorie ze konden gesitueerd worden. Duizenden bladzijden beschrijvingen werden ingevuld en overhandigd aan de Presidenten en Vicepresidenten van de divisies, en aan de HR departementen van die divisies. Later werden gelijkaardige definities van werkinhoud voorbereid door de managers ten behoeve van hun personeel.

De bedoeling van de VCP was het salaris, de salarisgroei en de bonussen van het personeel op objectieve basis vast te leggen en zo eindeloze discussies over salarisverhogingen en salarisvergelijkingen eens en voor altijd te stoppen. De criteria om iemand in een bepaalde VCP te stoppen werden aanvaard in vele grote bedrijven. Het systeem was natuurlijk Amerikaans van oorsprong, en dus zo onpersoonlijk als maar enigszins mogelijk, maar ook marktgericht want salarissen voor een bepaalde VCP konden eenduidig vastgelegd worden volgens wat in andere bedrijven met gelijkaardige systemen betaald werd. Het VCP systeem was dus ideaal voor een HR Divisie, bespaarde op termijn veel werk uit voor de divisie, en het was zo onwrikbaar als de ijskap van Antarctica voor wie wou protesteren over zijn loon.

Na drie maanden van harde besprekingen in de Divisie Personeelsbeheer, kreeg elke werknemer van Travtelio een jobbeschrijving en een VCP categorie toegekend. De VCP categorie werd ook functiecode genaamd. Men kon natuurlijk protesteren wanneer men oordeelde dat zijn categorie te laag uitviel, maar het was strikt verboden informatie over zijn individuele categorie uit te wisselen. Dat was natuurlijk het eerste wat de Belgische managers en de werknemers deden, met ongeveer vijftig percent klachten als resultaat.

Na nog twee maand waren de meeste klachten als ongegrond verworpen, slechts enkele aanvaard, maar de VCP desondanks nergens veranderd. Veel werknemers van Travtelio liepen rond met grimmige gezichten. Nog later, wanneer iedereen aldus de gelegenheid had gekregen een laatste maal zijn of haar categorie te betwisten, en nadat de categorieën stabiel vastgelegd waren, werden salarisschalen en bonussen gehangen aan de categorieën. De schalen bestonden uit een minimumsalaris, een jaarlijkse groei en een bonus die afhankelijk waren van de jaarlijkse evaluatie, en een maximum waarboven men geen hoger salaris meer kon krijgen in die categorie, hoe goed ook de jaarlijkse evaluatie uitviel. Je huidig salaris kon hoger liggen dan dit maximum van je VCP schaal. Je werd dan niet verlaagd in loon, maar je kon ook voor vele, vele jaren niet hopen op een salarisverhoging, tenzij door promotie.

Jan Stevens vond zijn contributie tot IT zo laag geschat, en zijn VCP zo laag, dat hij waarschijnlijk bij Travtelio gedurende zijn gans leven aan hetzelfde salaris zou moeten blijven werken zonder enig vooruitzicht op verhoging van loon. Dat was omdat zijn huidig salaris veel hoger lag dan het maximumbedrag toegelaten in zijn categorie. Het interessante daaraan was dan weer dat hij zich niet meer moest uitsloven in zijn betrekking, want hoe hard hij ook werkte, zijn loon kon niet meer groeien. Hij kon nog wel een hogere bonus krijgen, en hij kon naar een promotie dingen in andere, hogere categorieën, maar de VCPs van zijn collega Directeurs lagen niet veel hoger. Promotie in zijn divisie was ook al niet mogelijk, buiten de betrekking van Vicepresident in IT, en die baan was aan een expat gegeven, aan Rachel Kyle. Jan kon natuurlijk een andere plaats zoeken in departementen van de zakenactiviteiten van Travtelio, maar dan in disciplines waar hij niet van hield en niet voor had gestudeerd. Travtelio zou ook nooit meer zulke banen gunnen aan een ambtenaar, iemand die nog steeds het Overheidsstatuut liet gelden. Jan voelde dat het bedrijf liever van buiten aanwierf, eerder dan nog ambtenaren te promoveren.

Thomas Denis stelde de beste conclusie, 'jullie, jongeren, jullie kunnen nu ofwel in vrede rusten, of jullie fortuin elders gaan zoeken, buiten Travtelio.'

Enkele Directeurs maakten zich die mening snel eigen, inderdaad, en gaven na enkele maanden hun ontslag. Rekruteringsfirma's begonnen Jan Stevens op te bellen om hem te vragen of hij Travtelio niet wou verlaten voor meer interessante, beter betaalde betrekkingen. Die rekruteringsfirma's hadden begrepen dat ze in Travtelio een reserve van hooggeschoolde, erg ervaren mensen hadden die ze konden aanspreken.

De aankondiging van Gerald Godelin om werknemers en managers elke drie jaar van baan te doen veranderen werd ook in actie gebracht. Het probleem was natuurlijk dat niemand een plaats wou aanvaarden met een lagere VCP voor hetzelfde loon. Je kon zulke een baan wel interessant vinden en een mooi toevoegsel in kennis en ervaring, maar een lagere VCP categorie betekende gezichtsverlies, minder groei in salaris omdat je huidig loon dicht lag bij het maximum van de lagere VCP, en lagere bonus. Mensen die in Brussel werkten en woonden moesten naar de provincies gestuurd worden, en omgekeerd, en het autoverkeer van of naar Brussel was hectisch. Veel werknemers begonnen zich zorgen te maken, want ze hielden van wat ze deden, en de meesten haatten het in een betrekking geduwd te worden die ze zelf niet gekozen hadden. De werknemers konden veranderingen aanvaarden waar ze zelf aan de basis van lagen, maar ze misprezen opgelegde veranderingen. Toch oefende Travtelio steeds meer druk uit op de managers om die veranderingen van baan door te drijven. Tengevolge de invoering van de VCP, die negotiaties over loon en functie-inhoud praktisch onmogelijk maakten, liep de weerstand tegen opgelegde veranderingen van baan hoog op in Travtelio.

Het duurde niet lang vóór alle zijwaartse veranderingen binnen dezelfde VCP categorie totaal stil vielen. Alle mutaties van betrekkingen werden heftig bevochten, tenzij hogere VCP categorieën toegekend werden en dus hogere lonen. Elke voorgestelde verschuiving werd verwelkomd met bitterheid en wrevel. De werknemers begonnen Travtelio in versneld tempo te verlaten, en diegene die eerst vertrokken waren natuurlijk de minst kwetsbare, de mensen met de meeste vaardigheden, de meest intelligente, de hardhoofdige maar ook de meest creatieve personen, de mannen en vrouwen die slechts konden vervangen worden door dure consultants. Binnen een VCP kon het management geen onderscheid meer maken tussen personen, tenzij met de jaarlijkse evaluatie, en die had slechts invloed op een klein en eenmalig deel van het loon.

Jan Stevens verwachtte elk ogenblik geduwd te worden in een baan in de IT Uitbating of IT Ontwikkeling departementen. Hij zag niet één andere persoon in de IT Divisie echter met het charisma of de interesse en bekwaamheid het werk waarin hij uitmuntte correct te verrichten. Michel Doriant had eendere gevoelens, en Michel vreesde de terugslag van de profilering van Namen uitgevoerd door Sandström. Michel Doriant kreeg wel een hogere categorie dan Jan Stevens, maar Mark Stephenson had waarschijnlijk nog een categorie hoger.

Jan Stevens, niet echt een directe manager van veel werknemers, was een leider voor velen. Hij kon in de vragenlijst van zijn categorie zelfs niet expliciet melden hoeveel buitenlandse consultants hij coördineerde in zijn virtuele teams. Hij was hun chef niet. Zijn contributie tot het bedrijf werd daarom onderschat in de automatische toekenning van categorie, en dat was het geval voor alle personen in gelijkaardige posities van de andere divisies.

Jan beschouwde zich op een vreemde manier echter gelukkig. Hij had lang gearzeld om Travtelio te verlaten, omdat hij niet van veranderingen hield. Hij had te zeer zijn klein, zorgeloos leventje in Brussel en zijn aangename betrekking lief gehad. Hij begon zich nu voor te bereiden op een radicale verandering in zijn leven, op een nieuwe loopbaan. Hij had echter een bijkomend probleem in zijn hoofd met vertrekken, en hoe meer hij daarover dacht, des te meer kwam het beeld van Jana Kovar in zijn brein naar voor.

De nadruk en de problemen met de VCP categorieën lagen op het gebied van het personeelsbeheer, ondanks beweringen tot het tegendeel vanwege het hoger management van Travtelio. Als je een manager van veel werknemers waart, in commerciële vertegenwoordiging of in marketing werkte, of in verkoop, dan kreeg je waarschijnlijk een hogere categorie dan in Uitbating of Productie. Administratieve personeelsleden kregen slechts lage VCP categorieën toegekend, maar ook mensen die in onderzoek en strategie werkten werden in lage categorieën ondergebracht want ze konden noch met budgetten noch met veel onderhorigen pronken. De contributie tot het bedrijf was wel een factor die in rekening kon gebracht worden, maar die factor werd erg onderschat door de mensen die de categorieën bepaalden. Het was niet interessant een intellectueel te zijn in Travtelio. Contributie tot het bedrijf met creatieve oplossingen of nieuwe producten was veel minder waard voor de VCP dan hoofden, wat er ook in die hoofden stak.

Een stille oorlog over de VCP woedde bijgevolg in Travtelio. Iedereen sprak over de categorieën. De oorlog sleepte aan, verminderde slechts heel langzaam met de tijd, en verdween daarna ondergronds zoals een termiet een houten balk onzichtbaar opvrat. De werknemers van Travtelio hadden meer de VCP in hun hoofd dan de klantenzorg. HR, Personeelsbeheer, leek ook olie op het vuur te gieten door onwrikbaar te blijven. Rancunes rezen tot ongeziene pieken toen HR aankondigde dat de categorieën elke drie jaar zouden aangepast worden aan de marktrealiteit. Met markt werd natuurlijk begrepen de HR markt, de prijzen waaraan personeel kon aangeworven worden. Voor alle werknemers kon dat slechts één ding betekenen: lagere VCP categorieën voor iedereen, lagere lonen per VCP en lagere bonus na evaluatie. Als je aangeworven was met een hoog loon omdat er thans weinig specialisten zoals jij op de personeelsmarkt te vinden bleven, was die situatie morgen geëvolueerd en kon dus na drie jaar je loon gaan zakken met de VCP. De atmosfeer in Travtelio verzuurde. Mensen schreeuwden tegen elkaar, voelden zich onveilig in hun betrekking, weigerden elkaar nog te helpen. Ze wuifden met hun jobbeschrijvingen naar hun managers wanneer die hen vroegen iets te doen dat niet zwart op wit in die bladzijden vermeld werd. De echte slimme werknemers deden enkele malen zoals hun bevolen werd, en zonden dan een officiële aanvraag naar hun Departement Personeelsbeheer om een hogere categorie te eisen.

De President van Global Services, Eric Terhulsen, bemerkte natuurlijk de verslechtering van geestgesteldheid in het bedrijf, evenals de aankomst van veel nieuwe gezichten en van veel consultanten. Hij reageerde tijdens een Executive Board vergadering door voor te stellen de veiligheid in het gebouw te verstevigen. De Gedelegeerde Bestuurder Godelin stemde snel in. In de toekomst zouden veiligheidsagenten elke werknemer die zijn ontslag gaf, of die ontslagen werd, naar de uitgang begeleiden. De brieftassen en kartonnen dozen die ze meenamen werden onderzocht. De mensen die ontslagen werden kregen hun ontslagbrief onder de neus geduwd door veiligheidsmedewerkers en ze werden ogenblikkelijk uit het gebouw begeleid door een agent aan iedere zijde.

Aan de ingang en uitgang van de Wolkenkrabber werden meer controles op de inhoud van handtassen en aktetassen op onregelmatige tijdstippen 's avonds gehouden voor de werknemers die het gebouw verlieten. De personeelsleden mochten de Wolkenkrabber slechts verlaten met een draagbare PC in hun tas wanneer ze een briefje ondertekend door hun manager konden tonen dat ze daartoe toestemming hadden. Alle papieren dossiers die ze mee hadden werden doorzocht. De bewakers zochten ook naar CDs met vertrouwelijke Travtelio bestanden. Ze vergaten natuurlijk de USB geheugensticks in de vorm van balpennen die in zakken van broeken en vesten konden liggen. Een nieuwe USB geheugencil kon echter

evenveel gegevens bevatten als een oude CD. Men moest zelfs een briefje mee hebben om het bewijs te kunnen tomen dat een mobiele telefoon van Trivtelio mee naar huis mocht genomen worden. Wanneer iemand Trivtelio verliet met meer dan tien witte bladzijden Trivtelio papier in zijn tas, werd hij of zij verdacht van diefstal.

Andere inspecteurs wandelden gestaag doorheen het gebouw en die namen alle draagbare persoonlijke computers weg die niet vastgehecht waren aan de bureautafels met kettingen en sloten. Je kon je draagbare PC terugkrijgen op een speciaal bureau, en je moest dan beschaamd een hele uitleg doen, waarna je een preek over beveiliging moest aanhoren. Ook de paswoordbeveiliging werd strenger bewaakt. De identificatiebadges moesten te allen tijde zichtbaar gedragen worden. De HR managers moesten werknemers die hun badges niet openlijk droegen in de bedrijfsrestaurants, of in de liften, op het matje roepen.

De aankondiging die het meest verraste was de aanduiding van vervangers voor alle managers. Elke manager moest de naam opgeven van iemand die hem of haar kon vervangen gedurende lange tijden van afwezigheid, of in tijden van crisis. Niets leek meer onschuldig, maar het was dikwijls heel moeilijk voor managers een dergelijke naam te noemen. Een manager moest kiezen tussen de bekwaamste medewerker en diegene met wie hij of zij het meest bevriend was, die zijn of haar vertrouwing was. De werknemers die aldus aangeduid werden kregen snel de naam van kroonprins of kroonprinses. Jaloersheden braken los in groepen waarin voordien iedereen elkaar vertrouwde. De kroonprins werd het doelwit van plagerijen vanwege collega's. Een moeilijke taak werd naar de kroonprins gestuurd.

Mark Stephenson noemde Petr Tuma als zijn kroonprins, niet Michel Doriant, maar Tuma werkte met een contract van consultant, zodat hij geen Belgische werknemers kon rondbevelen. Dat detail werd geriefelijk over het hoofd gezien.

3

Tijdens een vergadering van een vakbond van Trivtelio te Brussel, moesten de permanente vertegenwoordigers van de bond boven de massa uit schreeuwen om gehoord te worden. Drie syndicaten waren vertegenwoordigd bij Trivtelio. Deze vakbond was steeds de meest lawaaierige en meest agressieve geweest van de werknemersverenigingen die bij Trivtelio vertegenwoordigd waren. De vergadering was bijeen geroepen om de laatste ontwikkelingen van de Bestuurraad over de vaardigheidscategorieën van het personeel, de VCP, te bespreken, alsook de daarmee verbonden jaarlijkse evaluaties, de binding met de lonen en de bonusschema's. Iedereen haatte de schema's en de veranderingen, en iedereen sprak pessimistisch en negatief over de veranderingen die thans ingeleid werden. De vertegenwoordigers van de werknemers vreesden ook de vele reorganisaties in de departementen, de wijzigingen die nadelige effecten konden hebben op de categorieën en bijgevolg op de lonen. Ze laakten het gebrek aan vertrouwen van het management van Trivtelio in haar werknemers. Gelaakt ook werden de nieuwe software applicaties die de herstellingstijd bij klanten tot vijftien minuten beperkte, welke ook de panne of de levering was, en de toegevoegde statistieken die zonder pardon aan het einde van het jaar zouden aantonen welke herstellende hun objectief van vijftien procent van de herstellingen beëindigd in die tijd, niet gehaald hadden. De vertegenwoordigers van het syndicaat riepen op tot staking.

Hugo Martin schreeuwde met zijn twee handen langs zijn mond, 'we moeten dit management een les leren, nu direct! Als we nu niet hard toeslaan zullen nieuwe maatregelen ons nog meer stress opleggen, erger dan in eender welk ander kapitalistisch land. De bazen moeten lijden opdat ze de volgende keer twee maal zouden nadenken als ze ons weer met bijkomende

maatregelen tot hun slaven willen maken. We moeten nu reageren en aan de wereld zeggen wat er gebeurt in dit bedrijf!’

Hij genoot veel bijval van zijn makkers, van wie de helft opstond van hun stoelen en met hun armen en gebalde vuisten woedende gebaren maakten naar de spreekstoel.

Een andere arbeider riep, ‘hoe lang nog laten we dit management maar begaan? Alles waarvoor we in het verleden gevochten hebben wordt op tafel gelegd voor overleg en dan weggevaagd. We worden een nieuw tijdperk van slavernij ingesleurd! We worden beschouwd als zijnde dieven en domoren! De productiequota’s worden elke maand naar boven opgetrokken, en we staan constant onder grotere druk. De objectieven voor de bedieningstijden gaan omhoog. Onze categorieën worden verlaagd en onze lonen worden beknot. Genoeg! Genoeg! Staking!’

Het woord staking werd uit driehonderd kelen geschreeuwd. Meer gebalde vuisten werden de hoogte in gebracht. Enkele tonen van de Socialistische Internationale werden gezongen.

Op het podium stond de Algemene Secretaris van het syndicaat van werknemers van de industriesector van Travtelio recht uit haar stoel. Ze deed teken aan de man die achter de spreekstoel stond weer te gaan zitten, en zij ging nu zelf naar het rostrum. Ze opende haar armen breed om te proberen met haar autoriteit de menigte stil te doen worden. Ze moest daar verscheidene minuten blijven staan vooraleer het gemoed van de massa kalmeerde en het schreeuwen ophield, zodat ze kon beginnen te spreken.

‘Kameraden,’ riep ze, ‘ik moet om uw geduld vragen! We kunnen niet zo maar de tak waarop we zitten doorzagen! U zowel als ik, weten wat er in de wereld gebeurt. We kunnen ons bedrijf niet in gevaar brengen want veel andere privé ondernemingen, Belgische en buitenlandse, staan klaar om ons werk van ons weg te nemen.’

‘Offshore outsourcing vanuit Aziatische en Oost-Europese landen doen dat nu al! Weg met outsourcing!’ riep een eenzame stem luid, en het geroezemoes werd weer luider, maar de man werd tot stilte genoopt.

De Secretaris van het syndicaat vervolgde, ‘wij en u moeten erkennen dat Travtelio de werkgelegenheid garandeerde en die belofte nagekomen is. Milde prepensioneringsplannen werden voorgesteld aan ons en met ons besproken, en die zullen binnenkort voorgelegd worden aan u en tot uitvoering gebracht. De vorige plannen van Travtelio werden uitgevoerd tot onze tevredenheid. Travtelio is edelmoedig geweest. De verhogingen van productiviteit die Travtelio vraagt zijn niet onredelijk, en vergelijkbaar met wat bestaat in andere industrieën. Ze zijn niet hoger dan wat we kunnen leveren. Dit gaat toch niet onze krachten te boven. Zijn we niet de beste werkers van dit land? Bezit ons land niet de hoogste productiviteit in de wereld?’

‘Ja, wij zijn de besten,’ riepen vele monden.

‘Stakingen zonder degelijk verantwoorde redenen blijven zinloos op dit ogenblik,’ riep de Secretaris, en ze sloeg met haar vuist krachtig op de tafel van haar spreekstoel.

‘Staking is een machtig wapen dat we slechts mogen gebruiken in tijden van grootste noodzaak. We kunnen nog steeds negotiëren met Travtelio! Het management van de onderneming heeft een permanente vertegenwoordiger van de Bestuurraad toegewezen om met ons te praten, een Directeur voor Syndicale Relaties met de werknemersbonden. We ontmoeten die delegatie, alle bonden samen, nu elke week minstens een volledige dag, en we bepraten al de thema’s die u daarnet zo krachtig hebt aangehaald. We zullen die maatregelen verder in uw naam bespreken. We zullen de uitvoeringsmodaliteiten op tafel leggen, en u verdedigen tegen excessen. We kunnen echter Travtelio niet doden door het te dwingen minder performant te zijn dan vergelijkbare ondernemingen, door moderne managementtechnieken te weigeren. Daarom vraag ik u kalm te blijven en te blijven werken,

en ons de acties van een normaal syndicaat verder te laten zetten door u te vertegenwoordigen in de comités die we samen met Travtelio opgezet hebben!’

‘Die vrouw en haar comités zijn uitverkocht!’ riep Hugo Martin. ‘Ze praten in de mooiste suites van de chiekste hotels van Brussel. Travtelio betaalt hen gastronomische diners, gratis studiereisjes, mobiele telefoons en bedrijfswagens. Ze worden uitgenodigd te komen eten in het eersteklas restaurant de Kosmos van de Wolkenkrabber. Uitverkocht! Uitverkocht!’ De ganze zaal schreeuwde, ‘uitverkocht! Uitverkocht!’ maar in feite geloofden slechts weinig werknemers echt dat hun syndicale vertegenwoordigers betaalde agenten waren van de Bestuurraad van Travtelio. De Secretaris van de vakbond opende weer haar armen wijd, en deed teken dat ze de zaal wou doen zwijgen om verder te kunnen praten.

Ze sprak opnieuw, ‘kameraden! Ik herinner u aan onze belangrijkste objectieven! We wensen werkgelegenheid voor al onze leden. We willen betere prepensioneringsschema’s tijdens reorganisaties. Die prepensionering voorstellen van Travtelio zijn voor ons bijzonder belangrijk omdat we dezelfde soorten initiatieven kunnen eisen van andere ondernemingen. De reorganisaties moeten eerst met ons besproken worden vooraleer ze geïmplementeerd worden, zodat we de effecten zouden kunnen schatten. We kunnen echter de reorganisaties niet tegenhouden, want de wereld rondom ons verandert voortdurend en snel. De Europese Unie evolueert naar verdere liberalisatie van de markten en naar meer kapitalistische lijnen in de economie. We moeten die voortgang bevechten, maar dat kan niet hier gebeuren, wel echter op het globale, Europese vlak, en dat is waar we constant werken samen met onze Duitse, Italiaanse en Franse kameraden. W kunnen dat gevecht niet winnen in ons klein landje alleen, want dan zouden we slechts bedrijven zoals Travtelio doen sterven en buitenlandse ondernemingen Travtelio laten begraven met producten en diensten aan lagere prijzen, opgegeten door bedrijven die nog lagere lonen en nog strengere werkvoorwaarden toepassen. Laat ons bijgevolg onze job doen! Als stakingen nodig zijn zullen we u oproepen tot staking, al de vakbonden samen! Ondertussen, herhaal ik, laat ons verder ons uiterste best doen voor u in besprekingen met Travtelio!’

Hugo Martin zei nu niets meer, want wat ook hij contesteerde werd verdrongen in de algemene schreeuw van, ‘laat het syndicaat zijn werk doen! Laat hun het werk doen!’ ‘Die vrouw en die venten zijn uitverkocht, uitverkocht, zeg ik jullie,’ schreeuwde hij nochtans verder wanneer de zaal wat stiller werd. ‘Ze blijven veel te zacht met Travtelio, met die bloedzuigers, terwijl wij aan het lijden zijn! Travtelio zou moeten lijden, niet wij!’ Niemand luisterde naar Hugo Martin. De kameraden herinnerden hem zich nu als een bullebak, een steeds oververhitte man die oncontroleerbaar was en dikwijls onredelijk, een ontegensprekelijke revolutionair. Martin ziedde van woede wanneer zijn kameraden niet meer naar hem keken als hij schreeuwde. Ze keken enkel nog naar de Secretaris achter de tribune. Martin liep plots weg uit de vergadering om zijn frustraties weg te drinken in de bar van de vergaderzaal. De harde kern van de gesyndiceerden hing daar reeds in volledig aantal. Hier vond Hugo Martin wel nog gehoor en sympathie van mannen en vrouwen die dachten zoals hij. Ze hitsten elkaar op met slagzinnen van oorlog en vernieling aan het adres van Travtelio.

4

Terwijl de kreten van de Werknemersvergadering van Travtelio het gebouw van de tweede grootste Werknemersbond deden daveren, zaten Andrew Raga en Jean-Gauthier de Buisseyre rustig in een stille hoek van het beste hotel van Brussel een glas Veuve Clicquot Champagne te drinken. Buisseyre was net aangeduid tot kroonprins van de President van Financiën van Travtelio, René Bastin. Bastin was zevenenvijftig, ambtenaar, en klaar voor een snel einde

van zijn loopbaan. Buisseyre was nu de eerste in lijn om de ouder wordende hoofdboekhouder van de onderneming te vervangen.

‘Mijn gelukwensen heb je met je aanduiding. Ik veronderstel dat de CEO, Gerald Godelin, die opgelegd heeft aan Bastin. Godelin houdt niet van René Bastin,’ begon Andrew Raga. ‘Ik wed honderd Euro met je dat Bastin binnen de vier maanden aan de deur zal staan.’

‘Die weddenschap neem ik niet op,’ antwoordde Buisseyre, ‘want Bastin zal inderdaad aan de deur gezet worden, binnen de twee maanden. Ik heb zijn ontslagbrief al gezien. Bastin houdt gesprekken met Godelin over de ontslagpremie. Dat betekent echter niet automatisch dat ik Bastin zal vervangen. Ik denk anders wel dat het zo zal gebeuren!’

De twee mannen dronken tegelijk.

‘Vond je onlangs nog iets interessants in de elektronische records?’ vroeg Buisseyre.

‘Niet in de archieven. Ik meen dat we nu wel voldoende gegevens verzameld hebben over Godelin om de man naar onze pijpen te doen dansen. Iets volledig anders is echter opgedoken, maar ik vraag me af of we het kunnen gebruiken.’

‘Waar gaat het over?’

‘De persoonlijke computer van Godelin blokkeerde. De mensen van het VIP bureautica team die gewoonlijk de apparaten van de Presidenten herstellen konden de fout niet vinden, dus brachten ze de PC naar de bureautica groep van Stephenson. Die groep heeft echte experts in PC systemen, een paar freaks. Die vonden wel wat er haperde aan de PC, een trivialeit eigenlijk, maar ze vonden meer!’

‘Wat dan?’ vroeg Buisseyre zonder veel aandacht aan Raga te schenken, want hij keek eerder naar een bijzonder mooie, grote, slanke zwarte vrouw die de lobby binnenkwam.

‘Ze vonden een hele reeks verdoken bestanden op de PC, bestanden waarvan de naam niet verscheen in de gewone lijst van bestanden, verkregen met de meest normale systeembevelen. De verborgen bestanden bevatten pornografische foto’s. De meeste foto’s waren totaal onbruikbaar, behalve dan om te bewijzen dat Godelin vreemde genoegens had. Ze toonden slechts naakte mannen en vrouwen in obscene houdingen. De venten van het PC-team liepen direct naar Stephenson en toonden hem de foto’s. Stephenson zond hen weg, bedreigde hen met ontslag als ze iets daarvan deden uitlekken. Stephenson zocht verder de PC af, keek naar alle foto’s, en kopieerde ze. Hij vond ander andere vijf foto’s van Godelin naakt in de armen van twee erg jonge, naakte meiden!’

Buisseyre zat nu heel recht in zijn zetel en vergat even zijn Champagne. ‘Waar zijn de foto’s nu, waar is de PC?’ vroeg hij.

‘De draagbare PC werd al teruggegeven aan Godelin. Stephenson gaf de PC terug via de VIP groep aan Emma Wauters, zei dat de fout klein was en direct opgelost. Godelin heeft zijn PC al terug, vindt waarschijnlijk zijn secretaresse een genie, en weet de weg niet die zijn apparaat afgelegd heeft. De VIP bureauticagroep gaf de PC terug twee uur nadat het probleem zich voordeed. Ik denk niet dat Godelin vermoedt dat zijn verborgen bestanden ontdekt zijn. Hij kan de VIP groep ondervragen, maar Stephenson bedreigde ook die groep iets te zeggen over het inbrengen van de PC in de centrale groep. Stephenson bedreigde eveneens, zoals ik zei, de twee experts in dit laatste team. De vrouw van de VIP groep die de PC teruggaf weet niets af van de speciale inhoud. Niemand, tenzij Stephenson, heeft de beelden met Godelin gezien!’

‘Ben je daar helemaal zeker van?’

‘Ja, natuurlijk. Stephenson bevestigde dat allemaal, en ik geloof zijn verhaal.’

‘Heb je de foto’s?’

‘Die heb ik inderdaad. Ze staan hier op deze USB geheugenstick. Ik deed Stephenson zweren dat hij geen andere kopie had, maar het zou me verwonderen moest hij niet ergens toch een kopie hebben behouden. Ik maakte trouwens ook een kopie. We kunnen doen met Godelin wat we maar willen,’ vervolgde Raga.

‘Ja, maar nu kunnen we niet meer doen wat we willen met Stephenson, en als we die foto’s gebruiken weet Stephenson waar ze vandaan komen,’ merkte Buisseyre droogjes op. ‘De dingen zijn nooit zo eenvoudig als je denkt, Raga. We mogen niet onder verdenking van chantage komen in ons milieu. We kunnen niet verbonden worden met die foto’s.’

Raga was verbaasd. ‘Zeg je me nu dat we ze niet kunnen gebruiken?’

Dat heb ik niet gezegd,’ antwoordde Buisseyre. ‘We moeten nu slim zijn en discreet. We hebben al veel materiaal verzameld over Godelin en Bastin. Er is een gemakkelijke weg naar buiten voor Bastin. We hoeven niets speciaals te ondernemen tegen Bastin. We moeten slechts nog even op zijn ontslag wachten. Ik moet ageren om de functie van President Financiën toegewezen te krijgen. Daarvoor heb ik nog Godelin nodig. Pas daarna, enkele maanden later, kunnen we Gerald Godelin aanpakken, zacht en rustig aan. Het wordt tijd voor jou te bepalen wat je eigenlijk uit onze associatie wil halen, Andrew.’

‘Ik realiseer me dat ik niet zoiets als Gedelegeerde Bestuurder kan worden in Europese bedrijven zoals Travtelio. Wanneer jij CEO wordt, zal President Financiën me volstaan,’ antwoordde Raga. ‘Mijn salaris zal natuurlijk veel hoger worden dan het huidig hongerloon van Bastin.’

‘Natuurlijk,’ grinnikte Buisseyre.

‘En mijn contract zal een paar extra bonusschema’s bevatten en een deftige gouden parachute.’

‘Ik had niet minder verwacht.’

‘Niet het soort van bonussen waar je vandaag nog aan denkt, Jean-Gauthier, veel meer lucratieve bonussen!’

‘Wat bedoel je?’

‘Ik heb nog meer informatie voor je! Via mijn contacten in de States hoorde ik dat de Amerikaanse en Zweedse aandeelhouders zich van Travtelio al zullen terugtrekken een jaar van nu. Ze wilden een strategische reeks van bedrijven opkopen en tussen die een fusie creëren tot een reusachtig wereldwijd consortium, maar de Europese bedrijven worden hen te duur. Hun strategie lukt niet meer in Europa. Het geld ontbreekt hen. Dus willen ze ook weg van Travtelio.’

‘Dat was te voorzien,’ was de reactie van Buisseyre. ‘En dan wat?’

‘Dus jij, als nieuwe CEO, kan dan voorstellen Travtelio naar de Aandelenbeurs te brengen en aandelen aan het grote publiek aan te bieden! De Belgische Regering heeft trouwens ook geld nodig.’

Buisseyre morste zijn Champagne. ‘Dat is een interessant en logisch idee!’

Raga sprak verder. ‘Onze contracten, mijn vriend, moeten bepalen dat in zulk een eventualiteit een aantal aandelen aan ons moeten gegeven worden als we van de introductie van Travtelio op de Aandelenbeurs een succes maken, wat met de consultancyfirma’s die we kunnen inzetten geen probleem zal zijn.’

‘Ja,’ mijmerde Buisseyre langzaam, de mogelijkheden in zijn hoofd combinerend. Hij dronk met delicate lippen aan zijn schuimwijn vooraleer iets te zeggen.

‘Dat zou fijn zijn, is het niet? We geven aan het management aandelen opdat ze zich meer geëngageerd zouden voelen hogere opbrengsten binnen te brengen. Geen Raad van Aandeelhouders zal dat weigeren! Dat opent ongeziene mogelijkheden! Dank je om dit te melden. Natuurlijk moeten we onze contracten zorgvuldig opstellen. We gaan zeer rijk worden, mijn vriend!’

‘Inderdaad. We moeten echter zeer voorzichtig tewerk gaan met alles. Zie je, Stephenson gaf ons bijvoorbeeld anonieme gebruikersidentificaties en paswoorden om toegang te nemen naar de elektronische archieven en om de financiële gegevens van Travtelio te analyseren. Eerst moeten een aantal van die financiële gegevens uitsijpelen voordat jij President Financiën

wordt, want anders kunnen die nog aan jou toegeschreven worden. De identificaties zijn moeilijk naar ons op te sporen. Onze namen zijn niet direct verbonden aan de userids, en de IP adressen kunnen niet naar de fysieke adressen van onze PCs leiden. Dat kan niet tenzij sondes op onze verbindingen geplaatst worden op het ogenblik dat we de toegangen gebruiken. Ik hoorde echter onlangs dat een audit van het Data Warehouse gaande is in de IT Divisie.'

'Wat heeft een audit met ons te maken?'

'De archieven en de berichten waartoe we toegang namen zitten in het Data Warehouse. Heb je nu genoeg materiaal voor je acties? Zo ja, dan stel ik voor te stoppen met naar het Data Warehouse te gaan, en de userids die we gebruiken te sluiten. Dat moet het totaal onmogelijk maken ons op te sporen.'

Buisseyre dacht een ogenblik na.

Hij zei, 'we hebben voldoende informatie. We hebben bewijzen van enige vuile trekken in de boekhouding en van constructies die op het illegale af zitten. We hebben voldoende modder om naar Godelin te gooien. Nu dat ik weet wat er allemaal in Financiën gebeurt, kan ik elders meer bewijzen vinden. Sluit die userids af zo snel als mogelijk.'

'Goed. Beschouw dat als gedaan. Dat betekent dat er slechts één persoon overblijft die weet wat we gedaan hebben.'

'Mark Stephenson!' riep Buisseyre uit. 'Wat vangen we met hem aan? Ik wil hem uit de weg tegen de tijd dat we onze zetters plaatsen op het grote schaakbord!'

'Hij moet gaan, ja. We zouden hem weer naar de Verenigde Staten moeten kunnen verschepen, naar een plaats waar hij ons niet kan en niet zal in verlegenheid brengen.'

'Kun jij daarvoor zorgen?'

'Ik denk dat ik hem kan verleiden een mooie betrekking aan te nemen aan de andere kant van de oceaan, met een nieuw huis betaald door mijn bedrijf, en zo verder. Maar ik zal je hulp nodig hebben in dat verband, bij Godelin en Akerlund.'

'Die hulp heb je!' ging Buisseyre dadelijk akkoord. We moeten afspreken hoe stap voor stap nu vooruit te gaan. Zeg me eerst wie die Data Warehouse audit leidt!'

5

Sara Jansen zat in het bureau van Michel Doriant, zo neergezakt in een zetel aan de andere zijde van de kleine, ronde vergadertafel van Doriant, dat ze nog een halve meter kleiner leek. Doriant hing eveneens meer in zijn zetel dan hij er in zat, tegenover Sara. Ze waren bezig de teambuilding sessies van Namen te bespreken. Eigenlijk had Sandström Sara gezonden, want hij wou weten wat de reactie van Doriant was, maar Sandström had niet de moed opgebracht zelf de vroegere IT Uitbating Directeur te confronteren. Sara nam de gelegenheid te baat. Ze had echter niet verwacht hoe erg terneergeslagen Doriant zich voelde.

Doriant vroeg, 'wat zal er nu met mij gebeuren? Twee jaar geleden verliet mijn echtgenote me om weg te lopen met één van mijn vroegere vrienden. We wilden met beider goedkeuring in minnelijke schikking scheiden, maar die procedure sleept maar aan en aan, en ze doodt me langzaam! Mijn vrouw wil steeds maar meer geld van me. Ze heeft al een arme man van me gemaakt, hoewel haar minnaar rijk is en veel meer verdient dan ik. Ik heb twee kinderen, een jongen en een meisje. Beide zijn al volwassen en uit het huis, ze leiden hun eigen leven. Ik blijf alleen achter. Het zal nog een geluk zijn als ik in mijn eigen huis kan blijven wonen, want mijn vrouw wil dat verkopen in het openbaar via een notaris en er de helft van in haar zakken steken. Ik moet ergens de helft van de waarde van mijn huis vinden en dat geld overhandigen aan mijn vrouw, plus een heftige toeslag om haar er van te weerhouden het publiekelijk te laten verkopen. Ze heeft nooit een cent in dat huis toegestoken, maar ze wil het

hoogste bedrag! Mijn kinderen geven mij en mijn vrouw de blaam voor de scheiding, maar ze pakken vooral mij aan. Mijn zoon is zo kwaad op mij dat hij weigert me nog te zien. Mijn dochter schijnt me iets minder de schuld te geven. Na dat allemaal verloor ik mijn betrekking van Directeur van IT Uitbating, waarop ik nochtans heel fier was. Ik zit nu vast in een miserabele situatie bij Travtelio, en ik vraag me af wat ik hier nog doe. Mijn vroegere medewerkers zijn tactvol, maar anderen misprijzen me ook, en ik moet wel opmerken uit de hoeken van mijn ogen hoe ze met me zitten te lachen. Ik voel hun spot en leedvermaak in mijn rug. En ten laatste, tijdens die verdomde sessie te Namen kruisigde die domme vragenlijst me als iets anders dan een manager. In andere woorden, ik ben een mislukkeling in mijn privé leven, en mijn professioneel leven is een puinhoop. En jij vraagt me hoe het met me gaat?’

Sara Jansen probeerde toch een beetje Doriant te troosten, ‘Akerlund houdt je hier voor twee redenen, Michel. Hij heeft een correct advies nodig betreffende de voorstellen van Stephenson, en hij heeft het nog steeds in zijn hoofd je weer in het zadel te plaatsen na het Stephenson tijdperk. Dat is toch niet zo negatief! Akerlund en Sandström hebben veel bedenkingen bij Stephenson als Directeur, zelfs al zeggen ze dat niet luidop en in het openbaar. Je bevalt aan Akerlund en hij wil je wel terug het bevel geven over IT Uitbating, maar hij kan dat op dit ogenblik niet doen omdat Godelin te erg slecht reageerde op de computeruitvallen. Heb geduld met Akerlund! Hij wacht op het juiste ogenblik om je terug te halen.

Voor wat betreft de profilering van Sandström, die trouwens ook niet zo best uitviel voor mij, daar hoef je je ook geen zorgen over te maken. Sandström zei me dat de profielen slechts dienden opdat hij beter zou weten hoe de mensen aan te pakken, onafhankelijk van wat ze presteerden. Hoe iemand zijn baan uitvoert is veel belangrijker, zei hij me, maar met het profiel weet hij beter hoe met de mensen te praten en hen richting te geven. Je hebt bewezen een degelijke Directeur van IT Uitbating te kunnen zijn, op die laatste computerpannes na die je moeilijk aangewreven kunnen worden, en Sandström realiseert zich dat wel. Jan Stevens heeft je wellicht niet verteld dat hij ook bij Akerlund aangedrongen heeft, en benadrukt dat die uitvallen niet konden vermeden worden met de huidige procedures en de huidige stand van de technologie. Stevens ondersteunde je volledig!’

‘Het kan me niet meer schelen wat Sandström zegt en doet. Hij doet maar, wat hij ook wil, nu!’

‘Mensen zoals Sandström handelen slechts en geven slechts advies in tijden van crisis, Michel. Sandström doet me denken aan een elite legerpeloton. Die pelotons worden slechts zelden ingezet in oorlogstijd, voor korte perioden, maar ze hebben jaren training achter zich. Sandström verzamelt informatie over mensen en hij gebruikt dat hoogstens één of twee maal per jaar. Natuurlijk praat hij met Akerlund, maar dan om de eigen, persoonlijke beslissingen van Akerlund aan te vullen, niet op algemene onderwerpen van Personeelsbeheer.’

‘Dat laat me nog steeds in een zeer vreemde, pijnlijke situatie, Sara!’ Doriant schudde zijn hoofd.

‘En dat laat mij in een pijnlijke situatie, en Jan Stevens ook, en Thomas Denis ook, en ook elke andere Belgische manager zonder uitzondering, Michel. Ieder van ons moet scherp uitkijken. De expats zijn over ons heen gegroeid, over ons allen!’ antwoordde Sara Jansen. ‘Het vreemde van de zaak is, dat we eigenlijk vervangen worden door expats die niet langer dan twee of drie jaar bij Travtelio zullen blijven. Mensen zoals Akerlund en Sandström weten dat als ze de huidige managers ook officieel vervangen door expats, binnen twee jaar Travtelio een kerkhof zal zijn. Er is eenvoudigweg geen degelijke opvolging, hier, buiten de vroegere en huidige Belgische managers. Als de Belgische managers allemaal aan de kant gedruimd of aan de deur gezet worden, dan blijven er wanneer de expats vertrekken gewoon

geen managers over van het correcte niveau, met de juiste ervaring en het vertrouwen om de zaken verder te zetten.'

'Ach wat? En wat dan ook, Sara? Trivtelio kan nieuwe mensen aanwerven, uit de ganse wereld!'

'Dat kan het inderdaad. Aan welke kost? Veel hogere lonen moeten dan betaald worden. Geloof jij in het feit dat zogenaamde pure managers, zonder kennis van IT technologie, en zonder kennis van de wijze van zaken doen van Trivtelio, echt IT zouden kunnen leiden? Hoe lang zou het duren tot ze de ervaring bereikt hebben die jij kunt tonen?'

'Dat weet ik wel, Sara, maar Godelin en de andere Executives geven daar niet om! Zuivere managers zonder IT kennis kunnen inderdaad managers zijn, maar geen leiders. Wie kan dat wat schelen? Zakendivisies zowel als onze IT Divisie, moeten geleid worden door personen die weten wat ze doen, ervaring hebben opgedaan in gelijkaardige betrekkingen, en die snel een visie kunnen ontwikkelen voor de organisatie. Hoe zouden ze dat kunnen doen zonder enige kennis van de technologie of van onze werkwijzen? Ze zullen moeten berusten op de lagere managers, en die hebben we goed opgeleid, zodat wel nog gedurende tien jaar Trivtelio verder kan boeren zonder catastrofes. De lagere managers zullen natuurlijk de gek houden met de nieuwe Directeurs en de situatie schaamteloos misbruiken om te doen wat zij maar willen, en ik vrees dat wellicht die weg nog de minst erge zal zijn. Opnieuw, wie kan dat wat schelen bij ons huidige hogere management? Onze werknemers kiezen automatisch de zijde van de vertegenwoordigers van onze leveranciers, want die mensen kennen ze sinds meerdere jaren, ze delen hun interesse in IT, ze werden vriendjes met hen, kunnen iets van hen verwachten, en ze kennen hen beter dan hun nieuwe Directeur. Contracten van miljoenen Euro zullen meer en meer in het voordeel van de leveranciers vallen. Arm Trivtelio dan, maar ondertussen trekt niemand zich dat aan, Sara. Waarom zouden ze?'

'Weet je,' ging Sara Jansen verder, 'jouw probleem is dat je te trouw, te loyaal bent met Trivtelio. Dat kun je beter niet zijn, hoor! Jij en ik, wij kwamen hier aan en we verwachtten een levenslange loopbaan in dit bedrijf, in een Overheidsdienst, om de gemeenschap te dienen. We hadden niet slechts een betrekking; we hadden een missie, een zending. Trivtelio is een privé bedrijf geworden, een bedrijf met aandeelhouders. We vervullen nu onze betrekking, maar buiten ons salaris hoeven we geen dank meer te verwachten, van niemand, weet je! Vergeet trouw aan de onderneming! De hogere managers zijn hier ook slechts om rijk te worden. Als ze hun baan willen houden moeten ze alleen maar zorgen dat er winst komt, hoe dan ook, opdat de aandeelhouders tevreden zouden blijven. De rest, dienstverlening, de gemeenschap dienen, producten leveren, fier zijn over het bedrijf, en zo verder, dat is nog slechts klatskoek!'

'Dat realiseer ik me zeer goed,' zei Michel Doriant, zuchtend, en hij telde de vingers aan zijn hand. 'Wat een leven is dit? Er is werkelijk niets meer dat me nog interesseert in mijn leven!'

'Zeg dat niet,' riep Sara, maar ze kon moeilijk anders doen dan akkoord gaan met Doriant. Ze zagen al hun illusies duidelijk voor ogen. 'Blijf dan toch niet zitten zoals een kanarie die binnenkort opgegeten wordt door een kat! Haal je moed boven! De zaken kunnen alleen maar evolueren naar beter. Wees geduldig en laat het allemaal overwaaien. Dat is ook wat ik doe en wat Jan Stevens en Thomas Denis doen!'

Het hart van Sara Jansen barstte van empathie met Doriant. Ze wou haar hand op zijn schouders plaatsen en hem zelfs omhelzen, maar HR Directeurs deden zulke dingen niet. Ze wou haar leven delen met Doriant, maar ze bleef steken in haar oude demonen, zodat ze niet durfde uit te reiken naar hem. Sara had steeds erg geweten dat ze niet aantrekkelijk was, te ruw en onelegant om een aangenaam gezelschap te betekenen voor een man. Ze wist ook niet goed hoe tederheid te geven. Ze was te zeer gewoon haar onafhankelijkheid en hardheid te

bekrachten. Zelfs als ze een ander leven had willen leiden, was ze onbekwaam geweest haar wezen en wijzen te veranderen. Sara kon dichter geraken bij Doriant, hem beter leren kennen, maar hoe lang kon ze het uithouden bij een man? Was ze bekwaam haar eigen gewoontes en voorkeuren terzijde te schuiven om in de wereld van een man binnen te dringen, te doen zoals hij liefhad en niet zoals zij wou? Sara Jansen wist helder dat Michel Doriant haar laatste kans was om ooit met een man samen te leven. Ze kon wellicht wel samenwonen met iemand, maar dan niet met een depressieve man, met een wrak. Als ze intiemer zou worden met Doriant, dan moest hij eerst zijn huidige dieptes overwinnen. Tevens voelde ze zich al niet in een veel betere staat. Doriant, zuchtte ze, kon alleen maar over zijn degradatie heen geraken door in zijn oude functie hersteld te worden, en dat leek weinig realistisch als mogelijke uitweg. Hij kon Travtelio verlaten voor een andere betrekking in een ander bedrijf. Op zijn ouderdom en op de ouderdom van Sara, was zulk een verandering heelhuids absorberen praktisch onmogelijk, en dat probleem kon de vernietiging van hun leven veroorzaken.

Misschien was er toch enige hoop in de maak.

‘Ik geloof dat Akerlund en Sandström hun buik vol hebben van Stephenson,’ zei Sara. Ze aarzelde, en zei dan toch, ‘Stephenson blaast alle initiatieven af die hogere kwaliteit beogen in Uitbating. Hij weet niet hoe hij zich moet organiseren voor kwaliteit, en hij is geen voorstander van de definitie van strenge processen. Hij begrijpt niet dat zijn glorie kan liggen in het vastleggen van goed gedefinieerde procedures. De statistieken van fouten in alle domeinen gaan omhoog, spectaculair omhoog, en voldoende opdat zelfs Akerlund het zou opmerken. Heb wat geduld. Binnen enkele maanden kan de situatie drastisch veranderen. In elk geval ben je niet de enige persoon die het moeilijk heeft. Ik rijd in dezelfde trein als jij, en je zou verbaasd zijn te horen hoeveel anderen hetzelfde doormaken als jij!’

‘Denk toch ook een beetje na over mijn woorden,’ wou Sara zeggen,’ en houdt ook een goede blik over voor mij. Waarom probeer je niet me te verleiden? Ik ben niet mooi, maar ik heb veel te bieden. Moet ik je uitnodigen met mij te gaan eten? Stel ik je voor samen naar een concert te gaan of naar een tentoonstelling? Wil je me meenemen naar een voetbalmatch? Wil je met me slapen? Waarom zie je niet dat ik mijn warmte aan je wil geven?’

Sara Jansen zei niets van dit alles hardop aan Michel Doriant, en Doriant bleef met zijn hoofd in zijn handen zitten. Hij zat daar volledig ellendig, te zeer verloren in zelfmedelijden om aandacht te hebben voor de verlangens van een vrouw zoals Sara Jansen.

6

Jana Kovar moest verslag uitbrengen over haar project aan Jan Stevens. Haar bureau bevond zich op de vijfendertigste verdieping van de Wolkenkrabber, de verdieping waar de meeste expats hun bureau hadden. Ze wandelde door het Klooster en stapte in de lift van de Villa. De lift die aankwam was leeg, maar terwijl ze zich omdraaide om weer naar de deuropening te kijken, klaar om de knop in te drukken voor de verdieping van Jan Stevens, zag ze Andrew Raga na haar de lift in springen tussen de sluitende deuren.

Raga zei, ‘dag miss Kovar. Ik ga naar dezelfde verdieping!’

Raga stond naast haar, maar hij bleef haar nauwkeurig bekijken. Jana bemerkte hoe Raga haar van top tot teen opnam. Ze vond dat vervelend. Ze deed alsof ze niets bemerkte, want ze was wel gewoon aan dit soort van ongewenst onderzoek. Wanneer Raga echter doorging met haar te nadrukkelijk te bespieden, terwijl de lift omhoog schudde, wierp ze hem een verwijtende blik toe, en liet hem voelen dat zijn gedrag niet aangenaam was. Raga, verrast, keek plots naar het plafond. Hij schraapte zijn keel.

Hij vroeg glimlachend, ‘hoe gaat het met je project?’

‘Goed, goed,’ antwoordde ze, nu eveneens verveeld te horen dat Raga een banaal gesprek wou beginnen om te proberen haar milder te stemmen en misschien met haar te flirten. De lift stopte. Jana stapte uit, liep de gang van de Villa in, de gang die aan de ene zijde afgezet was met bureaupanelen en aan de andere kant met vensters en openingen die de patio toonden van het Klooster. Ze was nu ook niet op haar gemak de ogen van Raga op haar rug te weten.

Ze hoorde Raga achter haar zeggen, ‘we moeten spreken, jij en ik. Ik werk met de Executive Board. Voor mijn bedrijf in de Verenigde Staten moet ik bijhouden hoe de expat projecten vorderen, rapporteren hoe de aandeelhoudende bedrijven bijdragen tot de verbetering van Travtelio. Misschien kunnen we één dezer dagen samen eten, hier in het Clouds restaurant, of misschien op een avond in het centrum van de stad. Kan je dat bevallen?’

Jana voelde de hand van Raga op haar schouder. Ze schudde die hand af door plots terzijde te stappen, alsof ze iets wou bekijken dat beneden in het Klooster gebeurde. Ze keek over een open balkon van de Villa heen. Dan stapte ze snel verder, antwoordend, zonder naar Raga te kijken, ‘wij schrijven verslagen, mijnheer Raga, over hoe onze projecten vorderen. We houden ook elke maand vergaderingen met alle projectmanagers samen, gedurende welke we verslag uitbrengen, allen samen, over de vooruitgang. Ik zag u nooit op die vergaderingen, waar nochtans iedereen mag binnenlopen. U vindt al de statistieken in de verslagen daarvan. Voor de IT projecten is onze coördinator Jan Stevens. Hij kan u elk uur zelfs op de hoogte houden van wat we doen en waar we staan. Gelieve me nu te verontschuldigen.’

Jana reageerde niet op de uitnodiging om samen te gaan eten met Raga. Ze arriveerde bij het bureau van Jan Stevens, en liep snel achter Raga door, die verder ging. Ze beeldde zich zijn verbazing in haar plots te missen. Ze verdween achter de panelen die het bureau van Jan verborgen van de gang. Ze had een afspraak nu met Jan Stevens. Ze had niets te maken met Andrew Raga, en haar bedrijf was niet zijn bedrijf. Ze twijfelde er zelfs aan of Raga werkelijk op die verdieping van de Villa most zijn. Had Raga haar beslopen? Jana had ook al Andrew Raga zien flirten met Lauren O’Sheridan. Wat een vreemd spel was Raga aan het spelen?

Jan Stevens keek op van achter zijn tafel toen hij Jana Kovar met rasse schreden in zijn bureau zag binnenspringen. Toch lachte hij onschuldig en blij, zodat Jana ogenblikkelijk gecharmeerd was. Hij lacht toch mooi, warm, argeloos, dacht ze. Deze hier besluipt me niet, en ik ben blij hem te zien.

Jana ging zitten aan het bureau van Jan en ze stelde kort de vooruitgang van haar Data Warehousing audit voor. Het project vorderde volgens plan. De consultants zouden de audit volbrengen op tijd en binnen het voorziene budget. De onnodige bestanden die opgedolven waren zouden zoveel plaats op de geheugenschijven vrijmaken, zodat de kost van de studie kon herwonnen worden zelfs vóór het einde van het project. Software applicaties die niet meer nodig waren konden gestopt worden, hun onderhoudspersoneel toegekend aan de ontwikkeling van nieuwe zakenprogramma’s. In de computers konden voldoende processors vrijgemaakt worden om de groei van de komende drie jaar te garanderen zonder bijkomende kosten. Nog meer opbrengsten waren geïdentificeerd, zodat de voorstellen samen de kosten van de uitbating van de systemen met dertig percent konden verlagen. Een paar nieuwe domeinen voor het gebruik van het Data Warehouse in de klantenzorg konden gepresenteerd worden om veelbelovende winsten te genereren voor Travtelio.

Jan Stevens ontspande zich. Hij had verwacht dat dit project belangrijke kostenverminderingen kon opleveren, maar helemaal niet zo veel als hij Jana nu in zijn bureau hoorde opnoemen. Hij zei haar dan ook dat dit project zeer succesvol was. Ze had goed werk geleverd! Het project liep mooi, de consultants en de medewerkers van Travtelio klaagden niet en werkten naarstig samen. Hij vroeg Jana of ze nog steeds tevreden was met haar werk.

‘Dit was uitdagend maar ook zeer interessant voor mij,’ antwoordde Jana. ‘We hadden wel enige problemen, maar die zijn opgelost. Onze groep werkt puik. De samenwerking is beter dan ik verwachtte. Ik wist al wel iets af van Data Warehousing, maar ik leerde veel van de consultants. We zijn eigenlijk veel verder geraakt dan onze oorspronkelijke doeleinden. We konden twee weken geleden al gestopt zijn, maar ik ging akkoord om het resterende budget en tijd te besteden om een idee uit te diepen dat plots uit het niets verscheen. Ik hoop dat je me dat niet kwalijk neemt!’

‘Waarover gaat het?’

‘Eén van de consultants trok onze aandacht op een nieuw soort van machine die op de markt verscheen. Het is geen massieve computer met gespecialiseerde, kostelijke processors, maar een machine die samengesteld is uit honderden goedkope meervoudige processors die ook gebruikt worden in de doordeweekse servers. Zulke machine kost een heleboel minder dan diegene die Travtelio thans gebruikt. Het kan zijn dat sommige applicaties geen antwoordtijden meer kunnen leveren die onder de seconde blijven, doch antwoordtijden die in minuten of uren moeten geteld worden. Toch zien we dat niet als een groot nadeel voor het soort van vragen gesteld aan een Data Warehousing applicatie. De huidige applicaties moeten gemigreerd en aangepast worden, en enige waarschijnlijk volledig herschreven. Dat betekent wat investering, maar als die machine werkelijk goed bruikbaar is, kan Travtelio niet miljoenen Euro winnen in een vijfjaarlijkse periode, maar tientallen miljoenen Euro!’

Jan Stevens snakte even naar adem. ‘Dat ziet er te goed uit om waar te kunnen zijn!’

‘Wel, we menen dat het potentieel bestaat! We hebben experts van dat bedrijf uitgenodigd met ons een volledige studiedag te houden om de migratie van de programma’s te bespreken en om de kosten en mogelijke besparingen te berekenen. We hadden graag dat jij deel nam aan die vergadering. De consultants vroegen expliciet naar jou en Michel Doriant. Ze lijken jullie te kennen en te vertrouwen, jullie mening op prijs te stellen. Kunnen we de volledige groep op die vergadering uitnodigen, plus de experts van de leverancier, een dozijn in totaal, om hen misschien een fijne lunch in de Clouds aan te bieden? In een ontspannen atmosfeer komen we wellicht meer te weten!’

‘Mevrouw, wanneer je een wortel van tientallen miljoenen Euro laat bengelen voor mijn neus, hoe kan dan Travtelio een gratis etentje weigeren? Goed werk! Ik ben verbaasd! Dit is fantastisch nieuws!’

Jana was blij. Ze lachte. Dan trok ze een meer bezorgd gezicht.

‘Er is echter ook iets anders. We hebben een veiligheidscontrole uitgevoerd op de toegangen tot de Data Warehousing applicaties. Zoals je weet zitten in de gegevensbank ook de archieven van veel zakenapplicaties, van het berichtgevingssysteem, en zo verder. Dat betekent ook dat het de meest interessante plaats is om in Travtelio rond te snuffelen. We vonden een ongelooflijke wanorde! We ontdekten tientallen gebruikersidentificators, userids, die toegang gaven tot alle delen van de bestanden, userids van mensen aan wie niet echt die toegang had mogen gegeven worden. We vonden ook identificators die niet meer in gebruik waren, maar die nog steeds open stonden, klaar voor gebruik. Er is een ernstig beveiligingsprobleem met die.’

‘Wat bedoel je?’

‘De opruimingsprocedures voor ongebruikte userids waren onbestaand. Administratoren die het bedrijf verlieten lieten hun gebruikersidentificator actief, en niemand vaagde ze uit. Er is niet noodzakelijk een beveiligingsprobleem daarmee, omdat toegang van buiten het Travtelio intern netwerk onmogelijk is. Die toegang wordt gestopt in de firewall computers, maar de userids blijven rondhangen en kunnen aan mensen gegeven zijn die we niet kennen en die van binnen in Travtelio ongeoorloofde toegang nemen, al hebben ze daar het recht niet toe. We

hadden een vergadering met Michel Dorian over dit punt, en we bepaalden tot welke personen de userids toebehoorden, ten minste de meeste van hen. We menen dat geen kwaad verricht werd, want we konden bewijzen dat de toegangen stopten toen de mensen Travtelio verlieten. We kunnen dat aantonen met de elektronische logboeken van de toegangen. We hebben die userids allemaal uitgevaagd.’

‘Wacht even! Je sprak daarnet over de meeste van die userids. Niet over alle?’

‘Correct! En dat is het echt probleem. We eindigden met drie rare gebruikersidentificators die we niet terecht konden brengen. Michel Dorian beweerde steevast dat de userids nooit door hem, noch door zijn mensen gedefinieerd werden, noch werden toegekend aan personen die vroeger bij Travtelio werkten. Het Data Warehouse team schijnt ook niet te weten waar die userids vandaan komen.’

‘Hebben jullie iets gevraagd aan Mark Stephenson?’

‘Natuurlijk! Hij antwoordde botweg dat hij daar niets mee wou te maken hebben en dat hij daar niets van afwist. Toch hebben hij en Michel Dorian administratieve rechten op het Data Warehouse. Slechts vier mensen kunnen die gebruikersidentificators en paswoorden toegekend hebben. Dat zijn Mark en Michel en de twee systeemadministratoren. Zij allen weigerden te erkennen dat ze de userids gedefinieerd hadden! Eén van hen liegt!’

‘Misschien zijn dat overblijfsels van de administratoren van de leveranciers die nog dateren uit de tijd van de installatie van de computers. Aan wat soort van gebruikers werden de identificators toegewezen?’

‘Dat is het meest vreemde deel! We weten niet, helemaal niet, wie die identificators gebruikt. We weten niet hoe ze toegekend zijn, aan wie, door wie, en vanaf welk tijdstip. Ze hebben niet de structuur van normale userids van Travtelio, die steeds het personeelsnummer van de gebruiker bevatten. De verdachte identificators dragen willekeurige letters, geen cijfers! De informatie die bijkomend moet ingevuld worden om de naam van de gebruiker te bevatten is nonsens informatie. Eén van die gebruikers zou Pluto Dehond heten, de andere Donald Deend! We konden uitvissen dat de identificators zeer actief gebruikt werden tot ongeveer een week geleden. Alle activiteit van opzoeken van gegevens stopte dan abrupt, alsof iemand gehoord had dat we een onderzoek naar het gebruik van het Data Warehouse aan het uitvoeren waren.’

Jan keek verrast op. ‘Dat is zorgwekkend! Gegevens stelen van een bedrijf staat gelijk met diefstal van eigendom, net zoals alle andere diefstallen. Stelen is verboden! Dus iemand die niet door onze groepen kon geïdentificeerd worden had toegang tot onze meest vertrouwelijke gegevensbanken?’

‘Eén of tot drie of meer personen, Jan. Daar lijkt het op. Je zit met een mogelijk veiligheidslek, hier! De toegangen zijn natuurlijk slechts gebeurd zijn van binnen Travtelio. We controleerden en hercontroleerden dat. Het lek kan gebeurd zijn op eender welke gegevens van de zaken van Travtelio, op verkoopsgegevens en op andere financiële gegevens, en het kan ook gebeurd zijn op gegevens die beschermd zijn door de Belgische privacy wet. Er kan toegang genomen zijn tot persoonlijke gegevens. Privé mail communicaties kunnen gelezen zijn. We ontdekten dat allemaal gisteren. Het feit dat de toegangen zo snel en totaal stopten is verdacht. We staan nu voor een dilemma. We bespraken het probleem en besloten samen het aan jou voor te leggen. We kunnen de identificators nu actief laten en hun gebruik met programma's volgen, hopende zo de fysieke adressen op te sporen die leiden naar de apparaten, de PCs waarschijnlijk, van waaruit de toegangen genomen werden. Dat houdt natuurlijk de beveiligingsdeuren open, wat een potentieel gevaar is. Of we kunnen de identificators onmiddellijk uitvagen, doch dan het risico lopen nooit meer te weten te komen wie ze gebruikt. Wie beslist over die keuze?’

Jan Stevens dacht een tijdje na.

Dan vroeg hij, ‘kunnen de fysieke adressen niet teruggevonden worden uit de logboeken van vorige toegangen?’

‘Nee, dat kunnen ze niet! We moeten speciale opsporingssoftware plaatsen terwijl het Data Warehouse afgezocht wordt. Dat is helaas de enige manier om te ontdekken wie de gebruikers zijn, en dan nog zullen we slechts een apparaat vinden, een persoonlijke computer of een server. Wanneer we een activiteit detecteren kunnen we natuurlijk dadelijk naar die plaats lopen en hopen dat de gebruiker nog achter zijn toestel zit wanneer we aankomen.’

‘Betekent dat ook dat we iemand constant, dag en nacht, moeten blokkeren, speciaal om te wachten tot iemand op heterdaad gevat wordt?’

‘Ja en nee. De Data Warehouse groep kan de opsporingen activeren net op het ogenblik dat die bepaalde toegangen beginnen. Een alarmbericht kan dan automatisch verzonden worden. Maar om de gebruiker bij de kraag te vatten moeten we naar de plaats rennen. Anders vangen we enkel het toestel, maar niet noodzakelijk de gebruiker ervan!’

‘Wel, houdt dan de gebruikersidentificators voorlopig open, en activeer dat opsporingsproces. Dit is echter belangrijk genoeg om minstens Akerlund er op attent te maken. De userids kunnen totaal onschuldig zijn, zowel als ernstige lekken. Ik zal een korte, dringende vergadering met Akerlund aanvragen voor vandaag nog. Zal je steeds in Travtelio blijven vandaag?’

‘Ja natuurlijk!’

‘Ik zal je opbellen om met mij mee te komen om al dit uit te leggen aan Akerlund, en wellicht ook aan Rachel Kyle en Sandström.’

‘Waarom ik? Jij kunt hen dat toch ook uitleggen!’

‘Ik geef steeds aan Caesar wat aan Caesar toekomt, Jana. Dit is één van jouw ontdekkingen, en misschien een zeer belangrijke. Waarom zouden die toegangen zo plots en volledig gestopt zijn? Dit ruikt niet naar iets onschuldigs!’

‘Nee, inderdaad. Ik zal klaar staan als je me opbelt en enige documentatie meebrengen, uittreksels uit de logboeken en zo, om die aan Akerlund te tonen.’

‘Zet dat alles ook in een verslagje, liefst, van één bladzijde lang, niet langer!’

Jan Stevens leunde achteruit in zijn zetel. Hij aarzelde, maar formuleerde dan toch de vraag die hij Jana al een paar keer had willen stellen, maar waarvoor hij al zijn moed en durf moest verzamelen.

‘Hoe ging het met je sinds we nog spraken te Namen?’

‘Ik ben OK,’ glimlachte Jana, en ze wierp ook een ondeugende blik naar Jan omdat ze meer verwachtte.

Jan gaf haar meer. ‘Kunnen we elkaar weerzien in gelijkaardige plaatsen? Ik heb genoten van onze wandelingen in de oude stad Namen, en ook van onze gezellige maaltijd die avond.’

Jan gaf zich negentig percent kans teruggefloten te worden. Jana zou direct weigeren en geërgerd uit zijn bureau weglopen.

Jana antwoordde echter, ‘zeker, waarom niet? Mij ook beviel die avond zeer. Waar dacht je aan?’

De mond van Jan moet een ogenblik open gebleven zijn, maar hij antwoordde dan zo snel hij kon, terwijl hij rechtop ging zitten.

‘Heb je enige plannen voor zaterdag en zondag?’ vroeg hij.

‘Eigenlijk niet,’ zei Jana. ‘Ik was aan het uitkijken naar een zeer eenzaam, vervelend weekeinde met slechts mij en mijn TV. Ik heb niets gepland. Ik ben vrij, totaal vrij!’ Ze zuchtte.

‘Ik ben uitgenodigd om het weekeinde door te brengen bij een vriend die op het platteland woont. Hij leeft in een soort van herenhuis met veel kamers, niet ver van Namen. Hij is in feite mijn beste vriend, maar hij en zijn vrouw zijn nogal excentriek. Wou je meegaan? Ik moet hem natuurlijk nog opbellen, maar hij zal geen bezwaar maken. We kunnen naar ginder rijden op zaterdagmorgen, de avond in zijn huis doorbrengen, de rest van het weekeinde, en weerkeren op zondagavond. We kunnen in de bossen wandelen, zwerven in het vlakke land, in de weiden. Berijd je paarden? Het is daar rustig en gezellig. Ik vind het in elk geval steeds aangenaam daar uit te rusten en te slenteren, zelfs bij regenweer. Mag ik je uitnodigen?’

Jana aarzelde slechts een seconde. Ze zei, ‘fijn! Dat is dan geregeld!’

‘Fantastisch,’ zei Jan. ‘Ik kom je ophalen om tien uur ‘s morgens op je appartement.’

Hoofdstuk vijf. Trioteignes

Jan Stevens en Jana Kovar reden op de snelweg van Brussel naar Namen. Jan had Jana opgepikt in haar appartement te Ukkel. Toen hij aan haar deur belde smeede ze die open en verdween direct weer al lopend haar kamers in. Jan kreeg het huis ten geschenke, maar hij bleef eerst even in de open deur staan vooraleer naar binnen te stappen. Hij sloot de deur dan maar achter zich, maar bleef slechts één stap verder in de gang staan.

Jana riep van ergens binnenin, 'kom in, kom in! Ik ben bijna klaar!'

Toen ze terugkwam moest Jan nog maar eens naar adem snakken. In haar zijden, witte, vlekkeloze bloes met diepe open hals, nauwsluitende donkerblauwe jeans, zwarte lederen laarzen, groot en slank, met volle heupen en borst, was Jana zo weinig van wat hij zich als een vrouw waarmee hij echt een relatie wou aangaan ingebeeld had.

Jan haalde weer adem en dacht, 'wat moet ik aanvangen met dergelijke schoonheid? Die moet een echte man-eter zijn, een meermin uit het gedicht van Heine. Jan, Jan, je bent smoorverliefd op iemand die je nooit in toom zult kunnen houden. Deze zul jij moeten volgen, niet andersom! Kun je haar aan? Kan ze iets om jou geven?'

Wou hij werkelijk deze vrouw beheersen, zou hij deze vrouw willen controleren? Nooit! Jan Stevens bewonderde vrouwen, en hij verkoos vrouwen die de onafhankelijkheid en fierheid van de katachtige roofdieren uitstraalden. Hij voelde zich vreemd genoeg slechts goed met vrouwen die een eigen mening hadden en die hun eigen zin deden. Misschien had zijn moeder dat voorbeeld gegeven. Maar hoe met hen samen te leven?

Jan wierp de twee koffers van Jana in de achterzetel van zijn auto met de schijnbare zorgeloosheid van een jongeman. Hij draaide zijn contactsleutel om en reed weg.

Jana zat dan al vooraan, keek verwachting naar hem, zag hem weggrijden, en merkte na een tijdje op, 'daar gaan we weer, weer naar de richting Namen?'

'De teerlingen zijn geworpen,' dacht Jan. 'Dit moet je op de juiste wijze aanpakken, jongen.'

Jan Stevens was geen jongen meer. Hij was zeer kieskeurig met de vrouwen waar hij zich mee inliet. Hij had tot nog toe steevast vermeden zich te engageren bij een Brusselse schoonheid. Geen van zijn vriendinnen was ooit wakker geworden in zijn appartement.

Jan en Jana bleven eerder zwijgzaam op de snelweg. Jan reed snel en zelfzeker. Na een half uur verliet hij de snelweg om te rijden op smallere, lokale wegen. Hij reed hier voorzichtiger, veel langzamer, en Jana leek zich te ontspannen. Ten slotte nam hij een weg in een bos afgezet met oude, majestueuze eiken en beuken. De weg werd later een aarden pad waarop geen twee auto's elkaar konden kruisen.

'Waar neemt deze Jan me naartoe?' dacht Jana, niet erg op haar gemak meer. 'We bevinden ons in het midden van nergens. Ik weet zelfs niet meer waar we ergens zijn. Als ik ooit hier uit wil ontsnappen op mijn eigen houtje, hoe kom ik hier dan uit?'

Jan reed voorbij en oude, verroeste maar monumentale ijzeren poort. De ogen van Jana openden ver. Jan stopte de wagen en Jana stapte uit, maar bleef dan verbaasd staan kijken, één hand op de deur van de auto.

'Is dit waar we blijven overnachten? Is dit het huis waar je me wou naar meenemen?' vroeg ze.

Jana zag een donker, massief gebouw voor haar, een gebouw opgetrokken in grote, grijze stenen, een gebouw dat uit een andere eeuw opdook. Het gebouw was enorm groot, een reusachtig complex van dikke, grauwe muren, zware gedrongen torens en sombere volumes

bedekt met blauwgrijze leistenen daken. Ze stond aan een stenen brug met een grote boog. Die leek wel nog door de Romeinen gebouwd. Allerhande soorten onkruid groeiden over delen van de oude weg. Het was niet een lange brug, maar Jana vergat er kaar koffers bij. Onder de bogen, beneden, vloeiende geen water. De brug was geworpen over een diepe, brede sloot, die ooit wel brak water of een kleine rivier moet hebben bevat, maar die nu bedekt was met groen gras en struiken, waarvan sommige nog in bloei stonden en hun kleine, wilde bloemen in vele kleuren toonden. De sloot leek helemaal rond het gebouw te lopen. De brug eindigde op een kleine, geplaveide plaats. Aan de beide flanken daarvan stonden twee grote, ronde torens die eindigden in daken in kegelvorm, bezet met dezelfde, kleine, blauwe, platte leistenen die Jana nog zag op de andere daken. Ze wandelde tussen de twee logge torens door, en keek naar boven. Achter de twee eerste torens stonden nog twee identieke torens, trommeltorens, en tussen die vier torens lag een korte gang die overdekt was, en op het einde van die gang zag Jana een zware, eikenhouten poort. De poort stond open. De twee dikke, eiken panelen waren vastgemaakt met kettingen aan de twee laatste torens. Boven haar hoofd zag Jana houten balken liggen, en grote openingen in de stenen en balken van dat plafond. Ze stapte instinctief weer achteruit en zag een grinnikende Jan naar haar toekomen met drie zware koffers in zijn handen. Jana liep naar hem toe, maar Jan weigerde een koffer af te geven. Jana keek weer naar het gebouw. Aan de beide zijden van de torens zag ze hoge muren, zeer hoge muren, zeer dikke muren, mastodonten van muren, opgetrokken in grote stenen, geen bakstenen, en boven die muren stonden gekanteelde borstweringen. Aan elke zijde kon ze slechts de muren en de torens onderscheiden, maar dat was genoeg om haar te laten begrijpen dat ze niet in een herenhuis zoals ze zich had voorgesteld was aangekomen, maar in een middeleeuws kasteel, een kasteel zelfs van de vroege middeleeuwen. Ze stond vóór een Behemoth van een versterkt fort, zoals ze die slechts gezien had in de prentjesboeken over de Kruisvaarten, een zeer oude, versterkte vesting.

‘Welkom op het Kasteel van Trioteignes,’ zei Jan Stevens lachend. ‘Het kasteel is een vesting van de vlakke, gebouwd in het midden van moerassen, één van de allerlaatste van dit soort in België. De moerassen van de twaalfde eeuw rond het kasteel zijn nu meestal opgedroogd, maar niet allemaal. De sloot was vroeger de eerste verdediging van de vesting. Dit is waar mijn vriend woont. Heb je zin om een tijdje de middeleeuwse edelvrouw van een kasteel te worden?’

Jana was nog steeds verbaasd.

‘Zitten er spoken in dit kasteel?’ vroeg ze.

Het slot keek haar dreigend, gevaarlijk en uitdagend aan met zijn grote, afgeschuinde stenen, en leek haar erg mysterieus. Spoken zouden hier niet mis staan. Jana kende veel kastelen, natuurlijk, vooral de elegante Tsjechische burchten, die echter niet zo indrukwekkend leken als dit gedrocht, hoewel sommige veel groter waren. De fijnheid van de renaissance stijl had de Tsjechische burchten aangenaam doen lijken. Die burchten stonden ook meestal op een heuvel en domineerden daarmee de natuur. Dit slot hier behoorde tot de natuur. Dit hier was het echte geval! De charme van tien eeuwen hingen wel rond dit kasteel, maar ook de dreiging van veel sinistere eeuwen.

Terwijl ze door de poort gingen keek Jana nog steeds overal in het ronde, zonder een woord te zeggen. Ze was sprakeloos. Ze keek meer omhoog dan zijwaarts.

‘Het laat een sterke indruk na op bezoekers, is het niet?’ zei Jan. ‘Van hier uit ziet het er eigenlijk verschrikkelijk uit, tot je er gewoon aan bent. Het kruipt in je kleren, is het niet? Het doet me nog steeds rillen als ik door die torens wandel. Het is echter niet het kasteel van Blauwbaard, en ook niet dat van Dracula. Binnen is het erg gezellig, hoor!’

Jana lachte en duwde dan toch haar hulp op Jan met de koffers. Ze stapten door een met kobbelstenen bezette binnenhof. De binnenplaats was aan alle zijden afgesloten met muren, maar de muur aan de linkerkant was gedeeltelijk verwoest of afgebroken, en dan vervangen door een lage borstwering in steen, zodat men daar een mooi open zicht had op een landschap dat ook niet gehinderd werd door hoge bomen. Jana zag velden en bossen naast het kasteel, en ook een grote boerderij die knus tussen de bomen in de verte lag. Op de binnenplaats, aan de zijde tegenover de poort, stond een lang, rechthoekig gebouw, het eigenlijke herenhuis waar Jan haar over gesproken had. Het huis was gedeeltelijk in steen en gedeeltelijk in baksteen opgetrokken tot een heel vreemde mengeling van oude middeleeuwse, renaissance en laatgotische stijlen, waarvan de laatste vormen waarschijnlijk uit de negentiende eeuw stamden, maar met kenmerken in vensters en deuren en daken van alle vorige eeuwen. Aan de rechterhoek van het huis ontdekte Jana zelfs een kapel met een slanke klokkentoren en een smeedijzeren kruis.

‘Dit centraal deel van het kasteel is het huis waarvan ik sprak,’ legde Jan uit. ‘Het is een oude structuur van resten en nieuwe bouwsels en toevoegingen van de laatste zes eeuwen of zo ongeveer, dan aangepast honderd jaar geleden, niet erg bekoorlijk aan de buitenzijde, maar ook niet lelijk, en met een heel speciaal karakter. Dit is waar mijn vriend woont. Ik laat je raden of hij op zijn kasteel gelijkt of andersom. Hij is de eigenaar van het kasteel en van de landerijen er rond. Hij heeft zijn bureau in één van de torens. De andere torens werden eveneens gerestaureerd. Ze bevatten de bibliotheek, waar zich zelfs nog zeer oude manuscripten in bevinden, een thuiscinema, en verscheidene kamers waarin Charles zijn antieke meubels en voorwerpen bewaart die hij in het kasteel gevonden heeft, de memorabilia van Trioteignes.’

Jan duwde de deur open in het midden van het herenhuis. Ze stapten een brede ontvangstzaal in. Een marmeren trap leed naar boven, recht vóór hen. Een man kwam binnen vanuit een zijdeur. Hij was niet groot, en hij glimlachte blij terwijl hij naar hen toe kwam. Hij nam direct de koffer over van Jana. Hij was perfect gekleed in een lichtgrijs pak, met onopvallende das en wit hemd. Zijn haar was gitzwart, volledig achterwaarts gekamd zodat het zijn breed voorhoofd open liet. Hij had ook donkere ogen en een bleek gezicht, een lang gezicht met fijne, regelmatige trekken, een dunne mond en scherpe neus. Hij keek verrast op wanneer hij Jana zag, zodat ze een ogenblik vreesde dat Jan haar niet aangekondigd had.

Jan ging naar de man toe, schudde zijn hand, omhelsde hem dan, en zei, ‘Jana, mag ik je Graaf Charles de Trioteignes voorstellen? Charles, dit is Jana Kovar over wie ik je al verteld heb.’

De man antwoordde met een diepe, warme stem. ‘Ik ben zeer vereerd een vriendin van Jan te ontmoeten, miss Kovar. Mag ik je Jana noemen? Ik heet Charles voor je! Jan brengt nooit vrienden mee naar ons kasteel, laat staan vriendinnen, dus dit is een allereerste voor ons! Welkom. Ik zal je jouw kamers eerst tonen. Jan heeft zijn gewoonlijke kamer. Jouw kamers liggen iets verder.’

‘Dank u, mijnheer, en noem me alstublieft ook Jana. Ik ben erg dankbaar om hier te mogen overnachten. Uw kasteel is verbazingwekkend! Jan zei me enkel dat hij me naar een herenhuis bracht. De verrassing is compleet! Ik verwachtte niet dit! Het is wonderbaarlijk!’

‘Dank u voor het compliment. Geen mijnheer met mij! Ik ben Charles. Ik ga je voor, de trappen op!’

Ze gingen de marmeren trap op, maar bleven praten over de verrassing van Jana. Charles legde uit over de geschiedenis van zijn familiedomein. Jana keek naar de versieringen van de gangen, de decoratie van de bepleisteringen in de kamers en op de plafonds, en ze was zo nieuwsgierig naar alles dat Charles haar alle kamers open deed en ze haar toonde, zodat ze bij

het ene wonder na het andere kon uitroepen van vreugde en verrassing. Elke kamer was verschillend ingericht.

‘Hier zijn jouw kamers,’ zei Charles, een laatste deur openend, ‘met zicht op onze boerderij, en het mooiste landschap van het slot. De kamer van Jan ligt ginder. Jan, je weet hoe je in je kamer komt!’

Charles keek op zijn horloge. ‘Wel, het is nu ongeveer elf uur. Kunnen we afspreken om twaalf uur in de eetkamer voor aperitief en middagmaal? Dat geeft jullie een beetje de tijd om jullie in te richten. Monique kookt vandaag voor ons. Je mag een wildgebraad verwachten, of iets dergelijks. Ik zorg voor de wijn.’

‘Ik heb ook een kist wijn meegebracht voor je,’ zei Jan, ‘maar die Volnay ligt nog in de auto. Ik breng je die straks wel.’

Jan ging naar zijn kamer, plaatste zijn koffer op het bed, opende hem, en borg de kleren die hij meegebracht had op in een kast, nam een snelle douche, kleepte zich om in een licht kostuum, en twintig minuten later klopte hij ongeduldig op de deur van Jana. Ze opende onmiddellijk.

Jan vroeg, ‘willen we snel zicht nemen rondom het kasteel vóór de lunch?’

‘Mooi,’ antwoordde Jana. Ze wierp een vest over haar schouders en volgde Jan door de gang de trappen af, terug de binnenplaats in.

‘Wie is Monique?’ vroeg Jana.

‘Monique Ghysen is een heel verhaal. Monique woont buiten het domein van het kasteel. Eigenlijk beheert ze een grote boerderij die vroeger de boerderij was van het kasteel, de boerderij van de Trioteignes familie. Haar ouders kochten de boerderij vele jaren geleden, en ze groeide op met Charles. Toen haar ouders stierven, ging Monique verder met de boerderij. Ze zaait en oogst, houdt vee, heeft melkkoeien en ze beheert haar bossen zoals een man. Ik zie haar meestal in werkkledij, ruikend naar koeienmest en naar varkens of paarden, besmeurd met modder op haar laarzen. De boerderij doet het goed. Monique heeft een eigengereid karakter. Ze haat steden en wil alleen maar op het platteland wonen. Ze was een enig kind, en ze erfde de boerderij en bleef daar wonen omdat ze van dit leven houdt, en ook omdat ze sinds eeuwig de minnares is en blijft van de Graaf. Ze hebben zelfs twee kinderen samen, een jongen en een meisje. Charles erkende de kinderen wettelijk, zodat ze zijn naam dragen. Hij vraagt haar ieder jaar op haar verjaardag met hem te trouwen, en ze weigert dat elke keer, maar ze is ook pijnlijk als hij het haar niet vraagt! Ze zegt dat ze het niet nodig vindt om te trouwen. Ze wil ook geen Gravin worden, maar Charles en ik menen dat ze zich aan niemand in welke mate dan ook wil onderwerpen, niet aan Charles, niet aan niemand. Charles gelooft dat ze schrik heeft dat ze, eens getrouwd, zou moeten doen wat Charles wil. Monique koestert haar onafhankelijkheid! Waarom ze dat zo wil weet ik ook niet. Ze zijn echter getrouwd in geest, en Charles verafgoot haar. De kinderen wonen zowel in het kasteel als op de boerderij. Ze hebben elk een kamer in beide plaatsen! Monique slaapt meer hier dan in haar boerderij. Ze zijn een beetje excentriek, maar ze zijn ook de liefste mensen die ik ken, en ze lachen veel!’

‘Wie zijn de Graven van Trioteignes?’

‘De Trioteignes zijn een zeer oude, aristocratische familie. Hun naam gaat zeven honderd jaar terug, veel ouder dan de Belgische Staat. Ze hebben niet steeds in dit kasteel gewoond, echter. De familie erfde het kasteel slechts tweehonderd jaar geleden. De moeder van Charles leeft nog, maar ze woont in een appartement te Parijs en laat het kasteel volledig over aan Charles. Charles is bankier. Zijn familie is zeer rijk. De Trioteignes trouwden in geld bij elke generatie, en de moeder van Charles was eigenlijk zeer kwaad met de keuze van Charles voor zijn boerin. Hij houdt des te meer van Monique. Ik weet niet exact wat Charles thans bij de bank

doet. Ik weet niet hoe hoog hij geraakt is in de hiërarchie, maar ik vermoed dat hij minstens Directeur is en wellicht een lid van de Beheerraad, waarschijnlijk omdat zijn familie veel aandelen in de bank bezit. Hij blijft zeer geheimzinnig over wat hij doet. Hij is diep, discreet, maar hij weet meer over de wereld van de financiën en de industrie dan ik kan peilen. Hij lijkt zeer erg een lid te zijn van de “Old Boy” kringen van Brussel, en dat kan één van de redenen zijn waarom Monique voelt dat ze in een andere klasse leeft dan hij, een klasse die ze trouwens misprijst. Misschien weigert ze daarom met hem te trouwen. Zoveel is zeker: Monique geeft geen duim toe aan de zakenkringen van Charles, en dus blijft Charles ook erg gesloten over dat onderwerp.’

‘Hoe kennen jullie elkaar?’

Jan aarzelde even. Dan zei hij, ‘we ontmoetten elkaar aan de universiteit. Charles studeerde rechten en economie. Ik studeerde wiskunde en voor ingenieur. We ontmoetten elkaar op een bal waarop we eigenlijk achter dezelfde meid aan zaten. We waren toen nog maar twintig. De meid danste weg met iemand anders, en Charles en ik geraakten nog erger dronken dan we al waren omdat Charles Monique op zijn geweten had. We zijn vrienden gebleven sindsdien. Hij is de beste vriend die ik heb. Ik kom hier regelmatig, vooral wanneer ik moet nadenken en Brussel wil ontvluchten. Wanneer Charles vergaderingen heeft tot laat in de nacht in Brussel, komt hij in mijn appartement slapen. Hij heeft een sleutel. Hier gaan we samen jagen, in de bossen rond het kasteel. In feite haten we het beide te schieten en dieren te doden. Als we een ganse dag buiten blijven, komen we zelden weer met meer dan een zeer oud konijn of een fazant, tenzij Monique ons vraagt wat anders mee te brengen. Af en toe nodig ik hen uit op een souper in Brussel, telkens in een ander restaurant, en ik doe dat vooral wanneer ze me zeggen dat ze wel eens de atmosfeer van het luidruchtige Brussel willen opsnuiven, de atmosfeer van vele mensen die op elkaar geprangd worden. Monique lijkt af en toe de lelijkheid van de stad te willen ervaren om daarna steeds maar te herhalen dat ze nooit in een stad zou willen wonen. Ik verbaas haar wel telkens, want er zijn nogal wat mooie, extravagante restaurants in Brussel!’

Jan en Jana wandelden rond het kasteel. Jan toonde haar de interessantste zichten, sprak haar over de geschiedenis van de delen van de oude vesting. Hij toonde haar de duiventil, de oranjerie, de paardenstal, de torentjes en de puntige daken van het kasteel.

‘Charles en Monique houden vier paarden met hun tweeën. Ze verhuren ook paardenboxen waarin een tiental meer paarden van hun vrienden en burens van het dorp huizen. Als je paarden kunt berijden, kun je er wel één van hen lenen. Het spijt me, maar ik leerde nooit paardrijden. Ik zal je niet vergezellen. Ik ben meer een waterman. Ik zeil. Ik zal je nog wel vertellen waarom dat zo is. We moeten nu echter weerkeren. Het eten zal klaar staan!’

Ze wandelden terug naar hun kamer, maar enkele minuten later kwamen ze samen de eetkamer in. De slaapkamers waren gedecoreerd in een zeer moderne stijl, sober, met meubels van de hedendaagse mode, de muren beschilderd in lichte pastelkleuren. De eetkamer was werkelijk een zeer brede en lange rechthoekige zaal die uitmondde in een woonkamer. Dit deel van het kasteel was zeer in de stijl gebleven van de vorige eeuwen, met zichtbare, zware houten balken aan het plafond. Houten panelen en reusachtige schilderijen van landschappen bedekten de muren tussen de hoge vensters. Jan en Jana kwamen liepen door naar de woonkamer, waar grote sofa's en zetels stonden in alle mogelijke soorten en stijlen, alle bedekt met zacht Sanderson doek in heldere, veelgekleurde bloemenpatronen. De plaats zag er zeer fris en blijmoedig uit. Blokken hout kraakten in een open haard. De hand van Monique kon hier gevoeld worden. Langs de kant waar ze binnen kwamen stond een grote, zware eiken tafel die gedekt was met witte porseleinen schotels, gekleurde kristallen glazen en zilveren

bestek, maar de schotels waren dicht bij elkaar geplaatst aan één uiteinde, niet verdeeld over de ganse lengte van de tafel. Charles en Monique hielden van gezelligheid.

Charles nipte aan een glas brandewijn. Toen Jan en Jana binnenkwamen stapte ook een andere, stevig gebouwde vrouw de zaal binnen van aan de tegenoverstaande zijde. Ze was groot, groter dan Charles, en ze had een mooi, zonverbrand, rond gezicht waarin grote, groene ogen ondeugend schenen onder weerbarstig rood haar. Haar lippen waren dik, en ze zag er uit als een stoere vrouw van de buiten, maar ze droeg haar hemd en jurk met de elegantie van een model uit een modehuis. Jan kon zich Monique direct inbeelden op een tractor in de velden, of een pasgeboren kalf in de stal dragend. Monique kon waarschijnlijk met één hand al de beenderen uit het lichaam van Charles knijpen, maar ze lachte al de tijd. Ze droeg nu een reusachtige schort over haar mooie klederen.

Charles stond op uit zijn zetel en zei, ‘dit is mijn ongetrouwde echtgenote, Monique Ghysen, Jana. Ze is de moeder van mijn twee kleine monsters Diego en Laura. Waar zijn de kinderen trouwens, Monique?’

‘Welkom, welkom! De kinderen zijn de ganse dag bij de Van Mulders, onze burens. Ze wilden spelen met René, Paul en Marie. De Van Mulders letten op hen. Ze zullen ook daar blijven eten.’

‘De Van Mulders hebben ook een boerderij in het dorp,’ legde Charles uit. ‘Hun kinderen zijn de vriendjes van onze Diego en Laura. Wanneer die vijf hier samen zijn, word ik gek binnen de minuut. Hun geliefkoosd spelletje is mijn kasteel af te breken!’

‘Och, zwijg stil, jij, oude brompot,’ lachte Monique. ‘Hij houdt niet van het lawaai dat ze met hun vijven maken, maar hij laat hen ook alles doen wat ze maar willen. Er zijn gevaarlijke plaatsen in dit kasteel, en Charles toonde hen natuurlijk eerst de meest opwindende hoekjes. Ik ben steeds verschrikkelijk bezorgd over hen want ik vrees dat ze op een dag van een trap zouden afvallen, van een muur of van een toren. De vergeetput is gelukkig afgesloten.’

‘Ze zijn niet dom! Ze kennen elke hoek van het kasteel beter dan ik! Ze hebben elke kamer, kelder en zolder al lang gevonden en verkend. Het zijn goede kinderen.’

‘Hoor, hoor,’ riep Monique, de handen in de heupen. ‘Wie verontschuldigt ze nu?’

Charles veranderde diplomatisch van onderwerp. ‘Wat eten we vandaag? Ik heb honger!’

‘Je weet toch wat we te eten hebben, Charles! Je bracht het zelf naar me. We hebben een thuisgemaakte paté van gevogelte eerst, en dan iets waar Jan van houdt: wild konijn gestoven in een saus van Kriek, een Brusselse stoverij, met aardappelen en paddenstoelen. Kaas is voor daarna, en een stuk taart voor wie zijn riem nog kan lossen zonder dat zijn broek afvalt. Jij zorgt voor de wijn, of openen we een fles Champagne?’

‘Champagne moeten we hebben om de fabelachtige verrassing te vieren van Jan die een vrouwelijke vriend meebrengt. Weet je, Jana, we dachten in het begin dat die man een homo was! Ik zag hem nooit een vrouw een redelijke blik gunnen aan de universiteit. Monique dacht dat Jan heimelijk verliefd was op haar! Weet je hoeveel mooie Waalse meisjes we hem voorgesteld hebben? Ontelbaar! Hij trok zijn neus op voor allen!’

Monique sloeg Charles op de hand. ‘He, jij, slechte vriend! Houd op! Laat Jan gerust, nu! Doe jij die fles Champagne maar open.’

Ze draaide zich naar Jana. ‘Jana is niet een veel voorkomende naam!’

Jan antwoordde eerst, ‘Jana is Tsjechische, Monique. We moeten Engels spreken. Ze is een buitenlandse consultant die met mij samenwerkt bij Travtelio. We zijn collega’s, en ik hoop dat ze niet teveel begrepen heeft van wat jullie over me zeiden!’

‘Collega’s en vrienden,’ corrigeerde Monique.

Ze namen met hun vieren plaats aan de tafel, en bleven verder praten terwijl Charles de Champagne uitschonk. Monique trok Jana bij de arm mee naar de keuken.

Charles vroeg, 'Jan, hoezeer kunnen we die Jana vertrouwen? Kunnen we openlijk praten in haar bijzijn?'

'Dat hangt af van wat je bedoelt met openheid. Ik sta wel garant voor haar,' antwoordde Jan een beetje verbijsterd. 'We zijn geen minnaars, als het dat is wat je wou weten, maar ze is zeer discreet en een eerder gesloten persoon. Ze blijft trouw aan haar Tsjechisch bedrijf, natuurlijk.' 'Dat is goed dan. Ik moet je in privé spreken over Travtelio. We zullen dat dan maar best later doen.'

'Travtelio?' vroeg Jan verrast. 'Wat heb jij te maken met Travtelio?'

Charles antwoordde niet. Zijn aandacht werd naar de keukendeur getrokken. Jana en Monique kwamen terug, en Monique bracht de eerste schotel binnen.

Na het middagmaal verraste Monique Charles door te zeggen, 'Jana en ik gaan winkelen!'

'Winkelen?' riep Charles. 'Jana komt van Brussel naar hier gereden, waar ze de beste winkels van het land heeft met de laatste mode, en jij wilt haar hier mee uit winkelen nemen?'

'We gaan niet langs vensters winkelen, Charles, we gaan in boerderijen winkelen!' lachte Monique. 'Voor ons avondmaal en voor het middagmaal van morgen hebben we ganzenlever nodig, slakken, boter, kaas en aardbeien. We moeten gaan winkelen bij de boeren in het dorp.' Charles lachte dan ook. 'Ik begrijp wat je bedoelt. Ze zal je al de koeien, de paarden en de varkens van het ganse dorp tonen, Jana! Blijf alstublieft niet te lang weg, Monique.'

Terwijl Jana en Monique de kamer uitgingen, zei Jan, 'ik had er geen idee van dat Monique zo goed Engels praatte.'

'Monique is een enige vrouw in haar soort,' antwoordde Charles. 'Ze is een Master in de Germaanse talen, weet je toch, en ze heeft haar talen niet vergeten. Naast haar Frans praat ze nog Nederlands, Engels en Duits. Ze wou echter haar boerderij niet opgeven. Haar ouders wilden dat ze talen zou studeren, maar ze had landbouw en tuinbouwkunde moeten leren. Ze heeft ook een natuurlijk talent voor goed beheer, want haar boerderij gedijt, in tegenstelling tot vele andere in de omgeving. Ze weet hoe van gewassen en vee te veranderen, even snel als de markt vraagt. Ze wou niemand rond haar in de boerderij, maar ik kon haar toch een koppel opdringen die in het dorp wonen en haar helpen met het zwaarste werk.'

'Je wou me spreken over Travtelio,' begon Jan.

'Ja, inderdaad. Wat gebeurt er eigenlijk in dat bedrijf van je? Er cirkelen geruchten in Brussel over Travtelio, en nog meer over Gerald Godelin.'

'Welke geruchten?' vroeg Jan, nu wel erg geïnteresseerd.

'We horen verhalen gefluisterd worden. Travtelio zou zijn status van Belgische Naamloze Vennootschap veranderd hebben in een onderneming die de Nederlandse commerciële wetgeving volgt, dat allemaal natuurlijk zeer gesofistikeerd. Een vorm van holding zou gecreëerd zijn in Luxemburg om de financiële transacties van Travtelio te beheren en om goedkopere fondsen te kunnen bekomen. Een eerder vuil gerucht bindt Travtelio aan een schandaal van prijzentransfer, waarbij de onderneming haar internationale dochtermaatschappijen zou gebruikt hebben, en dat wordt op zijn beurt verbonden met een financieel schandaal waarin een start-up bedrijf betrokken is dat heel wat duistere bindingen had met politiciers en geldzwendelaars. Het privé leven van Godelin wordt te grabbel gegooid, blootgelegd, met wansmakelijke verhalen van minnaressen en geheime orgieën. De geruchten begonnen heel langzaam uit te sijpelen, ze groeiden, en nu worden ze overal in onze kringen verspreid. Compromitterende foto's worden onder de tafels van de beste restaurants van Brussel uitgewisseld.'

'Ben je daar bezorgd om?'

‘Natuurlijk! Travtelio is de vijfde grootste onderneming van het land, en voor het grootste deel nog in de handen van onze Regering. Ze is één van de meest voorspoedige bedrijven hoewel ze niet op de beurs genoteerd is. Een schandaal rond Travtelio zou onze aandelenbeurs doen schokken en zelfs de kredietwaardigheid van het land beïnvloeden.’

‘Hoe hoorde je die geruchten, Charles?’

‘Ik ben een bankier, Jan. Ik vertoef in bepaalde kringen in Brussel. Ik houd niet speciaal van de mensen in die kringen, maar ik moet weten wat er in het milieu gebeurt, welke allianties gesmeed worden of gebroken, waar het geld naartoe vloeit en waar het verdwijnt. Dus neem ik deel aan de conferenties en aan de vergaderingen en aan de gala soupers van de clubs van Brussel.’

‘Je bedoelt dat je een eerbiedwaardig lid bent van de deftige aristocratische clubs?’

‘Niet noodzakelijk aristocratische, Jan!’

‘Kom nu, Charles? Denk je dat ik niet weet dat drie vierde van de grootste Belgische ondernemingen geleid wordt door de adel? Ik bedoelde ook aristocratisch niet in de zin van de oude adel, maar bedoelde er ook de nieuwe adel mee, zelfs in de letterlijke zin van het woord, de beste regeerders. Werd niet “aristocratie” afgeleid van het Griekse woord “aristokratia”, de regering van de besten?’

‘Wat ben je me nu aan het vertellen, Jan? Was dat sarcasme wat ik daarnet hoorde? Ik hoor een nieuwe Jan Stevens, nu. Jij, de zeer intelligente, hoogstaande man! Geef me geen Communistische kletspraat,’ antwoordde Charles, lichtjes geïrriteerd. Hij keek naar zijn vriend alsof hij een nieuwe trek in het karakter van Jan ontdekt had. ‘Dit is niet het ogenblik. Mijn bank is direct en indirect geïnteresseerd in Travtelio. We willen bijgevolg weten wat er daar aan het gebeuren is. Ik wil hier niet over politiek of ideologie praten. Ik ben bezorgd over de economie van dit land.’

‘Ik praat niet over ideologie, Charles. Maar we zijn toch aan het praten over een piramide, is het niet? We praten over de piramide van de gemeenschap, waar we gans bovenaan de aristocratie vinden, de besten, de elite, de rijken, de mensen die in weelde leven, de jet set, de people. Diegenen die geregeerd worden hangen steeds aan de bodem. Enkele jaren geleden probeerde een Franse komiek eens kandidaat te zijn voor de Presidentiële verkiezingen, voor de pret. Hij zei dat hij de modder op de bodem van de piramide wou dooreenschudden opdat de stank naar boven zou stijgen totdat die ook eens zou kunnen geroken worden gans bovenaan aan de top. We zijn toch aan het spreken over die piramide, of niet soms? Je lijkt begaan te zijn met een schandaal aan de top, waarvan de stank naar beneden zou kunnen zakken, is het dat niet?’

Trioteignes was nu nog meer bezorgd. Hij had zijn vriend nog nooit zo bitter en scherp horen praten als vandaag. Wat was er aan het gebeuren in Travtelio dat Jan in die toestand kon hebben gesleept?’

Charles de Trioteignes zuchtte. ‘Jan, begin nu niet tegen me te praten zoals Monique! Ze weigert en blijft weigeren met me te trouwen omdat ik nog steeds een erfelijke titel van edelman draag. Ja, ik ben aristocraat van geboorte. Ja, ik probeer het fortuin van mijn familie niet te verliezen. Ja, ik probeer mijn fortuin en dit voorouderlijk kasteel en het aanpalend domein te behouden. Er zijn twee soorten adel. Eén soort meent dat men van adel is om te dienen, om onze landgenoten te helpen, of ze rijk of arm zijn. Die soort van adel wil het goede doen rond zich. Onze Koning en Prinsen bevinden zich in die categorie en denken aldus. Ze zitten niet aan de top van de piramide, maar staan terzijde daarvan.’

‘Je bedoelt zoiets als de oude ridderkode, verdedig de armen en de weduwen en de kleine wezen? Bestaat dat soort nog, Charles? Is dat niet het beeld van Sint Joris die de arme maagd verdedigt tegen de draak, de Sint Joris van Donatello, het standbeeld dat zich in een nis bevindt op de hoek van Orsanmichele in Firenze? Ben jij dat?’

Charles moest glimlachen. Hij zei, ‘ja, dat soort aristocraat. Er zijn meer van dat soort aristocraten in de omgeving dan je denkt, en die aristocraten zijn bezorgd.’

‘Ik wed dat de andere soort nog veel meer bezorgd is,’ zei Jan, ‘de edellieden die trouwen, in één bed slapen, en vooral die zaken doen met de vreselijkste geldvreter van de rest aan de top van de piramide. Bezorgd zijn de cynici, de venten die al hun geld steken in de investeringsfondsen die zich wegsteken achter zeer oude, discrete gevels van het oude Brussel, de firma’s met sympathieke namen op kleine koperen bordjes aan hun deur zoals “Weidegroen” of “Bosweelde” en vanwaar de echte financiële macht van België en Europa uitgeoefend wordt.’

‘Dat weet je goed,’ vervolgde Charles. ‘Dat deel van de top, en ik geef zelfs toe het grootste deel van de top, is ook bezorgd. Ze vrezen voor onrust op de aandelenbeurzen, en ze vrezen de schandalen die hun reputatie kunnen vernietigen. Die mensen, verrijkt met en door hun vermenging met de adel van het geld, van de hoge financiën, vrezen een schandaal dat de rest van de piramide zou kunnen zien. De top kon dan wel eens de schuld krijgen van de chaos, en de bodem zou zich in beweging kunnen zetten. Denk niet dat ik van die mensen houd, maar dat soort bestaat in elk land, wat ook de regeringswijze, welk ook het bestuursregime is, of dat nu een Koninklijk of een Presidentieel regime is, of welk dan ook. Ik spreek van de edelen die werkelijk het goede willen doen en die willen helpen, onder wie de Koninklijke Familie.’

‘Dat deel van de top dan, jouw deel, is niet bepaald welsprekend geweest in haar erkenning van de groeiende armoede in dit land, veroorzaakt door de hebzucht van het andere deel van de top, Charles. Ik besloot al bijna dat jouw deel van de top al lang uitgestorven was!’

‘Wat bedoel je?’

‘Wel, heb je niet opgemerkt, ondanks de politieke solidariteit van de Sociale Zekerheid, de steungelden voor werklozen en een verzekeringsstelsel voor geneeskundige zorgen dat zeker één van de beste ter wereld is, dat ondanks dat alles het percentage van mensen die in armoede leven elk jaar groeit in plaats van te dalen?’

Om dat in financiële termen uit te drukken is er zoiets als de Gini Factor, Charles, voor een bevolking. Dat is eigenlijk een grafiek. Je plaatst op de horizontale as de percentages van de bevolking, te beginnen met de vijf procent die het laagste inkomen heeft, dan de vijf procent die iets meer verdient, en zo verder, tot de vijf procent van de bevolking die het hoogste inkomen heeft. Op de verticale as plaats je dan de gecumuleerde inkomsten van de groepen. Normalerweise, in een egalitaire gemeenschap, zou men een lijn verwachten van vijftienveertig graden, waarin elk percentage van de bevolking hetzelfde totaal inkomen heeft, zodat de cumul evenredig groeit. Wanneer echter de reële verhouding van het totaal inkomen van de gemeenschap uitgezet wordt op de manier die ik zei, dan krijg je in België helemaal niet een rechte lijn maar een parabool die naar links opent, wat betekent dat het rijkste deel van de bevolking een inkomen heeft dat ver het inkomen van de armste groep overschrijdt. De Gini Factor is dan de verhouding van de zone die ligt tussen de ideale rechte lijn van de gemeenschap waarin de totale inkomsten evenredig verdeeld zijn, en de reële curve. De meest gelijke gemeenschap is er één waarin elke persoon hetzelfde percentage van het totale inkomen heeft, dus een Gini Factor van nul. De meest ongelijke gemeenschap, waarin één persoon of groep alle inkomsten zou verdienen en de andere niets, zou een Gini factor van één hebben.

Sinds 1990 stijgt de Gini Factor, Charles, naar steeds grotere ongelijkheid. De Gini Factor stijgt in België en in de VS. Ze stijgt dramatisch in Indië, in China en in Rusland, maar ze vermindert bijvoorbeeld in Frankrijk, ondanks rechtse regeringen in dat land! Met andere woorden, de rijken worden rijker en de armen worden armer in België. De verdeling wordt meer en meer verkeerd getrokken.

Als je nog andere coëfficiënten wil kan ik je de “Human Poverty Index” tonen, de HPI, de “Index van Menselijke Armoede”, en nog een paar meer. We hebben nu een formidabele Europese Unie, Charles, om onze welvaart te verhogen. Wiens welvaart? Heeft die Europese Unie ooit tot objectief genomen de Index van Menselijke Armoede in haar regio te verminderen? Misschien bestaat zo een initiatief wel, maar ik in elk geval heb nog niet gehoord van zulke resolutie. De HPI in België is dubbel zo hoog als die in Zweden, ongeveer de helft hoger dan in Nederland, maar ik moet toegeven dat ze toch een derde beter is dan die in het Verenigd Koninkrijk en in de Verenigde Staten, en dat is de helft van de index van Italië. Waarom doet de vriendelijke top van de piramide, de witte ridders onder jullie, niets aan het verbeteren van de Gini Factor en de HPI? Waarom heb ik niets gehoord van die fijne groep in uitspraken ten voordele van de armen?

We zitten op het verkeerde spoor, Charles! Ik geef je een paar voorbeelden.

Kijk naar wat er gebeurt met de Overheidsbedrijven die geprivatiseerd werden. Die waren een vorm van redistributie. Duizenden arbeidsplaatsen gingen verloren in die sector de laatste jaren. Onze nationale luchtvaartmaatschappij ging failliet. De elektriciteitsprijzen gaan omhoog tengevolge de verhoogde concurrentie in plaats van omlaag. De kwaliteit van onze spoorwegen is consistent verslechterd tijdens de laatste jaren en ongelukken hebben zich vermenigvuldigd. De spoorwegbedrijven verkozen te investeren in prestigemonumenten zoals nieuwe, fabelachtig grote stations, maar ze vergaten te investeren in veiligheid. De vroegere openbare bank waarin de meeste Belgen hun spaarcenten bewaarden trekt zich niet veel meer aan van haar klanten en sluit het ene agentschap na het andere, vervangt de loketbedienden door machines. Onze postkantoren verdwijnen. Alleen al in de telecommunicatiesector zijn duizenden banen verloren gegaan. Moet ik nog verder praten?

Natuurlijk kosten die Overheidsbedrijven geld uit de gemeenschap, maar binnenkort zal de Regering toch geld moeten vinden om die nieuwe ondernemingen bij te springen. Wat zal er gebeuren met die diensten na de volgende komende financiële catastrofe? Ons gemeenschappelijk goed wordt verkwest aan harde kapitalistische theorieën, ten voordele van de rijkere. Wat denk je dat er gebeurt wanneer een Overheidsbedrijf geprivatiseerd wordt? Plots moeten de aandeelhouders dan bediend worden, niet meer de gemeenschap! Och ja, er zijn de beheerscontracten met de Regering, maar die zijn opgesteld in enkele lijnen door een paar personen in een Ministerieel Kabinet, en Regeringen komen en gaan. Als de privé bedrijven een conflict hebben met die contracten dan hebben ze hun rechtsdepartementen, hun Legal Services zoals dat nu heet, om in te zetten, en met hun geld kunnen ze de grootste advocatenkantoren van België inhuren. Weet je hoeveel Masters in de Rechten bij Travtelio werken? Meer dan twintig! Wie was zo naïef te denken dat een privé maatschappij als puntje bij paaltje komt en de Gedelegeerde Bestuurder een beslissing moet nemen, iets anders zou gekozen worden dan de interesses van de aandeelhouders?

Kijk naar de HPI, Charles, de welvaart is er niet bij verbeterd, maar ze degradeert integendeel langzaam en gestaag. Slechts weinigen hebben voorspoed gekend, en die zijn schandalig rijker geworden. De vastgoedprijzen zijn spectaculair gestegen. Dat is fijn als je huizen bezit of als je Notaris bent. Onze jonge mensen die geen huizen bezitten werken nog slechts om zich een miserabel appartement te kunnen huren in de steden, en ze kunnen nauwelijks de eindjes aan elkaar knopen. Is dat hoe onze ideale gemeenschap er moet uitzien? Jullie moesten beschaamd zijn, Charles! De top, de ganse top, kent slechts verwaandheid en hebzucht!

Ons zo zeer geprezen Socialisme is slechts een vernislaag boven op een zeer kapitalistisch, liberaal België, Charles. Ons land heft geen belasting op fortuinen. Onze Federale Financiële Diensten schijnen niet de grootste ondernemingen met veel aandacht te controleren. Een hoogtechnologisch bedrijf ging recent failliet alleen maar omdat een journalist van het Wall Street Journal van New York fraudes openbaar maakte met fictieve inkomsten. Geen

Belgische instelling, niet het Ministerie van Financiën, niet de bedrijfsrevisoren, niet de banken die aan het bedrijf geld leenden, geen enkel van die instellingen die nochtans volledig inzicht hadden in de rekeningen van de firma, sloegen enig alarm. Er bestaat niets in België dat lijkt op de strikte handelswetten en de controles in de Verenigde Staten!’

Charles de Trioteignes zuchtte, zei niets, en keek met grote ogen naar zijn vriend. Wat was er met Jan gebeurd dat hij nu zulke diatribe gaf?

‘Ach, stop met naar me te staren alsof ik een Communist was,’ schreeuwde Jan. ‘Ik ben geen Communist en geen Anarchist. Ik ben geen Intermondialist. Ik geloof werkelijk in de vrije markt van goederen, in vrije handel. Banken zijn nodig om ondernemers van financiële hefboomen te voorzien. We spreken hier over eenvoudige ethiek! Ik wil wat fatsoenlijks, wat eerlijks in wat we doen. De ongelijkheden groeien in ons land, en de organisatie van al die ongelijkheden zit lekker warm in de clubs van Brussel en in de knusse vergaderingen van de industriëlen en de rijke edellieden – die trouwen vooral in financiën teruggevonden worden -, en in vergaderingen van de politiciërs die zij controleren met heel lucratieve zetels in de Beheerraden van hun bedrijven. Een gedragscode voor bedrijven werd onlangs gepubliceerd. Ik heb niet één maal het woord ethiek in die code gelezen! En dat is heel vreemd, omdat in de verslagen en tijdschriften van de leidende bedrijven die aan management consultancy doen, ik meer en meer lees over bezorgdheden voor de ethiek in de onderneming.

In de VS is er tenminste nog zoiets als de Sarbanes-Oxley wet, terwijl Europa meent dat iets dergelijks overbodig is. Toch is SOX het minimum wat men kan eisen voor de financiële controle in bedrijven! Ook, een bedrijf zou een plaats moeten zijn waar mensen creatief en gelukkig kunnen zijn, alle werknemers! Het zou niet een plaats mogen zijn die de meeste mensen vervreemdt, hen constant onder spanning brengt, hen vernedert en hen onrecht aandoet, voor het grotere plezier van enkelen. Die enkelen zijn dan fier, natuurlijk, want ze voelen zich beter, meer waard dan de gewone werknemers. Ze zijn de huursoldaten van de Gedelegeerde Bestuurders. Velen van onze hogere managers zijn buitenlanders, huurlingen, moderne Condottieri, en ze hebben dezelfde mentaliteit als de Condottieri van weleer! Ik haat zulke hooghartigheid! We hebben een charter nodig voor ethiek in bedrijven!

Die mannen verdienen miljoenen Euro in salarissen en vooral in bonussen, maar ze hebben boekhouders die voor hen allerlei slimme constructies opzetten, zodat ze minder belastingen moeten betalen dan de gemiddelde werknemer, of gewoon geen! Belastingen zijn niet voor hen; belastingen zijn voor de kleine mensen!’

‘Ik vermoedde niet dat je zo erg gaf om deze gemeenschapsproblemen, Jan. Monique geeft me gelijkaardige argumenten bijna elke dag. Ik ben het eens met je. Ik ben inderdaad akkoord. Veel aristocraten, werkelijke edellieden, voelen hetzelfde aan, geloof me. Wat maakte je plots zo bitter over deze onderwerpen? Heeft Travtelio je aldus veranderd? Wat gebeurt er in dat bedrijf dat je plots zo terneergeslagen en opstandig bent?’

‘Ik heb een sterke drank nodig, nu, Charles. Waar is je whisky?’

Charles wees naar een kast, stond dan zelf op, opende een deur van de kast en schonk Jan een grote single malt uit. Hij aarzelde en nam dan een glas ook voor zichzelf.

Jan zei, ‘misschien is het zoals je zei. Misschien is wat er bij Travtelio gebeurt me aan het veranderen. Het verandert hoe vele mensen de dingen bekijken in het bedrijf, maar natuurlijk slechts binnen in het bedrijf, want de buitenwereld weet niet wat er daar gaande is. Travtelio evolueert naar erger, het ergere is natuurlijk het lot van de werknemers. Er wordt geklopt op het middenmanagement, op het lagere management en op de werknemers, en vooral op de mensen die in functie waren voordat Godelin ten tonele verscheen, de vroegere ambtenaren. Ze zien de werknemers niet meer als mensen. Ze tellen hen als “voltijdse equivalenten” of VTE’s in hun spreadsheets. De zogenaamde Executives en Presidenten slaan hen met de term

van modern management, en ik wed dat de andere leden van de top van de piramide menen dat Godelin een dynamische leider is, een paternalistische baas, slechts een heel klein beetje een macho leider, een harde manager en een energieke manager zoals elk bedrijf nodig heeft. Maar de term betekent morele kwelling en onrechtvaardigheid voor de velen die werken bij Travtelio. Travtelio wordt meer en meer geleid door verwaandheid en hebzucht. Het wordt elke dag erger, elke dag meer agressief.

Elke dag zie ik jonge venten en meiden in de onderneming binnenkomen. Ze gaan gekleed in een prachtig, glad kostuum en opzichtige das of in fijne, vers gestreken tweedelige pakjes. Ze komen, denkend dat ze snel rijk gaan worden, ze krijgen een luxewagen van het bedrijf en bonussen om vakanties door te brengen in de Seychellen, Guadeloupe, Egypte of Thailand. Ze worden overbetaald voor wat ze kennen, en ze zijn arrogant hoewel ze niets afweten van de onderneming, maar ze hebben MBA's op zak van Londen of Fontainebleau, en ze misprijzen natuurlijk iedereen die in Uitbating werkt. Het zou me niet verbazen moesten ze in hun testament stellen, zoals mijn vriend Thomas Denis ooit zei, dat ze na hun dood hun brein ten geschenke geven aan de wetenschap.

De druk op de gewone werknemers groeit echter voortdurend. Een onderneming zoals Travtelio zou banen en producten moeten creëren en de gemeenschap dienen. Travtelio was aldus toen het een Overheidsbedrijf was. Nu schijnt Travtelio alleen nog sinds de privatisering te bestaan voor de accumulatie van winsten. De god die aanbeden wordt heet EBITDA en de hoogst mogelijke lonen voor de Presidenten. Er bestaat niet zoiets als een afzonderlijke ethiek voor het zaken doen, Charles. Mensen zouden niet mogen bedriegen, liegen of stelen. Het eerste motto dat we zouden moeten eren, ook in het personeelsbeheer van een bedrijf, zou de oude eed van Hippocrates moeten zijn: vóór alles, niet wetende pijn te doen. Die regel wordt geweld aangedaan bij Travtelio! We zouden allen de nadruk moeten leggen, zonder compromissen, op de integriteit van de karakters van onze managers, en zeker van de nieuwkomers.

Die kerels denken natuurlijk dat ze het zout der aarde zijn, de corpocraten die zoveel meer intelligent zijn en zoveel meer workaholics zijn dan de gewone man en vrouw, hoewel ze slechts per toeval het geluk hadden met theoretische intelligentie geboren te zijn, het geluk dat gewone werknemers niet kregen. Je zou moeten horen met welk cynisme ze praten over de arbeiders! Toch zijn zij aangeboren onbekwaam tot enige creativiteit. Ze zijn de verpersoonlijking van het Peterprincipe: de managers rijzen in een hiërarchie tot hun niveau van incompetentie. Die mannen en vrouwen hebben dat niveau al bereikt, toch beschuldigen ze de oudere managers ervan Travtelio tot een oubollige, lamme organisatie gemaakt te hebben van vermoeide ambtenaren en verouderde procedures. De ambtenaren worden terzijde geduwd.

Je haalde geruchten aan. Ik zou zeggen dat al die geruchten waar zijn, maar het waarachtig schandalig gedrag dat ik in mijn buik voel, daarover wordt niet in jouw kringen gepraat, omdat de mensen aan de top geloven dat hoe de bodem van de piramide behandeld wordt niet minder is dan wat de bodem verdient. Als je aan de bodem zit, is dat dan niet omdat je dom en lui bent? Er is niet veel veranderd in mentaliteit sinds de vijftiende eeuw, Charles, toen men dacht dat als iemand Koning was of bedelaar, God die man zo had uitgekozen. Ik begin te geloven dat zelfs Sint Joris zo dacht, want Sint Joris is heel zwijgzaam gebleven deze dagen!' Jan stopte met praten en Charles antwoordde niet.

Jan nipte aan zijn whisky, dacht na, en vroeg dan, 'waar namen de geruchten over Travtelio hun oorsprong?'

Charles bleef nog een tijdje zwijgen. Hij draaide zijn glas whisky rond in zijn handen.

Dan zei hij, eerder terugkomend op de laatste ideeën van Jan dan hem een direct antwoord gevend, ‘wel, er zijn witte ridders en zwarte ridders inderdaad aan de top van de piramide, Jan. Hebben de witte ridders het recht om lessen te lezen aan de zwarte ridders?’

‘Dat hebben ze inderdaad,’ knikte Jan. ‘Dat hebben ze, Charles, dat recht moeten ze uitoefenen als een plicht! Wie anders zou het doen? Ik heb weinig gehoord van jullie, de witte ridders, de laatste tijd.’

‘De geruchten kwamen vanuit verschillende hoeken, Jan. Ik kan niet zeggen dat er één bepaalde bron was. Iets wat ze gemeen hebben is dat de mensen die de geruchten niet schijnen te weerleggen maar ze eerder lijken te bevestigen de directe medewerkers zijn of waren van Gerald Godelin. René Bastin kan één van die mannen zijn, maar Bastin werd onlangs afgezet als President Financiën van Travtelio. Misschien zint hij op wraak. Hij zoekt een andere betrekking. Wat me vreemd lijkt is dat ook de nieuwe President Financiën, Jean-Gauthier de Buisseyre, de geruchten niet weerlegt, hoewel hij algemeen beschouwd wordt als een vriend en aanhanger van Godelin.’

‘Ken jij Buisseyre?’ vroeg Jan verrast.

‘Ja, ik ken hem zeer goed. Hij is ook een edelman, natuurlijk, die zich in mijn kringen beweegt, maar hij is niet speciaal een goede vriend van mij. In feite haten we elkaar. Ik vermijd hem zoveel mogelijk.’

‘Hij is een zwarte ridder, dan?’

Charles lachte. ‘Zo zou je hem kunnen noemen. Zijn familie was altijd aan de schurkachtige kant. Zijn fortuin is verzameld uit alle soorten van onverkwikkelijke zakenhandelingen, de meeste daarvan zuiver in financiën. Je kent onze traditionele grap: als je een miljoen steelt vandaag ben je een dief, maar als je honderd miljoen stal vijfhonderd jaar geleden ben je nu een edelman.’

‘Travtelio is ziek, Charles. Het bedrijf wordt opgevreten door een worm die corruptie brengt, bedrog, intriges, en zoals ik al zei, hebzucht in plaats van achting. Er bestaat een theorie waarvan je ook moet gehoord hebben, ontwikkeld door een universiteitsprofessor, die stelt dat een bedrijf op lange termijn gaat lijken in haar geheel op het karakter van de man die het leidt. Ik meen dat zulk verband heel reëel is! Godelin is paranoïde. Hij gelooft in de wet van de sterkste, en hij leeft alleen maar als hij dingen kan doen oproeren en in beweging zetten. Hij is een addict van verandering. De HR Divisie van Travtelio moet bewijzen hoe performant ze kan zijn, dus vindt ze steeds maar nieuwe maatregelen uit om druk uit te oefenen op de mensen. Dat wordt dan allemaal naar voren gebracht en opgedrongen in de naam van de objectiviteit, maar er wordt met die objectiviteit net zo omgesprongen als bij gebrek ervan, en erger, ze wordt op massieve schaal misbruikt voor bedrijfswijde manipulaties. De Presidenten werken natuurlijk ook hard, maar de bonussen die ze krijgen zijn helemaal niet in verhouding met hoeveel ze contribueren tot de onderneming. Als Godelin echter gaat, wie zal hem dan vervangen? Aan wie brengt de misdaad op, hier? Zal een andere zwarte ridder in de schoenen van Godelin stappen? Logischerwijze moeten de geruchten van die kant komen!’

Charles dacht daarover na, schonk zich een tweede whisky, en zei dan plots, ‘de Buisseyre! De Buisseyre maakt de beste kans. Hij is jong, erg ambitieus, gulzig, en hij bezit de beste relaties. Hij heeft gestudeerd aan de beste handelsscholen. Hij is sluw. Hij heeft nog niet zoveel getoond als leider van ondernemingen, maar er moet steeds een eerste zijn. Hij is al President Financiën van Travtelio, gekozen door Godelin. Hij lijkt de Dauphin van Godelin te zijn. Dat kan allemaal helpen.’

‘En hij is een ridder, is het niet,’ stelde Jan vast. ‘Hij is één van jullie. En zou het maar niet normaal zijn dat iemand van adel het bedrijf leidt, zoals ze de twintig grootste bedrijven van België beheren, direct of achter de schermen?’

‘Dat is exact,’ zei Charles. ‘De Buisseyres zijn steeds tegenstrevers van de Trioteignes geweest gedurende generaties lang, Jan. Ze hebben steeds geprobeerd ons te ruïneren, en we hebben hen altijd van ons lijf gehouden. De vete tussen ons is geïmpregneerd in onze genen!’

Jan Stevens dacht dan na over hoe dikwijls hij Buisseyre samen gezien had met Andrew Raga deze laatste maanden. Hij kende de relaties tussen Raga en Mark Stephenson. De veiligheidsinbreuk in het Data Warehouse schoot hem te binnen. Hij vertelde aan Charles dan wat hij nooit zou kunnen bewijzen, maar wat hij sterk vermoedde. Buisseyre kon aan confidentiële informatie over Godelin zijn geraakt via de ongeoorloofde toegangen tot de elektronische archieven. Buisseyre had daar de informatie over de financiële transacties van Godelin kunnen vinden. Buisseyre kon aan de bron zitten van de geruchten die Charles gehoord had, maar noch Charles noch Jan konden dat bewijzen, en ze konden er niet zeker van zijn. Ze praatten in veronderstellingen, maar de verhalen pasten in elkaar en vervolledigden elkaar zoals puzzelstukjes die plots een herkenbare tekening vormden.

Later nog zei Jan, ‘zie je, Charles, er gebeurt veel meer in Travtelio dan enkele geruchten die in de hoogste sferen van de gemeenschap rondgaan. Godelin kan zijn baan uiteindelijk verliezen, maar dan zal hij wel snel door de oude jongens in andere goedbetaalde functies gerecupereerd worden. On zijn ouderdom zal hij waarschijnlijk geplaatst worden in de Beheerraad van meerdere topbedrijven, en een lang en comfortabel leven leiden. Aan de werknemers en managers van Travtelio echter die hun betrekking en hun waardigheid verloren, werd en wordt er iets gedaan dat hun overvalt alsof ze door de bliksem getroffen worden, en waar ze nooit van zullen recupereren, waarvan ze nachtmerries zullen overhouden voor de rest van hun leven, en dat een catastrofe betekent voor hun families. Een werknemer die zijn baan verliest of die gedegradeerd wordt, verliest zijn eer, niet minder dan dat, en die eer is dikwijls het enige ware bezit van hem of haar. Toch gebeurt dat thans aan honderden mensen in Travtelio, en toch lijkt dat niet erger in België dan een druppel water die uit een kan in de woestijn valt. De druppel verdampt ogenblikkelijk, en niemand van de leiders van onze bedrijven kan dat wat schelen. Als er echter iets gebeurt met Godelin, dan lijkt het of gans België wordt aan haar wortels heen en weer gewrongen. Vraag je werkelijk of Godelin mij iets zou kunnen schelen? Ik houd niet van wat Buisseyre bezig schijnt te doen, maar eerlijk, ik geef geen zier om die hofintriges. Zal Buisseyre slechter zijn aan het hoofd van Travtelio dan Godelin? Ik twijfel er aan of hij erger kan zijn!’

‘Geloof me, Jan, hij zal veel erger zijn! Ik hoorde dat Godelin nog enigszins paternalistisch ingesteld was. Buisseyre zal meedogenloos zijn en totaal opportunistisch voor zijn eigen belangen. Ik weet echter wat ik wilde weten, Jan. Ik dacht niet zulke Pandora doos vol wormen te openen. Buisseyre moet inderdaad de man achter de geruchten zijn. Het spijt me werkelijk dat je zo diep meevoelt met wat er bij Travtelio gebeurt. Probeer een afstand te houden tussen Travtelio en jou! Ik vermoedde nooit dat het stof dat martelaren maakt ook in jou zat!’

Jan lachte luidkeels, nu. ‘Ik ben geen Heilige en nog minder een martelaar, Charles. Geschokt en verontwaardigd, ja! Ik zal waarschijnlijk binnenkort uit Travtelio weglopen. Ik kan niet veel doen voor de mensen rond mij, zo min, veronderstel ik, als jij kunt doen in die kringen van je. Ik geloof echter rotsvast dat we moeten handelen en zo veel mogelijk de kleine dingen doen die in onze macht liggen. Vroeg of laat geef ik wel mijn ontslag bij Travtelio.’

‘Je zult je ontslag geven om een aristocraat te worden,’ besloot Charles. ‘We spraken hier nooit voorheen over, maar ik weet wel ongeveer hoe goed je af bent in Engeland, mijn vriend. Je zou ook een kapitein van de industrie kunnen zijn, met één vingerknip! Wat houd je tegen? En ik weet ook hoe je geboren bent, herinner je? Eer je vader en moeder!’

‘Op de witte ridders dan,’ lachte Jan weer, en hij sloeg zijn glas tegen dat van Charles.

Enige tijd later kwamen Jana en Monique de woonkamer binnen om hun manden te tonen, gevuld met de beste ganzenlever, huisjesslakken, boerderijboter, aardappelen, paddenstoelen, en aardbeien voor vanavond. Jana had zich een vriendin in Monique gemaakt.

Net vóór het avondmaal gingen Jan en Jana weer wandelen, uit het domein het dorp in. Jan legde iets uit van zijn gesprek met Charles, maar hij opende niet alles voor Jana.

‘Buisseyre is dus de stille kracht achter de veiligheidsproblemen met het Data Warehouse,’ besloot ook Jana.

‘Ja. Misschien. We kunnen niets bewijzen. Akerlund zei ons de userids actief te houden voor nog twee weken, en ze dan uit te vagen als we niets vonden. Ik stel voor dat we tegen iedereen zwijgen over onze vermoedens, en inderdaad de userids na nog enkele dagen afstoppen. Doe je groep strikte procedures definiëren, waarbij de userids en de paswoorden enkel toegewezen kunnen worden met de toestemming van Akerlund. Zeg niets van dit alles tegen de andere expats en alstublieft, laat ook niets uitlekken aan je thuisbedrijf in Praag!’

‘Dat zal ik doen,’ beloofde Jana, ‘tenzij mijn bedrijf benadeeld wordt. Nu begin ik ook te begrijpen waarom Andrew Raga met mij wou uit gaan eten!’

‘Wou hij dat?’ vroeg Jan verrast. Hij voelde een dolksteek in zijn rug.

‘Oh ja, dat wou en durfde hij!’ zei Jana, geamuseerd. Ze keek ondeugend naar Jan. ‘Ben je jaloers?’

Jan wou antwoorden dat hij natuurlijk niet jaloers was, waarom zou hij jaloers moeten zijn? Maar hij aarzelde en sloot zijn mond weer. Waarom sprak Jana van jaloersheid? Je moest een liefdesrelatie hebben met iemand om jaloers te zijn! Dat was weer één van die ogenblikken die geschikt waren om de teerlingen te doen rollen. Jan kon nogal impulsief reageren, zoals zijn gesprek met Charles hem in een sombere stemming had gebracht, waarin hij alle speculaties en spelletjes en intriges naar de hel had gezonden.

Hij antwoordde, ‘ik zou inderdaad jaloers zijn, Jana, en heel droevig. Ik speel geen spelletjes hier. Ik denk dat ik verliefd ben op je. Ik ben lelijk, gemeen, weinig interessant, vervelend, een domme witte ridder die eerder grijs is, een niemendal bij Travtelio, terwijl jij zo stralend mooi bent! Je kon voor jezelf een zeer grote vis vangen die in het meer zwemt dat aan de top van de Travtelio piramide ligt, een vis zoals Raga of Buisseyre. Ik ben echt bevangen van jou, en me nu van je wegrukken zou me zeer veel pijn doen. Ik bedoel dat eerlijk en echt. Speel alstublieft niet met mij!’

Jana bleef toch even verbaasd naar de verte kijken, voor ze weer naar Jan keek en zijn arm greep. Dan hing ze dicht aan hem en ze bleven zo even wandelen, zij aan zij.

Jana begon slechts heel wat verder weer te spreken. ‘Ik weet werkelijk niet of ik op je verliefd ben, Jan. Ik ben zeer wantrouwig geworden met de liefde. Ik vrees dat ik er dicht bij kom, echter. Ik heb vooral eerlijkheid nodig! Ik heb weinig eerlijkheid in mijn leven ervaren. Het was echt iets helemaal anders en nieuw voor me je zo open tegen me te horen spreken. Het vertrouwen om je volledig te geloven moeten we langzaam opbouwen. Geef me wat tijd, wil je? Je moet geen schrik hebben van concurrentie. Ik ben er niet op uit een echtgenoot te pakken zoals Raga of Buisseyre. Vrouwen hebben een zesde zintuig. Ik verafschuw hun soort! Weet je hoe je me kunt verleiden? Doe me lachen! Vrouwen houden van mannen die hen kunnen doen lachen! Wat wou je me nog tonen, hier?’

Tegen die tijd had Jan een dikke knoop in zijn keel en in zijn maag, en Jana doen lachen ging hem moeilijk af die dag.

Hij toonde haar echter wel de dorpskerk, een stenen gebouw dat dateerde uit de elfde eeuw. De deur van de kerk stond open, en hij toonde haar boven het altaar een reusachtig schilderij van Luca Giordano, gekocht door een voorvader van Charles de Trioteignes en door hem aan de kerk geschonken. Het schilderij was bijna in de vergetelheid geraakt als een meesterwerk, tot het slechts recentelijk bekend raakte als een echte Giordano van Napels door de restaureerders van het doek. Jan trok Jana ook naar een drie voet hoog houten beeldje van de Maagd Maria. Dit beeldje was gesneden in de twaalfde eeuw, een Sedes Sapientiae, Maria gezeten op een troon en met het kindje Jezus op haar schoot.

‘Kun je geloven dat dit achthonderd jaar oud is, zelfs ouder, Jana, en dat deze kerk wellicht al duizend jaar bestaat?’

Jana keek naar het beeldje, dan naar Jan, en dan, in de plechtige stilte van de kleine kerk, vóór het altaar, trok ze Jan naar zich toe en kuste hem lang en teder op de lippen. Wanneer Jan zich nadien wegtrok, meende hij dat de periode van twijfel van Jana waarschijnlijk al opgehouden had te bestaan.

Jan en Jana wandelden terug naar het kasteel, arm in arm, en het bleef ook zo dat ze de eetkamer binnenstapten, of beter, liepen. Ogenblikkelijk schoot een samenzwerende blik van herkenning tussen Charles en Monique. Jan had geen vriendin naar het kasteel meegebracht. Jan en Jana hielden van elkaar!

Tijdens het avondmaal zat Jan tegenover Jana aan tafel. Ze konden hun ogen niet van elkaar afhouden, tot groot genoegen van Monique en Charles.

‘Die twee houden hopeloos van elkaar,’ fluisterde Monique aan Charles wanneer hij de schotels de keuken in bracht.

Charles greep Monique beet en kuste haar op de wangen, ‘net zoals wij!’ zei hij.

Monique schudde hem lachend af, want ze liet de vuile schotels bijna vallen.

Ze aten de ganzenlever en de slakken. Monique had die laatste gebakken in een echte Bourgondische saus van look, boter en groene kruiden, en ze aten een stukje stokbrood daarmee. Charles opende een fles witte Bourgondische wijn, een PuTrioteignes-Montrachet, één van zijn allerbeste flessen. Hij schonk slechts dat soort wijn wanneer hij echt gelukkig en blij was. Dan bracht Monique de aardbeien in, en ze hadden nog koffie en cake. Aan het einde van dat maal zaten ze samen met een zware maag in de zetels van de woonkamer. Na de Cognac, wensten Jan en Jana goedenacht.

Toen ze de kamer verlieten fluisterde Monique aan Charles, ‘denk je dat ze één bed of twee bedden vannacht gaan gebruiken?’

‘Eén bed voor ons!’ probeerde Charles.

Jan en Jana liepen de trappen op en ze omhelsden elkaar achter een hoek van de gang. Die kus was hard en diep, gepassioneerd en sensueel, en wanneer ze zich terugtrokken snakten ze beide naar adem.

‘Je vroeg me dit op de langzame manier aan te pakken,’ zei Jan. ‘Ik wil je niet verliezen. Je hebt gelijk, laten we het langzaam doen.’

Ze openden de deur van hun respectievelijke kamers, gooiden elkaar nog een kus toe, maar gingen elk afzonderlijk de kamer in.

Tijdens de nacht draaiden en keerden ze zich koortsachtig onder de lakens, en ze vochten tegen het verlangen de zachtheid van elkaars lichaam te voelen. Een brandend vuur van passie laaide tussen hen op.

De volgende morgen ontwaakten ze in een droevige stemming van onvoldaanheid. Maar toen ze na het ontbijt opnieuw gingen wandelen in de bossen, dartelde Jana rond zoals een meisje

van vijftien, en Jan liep haar achterna zoals een jong, stoer hert. Hij kreeg haar elke maal te pakken omdat Jana zich liet grijpen, en telkens omhelsden ze elkaar en ze kusten. Daarna liepen ze hand in hand door de open weiden, en ze lieten de fiere grootsheid van het landschap in hun geest doordringen.

Nog nadien namen ze weer het middagmaal met Monique en Charles. Ze nodigden Monique en Charles uit met hen naar een Brussels restaurant te gaan in twee weken. In de namiddag reden Monique en Jana als wervelwinden te paard weg. Jana was een prachtige Amazone. Ondertussen wandelden Jan en Charles van het kasteel naar de boerderij van Monique, waar ze thee zouden drinken wanneer de twee vrouwen weerkeerden.

Onderweg zei Jan, ‘het spijt me, Charles, over wat ik je allemaal gisteren verteld heb, en vooral als ik impliceerde dat je een rol kon spelen in dat verhaal. Ik weet dat je een witte ridder bent, en ik begrijp best hoe moeilijk het voor je is in de wereld waarin je moet werken je integriteit te bewaren. We moeten doen wat we kunnen. Het spijt me werkelijk. Ik hoop dat er niets aan onze vriendschap veranderd is.’

‘Ik dacht deze nacht na over alles wat je zei. We leven in moeilijke tijden. Spanningen zoals die hopen zich op in onze gemeenschap. Uiteindelijk moeten de spanningen tot een soort van crisis leiden, maar ik weet niet of zulk een ogenblik nabij is. Ik hoop steeds mijn kinderen te kunnen beschermen!’

‘Ja,’ zei Jan, ‘dat is wat we allemaal proberen.’

‘Hoe ernstig heb je het met Jana voor? Hoe ernstig is zij met jou?’

‘Ik ben heel erg verliefd. Ze is een prachtvrouw,’ lachte Jan. ‘Ik denk dat Jana nogal aangegrepen is, ook. Ze is nog steeds getrouwd in Tsjechië. Ze verliet haar echtgenoot een tijdje geleden, en ze heeft de scheiding aangevraagd. Ze had gelukkig nog geen kinderen. Volgens wat ik hoorde hoe haar echtgenoot haar behandelde, moet dat een echte domme ezel geweest zijn. Men bewondert en koestert zulke schoonheid! Jana is niet lang getrouwd geweest, en ze beschouwt dat huwelijk als de grootste stomiteit die ze ooit begaan heeft. Ik moet haar dus tijd gunnen.’

Jana en Monique kwamen aan voor de thee. Jan en Charles hadden ook de kinderen opgehaald in het dorp, alle vijf, en de Trioteignes beleefden nadien een zeer lawaaierige namiddag. Jan en Jana namen iets later afscheid. Ze keerden eerst terug naar het kasteel van Charles en ze reden weer naar Brussel. Ze soupeerden nog in een klein restaurant van Brussel. Dan bracht Jan Jana naar haar appartement, en hij reed naar huis.

2

Op maandag was Mark Stephenson nog aan het werken bij Travtelio. Hij brulde nors zijn groepen tot actie. Hij zorgde voor IT Uitbating zoals gewoonlijk. Op dinsdagmorgen kwam hij ook werken, maar om tien uur al zag men hem zijn persoonlijke bezittingen in een kartonnen doos verzamelen en inpakken. Tegen de middag verliet hij het bedrijf, vergezeld door twee agenten van de Veiligheid, en hij kwam nooit weer. Hij nam van niemand afscheid. Op woensdag vroeg Sigvard Sandström aan Michel Doriant het departement verder te besturen in afwezigheid van een Directeur van IT Uitbating, maar Sandström zei ook aan Doriant dat een vervanger van Stephenson vanuit de Amerikaanse aandeelhoudende onderneming zou gezonden worden om in de volgende dagen het hoofd van Uitbating te worden. Sandström haalde met geen woord de reden van het ontslag van Stephenson aan.

Twee weken later kwam een man aan die Brad Brown heette. Brown was een bullebak van een kerel, breedgeschouderd en met een wijde borstkas, een bundel spieren van top tot teen.

Zijn vierkantig hoofd was diep op zijn lichaam geplant, bijna zonder nek, maar toch was hij groot, hoewel niet groter dan Michel Dorian. Brown leek in alles op een Amerikaanse football speler.

Thomas Denis zag de man aankomen en liep direct naar het bureau van Jan Stevens om aan te kondigen dat zijn alter ego en concurrent gearriveerd was.

‘De man heeft meer volume dan ik,’ riep Thomas bijna jaloers. ‘Dit is een doder!’

Brown begon rond te lopen alsof hij nog steeds zijn harnas van football speler onder een te passend grijs kostuum aan had. Als hij in de gang stapte moest iedereen zich tegen de muur plakken om hem te laten voorbijgaan. Hij zwaaide zijn armen breed langs zich uit. Hij leek echter sympathiek en onschadelijk genoeg wanneer hij het bureau van Stephenson op zijn beurt in bezit nam. Hij zei direct in niet mis te verstane, weinige bewoordingen, dat nu hij, Brad Brown, de baas was en gehoorzaamheid verwachtte. Brown nam dezelfde dag al deel aan zoveel vergaderingen van IT Uitbating als hij kon. Dorian moest opnieuw in al die vergaderingen horen hoe slecht IT Uitbating bestuurd werd voordat Brown en Stephenson het roer overnamen.

Brad Brown had nieuwe ideeën bij de vleet over hoe IT Uitbating dan wel moest geleid worden. Opnieuw werden Account Managers van computer constructeurs waarmee Travtelio nooit voorheen zaken had gedaan ingeroepen om studies uit te voeren over hoe de rekencentra werkten en welke nieuwe technologieën en apparaten konden binnengebracht worden. Die studies werden niet overgelaten aan onafhankelijke consultancy kantoren die neutraal bleven in hun opinies tegenover de leveranciers, maar door vertegenwoordigers van de leveranciers zelf. Die studies gingen dan ook niet over wat Travtelio IT kon nodig hebben, maar over waar de apparaten van die bedrijven konden gebruikt worden, nodig of niet.

Brown bleef over het algemeen echter beleefd en vriendelijk met de werknemers van Travtelio. Hij tiranniseerde de mensen niet. Hij blafte meer dan hij beet. Hij bleef glad, slim, vergevingsgezind en verzoenend.

Hij sprak zeker niet Michel Dorian aan met zulke vriendelijke termen. Brown beschuldigde Dorian rechtstreeks van slecht bestuur, hoewel al de voorbeelden die hij aanhaalde ingevoerd werden door Stephenson. Dorian was nonchalant geweest, had niet ver vooruit gezien, had de discipline veronachtzaamd, zich vergist in het gebruik van nieuwe technologieën die door de leveranciers voorgesteld werden, en hij had geen inzicht gehad in wat modern management kon realiseren. Dorian vroeg zich af wie wat verteld had aan Brown, want de argumenten leken voorgekauwd.

Na slechts enkele weken al eiste Brad Brown een verhoging van zijn budget om nieuwe Internet applicaties te laten bouwen en om nieuwe servers aan te kopen voor een stoutmoedige evolutie naar volledig nieuwe methoden die Travtelio in de internationale scene van de zakenwereld zouden stuwen. De applicaties kostten reusachtig veel geld en de inkomsten ermee werden niet zorgvuldig geschat maar zouden zonder twijfel gerealiseerd worden. Brad Brown won de steun van de aandeelhoudende bedrijven op zijn twee vingers. Hij had vooral een steun in Andrew Raga in de zakendivisies.

‘Brown heeft niet het minste idee van hoe hij in de kosten kan snijden,’ constateerde Thomas Denis,’ maar hij weet verdomd goed hoe geld uit te geven! Die man heeft een ingeboren elegantie en een natuurlijk talent om geld in het ronde te zwieren dat ik zonder terughoudendheid bewonder! Brad is een man naar mijn hart. We zijn oude applicaties uit onze kasten aan het halen waarop al een centimeter stof lag, en we stellen ze aan hem voor. We blazen het stof weg, Marguerite typt een nieuwe eerste bladzijde om de datums te verdoezelen, en ik zend mijn managers naar hem met de boodschap dat ze zojuist dit

wonderbaarlijk nieuw idee hadden. Ik zeg hen aan Brad te vragen dat alles zeer vertrouwelijk te houden, omdat ze hun kookgeheimen verkopen zonder mij op de hoogte te houden. Is dit niet leuk? Dan plaatsen we weddenschappen over hoe snel hij de applicaties naar de stafvergaderingen brengt en ze daar voorstelt als één van zijn betere uitvindsels. Die vent is godsgezonden, een echt genot! We hebben in tien jaar niet meer zo fel gelachen in onze eigen stafvergaderingen!’

Linus Akerlund protesteerde zwakjes, maar hij werd door Brown beschuldigd van gebrek aan durf en doortastendheid. IT, dat is Brad Brown, zou Trivtelio nu vooruit duwen!

Sandström wandelde met een bezorgd gezicht rond, want hij had geen adequaat antwoord gevonden op de twijfels van Akerlund. Akerlund vroeg aan Sandström welke macht een CIO in functie nog had in Trivtelio in vergelijking met Amerikanen gezonden door de Amerikaanse CIO, zoals Brad Brown. Akerlund dacht er over na weer te keren naar zijn thuisbedrijf in Stockholm. Hij vroeg Sandström uit te kijken naar een gepaste betrekking voor hem in zijn Zweeds bedrijf, of zelfs buiten dat bedrijf. Sandström moest de HR Divisie in Zweden contacteren, en ook een Zweeds aanwervingkantoor. Akerlund sprak ook vol bitterheid met Rachel Kyle, maar ook Kyle kon niet en wou niet Andrew Raga en Brad Brown tegenspreken. Ze wou zeker niet gaan klagen bij de Amerikaanse Presidenten van haar bedrijf in de Verenigde Staten.

Rachel Kyle was nog meer bezorgd dan Akerlund omdat ze iets wist wat zelfs Sigvard Sandström nog niet had ontdekt over Brown. Brown was geen werknemer van haar VS bedrijf. Hij was een consultant, een ingehuurde man, ingehuurd door haar bedrijf uit een obscure firma die gevestigd was in de Kaaiman Eilanden. Kyle wist dat dit consultancy bureau opgezet was door de Amerikaanse CIO, en waarschijnlijk ook van fondsen voorzien werd door Andrew Raga. Rachel Kyle had er bijgevolg twijfels over of Brown wettelijk in België een IT Departement van Trivtelio mocht leiden. Ze hield ook al niet van de constructie opgezet door de Amerikaanse managers om winsten af te schuimen van Trivtelio, want het loon van Brown was zo buitensporig hoog als ze nog nergens gezien had, noch in Trivtelio noch in haar bedrijf in de Verenigde Staten.

Akerlund kreeg zelfs het contract van Brown niet onder ogen. Hij viste wel uit hoeveel Brown betaald werd uit de deuk in zijn kwartaalbudget. Toen hij protest aantekende, werd hem gezegd om Brown te laten doen en zijn mond dicht te houden. Rachel Kyle hield haar bedenkingen voor zichzelf.

Na drie maanden in Trivtelio IT had Brad Brown meer geld uitgegeven dan de Keizer van Perzië in een vol jaar. Linus Akerlund en Sigvard Sandström, achter de schermen slim geholpen door Rachel Kyle, richtten de voorstellen van Brown als projecten naar het Trivtelio Investeringscomité, buiten het budget van Akerlund. Het trio IT Directeurs wees naar het Investeringscomité voor de projecten, zodat Brown zijn initiatieven moest verdedigen met statistieken en berekeningen van winsten en opbrengsten op investeringen. Die berekeningen werden natuurlijk gul overhandigd door de consultants van de leveranciers van de software en de hardware die Brown wou binnenbrengen. Het geld dat Brown verkreeg werd daarna door Brown alleen beheerd, zonder inzage of controle van Akerlund. De projecten werden geïnstalleerd, geleid, bestuurd en uitgevoerd door de consultancy bedrijven of door leveranciers die door Brown gekozen waren.

Wanneer Brown de consultants voorstelde die zijn projecten zouden leiden en uitvoeren, vroegen Jan Stevens en Michel Doriant – wanneer ze uitgenodigd werden – welke ervaring die mensen hadden met gelijkaardige projecten. De consultants aarzelden, ontweken de antwoorden, maar als ze gedwongen werden op de insisterende vragen van Jan of Michel te

reageren, gaven ze toe dat hun firma wel gelijkaardige projecten uitgevoerd hadden in de VS of in Timboectoe, maar dat zij in persoon niet meegewerkt hadden aan die initiatieven. Jan Stevens vroeg de eerste maal dat dit gebeurde een koffiepauze aan. Hij trok met Brad Brown en Michel Doriant naar een open bureau tegenover de vergaderzaal, en hij beschuldigde Brown in beleefde woorden ervan onervaren nieuwelingen te hebben ingehaald aan exorbitante prijzen. De consultants hadden helemaal geen ervaring met wat ze zouden moeten bewerkstelligen bij Travtelio. Doriant bleef grinniken, maar hij zei weinig. Brown verzekerde hen dat de bedrijven die hij ingehuurd had de beste ter wereld waren. Stevens moest toegeven dat Brown een punt had, maar het was ook duidelijk dat het consultancy bureau mensen zonder enige ervaring naar Travtelio gezonden had, en daarmee had het Brad Brown bedrogen. Brown zag niet wat de firma hem aandeed. Brown schreeuwde dan naar Stevens en Doriant zich met hun eigen zaken te bemoeien, en geen controverse uit te lokken. Hij, Brad Brown, had het bevel hier, en de projecten zouden doorgaan zoals gepland. Problemen zouden in wederzijds vertrouwen tussen hem en de firma aangepakt worden. Brown, zoals Stephenson, trok zijn neus ook op voor alle voorstellen van Doriant en noemde die prulideeën die nooit zouden werken.

Na een paar maal van dit heen en weer gekibbel vermeden Stevens en Doriant de vergaderingen van de projecten van Brown. Sigvard Sandström merkte zeer snel op dat Stevens en Doriant zich afzijdig hielden van wat Brown aan het doen was, al had Akerlund het tegendeel gevraagd. Toen Sandström hen naar de redenen vroeg, zei Stevens botweg dat hij weigerde nog iets wat dan ook met de projecten van Brown te maken te hebben, omdat Brown hem en Doriant beledigd had en hen gezegd had uit zijn voortgangvergaderingen weg te blijven. Jan en Michel zouden de projecten niet in gevaar brengen, maar ze zegden glashelder aan Sandström dat ze niet wilden betrokken worden in projecten waar ze geen zeg in hadden en die alle ingrediënten van mislukking van bij het begin in zich droegen. Doriant bewees dat de projecten van Brown megalomaniekaal waren. Ze zouden nooit een degelijke opbrengst afleveren, ondanks de beweringen tot het tegendeel van Brown. Sandström knikte en hij was nog meer bezorgd en ongelukkig dan voordien. Sandström liep direct naar Akerlund om hem te verhalen wat hij gehoord had, maar hij stopte plots in zijn gang met zijn hand op één van de panelen van het bureau van Akerlund, en draaide zich op zijn hielen om. Akerlund zou nog meer gedeprimeerd worden van wat Sandström had gehoord. In de plaats daarvan ging Sandström zeer langzaam, nadenkend, naar het bureau van Sara Jansen. Hij vroeg haar een teambuilding sessie te organiseren met de managers van IT Uitbating, en natuurlijk ook met Brad Brown. Dat sloot Jan Stevens uit, maar Michel Doriant moest aanwezig zijn. Sandström hoopte dat de werkwijze van Brown kon veranderd worden in een groepsvorming. Hij hoopte dat daardoor Brad Brown de IT managers meer zou opnemen in zijn projecten en beter samen zou werken met de groepen van Uitbating. De groepsvorming moest aan Brad Brown tonen wat voor goede, fijne mensen en intelligente managers de Travtelio werknemers van IT wel waren, hoe ingenieus en praktisch ze konden denken, hoe goed een Directeur zoals Brown hen kon gebruiken, en hem tonen hoe belangrijk IT Uitbating was. De groepen van IT Uitbating moesten zich met Brown verzoenen. De groepsvorming moest leiden tot meer vertrouwen tussen Brad en zijn groepen.

Brad Brown wou de managers onder de indruk brengen van zijn belangrijkheid, en dat vanaf het eerste ogenblik van de groepsvorming. Hij eiste absoluut dat de tweedaagse sessie zou gehouden worden in het clubhuis van zijn golfterrein, waarin zich ook een restaurant en een klein hotel bevond. De golfclub was een luxe organisatie, waarvan bijna al de Presidenten van Travtelio lid waren, lidmaatschap betaald door Travtelio. De Presidenten golfden daar regelmatig, en ook Brad Brown had een gratis lidmaatschap bedongen in zijn contract. Brown

wou natuurlijk tonen in welk hoog gezelschap hij vertoefde, hoe goed hij kon golfen, hoe machtig hij bijgevolg was door met de Presidenten te spelen en te praten. Het golfterrein lag niet ver van Brussel, zodat de afzondering die eigenlijk nodig was voor een groepsvorming niet kon verwezenlijkt worden. Slechts een paar managers wilden vrijwillig een nacht doorbrengen in het clubhotel. De anderen zeiden aan Sara Jansen dat ze er de voorkeur aan gaven 's avonds naar huis terug te rijden. Sandström zou niet naar de groepsvorming komen. Sara Jansen en haar twee assistenten, twee jonge, levendige vrouwen van Travtelio HR, zouden de besprekingen animeren en proberen de managers dichterbij Brad Brown te brengen voor een beter begrip van de wederzijdse verwachtingen.

De dag na de teambuilding, vroeg in de morgen, liepen Michel Dorian en Sara Jansen samen het bureau in van Jan Stevens. Ze riepen ook Thomas Denis bij. Jan vroeg niet hoe de groepsvorming verlopen was; hij was al op de hoogte en ontving hen glimlachend. De teambuilding was een totaal fiasco, riep Sara Jansen, met haar handen in de hemel. De eerste dag waren al de managers aanwezig om negen uur 's morgens. Enkele onder hen hadden twee uur moeten rijden om zo vroeg in het hotel te zijn. Brad Brown kwam aan na elf uur. Hij beweerde dat hij een verkeerde bocht had genomen en verloren gereden was. Een manager fluisterde toen al dat Brown zelfs niet wist hoe zijn GPS systeem te gebruiken. Tegen de middag had Brown fier aan de bewonderende managers de lijst getoond van de golfscores die behaald werden door de Presidenten van Travtelio, en die lijst uitvoerig gecommentarieerd. Op de lijst stonden de namen van Brad Brown en Andrew Raga in de eerste tien. Brad was helemaal niet een slechte golfer. Was hij ook een goede Directeur van IT Uitbating? Iemand die zo goed speelde in het selecte gezelschap van golfers moest toch ook een uitstekende manager zijn! De IT mensen vroegen zich wel af hoe Brown zich vergist had van richting toen hij naar hier reed, hoewel hij toch zo een goede klant was van het clubhuis. De atmosfeer verkilde.

In de besprekingen die volgden bleef Michel Dorian zo stil als een graf. Hij antwoordde slechts in lettergrepen wanneer iemand hem iets vroeg en hij sprak slechts wanneer iemand hem rechtstreeks interpelleerde, wat trouwens ook zelden het geval was. De anderen zagen de terughoudendheid van Dorian, en imiteerden hem uit sympathie.

Sara Jansen zei, half lachend, half wenend onder de catastrofe, dat Dorian en de andere managers samenzwoeren om Brad Brown zelfs geen duim dichterbij te laten komen tot enige verstandhouding met hen. Brad pochte met zijn verwezenlijkingen. De managers glimlachten eerst beleefd en maakten dan steeds meer openlijk wrange, spottende opmerkingen. Ze weigerden te lachen of zelfs maar beleefd te glimlachen met de grappen van Brad. Ze negeerden ook de inspanningen van Sara Jansen om hen iets beter vriend te doen worden met Brown. Brad Brown was een buitenstaander voor hen, een vreemdeling, de baas natuurlijk, maar ze weigerden om hem te bevrienden en hun geesten te openen voor de man. Iedereen zou exact doen zoals de baas bevolen had, hoe dom dat ook moge zijn. Bij elke fysieke oefening die behendigheid en groepswork en organisatie vroeg, wachtte iedereen rustig af tot Brad Brown gezegd had hoe de oefening kon opgelost worden, en dan deden ze allen perfect zoals Brad zei, zelfs wanneer ze goed zagen dat de oefening op een sissers zou uitlopen. Daarna lieten ze Brad grinnikend voelen, op de hardste en meest directe wijze, waarom de oefening gefaald had.

‘Het was ijzig koud als atmosfeer. Ik stond met een leger van koppige, dove zombies. Ze deden steeds maar wat Brown voorstelde, lamleidend, en ze kwamen nooit met iets beters voor de dag. Ik was zo beschaamd! We speelden een schaakspel, een levend schaakspel, waarin de stukken door de managers gespeeld werden. Eén groep nam Brown tot Koning, waarop de

andere groep prompt Dorian tot Koning koos! Dat schaakspel werd een gevecht op leven en dood, maar Brown stond snel schaakmat!’ vertelde Sara aan Jan en Thomas.

Rond vier uur in de namiddag kondigde Brown aan dat hij nu golf ging spelen, en de IT managers wandelden als een Koninklijk Hof achter en terzijde Brown. Ze maakten complimentjes bij zijn betere slagen en ze grinnikten bij elke slechte slag. Ze maakten zoveel kabaal op het groene veld dat de eigenaars van de golfclub hen vroegen wat minder luid te roepen en niet met zovelen putten te stampen in het gras. De groepsvorming had opgehouden te bestaan.

Later, na het avondmaal, stelde Sara voor met allen een biertje te drinken in het clubhuis. Ze blies de laat-avondsessies af, want Brown zei dat hij moe was. De IT managers reden vroeg naar huis. Diegenen die in het hotel bleven reden naar het dichtbij gelegen dorp en dronken bier op eigen kosten in het lokaal café, niet gratis in de bar van het clubhuis.

‘Dit was de eerste maal dat ik gans alleen in de bar whisky zat te drinken na een teambuilding, samen met mijn twee mooie assistenten. Niemand voegde zich bij ons, zelfs niet Michel Dorian!’ kloeg Sara.

Sara Jansen had een aantal kamers gereserveerd voor de nacht, maar die bleven onbezet. Ze moest voor de gereserveerde kamers niettemin betalen.

De volgende morgen waren alle managers weer stipt om negen uur aanwezig. Brad, die in het hotel geslapen had, kwam naar beneden om tien uur. De tweede dag verliep niet beter dan de eerste. Sara stopte de groepsvorming al om drie uur in de namiddag, de sessies een totale catastrofe voor wat betreft de gedefinieerde objectieven.

Jan Stevens en Thomas Denis plooiden zich in twee van het lachen wanneer Sara uitlegde en nabootste hoe de IT managers zwijgzaam en passief rond Brad Brown gezeten hadden, hun ogen rollend bij alles wat Brad zei, en weigerend te spreken.

Jan kon voorspeld hebben wat het gedrag zou zijn van de mensen van IT Uitbating die nu weer gans toegewijd waren aan Michel Dorian, en die andere Directeurs verworpen. Michel Dorian had natuurlijk niet in het minst geholpen. Sara Jansen vroeg aan Michel haar bij te staan, maar hij had haar beleefd geantwoord met, ‘het spijt me voor je, Sara, maar neen dank je,’ en hij bleef zo dom en doof als voorheen.

‘Het was een teambuilding van zombies, van on-doden,’ herhaalde Sara. ‘Ik heb nog nooit in mijn leven zoiets ervaren! Geen grappen, gen lachen; ze werkten allen aan hun oefeningen met vlakke, norske gezichten, zonder fut. Ze zegden zo weinig ze maar konden en ze antwoordden alleen wanneer iemand hen rechtstreeks aansprak. Michel deed dan of hij diep over de vraag moest nadenken en gaf nooit zelfs maar een begin van oplossing. Het was verschrikkelijk, werkelijk verschrikkelijk!’

‘Wat wou je dan dat ik deed?’ legde Dorian uit. ‘Ik ga die vent toch niet helpen mijn plaats in te nemen! Ik vroeg hem om me minstens de dagelijkse Uitbating te laten leiden, maar hij weigerde dat! Hij moet dan maar zijn eigen oplossingen zoeken en vinden. Ik doe niets anders dan met mijn vingers te draaien op mijn bureau, rondwandelen, en vragen hoe Pieter en Paul zich vandaag voelen, en hoe het met hun kinderen gaat, maar verder niets. Ik ga naar vergaderingen en geef daar mijn mening, die direct in de vuilbak gekipt wordt. Dat is alles! Jan ook wou dat ik vrienden werd met die vent, maar het eerste wat Brown deed was overal in het openbaar vertellen hoe slecht ik de vorige jaren bestuurd had. Gelukkig waren de meeste van die slechte punten waar hij naar verwees voorgesteld geweest door de IT managers zelf, zodat hij ze nu allemaal op zijn rug heeft hangen. Ik kan er niets aan doen dat hij niet erg populair geworden is!’

Een maand later werd het overduidelijk dat de nieuwe projecten geen contributie zouden inbrengen voor Travtelio. Brown kon een gevaar worden voor de reputatie van Andrew Raga, dus trok Raga Brown weg van IT. Hij bood hem een beter betaalde baan aan in de zakendivisies. Nog een maand later vertrok Brad Brown zo snel van Travtelio als hij gekomen was. Hij werd terug naar de Verenigde Staten verscheept.

De hoop van Michel Doriant steeg weer, want na twee gemiste kansen zou hij voorzeker weer naar zijn normaal werk geroepen worden. Was niet voldoende bewezen dat alternatieven niet konden werken?

Maar uit de VS kwam nog een nieuwe Directeur, een manager van Indische afkomst, een man genaamd Sanjiv Gupta. Gupta was een consultant van hetzelfde bedrijf als Bard Brown, en opnieuw wist Rachel Kyle maar al te goed waar hij vandaan kwam. Gupta was eigenlijk een onafhankelijke consultant, ingehuurd door het consultancy kantoor dat aangesproken was door de Amerikaanse aandeelhouder van Travtelio.

Gupta was slimmer dan zijn twee voorgangers. Hij vroeg een maand observatieperiode vooraleer hij de betrekking wou aanvaarden. Hij sprak openhartig met de managers van IT Uitbating, bestudeerde zijn budget, en sprak dan ook vrijuit met Michel Doriant, met Jan Stevens en met vele anderen in de IT Divisie. In die weken probeerde hij niet één dag het departement te besturen. Michel Doriant bleef dat doen. Gupta snoof de atmosfeer op in Travtelio IT, en wat zijn neus opving rook heel slecht naar rot en agressiviteit en weigering tot medewerking. Na twintig werkdagen trok hij zijn besluit, zei dank u aan Akerlund en aan Rachel Kyle, en vloog terug naar de Verenigde Staten. Kyle slaakte een zucht van verlichting.

Akerlund, Kyle en Sandström kwamen dan bijeen om te praten over de aanduiding van de Directeur van IT Uitbating voor de vierde maal. Andrew Raga kwam niet meer tussen.

Akerlund telefoneerde naar Gerald Godelin en vroeg hem of hij zich nog verzette tegen de herbenoeming van Michel Doriant. Akerlund kreeg een zware vloek als antwoord, vergezeld van een finaal ja, de CEO wou Doriant niet. Godelin wou ook geen ambtenaar meer in een positie van Directeur benoemen.

Terwijl de bespreking verder ging, zat Doriant twee bureaus verder in de gang, in het bureau van Sara Jansen, te wachten op het verdict. Sandström kon ondertussen slechts de enige Belgische manager voorstellen die min of meer bekwaam was om in de schoenen van Doriant te stappen. Dat was een vroegere assistent van Doriant, Karl Geerts. Geerts was opgemerkt als een jonge potentiële kracht door de Divisie Personeelsbeheer. Hij had een snelcursus in management gevolgd bij Travtelio, en hij had die lessen redelijk goed volbracht.

Akerlund was zeer ontgoocheld met die keuze. Geerts was wel intelligent, en hij had enige ervaring met IT Uitbating, maar hij was slechts tweeëndertig, wat zeer jong was voor die functie. Akerlund gaf de voorkeur aan Jan Stevens, maar Stevens was nog steeds nodig om de expats te coördineren en vooral te doen samenwerken met de Belgen, en Jan zou waarschijnlijk weigeren de plaats in te nemen van zijn vriend. Jan was ook nog ambtenaar, en dat was ook een obstakel voor Godelin, terwijl Geerts een contractuele manager was.

Geerts bezat niet het charisma van een leider, zei Sandström. Geerts was een goede cijfermanager, een goede administrator. Geerts kon managen, niet leiden. De man had geen ervaring met aankopen en ook niet met hoe leveranciers in toom konden gehouden worden. Sandström had er geen idee van hoe Karl Geerts zou reageren onder stress. Sandström vond ook dat de man nogal extreme overtuigingen had in verband met het personeel. Geerts beval in wit en zwart. Hij toonde weinig begrip voor de tinten van grijs met mensen. Sandström had echter geen alternatief.

Sigvard Sandström trachtte met hangend hoofd het bureau van Sara Jansen te vermijden toen hij voorbijging. Hij wist dat Dorian daar zat. Sara wachtte op Sandström. Ze stond recht in haar bureau zodat ze kon uitkijken over haar panelen heen wie in de gang liep. Ze ontdekte Sandström dadelijk en blokkeerde zijn stappen. Sandström gaf haar de nieuwe naam. Hij zei dat het hem speet. Hij durfde de tijding niet zelf aan Dorian te melden.

Sara ging terug haar bureau in, naar Dorian die daar nu ook stond en naar de twee HR Directeurs keek, en die al begrepen had. Hij zag zijn afgang in de ogen van Sandström.

Toen Sara Jansen de naam van Karl Geerts noemde, brak Dorian. Hij viel in zijn zetel neer. Hij werd rood, het plots zeer koud, en zei dat ook aan Sara. Sara vreesde dat Dorian een hartaanval kreeg in haar bureau. Ze hield Dorian in de zetel en ging een glas water halen. Toen ze terugkwam, zat Dorian nog steeds strak vóór zich uitkijkend, apathisch in zijn zetel. Hij voelde zich beter.

Dorian zei, 'Sara, dat is toch onmogelijk! Karl Geerts is slechts in Travtelio sinds drie jaar. Hij is nog zo jong! Hij was mijn assistent gedurende een jaar. Hij is erg zenuwachtig, scherp, zeer impulsief, gelooft in constante verandering, maar dan in verandering voor eender welke reden, alleen maar voor het plezier van het veranderen. De meeste IT managers zijn ouder dan hij. Geerts zal zich niet kunnen laten gelden in die rol! Hij is misschien klaar na nog drie tot vijf jaar meer, maar niet zo! Hij kent ook niets van de technologie van de computers en de netwerken. Hij is een software man, een programmeur, een man van de ontwikkeling van applicaties. Hij kent niets van de processen die nodig zijn in IT Uitbating!'

'Ik weet dat, ik weet dat, Michel,' antwoordde Sara. 'Ik weet dat allemaal! Godelin weigert je nog steeds als Hoofd IT Uitbating. Ik vrees dat die weg definitief afgesloten is voor je. Misschien kunnen we een goede baan voor je vinden in het departement van de IT Applicaties, misschien ergens in de zakendivisies, misschien in Global Services. Travtelio heeft veel open plaatsen voor Directeurs, Michel. Wil je dat ik zo een job zoek? Ik ben zeker dat Sandström ook zal helpen. Kan je dat bevallen? Zoals de dingen nu staan zal je loon niet veranderen. Een andere betrekking dan in IT Uitbating lijkt me de beste oplossing voor je!'

'Godelin wil me niet meer zien als Directeur, Sara, nergens nog in Travtelio. Ik ben afgeschreven, hier. Ik hield van Travtelio IT. Ik heb mijn leven gegeven aan Travtelio. Travtelio smijt me buiten!'

Dorian bleef nog steeds zitten en zei dan, 'in geen geval wil ik de assistent zijn van Karl Geerts. Ik ben te oud om Travtelio op eigen initiatief te verlaten en een nieuwe loopbaan te beginnen. Als ik mijn ontslag geef trek ik zelfs geen werklozensteun want ik ben nog steeds ambtenaar. Maar ik heb ook mijn buik vol van Travtelio. Ik zal voorlopig niet uit mijn bureau komen en naar de stafvergaderingen van IT Uitbating gaan, tenzij ik er toe gedwongen wordt. Zeg dat maar aan Sandström. Hebben die mensen dan werkelijk niet het minste respect voor personen zoals ik?'

Hij pauzeerde, steunde zijn hoofd in zijn handen, keek niet naar Sara maar naar de grond, en dan vroeg hij, 'weet je hoe ik elke morgen ontwaak? Ik ga het je vertellen. Ik heb een nachtmerrie, steeds dezelfde nachtmerrie, dag na dag. Ik loop naar een vergadering, en wanneer ik de vergaderzaal in ga, zie ik bijna al mijn collega's rond een lange, ovale tafel zitten. Ze bespreken iets. Eén man staat recht, vooraan, aan het andere eind. Ik dacht dat ik vroeg was, maar waarschijnlijk kreeg ik de verkeerde uitnodiging of ik heb me in het uur vergist, want de vergadering is al bezig. Ik ga verder de kamer in, nog hijgend, en ik zoek een plaats voor me rond de tafel. Ik stap naar links en ik stap naar rechts, maar geen enkele zetel is nog vrij, en iedereen begint met me te lachen, en hoewel er vele jonge mannen en jonge vrouwen rond de tafel zitten, biedt niemand me een plaats aan. Een gevoel van paniek overvalt me dan, een gevoel van uitgesloten te worden, van teveel te zijn. Ik voel me een nul, iemand die niet meer nodig is in geen enkele vergadering, en een man die ook niemand nog

wil hebben. En dan ontwaak ik, met dat gevoel van nergens meer bij te horen, zeker niet meer te behoren tot de mensen in het bedrijf waar ik werkte, verworpen te worden door de mensen die me vroeger respecteerden. Ik ontwaak, Sara, met dat zuur gevoel van verworpen te zijn en nergens meer bij te horen, en met dat gevoel in mijn geest, moet ik mijn dag beginnen!’

Sara stelde dan voor om voor Michel Doriant een aanwervingkantoor in te schakelen om hem een gepaste betrekking buiten Travtelio te zoeken. Travtelio had een contract met zulk een bedrijf. Sara zei aan Doriant dat dergelijke oplossingen nog steeds tot de mogelijkheden behoorden voor hem. Hij bezat unieke bekwaamheden, kennis en talent voor management, en het charisma van een leider. Ze kon een fijne baan voor hem vinden. Ze zou samenwerken met Sandström, met het aanwervingkantoor, en met een gepaste oplossing voor de dag komen, zodat Doriant een nieuwe start kon maken. Ze stelde voor hem daarin persoonlijk bij te staan, met advies en coaching.

Michel Doriant haatte het medelijden dat hij zag in het gezicht van Jansen. ‘Dank je, Sara, dank. Doe zoals je wilt.’

Doriant stond op uit de zetel. Hij ging al wankelend, maar hij kon uit het bureau van Sara Jansen stappen. Sara hield hem bij de schouders tijdens zijn eerste stappen. Doriant wuifde haar af, geïrriteerd, en zei, ‘het gaat goed met me, Sara, dank je. Sorry. Je meent het goed, dat weet ik wel.’

Hij ging langzaam de gang in, voorbij het bureau van Akerlund, en verdween achter de hoek.

3

Jana Kovar eindigde een vergadering die zich moeizaam voortgetrokken had zonder tot concrete acties te komen. Ze stopte de besprekingen om één uur in de namiddag en zond iedereen weer naar hun bureaus met de boodschap twee dagen later naar haar terug te komen, maar dan met echte voorstellen van oplossing.

‘Kom niet opnieuw naar me met vragen en veronderstellingen,’ paraphraseerde ze haar vroegere mentor en chef van haar Tsjechisch bedrijf. ‘Geef me doenbare voorstellen met feiten en cijfers, waarop ik kan antwoorden met ja of neen!’

De mannen en vrouwen gingen lusteloos de vergaderzaal uit, en Jana, wetend dat ze hen op één of andere manier tot meer energie moest aanmoedigen, volgde hen de gang door. Ze moest iets bedenken om het enthousiasme van deze mensen op te wekken. Dat was een opdracht voor haar.

Jana liep langs het Clouds restaurant en keek afwezig, instinctief door de grote glazen vensters van het restaurant van de Directeurs en de Account Managers. Ze keek niet echt, maar haar aandacht werd toch getrokken door een man en een vrouw die tegenover elkaar aan een hoektafel zaten. Jana herkende Jan Stevens en Emma Wauters, de secretaresse van Gerald Godelin. Emma was aangekleed alsof ze een belangrijke afspraak had.

De eerste reactie van Jana Kovar was te blozen en ze trok haar blik direct weg, alsof ze helemaal niet iets gezien had dat niet voor haar bestemd was. Jana wou niet iets bespieden dat een intiem geheim kon zijn. Haar nieuwsgierigheid was echter aangesproken, en ze keek toch weer snel en discreet terug het restaurant in. Ze wandelde langzamer verder langs de vensters. Jan Stevens zat zijwaarts met zijn rug naar de vensters, maar Emma Wauters had zicht op de eetkamer en op de vensters. Zij had Jana Kovar wel zien voorbijgaan. Emma plaatste haar hand op de arm van Jan Stevens, en ze liet die daar hangen. Emma leunde naar voren en opende daarmee haar diepe en lage decolleté, en bleef naar Jan kijken met flirtende, uitnodigende ogen van onder extra lange, zwarte wimpers. Emma keek naar Jan, dan naar Jana. Jana werd nog meer rood. Ze liep sneller door, en zag slechts nog Jan zijn hand

wegtrekken van onder de druk van Emma, om zijn servet te nemen en zijn lippen af te veegen. Jana trok haar schouders op en verdween achter de muur.

Jana hoorde iemand achter haar de keel schrapen. Ze keek over haar schouder en had daarmee weer een snel zicht op Jan Stevens en de flirtende Emma Wauters, maar ze ontdekte het grote figuur van Thomas Denis die haar tegemoet trad.

‘Dag miss Kovar,’ begon Thomas Denis. ‘Het is fijn je te ontmoeten! Ik had in de Clouds moeten zijn met Jan Stevens, maar ik was te laat, opgehouden in een vergadering. Jan probeert aan Gerald Godelin een nieuw berichtgevingssysteem met encryptie voor de Presidenten te verkopen, een vorm van berichtgeving met echt onbreekbare beveiliging. Ik had moeten deelnemen aan de lunchvergadering met Jan en Emma, de secretaresse van Godelin, om samen met Jan dat systeem aan te prijzen aan de secretaresse. Je weet hoe dat gaat. Wanneer je een man zoals Godelin in je zak wil hebben, moet je eerst zijn secretaresse veroveren en dan heb je drie vierde van de slag gewonnen. Jan zal het systeem verkopen, het installeren, en de paswoorden van Godelin vastleggen ook!’

Denis stopte aan de vensters, keek naar Jan en Emma daarbinnen, en Jana kwam een beetje naar hem toe.

‘Ja, hij lijkt wel op een verleider, onze Jan, een rasechte verkoper,’ ging Denis verder. ‘Ik weet niet wat die man heeft dat ik niet heb. De meiden lijken gek op hem te zijn. Ik heb nog nooit iemand gezien dat zo veel succes heeft met de vrouwen en toch zo ernstig is als die! Hij flirt nooit, en hij geeft Emma een moeilijk ogenblik, vind je ook niet? Hij laat zich niet gemakkelijk happen, onze Jan.’

Denis grinnikte en keek meer naar Jana dan naar binnen in het Clouds restaurant.

‘Ja, dat zal wel,’ was alles wat Jana kon uitbrengen, en ze glimlachte door haar lippen in een dunne streep te trekken.

Thomas Denis had voldoende aanwezigheid van geest om te weten wat er omging in het binnenste van Jana. Hij had al lang door wat er gaande was tussen Jan en Jana. Hij vroeg zich nu af hoe hij de situatie kon uitleggen. Hij was niet zeer gedreven om huwelijksmakelaar te spelen, en ook niet in het ontmijnen van zulke situaties in een paar juist klinkende woorden. Hij kon de dingen verergeren door met Jana te praten. Hij zou aan Jan moeten vertellen hoe Jana zijn lunch met Emma had bemerkt, en ook het circus van Emma aan tafel.

Hij zei, ‘ik zou je willen spreken over de Data Warehouse applicaties, onder vier ogen. Kunnen we dat morgen voormiddag doen? Kan ik een uur in je kalender plaatsnemen, op mijn bureau?’

‘Natuurlijk, doe dat,’ zei Jana, ‘met plezier!’

Ze bleef naast Thomas Denis door verder kijken naar de scene, naar Emma die steeds maar grotere kalfogen naar Jan maakte met fladderende wimpers en elegante handgebaartjes.

Thomas Denis wist wat achter zijn rug gebeurde, alleen al door naar de ogen van Jana te kijken.

Hij zei, glimlachend, ‘Jan is zo verdomd betrouwbaar en trouw dat hij nooit zou rotzooien met meer dan één vrouw tegelijk. Die jongen mist heel wat van de actie. Hij schijnt nogal verblind te zijn de laatste dagen, maar helemaal niet met die Emma. Emma is slechts een gerieflijke lastpots voor onze Jan. Hij moet tot bij de CEO geraken om zijn idee van een nieuw, veiliger berichtgevingssysteem verkocht te krijgen, waarvoor mijn groep de applicatie zal leveren, en bij de secretaresse om aan de paswoorden van Godelin te geraken.’

Thomas Denis schaterde even, en ging dan weer de gang in. Hij liet Jana daar staan. Jana draaide zich snel weg van de vensters om de lelijke scene met Jan en Emma niet meer te moeten aanzien.

Jana was kwaad, Tsjechisch kwaad. Ze was kwaad op Jan. Ze was kwaad op Emma Wauters. Ze was kwaad op zichzelf, want ze realiseerde zich dat ze jaloers was. Ze wou niet jaloers zijn. Dan vroeg ze zich af waarom Jan de paswoorden van Godelin nodig had. Kon Jan ook verborgen zitten achter de onnaspeurlijke gebruikersidentificatoren die onbeperkte toegang hadden tot het Data Warehouse? Was Jan ook in verbinding met de mensen die ongeoorloofde toegangen hadden? Wat was Jan eigenlijk bezig? War was Jan in verwickeld? Donkere twijfels drongen door tot de geest van Jana.

4

Jean-Gauthier de Buisseyre en Andrew Raga kwamen tegelijk aan in de ondergrondse parking van de Wolkenkrabber. Ze parkeerden hun wagens naast elkaar, een zwarte Mercedes en een zwarte BMW, en gingen samen naar de lift. Buisseyre bezette nu het vroegere bureau van René Bastin op de veertigste, de Executive verdieping, en Andrew Raga had op orders van Buisseyre een ruim bureau gekregen op de Macchiavelli verdieping, de achtendertigste. Buisseyre was President Financiën sinds enkele maanden. Raga bleef in dezelfde functie als voorheen, maar werkte meer samen met Financiën.

‘Kom mee naar mijn bureau,’ zei Buisseyre, ‘we moeten spreken!’

Buisseyre had geen voet binnen Travtelio gezet de laatste twee weken. Hij had eerst deelgenomen aan een conferentie te Parijs, en was daarna nog een week gebleven in de dochtermaatschappij van Travtelio te Luxemburg. In de periode voordien was Andrew Raga een week in de Verenigde Staten geweest, in zijn Amerikaans bedrijf. De mannen hadden elkaar gedurende meer dan een maand niet meer gezien.

Terwijl Buisseyre het vest van zijn kostuum uittrok en zorgvuldig in een kast opborg, zijn aktetas opende en er enkele folders uit nam en die netjes in het midden van zijn tafel plaatste, zonk Raga lui in een lederen zetel tegenover Buisseyre.

‘Hoe verliep je reis?’ vroeg Raga.

‘Goed, goed,’ antwoordde Buisseyre verstrooid. Hij bladerde door zijn folder. ‘Eigenlijk wou ik weten hoe de zaken er hier voorstonden, en ook wat je gehoord hebt in de Verenigde Staten.’

‘Ik heb weinig nieuws voor hier, in Brussel. De dingen vorderen langzaam. Ik verveel me met wat ik doe. Ik kom te langzaam vooruit! Ik zou willen dat de zaken sneller evolueerden bij Travtelio. Mijn baan als Administrator en lid van de Beheerraad in het ander bedrijf geeft me wel voldoening, maar dat bedrijf lijkt in de problemen te geraken, en dat kan mijn plaats daar in het gedrang brengen. Dat bedrijf verdwijnt naar mijn mening!

Voor wat de VS betreft, daar beweegt heel wat! Ik had interessante gesprekken met meerdere mensen in Financiën en ook met zakenmanagers. Twee nieuwe Presidenten werden onlangs benoemd, onder wie ook een nieuwe President Financiën, en die schijnen te hebben ontdekt dat het hun hoofdholding aan geld gaat ontbreken in de volgende zes maanden of zo. De zaken verliepen niet zo goed in de Verenigde Staten als hun EBITDA indicatoren en winsten aanduiden. De verkoop is gezakt de laatste maanden. Hun risico-ondernemingen hebben niet de grote opbrengsten gebracht op het kapitaal die verwacht werden. De opbrengsten van Travtelio op geïnvesteerd kapitaal zijn echter uitstekend. De Presidenten willen meer! De geruchten die ik vroeger hoorde worden dus bevestigd. Mijn thuisbedrijf wil haar investeringen terugtrekken uit Travtelio om te oogsten. De vraag waarover gedebatteerd wordt is slechts over het hoe en het wanneer. Eén manier zou zijn de aandelen te verkopen, een andere Travtelio te dwingen naar de beurs te gaan en dan de aandelen te verkopen aan een nog betere prijs aan investeringsinstituten. Die laatste oplossing schijnt het te halen, de voorkeur weg te dragen, omdat dat ook een elegante uitweg zou zijn en Wall Street zou

bevallen als een meer discrete wijze om uit Travtelio te geraken, de minste golven in de industrie te veroorzaken, en nog hogere opbrengsten in te rijven, operaties waar Wall Street steeds gretig naar is. Mijn voorspelling is dat binnen de drie maanden mijn bedrijf aan Gerald Godelin zal voorstellen Travtelio naar de beurs te brengen. Ze zwaaien met degelijke argumenten, en de tijd is rijp voor zulke zet.'

'Het is daar inderdaad de tijd voor. Hoog tijd zelfs! Ik las hele artikels over de toestand van de wereldeconomie, en ik sprak met een paar mensen te Parijs. Ik hoorde onthutsend nieuws over de economie van de Verenigde Staten. De financiële schulden in de VS, vooral in de vastgoedsector, zijn onrustwekkend hoog. Eén kleine onderneming die faalt, kan de ganse financiële structuur van Wall Street doen wankelen en het systeem van de rommelobligaties en hun afgeleiden doen falen, en dat zou andere bankleningen en bankverzekeringen kunnen meesleuren. De hypotheekleningen in de VS kunnen een fiasco worden als de renten opgetrokken worden, en de wederzijdse verzekeringstructuur kan dan als een kaartenhuisje in elkaar zakken over de ganse wereld. De interesten op leningen zouden de hoogte kunnen invliegen, dat zet een rem op de expansie van bedrijven, en zo verder. Ik las wel van die mogelijkheid voordien al. De VS leeft op een groeiende zeepbel van schulden sinds nu al veel jaren. Het is vreemd dat het systeem nog niet is ineengestuikt, zodat heel wat leidende financiële experts echt begonnen te geloven dat het nooit nog zal falen. Dit heeft geleid tot nog meer uitgaven op krediet en tot verder leven in een Spiraal van schulden. De Voorzitter van de Federal Reserve waarschuwde al een paar maal voor de groei van de schulden, maar hij ook lijkt niet te zeker van zijn stuk dat de VS aan de afgrond van een beurskrach staat. Het ganse financiële systeem is uiteindelijk opgebouwd op vertrouwen en imago, en op voorwendsels. Dat is altijd al zo geweest. De ineenstorting werd al verwacht meerdere jaren geleden en komt er misschien nooit.

De investeerders lijken echter bezorgd te zijn, en bezorgdheid brengt onzekerheid en twijfel, en dat kan gevaarlijk worden. Maar niemand neemt actie. We zijn allen Neapolitanen geworden zei een Luxemburger me, we leven allemaal op een vulkaan en de vulkaan barst niet uit, net zoals de Etna dat ook niet doet.

Je Amerikaans bedrijf kan één van de eerste zijn die haar schulden moet aflossen en verminderen. De ineenstorting, als ze komt, zal zoals een zware aardverschuiving aankomen, werd mij gezegd, en hoe langer de aardbeving uitblijft, des te vernietigender kan ze worden. Voor onze Amerikaanse partner kan het bijgevolg het gepaste ogenblik zijn om zijn geld binnen te halen zonder de markt wakker te maken of in beroering te brengen, en zijn schulden te doen dalen. Voor wat Travtelio betreft, als Travtelio naar de beursmarkt gaat, zou ik Wall Street aan de kant laten. Er is voldoende geld voorhanden in België en in Europa. Menige Europese institutionele investeerder is slechts onlangs beginnen geld en aandelen op te nemen. Door alleen de Europese beurzen te gebruiken vermijden we ook de Sarbanes-Oxley Wet en al de strikte financiële en ander controles die daarmee verbonden zijn. De operatie om Travtelio naar de beurs te brengen mag niet langer aanslepen, echter. Als Travtelio zich bevindt in het midden van een dergelijke operatie terwijl de beurs dramatisch daalt of ineens stort, dan riskeert je bedrijf in de Verenigde Staten heel wat van haar investeringen te verliezen!

'Er is dat,' stemde Raga in, 'maar niet alleen dat. Godelin zal nooit willen dat de aandelen opgenomen worden door financiële instituten. Hij gaf steeds de voorkeur aan industriële partners die substantiële contributies aan het bedrijf kunnen brengen, naast fondsen. Hij verzet zich tegen een beursgang voor Travtelio, ook al omdat dat zijn invloed op de Beheerraad in het gevaar kan brengen. De Belgische Regering zal waarschijnlijk meer van haar aandelen willen verkopen en daarmee plaatsen in de Beheerraad openstellen, terwijl Godelin de huidige

leden van de Beheerraad in zijn rechterhand houdt, en er mee doet wat hij wil. De Administratoren hangen aan zijn lippen. Op beroepsmensen uit de financiële wereld zal hij minder invloed kunnen uitoefenen. Godelin verzet zich dus tegen de beursgang. Tevens, met Godelin in functie, wat zal er in een beursgang zijn voor ons? Niets! We hebben een dubbel probleem! De VS partner wil snel naar de markt gaan, wat te vroeg is voor ons, en met Godelin in functie blijft er nada, niets, over in zulke operatie voor ons, en we verliezen een gouden gelegenheid.'

'Ik moet dus sneller handelen,' besloot Buisseyre. 'Godelin moet nu snel opgeofferd worden, in de volgende twee of drie weken. Ik zal de druk opdrijven, al zal dat niet gemakkelijk zijn. Ik had liever meer tijd gehad. Daarna moet ik aangeduid worden als de nieuwe Gedelegeerde Bestuurder en met succes Trivtelio direct naar de beurs brengen, tot het genoegen van onze Amerikaanse partner. Ik zal jou natuurlijk benoemen tot President Financiën. Dat kan ook onze VS partner bevallen, en de Presidenten daar gerust stellen, zodat ze ons laten begaan. Jij kunt discreet met hen werken om een goede beginwaarde overeen te komen. Onze contracten moeten een clause bevatten waarmee we een aantal aandelen en opties op aandelen persoonlijk verkrijgen. We zullen op die aandelen moeten incasseren, en dat snel genoeg om de ineensdorting van de markt vóór te blijven, zonder dat we verdacht kunnen worden van voorkennis. Ik kan beroep doen op je connecties met de VS partner om je benoeming tot President Financiën door te drijven, maar eerst moeten de oude jongens van de Brusselse clubs Godelin verwijderen. Jij hebt echter geen ervaring met hoe een bedrijf naar de beurs te brengen, Raga!'

'Dat hoeft geen probleem te zijn,' was Raga snel om dat argument te weerleggen. 'Ik heb goede relaties hoger op in mijn thuisbedrijf. Ik ken de juiste mensen in Wall Street. Ik zal voorstellen om Amerikaanse investeerders te vermijden omdat we anders inderdaad moeten rekening houden met de SOX regelingen, en een grondige herziening van onze financiële controles zouden moeten doen. Teveel dingen zouden aan het licht komen. Ik suggereer dus ook dat we uit Wall Street zouden wegblijven, maar de juiste Amerikaanse consultancy bedrijven kunnen ons naar de beurs begeleiden. Ik heb al contact genomen met een dergelijke firma die zich specialiseert in het naar de markt brengen van bedrijven zoals Trivtelio. Ze bestuderen de situatie al discreet en stellen al rapporten op over hoe we kunnen tewerk gaan. Ik kan die operatie aan! Bijvoorbeeld, ik heb er al aan gedacht hoe je de Beheerraad zou kunnen controleren na de beursgang. We moeten er voor zorgen dat de aandelen erg verspreid zijn, zodat jij de leden van de Raad van Beheer zelf kunt uitzoeken en kiezen en voorstellen op de Algemene Vergadering, allen Kapiteinen van de Industrie, befaamde Professoren van de universiteiten, en zo. Die mannen en vrouwen zullen toegewijd zijn aan jou omdat ze weten dat jij hen ingehaald hebt, niet de grote institutionele beleggers.'

Buisseyre ontspande zich. Hij strekte zijn benen uit. 'Goed! Ik moet dan de Brusselse clubs reactiveren. Godelin moet de stok en de wortel krijgen om Trivtelio te verlaten. Beide liggen klaar! Bijna al de nodige geruchten werden al verspreid. Ik zorgde er voor dat ze begonnen te circuleren terwijl ik in het buitenland was, hoewel ik ze natuurlijk moest bevestigen. De jongens moeten ondertussen de geruchten gecontroleerd hebben en ontdekt hebben dat ze waarachtig waren. Ik moet de zaken echter een beetje doen opborrelen nu, en een oplossing influisteren om een schandaal te voorkomen. Dat zal de wortel voor Godelin zijn. Niet alles is vanzelfsprekend, echter! Ik heb ook enkele mensen aan mijn rug hangen, mensen die vermoeden dat ik aan de bron van de geruchten lig. Zij ook hebben macht. Ze kunnen vervelend worden en me meeslepen, naar beneden. Ik mag nooit, nooit, zeker niet nu, ontmaskerd worden als diegene die aan de bron lag van de uitgelekte informatie.'

‘We hadden ook enige vrees dat onze toegangen tot de archieven van Travtelio konden ontdekt worden. Het probleem dat we hadden was met de audit van het Data Warehouse. Ik hoorde daar niets meer van de laatste weken. Om daar uitsluitsel over te krijgen moet ik praten met de Projectleider van de audit, een Tsjechische expat, een vrouw. Ze is een ware vamp die, genaamd Jana Kovar.’

‘Als ze een echte vamp is, dan moeten we zeker met haar praten,’ grinnikte Buisseyre.

‘Ze is ook een erg koude tante, een eenzaat. Ze is getrouwd, maar we zagen haar echtgenoot nog niet in Brussel. Ze heeft ook niet op mijn avances gereageerd.’

‘Als we haar niet kunnen verleiden kunnen we haar wellicht omkopen,’ lachte Buisseyre.

‘Kent ze wat van geldzaken?’

‘Dat denk ik niet. Ik zou haar CV moeten inkijken. Waarom vraag je dat?’

‘Ik heb een assistente nodig, een goed betaalde assistente. Elke manager zou volstaan, eigenlijk, niet noodzakelijk iemand die veel afweet van Financiën. Misschien doet een promotie haar genoeg. Als het nodig is haar in het oog te houden kunnen we haar een zeer goed betaalde baan aanbieden en haar in onze groep opnemen.’

‘Ik dank niet dat we zover moeten gaan,’ protesteerde Raga. ‘Ze weet hoogstwaarschijnlijk niets af van onze inbraak, en zelfs als ze twijfels koestert over de anonieme gebruikersidentificatoren, dan weet ze nog niet wie die ook effectief gebruikt heeft. Maak slapende honden niet wakker, Buisseyre! Trek geen aandacht op ons door haar te ondervragen over het onderwerp van die toegangen!’

‘Ik zal niets van dien aard doen. Dit is jouw spel, jouw terrein, Raga!’

‘Fijn! Ik moet toch elke expat af en toe zien om te horen hoe de projecten van de aandeelhouders lopen. Onze bedrijven kunnen de projecten verminderen om de kosten van Travtelio te verminderen, maar de bedragen die Travtelio voor de consultancy betaalt komen goed te pas in de thuisbedrijven. Ze vragen zich dus een beetje af wat ze nu best zouden doen. Ik zal haar uitnodigen met mij te komen praten.’

‘Niet enkel met jou! Je hebt mijn nieuwsgierigheid aangesneden, waarde vriend. Nodig haar uit tot een gesprek met ons beiden!’

Andrew Raga zond even later een elektronisch bericht naar Jana, waarin hij haar uitnodigde de volgende dag met hem en de President Financiën te komen praten over haar project.

5

Jana Kovar had meer dingen aan haar hoofd dan Jan Stevens en Emma Wauters samen te hebben zien flirten. Haar Data Warehouse project was beëindigd een week geleden. Ze had nog enkele weken werk om haar verslagen te schrijven en om haar eigen beoordeling en aanbevelingen voor het werk op te stellen, maar wat zou er nadien gebeuren? Ze had een contract voor twee jaren getekend bij Travtelio. Het contract meldde dat ze in projecten zou meewerken. Haar eerste project was gedaan. Kon ze nu werken aan een ander project of zou ze al teruggestuurd worden naar Praag? Ze was ook al niet meer zeker over wat ze zelf wou. In Praag zou ze haar echtgenoot weer tegen het lijf lopen, en dat wou ze ten stelligste vermijden. Haar relatie met Jan Stevens verontrustte haar echter ook. Het was een verwickeling die op een laag vuurtje brandde. Jan was beleefd, hoofs, teder, zacht, liefdevol, zeer aangenaam, zeer erg de gentleman, en zijn snelle, doordringende blikken en lieve woorden waren bezig haar vastberadenheid tot marmelade te malen. Maar Jana had hem zien flirten met Emma. Jana en Jan waren 's avonds uit eten gegaan, minstens één maal per week sinds hun avondwandeling te Namen. Ze was met hem naar de Belgische kust gereden, naar Brugge, naar de Ardennen, en zelfs naar Amsterdam en een paar andere charmante Nederlandse steden,

naar Leiden en Haarlem, naar de tulpenvelden van Noordwijk, en ze hadden veel plezier gemaakt. Jana had bijna niet meer alleen gereisd de laatste weken. Ja, ze omhelsden en kusten, en met elke week hingen ze meer aan elkaar wanneer ze in de steden wandelden of in de beukenwouden van Brussel. Soms voelde Jana de handen van Jan bewegen over haar lichaam, haar heupen, haar benen, haar rug, maar hij raakte nooit haar borst aan en hij vermeerde haar andere gevoelige plaatsen. Hij drukte haar nooit te hard, te plots, tegen zich aan. Dit soort van liefkozen was zeer verschillend van wat ze ervaren had met Radek Navratil. Radek had direct seks met haar willen hebben, en ze had toegegeven. Later walgde ze van de gewelddadigheid en de kreunen van Radek. Waarom was Jan Stevens zo verschillend? Was Jan een stille minnaar, een introvert type, een aarzelende en onzekere man, of hield hij zich terug om haar niet te kwetsen en geen pijnlijke herinneringen op te rakelen, of hield hij niet echt van haar? Hij had haar ook nog niet over liefde gepraat. Deed hij dit alles zo ook met anderen? Hield Jan meerdere vrouwen op afstand om meerdere vrouwen te kunnen ontmoeten? Hield hij ervan met vrouwen te spelen, van het spel van terughoudendheid en aantrekking? Was Jan zo iemand? Dan had ze hem bespied met die afschuwelijke Emma!

Jana stoufde in hoop en wanhoop. Ze moest toegeven dat ze nu meer wou van Jan. Was Jan één van die zeldzame mannen die vrouwen de eerste stap lieten begaan? Jana smachtte naar ware liefde, een liefde die zo teer was, maar ook sensueel, aangrijpend, pijnlijk, overweldigend, en Jan leek niet naar dat soort liefde te dingen. Hoe kon ze met hem daarover praten? Waarom flirtte hij met Emma?

Wachtte Jan op haar, Jana, tot ze klaar was en helemaal over Radek heen, of was hij al een stap zijwaarts aan het zetten, weg van haar? Radek was toch definitief uit haar leven! Ze had toch al de scheiding aangevraagd in Tsjechië! Jan wist dat!

Jana las de e-mail gezonden door Andrew Raga met enige vrees. Raga had haar openlijk uitgezocht. Ze wist aan de kleine tekenen in het gedrag van Raga dat hij met haar wou flirten en haar interesse wou opwekken. Hij was er op uit om indruk op haar te maken. In de ogen van Jan zag ze bewondering maar geen lust. De lichaamstaal van Raga verried dat hij haar wou bezitten, en dat was wat ze het meeste verafschuwde. Ze weigerde toe te geven aan het lokken van Raga. Ze deed alsof ze niets bemerkte. Ze kon echter niet een vergadering weigeren met een Directeur die veel hoger in graad stond dan zij, en de aanwezigheid van de President Financiën zou waarschijnlijk het gesprek tussen de perken houden van het beroepsmatige, tot een verslag van wat haar project verwezenlijkt had. Een ontmoeting met de President Financiën kon misschien leiden tot nieuwe projecten en tot verlenging van haar verblijf in België.

Jana was nog nooit in het Kosmos restaurant geweest. Zelfs Jan, die toch ook Directeur was, was daar nog niet uitgenodigd. Ze voelde zich geveleid en een ietsje opgewonden. Dit was een gelegenheid om te pronken, om een goede indruk na te laten bij de Executives, en een kans meer om langer in Brussel te blijven. Ze kon ook Jan terugbetalen met zijn eigen geld!

Jana was niet te laat voor de lunch in de Kosmos, maar ze werd opgehouden vóór de deuren van de negenendertigste verdieping van de Wolkenkrabber, achter de liften. Haar identiteitsbadge van Travtelio gaf haar geen toelating die verdieping te betreden. Ze bleef dus daar staan, vóór de gesloten deuren, tot ze langs de parlofoon een secretaresse vond aan wie ze zei dat ze een afspraak had met Jean-Gauthier de Buisseyre en Andrew Raga in het restaurant. De secretaresse moest dat nagaan, en dat duurde even. Ze liet Jana slechts daarna door de geprivilegieerde deuren. De secretaresse kwam niet alleen de deuren openen voor haar, ze vergezelde Jana naar het restaurant waar de twee mannen op haar wachtten aan een tafel voor vier.

Ze stonden op toen Jana naar hen toekwam. Jana kende Buisseyre niet, maar had hem wel al eerder opgemerkt vóór ze wist wie hij was. Ze had geen speciale notie van hem genomen. Jana bemerkte nu met genoeg een vluchtige verrassing in het gezicht van de man.

Jana was inderdaad een indrukwekkend figuur. Ze droeg een tweestuks, bijna mannelijke zwarte vest en broek in Chanel stijl. Haar klederen contrasteerden met haar zeer blond haar en langwerpige, bleek gezicht. Ze leek nog groter in dit pak dan ze al was. Onder haar vest droeg ze een lichtbeige zijden hemd, dat uitdagend diep open bleef onder de hals en dat subtiel de ogen van de mannen vóór haar deed dalen naar haar welgevormde borst en slank middel. Toen Jana zich bestudeerde had in dit nieuw pak aan de grote spiegel in de gang van haar appartement, had ze zich eerst vervloekt er uit te zien als een net afgestudeerd schoolmeisje, dan als een vormelijke maar elegante Parijse, ten slotte als een vrouwelijke Account Manager. Toch had ze dit strakke, formele pak aangehouden in plaats van de losse, ietwat Oosterse, gemakkelijk zittende broek en hemd die ze gewoon was te dragen bij Trivtelio. 'Let op, Jana,' dacht ze. 'Je bent hier in dit chic restaurant omdat je een grote blonde bent met zware borsten, een slank middel en aantrekkelijke heupen. Je wordt verondersteld dom en gemakkelijk te zijn, niet een belangrijke manager. Die venten zullen naar je kijken alsof je een sappige T-bone steak bent die klaar en gaar ligt op hun schotels. Laat ze niet in je snijden! Laat hen geen bloed trekken van je!'

Had Jana Kovar zich opgekleed voor deze mannen of voor Jan Stevens? In de morgen was ze toch onschuldig het bureau van Jan binnengelopen. Ze had niets speciaals te zoeken daar, behalve dat ze indruk wou maken op hem, en aan die verleiding kon ze niet weerstaan. Ze lachte nu bij die herinnering, want ze had het genoeg opgemerkt en daarna een bijna dierlijke waardering die in de ogen van Jan verscheen wanneer ze plots van achter de panelen van zijn bureau binnen stapte. Jan kon dus ook begeren! Hij had haar echter onmiddellijk een compliment gemaakt met haar kleding, en dan gevraagd waarom ze er zo fijn en elegant uitzag, vandaag. Jana had gebloosd en dan opgebiecht, als bij toeval, dat ze op een lunch uitgenodigd was in de Kosmos met Buisseyre en Raga. Jan bleek niet onder de indruk, maar bezorgd.

Jan aarzelde wat, maar vroeg haar dan even te blijven zitten. Hij herhaalde aan haar in meer details zijn verdenkingen betreffende de lekken in het Data Warehouse en de vreemde identificators. Hij zei haar opnieuw wat Trioteignes wist en hoe hij vermoedde dat de twee personen die ze ging ontmoeten konden verwickeld zijn in het verhaal. Jana was getroffen door wat ze hoorde, en haar enthousiasme met de maaltijd daalde zienderogen. Ze was ook wel blij, want Jan kon niet meegewerkt hebben in een geschiedenis die hij zo volledig blootlegde. Eigenlijk, vond ze nu, had ze ook niet werkelijk Jan zien flirten met Emma. Ze had slechts Emma zien flirten met Jan. Ze begreep ook waarom Jan meer wou weten van wat er allemaal gebeurde, en de belangrijkheid en de achtergrond van de vergadering op de middag met Buisseyre en Raga. Ze zei aan Jan dat ze voorzichtig zou zijn en niets zou lossen. Ze was dan terug naar haar eigen bureau gelopen en ze had de hoofdadministrator van het Data Warehouse binnen geroepen, hem ondervraagd, en iets met hem gecontroleerd dat in haar geest was blijven hangen maar waarop ze tot nog toe niet verder was op ingegaan. De hoofdadministrator schoot aan het werk vanaf zijn computers. Ze had de resultaten van dat onderzoek gekregen net vóór het middagmaal, en de administrator met de resultaten ook naar Jan Stevens gestuurd.

Jana kwam minder onder de indruk van het restaurant dan ze verwachtte. De plaats was wel reusachtig groot, natuurlijk, vergeleken met de bureaus en de met mensen en materiaal volgepropte verdiepingen van de werknemers. In het restaurant stonden tevens slechts enkele

tafels, de ene tafel ver geplaatst van de andere, en onderling gescheiden door lage panelen in de kleuren van Travtelio, zodat discretie gewaarborgd bleef. De kelners en de dienststers liepen rond in vlekkeloze smokings voor de mannen en in zwarte tweestukse pakjes voor de vrouwen. Jana vond de rokken van de dienststers net iets te kort. Het licht was pijnlijk wit en hard, zeer helder, maar de muren waren overal in donkergrijs geschilderd, de vlakken slechts afgewisseld met de grote vensters en enige schilderijen van moderne en hedendaagse kunst. Sommige schilderijen waren reproducties, maar goede, want ze zag de onontbeerlijke Mondriaan, de onvermijdelijke Rothko, een tijdloze Dufy, een dubbelzinnige O'Keeffe en twee gekleurde, door elkaar gebogen lichtbuizen van Dan Flavin, alsook een schilderij met een vreemd, slapend meisje van Balthus.

De tafels waren bedekt met gladgestreken wit linnen en daarop stonden de schotels van het blauwe en gouden porselein en het Christofle zilveren bestek tot een feestelijke stemming. Een schaal met echte, lage bloemen vormde de enige versiering op elke tafel, en het logo van Travtelio op die schaal was het enige wat aan het bedrijf herinnerde. De atmosfeer van de zaal was aseptisch, hospitaalzuiver en totaal onpersoonlijk, zoals gepast was voor een deftig, chic, eersteklas restaurant. Het ontbrak de plaats aan levendigheid en creativiteit, dacht Jana. Op de grond lag dik, lichtgrijs tapijt dat de stappen van de dienststers efficiënt dempte. Jana noteerde ook dat de tafels langs de grote vensters stonden, van waaruit het zicht over Brussel prachtig was. De leiders van het bedrijf domineerden niet alleen Travtelio, maar ook Brussel.

Buisseyre en Raga zaten met hun rug naar de vensters. Ze lieten aan Jana de plaats met het diepe, wijde en meest indrukwekkende zicht op het landschap achter hen. Dit landschap was evenzeer een meesterwerk als de schilderijen die langs de muur hingen, maar Jana trok haar aandacht weer naar de mannen. Ze schudden haar hand, nodigden haar uit te gaan zitten, en ze zaten slechts nadat ze goed geïnstalleerd was op een brede stoel die op een zetel leek. De verwelcoming was beleefd, een ietsje te zeer formeel voor de smaak van Jana.

Een dienstster bracht haar onmiddellijk een glas Champagne, en een grote menukaart. Jana kon kiezen uit drie gangen van hors d'oeuvre, hoofdgerecht en dessert. De keuze van de wijn werd overgelaten aan de sommelier van de Kosmos. Jana vroeg een licht maaltijd van vis.

Het gesprek begon langzaam en moeilijk, maar vorderde daarna vlot op ongedwongen wijze.

De mannen bleven hoofs en hulpvol. Buisseyre en Raga praatten eerst honderduit over onschuldige onderwerpen, over het weer, de economie, en ze bespraken ook de Belgische politiek, wat steeds een gemakkelijk onderwerp was. Dit duurde zo door de ganse eerste schotel, een sneetje ganzenlever met een lichte salade. Toen ook de hoofdschotel naar zijn einde liep, de Sint Jakobsschelpen met lichte ravioli van garnalen, vroegen de mannen haar een kort verslag van haar project.

Jana legde de doeleinden uit, dan de fazen van het project. Ze gaf de namen van de medewerkers, de rollen van de werknemers van Travtelio en de rollen van de consultants. Ze gaf de mannen uit het hoofd enkele goedgekozen cijfers, statistieken van gebruik, de jaarlijkse budgetten, de vaste kosten van de installaties, de besparingen, en ook de kosten van de studie. Daarna begon ze haar meest belangrijke kwalitatieve vondsten op te noemen. Ze zag de mannen geïnteresseerd luisteren. Andrew Raga bleef steeds aandachtig luisteren, formuleerde af en toe een vraag en toonde zo zijn interesse. Buisseyre bleef er eerder verveeld uitzien, maar dat kon een berekende houding zijn, want ook hij volgde het betoog van Jana aandachtig, zoals hier en daar een korte maar scherpe vraag van hem haar uitleg doorkruiste. Raga stelde de meeste vragen.

Tijdens haar gesprek vroeg Buisseyre haar of ze ook problemen ervaren had met de studie waarmee zij, Buisseyre en Raga, eventueel konden helpen. Jana sloeg haar blik plots van Raga naar hem toe, zodat hij even met zijn ogen knipperde, verrast met de indringende blik die recht naar zijn ogen flitste. Jana begon dan te praten over de meest controversiële

vondsten van het project, het voorstel om de hardware en de software volledig te veranderen, een eerder risicovol initiatief dat echter reusachtige besparingen kon verwezenlijken. Toen ze over de budgetten sprak van het Data Warehouse en haar voorgestelde besparingen, trok ze meer interesse, ook van Buisseyre. Buisseyre hoorde blijkbaar voor het eerst hoeveel geld in het Data Warehouse geïnvesteerd werd elk jaar. De bedragen maakten indruk.

De twee mannen vóór Jana dronken wijn. Ze hadden elk drie glazen op, telde Jana. Jana dronk enkel haar Champagne uit en vroeg daarna water. Het gesprek ging voort over de problemen die ze ondervonden had, en hoe ze die opgelost had. Eén van de problemen, meldde Jana langs haar neus weg, waren de ongeoorloofde toegangen vanaf anonieme gebruikersidentificators.

‘Wat gebeurde daarmee?’ vroeg Raga zonder haar aan te kijken.

Jana bemerkte uit een hoek van haar ogen hoe Buisseyre plots in afwachting gespannen naar haar staarde en zijn vork bewegingsloos in zijn schotel liet.

‘We gingen de identificators na en bestudeerden de logboeken om de fysieke adressen te vinden, de actuele persoonlijke computers van waaruit de gegevensbanken geraadpleegd werden,’ zei Jana. Ze zag hoe Buisseyre snel keek naar Raga, en ze bemerkte de bezorgde blik terug van Raga.

‘Wat ontdekte je dan?’ drong Raga aan.

Jana aarzelde. ‘Niet veel! De toegangen naar het Data Warehouse stopten heel plots een week of zo voordat we onze scanning software op de userids konden loslaten.’

De twee mannen hingen nu aan haar lippen.

‘Ik heb jullie beet,’ dacht Jana, maar ze zei slechts, ‘we hadden onvoldoende informatie om de persoonlijke computers van waaruit de raadplegingen gebeurden te lokaliseren. We vaagden daarna de userids uit. Ze bestaan niet meer en zijn geen bedreiging meer, als ze dat al ooit waren. We hebben een procedure uitgekiend om de gebruikersidentificators alleen nog te laten definiëren door de juiste mensen, met voldoende toelatingen. De niet meer gebruikte userids worden direct uitgevaagd en de globale toestand wordt één maal per maand grondig gecontroleerd.’

De mannen ontspanden zich.

‘Hoe worden de identificators dan in de toekomst toegewezen?’ vroeg Raga verder. ‘We willen natuurlijk industriële spionage tegenhouden in de kiem. Die spionage is erg onwaarschijnlijk maar ook niet onmogelijk in ons bedrijf!’

‘Er is een waterdichte procedure nu,’ legde Jana uit. ‘Gebruikersidentificators kunnen enkel nog toegewezen worden door de Data Warehouse Administrator, een vrouw, en voor elk userid dat ze creëert moet ze een nota bijhouden ondertekend door Linus Akerlund, door de CIO of door Rachel Kyle, de Vice-CIO, of door een Directeur van de IT Divisie. Twee handtekeningen zijn steeds noodzakelijk. De Administrator houdt een kopie van die nota’s, de CIO houdt een dubbel. Di worden ook in een elektronisch bestand bewaard, en de Data Warehouse Administrator moet elke maand controleren of enkel de identificators van dat bestand nog actief zijn, en niet één meer.’

‘Natuurlijk, mijnheer Buisseyre,’ zei Jana rechtstreeks tot hem, ‘hebben uw secretaris en bepaalde andere mensen in uw Groep Financiën dergelijke toegangsrechten, en u ook.’

‘Dat lijkt een degelijke beveiligingsprocedure,’ zei Raga, openlijk onder de indruk, en hij veranderde snel van onderwerp.

‘Jullie, hypocrieten, jullie mooi schema zit vol gaten. Jullie zitten in dit verwickeld tot boven jullie oren,’ dacht Jana, ‘ik vond wel degelijk de fysieke adressen, uiteindelijk, hoewel slechts een bereik van een honderdtal van adressen, en niet de exacte paar adressen, dus kan ik niets bewijzen van jullie clandestiene raadplegingen. De adressen van jullie persoonlijke

computers liggen beide pal binnen dat bereik. Ik zal wellicht nooit echt kunnen bewijzen dat jullie twee in het geheim in de gegevensbanken inbraken en er in snuffelden, maar jullie zijn mijn allereerste verdachten, vooral na alles wat Jan me in vertrouwen vertelde, en nog meer omdat ik jullie zo bevreesd zag toen ik over dat onderwerp begon, en hoe opgelucht jullie er nadien uitzagen. Als één van jullie twee raken aan mij of aan Jan Stevens, zal mijn volledig verslag verstuurd worden in dezelfde seconde aan Gerald Godelin en Linus Akerlund en aan de Voorzitter van de Raad van Beheer. Zeg hen dat, Jana!’

Jana aarzelde echter weer. Haar aangeboren voorzichtigheid won de bovenhand. Ze nipte aan haar glas water, een beetje uitbundig nu, niet van haar Champagne, maar van de wetenschap en de macht die ze over de mannen had gewonnen.

Buisseyre en Raga vertelden dan verder over hun eigen werk, hun moeilijkheden, hun overwinningen van de laatste weken. Jana moest begrijpen hoe belangrijk en moeilijk hun werk bij Travtelio was. Het gesprek ging van luchthartig over het dessert tot enthousiast en triomfantelijke gedurende de koffie. De mannen probeerde indruk te maken op Jana met hun contacten in de adel en in de hogere kringen van de Amerikaanse industrie. Ze speelden hun eruditie uit in verband met de kunsten, de economie en de bedrijfsfeer. Jana twijfelde nooit in haar woorden, en haar mening over de mannen veranderde ook niet.

‘Jullie zijn smerige, arrogante opscheppers. Jullie zijn slechts zelf beïndrukt met jullie weelde en jullie vermeende belangrijke kennissen,’ dacht Jana. Haar ijs smolt niet weg. ‘Wat kan het mij schelen dat jullie de bedrijfselite strelen aan de mouwen, wat geef ik er om dat jullie optrekken met aristocraten?’

Jana uitte haar lof over de mannen en smeerde suiker aan hun baard. Buisseyre durfde zijn hand op haar hand te leggen wanneer hij zei hoe goed ze voor Travtelio gewerkt had. Jana trok haar hand weg alsof ze door een slang gebeten was, en haar ogen moeten evenveel uitgedrukt hebben. Het gesprek stokte een ogenblik. Buisseyre schraapte zijn keel en leunde weer achterover.

Er kwamen geen vragen meer over haar project en de maaltijd was over, dus nam Jana afscheid en ze stond op uit haar zetel. De twee mannen stonden ook op, maar ze bleven in de Kosmos zitten. Jana ging weg uit het restaurant. Tegen die tijd waren ook de andere gasten weggegaan, maar terwijl Jana door de deur stapte zag ze Raga en Buisseyre een whisky vragen.

Buisseyre en Raga volgden Jana met hun blikken tot ze achter de deuren verdween.

‘Ze vond niets. We zijn vrij van dat probleem,’ juichte Raga.

‘Ja! Ik had echt een sterke drank nodig. We kwamen zeer dicht bij ontdekt te worden, maar we hebben er goed aan gedaan dit gesprek te houden. Nu zijn we zeker!’

De twee mannen dronken hun whisky langzaam uit, lieten de sterke drank in hun kelen branden tot hij zachter in hun maag daalde. Ze waren tevreden, genoegzaam fier.

‘Ze is inderdaad een opvallende vrouw, een lekker stuk,’ merkte Buisseyre op, ‘maar van het koude type. Ik heb het geduld van de jager niet met dat soort. Eigenlijk heb ik ook niet veel geduld op wildjacht. Ik laat haar dus over aan jou, Andrew. Ik verkies vrouwen die sneller reageren, of ze nu blond of zwart zijn is me allemaal gelijk.’

Andrew Raga knikte en strekte zijn benen diep onder de tafel uit. De mannen genoten.

Het was bijna vier uur toen Jana Kovar naar haar bureau terugkeerde. Ze had hoofdpijn.

‘De hoofdpijn komt van de stress of van de Chardonnay druiven in de Champagne, al had ik er weinig van,’ dacht ze.

Ze had goed gehandeld, vandaag. Ze pakte haar aktetas, overdacht even of ze aan Jan zou gaan vertellen wat er gebeurd was, maar besloot dan hem een tijdje te laten stoven in zijn

verwachtingen. Ze nam haar regenjas en ging het gebouw uit naar de parking. Ze reed naar huis en ging de trap op naar haar appartement. Terwijl ze de deursleutels uit haar tas nam, hoorde ze muziek binnen. Jana was verbaasd. Was ze vergeten de radio uit te draaien? Ze opende voorzichtig haar deur en keek in haar woonkamer met enkel haar hoofd om de hoek, haar lichaam nog steeds in de deuropening. Ze bleef klaar om direct weer de trap af te schieten. Er was een man in haar woonkamer!

Hij zat op de sofa. Hij droeg een wit hemd met opgerolde mouwen. Zijn lange benen rustten op het laag tafeltje dat vóór haar televisieapparaat stond. De man keek naar het scherm en speelde met de afstandsbediening. Hij had een glas rode wijn in de hand, en neuriede mee met de muziek.

Toen Jana verder binnenkwam, keek de man op en hij riep uit, ‘ongelooflijk, Jana, hoe veel TV stations jij hier hebt op die TV. Hoe gaat het met je?’

Radek Navratil, de echtgenoot van Jana, toonde haar zijn witte tanden in een glimlach die al even goed een kwaadaardige grinnik had kunnen zijn, de tanden open van de lippen, klaar om te bijten.

6

Travtelio stak van wal met een massief programma van outsourcing in het bedrijf. Een heleboel kleine ondernemingen werden gecreëerd die telkens impact hadden op een beperkt deel van de werknemers van het bedrijf. De werknemersverenigingen hielden niet van deze nooit aflatende wijzigingen, reorganisaties, herstructureringen, die steeds slechts betrekking hadden op een klein aantal van het totale personeel, maar ze gaven er de voorkeur aan de contracten van hun leden in de nieuwe entiteiten te onderhandelen eerder dan te moeten aanvaarden dat honderden werknemers de straat op gestuurd werden en nieuwe mensen aangeworven. De dochterondernemingen betroffen de randactiviteiten van Travtelio, niet de kernactiviteiten. Het aantal dochterbedrijven van Travtelio bereikte snel het dertigtal. De werknemers die in de restaurants werkten werden ondergebracht in een apart bedrijf, opgezet in samenwerking met een grote cateringfirma die opdiende in veel personeelsrestaurants van Brussel. De fusie was in feite niets anders dan een overname, de nieuwe entiteit een dochtermaatschappij van die onderneming, geleid door de managers van dat bedrijf. Dit was een firma van beroepsmensen in catering, maar de vroegere Travtelio werknemers kregen een vijfjaren contract voorgeschoteld aan speciale voorwaarden die interessant genoeg waren om er hun ambtenarenstatuut bij te laten varen. Ze konden weigeren, maar welke baan zouden ze anders krijgen bij Travtelio?

De prijzen van het eten in het Terra Nova bedrijfsrestaurant rezen nadien gestaag. Meer keuze in schotels werd aangeboden als compensatie. De kwaliteit van de dagschotel degradeerde, en de speciale schotels werden duurder. De keuze van de personeelsleden evolueerde van de dagschotel naar de toegevoegde, speciale schotels, dus naar hogere prijzen.

De mekaniekers in de garages van Travtelio werden eveneens verzameld in een apart dochterbedrijf. Hetzelfde gebeurde met het onderhoudspersoneel, met de diensten van de bedrijfswagens, en met delen van het beveiligingspersoneel.

Een cel die de klachten van seksuele achtervolging en kwellingen behandelde was enige jaren geleden opgericht door een vrouwelijke Minister die aandacht wou tonen aan de reacties van de vakbonden op discriminerende feiten. Travtelio Personeelsbeheer gaf thans een speciale brochure uit die alle seksuele kwellingen veroordeelde. In de nota stond ook dat in het vervolg de HR Divisie dergelijke klachten onmiddellijk zou behandelen. De cel die vroeger

verantwoordelijk was om dergelijke gevallen te begeleiden werd daarmee in alle stilte opgedoekt, haar vijf personeelsleden werden verspreid binnen de verschillende HR diensten.

De geneeskundige controles werden versterkt. Travtelio liet niet langer toe dat een huisdokter van een zieke werknemer zonder enige vorm van contestatie een medisch certificaat kon opstellen dat het aantal ziekendagen bepaalde. Travtelio vroeg eerst aan de ingeschreven bedrijfsdokters meer en beter de certificaten te controleren. Later huurde Travtelio HR een medisch secretariaat in dat een reputatie had om jacht te maken op ziekencertificaten. Deze firma controleerde de ziekendagen met haar eigen dokters. De controles werden praktisch automatisch en systematisch uitgevoerd. Het aantal ziekendagen in de statistieken van Travtelio daalde spectaculair.

Travtelio bleef ook haar programma om de kosten van overhead te verminderen voortzetten. De diensten verzorgd door Global Services werden zoveel mogelijk uitbesteed aan andere ondernemingen, en aan lagere kosten. Ook onderzoekers, planners en ontwerpers werden in kleine getallen de deur gewezen door het bedrijf. De vorige Gedelegeerde Bestuurder had een klein departement voor fundamenteel onderzoek ingericht en dat bestaaf met jonge, veelbelovende afgestudeerden van de universiteiten. Die groep had tot taak nieuwe producten en diensten uit te werken. Het departement werd opgedoekt, de Directeur ontslagen met een gouden handdruk, de ingenieurs en de economen verspreid over de zakendivisies van Travtelio. Velen van de jonge, intelligente, toekomstige leiders en zeer creatieve mannen en vrouwen verlieten daarop het bedrijf. Diegenen die bleven hadden het hard om zich aan te passen aan hun nieuwe functies in zakenmanagement. Voortaan zou Travtelio enkel beroep doen op constructeurs en onderleveranciers om nieuwe producten op de markt te lanceren. De geruchten van komende ontslagen onder de denkers van het bedrijf liepen constant rond. De stuwers, de “thumpers”, waren thans aan de winnende hand, niet de denkers!

Wanneer iets echt verkeerd liep bij Travtelio, of het nu in management of om producten en diensten ging, werd de standaard reactie een audit uit te voeren. Audits werden gedaan door gespecialiseerde consultants. De mensen in zwarte pakken van die bedrijven – zelden vrouwen – kon men aan het werk vinden in alle Divisies. Ze werden honend de “Men in black” genoemd. De zakencijfers van die firma’s stegen zienderogen bij Travtelio. De personeelsleden van Travtelio maakten bittere opmerkingen over de raadgevers van de audits. Die mensen werden meer en meer bekeken en ontvangen als detectives en inquisiteurs van het management, die constant rondsnoefden naar iets dat niet in orde was. De werknemers en de lagere managers van Travtelio leerden echter snel dat de consultants zelden meer schreven in hun verslagen dan wat zij, de werknemers, gedurende interviews los lieten, inclusief de voorstellen tot verbetering van de dienstverlening. Een audit consultant was een man of vrouw die niets anders deed dan noteren wat de Travtelio werknemers vertelden. De personeelsleden die ondervraagd werden kregen gewoonlijk de schuld toegemeten van wat verkeerd liep. De verslagen beschuldigden hen rechtstreeks of onrechtstreeks van nalatigheid, zelfs wanneer de ondervraagden zelf uitlegden wat verkeerd liep. De voorstellen geopperd door diezelfde werknemers werden voorgesteld als oplossingen uitgedacht door de consultants. Natuurlijk vroegen de auditors de juiste vragen! De audits concentreerden steeds op wat verkeerd liep, en op wat tot nog toe niet was behandeld, maar wat had moeten aangepakt worden, ongeacht beperkte budgetten en geweigerde investeringen. Het management van Travtelio zocht naar wat verkeerd liep, niet naar de fijne dingen die gerealiseerd werden, en een schuldige werd natuurlijk steeds naarstig gezocht, want iemand moest de blaam kunnen krijgen.

De voorstellen in de eindverslagen van de audits sloegen heel dikwijls op reorganisaties en herstructureringen van het werk. Als resultaat daarvan waren reorganisaties bijna constant aan de gang in Travtelio. De mensen werden in nieuwe groepen geplaatst. Een lagere manager vandaag werd weer werknemer onder een andere chef morgen. Sancties werden getroffen op de veronderstelde onderpresteerders. Die mensen werden gedegradeerd naar minder betaalde functies, met functiecodes die lager stonden.

Allengs werden de audits uitermate gehaat, verafschuwd en vermeden door het personeel. De werknemers begrepen dat de audits niet zozeer het resultaat waren van hun tekortkomingen dan wel het resultaat van de onbekwaamheid van de managers. De werknemers misprezen meer en meer de consultants, en de tongen verstijfden. De achting van de personeelsleden voor hun chefs verdween. Slechte berichten werden vermeden en verborgen gehouden, omdat audits steeds tot sancties leidden, tot vernederingen en reorganisaties. De werknemers begonnen hun tanden opeen te nijpen tijdens de nieuwste audits. Ze antwoordden onwillig, spraken in korte lettergrepen, lieten iets los met tegenzin. Ze opperden ook niet meer opinies over de toestanden, hielden oplossingen voor zichzelf en gaven slechts naakte cijfers af, zo mogelijk de verkeerde of onvolledige cijfers.

De eerste maal dat de VCP, de Vaardigheidscategorieën voor het Personeel uitgevaardigd werden, waren de cijfers van de evaluaties gedefinieerd op basis van nog vage objectieven en vaag bepaalde resultaten. Dit systeem werd elke maand meer systematisch ingevoerd, meer volledig en meer uitvoerig gedocumenteerd. De oefeningen werden erg ondersteund en gedreven door de HR Divisie. Na acht maanden werd de volgende belangrijke evaluatie gepland. Lange vragenlijsten werden opgesteld door Personeelsbeheer, en gedefinieerd tot in de puntjes voor elke categorie personeel. Personeelsbeheer stelde evaluatietafels en evaluatiecriteria op. De evaluaties werden opnieuw uitgevoerd door de objectieven en de evaluaties in de waterval methode van de Directeurs en de managers naar de werknemers door te sijpelen. De objectieven moesten nu meetbaar in cijfers gedefinieerd worden om een samengestelde score van één tot vijf te kunnen afleiden. Geen plaats werd voorzien voor verontschuldigungen of uitvluchten op objectieven die niet bereikt werden, wat ook de obstakels geweest waren. De finale quoterings werd niet enkel toegekend op de behaalde resultaten. Een deel van de quoterings werd gegeven op algemeen gedrag, en dat was slechts een beoordeling van de manager over hoe volgzzaam een werknemer bevelen gehoorzaamde. Travtelio had liever slaven dan mensen die hun opmerkingen opperden en zo contributies leverden tot de goede gang van zaken. De lijsten en de criteria en de objectieven, die soms wel zin hadden voor Directeurs en managers, werden gehaat door de werknemers. Klachten over de beoordelingen werden met hopen geformuleerd.

7

Er gebeurde steeds wel tot op enige hoogte bij Travtelio wat men onwettig gebruik van de hulpbronnen van het bedrijf kon noemen. Dat omvatte het zenden van elektronische berichten naar vrienden en familie, telefoontjes naar huis, het Internet afzoeken op gepaste vakantieoordens, toegang nemen tot spelletjes via het Internet, en zo verder. Travtelio had natuurlijk reglementen gepubliceerd betreffende het gebruik van de berichtgeving en het Internet, maar het bedrijf bleef steeds mild tegen zulke verspilling van de bedrijfstijd, en de IT middelen zouden meestal niet minder hebben moeten zijn zonder zulk mogelijk misbruik. In een vorm van gezamenlijke en stilzwijgende afspraak bleef dit soort van misbruik beperkt. Travtelio HR verraste daarom de werknemers door zelf een computerspelletje voor te stellen dat automatisch op de PC van iedereen geladen werd, en waarbij iedereen een bericht kreeg

een minimum van tijd te spenderen aan het spelletje. Travtelio HR beloofde zelfs een prijs aan de werknemers die regelmatig bleven spelen en aldus punten verzamelden.

In het spelletje weden een jongen en een meisje, genaamd Hans en Greta, in een dicht bos achtergelaten waarin allerhande gevaren op hen wachtten. Wou Travtelio de natuurlijke drang naar spelen tot iets nuttigs ombuigen? Het spelletje diende twee doeleinden.

Hans en Greta moesten leren te overleven in een zeer vijandige en competitieve omgeving. Ze moesten alle soorten van vijandige dieren en zelfs roofdieren afweren, zoals tijgers en draken. Ze moesten paden trekken door het bos en schuilplaatsen bouwen. Ze moesten naar een verborgen schat zoeken. Ze moesten conflicten oplossen. Hans en Greta moesten hard werken om te overleven, en ze moesten hun tijd en luttele middelen organiseren om er het best mogelijk gebruik van te kunnen maken. In het spelletje moest men keuzes maken, zodat de speler zelf kon beslissen onder vele mogelijke uitkomsten hoe het met Hans en Greta vaarde in het woud. Een speler die echt verkeerde beslissingen nam zou de kinderen doen verhongeren. Een goede speler maakte van Hans en Greta rijkelui zo rijk als Croesus, deden hen een half bos afhakken om een paleis te bouwen en een dorp, zodat ze leefden als Koning en Koningin. Op die manier werden onopvallende boodschappen naar de spelers gezonden, en het spel had enige verdienste om de spelers aan te leren de juiste beslissingen te nemen, schaarse hulpbronnen correct aan te snijden zoals de economie ook nodig maakte in het reële dagelijkse leven. Men leerde te sparen en te investeren, snel te handelen of eerder af te wachten naargelang de gelegenheid.

Het spelletje had echter nog een tweede doel. Vermits een werknemer die speelde kon handelen op beslissingen over hoe het spel vorderde, konden gegevens betreffende de keuzes gestockeerd worden in de server computers waarop de spelletjes uitgevoerd werden. De spelers bleven onwetend over het feit dat hun gedrag en beoordeling konden bijgehouden worden in de elektronische geheugens. Dat gaf Travtelio HR een weelde van precieze gedragsinformatie, automatisch verzameld door de software van het spelletje, vooral met betrekking tot hoe de speler beslissingen maakte. Was de speler volgzzaam in de vraag van Travtelio om te spelen, of was hij een rebel die naast zich neerlegde wat Travtelio HR vroeg? Een werknemer die speelde kon de juiste beslissingen nemen in consistente patronen of op een nogal grillige, onregelmatige en impulsieve wijze. Hij of zij kon de goede beslissingen aanvoelen of de verkeerde nemen, en de graad tot welke hij of zij verkeerde keuzes nam kon uitgedrukt worden in statistieken en grafieken die door de speladministratoren met een vingerknip konden opgeroepen worden op een beeldscherm. Personeelsbeheer stockeerde de gegevens over hoe een werknemer kon reageren in een veeleisende baan, over zijn beoordelingsvermogen, over hoe hij of zij reageerde in ogenblikken van stress, hoe snel hij of zij het opgaf of zich hardnekkig verweerde en vastbeet, en zelfs over hoe eerlijk hij of zij reageerde, want Hans en Greta werden ook af en toe verleid tot vuile streken tegenover hun omgeving en hun medemensen om toch maar zo snel mogelijk rijk te worden. De gegevens werden bewaard en opgeslagen en konden gebruikt worden door HR specialisten zonder dat de onschuldige spelers daar enig vermoeden van hadden. Het spelletje was zeer populair en het bleef gedurende maanden een rage in Travtelio.

8

Op één van die avonden, zeer laat, bijna in de nacht, liep een vrouw op hoge hakken door een laan van de voorstad Ukkel naar een plein waar tot diep in de nacht steeds taxi's wachtten. De klederen van de vrouw hingen in wanorde en zelfs aan stukken rond haar, en terwijl ze liep trok ze die nog verder en strakker rond zich, de staat waarin ze liep zo goed ze kon

verbergend onder een lange regenjas. Het haar van de vrouw was in de war, haar lippenstift over haar wang geveegd, haar bovenlip gebroken zodat een tikkeltje bloed aan haar mond hing.

De vrouw sprong in een taxi voordat de chauffeur haar zelfs maar had zien aankomen, en ze gaf hem een adres in enkele woorden van moeilijk Frans. De taxichauffeur ving het Engelse accent op, maar gaf geen commentaar. Hij had al erger gezien en gehoord. Hij verdacht de vrouw ervan een Engelse of Amerikaanse call girl te zijn die in Brussel werkte en die een slechte beurt had gehad bij een rijke klant. Hij verwachtte geen problemen van een vrouw op dit late uur, hoopte dat ze zijn wagen niet vuil zou maken, en dat ze hem een goede fooi zou geven als hij vriendelijk bleef. Hij reed dus onmiddellijk en snel weg naar de aangeduide straat die niet echt ver weg was van waar hij stond te wachten, maar waar hij een paar straten aan het kortste circuit kon toevoegen.

Hij liet de vrouw uitstappen aan een mooi, modern appartementsgebouw, en ze betaalde hem inderdaad rijkelijk.

De vrouw was Lauren O'Sheridan en het huis waar ze van wegsnelde was dat van Andrew Raga. Raga had Lauren de laatste weken regelmatig uitgenodigd op etentjes en afspraken in tavernes. De uitnodigingen waren onlangs meer frequent en opdringerig geworden. Beleefde gesprekken mondden uit naar meer intieme thema's. Andrew Raga wou alles weten over Lauren, over haar ouders, waar ze woonde, hoe ze haar studies beëindigd had, en wat soort vrienden ze ontmoette. Hij opende zich zelden tot enige dergelijke informatie over zichzelf, en Lauren vroeg zich na een tijdje zelfs af hoeveel van wat hij over zich vertelde waar was. Lauren kon zonder schaamte antwoorden, want haar ouders en familie behoorden tot de oude, degelijke Ierse afkomst van Boston, en Lauren sprak met fierheid over haar PhD en haar MBA van een bekende universiteit van Massachusetts.

Andrew Raga bleef vriendelijk en beschaafd, hoofs zelfs, doorheen al die gesprekken en afspraken. Tijdens de laatste ontmoetingen plaatste hij steeds zijn hand op haar hand op de tafel van het restaurant, en zijn hand bleef daar langer en langer liggen, zijn vingers streelden. Hij kwam er toe haar schouders aan te raken en dan haar nek als hij haar in haar jas hielp. Nog later, raakten hun lichamen en ze drukten met aandrang tegen elkaar. Andrew bleef echter steeds de gentleman. Soms, wanneer hij haar een afspraak in een bar gaf, reed zij naar daar met haar eigen wagen, maar later kwam hij haar afhalen aan haar appartement en hij reed haar ook terug. Op en keer had hij haar vergezeld tot aan haar deur en afscheid genomen op zijn Belgisch, met twee vluchtige kussen op haar wangen. De laatste maal kusten ze lang op de lippen, hoewel niet met een passievolle aandrang.

De avond dat ze naar een taxi moest lopen, had Andrew voorgesteld haar zijn appartement te tonen. Dat was het resultaat geweest van een onschuldig gesprek over de verschillende soorten van appartementen die toegeedeeld werden door Travtelio aan de Amerikaanse expats. Raga woonde in een groot, rijk uitgerust appartement beweerde hij, een appartement met drie slaapkamers, een apart bureau, en een prachtig zicht over een park naar het Zoniënwoud toe, waarvan de grote beukenbomen de glorie van Brussel vormden. Raga nodigde Lauren in om dit te bekijken en samen een laatste glas te ledigen.

Lauren was geen onschuldige, naïeve puber meer. Ze had voldoende ervaring met mannen en seks gehad tijdens haar studentenjaren. Ze was wel benieuwd hoe ver Raga zou durven te gaan die avond, en dus had ze aanvaard met een glimlach en blijde uitroepen van verrukking. Een uur later vluchtte ze weg uit het appartement van Raga met Olympische snelheid, Raga achterlatend half naakt op een bed met open gespreide armen en benen, gevloerd, de hand

onder zijn kin waar ze hem definitief en netjes met de vuist buiten westen had geslagen. Raga was nog steeds verdwaasd toen ze zich uit de deur spoedde en haar klederen haastig om zich heen trok.

Lauren snakte naar zachte woorden, naar lichte en tedere strelingen, naar eerst romantische en daarna koortsachtige omhelzingen. Ze verwachtte het langzame, onhandige maar delicate uitkleden en dan de zachte bewegingen van liefkozende vingers over de huid die zou trillen onder de verwachting van meer. Ze wou dan ontvangen worden in zachte, liefhebbende en beschermende armen. Ze had helemaal niet verwacht wat echt zou komen.

Raga had haar in zijn appartement en dan in zijn slaapkamer gelokt. Hij wou snel seks, maar harde, perverse, verdorven seks. Lauren weigerde en wrong tegen. Raga werd heel opdringerig en even later openlijk gewelddadig.

Lauren had hem niet verteld dat haar universiteit ook onderwezen had hoe jonge vrouwen zich konden verweren in zulke gevallen. De cursussen in gevechtscunde die Lauren gevolgd had kwamen haar nu goed van pas, en dus liet ze Raga groggy achter op zijn bed met een pijnlijke kin en een verdwaasde kop, hoewel dat laatste ook het resultaat kon zijn van de wijn die hij in het restaurant rijkelijk had binnengewerkt, eerder dan van haar harde, precieze klappen tegen zijn slaap en kin. Raga had die strubbeling helemaal niet verwacht. Lauren had hem gevloerd als een experte bokser.

In haar appartement trok Lauren O'Sheridan onmiddellijk al haar kleren uit alsof ze vuil waren. Ze zou die in de vuilnisbak werpen de volgende dag. Ze duizelde en haar hart deed pijn. Ze liep de badkamer in en nam een lange douche van afwisselend warm en koud water om de smerigheid weg te spoelen die ze in haar hoofd en op haar huid voelde. Dan begon ze te wenen.

9

Eén werknemer die zeker niet openlijk volgzaam was in zijn relaties met managers was Hugo Martin. De wrok van Martin tegen zijn chefs was de laatste maanden nog gestegen. Hij haatte bevelen die kwamen van mensen die minder afwisten van zijn baan dan hij. Hij leefde niet alleen thuis onder stress, waar zijn vrouw luider en luider dreigde hem te verlaten als hij niet ophield met drinken, hij voelde zich ook minder en minder op zijn gemak bij Travtelio.

Vandaag kwam hij in de namiddag werken nadat hij al een heel aantal glazen sterk patersbier gedronken had in de Engelse pub een straat verwijderd van de Villa. Hij was dronken, en dat gebeurde vaker de laatste tijd. Hij stond nog vast op zijn benen, maar de drank lag in zijn adem en hij handelde ongewoon, met horten en stoten. Hij duwde op knoppen van de server computers waar hij beter van afbleef. Hij duwde ook de verkeerde toetsen in op het klavier van zijn PC en typte verkeerde bevelen in. Eén van zijn collega's zei hem naar boven te gaan en een kop koffie te gaan drinken in het Klooster vóór hij begon te werken, een andere spoorde hem aan weer naar huis te gaan en een dutje te doen. Hugo wou niet horen van die suggesties, zei dat alles goed zou verlopen. Eén van zijn collega's werd dan kwaad, vrezende dat hij en niet Martin de schuld zou krijgen van komende pannes. Die man meende dat Martin de apparaten en de applicaties zou kunnen verwoesten. Hij ging uit het rekencentrum weg, en liep direct naar het bureau van Michel Doriant om Doriant op de hoogte te brengen van wat er aan het gebeuren was.

Michel Doriant zuchtte, vocht de bekoring af de man die zijn bureau binnenkwam naar de hel te wensen of hem te zeggen bij Karl Geerts te gaan klagen. Hij, Doriant had de waarschuwing gekregen, en hij wou niet de naam krijgen niet te hebben gereageerd. Hij was in de beroering

geroepen en hij zou moeten gaan. Michel Dorianst stond op en zei dat hij zou gaan praten met Hugo Martin.

Michel Dorianst liep naar het rekencentrum in de kelders van de Villa. Hij vond Hugo Martin achter het scherm van zijn PC, ogenschijnlijk bezig softwaresystemen te installeren op server computers, maar Martin deed dat zeer, zeer langzaam door op zijn toetsenbord met één vinger tegelijk te typen. Michel bleef een tijdje achter de rug van Hugo staan, bleef kijken naar wat de operator deed, en zag hoeveel maal Hugo de correcte toetsen miste. Hij trok wel een glimlach op zijn gezicht toen hij zag dat ondanks de fouten Hugo Martin er toch in slaagde de juiste commando's aan de computers te zenden. Hij zei dan plots aan Martin naar hem te kijken. Martin was verrast want hij had Dorianst niet horen aankomen. Dorianst bemerkte dadelijk de ontwijkende, wijde ogen, de bloed doorlopen ogen van de dronkaard. Dorianst zei zacht, 'Hugo, man, je bent dronken! Ik kan je niet in die toestand laten werken! Je moet naar huis weerkeren!'

'Wat zeg je?' schreeuwde Martin, 'ik ben niet dronken! Ik had een paar glazen op na mijn eten, ja, maar ik ben helemaal niet dronken. Je weet toch wat ik allemaal kan verdragen! Wat is dit? Kan een man geen biertje meer drinken bij zijn eten? Bepaalt Travtelio nu ook al wat we in ons eigen huis moeten doen en laten?'

'Hugo, je kunt doen wat je wilt in je huis, maar je kunt niet dronken op je werk verschijnen.'
'Ik ben niet zat, zeg ik je!'

'Hugo, je moet naar huis gaan. Ik kan je niet in die toestand laten werken. Je hebt de keuze, nu. Ga naar huis en ik zal je inschrijven met een dag ziek, een dag zonder certificaat van de dokter, en daarna kom je nooit, nooit meer naar hier in die staat. Of we gaan samen naar de dokter in de Wolkenkrabber en we nemen een bloedtest van je, waarvan het resultaat zal opgeschreven worden door de medische dienst, waarna je een berisping van Travtelio zult krijgen en misschien zelfs aan de deur kunt gezet worden. Welke van die twee kies je?'

'Ik weiger een staal van mijn bloed te geven!'

'Je kunt dat inderdaad weigeren, Hugo, maar dan roep ik hier twee getuigen binnen, een dokter en een veiligheidsagent, en beide zullen getuigen van je gedrag en van je weigering een bloedtest te ondergaan. Geloof me, wat ik en zij zullen zien zal voldoende zijn om je een boel problemen te bezorgen! Denk je dat je nog ergens een baan zult vinden nadat je van Travtelio bent weggezonden wegens dronkenschap op het werk?'

Dorianst pauzeerde, zag de boosheid verder opflakkeren in Hugo Martin, maar ook de twijfel. Hij ging een stap achteruit en probeerde de man te sussen.

'Hugo, denk even na. Je bent niet de eerste die op zijn werk verschijnt met een glas teveel op. De tijden zijn echter veranderd. De dingen worden nu strenger bekeken. Doe dus zoals ik je zeg, en vermijdt problemen! Neem een dag vrijaf! Drink nog een glas thuis of in een café naast je huis, wordt weer sober, en doe de dingen kalm aan. Ben je met de wagen naar hier gereden, in die toestand?'

'Ik kwam met de bus!'

'Wel, neem dan weer een bus naar huis. Niemand hoeft te weten wat er hier vanmiddag gebeurd is. Ik heb geen wrok tegen je, ik heb geen eitje met je te pellen! Ik zal je wel als ziek inschrijven en zeggen dat je weer naar huis bent gegaan. Dat is geen schande. Herhaal dit echter nooit meer, een volgende maal kan ik je misschien niet meer dekken. Vooruit, ga nu terug, zonder boel te scheppen!'

'Al goed, al goed,' antwoordde Martin onzeker. 'Ik zal doen wat je zegt en een biertje gaan drinken in mijn stulp. Ik doe het voor jou, want ik heb respect voor jou. Voor jou, Michel, heb ik nog respect. Ik respecteer niemand anders nog, hier! Al die managers, die weten alleen hoe ze de mensen kunnen afbrullen. Ze weten niets af van ons werk, maar ze brullen op ons. Jij weet heel wat beter dan zij wat we moeten doen en hoe, maar zij geven ons altijd maar

bevelen die zinloos zijn, volgens procedures die te ingewikkeld zijn en die wij ons niet kunnen herinneren. Dit bedrijf gaat naar de verdoemenis, zeg ik je! Maar nu, omdat jij het me vraagt, zal ik weggaan. Niet naar huis! Wat zou ik thuis kunnen doen? Ik kom morgen terug. En dank je, je bent de enige die nog om ons geeft!

‘Dat is fijn, Hugo. Ja, kom morgen terug. Maar drink niet vóór je komt werken! Ik weet dat je veel drank kunt verdragen, maar teveel is teveel. Eén foutje is snel gemaakt, hier. Ga nu!’

Michel Doriant trok Hugo Martin achter zich aan, uit de deuren van het rekencentrum, naar de vestiaire van de werknemers. Hij wachtte daar tot Hugo Martin weer buiten kwam, gekleed om naar huis te gaan, en hij nam Hugo mee naar de uitgang van Travtelio. Doriant bleef hem nakijken tot Martin langzaam naar de busstop stapte vóór het gebouw. Hij bleef daar kijken tot de bus aan reed en Martin instapte.

‘Waarom doe ik dit toch allemaal?’ vroeg Doriant zich af. ‘Waarom blijf ik niet stilletjes in mijn bureau en laat ik dit niet behandelen door Geerts? Ik wed dat Geerts zou terugkomen met een blauw oog en dat hij Martin op staande voet zou ontslagen hebben!’

Maar dan, dacht Doriant, ‘neen, Geerts zou geen blauw oog gekregen hebben. Geerts zou iemand anders bevolen hebben Hugo Martin aan te pakken. Geerts heeft schrik van Martin, en van nog enkele anderen, trouwens, in Uitbating. Geerts zou lagere managers of Sara Jansen afgestuurd hebben op Hugo Martin om die aan te pakken, en dat zou heel slecht afgelopen zijn. Het enige slachtoffer zou Hugo Martin zijn geweest. Zal Martin nu ophouden met drinken? Waarschijnlijk niet. Ik moet daar iets aan doen. Ik heb geen idee wat ik zou kunnen doen. Ik moet met Sara over Hugo Martin gaan praten.’

Michel Doriant ging echter niet naar het bureau van Sara Jansen. Hij was te beschaamd en te vernederd om nog met andere collega-managers te gaan praten. Hij wou het medelijden niet meer zien op hun gezichten, en zeker niet in de ogen van Sara. Hij vermeed de andere Directeurs. Hij verwachtte elk ogenblik gedegradeerd te worden. Hij moest zijn moed verzamelen en nadenken over wat hij nog kon doen met Michel Doriant. Wat soort leven wou hij nu? Hij was aan het einde van het lijntje geraakt, dacht hij moedeloos.

Hoofdstuk zes. Michel Dorian

Gerald Godelin ging met korte, scherpe stappen van zijn eigen wagen naar de ingang van een modern hotel in het centrum van Brussel. Hij wierp de sleutels van zijn BMW naar de voiturier die hem tegemoet trad, en hij nam een koperen penning aan waarop de naam van het hotel en het parkingnummer van zijn wagen op gegraveerd stonden. Godelin was uitgenodigd op een lunchvergadering in het restaurant van het hotel, een twee sterren gastronomische eetzaal die befaamd stond als één van de vijf beste plaatsen in de hoofdstad, en daarom ook één van de duurste van het land. Was hij uitgenodigd op een hoffelijkheidentje of was hij naar de vergadering gedaagd? De secretaresse van Godelin had het telefoontje opgenomen en afspraken in zijn agenda verschoven. Men had hem gevraagd op een bepaalde dag en uur te komen, de afspraak niet gezet op de tijd van Godelin, maar op het uur gesteld door de twee mannen die hij anders wel zeer goed kende en die behoorden tot de meest invloedrijke van het Belgische establishment, de ene van adel en de andere een beheerder van de industrie. De mannen hadden niet gevraagd of de afspraak paste voor Godelin. Hij was inderdaad opgeëist, maar hij had ook geen bezwaren gemaakt tegen de datum.

Alexandre Markies van Brioges en Gustave-Robert Trahty zouden voorzeker aankondigen dat hij, Gerald Godelin, binnenkort een titel van edelman ten geschenke zou krijgen. Gerald voelde zich uitgelaten omdat hij uiteindelijk zijn levensprijs zou winnen. Hij wou echter niet minder dan een erfelijke titel, niet slechts een titel die zijn zoon met de laagste graad van Jonkheer zou achterlaten. Hij wou de titel van Baron voor zichzelf, voor zijn zoon en voor de zonen van zijn zoon.

Godelin spoedde zich door de lobby naar het restaurant, naar de discrete hoek verborgen van de rest van de zaal door lage panelen. Hij wist waar naartoe te gaan, want hij had de mannen daar al voordien ontmoet. Dit was ook de plaats waar hij nu reeds enige tijd geleden zijn wens had uitgedrukt aan de mannen, natuurlijk in beleefde en bedekte termen. De mannen hadden elkaar toen aangekeken, welwillend en neerbuigend geknikt en Godelin met scherpe blikken geschat.

De atmosfeer zou nu kalm en waardig zijn, de schotel van de beste garnalen heerlijk, de steaks delicaat maar fors van smaak, de wijn de beste die Bourgondië kon bieden en de Champagne geschonken aan het einde, niet bij het begin van het maal. Godelin ging vol van vertrouwen in zijn beste donkergrijs kostuum en opvallende zijden das, een stalen blik in zijn ogen, zelfverzekerd, groot en fier, fysisch intimiderend. Zijn knap, slank figuur met de brede schouders trok bewonderende blikken van de fijngeklede dames die al aan de grote, ronde tafels zaten. Godelin was iets te laat, zoals het hoorde. Hij bewoog zich nu in langzame, zwaardere stappen naar de hoek.

Trahty en Brioges waren al eerder aangekomen, waarschijnlijk omdat ze elkaars woorden moesten afstemmen. Ze zouden vooraf besproken hebben wie wat zou zeggen, wie welk argument zou opperen. Of waren beide heren zonder reserves akkoord met zijn voorstel? Was Godelin niet een vriend van deze mannen, een toekomstige collega in de Gotha ook van Markies Brioges? Hoeveel kon hij hen en hun gelijken niet geven? Hij was hier nu om te innen op zijn gulle uitgaven van het verleden en om zijn rechtmatige beloning in ontvangst te nemen.

Toen Godelin aan de tafel verscheen, ontspannen en strijdbaar zoals steeds, stonden de twee mannen op uit hun stoel, een goed teken, en ze schudden hem hartelijk de hand. Godelin

voelde onmiddellijk enige reserve, echter, een licht aarzeling en glimlachjes die minder breed schenen dan verwacht, de welkom niet voldoende warm en onschuldig, de handdrukken minder sterk dan hij wou. Godelin was onmiddellijk op zijn hoede, maar hij toonde niets van zijn voorgevoelens. Zou er toch enig kibbelen en pingelen moeten gebeuren over de titel?

De twee mannen waren heel wat ouder dan Godelin. Markies Brioges heette met zijn volledige naam Markies Alexandre de Brioges d'Exenaerde. Hij was een smalle, dunne man, een wezelachtig figuur van wie de ogen constant rondbewogen en alles opnamen van de omgeving. Hij had een lang, bleek gezicht, was zeer dicht geschoren, had een zware bekachtige neus, donkere ogen en een smalle mond met dunne lippen die openden op dierlijke, lange knaagtanden wanneer de man lachte, waarbij hij dan zijn lippen slechts weinig opende in zijn perkamenten huid getrokken over prominente jukbeenderen. De Markies, met een titel die hoger was dan Graaf maar lager dan Hertog, was feilloos gekleed in een Armani pak. Elegantie en oude familiewaardigheid dempten de lelijkheid van Brioges. Hij zag er alles behalve de afgeleefde aristocraat uit. Brioges ook, voor andere redenen dan Godelin, zou bewonderende blikken lokken in de plaatsen waar hij binnenging, niet van de vrouwen maar van de mannen die hem en zijn reputatie kenden. De Markies was één van de meest indrukwekkende en machtige mannen van Brussel voor wat zijn deelnames betrof in de Beheerraden van de grootste Belgische financiële instituten.

Gustave-Robert Trahty was van een heel ander soort. Trahty was een os van een vent, met een borstkas als een ton, ook goed over zestig jaar oud zoals de Markies. Zijn rond gezicht, waaraan bollen huid leeggelopen langs zijn wangen hingen, was direct op zijn schouders gepland zonder nek. Hij keek uit kleine varkens oogjes en hij had een platte stompneus. Trahty toonde al de tekenen van een man die genoot van de plezieren van het vlees, van alcohol, van het beste en meest overvloedige voedsel, van een leven van gemak, en zonder twijfel ook van het gezelschap van elegante vrouwen. De Markies Brioges bewoog zich in de financiële kringen van de aristocratie, Trahty ook, maar Trahty was ook lid en Voorzitter van veel Beheerraden van industriële ondernemingen.

Doorheen het aperitief en de schotels van het voorgerecht praatten de mannen beminnelijk. Ze dronken eerst een Porto, witte Meursault van Bourgondië nadien. De gerechten in dit restaurant waren meestal visschotels, maar ook de beste Châteaubriand stukken rundvlees hadden de reputatie van de chef gemaakt. Markies Brioges ging verder met vis. Trahty en Godelin wilden rund. Over hun hoofdschotel heen nodigden Trahty en Brioges Godelin uit op hun privé golftornooi dat plaats zou hebben op het terrein dat ze samen bezaten in Frankrijk, net over de grens, aan de kust. Die uitnodiging betekende dat de zaken er goed voor stonden voor Godelin, dus liet hij zijn vrees zakken en hij ontspande zich. Hij dronk meer wijn en volgde Trahty glas op glas.

Brioges weigerde dessert maar aanvaardde koffie, en dat was ook het geval voor Godelin. Trahty aarzelde maar wou dan toch een groot stuk appeltaart bij zijn koffie.

Dit was het ogenblik waarop Godelin verwachtte dat de mannen ter zake zouden komen. Hij zag Brioges met enig misprijzen naar de veelvraat Trahty kijken. Trahty trok zich daar niets van aan en nam een grote beet in zijn appeltaart. Trahty knikte intussen naar Brioges, het teken dat het begin van een vooraf overeengekomen gesprek, waarvoor Brioges de eerste woorden moest zeggen.

Markies Brioges leunde voorover naar Godelin en zei, 'Gerald, ik veronderstel dat je al weet waarom we je gevraagd hebben met ons te komen eten, een uitstekende lunch trouwens. Zijne Koninklijke Hoogheid kan je de eer toekennen je binnenkort de titel van Baron te verlenen, en

je daarmee op te nemen in de aristocratie van de verdienste van ons land. Ik heb het genoeg de eerste te zijn je geluk te wensen!’

Godelin was opgetogen, maar hij slaagde er in een uitgestreken gezicht te bewaren. Bij deze mannen moest men sober en zakelijk blijven.

‘Dank u, Markies Alexandre. Ik ben natuurlijk ook zeer geëerd.’

Godelin dacht dan, ‘waarom dat woord “kan” en niet “zal”, waarom “binnenkort” en niet nu?’ Trahty haakte direct in op Brioges. ‘We moeten nog wel enkele onderwerpen behandelen waarover wij en het Koninklijk Hof enige opklaringen verlangen.’

‘Over welke onderwerpen wilt u het hebben?’ vroeg Godelin.

‘De titel van Baron wordt natuurlijk alleen toegekend aan mannen die ons land dienen. Het is een adellijke titel, een titel voor karakter, verleend voor waardige daden.’

Godelin dacht, ‘is dat dan waarom jij nooit die titel kreeg hoewel je hem zonder twijfel zo gretig zocht als ik? Waar wil je me naartoe brengen?’

Hij zei, ‘natuurlijk. Ik weet dat.’

Godelin wachtte nog even, want hij had er geen idee van wat er nog moest besproken worden.

‘Traveledio is één van de beste industriële ondernemingen van het land,’ begon Trahty, ‘en het bedrijf werd prachtig beheerd. Al de financiële indicators van Traveledio evolueren uitstekend. De conversie van het bedrijf was klaarblijkelijk een groot succes.’

Godelin bleef zwijgen.

‘We hoorden ook van problemen bij Traveledio,’ vervolgde Brioges, en hij dronk voorzichtig aan zijn hete koffie.

‘Welke problemen?’ antwoordde Godelin snibbig. ‘Traveledio wordt omgevormd van een slapend, slechts half bestuurd Overheidsbedrijf naar een moderne, op Amerikaanse snit gesneden, efficiënte en agressieve onderneming van wereldklasse. We zetten ons nu schrap om verscheidene buitenlandse bedrijven op te kopen. De financiële situatie van Traveledio is solide. Jullie willen toch niet dat Traveledio zou terugkeren naar zijn vroegere toestand van slapende reus geleid door slappe ambtenaren?’

‘Nee, nee,’ lachte Trahty. ‘We zouden dat niet willen, goede God beware ons, natuurlijk niet! Je bestuurt Traveledio zeer goed. Enige versturende feiten kwamen ons echter ten ore, en we wilden je tot voorzichtigheid manen.’

‘Traveledio is de eigenaar van en heeft veel dochterbedrijven gecreëerd,’ zei Brioges, die overnam van Trahty. ‘We hoorden dat er verkeerd gebruik is gemaakt van de transferprijzen tussen Traveledio en die dochterbedrijven, waarvan sommige, zo niet allemaal, opgericht werden in belastingparadijzen. Traveledio verkoopt producten en diensten internationaal aan lagere dan productieprijzen aan de dochtermaatschappijen, en verkoopt ze nadien vanuit de dochtermaatschappijen met zeer hoge marges. Traveledio trekt de verliezen af van de Belgische belastingen en rijft de onbelaste winsten in van de dochtermaatschappijen.’

‘De resultaten van de dochterbedrijven worden in Traveledio geconsolideerd,’ merkte Godelin op.

‘Dat is juist,’ zei Trahty snel, ‘in de holdingmaatschappij. En die holding werd eveneens opgezet in een belastingvriendelijk land, is het niet, niet in België!’

‘Dat is een gewone praktijk van veel van onze bedrijven, ook van banken,’ snauwde Godelin, maar hij verschoof zich zenuwachtig in zijn zetel.

‘Van sommige, ja, niet van alle,’ grijnsde Brioges koeltjes. ‘Er is echter niet alleen die zaak van een holding firma opgezet in een ander land en belastingontwijkende schema’s die met haar opgericht werden. Tot dusver is onze Minister van Financiën dit nog niet aan het uitdiepen, maar zijn ambtenaren worden zenuwachtig met de bedragen die Traveledio recupereert van de notionele interesten en niettemin verliezen boekt op verschillende andere rekeningen. Tevens lijken leveringen op papier te gaan naar de dochtermaatschappijen maar

niet in reële materie, zodat de omzet vanuit België fictief omhoog gedreven wordt. Dat is goed om de waarde op te drijven van het bedrijf voor de aandeelhouders, niet goed voor de wettelijke boekhouding.’

Godelin zonk dieper in zijn zetel. Die mannen waren toch niet bezig zijn financiële sluwheid te bekritisieren? Dit was belachelijk! Deze hier hadden rond elk artikel van de handelswetten gewerkt in hun eigen tijd en in hun eigen bedrijven. Waarom verweten ze hem nu hetzelfde te doen?

‘Nog andere geruchten doen de ronde. Geld van de dochtermaatschappijen vloeit terug naar jou persoonlijk, niet naar Travtelio!’

‘Dat is een leugen!’ riep Godelin. ‘Ik laat me slechts betalen voor mijn diensten. Alles wordt zeer wettelijk gedaan. Jullie hebben geen bewijs, niemand, van enige fraude die door mij zou zijn begaan.’

Brioges stak zijn hand in zijn vest en trok een papier naar boven dat hij op de tafel legde.

‘Dit is de naam van een stichting in het Prinsdom Liechtenstein, niet van een Travtelio firma, een rekeningnummer en een bedrag. Herken je dit?’

Godelin werd bleek en dan rood. Hij dronk aan zijn koffie. Trahty zag dat de das van Godelin scheef hing. Hij glimlachte genoeglijk.

‘We hoorden ook over je, laten we zeggen, ongewoon privé leven.’

Godelin antwoordde niet meer.

Brioges bracht opnieuw een hand onder zijn vest en gaf een papier aan Godelin, het bedrukte deel naar onder. ‘Gerald, hardnekkige geruchten en, vrees ik, ook foto’s zoals deze doeken op. Ze getuigen van je nogal losbandige smaak voor zeer jonge vrouwen.’

Godelin zag er verwoest uit. Hij zonk verder in zijn zetel, schudde zijn hoofd en was klaar voor de tegenaanval.

Trahty legde een hand op de arm van Godelin. ‘We hebben die geruchten gesmoord in de kiem, Gerald, de foto’s geïntercepteerd, waarvan er trouwens slechts enkele begonnen verspreid te worden, en we hebben alles gestopt wat je reputatie kwaad zou kunnen doen. We zijn immers je vrienden!’

Godelin bleef zitten, stijf en strak nu, als vastgenageld door de openbaringen. Hij hield zijn hand op de foto, bedekte zo het papier op de tafel, trok het naar zich toe, bekeek het, en scheurde de foto dan in vier stukken die hij in zijn vestzak stopte. Hij keek naar de mannen, in afwachting. Hij was verslagen.

Godelin zei, ‘wat willen jullie dan? Stop de rest van de boel!’

‘Velen van ons vinden dat je puik werk verricht hebt, Gerald, bij Travtelio. Je bent een belangrijke figuur in onze industrie, een boegbeeld van Belgische ondernemingsgeest, een krachtige manager en leider. Je bent getrouwd met een gerespecteerde vrouw van standing en van adel. We willen absoluut een schandaal vermijden dat haar en haar familie in verlegenheid zou kunnen brengen. We hebben ook niet de bedoeling je te verguizen en je in de varkensstal te werpen. Eerder het tegendeel!’ zuchtte Brioges.

‘We hebben voorwaarden,’ zei Trahty.

‘We hebben strikte voorwaarden,’ voegde Brioges toe.

‘Welke voorwaarden?’

Trahty keek naar Brioges en zei, ‘de Markies en de andere edellieden van onze groepen zijn van mening dat je nog steeds een groot man kunt zijn. Ze zullen je voorstellen aan het Hof om je de erfelijke titel van Baron in de volle betekenis te verlenen en voor je borg te staan. Je zoon en de zonen van je zoon zullen de titel erven. Dat was wat je wou, is het niet? Vervult dat je wensen?’

Godelin antwoordde niet. Hij had naar voorwaarden gevraagd.

Brioges keek recht naar Godelin en zei, ‘de voorwaarden zijn dat je je zou terugtrekken als Gedelegeerde Bestuurder van Travtelio. De nieuwe Bestuurder zal enige van de financiële eigenaardigheden die je opgezet hebt ongedaan maken, ook de maatregelen die nadelig zijn voor ons land en die tot een financieel schandaal kunnen leiden, mochten ze uitlekken in de pers. Je opvolger zal er voor zorgen dat dit alles in stilte gebeurt, zonder dat ooit je naam zou vermeld worden. Dat zal genoeg doen aan de Minister van Financiën en er zullen geen officiële onderzoeken komen in de rekeningen van Travtelio. We willen ook dat je ophoudt bepaalde huizen van betwistbare faam te bezoeken, en dat je verder leeft zoals een goede huisvader en echtgenoot. Je zult in je privé leven meer discreet moeten zijn. Houd je in toom, zoals we allen doen. Heb een regelmatige minnares, of twee, maar neem regelmatige vrouwen die we allen kennen. Blijf aan de heldere kant, blijf weg van de donkere kant! Blijf weg van de vreemde, sombere stegen van Brussel en van de verdachte huizen van Brussel en Antwerpen. We kunnen geen schandaal riskeren met een nieuwbenoemde Baron. Dat schandaal zou ons meesleuren en de ganse nieuwe aristocratie in hun blootje zetten.’ Brioges lachte voluit en ruw.

‘Jij verdomde homoseksuele smerigaard,’ dacht Godelin, ‘jij die opgedoft wordt door jonge homo’s in de kelders van de vuilste clandestiene homo bars waar je naartoe gaat, ga jij me nu een les leren in deftigheid? Werp ik die repliek in je gezicht? Ik kan daar ook gemakkelijk aan bewijzen van geraken!’

Trahty zei verder, ‘je zult eervol ontslag nemen van Travtelio. Alexandre en ik zullen je niet laten vallen. Onze vrienden zullen je niet laten vallen. Ze hebben gelijkaardige dingen meegemaakt, zou ik zeggen. We hebben al twee Voorzitterschappen van de Beheerraden van financiële instituten voor je klaar, alsook lidmaatschappen in de Beheerraden van drie industriële conglomeraten, alle zeer lonend. Het kan zijn dat je daarmee niet zoveel zult verdienen als bij Travtelio, maar het geheel van de bonussen die met de lidmaatschappen komen en de participaties in de aandelen zullen je zeer tevreden stellen. Dat kan ik je verzekeren. We zullen natuurlijk ook blij zijn je op te nemen als lid van onze clubs. Discretie is ons motto, en we verdedigen de onzen! We zijn allemaal wolven en wolven verscheuren elkaar niet, integendeel.’

Godelin ontspande zich. Hij had dit niet verwacht. Hij was diep in zijn fierheid getroffen. Brioges en Trahty hadden hem vernederd en hun macht over hem heen gespreid tot in de eeuwigheid. Hij waardeerde echter dat ze gezegd hadden dat dit min of meer gewone dingen waren in hun kringen, en hij wist dat dit inderdaad het geval was. Hij had nog gehoord van toegedekte potjes met schandalen. Tegelijkertijd was hij ook heel blij met zijn adellijke titel. Hij zou uiteindelijk de kans krijgen de kringen te betreden waartoe hij altijd al had willen behoren. Zijn vrouw kon hem niet meer minachten. In minder dan vijf jaar zou hij toch de plaatsen en het leven dat de Markies hem thans aanbood willen hebben. Hij hield van snelle paarden en snelle vrouwen; hij zou het moeten houden bij snelle paarden in het vervolg. In die omstandigheden was het aanbod edelmoedig. Naar de hel met Travtelio, dan!

Godelin zei, ‘akkoord. Jullie aanbod is mild. Wanneer beginnen we met de transformatie?’

Brioges en Trahty ontspanden zich duidelijk. Ze waren opgelucht. Een samenzwerende, genoeglijke glimlach verscheen op hun gezichten. Ze schudden de hand van Godelin. ‘We willen je ontslagbrief van Travtelio tegen morgen in onze handen. Als we dat papier ontvangen zullen we je voorstellen tot Baron. Het Hof zal je beloning de dag nadien toekennen. We verwachten dat je je ontslag een dag later bij Travtelio zult indienen. Als je niet je ontslag geeft, publiceren wij je ontslagbrief. Wanneer je echter inderdaad zelf ontslag

neemt, zal Markies Brioges de ontslagbrief die wij hebben in je aanwezigheid verscheuren. Je kunt met je ontslag aankondigen, op de wijze die je verkiest, dat je het Voorzitterschap aanvaardt van de bedrijven die we daartoe voorbereid hebben. De Beheerraden van die firma's zullen je naam al gekozen hebben. Ze wachten op je toestemming. Deze overeenkomst wordt in een contract geschreven door Brioges, dat we zullen ondertekenen. Eén kopij van het contract wordt door Brioges bijgehouden en één kopij door jou. Na je ontslag en nadat je door de Beheerraden bent ingehaald, tot je tevredenheid, komen we samen in de villa van Trahty nabij Antwerpen en we verbranden alle kopijen.

‘Goed. Ik ga akkoord met dat allemaal,’ knikte Godelin, wetende dat hij geen andere keuze had.

‘Vertel me dan,’ zei hij, ‘wie wordt mijn opvolger bij Travtelio?’

‘Iemand van ons,’ was Brioges snel om te antwoorden. ‘Je zult Jean-Gauthier de Buisseyre voorstellen als hoofd van de Bestuursraad. Hij zal nadien geïnstalleerd worden door de Beheerraad met jouw hulp en met een beetje druk van onze zijde.’

De drie mannen lachten. Ze riepen voor Champagne.

2

‘Wens je me niet welkom, liefste?’ riep Radek Navratil naar Jana Kovar die aan de deur bleef staan, zich afvragend wat ze nu moest doen. Radek opende zijn armen, en bleef op de sofa zo zitten alsof Jana zich in zijn armen moest storten.

‘Wat doe jij hier? Dit is mijn appartement, smerige vent!’ riep Jana terug. ‘Ik heb de scheiding aangevraagd! Je kunt hier niet zo maar inbreken, in mijn huis! Ga weg of ik roep de politie.’

‘Och, wat betreft die scheiding,’ lachte Radek, ‘dat was toch een grap, niet? We moeten daarover praten! Je bent trouwens nog steeds met mij getrouwd, weet je!’

Radek stond op en kwam vooruit alsof hij Jana wou omhelzen.

Jana ontweek hem, weerde hem af.

‘Dit is mijn appartement ook nu! Ik kom ook werken bij Travtelio, en vermits je al een groot appartement had, groot genoeg voor ons beiden, hebben Praag en Brussel me deze plaats ook toegewezen! HR was zo vriendelijk me zelfs een dubbel van de sleutel van de voordeur te geven. Ben je niet blij me weer te zien en me opnieuw met je te hebben wonen? Die scheiding, dat was toch een vergissing, en misverstand! Kom aan, geef me een kus en een omhelzing als welkom!’

‘Ga weg!’ riep Jana opnieuw, maar Radek lachte haar uit, ging weer zitten, kruiste zijn benen weer comfortabel en zonk in de sofa.

‘Dit is on thuis nu, liefste, mijn appartement ook! Dit werd mij toegewezen omdat ik het familiehoofd ben, de pater familias zoals dat heet! Je kunt me niet buitensmijten. Vooruit, liefste, zit neer en laten we eens verstandig praten!’

‘Ik heb niets om over te praten,’ zei Jana. Ze probeerde haar kalmte te bewaren. ‘Ik wil een scheiding. Het is me ernst daarmee. De procedure is opgestart en ik zal ze doordrijven tot aan het einde. Ga weg uit mijn appartement!’

Radek keek niet meer naar Jana. Hij keek naar het TV apparaat, drukte op de toetsen van de afstandsbediening, veranderde van programma, en leek niet van de sofa weg te willen. Jana aarzelde nog een ogenblik, besluiteloos over wat ze verder moest doen. Ze was woedend. Dan kamde ze een hand door de haren en liep naar de slaapkamer. Ze sloot de deur achter zich met de sleutel. Ze nam een grote koffer van boven de kast af en sloeg die op het bed. Dit was de koffer waarmee ze naar Brussel gekomen was. Ze begon kleren in de koffer te werpen zonder acht te nemen hoe haar hemden en jurken, nachtjaponnen en ondergoed en broeken in de

koffer belandde. Toen de koffer bijna vol was liep ze naar de badkamer. Ze zag Radek haar bespieden vanuit zijn ooghoeken terwijl hij nog steeds ostentatief een voetbalmatch bewonderde op de TV. Ze sloeg de deur van de badkamer ook achter haar toe. Ze nam haar tandenborstel, haar cosmetica en haar parfums, vooral de fles die het eerste geschenk van Jan was geweest, haar badzouten en enkele geneesmiddelen en dan, haar twee handen gevuld met flesjes en aluminium tubes, liep ze weer naar de slaapkamer. Ze wierp alles haar koffer in. Ze keek dan weer naar haar kast, volledig gekalmeerd nu, en nam haar meest noodzakelijke verdere kleren uit en haar voorkeurjeans ook, twee paar laarzen, en ze deed die in een grote plastic zak. Ze smeedt daarin ook een dikke map met haar papieren. Ze moest snel zijn. Ze opende de deur van de slaapkamer plotseling maar zachtjes, en liep zo hard ze kon het appartement uit. Ze was aan de deur in twee stappen, wierp die open, slingerde haar koffer en zak en haar tas en aktetas in de gang, en sloeg dan de deur achter haar dicht, sneller dan Radek kon reageren. Ze sloot de deur met haar sleutel, hopende enkele seconden zo te kunnen winnen voordat Radek zijn eigen sleutel kon nemen, sleutel die ze niet aan de binnenkant van de deur had zien steken. Ze liep zo snel ze kon de trappen af, liet de lift waar hij was, en liep met haar koffer, zak en tassen in beide handen het gebouw uit. Ze liep naar haar wagen die aan de overkant van de straat geparkeerd stond. Ze duwde op de afstandsbediening van haar autosleutels met haar duim terwijl ze nog aan het lopen was, om de deuren te openen. Ze smeedt haar koffer en zak in de zetel naast haar en duwde de sleutels in het contactslot. Ze draaide de sleutel om en startte de wagen. Tegen die tijd liep ook Radek het huis uit, dus bukte ze zich om zich te verbergen terwijl ze haar stuur omdraaide om langzaam uit de rij van geparkeerde wagens te rijden. Ze vergrendelde de deuren. Radek zag haar, sprong naar de auto en lukte er in met zijn vuist op haar deur te slaan, maar Jana keek niet naar wat er verder gebeurde en reed met volle snelheid de laan uit. Ze reed onmiddellijk een zijstraat in. Ze zag nog in haar achteruitkijkspiegel hoe Radek met zijn armen fel in de lucht gebaren van woede en onmacht maakte en hoe hij schreeuwde, maar dan verdween ze achter de hoek.

Enkele minuten later parkeerde Jana haar wagen weer in een kalme straat van Ukkel. Ze nam haar koffer, zak en tassen uit, en ging naar een gebouw. Ze duwde op een bel. Een mannenstem kwam uit de parlofoon die vroeg, 'ja, wie is daar?'

'Jana Kovar. Laat me binnen!'

De stem aarzelde, zei dan langzaam, 'tweede verdieping.'

Een kort geluid klikte en de deur opende. Jana nam de lift naar de gang van de tweede verdieping. Toen de liftdeuren openden stond een man in de open deur van een appartement, vóór de lift. Jana zei niets, ging binnen, wierp haar koffer en zak neer in de woonkamer en haar tassen er bovenop.

'Kan ik bij je blijven?' vroeg Jana.

'Ik heb slechts één slaapkamer,' grijnsde Jan Stevens, maar dat loog hij want hij had er drie, al was er één daarvan omgevormd tot bibliotheek.

'Eén slaapkamer en één bed volstaat,' grinnikte Jana terug.

Dit maal moest Jan Stevens er niet over nadenken of hij een vrouw zou toelaten of niet in zijn appartement te blijven slapen. De beslissing was uit zijn handen genomen. Hij kreeg de tijd niet om na te denken. Jana nam haar koffer op en liep direct naar wat ze dacht de slaapkamer te zijn. Ze opende op een grote badkamer. Jan wees met de vinger naar een andere deur. Jana waggelde de kamer in, plaatste haar koffer en de rest naast het bed en kwam de kamer weer uit.

'Groot bed!' merkte ze prijzend op.

'Ja, groot bed,' herhaalde Jan, 'maar wat gebeurt er? Heeft de eenzaamheid je plotseling overwonnen of werd je onweerstaanbaar naar mij getrokken door de zwaarmoedigheid van de eeuw?'

‘Wil je me of wil je me niet? Of wil je die flirtende koe die Emma heet?’ schreeuwde Jana. Haar geduld was nu op, en de spanning van haar vlucht maakte een einde aan de laatste zenuwen die ze nog verzamelen. Ze stond vóór Jan met open benen, uitdagend, haar handen op haar heupen geplaat. Jan kon niets anders doen dan zien wat een prachtige vrouw ze was, en hoe mooi haar ogen fonkelden als ze kwaad was.

Jan trok zijn schouders op, toonde haar zijn open handen. ‘Natuurlijk wil ik je! Natuurlijk begeer ik je. Let echter op, Jana! Geen vrouw heeft ooit in die kamer geslapen. Als je daar in stapt doe je er goed aan twee maal na te denken. Ik ben niet uit op een snelle seks en een relatie van een paar maanden. Als je door die deur stapt, dan houd ik je vast voor altijd! Ga in dat bed en ik nagel je vast aan dat bed voor vele, vele jaren!’

Jana veranderde haar houding niet in het minst, maar voor het eerst sinds ze in het appartement van Jan was binnengelopen en de rust van Jan had verbroken, openden haar lippen tot een wijde lach.

‘Wel, wel, mijnheer Jan Stevens, is dat een huwelijksaanzoek?’

‘Wel natuurlijk, miss Jana Kovar! Ik ben een zeer monogame hetero, en als er iets is wat ik haat in mijn privé leven dan is het verandering. Eenmaal in daar, hoop ik dat je daar in blijft, je leven lang!’ Jan wees naar de slaapkamer.

Jana lachte. ‘Zo veel hoop ik ook, Jan!’

Ze liep naar hem toe, kuste hem lang en hard, en wanneer ze met haar twee armen rond hem hing met haar hoofd op zijn schouders, begon ze te wenen dat ze schokte.

‘Nu, nu,’ troostte Jan, ‘droog die tranen maar, en wat was het weer dat je daarnet zei over die Emma?’

3

Sara Jansen weende ook hete tranen toen ze de volgende morgen het bureau van Jan Stevens in vloog.

Jan had al twee vergaderingen achter de rug sinds negen uur. Hij was moe want hij had niet veel geslapen de vorige nacht, en hij bleef in zijn bureau, wachtend op het middagmaal en op Jana.

De koerierjongen Jean Vandoren kwam binnen en hij plaatste twee brieven en een pakje in de “IN” bak op de tafel van Jan. Jan maakte een grapje met de jonge Vandoren die hem vertelde dat hij één van de laatste koeriers was die overbleven in het bedrijf.

‘Het zal niet lang meer duren tot ik hier niet meer zal langs komen, mijnheer Stevens. Een aantal bakjes zullen naast de liften geplaatst worden, en u zult uw brieven daar zelf moeten gaan halen! Wat een verandering! Meer dan honderd koeriers zoals ik werkten bij Travtelio nog niet zo lang geleden,’ zei de jongen. ‘Nu ben ik bijna de laatste die overgebleven is!’ Jan Stevens herinnerde zich hoe Thomas Denis hem verteld had dat in de oude tijden berichten op een stukje papier geschreven werden, in een farde gestopt werden met de naam van de bestemming daarop. De map werd dan in de “UIT” bak op je tafel gelegd en die UIT bak werd twee maal per dag leeggemaakt door jonge meisjes en jongens die de mappen naar hun bestemming brachten, voor binnen en buiten de onderneming. Een antwoord op een bericht binnen het bedrijf werd op dezelfde manier teruggebracht. Het elektronisch berichtgevingssysteem had die oude manieren van communicatie tot verdwijnen gedoemd. Al de interne communicatie werd nu verzorgd via e-mail, al moest Jan Stevens bedenken dat hij thans ook met moeite één antwoord op zijn berichten per dag terugkreeg. Slechts de externe brieven werden nog manueel bezorgd. De meeste van de koeriers waren verdwenen, waarschijnlijk ontslagen. Welke banen bleven er nog over bij Travtelio voor mensen die hun studies niet beëindigd hadden? Bitter weinig, dacht Jan. Wat deed de gemeenschap met die mensen?

Het was dicht tegen de middag en Jan zag dat Sara Jansen al erg gehuild had vandaag. Haar ogen waren opgezwollen, haar neus was erg rood. Ze was nog steeds gekleed in haar Burberry regenjas toen ze binnenkwam, en die was doornat alsof ze door gans Brussel te voet naar Travtelio was gestapt in de gietende regen. De aktetas van Sara belandde achteloos op de tafel van Jan. Wanneer Sara neer ging zitten in een zetel vóór het bureau, veranderde haar wenen in wanhopige snikken. Haar schouders schudden. Sara weende zoals een gewond kind en ze bleef zitten zonder één woord uit haar mond te kunnen krijgen. Ze zag er verschrikkelijk uit. Haar donker haar hing in pieken langs haar gezicht; ze vaagde haar ogen af met een volledig natte zakdoek. Jan schoof haar een bakje papieren zakdoeken toe. Jean Vandoren maakte zich snel uit de voeten.

Jan was te verbaasd om direct te reageren. Hij had nog steeds zeer Jana in zijn geest, en twee wenende vrouwen troosten in die korte tijdspanne was een beetje veel voor hem. Leed Sara ook aan hartsproblemen?

‘Sara, in ’s hemelsnaam, wat gebeurt er?’ vroeg Jan, een beetje geïrriteerd.

Sara bleef maar luid snikken, bijna voorover gebogen over zijn bureau. Het begon tot Jan door te dringen dat iets ergs voorgevallen was.

‘Michel!’ riep Sara zachtjes tussen twee bijna kreunende snikken door. ‘Michel!’

‘Wat is er met Michel? Welke Michel? Michel Dorian? Wat is er met hem?’

‘Ja, Michel! Michel heeft zichzelf gedood. Hij heeft zelfmoord gepleegd!’

Sara was een wrak van het snikken.

Jan bleef sprakeloos, alsof hij door de bliksem getroffen werd. Hij voelde het bloed uit zijn gezicht wegtrekken. Hij ging achteruit zitten, kon niet spreken. Hij bleef lange tijd zo zitten, met Sara die verder bleef wenen. Hij ging in zijn lade, nam een nieuwe doos Kleenex zakdoeken uit, en schoof die over zijn tafelblad naar Sara. Hij zei nog steeds niets. Sara nam drie zakdoeken per keer uit de doos, wierp haar eigen zakdoek in de vuilnisbak, samen met nog meer papieren zakdoeken die ze uit haar zakken haalde, en ging verder met haar neus te snuiten en de tranen uit haar ogen te vegen.

‘Michel was niet op het werk verschenen, gisteren,’ begon Sara. ‘Niemand wist waar hij was. Ik telefoneerde hem. Hij antwoordde niet. Ik had al dat vreemd voorgevoel. Deze morgen kwam hij op het gewone uur weer niet opdagen. Ik telefoneerde weer; hij nam niet op. Ik reed naar zijn huis. Ik belde en belde aan zijn voordeur. Hij vertelde me vroeger eens dat zijn buur een huissleutel had. Ze zorgde voor zijn dieren, een hond en een kat, wanneer hij op vakantie of in het buitenland verbleef. Ik ging dus naar de buur. Zijn linkse buur was niet thuis, maar zijn buur aan de rechterkant had de sleutel. De vrouw drong aan opdat haar echtgenoot zou helpen. Vriendelijke mensen. Gepensioneerden. Ik vroeg hen of we binnen konden gaan en een snel kijkje konden nemen, alleen maar om te zien of Michel soms niet ziek was. Ik had dat gevoel!’

We openden de deur, gingen voorzichtig binnen, en riepen zijn naam. Geen antwoord. Dan zagen we hem aan een koord bengelen in de keuken. De kat was buiten, maar de hond lag te kreunen naast Michel. Het arme beest was uitgehongerd, natuurlijk. Het was verschrikkelijk! Verschrikkelijk! We schreeuwden en schreeuwden! De buurman pakte een mes en een stoel en hij sneed Michel neer, maar we waren veel te laat. Veel te laat! Hij moet al dood geweest zijn van de dag tevoren. Hij was helemaal opgekleeft, Jan, in zakenkostuum en al. Zijn aktetas lag nog op de keukentafel. Hij moet zich opgehangen hebben net voordat hij naar het werk zou komen, ’s morgens. Hij droeg dat zwart kostuum met de grijze strepen dat hem zo goed paste, zijn beste das aan! Hij heeft zich opgehangen, Jan! Het was verschrikkelijk!’

‘Ach God, de arme, arme man,’ was alles wat Jan over zijn lippen kon krijgen. ‘Waarom deed hij dat? Waarom deed hij dat toch? Hij kon opnieuw beginnen, zelfs op zijn leeftijd. Het was niet omdat hij verworpen werd, hier, bij Travtelio, dat hij niet intelligent of een mislukkeling was! Hij was een verstandige man die zijn vak goed kende, goed vervulde, en hij hield van wat hij deed. Hij was een goede manager.’

‘Ik weet het, ik weet dat. We bleven hem dat herhalen, steeds opnieuw, Jan, maar dan ook niemand anders! Hij zat ver in zijn procedure tot scheiding. Hij dacht dat zijn kinderen hem de schuld gaven van die scheiding en hem verachtten. Hij had een eerste erge schok hier, toen de computers in panne vielen. Hij trok alle schuld naar zich. Niemand wou hem een tweede kans gunnen, noch Godelin, noch Akerlund, noch Kyle, en zeker niet zijn vrouw! Ik zag hem langzaam in de afgrond zinken van waaruit hij niet meer weg kon geraken. Ik dacht dat hij zich wel zou herpakken, met de tijd. Sandström sprak ook met hem, Thomas Denis ook. Michel liet de tijd niet voorbijgaan om zijn wonden te helen, Jan, en de wonden verscheurden zijn geest! Weet je wat hij me nog slechts een paar dagen geleden toonde? Een verjaarsdagkaartje, gezonden en ondertekend door Godelin, door de grote man zelf! Natuurlijk weten we allen dat Godelin die kaartjes bij het dozijn tekent voor zijn directeurs, en dan pikt een computerbestand de adressen uit, dag na dag, maar Michel vroeg zich af of Godelin daarmee misschien van gedacht was veranderd tegenover hem. Hij dacht dat het kaartje een teken was van de verzoening van Godelin met hem kon betekenen, en hij vond enige hoop uit dat kaartje. Michel moest door cycli van hoop en wanhoop leven, deze laatste maanden.’

Sara schudde haar hoofd. ‘De spanning van zijn scheiding, van het verlies van zijn kinderen en dan de ganse stress van zijn degradatie bij Travtelio werd hem te veel, Jan! Ik had daar aan moeten denken, ik had moeten voorzien dat zo iets als dit kon gebeuren. Ik had hem naar een psycholoog moeten zenden of naar een psychiater. Ik had nog meer met hem moeten praten. Ik had hem moeten zeggen terug te vechten, om zijn kinderen bij zich te halen. Ik faalde! Ik deed niet genoeg voor hem!’

‘Ik heb dit ook niet zien aankomen, Sara. Ik zag Michel altijd al als een harde manager die zelfzeker was over wat hij wou, een solide vent, een boom van een man, gezond van geest, pragmatisch, iemand die tegen een paar stootjes kon!’

‘Michel was diep, Jan, diep. Hij kon enkele tegenvallen aan, maar de stress en de morele druk werden hem te veel. Zijn fierheid en zijn eigenwaarde werden vernietigd. Oh, hij bleef wel ogenschijnlijk tot de laatste dag de sterke chef, maar wie kan zeggen welke verschrikkelijke twijfels rond in rond in zijn geest bleven spoken? Hij kon de feiten niet meer aan. Hoop na hoop werd vergruisd! In welke staat van wanhoop woonde hij daar alleen in dat groot huis van hem, door iedereen verlaten? Ik heb hem gedood, Jan, ik! Ik heb hem gedood!’

‘Kom weer bij je hoofd, Sara. Dit heb jij niet gedaan. Jou treft geen schuld! Je kon niets meer voor hem doen bij Travtelio. Zeer weinig personen, hier, konden wat voor hem doen. Herinner je, we spraken veel met hem. Hoeveel maal probeerden we niet hem te troosten? We spraken en spraken. We stelden ook uitwegen voor, uitwegen die hij zelf gemakkelijk ook had gevonden. Hij had een nieuw leven kunnen beginnen! Ik had soms het vermoeden dat hij je teder aankeek. Hij had een zeer goede vriend aan je. Ik kon me nooit ingebeeld hebben dat hij in een dergelijke wanhopige daad zou geëindigd zijn!’

Sara begon opnieuw luid te wenen.

Jan Stevens sprak nog twee volle uren met Sara Jansen. Hij riep ook Sandström in, en die vervoegde hen iets later. Thomas Denis hoorde de snikken en stapte ook in. Daarna kwam Jana in, verbaasd dat Jan niet was komen opdagen op de lunch.

Sandström zonk vernietigd in een stoel. Daarna sprak hij ook nog lang met Sara. Jansen wou eerst niet dat Sandström bij haar kwam. Ze gaf ook de Zweed de schuld van wat aan Michel Dorian was voorgevallen. Jan slaagde er in haar toch een beetje te kalmeren, maar wanneer Sandström met haar begon te praten, werd ze teruggedrongen naar de beelden van haar vriend die aan een koord bengelde in de keuken.

Sandström riep een psychologe van Travtelio op, maar later in de namiddag werd Sara Jansen weer kalmer en ze weende niet meer. Ze kon vertellen hoe ze de politie opgebeld had en dan een ambulancedienst, maar die hadden geweigerd het lichaam mee te nemen. De politie belde een begrafenisondernemer op.

Sara zocht wanhopig naar iemand die ze de schuld kon geven voor de dood van Dorian. Ze gaf zichzelf de schuld, daarna Godelin, Akerlund, Raga, Kyle en Sandström. Sandström zei dat wat aan Dorian was gebeurd in eender welk ander bedrijf ook kon zijn voorgevallen, industrieel bedrijf of financieel bedrijf, en aan elke werknemer. Niemand moest de schuld krijgen. De concurrentie was hard en de mensen moesten tot aan het einde van hun bekwaamheden geduwd worden, of ze moesten het bedrijf verlaten. Sara schreeuwde dat de waarheid anders lag. Ze gaf het hoger management van Travtelio de schuld om een atmosfeer van spanning, paranoia, minachting, en arrogantie te hebben gecreëerd, en om mensen te ver te hebben geduwd, verder dan wat ze mentaal konden verdragen. Sara gaf zichzelf de blaam een echte HR persoon te zijn geweest die het management had geholpen mensen te doden. Het management had op de hoogte moeten zijn dat zoiets kon gebeuren, zei ze, en er moeten aan denken dat hun houding om mensen constant in veranderingen te werpen ook mensen kon vernietigen. Wat voor een soort van wereld was dit, waarin winstbejag en geld meer belangrijk was dan de levens van de mensen?

Sandström argumenteerde dat niemand de daad van Michel Dorian gewenst had. Misschien was Travtelio te harteloos gebleven, te snel in de wens het bedrijf om te vormen, maar tegenover de harde concurrentie was een hard drijvend bedrijf wel verplicht dergelijke maatregelen uit te vaardigen. Sara Jansen stopte met wenen en wou terug naar haar bureau gaan. Ze had werk te doen. Sandström wou dat ze verder praatte met de psychologe en dan de rest van de dag vrijaf zou nemen. Ze weigerde categoriek.

Nadien vroeg Jan aan Sandström of hij werkelijk alles geloofde wat hij aan Sara Jansen had gezegd.

Sandström keek Jan vreemd aan, zei dan slechts, ‘neen!’ en hij verliet ijlings het bureau van Jan.

De vrouwelijke psychologe nam Sara mee. Sara weigerde mee te gaan naar de verpleegzaal, en ze weigerde kalmerende pillen te slikken. Ze wou ook niet weer naar huis gaan en een paar dagen verlof nemen. Ze wou de daarop volgende dagen werken zoals gewoonlijk, en Jan vond dat ook de beste manier om haar gedachten van Michel Dorian weg te houden. Sara leek de schok geabsorbeerd te hebben. De psychologe praatte verder met haar, en Jan ging naar zijn volgende vergaderingen omdat de psychologe hem een tijdje uit het zicht wou hebben. Sara en de vrouw bleven zitten in het bureau van Jan. Toen hij terugkwam, zaten Sara en de psychologe daar nog steeds, maar Sara weende niet meer en ze kon naar haar eigen bureau gaan.

Iemand die zo zeer in schok geraakte als Sara Jansen was Linus Akerlund. Hij liep naar het bureau van Gerald Godelin en zei aan Godelin wat hij van hem dacht. Akerlund gaf Godelin onomwonden de schuld van de dood van Dorian. Godelin had nooit erg Akerlund gemogen. De twee mannen kwamen tot een openlijke, luide ruzie over het management van Travtelio.

Andrew Raga bevond zich ook in het bureau van Godelin toen Akerlund daar binnen sprong, en Raga ook schreeuwde tegen Akerlund. Raga schreeuwde luider en hoger dan Akerlund, hem zeggende er mee op te houden iemand te willen de schuld te geven voor de zelfmoord van Dorian. De daad van Dorian was door Dorian alleen gedaan, door niemand anders. Dorian was een zwakkeling geweest, een kleine man, niet sterk genoeg voor de functie van Directeur. Als je geen gerechtvaardigde blaam kon verdragen, had je geen plaats in een bedrijf zoals Travtelio!

Andrew Raga wou vooral dat het dispuut snel zou stoppen, want de secretaresses in de zaal en in de gang hoorden Akerlund schreeuwen, en dat betekende dat binnenkort iedereen in Travtelio zou horen wat Akerlund in het gezicht van Godelin geslingerd had. Akerlund hield inderdaad snel op, want Gerald Godelin riep dat het hem allemaal niet meer kon schelen want hij, Godelin, zou binnenkort aftreden als Gedelegeerde Bestuurder van het bedrijf. Dat nieuws snoerde ook de mond van Andrew Raga. Raga had niet zo snel het vertrek van Godelin verwacht. De secretaresses hoorden alles. Akerlund sloeg met een harde klap de deur van Godelin achter zich dicht, nadat hij geroepen had dat hij ook binnenkort zijn ontslag zou indienen bij Travtelio.

4

De zelfmoord van Michel Dorian werd een sensatie in Travtelio. Het nieuws verspreidde zich ogenblikkelijk. Vooral in IT Uitbating, waar de werknemers Dorian goed gekend hadden, sloeg de tijding in als een bom. De werknemers waren aangeslagen. Twee psychologen spraken een uur met elke werknemer apart. Ze probeerden een breed trauma in het departement te vermijden.

Karl Geerts gaf als commentaar dat de dood van Dorian de logische conclusie was voor iemand die een achteruitgang in zijn loopbaan niet had kunnen verwerken. Dorian had macht gezocht en die te snel verkregen door politieke steun en niet tengevolge zijn bekwaamheden in management. Geerts herinnerde er aan hoeveel geld de pannes van de hoofdcomputers gekost hadden aan het bedrijf. Hij vertelde er niet bij dat hij het was die met cijfers had aangetoond aan Dorian dat de computers nog voldoende reserve hadden voor een tijdje. De cijfers waren verkeerd, zonder dat Geerts dat bemerkte had, en Dorian had een beslissing genomen op basis van die verkeerde cijfers. Dorian was verwoest door zijn eigen fouten, zei Geerts.

Geerts was aldus niet erg delicaat in de woorden die hij gebruikte om de zelfmoord van Dorian mee te kwalificeren. Hij had het slecht idee die opinie in het openbaar te stellen, in het rekencentrum in de kelders van de Wolkenkrabber, terwijl Hugo Martin en Jan Stevens naar hem stonden te luisteren.

‘Natuurlijk vielen de computers uit,’ merkte Hugo Martin op. ‘Dat waren machines van het oudere type. Die machines kostten zo veel dat we hun belasting tot boven de tachtig percent met applicaties moesten volstoppen. Weet je welke belasting de nieuwere types van machines dragen? Heb je ooit die statistieken opgevraagd? Nog geen twintig percent! Die nieuwe computers zullen nooit uitvallen wegens overbelasting! Ze zijn chronisch onderbelast! Maar wat een verspilling van computerkracht, en dus van geld, is dat niet!’

Hugo Martin had laat begrepen hoe Dorian hem had geholpen om niet ontslagen te worden wegens dronkenschap op het werk. Sindsdien was Dorian zo iets als een vaderfiguur geworden voor Martin, misschien de vader waar het hem in zijn jeugd aan ontbroken had. Wanneer Karl Geerts nu begon te vertellen hoe zwak en dom Dorian in de dood had gestapt, begon het bloed van Martin te koken. Hij duwde een gebalde vuist onder de neus van Karl Geerts. Hij beledigde de Directeur van IT Uitbating en noemde hem een leugenaar en een

bedrieger, en hij zei dat Geerts beschaamd zou moeten zijn een man die overleden was te belasteren. Geerts zou Hugo Martin ter plaatse veroordeeld en verdeemoedigd hebben, maar vóór hij wat kon roepen en terugslaan met woorden, kwamen drie andere collega's van Hugo tussen. Die zeiden ook beleefd maar beslist aan Geerts dat men geen kwaad mocht zeggen over de doden. Ze wierpen recht in het gezicht van Geerts dat Doriant een grote chef geweest was, een man die IT kende als geen andere en naar wie hij moest opkijken. Ze stonden met zijn vieren met afkeurende blikken en bijna dreigend rond Karl Geerts zodat Jan Stevens tussen hen in sprong. Geerts droop af en moest nog meer woorden inslikken.

Hugo Martin wist nu dat hij een vijand voor het leven met Karl Geerts had gemaakt. Hij had nog weinig illusies over de rest van zijn loopbaan bij Travtelio, maar hij beroemde er zich niettemin op aan de nieuwe Directeur te hebben durven zeggen wat hij van hem dacht, en dat was werkelijk niet veel. Hugo Martin voelde zich de morele overwinnaar van de woordentwist, en het vreemde was dat zijn collega's daar ook zo over dachten. Het charisma van leiderschap van Karl Geerts viel vele nummers naar beneden en het verhaal reisde van onder naar boven de verdiepingen van Travtelio IT. Hugo Martin jubelde. Hij was de held van de dag. Diep in zijn binnenste echter, vreesde hij de wraak van Karl Geerts. Op een dag zou Geerts Hugo Martin doen boeten voor zijn uitdaging. Dat verhoogde de woede en de wrevel van Martin tegen zijn management. Hij beschouwde de overblijvende IT managers meer en meer als zijn ergste vijanden, behalve dan misschien Jan Stevens. Die mensen waren er op uit Martin in te blikken, zei hij, om hem te achtervolgen en hem te straffen voor niets. Wanneer dat zou gebeuren zou hij echter klaar staan. Hij, Hugo Martin, kon ook straffen!

5

De begrafenis van Michel Doriant was de gelegenheid voor een nieuw dispuut in Travtelio IT. Doriant zou begraven worden op een vrijdag, met een mis volgens het ritueel van de Rooms Katholieke Kerk. Zoveel mensen van IT Uitbating wilden aan die mis deelnemen, dat Karl Geerts beval dat personen die naar de begrafenis wilden gaan een dag betaald verlof moesten nemen. Ook moest de normale dienst in elke groep gegarandeerd blijven. De vertegenwoordigers van de werknemersverenigingen protesteerden. Tot op die dag had niemand in Travtelio verlof moeten nemen voor de begrafenis van een collega. Een overeenkomst werd bereikt, waarbij een maximum van vijf personen toegelaten werd het departement van IT Uitbating te vertegenwoordigen, en die vijf moesten geen verlof nemen.

Jan Stevens, Jana Kovar en Sara Jansen namen hun dag verlof en ze reden samen in de wagen van Jan naar de kleine kerk in een verre, vredige wijk van Brussel. De begrafenisceremonie was zeer aandoenlijk. De vroegere vrouw van Doriant en zijn kinderen volgden de kist toen de begrafenisondernemers die de kerk indroegen. De kinderen weenden. De kerk was gevuld met mensen, mensen stonden buiten te wachten, en de deuren bleven open staan tijdens de mis. Veel meer werknemers van Travtelio dan de vijf personen toegelaten door Karl Geerts waren aanwezig. De lagere managers hadden verlopen bij de vleet toegekend. Ook mensen van andere divisies en departementen, die Doriant lang hadden gekend, waren gekomen om hun laatste eer te betuigen. Sigvard Sandström was aanwezig, maar Linus Akerlund, Andrew Raga en Karl Geerts daagden niet op. Na de mis volgden velen de doodskist naar het kerkhof. Toen de kist neergelaten werd in de bruine, zandige aarde, werd iedereen uitgenodigd een kruisje te maken met gewijd water over de kist, en een beetje aarde in het graf te gooien. Wanneer dan Sara Jansen naar de kist toe stapte, brak ze opnieuw in luide snikken uit, en ze kon niet meer verder gaan. Jan Stevens en Jana Kovar moesten haar ondersteunen en haar tussen hen in meeslepen uit de begraafplaats.

Thomas Denis liep dichterbij Jan en Jana toen die met Sara Jansen uit het kerkhof gingen. Hij zei tot Jan, ‘we moeten nu rouwen voor Michel Dorian. Toen de doodskest in de aarde werd neergelaten, schoot er me plots iets te binnen. Herinner je nog dat we enkele maanden geleden aanwezig waren op een voorstelling die georganiseerd werd door Travtelio Personeelsbeheer, een conferentie die we beiden belachelijk, dom en benauwend vonden tegelijkertijd, en waar we heel wat plezier mee hadden tot de grote woede van de HR jongens? De HR President in hoogsteigen persoon toonde ons toen een diagram met de “rouwcurve” op, een curve die uitlegde welke psychologische fasen iemand doormaakte aan wie veranderingen opgelegd werden. Na de aankondiging van een verandering was de eerste reactie van de mens de zaak gewoon niet te geloven, daarna te weigeren aan te nemen dat zoiets juist hem of haar overkomen was. Dit werd gevolgd door een fase van openlijke weerstand. Na een periode van depressie en aanvaarding, eerder van berusting, zou het personeelslid zijn of haar nieuwe situatie beginnen te aanvaarden en weer min of meer normaal beginnen te functioneren in de nieuwe rol. Wij vroegen ons af of we psychologen moesten worden, eerder dan Informatie Technologie ingenieurs! Wat de President Personeelsbeheer ons toen niet zei, was dat sommige mensen ook in de depressie fase konden blijven. Michel Dorian geraakte niet tot de volgende fase op de rouwcurve. De venten die ons dat diagram toonden hebben waarschijnlijk nooit verwacht dat hun uitleg kon reëel worden in tragedies, zoals met Dorian, want ze zijn totale dommeriken, maar uiteindelijk was dat toch maar het geval, en ze hadden beter moeten weten. Ze hadden beter kunnen weten, zij. Dus rouwen we om Dorian, niet om de veranderingen. Dat deed me ook denken aan die andere fase, de weerstandsfase. De HR jongens zeiden ons dat mensen gewelddadig konden worden in die fase. Wat zou er gebeurd zijn als Dorian eerder gebroken was, in die weerstandsfase, een geweer had genomen en was beginnen schieten op de bovenste verdiepingen van de Wolkenkrabber? Dergelijke dingen zijn al gebeurd in de VS. Ik verwed er mijn hoofd op dat die HR jongens en meiden nooit gedacht hebben aan die eventualiteit. Ze spraken er over, maar geloven niet dat zoiets ooit ook werkelijk zou kunnen gebeuren. Wat zal er voorvallen, echter, met de volgende kerel of vrouw die niet uit de weerstandsfase geraakt? Wat zou er dan gebeuren bij Travtelio? Niets minder dan een bloedbad, zeg ik je!’

Jan was slechts droevig. Hij trok de arm van Thomas Denis naar zich toe en met zijn vieren verlieten ze langzaam het kerkhof.

6

Jana Kovar was uitermate verbaasd over zichzelf. Wat was er in haar domme geest geschoten om de ene man te ontvluchten door zich in de armen van een andere te gooien? Ze had er spijt van zo impulsief haar ziel en haar lichaam te hebben aangeboden in de opwelling van een ogenblik. Ze had naar een hotel kunnen gaan en daar enige dagen blijven nadenken vooraleer naar Jan te lopen, en wellicht eerst met hem rustig daarover te praten. Waarom had ze haar emoties laten leiden in plaats van haar verstand? Waarom had ze zo snel de flirtende ogen van Emma Wauters terzijde geschoven? Had ze haar handen op Jan Stevens willen leggen, hem in beslag nemen? Jana betrouwde Jan met haar ganse wezen nu, in geest en in verlangens, hoewel ze niet onder woorden kon brengen waarom ze zo voelde. Sinds ze Jan Stevens had ontmoet welden vreemde gevoelens in haar op. Ze was beginnen te denken aan kinderen. Ze ervaarde een smachtend verlangen in haar lichaam de laatste weken, een zoete pijn die haar bevreesde maar die haar nooit verliet. Ze probeerde dat gevoel te onderdrukken, de eisen er van te weigeren, maar de neiging van haar lichaam werd sterker. Ze moest de eenzaamheid ontvluchten die haar doelloosheid in de ruimte bracht. Ze verlangde bij Jan Stevens te zijn, en ze kon niet uitleggen waarom, hoeveel ze daarover ook nadacht. Bij Jan verdwenen de pijnen

en de leegte. Alleen Jan kon haar doellosheid oplossen. Het beeld van Jan was nu trouwens ook steeds verbonden met kinderen. Ze had steeds categoriek kinderen van Radek geweigerd. Ze wou kinderen met Jan. Haar eerste nachten van liefde met Jan waren daarom onstuimig geweest. Ze had Jan genomen, niet hij haar! Jan was verrast, maar hij was gevolgd en hij had geen commentaar geleverd op haar, nadien. Na een paar nachten van wilde seks vroeg Jan haar wat kalmer van stag te gaan. Nadien hadden ze lievere betrekkingen, maar zij bleef de nachten leiden, tot ze beiden verzadigd bleven van de liefde. Daarna bedaarden zij en Jan wel in een gezellige routine. Ze reden apart naar het werk en toonden niet openlijk aan hun collega's dat ze samenwoonden. Ze vermeden zelfs elkaar te dikwijls te ontmoeten bij Travtelio. Jana was wel impulsief geweest, haar leven met Jan was echter heerlijk!

De enige die er niet de minste twijfel had over wat er gaande was, was Thomas Denis.

'Mannen worden dikwijls overrompeld door blonde heksen met lang haar en grote borsten,' was de eerste commentaar van Thomas. 'Die lange spruit heeft je in haar web verstrikt. Dat zie ik wel. Wel, ik moet toegeven dat ze beter bij jou past dan die zwaar gevormde Vlaamse kolos van een Emma. De eerste maal dat ik die Emma zag noemde ik haar "grosse Emma" in navolging van "die grosse Bertha" van Krupp. Die Emma heeft een varkenskop. Wat zijn nu eigenlijk je bedoelingen met die Marushka uit de steppen?'

'Praag ligt niet in de steppen, Thomas,' probeerde Jan. 'Ze is ook geen Hongaarse en geen Russische. Ze is een Tsjechische, en een vrouw uit de stad. Ik ga met haar trouwen en kinderen hebben!'

'Hel en verdoemenis,' riep Thomas, 'het is dus nog erger dan ik vreesde! Eén meer verloren! Wordt lid van de groeiende rangen van de dienaars van de vrouwelijkheid, Jan! Weet je waarom da tekeningen en schilderijen van de Maagd Maria haar steeds tonen rechtstaande op haar voeten of zittend met een baby op haar schoot, en waarom beelden van Venus de verdoemde vrouw steeds tonen horizontaal op een bed of op een sofa? Vrouwen verleiden je eerst door te gaan neerliggen, jongen, maar daarna, als ze getrouwd zijn en een baby hebben, gaan ze nooit meer liggen en spelen ze weer de maagd! Heb je dan helemaal niets geleerd van ons allen, van de martelaren van het eeuwige vrouwelijke? Wel, niettemin, je hebt mijn zegen, mijn zoon. Ze is een magnifiek specimen!'

Het leven van Jana Kovar met Jan Stevens was gemakkelijk, en soms zelfs komisch wanneer ze beide zochten een nieuwe plaats te vinden in het appartement en zich aan te passen aan het leven met twee nadat ze zo lang alleen hadden gewoond. Ze moesten wennen aan de wensen, smaken en gewoontes van de andere. Ze liepen tegen elkaar in de badkamer. Ze openden dezelfde kasten in de keuken op hetzelfde ogenblik. Wanneer de ene zijn kleren wou wassen in de wasmachine, draaide de machine lustig de hemden en het ondergoed van de andere rond. Als Jan 's morgens in de badkamer stapte met wazige ogen en een naakte Jana onder de douche ontdekte, excuseerde hij zich nog en sloot de deur snel weer, om een parelende lach achter zich te horen klinken.

Jana dacht dikwijls dat Jan een dommerik was. Jan vervulde echter haar geest en haar lichaam. Ze voelde soms iets vreemds, diep in haar, en iets ongewoons in Jan, iets waar ze de vinger niet kon op leggen. Jan bleef ondanks hun samen wonen gereserveerd. Hij hield haar op enige afstand van zijn ware zelf. Hij verborg bepaalde aspecten van zijn leven, vermoedde ze, gebeurtenissen en gevoelens waar ze nog niets van afwist. Hij weigerde ook veel over zijn familie te vertellen, over waar hij geboren was, en ze wist heel weinig af van zijn jeugd. Hij wou haar niets vertellen over zijn eerdere liefdesgeschiedenissen. Jana was bezorgd daarover, want ze wou alleen kinderen van een man die ze volledig kende, van binnen en van buiten. Hij opende zich wel tot haar, zeer, zeer langzaam. Hij vertelde haar dan toch hoe hij zich voelde.

Jan was een sterke man in zijn beroep, een man met uitgesproken opinies in verband met de politiek, met ethiek en moraliteit, met levenswaarden. Hij was gewoonlijk zeer schuchter en formeel als hij over zichzelf praatte. Hij vroeg Jana nooit iets te doen dat hij zelf niet kon doen. Hij legde haar nooit iets op. Ze deden gewoonlijk wat Jana wou. Het was alsof Jan steeds een volger was in plaats van een leider, maar bij Travtelio toonde hij de weg van zijn visie op de toekomst aan honderden personen. Jan was intelligent en behept met een fijne eruditie in geschiedenis en in kunst die Jana hem beneed. Hij sprak vlot vier talen. Jan leerde enige Tsjechische woorden van haar in geen tijd, daaronder heel wat vloeken, want Jana liet haar emoties onmiddellijk en luid de vrije baan wanneer ze iets niet snel genoeg gedaan kreeg of niet zoals ze wou. Was Jan een zwakke man in privé? Wanneer ze fel zijn argumenten tegensprak drong hij niet lang aan, knapte dicht, en gaf toe aan haar, dikwijls veel sneller dan ze gewild had. Jana wou een sterke man rond haar, een man die een beetje tegen haar in vocht, en Jan vocht nooit met haar. Maar een man die naar haar opkeek was ook wel een welkome afwisseling voor Radek en haar vroegere Tsjechische vrienden aan de universiteit. Die hadden altijd geprobeerd haar geest te domineren. Ze wilden haar bezitten en haar kleineren. Jan nam enkel wat Jana hem wou geven. Toch, een man zoals hij zou haar misschien niet de bescherming geven die een vrouw nodig had! Maar hadden moderne vrouwen bescherming nodig? Jana wist niet goed meer wat ze eigenlijk wou.

Jana woonde in bij Jan Stevens. Twee dagen nadat ze zich opgedrongen had aan Jan had ze Radek bespied, hem in zijn bureau aan het werk gezien, op dezelfde verdieping van al de expats van Travtelio. Ze had de Wolkenkrabber in het midden van de dag verlaten, was naar haar vroeger appartement gereden en had haar laatste bezittingen daar weggenomen. Ze stuwde haar wagen zo vol als ze maar kon, en ze had alles wat echt van haar was weggehaald. Ze nam al haar kleren, haar boeken, elk elektronisch toestel behalve de TV. Ze nam ook de schilderijtjes weg die ze in Parijs gekocht had, een mooie oude lamp, een gelakte tafel in gesneden exotisch hout die haar een fortuin gekost had in een antiekwinkel van het Zavelplein van Brussel, haar laatste papieren, en ze stopte alles in haar wagen. Ze liet slechts de goedkope, lichtere en gewone meubels achter in haar vroeger appartement.

De dag nadien ging Jana praten met Sara Jansen en ze legde de situatie uit aan de HR Directeur. Sara wou Radek Navratil uit het appartement van Jana gooien. Sara verontschuldigde zich in de naam van Travtelio om Radek te hebben laten intrekken in het appartement van Jana, maar Jana moest ook toegeven dat ze niet voldoende aandacht had getrokken op het feit dat ze in het midden van een echtscheidingsprocedure betrokken was met Radek. Natuurlijk had Radek daar niets van gezegd aan Travtelio. Travtelio HR had echter nooit Radek binnen mogen laten zonder daar eerst met Jana over te praten. Jana zei onmiddellijk dat Radek het appartement kon houden, maar al de administratie in dat verband moest aangepast worden. Jana wou dat haar huistoelage in geld zou uitbetaald worden aan haar.

Sara vroeg verbaasd waar Jana dan woonde, en Jana moest met zeer blozende, rode wangen opbiechten dat haar nieuw adres dat van Jan Stevens was. De mond van Sara Jansen maakte dan een zeer brede, lachende O, zonder dat er een geluid uit kwam. Jana wou dat Sara haar nieuw adres geheim hield. Sara verzekerde aan Jana dat personeelsgegevens door de wet en door HR beschermd werden. Vroeg of laat echter, waarschuwde Sara, zou Radek Navratil toch uitvissen waar Jana woonde. Hij kon haar auto stiekem volgen. Hij kon haar besluipen. Jana had natuurlijk graag dat Radek zo laat mogelijk ontdekte wat er tussen haar en Jan geschiedde. Ze weigerde te denken aan wat Radek kon doen als hij de ware toedracht ontdekte. Radek was ook een religieuze fanatiekeling. Hij zou schreeuwen dat ze een

overspelige vrouw was en scènes maken bij Travtelio. Hij zou roepen dat Jan de vrouw van zijn buur had begeerd. Radek kon ook gewelddadig reageren. Wat was hij niet in staat Jan aan te doen? Sara waarschuwde Jana ook daarvoor.

Sara kon helpen. Ze had een vriendin die wat geld goed kon gebruiken. Jana kon betalen voor een bed in een kinderkamer van het huis van de vriendin van Sara, en Sara kon dan het adres van Jana plaatsten bij de vriendin. Jana kon af en toe naar dat huis gaan om haar brieven op te pikken die naar haar nieuw adres gezonden werden. Die list kon Jana een paar maanden verder helpen. Jana sprong dankbaar op de gelegenheid.

In die dagen leefde Jana blij en opgewekt. Als ze hand in hand met Jan in de bossen of de oude binnenstad van Brussel wandelde gedurende de weekeindes, bestudeerde ze soms zijn gezicht alsof ze verbaasd was deze man naast zich te hebben. Maar Jan vervulde haar wezen met geluk. Ze sprak over haar scheiding. De enige commentaar van Jan was haar te vragen die scheiding zo snel mogelijk door te voeren. Jana vroeg dan waarom, hadden ze het niet goed samen zoals ze nu leefden? Ze konden toch alle zorgen vergeten. De scheiding was niet iets om aan te denken.

‘Natuurlijk,’ zei Jan, lichtjes verbaasd. ‘Ik dacht echter dat we gingen trouwen! Ik bedoel echt getrouwd, met papieren en al.’

Jana vond deze woorden het meest onromantisch, pragmatisch, dom aanzoek tot een huwelijk dat ze had kunnen ontvangen, en ze zei dat ook, kwaad en gelukkig tegelijkertijd.

‘Maar,’ probeerde een dan wel zeer verraste Jan Stevens, ‘ik gaf je toch al een huwelijksaanzoek de eerste maal dat je een voet in mijn huis zette, herinner je je dat nog? Ik zei je dan dat ik voor houden speelde, voor het leven, of toch voor zo lang mogelijk. Dat was de voorwaarde om bij me in te komen wonen, en een aanzoek! Ik kom niet terug op mijn beloftes!’

‘Ik herinner me dat, ja,’ antwoordde Jana, denkende dat mannen toch zulke rationele domoren waren die geen oog hadden voor de gevoelens waarnaar een vrouw zo vurig verlangde. Ze sloeg haar armen om de nek van Jan en weende, lachend en blij, en ze zei aan Jan wat een lomperik hij was.

Drie dagen later, op een zaterdag, nodigde Jan Jana uit te gaan eten in één van de mooiste restaurants van België in het midden van de bossen van de Ardennen. Ze zouden een nacht doorbrengen in het hotel van het restaurant. Die avond kleedden ze zich op, en net vóór de hoofdschotel toonde Jan haar een verlovingsring met de grootste en meest fonkelende robijn die Jana ooit gezien had. Jan vroeg haar dan en daar ook plechtig en officieel ten huwelijk, en toen ze ja antwoordde stond hij op van zijn stoel en kondigde met luide stem aan de verraste toeschouwers van totale vreemden in de zaal dat hij net de mooiste vrouw ter wereld ten huwelijk gevraagd had, en hij hield iedereen ten getuige dat Jana ja gezegd had. Jan had er een handje naar Jana in verlegenheid te brengen en haar zeer rood te doen worden in haar gezicht. De mensen in de eetzaal klaptten in de handen en de atmosfeer in het restaurant sloeg om van beleefde waardigheid naar lachen en gezelligheid. Dat kostte Jan duur, want hij moest Champagne aan iedereen betalen, en zelfs de chefs en de koksjongens en de dienststers kwamen rond hen staan met een glas in de hand. De mannen kwamen over om Jana te feliciteren en de vrouwen wilden Jan op de wangen kussen. De kok gaf een groot gebak ten geschenke als dessert, en iedereen in het restaurant kreeg daar een stuk van.

7

Een aantal officiële aankondigingen gedaan door de Bestuurraad van Travtelio sloeg in zoals een donderslag op een zonnige namiddag. Gerald Godelin zond een elektronisch bericht naar al de werknemers van het bedrijf waarin hij stelde dat hij beslist had Travtelio te verlaten voor andere horizons. Hij bedankte zijn personeel voor het vertrouwen dat ze in hem gesteld hadden, herinnerde aan de belangrijkste verwezenlijkingen gedurende zijn termijn aan het roer van Travtelio, en wenste hen allen geluk in hun verdere loopbaan. In die mail kondigde hij eveneens aan dat in een speciale vergadering van de Raad van Beheer de aandeelhouders Jean-Gauthier de Buisseyre benoemd hadden tot de nieuwe Chief Executive Officer of Gedelegeerde Bestuurder, en dat die keuze ook aanvaard was door de Belgische Regering. De nieuwe President van Financiën zou Andrew Raga worden. Godelin zou Travtelio verlaten binnen de twee weken al.

Twee dagen later kondigde een ander bericht het vertrek aan uit Travtelio van Linus Akerlund. Akerlund keerde terug naar Zweden, maar in de e-mail stond niets over zijn toekomstige functie in zijn vroeger Zweeds bedrijf. Het werd dus ook voor mogelijk gehouden dat Akerlund niet naar zijn oorspronkelijke firma zou weerkeren. Sigvard Sandström zei echter aan Jan Stevens dat een functie van President van Productie binnen de maand zou open verklaard worden in de Zweedse onderneming. Akerlund zou eerst een verlengde vakantie nemen en dan hoogstwaarschijnlijk ingehaald worden in die voorzittersfunctie. Sandström wist nog niet of er ook voor hem een nieuwe betrekking weggelegd was, maar hij veronderstelde dat hij Akerlund zou volgen. De ambities van Akerlund waren om CEO te worden van een Zweedse onderneming, maar niet noodzakelijk van diegene waar hij tot nog toe voor gewerkt had. Sigvard was er sterk van overtuigd dat Akerlund een baan voor hem, Sigvard, zou bedingen, zodat hij Akerlund kon blijven bijstaan als diens assistent voor personeelsbeheer, en verder ook de persoonlijke coach van Akerlund zou blijven. Sandström begon deel na deel van zijn huidige functie over te dragen aan Sara Jansen, en hij leerde haar enige technieken die hij toepaste om personeel te evalueren en te coachen.

Die ontwikkelingen lieten de IT Divisie van Travtelio zonder een officiële leider, want Akerlund verdween zeer snel. Sandström organiseerde een korte afscheidsdronk voor de managers van de IT Divisie. Geschenken werden uitgewisseld, maar alles was snel en rustig voorbij. Er bleef niet veel liefde over tussen Akerlund en de Divisie.

Met Akerlund uit het bedrijf en Sandström in de schaduw gestapt, bleef de IT Divisie zonder een President en dus zonder leiding. Sommige mensen verwachtten Jan Stevens als hoofd van de Divisie, maar de meesten dachten aan Rachel Kyle voor die functie en de meest belangrijke beslissingen, en Rachel leidde inderdaad de stafvergaderingen van de IT Directeurs. Kyle was de huidige Vicepresident en Amerikaanse, en dus de logische keuze. De functie van CIO, van Chief Information Officer, van President van de IT Divisie, werd echter gewoon toegevoegd aan de taken van de President van Financiën, aan Andrew Raga.

Raga kwam de functie en het vroegere bureau van Akerlund niet innemen, en dat deed ook Rachel Kyle niet, die Vicepresident bleef. De Directeurs richtten zich natuurlijkerwijze tot Kyle als het hoofd van de IT hiërarchie, hoewel geen aankondigingen gedaan werden betreffende haar taken. Rachel begon spontaan over die situatie met Jan Stevens te praten. Ze zei dat ze haar mening minstens aan één persoon van IT kwijt wou. Ze was erg woedend! Ze verafschuwde de wijze waarop Andrew Raga zich de titel van CIO toegeëigend had door gebruik te maken van zijn contacten met de Amerikaanse aandeelhouders en door de nieuwe CEO te vleien. Ze zou alles doen wat nodig was om de IT Divisie vlottende te houden, maar ook niet meer. Ze dacht er ernstig over terug te keren naar de Verenigde Staten. Tevens vertelde ze aan Jan ook dat de huidige aandeelhouders zich binnenkort zouden terugtrekken

uit Travtelio. De onderneming van de VS had het geld van de investeringen in België nodig voor andere initiatieven op hun eigen binnenlandse markt, en de Zweedse en andere aandeelhouders zouden de VS volgen. Voor die operatie moest de nieuwe CEO Travtelio naar de beurs brengen, en de huidige aandeelhouders zouden hun aandelen niet behouden. De aandeelhouders deden daar een uitstekende zaak mee, want de waarde van Travtelio was sinds hun participatie verdrievoudigd.

De beursgang van Travtelio werd inderdaad enkele weken later in hels tempo gelanceerd door de nieuwe Gedelegeerde Bestuurder. Bijna degelijks organiseerde de Divisie Personeelsbeheer cursussen voor alle managers en werknemers van Travtelio over de plichten van het personeel in een onderneming die op de beurs genoteerd werd. De werknemers moesten nu omzichtig omspringen met alle informatie over de toestand van het bedrijf, want dergelijke informatie kon een invloed uitoefenen op de waarde van de aandelen. De nadruk werd ook gelegd op het risico van inlichtingen uit de eerste hand te gebruiken bij de koop en verkoop van aandelen van Travtelio.

Allengs werd meer nieuws verspreid over de operatie. Een aantal aandelen bleven gereserveerd om gekocht te worden door de werknemers aan een gunstprijis, ongeveer tien percent lager dan de introductieprijis van de aandelen. Een plan werd ook aangekondigd waarin een aantal opties op aandelen aangeboden werd aan alle managers van Travtelio aan een zeer lage prijs tot gratis, naargelang hoe hoog in de hiërarchie de managers werkten. Presidenten zouden een aantal aandelen gratis krijgen, en ook een aantal opties op aandelen die al of niet moesten uitgeoefend worden binnen de twee jaar. Die aantallen hingen af van de functieniveaus van de managers, maar de aantallen werden geheim gehouden, dus niet vrijgegeven voor publicatie. Travtelio zond een persoonlijke brief naar het huis van de managers die van deze voordelen konden genieten. Het was verboden het aantal opties of aandelen die men kreeg te openbaren.

Het motief voor dit overhandigen van aandelen of opties aan de managers was natuurlijk dat managers die eigenaar werden van een deel van de onderneming des te beter zouden werken om de beurswaarde van Travtelio te verhogen. De werknemers, en ook de managers bijkomend, konden aandelen aan voorkeerprijzen kopen tot aan een bedrag van vijftien percent van hun jaarsalaris.

Het leven ging verder bij Travtelio en in de IT Divisie. De nieuwe Gedelegeerde Bestuurder bleef veel meer gereserveerd dan de vorige. Jean-Gauthier de Buisseyre sprak zelden in het openbaar. Hij duidde een vrouw aan om in zijn naam te spreken, een woordvoerster van het bedrijf. Er werd gezegd dat Buisseyre toespraken vermeed om de introductie van Travtelio op de beurs niet in het gedrang te brengen. Hij werkte er bijna uitsluitend aan deze missie succesvol te laten gebeuren. Buisseyre werkte met Andrew Raga en met financiële experts van een wereldbekende consultancy firma.

Andrew Raga, hoewel in theorie ook de CIO, daagde niet op in de stafvergaderingen van IT. Rachel Kyle bleef in haar bureau zetelen en ze kwam daar alleen nog uit om die wekelijkse stafvergaderingen voor te zitten. Slechts een vijftal IT Directeurs namen regelmatig deel aan de vergaderingen, en zij bemerkten allen het misprijzen waarmee Kyle de besprekingen leidde. De vergaderingen werden korter dan ooit gehouden.

De woede van Kyle steeg ten top toen Jan Stevens haar een artikel toonde dat in de pers verscheen enkele weken na de aanduiding van Raga als hoofd van IT. Journalisten hadden een interview afgenomen van Raga en een artikel gepubliceerd in een gratis uitgedeeld tijdschrift

voor IT professionelen. Bijna al de IT managers, analisten, ontwikkelaars en IT techniekers lazen dit tijdschrift omdat het uitstekend nieuws bevatte over de IT industrie. Raga stelde in het interview dat hij de IT departementen van Travtelio zou herstructureren en ze nieuw leven zou inblazen. Hij zou van de Divisie een slanker en meer agressief instrument maken.

Sommige van de huidige IT departementen zouden ingelijfd worden in de zakendivisies. Veel managers van Travtelio IT lazen dit als het opsplitsen van de IT Divisie in stukken die verdeeld zouden worden over de zakendivisies. Travtelio had dan geen IT Directeurs meer nodig, en dat zou een substantiële sanering betekenen voor de onderneming.

‘Dat is dus waarom geen CIO meer werd aangeduid,’ commentarieerde Sara Jansen tijdens een stafvergadering. ‘Andrew Raga zal de IT Divisie in afzonderlijke onderdelen opsplitsen en de stukken ten geschenke geven aan zijn collega’s. Er zal nooit nog een werkelijke CIO benoemd worden bij Travtelio, en ook geen specifieke IT Directeurs meer. Wij, die deel uitmaken van de stafvergadering, zullen binnenkort ontslagen worden. Waarom in ’s hemelsnaam gaan we nog door met deze wekelijkse besprekingen?’

Rachel Kyle antwoordde niet op die vraag, maar het was haar duidelijk aan te zien dat ze niet op de hoogte was van de bedoelingen van Raga.

‘Dat kan toch niet gebeuren,’ merkte Jan Stevens op. ‘Als het bedrijf zonder CIO gelaten wordt dan heeft het geen IT strategie meer. De andere Presidenten trekken zich niets aan van IT. IT is hun kernbezigheid niet. De budgetten om IT te verbeteren zullen verdwijnen. Het kwaliteitsbeheer loopt gevaar te lijden en verwaarloosd te worden. Al de andere, vergelijkbare ondernemingen, geloven dat IT essentieel is voor de wijze waarop ze zaken doen en om een strategisch voordeel te vinden om de productiviteit te verbeteren en nieuwe diensten te ontwikkelen. Travtelio zou zich op een willekeurige koers zetten die nadelig is voor de toekomst van het volledig bedrijf!’

‘Houdt mijn woorden indachtig,’ hield Sara vast.

Thomas Denis zei, ‘dit zal ook als een bom inslaan in internationaal IT. Andrew Raga zal plots geprezen worden als de nieuwe visionair, en hij zal op luxueuze conferenties uitgenodigd worden om zijn zienswijze te komen uitleggen en te verdedigen. Argumenten vindt hij altijd wel. Hij wordt nog beroemd in ons milieu, onze Raga. We zullen slechts na een tiental jaar te weten komen of zijn idee correct is, wat het hoogstwaarschijnlijk niet zal zijn, maar tot dan kan er veel gebeuren. Waar zal Raga zich bevinden wanneer het duidelijk wordt dat zijn strategie de verkeerde is? Op dit ogenblik echter, zal hij beschouwd worden als de nieuwe Messias, de held van ons domein. Zijn naam zal aangehaald worden in elke publicatie over het onderwerp van het bestuur van IT, en hij zal beroemd worden bij de zakenleiders. Dit soort verspreiden van IT kan binnenkort de “Raga organisatie van IT” genoemd worden! Geachte heren en mevrouwen, we zijn getuige van de geboorte van een nieuwe goeroe, goeroe Raga.’

Hetzelfde artikel bevatte een commentaar van Raga op hoe laks het management over IT geweest was onder zijn voorgangers.

‘Toen ik mijn betrekking als hoofd van IT opnam,’ liet Raga schrijven, ‘merkte ik onmiddellijk op dat om vijf uur alle lichten doofden op de verdiepingen van het IT personeel, als om te beduiden aan alle ontwikkelaars dat ze konden en best moesten stoppen met werken en het gebouw moesten verlaten. Ik heb die maatregel opgeheven!’

Andrew Raga had een punt. De lampen werden inderdaad om 17:00 gedoofd, maar niet slechts op de verdiepingen van IT. De lichten werden gedoofd in gans het gebouw. De lampen werden ook ogenblikkelijk manueel weer ingeschakeld door de werknemers die op dat uur verder wilden blijven werken. Er bestonden daartoe schakelaars aan de muren. Ook had IT niet om die maatregel gevraagd, maar wel Travtelio Global Services, dat wou besparen op het

verbruik van elektriciteit. Raga gaf het bevel om de lichten te laten branden tot laat in de avond op de IT verdiepingen.

De zaak was eigenlijk niets meer dan een onooglijke muggensteek in de fierheid van de IT Divisie, maar de opmerking was voldoende om veel mensen te beledigen, vooral de managers en de specialisten die meer dan de achtendertig uren per week op post bleven, de uren die ze verplicht moesten presteren bij Trivtelio. Die legden nu ostentatief hun PC dicht na hun exact aantal uren. Veel IT mensen begonnen om 08:00 en bleven tot na 18:00 doorwerken, zodat ze vijftig uren of meer aan hun baan besteedden. De vertegenwoordigers van de vakbonden protesteerden onmiddellijk in een bericht verdeeld op papier aan de ingangdeuren van Trivtelio, waarin ze Andrew Raga er van beschuldigden een onwettelijk systeem van onbetaald overwerk te willen aanmoedigen en zelfs dat te organiseren. De daarop volgende vergaderingen tussen Trivtelio HR en de vakbonden verliepen zeer woelig. Dat onderwerp was pijnlijk en delicaat in een land waarin de werkloosheid bij tien percent lag en steeg. De werknemersverenigingen probeerden alles te doen wat ze konden om overwerk tot de strikte minima te herleiden zodat de meeste grote bedrijven, zoals Trivtelio, verplicht zouden worden meer mensen aan te werven. Voortaan sprak Thomas Denis over Andrew Raga als over "onze verlichte lampenaansteker".

Trivtelio was niet bezig mensen aan te werven, integendeel. Gerald Godelin had een maand voordat hij het bedrijf verliet nog een golf van prepensioneringsplannen gelanceerd, die de bedoeling had personeelsleden die ouder dan vijftig waren te laten thuisblijven. De mensen kregen bijna hun normale laatste salaris, minus de bonussen, maar met slechts minder dan tien percent salarisverlies tot aan de leeftijd van zestig. Op zestigjarige leeftijd konden ze automatisch in het pensioenplan van de Overheid stappen, al verloren ze drie percent voor elk jaar onder hun vijftenzestigste dat ze niet werkten, dus vijftien percent op hun volledig pensioen. Het plan was edelmoedig, want de werknemers die het aanvaardden verloren niet zeer veel op hun loon, en in België kon men steeds gelegenheid vinden wat geld te verdienen in alle soorten van ander werk, niet aan de fiscus aangegeven en dus onwettelijk werk, in plaatsen die onmogelijk alle konden gecontroleerd worden door belastingsinspecteurs.

Jean-Gauthier de Buisseyre bracht dit plan verder ten uitvoering, en de meeste personeelsleden ouder dan vijftig vertrokken in het plan, moe van de atmosfeer van stress bij Trivtelio, en moe om de veel jongere ambitieuze, slimme, snel naar boven bewegende nieuwelingen hen te horen herhalen dat de ouderen plaats moesten maken voor hen.

Na dat plan werd het moeilijk om nog een man of een vrouw van boven de vijftig in de onderneming te vinden, en dat werd ook een probleem voor twee redenen. Met de oudere managers verdween heel wat ervaring en kennis uit Trivtelio. Sommige van die kennis stak de straat over naar de concurrentie, want de vroegere personeelsleden van Trivtelio leverden korte sessies van consultancy af aan andere bedrijven van dezelfde soort.

'Onze bazen van de Veiligheid moeten zich nu de haren uit het hoofd trekken,' verklaarde Thomas Denis. 'Beeld je in! Gedurende jaren probeerden ze alle informatie aangaande onze processen en methodes binnenshuis te houden door onze tassen te controleren aan de uitgang, en zo verder. Die gepensioneerde venten zenden nu duizenden e-mails volgeladen met de meest vertrouwelijke bestanden naar hun thuisadressen, en ze proppen hun zakken vol met USB geheugensticks, en al die informatie wordt met experte commentaar verkocht aan een zacht consultancy prijsje aan de concurrenten, met de complimenten van Trivtelio. Sic transit Gloria Mundi! We leven in een gekke, gekke wereld!'

Trivtelio gleed ook in een risicovolle zakenwereld van roekeloze aanvallen in ongekende domeinen van de zaken en de financiën, niet getemperd door de vragen en de waarschijnlijk veel wijzere raad van de meer ervaren managers, die er niet meer waren.

Rond die tijd begonnen de evaluaties van de werknemers voor de volgende ronde die de personeelsleden een score van zeer goed, goed, normaal, middelmatig of slecht moest geven in de jaarevaluatie. De spanning rees, want twee nieuwe maatregelen werden voor deze ronde door Personeelsbeheer uitgevaardigd.

Eén maatregel bestond er in dat de mensen die voor de tweede maal een vermelding van slecht kregen effectief naar de deur moesten gewezen worden. Die maatregel was al vroeger bekend gemaakt, maar er was niet naar gehandeld de eerste maal voor een reden die voor de hand lag: het ontbreken van twee achtereenvolgende evaluaties. Niemand had echt geloofd dat die theoretische mogelijkheid ook zou worden toegepast. De Directeurs Personeelsbeheer kregen nu instructies om onmiddellijk en zonder mogelijkheid tot beroep de personen te ontslaan die in dat geval verkeerden.

De andere maatregel lokte eerst weinige reacties uit, maar dan groeiden de protesten aan, en opnieuw reageerden de werknemersverenigingen woedend en luidkeels. De managers van Trivtelio zouden een speciale bonus krijgen als ze er in slaagden het budget dat ze nodig achtten om hun departementen te besturen met een bepaald percentage te verminderen, zonder natuurlijk de producten of de diensten schade te berokkenen. In die budgetten staken ook personeelskosten, zoals salarissen. De bonus was een open uitnodiging aan de managers om te beweren dat ze dezelfde dienst of dezelfde producten met minder personeel konden leveren. Inderdaad, de personeelsleden vormden praktisch het enige budgetpunt waar de managers konden aan sleutelen om lagere kosten in te dienen. De controversiële maatregel werd afgekondigd vóór de einddatum waarop de werknemers ten laatste moesten beslissen in de prepensioneringsplannen te stappen of niet. De maatregel droeg er toe bij de massieve vlucht van de vijftigplussers van alle niveaus naar de uitstapplannen te doen versnellen.

8

Rachel Kyle leidde een vergadering van de IT Directeurs. Sigvard Sandström was dit maal niet aanwezig. Hij was op reis in Zweden voor enkele dagen. De stafvergadering had vooral als onderwerp hoe de jaarlijkse evaluaties van het personeel dit jaar moesten gedaan worden. Er werd beslist de definitie van de objectieven voor het volgende jaar en de evaluaties van het voorgaande jaar in watervalmethode van de hogere niveaus van het management naar de lagere rangen door te trekken. De criteria van de individuele evaluaties waren vastgelegd in de jobbeschrijvingen en in de objectieven, zodat er niet echt een groot probleem kon zijn om de evaluaties correct te doen verlopen. Tevens had IT het vorige jaar naar behoren gefunctioneerd op alle statistieken, en was het goed binnen de nauwe budgetten gebleven. Rachel Kyle stelde voor om de kwoteringen te verzamelen en ze dan eerst samen te bespreken vooraleer ze officieel te overhandigen aan de personeelsleden en de managers. Er mochten geen te grote verschillen voorkomen onder de managers in de wijze waarop het personeel geëvalueerd werd. Kleine veranderingen konden dan nog aangebracht worden op de stafvergadering. Sara Jansen zou de verdere vergaderingen daarover organiseren en leiden.

Op dat ogenblik van de besprekingen opende de deur, en Andrew Raga stapte binnen. Hij had nooit tevoren deelgenomen aan die vergaderingen. Hij had zijn deelname ook nu niet aangekondigd. Raga kwam binnen in het midden van de discussies. Iedereen vroeg zich af waarvoor hij kwam, waarom hij plots zijn rechten als leider van IT uitoefende. Rachel Kyle was verveeld met de aanwezigheid van Raga en woede verscheen op haar gezicht. Ze beet op haar lippen om geen opmerkingen te maken, maar haar ergernis kon zelfs door een buitenstaander afgelezen worden. Raga zei aan Kyle verder te gaan en de rest van de vergadering te leiden. Hij zou slechts een paar woorden zeggen aan het einde. De besprekingen waren geanimeerd geweest tot dan. Nu bleven de Directeurs die aan Kyle

rapporteerden zwijgzaam. Ze lieten Kyle alleen nog spreken. Ze knikten slechts hun toestemming wanneer Kyle iets voorstelde. Het was beter niet teveel te zeggen bij zulke belangrijke President, lid van de Bestuurraad, die een zeer gevaarlijke persoon was en die hun lot in zijn handen droeg. Geen manager wou de President ergeren en uit Travtelio geworpen worden, te meer omdat iedereen het interview van Raga in het IT tijdschrift gelezen had. Raga ging zitten, en luisterde. Hij zei goedendag aan niemand, en mompelde slechts, nauwelijks hoorbaar, ‘doe verder, doe verder!’ Hij kwam niet tussen in de discussies. Aan het einde van de vergadering wou hij dan wel iets zeggen.

Raga begon, ‘ik kwam naar uw stafvergadering om u enkele beslissingen mede te delen van de Executive Raad van Presidenten, van de Bestuurraad. De Raad vroeg aan alle Presidenten die beslissingen aan te kondigen in elke Divisie, want ze zullen enkel mondeling meegedeeld worden, en dat is de hoofdreden waarom ik hier ben. U was de jaarlijkse evaluatieperiode aan het bespreken, en dat is één van de punten geweest die meer speciaal de aandacht van de Bestuurraad heeft weggedragen.

De Raad merkte op dat er tijdens de laatste evaluaties afwijkingen bleven naargelang de divisie in de spreiding van de percentages per evaluatiecategorie in de toegekende scores. Met andere woorden, sommige divisies gaven bijvoorbeeld meer scores van “goed” of zelfs “zeer goed” dan andere divisies. Dergelijke afwijkingen kunnen we niet toestaan. De percentages over de categorieën zouden dezelfde moeten zijn in alle divisies, globaal genomen. De Raad kan afwijkingen toestaan onder de groepen, maar in hun geheel, divisie per divisie, zou de spreiding van de percentages over de categorieën dezelfde moeten zijn voor alle divisies samen. De Bestuurraad heeft daarom besloten dat het de percentages voor elke categorie zal vastleggen, en u moet zich houden aan die percentages. Afwijkingen kunnen natuurlijk toegelaten worden, binnen bepaalde grenzen die de Raad ook heeft bepaald. De HR President zal de percentages meedelen aan uw eigen HR Directeur, en zij zal verantwoordelijk gesteld worden voor de overeenkomst van de spreiding van uw divisie met de gegeven objectieven. De huidige spreiding die ik u voorlopig geef, in afwachting van de definitieve, is vijf percent voor “zeer goed”, tien percent voor “goed”, vijftig voor “normaal”, vijftig voor “middelmatachtig” en vijf percent voor “slecht”. Deze spreiding is het gemiddelde van alle divisies samen tijdens de laatste evaluatie. U moet die procedure geheim houden, en ook de percentages per categorie. Niets betreffende deze maatregel mag op papier gezet worden, geen verslag opgemaakt van uw deliberaties, niets. Dit is noodzakelijk om het succes te garanderen van de gerechtvaardigde spreiding.

Dit betekent dat u in twee stappen moet tewerk gaan. U moet eerst de scores verzamelen die de managers aan de individuele personeelsleden willen geven, volgens het waterval principe, natuurlijk. Dan moet u nagaan hoezeer de bekomen spreiding voor uw divisie moet aangepast worden aan de spreiding meegedeeld door de Bestuurraad. De scores moten aangepast worden en slechts dan mag u de finale, definitieve scores aan de werknemers geven. Ik hoorde zonet dat dit toch al ook de procedure was die u grosso modo wou volgen om binnen de Divisie ook grote afwijkingen te vermijden. Het is zo dat meerdere divisies zulke een consensus al wilden bereiken vooraleer de gegevens over te maken aan HR. Het enige verschil met wat u al wilde doen, is dat u nu zult moeten rekening houden met de spreiding van de scores die vastgesteld is door de Raad.’

Raga liet de mededeling inzinken. Niemand in de stafvergadering gaf een commentaar. Jan Stevens dacht, ‘dit jaar hebben we al de personen die niet goed presteerden ontslagen. We hadden moeten wachten op de evaluatie. We kunnen die personen nu niet meer in de “slecht” categorie onderbrengen. We hebben niet echt nog werknemers die hun job slecht doen. De vijf percent die de Bestuurraad vraagt is veel hoger dan wat waar wij op uitkomen bij IT. Als we de “slecht” kwotering moeten geven aan vijf percent van onze duizend personeelsleden,

moeten we volgend jaar vijftig mensen veroordelen om afgedankt te worden. We willen dat niet doen. Trivtelio IT zal volgend jaar “slecht” moeten geven aan vijftig andere namen om een bloedbad te vermijden. Dat wordt een zeer moeilijke zaak! De stafvergaderingen gaan binnenkort zeer geanimeerd worden op dit onderwerp.’

Jan vermoedde dat iedereen in de zaal aan hetzelfde dacht.

Raga sprak verder. ‘Nu mijn tweede aankondiging. U kunt al gehoord hebben van de bedoelingen van de Bestuurraad om de IT Divisie te reorganiseren. De Raad wil IT dichter bij de zakengroepen brengen. Uiteindelijk werkt IT om de zakendivisies te dienen. Daarom zullen de applicatiegroepen die nieuwe software ontwikkelen in de zakendivisies ingelijfd worden. Bijvoorbeeld, de ontwikkelingsgroepen die financiële software schrijven zullen geïntegreerd worden in de Divisie Financiën. De ontwikkelingsgroepen die applicaties bouwen voor HR applicaties moeten de HR Divisie vervoegen. IT Uitbating kan gaan naar onze Algemene Operaties Divisie van Productie, en zo verder. De budgetten voor IT zullen opgesplitst worden in die zin de volgende maanden. Personeelsbeheer zal de reorganisatie en de implicaties daarvan eerst met de werknemersverenigingen bespreken. Het resultaat daarvan zal ook zijn dat er plaatsen van Directeurs zullen open verklaard worden in de Trivtelio zakendivisies om de groepen van de nieuwe organisatie te leiden. U zult natuurlijk voor die betrekkingen ook uw kandidatuur kunnen indienen. De Presidenten van de divisies, bijgestaan door een comité van mensen uit hun groepen, zullen de Directeurs kiezen. Het is niet de bedoeling van de Raad met deze herstructurering mensen te ontslaan!’

Sara Jansen vroeg, ‘wat zal er gebeuren met de huidige Directeurs van IT die niet gekozen worden voor een gelijkaardige functie in de nieuwe organisatie? Wat zal er gebeuren met de huidige Directeurs waarvoor geen vergelijkbare plaats gecreëerd wordt?’

‘Ik kan op die vraag werkelijk nog niet antwoorden,’ zei Raga droevig. ‘We zullen dergelijke gevallen met voldoende aandacht behandelen, natuurlijk. Trivtelio is een groot bedrijf, waarin de huidige IT Directeurs een plaats kunnen vinden.’

‘Zou dat een plaats zijn met dezelfde VCP of functiecode?’ vroeg Jan Stevens.

Raga wierp hem een woedende blik. ‘Zoals ik zei kan ik u vandaag nog geen definitief antwoord daarop geven. Elk geval zal individueel behandeld worden naar, verzeker ik u, gezamenlijke tevredenheid.’

‘Hoe zal de reorganisatie verlopen?’ vroeg Sara Jansen, ‘welk is het tijdschema?’

‘In een eerste fase zullen we beslissen over de aard van de nieuwe groepen en bepalen waar die het best in zullen ondergebracht worden. Dat betekent dat we een nieuw organisatiediagram moeten tekenen. Men zal u natuurlijk vragen daar aan deel te nemen. Dat werk is al begonnen door de Presidenten van de Bestuurraad, die al taakgroepen in hun divisies opgericht hebben, alsook een overkoepelende taakgroep. De taakgroepen bepalen de jobinhoud van de IT groepen, de grootte van de groepen, en de plaats in de organisatie waar elke groep zal komen. Wanneer dat werk beëindigd is zullen de volledige functiebeschrijvingen van de hoofden van de groepen gedefinieerd worden. Voor dit ook zullen de Presidenten uw medewerking vragen. U zult ook de jobinhoud van de managers en de werknemers opnieuw definiëren. Dan zal de HR President aan de hand van die beschrijvingen de VCP codes, de functiecodes bepalen. In deze fase zullen we geen veranderingen aanbrengen in de VCPs tenzij op het niveau van het management. Nog later zal Personeelsbeheer de posten van manager openstellen voor mededinging, en u zult uitgenodigd worden uw kandidatuur in te sturen voor maximum twee betrekkingen per persoon. Die procedure garandeert een objectieve aanduiding van de personen en de functies. De Presidenten zullen er over beslissen welke de beste persoon is voor welke baan.’

‘Zullen slechts IT Directeurs en IT managers toegestaan worden om te dingen naar een plaats van IT?’

‘Neen, natuurlijk niet, dat zou niet erg rechtvaardig zijn,’ antwoordde Raga. ‘De opengestelde plaatsen zijn management functies. Alle managers van Travtelio krijgen de gelegenheid hun kandidatuur in te dienen. U schijnt natuurlijk over de beste kwalificaties te beschikken.

Slechts de mensen van de betreffende zakendivisie zullen echter toegelaten worden voor een baan van manager binnen de divisie, plus alle IT managers.’

Hij liet de mogelijkheid open dat vooralsnog de IT managers konden gered worden.

De zaal werd zeer stil.

‘Hebt u nog vragen?’ vroeg Andrew Raga. Hij keek de tafel rond, maar niemand daagde hem uit. Iedereen keek naar de andere IT Directeurs op dat ogenblik, zich afvragend welke collega hun ergste concurrent kon zijn, voor welke vriend ze een concurrent zouden worden. Jan Stevens en Thomas Denis keken elkaar sarcastisch grijnzend aan.

‘Wel dan,’ zei Raga, ‘als er geen vragen meer zijn neem ik nu afscheid van u. Ik wens u het beste.’

Andrew Raga stond snel op en ging naar de deur. Hij sloot de deur achter zich.

‘Hebben jullie werkelijk geen vragen meer?’ vroeg Rachel Kyle met een veelbetekenende glimlach. ‘Ik zal jullie dan binnenkort verlaten, want als er in de toekomst niet echt meer een CIO zal zijn, zal er ook geen plaats blijven voor een Vice-CIO.’

‘Elke divisie heeft al zijn Directeur Personeelsbeheer,’ merkte Sara Jansen bitter op. ‘Ik wordt gedumpt. Ik zal waarschijnlijk een lagere manager worden in één van de divisies, of aan de deur gezet worden. Ik veronderstel dat er enige meer hoop is voor jullie!’

‘Neen, die hoop is er niet,’ verklaarde Thomas Denis droogjes. ‘De Presidenten van de divisies zullen alleen mensen benoemen die ze kennen, waar ze vertrouwen in hebben, die ze een beloning willen geven, en van wie het gezicht hen bevalt. Kennis van IT is wel het laatste criterium waar ze zullen aan denken. De huidige tendens is immers dat een manager eender wat kan managen; hij of zij hoeft niet behept te zijn van enige kennis ter zake, zeker niet voor wat betreft de technologie of de processen. De Presidenten zullen niemand van ons, arrogante IT mensen, aanduiden! In het verleden moesten we allen al de ontwikkeling van enige applicaties in hun domeinen weigeren wegens gebrek aan budgetten. De divisies hebben ons dat verweten, maar ondanks het feit dat zij wel het geld hadden, wou het hogere management, Godelin, de uitgaven voor IT beperken. Dat zullen ze nu tegen ons uitspelen. Onnodig te zeggen dat nu de totale uitgaven aan IT spectaculair zullen stijgen, maar op een verdoken wijze, tenzij een zeer strikte budgettaire controle uitgevoerd wordt, maar eender welke divisie kan geld van het ene budget naar het andere sluizen als dat nodig blijkt. Dat is uiteindelijk het enige positieve punt in dit voor IT, zij het niet voor Travtelio, en zeker niet voor ons.’

‘Wij moeten de jobbeschrijvingen definiëren van de toekomstige IT managers,’ wierp Roland Devos bij, ‘maar dat klinkt alsof we verplicht worden de hakbijl te beschrijven waarmee binnenkort ons hoofd zal afgeslagen worden!’

‘Jullie zijn dan toch niet zo naïef als ik soms dacht,’ antwoordde Thomas Denis nog.

‘Ik dacht dat een CIO nodig was om een globale IT strategie voor de onderneming te definiëren, een IT plan,’ zei Jan Stevens, ‘maar ik heb dat even nagegaan. In de laatste tien jaar heeft deze Divisie niet minder dan zes CIO’s gekend. Het halfleven van een CIO is bijgevolg zoiets als ongeveer één jaar. Dat moet een bel hebben doen rinkelen bij de Bestuurraad die klonk alsof de IT Divisie in haar geheel niet bestuurbaar is. Vermits ook de levensduur van een CIO zo kort is, is IT strategie blijkbaar toch niet nodig of nuttig. Tevens waren de laatste CIO’s geen gemakkelijke mensen voor het management. Ze waren bijzonder

kritisch over wat de Bestuurraad met IT wou doen, en zelfs over hoe er zaken werden gedaan in het algemeen.’

‘We weten allemaal dat jij en niet de CIO de IT strategie definieert,’ reageerde Thomas Denis, ‘maar ik twijfel er aan dat die functie ook nog zal erkend worden in de toekomst. Voor een poosje is dat niet echt een probleem want onze managers weten nu hoe ze de leveranciers moeten raadplegen om te weten welke de nieuwe technologieën op de markt zijn, maar een globaal plan zal beginnen te mankeren binnen een vijftal jaar. Slechts binnen vijf jaar. Wie kan een periode van vijf jaar wat schelen wanneer de beursgang eist dat driemaandelijke resultaten moeten gepubliceerd worden en beslissend zijn voor de waarde van de aandelen? Beursgang betekent heel korte termijn visie, een chronisch probleem bij Amerikaanse bedrijven, trouwens.’

De stafmanagers van IT waren het daarover eens. Elke manager was al aan het denken over hoe hij of zij zijn functie kon definiëren en de bijdrage van zijn of haar groep aan Trivtelio bijzonder belangrijk kon doen schijnen, want van de beschrijvingen hingen de VCP af, en dus ook de functies en de salarissen. De opening van functies van Directeur zou een catastrofe worden voor sommige huidige Directeurs, maar het kon ook een opportuniteit blijken voor anderen. Hun liftwagen kon naar boven bewegen of naar beneden. Met welke President moest men snel goede maatjes worden, nu? Elke Directeur dacht er ook over na welke personen onder hun directe medewerkers potentiële concurrenten konden worden. Wie waren weer de kroonprinsen?

Jan Stevens koesterde geen illusies. Hij wist dat er geen open positie zou vrijkomen voor wat hij vandaag deed. Hij dacht aan Jana Kovar.

Jan vroeg aan Rachel Kyle, ‘wat zal er gebeuren met de projecten die bezig zijn en die nu ontwikkeld worden, en wat zal er gebeuren met de expats die contracten hebben met Trivtelio?’

Rachel Kyle dacht daarover na. Ze had al enige geruchten gehoord in dat verband, niet betreffende de herstructurering van IT, maar omdat de beursgang van Trivtelio ook het wegtrekken meebracht van de huidige internationale aandeelhoudende bedrijven die de projectconsultanten leverden.

‘De projecten zullen niet gedoemd worden. De Bestuurraad heeft al beslist, in overeenstemming met de aandeelhouders, alle aan de gang zijnde projecten tot het einde te laten doorgaan. Aan het einde van elk project zal Trivtelio alleen, dat is de Bestuurraad, beslissen welke expat consultants ingehuurd van de aandeelhouders nog verder zullen gehouden worden. Mijn gis is dat de meeste van de expats binnen enkele maanden zullen terugkeren naar waar ze vandaan kwamen.’

Kyle aarzelde, zei dan, ‘weet je, wij expats, wij worden geconfronteerd met dezelfde problemen als jullie. We moeten naar onze bedrijven veel vroeger terugkeren dan verwacht. Wat zullen we daar vinden? De betrekkingen die we vroeger hadden zijn ondertussen ingenomen. We weten evenmin als jullie wat wij in de toekomst zullen kunnen doen!’

‘Heeft u enig idee wanneer u ons zult verlaten?’ drong Jan Stevens aan.

Kyle haatte het antwoord dat ze moest geven.

Ze wou zeggen, ‘morgen, zo snel mogelijk, maar slechts zodra ik een passende betrekking kan vinden voor me! Ik ook moet gaan bidden en smeken, nu.’

Ze antwoordde slechts, ‘neen! Jullie zullen ten gepaste tijde van me horen.’

Daarop eindigde de stafvergadering want Rachel Kyle stond op en verliet de kamer. Jan Stevens volgde haar. Achter hem brak een hels pandemonium los.

Jan Stevens hoorde niet meer Thomas Denis zeggen, ‘wel, mannen en vrouwen, nu weten we allen hoe onze hooggeëerde bazen denken over de goede diensten waarmee we Trivtelio

verrukten in het verleden. Laat alle illusies varen, allen jullie die nog in deze Divisie zitten! Jullie zullen nu verdrogen en verkrompen in de hel. De roofvogels cirkelen al boven onze hoofden. Onze gekneusde handen zullen niet gevuld worden met toffees en honig! Diegenen die de pensioenplannen nog kunnen nemen stappen daar best nu snel in. De anderen kunnen beter wachten tot ze aan de deur gezet worden en dan een gouden handdruk eisen ofwel de nieuwsbladen verwittigen – voor zover de pers tenminste nog iets geeft over dergelijke gebeurtenissen, wat ik sterk betwijfel. Travtelio zal natuurlijk slim genoeg zijn jullie niet buiten te werpen, maar jullie een triestige baan ergens aan te bieden zodat jullie zelf voor jullie ontslag zult smeken of hen dat op een schotel presenteren. Dat is goedkoper voor hen! De laatste teerlingen zijn geworpen voor ons, de deur is definitief toe gesmaakt. Er zijn in dit spel winnaars en verliezers. Jullie kunnen jullie beter realiseren dat jullie allen de verliezers zijn, de domoren die zo lang hard gewerkt hebben, de veroordeelden. Dat zijn we nu allen. Het beste wat we kunnen doen is onze verliezen te beperken.’

9

Rond die tijd, in één van de mogelijk laatste statusvergaderingen van het project van Jana Kovar, legde Jana aan Jan Stevens haar ultieme bevindingen voor. Ze zaten samen in een vergaderzaal met gesloten deuren. Het was laat in de namiddag. Jan had zich moeten haasten om een laatste paar dingen gedaan te krijgen, dan was hij naar de ontmoeting met Jana gegaan. Jan meldde haar dat haar project met zes maanden verlengd was. Het doel was nu te onderzoeken welke het potentieel aan besparingen was en de doenbaarheid van het gebruik van de nieuwste soorten massieve multiprocessor computer hardware voor Data Warehouse functies, en de definitie van een volledige business case met de winsten en bijkomende uitgaven voor Travtelio in verband met de verhuis van de applicaties van de ene soort hardware naar de andere. Jana Kovar kon zes maanden langer bij Travtelio blijven. Jan kondigde haar echter aan dat hij in die tijd waarschijnlijk Travtelio zou hebben verlaten. ‘Wat zullen we doen na die zes maanden?’ vroeg Jana. ‘Ik zal dan een nieuwe baan hebben,’ antwoordde Jan, ‘maar niet bij Travtelio. Ik heb mijn buik vol van dit bedrijf. Het is mogelijk dat ik jou ook iets kan aanbieden dan, maar daarover moet ik nog nadenken en nog contacten leggen. We moeten dit iets later bespreken. Geef me nog enkele dagen, en dan leg ik je alles wel uit.’ Hij vertelde Jana het nieuws van de reorganisatie van IT. Jana bleef beangstigend stil.

Daarna begon Jana te praten over verdere onderzoeken die ze had laten uitvoeren in verband met de veiligheidsproblemen.

‘In feite,’ zei ze, ‘vonden we uit dat we niet echt een probleem hadden. De consultants en de IT mensen waren opgelucht!’

‘Hoe komt dat?’

‘We genoten een doorbraak toen we onze toegangsgegevens verbonden met gegevens van de Bureauticagroep en de IT Netwerkgroep, iets waar we voordien niet aan gedacht hadden. We vonden dat de twee vreemde userids die in het Data Warehouse staken toegang namen vanuit slechts twee persoonlijke computers, het derde userid behoorde toe aan Mark Stephenson. De toegangen kwamen van Jean-Gauthier de Buisseyre en van Andrew Raga. We weten nu ook exact welke gegevens gelezen werden, grote groepen van gegevens. Diezelfde userids namen ook toegang tot de archieven van het berichtgevingssysteem dat beheerd wordt door de Bureauticagroep. We vonden dus uiteindelijk toch de juiste fysieke adressen. Vermits die twee personen nu de CEO en de President Financiën zijn van Travtelio, kunnen we met zekerheid verklaren dat er geen lekken van buiten uit of inbraken gebeurd zijn, in de systemen

van Travtelio. We kunnen het ganze geval laten vallen. Die twee personen hebben alle rechten om eender welke gegevens van Travtelio te raadplegen.'

Jana keek naar Jan, verwachtte dat hij zou protesteren. Ze zag hem zijn wenkbrauwen bijentrekken. Ze deed alsof ze niets bemerkte.

'Dat recht hebben ze inderdaad vandaag,' antwoordde Jan Stevens, een tikkeltje wraakgezind, 'maar ze hadden niet het recht in het verleden de berichten te lezen die uitgewisseld werden tussen individuele personen, zelfs binnen een bedrijf. Dat punt is nog steeds hevig onder debat in de Gerechtshoven. Maar jullie willen geen oude koeien uit de gracht halen, vandaag, zeker niet met Buisseyre en Raga, is het niet? Hebben jullie ook uitgevonden waar ze eigenlijk achter aan het zoeken waren?'

'Wel, wel, Jan Stevens, waarom vraag je dat? Zou je de CEO en de President Financiën evenals de CIO van je bedrijf willen bespieden of aanklagen?'

Jan Stevens aarzelde. 'Ik ben nieuwsgierig, ja, naar wat ze vonden en naar welk gebruik ze van die informatie gemaakt hebben. Op één of andere manier hebben zij Gerald Godelin buiten gekregen. De informatie die ik heb van mijn vriend, van Charles de Trioteignes, leidt me naar die bewering. Ik vraag me af welke munitie ze in het Data Warehouse gevonden hebben. Kun je dat voor me opzoeken?'

'Theoretisch kan ik dat. Maar waar ben je me in het betrekken, Jan? Ik wil niets onwettelijks doen. Er bestaan privacy wetten in dit land.'

'Je zou nog steeds het veiligheidsprobleem aan het onderzoeken zijn. Per toeval ben ik de enige persoon in IT die de toepassing van de privacy wetten in mijn jobbeschrijving staan heb, hoewel ik geen personeel heb voor die functie. Daarom kan ik je echter wel nog officieel vragen dit onderzoek verder te zetten. Ik kan je een elektronisch bericht zenden zodat je iets hebt, zwart op wit, om je mee te dekken.'

'Goed. Ik zal verder zoeken.'

Jana was bezorgd over die evolutie. Ze vroeg zich af waarmee Jan bezig was.

Eigenlijk was er nog veel meer aan het gebeuren. De mensen van IT Uitbating hielden helemaal niet van Karl Geerts. Eén van de managers van de Bureauticagroep bracht een kopij van delen van de vroegere draagbare persoonlijke computer van Gerald Godelin naar Jan Stevens. De man zei aan Jan even te kijken naar wat hij weleer gevonden had, en naar wat hij en zijn collega's aan Mark Stephenson gegeven had. Jan was onthutst over de foto's. Stephenson beval de bureauticaman de bestanden te vernietigen, maar de IT technieker wou een appeltje voor de dorst niet zo maar wegdoen. Charles de Trioteignes had in beperkte termen aanwijzingen gegeven aan Jan hoe Godelin kon gedwongen zijn zijn ontslag in te dienen bij Travtelio. Jan begon de redenen van de afgang van Godelin te begrijpen, en vooral de middelen die gebruikt werden. Hij vertelde dit alles aan Jana. Jana kreeg erg schrik nadien, en Jan had het moeilijk haar te overtuigen verder te gaan met haar eigen onderzoek.

Hoofdstuk zeven. Ommegang.

De Grote Markt van Brussel spreidde een feestelijk schouwspel van kleuren ten toon in de late namiddag. De oranje zon gleed naar beneden achter de oude gildehuizen. Ze liet in een vlamme hemel het plein met rood licht overstromen, maar dat licht werd fel gedempt door de onzuiverheden van de drukke stad die de lucht bleven bezoedelen. Uit alle vensters van de statige gebouwen hingen vlaggen en bannieren in alle mogelijke patronen van vormen en kleuren. De vlaggen wapperden lichtjes in de eerste bries van de zomeravond. De kleuren waren zeer levendig; ze contrasteerden fel. Rood en geel of goud domineerden als tinten nu in de oude markt, die afgelijnd werd door de prachtige Barokgevels van de zestiende tot de achttiende eeuw aan alle zijden.

Jan Stevens en Jana Kovar wandelden de markt in, komende uit een zijstraat. Jan wist wat te verwachten, maar Jana snakte naar adem. Vóór het imposante Gotische stadhuis was een lange en hoge tribune geplaatst die al half gevuld was met mensen, hoewel het schouwspel dat Jan en Jana waren komen bekijken niet zou beginnen binnen het uur.

De ogen van Jana werden naar boven getrokken, naar hoger dan de lange tribune, naar de klokkentoren van het stadhuis, de toren die slank en steil vertikaal naar de hemel schoot. Zwaluwen vlogen over de toppen van de daken, de voorbodes van de avond. Deze toren was één van de mooiste voorbeelden van Gotische architectuur die Jana ooit gezien had, en ze moest wel telkens het stadhuis bewonderen wanneer ze op dit plein gewandeld had. De oude, grijze stenen van het stadhuis staken af tegen de uitbundigheid van de Barokgevels van de gildehuizen rond het plein. Deze waren donkerder van kleur en heftig versierd met vergulde reliëfs. Jana had de Grote Markt al vele malen bezocht, natuurlijk. Het zicht van zo veel fijne, oude gebouwen die een mooie, harmonische, doch steeds afwisselend decor vormden aan alle zijden helemaal rond de markt, beïndrukte haar steeds. Dit was de fierheid van Brussel, het symbool van de hooghartigheid van een stad die Koningen en Prinsen kon uitdagen in de vorige eeuwen. De weelde van de oude macht glansde hier, maar de betovering van de glans was alles wat overbleef van de glorie die ooit zeer reëel was voor de stad. Terwijl Jan en Jana verder stapten, arm in arm, zag Jana aan de andere kant, tegenover het stadhuis, nog een tribune. Deze was niet zo hoog gebouwd in trappen als de andere tribune waarop naakte houten banken stonden. Ook de tweede tribune was lang en recht, maar stond veel lager. De structuur was even lang als de tribune aan de overkant, maar deze hier was bedekt met rode stof. Rode stof hing aan alle zijden en verborg het hout er onder. Rood doek was ook uitgelegd op de vloer er vóór.

‘Dit moet de tribune van de Koning van België en van de Koninklijke Familie zijn,’ dacht Jana.

Een soort van bordes was opgericht in het midden van de tribune, waar naartoe slechts een paar trappen leidden, en de versiering daar bevatte meer goud en meer bloemen. Op het verhoog stonden twee troonzetels. Jana vroeg zich af wie zou gaan zitten op de grote troon die daar voorbereid was.

‘Niet de Koning van België,’ fluisterde Jan, ‘de Keizer zal daar straks zitten!’

Jana wist wel wat een Keizer was, maar België had geen Keizer. Praag was ooit de hoofdstad geweest van de meestberoemde Tsjechische en Duitse Keizer van het Rooms-katholieke Rijk, Karel IV, in de vijftiende eeuw, maar Keizers regeerden niet meer en werden zelfs niet meer ingewijd sinds honderdvijftig jaar!

‘Je zult zien,’ zei Jan geheimzinnig, ‘laten we onze plaatsen zoeken en ik leg je alles uit!’ Jan had slechts aan Jana voorgesteld hem te vergezellen naar een feest op de grote Markt, zonder iets meer te vertellen over naar welke feestelijkheden ze zouden gaan kijken. Het was een verrassing, zei Jan aan Jana. Jan trok haar nu mee naar nog een andere tribune aan de rechterzijde van de Grote Markt wanneer men met zijn rug naar het stadhuis stond, links van de zijstraat waar Jan en Jana uitkwamen.

Jan toonde zijn twee kaarten aan een jonge vrouw die een badge droeg met het schild van Brussel, en het meisje wees naar een plaats hoog op die tribune. De kaarten nog steeds in de hand, trok Jan Jana verder mee, de trappen op. Jana stapte voorbij twee rijen van niet versierde banken beneden, maar Jan trok haar steeds maar verder naar boven, naar een aantal rijen van de tribune die eveneens met rood doek bedekt waren, en daar stonden stoelen in plaats van banken. Drie maal controleerden jongemannen met badges de kaarten van Jan en Jana. Enkele politieagenten wandelden daar ook. Jan droeg een zak mee, en ook die zak werd gecontroleerd. Telkens moest Jan zijn kaarten tonen. Telkenmale keken de jongens en meisjes naar Jan met vreemd respect, en zelfs met een beetje vrees. Ze toonden aan Jan waar de genummerde plaatsen waren, en de laatste jongen bracht het paar tot juist naast hun stoelen. Deze tribune was nog bijna leeg op dit uur. Ten slotte konden Jan en Jana zitten.

‘Ik verontschuldig me omdat ik je zo vroeg naar hier heb gebracht,’ zei Jan, ‘maar het kan hier nogal hectisch worden, later. De jongens en meisjes durven nogal eens het hoofd te verliezen en dan worden ze zenuwachtig en doen allerhande domme dingen. Er worden steeds fouten gemaakt in de reservaties. Mensen komen naar hier met nagemaakte kaarten, of ze durven te komen met meer mensen dan ze kaarten voor hebben en beweren dat er fouten gemaakt werden in het aantal toegangskaarten dat opgezonden werd. Dat is gewoonlijk allemaal niet zo erg omdat heel wat mensen ook een plaats reserveren of een vrijkaart krijgen en niet komen opdagen, maar het kan een boeltje worden, vergezeld van roepen en schelden en beledigingen en lange uitleg, dus wou ik je dat besparen! Daarom heb ik je koekjes meegebracht en ik heb een flesje whisky weggestopt onder mijn vest, zodat we iets hebben om ons warm en blij te houden!’

Jana moest niet warm gehouden worden, want dit was de eerste dag van juli. De lucht was droog. Het had die week niet geregend. De Grote Markt was opgewarmd door de zomerzon die de ganse dag in de plaats had geschinen. De muren straalden warmte uit.

‘Het kan toch iets kouder worden ’s avonds,’ legde Jan uit. ‘Het feest kan duren tot na middernacht. Ik heb een wollen plaid voor je meegebracht.’

Jan stopte de zak tussen zijn benen, maar Jana was nieuwsgierig en opende dus de zak met een hand zodat ze inderdaad het deken raakte, een regenscherm ontdekte, en de koekjes. Ze was verbaasd hoe Jan haar eerbied betuigde en voor haar zorgde. Ze voelde zich daar lichtjes mee verveeld. Ze was geen kindje, geen poppetje! Ze was niet gewoon dergelijke attenties van een man te krijgen.

‘Denk jij steeds aan alles?’ glimlachte Jana, verbijsterd over waar Jan allemaal aan gedacht had.

Dan zei ze, ‘je hebt dit al vroeger gedaan! Je bent al naar dit feest, hier, gekomen, op deze tribune. Vertel me nu, hoeveel vrouwen heb je hier vóór mij gebracht?’

‘Ja, en neen,’ lachte Jan. ‘Ja, ik ben hier vroeger al geweest, dikwijls, maar neen, ik was hier niet met andere vrouwen. Toen ik nog een jongen was, hielp ik dit opzetten. Ik hielp met de tribunes, met de versiering van de troon van de Keizer, en later deed ik juist hetzelfde als de jongens die ons naar onze plaatsen brachten, hier op de VIP tribune.’

‘Heb je me naar een openluchtconcert meegenomen? Of zijn we op een festival van folkloristische dansen?’ vroeg Jana.

Jan antwoordde niet direct.

Jana keek rond. Meer en meer mensen kwamen het plein in gedrongen vanuit de zijstraten. Ze vulden de tribune links van haar, de tribune die tegen het stadhuis geplaatst was. Ook de tribune waar zij op zaten vulde zich nu. Wanneer de mensen hun stoelen innamen keken ze vluchtig, waarderend naar Jana, die hier opnieuw een opvallende verschijning was, en sommigen knikten naar Jan. Jana zag ook mensen zitten aan bijna al de vensters van de gebouwen rond de Grote Markt.

‘Er zitten mensen aan de vensters,’ merkte Jana op. ‘Ik zou gedacht hebben dat niemand echt in die huizen woonde.’

‘De meest belangrijke mensen vind je aan de vensters van het Gotische stadhuis,’ antwoordde Jan. ‘Die mensen daar kregen speciale toelating. We konden ook een plaats in het stadhuis bemachtigen, had ik dat aangevraagd, maar het zicht van daarboven is toch een beetje te hoog, te ver van de actie naar mijn smaak, en er zijn daar niet veel zitplaatsen. Een hele avond uit die vensters hangen is ook niet zo aangenaam. Veel mensen konen niettemin naar het stadhuis, zodat men ons had rondgeduwd. Ik dacht dat je hier meer comfortabel en rustiger zou zitten en een beter gevoel van de optocht zou hebben. Ik hoopte op goed weer.’

‘Hoe weet je dat allemaal?’ vroeg Jana.

‘Het is een lang verhaal, en ik heb je naar hier gesleurd omdat ik je iets meer over mij moet vertellen,’ legde Jan uit. ‘Wat je in minder dan een uur zult zien is de beroemde “Ommegang” van Brussel. In 1549 werd Keizer Karel V, die geboren werd in Vlaanderen, geëerd door het volk van de stad Brussel. Karel kwam eigenlijk zijn zoon voorstellen aan de burgers van de stad, en de mensen van Brussel organiseerden een groot feest voor de Keizer. Karel V kwam ook om een processie bij te wonen, een religieuze processie die in Brussel gehouden werd sinds het midden van de veertiende eeuw. Brussel was toen een centrum van de lakenindustrie, een zeer rijke stad, de hoofdstad van het Hertogdom Brabant. Ik ben een Brabander.’

‘Vertel me het hele verhaal,’ vroeg Jana.

‘De stedelingen van Brussel hadden een kapel gebouwd ter ere van de Maagd Maria op het Zavelplein, de heuvel van de Zavel. Aan de vrouw van een arme werkman die in de lakenhandel werkte kwamen stemmen die zeiden dat de Maagd de stad voor die kapel wou belonen. Die vrouw heette Beatrijs Soetkens. De stemmen bevelen aan Beatrijs de rivier de Zenne af te varen naar Antwerpen met haar echtgenoot, om een miraculeus beeldje uit de Kathedraal van Antwerpen te gaan halen, een beeldje van de Maagd genoemd “Onze vrouw van de Tak”, en dat naar Brussel te brengen. Dat was natuurlijk een diefstal, maar een diefstal die goddelijk bevolen werd. Een sacristijn van Brussel probeerde Beatrijs tegen te houden, maar hij werd ter plaatse in steen omgevormd. Het koppel haalde dus het beeldje uit de Kathedraal, en dan roeiden ze weer stroomopwaarts de Schelde stroom op, naar de Zenne rivier, weer naar Brussel. De echtgenoot van Beatrijs en een andere Brusselse roeier werden moe de boot tegenstrooms te doen varen, maar door goddelijke krachten gedreven kwam de boot toch te Brussel aan, nabij een plaats waar soldaten van de militia van de Kruisbooggilde gewoonlijk oefenden. De kruisboogschutters herkenden een mirakel wanneer ze er een zagen, en dus vergezelden ze plechtig Beatrijs en haar echtgenoot in een ware triomf naar de kapel op de Zavelheuvel. Ze beloofden daar twee dingen. Eerst, zouden ze een nog meer prachtige kerk op de Zavel bouwen om het beeldje in te bewaren. Die kerk werd inderdaad ook gebouwd in 1348, en die kerk staat nog steeds als de Zavelkerk van Onze Lieve Vrouw, tot vandaag. We kunnen die kerk, die werkelijk de moeite van een bezoek waard is, op een andere dag bezoeken, als je wilt. Ze is één van de mooiste kerken van Brussel, en vooral de binneninrichting is verbazingwekkend! De tweede belofte van de Gilde, van de Kruisboogschutters, was om een jaarlijkse processie te houden door de straten van het oude

Brussel, een processie tijdens dewelke het beeldje van de Maagd rond de kerk gedragen wordt, vandaar het woord “Ommegang”, wat in het oude Vlaamse dialect van Brussel “wandelen rond iets” betekent, rond de kerk in processie gaan, en rond Brussel, natuurlijk.’

‘Ik weet slechts heel weinig van je, Jan. We spreken Engels samen en ik weet dat je Frans en Nederlands spreekt. Welke is eigenlijk je moedertaal?’

Jan aarzelde. ‘Mijn moedertaal is waarschijnlijk Nederlands, maar mijn moeder sprak twee talen, één taal, het Vlaamse dialect, met de bedienden, en een andere met haar genodigden en vrienden. Dat is de reden waarom ik ook die twee talen spreek. De taal die oorspronkelijk gesproken werd in Brussel was een dialect, een taal die elementen bezat van Duits en Nederlands, gesproken met variaties van Brussel tot aan de Rijn, oud Brabants. De dialecten verschillen van het officiële Nederlands van Vlaanderen, wat eigenlijk het dialect is van Amsterdam en Rotterdam. Ik deed mijn studies in het Nederlands.’

‘Ik dacht al dat je accent in het Engels niet het Franse accent was, maar ik was er niet zeker van.’

Jan vertelde verder. ‘Sinds 1350, dus, heeft de Ommegang plaats in deze stad. Het beeldje van de Maagd wordt nog steeds rondgedragen elk jaar door de straten van Brussel, en het komt ook vandaag naar hier, naar de Grote Markt.’

‘We gaan dus getuige zijn van een religieuze processie?’ lachte Jana.

‘Ja, maar dan wel ook een heel speciale processie! In feite gaan we de reconstructie zien van de processie die opgeluisterd werd door de aanwezigheid van Keizer Karel V in 1549, met de Keizer en zijn Hofhouding. Karel V was de machtigste Keizer uit de zestiende eeuw. Hij heerste over Spanje, over delen van Frankrijk, over Vlaanderen en Brabant, over de Nederlanden, en hij was Koning van Duitsland en Keizer van het Duitse Rooms-katholieke Rijk. Spanje beheerste reusachtige gebieden in Zuid-Amerika en over de hele wereld, zodat er over Karel V gezegd werd dat de zon nooit onderging over zijn rijk! Hij werd ook geboren in Vlaanderen, in de stad Gent, en als kind werd hij opgevoed door zijn tante, Margareta Van Oostenrijk, in de stad Mechelen. Karel V was dus zeer verbonden met onze streken. Karel is een grote held in Brussel, even beroemd als het beeldje van de Maagd dat je straks plechtig zult zien binnengedragen worden. Er is meer! Al de mensen die in de processie stappen zijn gekleed zoals in de middeleeuwen. Je zult paardrijders zien in middeleeuwse dracht, trommelaars en fluitspelers, dansers, vuurspuwers, vlaggendragers, en zo meer, werkelijk een middeleeuws spektakel, hoewel natuurlijk de zestiende eeuw de Renaissance periode was en niet echt nog de middeleeuwen. Het schouwspel zal grandioos zijn, dat verzeker ik je, iets om niet te missen in Brussel.’

‘Ik hoorde er al van,’ antwoordde Jana. ‘Ik realiseerde me alleen niet dat we naar die bepaalde processie kwamen kijken.’

‘De Ommegang is het belangrijkste feest van Brussel!’

‘Fijn! Dat zal dan mooi worden,’ gaf Jana toe, maar ze bleef sceptisch kijken.

De avond zette zich langzaam in. Het licht van de zomer weigerde te sterven. Desondanks werden toortsen aangestoken rond de Grote Markt. Sommige daarvan zonden hun zware rook warrelend de lucht in, en die rook bleef even hangen boven en in de Grote Markt om een buitenaardse atmosfeer te creëren die in Jana nu een vreemd gevoel opwekte van buitentijdse verwachting. Zoeklichten overgoten plots het stadhuis met rood en blauw licht. De menigte op de tribunes juichte wanneer de zachte kleuren ook over de mensen gleden.

De tribunes waren tegen dan gevuld. Aan elk venster rond de Grote Markt verschenen gezichten die opgewekt naar beneden keken. Mensen en bewakers liepen nog steeds het plein over. Jana bestudeerde de ene na de andere oude Barokgevels van de gildehuizen. Veel van

die gevels bevatten vergulde versieringen waarvan Jana de stijl iets te pralerig vond, meer de Barokke overmoed dan de ingetogenheid van de Renaissance stijl of van de Gotiek, die ze liever zag. Ze was wel op deze Grote Markt voordien geweest, maar ze had nooit de tijd genomen elk huis op haar gemak te bestuderen. Ze had dan slechts doelloos gewandeld, slechts een korte indruk gezocht, en verder gewandeld, uit de markt, naar de galerijen van de stad. Nu had ze tijd om de ingewikkelde vormen van de gevels grondig te bekijken, alsof ze hen slechts voor de eerste maal echt zag. Ze vond de versieringen bovenaan de gebouwen te overweldigend voor haar smaak, maar ze gaf toe dat het architecturaal geheel consistent bleef en een prachtig decor vormde. Praag was even oud en mooi, en sommige plaatsen van de stad waren natuurlijk even inspirerend als deze Grote Markt, maar in de oude stad Praag bleven weinig gebouwen zo groots samengesteld over als dit geheel. Brussel moest inderdaad een zeer rijke stad geweest zijn.

Jana zat, en ze voelde zich in rust. Ze was ontspannen. Ze voelde zich veilig met Jan Stevens. De stress van haar werk had ze afgeschud op dit weekeinde. Ze keek weer omhoog naar de toren van het stadhuis, en ze bemerkte Sint Michiel op de top, de vergulde Sint Michiel die de draak versloeg elk ogenblik van de laatste vijf eeuwen. Leek Jan op Sint Michiel voor haar? Mensen gingen weer aan hen voorbij op de tribune, en velen groetten Jan. Kende Jan iedereen in Brussel? Ze keek hem wantrouwig aan. De avondbries speelde in zijn haar.

‘Wie zijn de mensen op deze tribune?’ vroeg Jana. ‘Wie zijn de mensen in het stadhuis en aan de vensters? Zouden dat de Burgemeester van Brussel en zijn assistenten zijn? Waarom zitten we hier op de VIP tribune?’

‘De Burgemeester zal in het stadhuis zijn, ja,’ antwoordde Jan.

Jana zag hem aarzelen.

Dan zei Jan, ‘ik kan je evengoed de rest vertellen. Vroeg of laat moet ik dat toch doen. Sommige mensen aan de vensters, daar, zijn de afstammelingen van diegenen die de processie van 1549 organiseerden. Ze zijn leden van de families en van de dynastieën die de Zeven Geslachten van Brussel genoemd worden. In het Frans worden die de “Sept Lignages” genoemd. De Geslachten, of de Edele Huizen die over de stad regeerden waren zeven families die over Brussel heersten van de middeleeuwen tot aan het begin van de negentiende eeuw, tot aan de Franse Revolutie, tot de Franse republikeinse legers Brussel veroverden. De Zeven Families van toen heetten Roodebeke, Serroelofs, Coudenbergh, Sweerts, Sleeus, Steenweegs en Serhuyghs. De mensen die over Brussel regeerden mochten geen beroep uitoefenen. Ze moesten van hun geld leven, wat betekende dat ze handel dreven via tussenpersonen, en met rijke vrouwen moesten trouwen. De beroepen van handelaar, advocaat, lakenmaker en zo verder, werden beschouwd als zijnde onverzoenbaar met de functies van neutraliteit in beheer waartoe ze geroepen werden. De mannen van de Geslachten werden de Magistraten of Burgemeester van de stad, de Schepenen of assistenten van de Burgemeester, de Kapiteins van de Wacht, de Schatbewaarders of de Dekens van de Lakengilde die hier, zoals in Firenze, de hoofdgilde was. Natuurlijk, wanneer in het begin van de middeleeuwen slechts zeven namen die eer hadden, groeide dat aantal door huwelijken, allianties of adopties. Ik weet niet juist hoeveel families thans afstamming kunnen opeisen van de zeven oorspronkelijke families, maar er moeten een paar honderd families nu op die hoedanigheid kunnen beroepen, en dus duizenden mensen. Veel van die namen zijn nu ook de namen van de grote aristocratische families van het land. De Belgische aristocratie werd afgeschaft onder de Franse Republiek in de negentiende eeuw, toen België veroverd werd door de revolutionaire legers, en dat is ook gebeurd met de Edele Huizen van Brussel en met hun privileges om over de stad te regeren. Nadat Napoleon Bonaparte verslagen werd te Waterloo in 1815, werd een Koninkrijk hersteld te Parijs en de aristocratische titels werden in eer hersteld in België, maar niet de Geslachten van Brussel. Ofwel waren de Geslachten niet meer nodig, want vele

families waren toch al aristocratisch geworden, of de Koning van de Nederlanden, de Koning van het land waarin Brussel toen ingelijfd werd, vond dat de oude stadsadel te zeer symbool was van de macht van de steden die nog steeds de macht en de autoriteit van de Koningen kon uitdagen. De families van de Edele Huizen van Brussel zijn dus niet van adel in de letterlijke betekenis van het woord. Maar in Brussel staan ze nog hoog in aanzien. De mensen achter de vensters van het stadhuis zijn thans de hoogwaardigheidsbekleders van de stad, maar ook de leden van de Zeven Geslachten die nog steeds een belangrijke rol spelen, of de mensen die de processie dit jaar organiseerden. De meeste mensen die in de Ommegang meestappen in het Hof van Karel V, behoren tot de aristocratie of tot de Geslachten. Als je geen lid bent van de Geslachten, mag je niet de Keizer begeleiden en ook niet de Maagd Maria. De man die Karel V verpersoonlijkt in de processie is een lid van de hoogste en oudste adel van het land, een Markies!

‘Waarom schijnen zoveel mensen rond ons je te kennen?’

‘Dat is omdat ik één van de afstammelingen ben van een familie die zo oud en eerbiedwaardig en gekend is in Brussel als de oude Zeven Geslachten!’

Jana slikte. Ze keek recht naar Jan.

Jan knikte. ‘Ja, Jana. Hier op de VIP tribune van de Ommegang plaatste de stad Brussel niet enkel de Koning en de leden van de Koninklijke Familie die de processie willen bekijken, de Ministers van het land, maar ook de leden en kennissen van de Geslachten die zich niet in het stadhuis bevinden en die vroeg genoeg konden reserveren. Ik was niet vroeg, maar ik ken de mannen van de Geslachten, en ik kon zo kaarten bemachtigen. Ik hoopte dat het weer zo mooi zou zijn als vandaag, want de mensen in het stadhuis zouden teveel omhaal rond ons gemaakt hebben. Te veel mensen daar kennen me, of kenden mijn moeder. Ik ben niet van adel in de strikte zin van het woord, maar ik draag de naam en de faam van mijn moeder, en mijn moeder beriep zich op afstamming van een familie die behoorde tot de Zeven Geslachten. Ze was ook zeer actief in dit milieu.

‘Wel, Jan Stevens,’ riep Jana uit, ‘je vertelde me nooit iets daarover! Ik ben onder de indruk! Kijk naar mij, Jana Kovar, vroegere Communiste, die hier naast een edelman zit!’

Jana dacht daar even verder over na, en dan zei ze, ‘is dat hoe je Charles de Trieteignes, je vriend, leerde kennismaken? Behoren jullie tot hetzelfde milieu?’

‘Eigenlijk wel, ja,’ gaf Jan toe. ‘De Trieteignes zijn edellieden, maar zij ook beroepen zich op een oude adellijke familie, zo oud en zelfs nog meer echt adellijk als de Zeven geslachten. Dat is niet de reden waarom we vrienden werden, al maakte het, veronderstel ik, onze contacten gemakkelijker in het begin. Trieteignes zal vandaag in de processie meestappen. Hij speelt één van de hovelingen van Karel V!’

‘Wonderbaarlijk! Je blijft me verrassen, Jan,’ zei Jana. Ze keek met meer interesse naar de Grote Markt en naar de gildehuizen.

Op dat ogenblik stapte Jean-Gauthier de Buisseyre op de tribune en hij werd geholpen naar een plaats hogerop. Hij bemerkte Jan Stevens en Jana Kovar, onderdrukte zijn verbazing, maar knikte naar Jana en ging zitten.

‘Buisseyre, de CEO van Travtelio nu, heeft ook een plaats hier,’ merkte Jana op. ‘Is hij ook een lid van de Edele Huizen van Brussel?’

‘Nee,’ antwoordde Jan, ‘niet dat ik weet. Zijn familie staat niet op de lijst van de Geslachten. Hij behoort echter wel tot de aristocratie van België, en ik veronderstel dat hij voldoende relaties had om een kaart te bemachtigen.’

‘Hoe kwam jij dan aan de kaarten?’

‘Behoren tot de Geslachten en in hun milieu te vertoeven helpt natuurlijk. Ik had mijn toegangskarten van Trioteignes, die ook lid is van het Comité dat de Ommegang organiseert. Als ik niet tot de kring van de Geslachten behoorde, had ik zo laat nooit nog karten kunnen bemachtigen. Toen ik jonger was ben ik ook een lid van een Brusselse vereniging geweest die hielp in de Ommegang. De jonge mensen die je hier zag, die ons hielpen onze plaats te vinden, zijn allemaal jongen en meisjes van de Geslachten of van kennissen van hen. Ik was één van hen, lang geleden.’

‘Je bent dus geen edelman, maar een halve edelman, een gefrustreerde aristocraat!’

Het gezicht van Jan werd rood, veranderde daarna van geamuseerde verrassing tot hij uitbarstte in zulk luid lachen dat de mensen rond hem in de Grote Markt keken op zoek naar wat daar zo verheugend of komisch gebeurde.

‘Zo kun je het noemen, ja,’ zei Jan lachend.

‘Ben je nog actief verwickeld met de Geslachten?’

‘Niet echt meer. Ik ben nog steeds lid van een vereniging die verbonden is met de Ommegang, maar ik neem bijna nooit meer deel aan de vergaderingen. De Zeven Geslachten worden nu meestal gevormd door de families van adel, die dichte en vele banden hebben met groepen mensen die in de financiële wereld en in de industrie betrokken zijn. Ze zijn leden van de Beheerraden van Aandeelhouders van de grootste bedrijven en ze werken op de Beurs. Ik werd gedesillusioneerd door hun hebzucht en arrogantie, hun samenhorigheid die me te eng werd, al zijn lang niet alle leden zo. Ik ben niet iemand die vindt dat de klassegeest moet vereeuwigd worden. Ik kom niet goed meer overeen met het gezelschap van mensen die macht zoeken en die trachten de macht te behouden die in de dynastieën overbleef. In die zin ben ik wel degelijk een zeer gefrustreerde man. Zoals Socrates dacht ik dat opvoeding en cursussen volgen aan een universiteit mannen en vrouwen zouden brengen tot wijsheid, hoofsheid, verdraagzaamheid en edelmoedigheid. Het tegenovergestelde is waar. Socrates zou dan waarschijnlijk gezegd hebben dat die mannen en vrouwen niets leerden van hun opvoeding, en hij zou dan voorzeker gelijk gehad hebben. Hij onderschatte erg de macht van het ego, de macht van egoïsme en van egocentrisme. Die mensen leerden enkel aan de universiteit hoe nog efficiëntere wapens te manipuleren om meer hebzuchtig en gemeen te zijn, en de vrouwen bleven gewetenloze, geesteloze snobs, alleen werden ze dat nog meer.’

‘Ben je nu niet een beetje te streng in je oordeel, Jan Stevens?’

‘Natuurlijk ben ik dat. Mensen zoals de Trioteignes zijn zeer behoorlijk. Vergeef me om te radicaal te zijn, soms.’

‘Ach, kijk, de processie komt het plein op!’

Op dat ogenblik stapten de eerste gezelschappen van trommelaars, van Wachten van de Gilde der Kruisboogschutters en van vlaggendragers de Grote Markt op, komende uit een zijstraat. Keizer Karel V volgde. De Keizer stapte onder een baldakijn van rood fluweel gedragen door dienaars van het hof. Al de mannen en vrouwen die hem volgden waren weelderig gekleed in de stijl van de zestiende eeuw, in historische drachten met zeer levendige kleuren. De Grote Markt vulde zich met de optocht. Karel V ging met veel waardigheid rond het plein, begeleid door een donderend applaus van de mensen op de tribunes en achter de ijzeren schermen die rond het plein geplaatst stonden om nog meer mensen het schouwspel te laten meemaken. Een lange processie van edelen van het Keizerlijk Hof, samengesteld uit koppels van een man en een vrouw, wandelde langzaam in een lange rij langs de huizen die rond het plein stonden. Het baldakijn stopte vóór de middeleeuwse, rode tribune, en Karel V schreed de trappen op, draaide zich om naar het publiek, groette plechtig al de toeschouwers, en ging naar het bordes waarop zijn troon was voorbereid.

‘Keizer Karel V is hier met zijn zuster, Maria van Oostenrijk, Koningin van Hongarije en Regentes van Vlaanderen en de Nederlanden,’ legde Jan uit. ‘De echtgenoot van Maria, de Koning van Hongarije, werd gedood in de jaren 1520 in de Slag van Mohacs, verslagen door de Ottomaanse Turken. Maria vluchtte per schip op de Donau van Budapest en Karel V benoemde haar tot Regentes der Nederlanden. De man die naast hem staat is de zoon van Karel, Filips, de Kroonprins en latere Koning van Spanje en ook Hertog van Brabant. Karel V kwam naar Brussel om zijn zoon voor te stellen aan de burgers van de stad, maar Filips was te zeer een religieuze fanatiekeling voor de Brabanders! Filips werd Koning van Spanje, maar de protestante Nederlanden stonden op tegen hem. Vlaanderen kon zich niet wegtrekken van het Spaanse Rijk en bleef daarom Katholiek, of beter, werd gedwongen Katholiek te blijven, maar de Nederlanden scheidden zich af van Spanje met de wapens. De Nederlandse Provincies vormden een Republiek, maar ze vroegen de Prins van Orange, vroeger een vertrouweling van Karel V, hen te leiden. De Prins van Orange gaat ook mee in het Hof, daar, en die man zou dus later verraad plegen om de Stadhouders te worden van de protestante Nederlanden. Al de mensen die daar in het Hof van Karel V stappen, waren en zijn leden van adellijke families of leden van de Zeven geslachten.’

‘Het is een groots schouwspel inderdaad. Ik houd van de kleuren en van de mooie kleren en de levendige taferelen! Kijk, ze hebben zelfs valkeniers meegebracht! Hoe is het mogelijk om zo veel mensen te verzamelen, allen gekleed in historische klederdracht, waarvan ik veronderstel dat ze getrouw zijn aan de geschiedenis!’

‘Het comité van de Geslachten moet thans al bezig zijn het feest van het volgend jaar voor te bereiden! Het is inderdaad een reusachtig werk. Ongeveer een dozijn mensen werkt in de organisatie, op vrijwillige basis, het ganse jaar door. Ik werkte ook mee aan die organisatie!’

Het schouwspel ontplooidde zich verder. Ongeveer vijftienhonderd mensen gingen in en uit de Grote Markt. Groepen van middeleeuwse muzikanten speelden al die tijd lustige deuntjes van zeer oude volksmuziek. De vendelzwaaiers wierpen hun veelgekleurde vlaggen hoog op in de lucht, draaiden en wierpen de vlaggenstokken, en vingden dan de vlaggen handig weer op om ze opnieuw de lucht in te zwieren. Groepen van hellebaardiers en kruisboogschutters stapten de markt op, en ook veel dansgroepen. Jana lachte toen ook een groep steltenlopers verscheen, gekleed in kleurrijke, gestreepte kleren. Die begonnen een gevecht op hun stelten waarin ze elkaar probeerden van de stelten te stoten tot er slechts één steltenloper nog recht op zijn stokken stond.

Jana keek naar de dansende groepen, tot ze plots aan de arm van Jan trok en zei, ‘je bracht me naar hier, naar deze historische optocht, om me de skeletten van het verleden te tonen, niet?’

Jan aarzelde, keek niet naar Jana, en antwoordde dan alsof hij tot zichzelf sprak, ‘zijn dit echt skeletten van het verleden? Dit is een land, Jana, waar het heden en het verleden samengeweven blijven. Of die samenweving tot het verleden behoort of nog zeer reëel is, blijft nog een open vraag voor me. De Geslachten organiseren de Ommegang, Jana, niet het volk van Brussel, hoewel die in grote aantallen deelnemen. Dit is een complex land.’

‘En dus wou je me aantonen welke complexe persoonlijkheid ook jij bent, half levend in het verleden, half in het nieuwe heden. Is het echte leven niet veel eenvoudiger, Jan?’

Jan antwoordde niet.

Nadat het Hof van Karel V plaats had genomen in de middeleeuwse tribune, voerden de folkloristische groepen en de muzikanten de ene na de andere dans uit. Onder deze groepen bevonden zich ook de traditionele reuzen, zeer grote poppen die aangekleed waren in alle soorten oude kleren, en die gedragen werden door mannen binnenin. De reuzen dansten en paradeerden. Ook symbolische, mythologische dieren werden binnengebracht, draken en

neushoorns, de eenhoorn, draakvissen en kamelen. Tientallen folkloristische groepen van uit gans België verschenen op het plein, waaronder ook een spectaculaire groep van carnavaldansers van de Waalse stad Binche.

Daarna werd Onze Lieve Vrouw van de Zavel binnengebracht, het beeldje geplaatst op een houten kader gedragen door acht mannen. Dit was het miraculeus beeldje van de Maagd Maria, weggehaald door de stedelingen van Brussel achthonderd jaar geleden uit de Antwerpse Kathedraal, nu gekleed volledig in vele lagen van wit kant, het kantwerk waarvoor ook Brussel bekend was. Al de zoeklichten concentreerden zich op het beeldje, en daar de Maagd helemaal gekleed was in het wit, straalde het beeldje een vreemd aura uit van mystiek en spiritualiteit. De Grote Markt viel stil wanneer het beeldje binnengebracht werd, en Jana zag veel mensen rond het plein een kruisteken maken. Jana keek Jan verwonderd aan. 'Dit is inderdaad een aangrijpend ogenblik,' fluisterde Jana. Ze drukte de hand van Jan.

Een hele tijd later, na drie uur van parades en dansen en nabootsingen van gevechten, eindigde het schouwspel dicht bij middernacht, nadat de duisternis volledig ingevallen was. De toeschouwers applaudisseerden een laatste maal, en ze begonnen de tribunes zeer langzaam te verlaten. De tavernes rond de Grote Markt liepen nu nog meer vol, alsook de bars en de cafeetjes in de naastliggende straten en pleinen. Jan en Jana volgden de menigte doorheen een straat die naar een andere, kleinere markt leidde, naar de Kruidenmarkt. Hun wagen bevond zich niet ver daarvandaan.

Jan werd even gescheiden van Jana in het gewoel en het gedrang van de mensen. Hun handen werden uit elkaar getrokken, maar Jana wist waar de wagen stond, en dus was Jan niet direct bezorgd. Toch keek hij rond en zocht Jana. Hij zag haar niet en vroeg zich waar ze ergens gebleven was. Hij overwoog dan naar het einde van de straat te gaan, en daar te wachten tot Jana opdook. Hij vond haar niet, hoe hij haar ook gedurende een hele tijd met de ogen zocht. De mensen duwden hem verder naar het einde van de straat, waar ze in de andere markt liepen en zich verspreidden. Jan liet zich meeslepen en wachtte dan.

Plots hoorde Jan mensen schreeuwen. Verwarring en onthutsing rimpelden doorheen de massa van schouders en hoofden. Hij wong zich terug tussen de mensen in die richting, maar moest bijna vechten tegen de mannen die sneller probeerden de straat uit te geraken. Jan was bezorgd over wat er in de straat gebeurde. Een paar rijen mensen verder zag hij dan Jana ruw heen en weer geschud worden door een man. Jan trachtte protesterende mannen en vrouwen terzijde te duwen om bij Jana te geraken, maar dat gelukte hem niet best. Hij vocht tegen de stroom van mensen in. Toen hij Jana dan toch bereikte, hadden verscheidene stoere kerels al de man die Jana had aangepakt, Radek Navratil, op de keien van de straat geworpen. Twee vrouwen hielden Jana vast. Ze had vuistslagen op haar hoofd gekregen. Jana stond met een bloedende neus te midden van vrouwen die haar van Radek leken af te schermen.

Radek riep in het Engels, 'laat me gerust! Die vrouw is mijn echtgenote! Ze was hier met haar minnaar. Ze is een hoer! Ik heb het recht haar een les te leren. Haar minnaar begeerde wat van mij was. Hij bracht valse beweringen en getuigenissen tegen mij en bezat haar!'

Radek trok een paar grijnzen van de mannen rond hem, maar de twee mannen die hem op de grond vastgepind hielden lieten niet los. Jan ging naar Jana toe en gaf haar een zakdoek. Ze hield ook al haar eigen zakdoek tegen de neus op het bloeden te stoppen. De vrouwen deden Jana haar hoofd in de lucht houden.

'Het spijt me zo erg,' riep Jan, 'we werden gescheiden en ik zag je niet meer. Wat gebeurde er?'

'Het was Radek,' weende Jana. 'Hij vloog plots op me, duwde me naar de kant tegen de gevels, hier, schold me uit en sloeg me. Ik viel. Dat was waarom je me niet meer zag. Hij was

dronken! Hij schreeuwde dat hij wist wie mijn minnaar was. Hij zou me niet toelaten met iemand anders samen te leven. Hij sloeg me steeds maar opnieuw daarna, tot deze dames tussen ons sprongen, en hun vrienden en echtgenoten sprongen op Radek en duwden hem tegen de grond. Iemand belde de politie op!

‘Gaat het nu weer goed met je? Kun je gaan?’

‘Ja, ja. Ik ben alleen in het gezicht getroffen, maar voor de rest gaat het me goed. Ik wil geen politie, Jan!’

Jan stapte naar de mannen die Radek vasthielden. Eén van hen hield een been op de rug van Radek, helemaal niet zachtaardig, trouwens.

Jan zei, ‘Radek, je kunt rustig weggaan en ons in vrede laten, of in de gevangenis geworpen worden voor enkele nachten. De politie is op komst. Je hebt geen rechten meer op Jana! Ze is van je aan het scheiden. Je kunt nu ofwel kalmeren of weer geslagen worden en in de gevangenis slapen. Wat verkies je?’

‘Laat me gaan, smeerlappen,’ riep Radek. ‘Jana heeft gekregen wat ze verdiende. Ik zal weggaan! Laat me los!’

‘Goed,’ besliste Jan. Hij zei tot de mannen, ‘laat hem maar gaan. Het is ook niet nodig de politie hierin te betrekken. Dit was slechts een huishoudingscene. Hij zal zich nu wel gedragen. Jullie kunnen hem loslaten!’

De mannen verminderden hun greep. Radek stond op en voelde aan zijn ledematen. Hij had ook een paar harde slagen moeten incasseren, en de mannen hadden hem zeer hardhandig op de stenen geworpen. Zijn rechterwang was in slechte staat en hij bloedde ook aan zijn wenkbrauwen. Radek voelde met de hand aan die wang en haalde bloed weg. Dat koelde hem af, hij kreunde, wankelde de eerste paar stappen. Zijn vest was vuil, gescheurd, en ze lag overhoop rond zijn schouders. Hij leek rustiger.

Jan herhaalde, ‘ga weg, Radek. Laat Jana in vrede! Ze is niet meer van jou, en ze is ook nooit van jou geweest, zeker niet de laatste maanden. Ga nu weg!’

Radek trok nog een grimmig gezicht en gedurende een ogenblik dacht Jan dat Radek hem wou bespringen, maar Jan en de mannen rond hem balden hun vuisten, zetten zich schrap, en dat deed Radek achteruit deinzen. Hij gromde beledigingen tussen zijn tanden, maar dan duwde hij zich door de menigte terug naar de Grote Markt, en waggelde weg van Jan en Jana. Jan dankte de mannen die Radek bemeesterd hadden, en dan keerde hij zich weer tot Jana. Jana bloedde nog steeds in haar gezicht, niet alleen uit haar neus, maar ook aan haar wenkbrauwen en wangen. Eén van de vrouwen gaf Jana een zakje papieren zakdoeken, zodat ze het laatste bloed kon wegvegen. Het bloed stolde snel. Ze bloedde niet meer uit haar neus. Jana zei dank je aan de vrouwen die haar omringden, die medevoelend glimlachten en haar op de schouders klopten om haar moed in te schenken, en daarna wandelden zij en Jan verder. Jana leunde zwaar op de arm van Jan. Ze trok verbaasde blikken van de mensen ook nog verder in de straten.

Jan verontschuldigde zich nog steeds aan Jana. Hij gaf zich werkelijk zeer de blaam haar in de menigte verloren te hebben. Jana herhaalde hoe ze terzijde en terneer getrokken werd door Radek, zodat Jan niet meer kon zien wat er achter zijn rug gebeurde. Radek was plots opgedaagd uit een bar.

Jan en Jana wandelden verder, een beetje de heuvel op. Jan keek over zijn schouder. Tussen de mensen in de straat, die nu praktisch allen de straat uit waren gelopen, in de verte, in het licht van een lantaarn die boven een taverne hing, zag Jan hoe Andrew Raga in heftige gebaren sprak met Radek Navratil. De twee leunden tegen de muur van een bar, en Raga grijnsde van op die afstand ook naar Jan Stevens. Jan vroeg zich dan af welke rol Raga gespeeld had in de aanval op Jana.

Jan trok Jana me. Ze verdwenen een andere straat in. Jan trok Jana verder tot aan de parkeerplaats. Hij vond zijn wagen. Hij deed Jana achteraan gaan zitten, zodat ze zich wat kon uitstrekken. Jana voelde zich duizelig. Jan vermoedde dat haar bloeddruk naar beneden was gezakt tengevolge de emoties en de spanning van de confrontatie met Radek. Hij reed zwiingend naar zijn appartement. Hij moest Jana ondersteunen toen ze uit de wagen wilde stappen, maar ze beklom toch de trappen zelf, al moest Jan haar bij de schouders nemen en haar helpen.

Jana nam een douche. Nadien deed Jan ontsmettend poeder op haar wonden en hij bracht pleisters aan op haar sneden en op de plaatsen waar haar huid geschaafd was van de val. De huid van Jana was gekneusd op verscheidene plaatsen, en daarop verschenen nu al lelijke blauwe plekken van inwendige bloedingen, maar Jan dacht niet dat dit allemaal zo erg was dat een dokter die nacht nog moest bijgehaald worden. Hij kon een dokter roepen voor Jana de volgende morgen. Ze zou natuurlijk een zwart een opgezwollen oog overhouden, en haar wenkbrauwen konden enkele hechtingen gebruiken. Ze zou morgen blauwe, verdikkende wangen tonen die aan rauwe biefstuk zouden doen denken, en gezwollen lippen, maar haar neus was niet gebroken, en de rest waren schaafwonden. Ook op haar lichaam betastte Jana de blauwe plekken waar Radek haar geslagen had, maar ze dacht dat ze slechts oppervlakkige kneuzingen had.

‘Je zult een verschrikkelijk lelijk gezicht hebben gedurende een paar dagen,’ glimlachte Jan om haar te plagen, ‘maar er is geen groot kwaad geschied. Bloed je nog meer uit je neus?’ ‘Dat gebeurt af en toe,’ kloeg Jana. ‘Ja, ik bloed gemakkelijk uit mijn neus en ben daar nogal gevoelig. Dat is niet erg, hebben de dokters me gezegd. Ik zal niet mooi meer zijn, de volgende maand. Zal je nog steeds van me houden wanneer ik lelijk ben?’

‘Je zult steeds de mooiste vrouw ter wereld blijven voor mij, liefste. Dat weet je toch! Wat je niet weet is hoezeer ik mij verwijt je te hebben losgelaten in die straat. Dat zal me niet meer overkomen. De volgende malen bind ik je vast aan me met een stalen ketting. Je zult moeten leven met de gedachte een idioot aan je zij te hebben die volop fouten en domheden begaat,’ suste Jan, en daarop brak Jana in snikken uit in zijn armen.

‘Je zult snel helen, liefste,’ zei Jan nog. ‘Je neus lijkt op een boksbal, je oog is zo dik als dat van een koe, en je wangen hebben de kleur van een heldere hemel bij vriesweer, maar je zult overleven en zelfs weer model kunnen staan binnenkort voor de beste modefotograaf in het land. Je bent een taaie meid. Vertel me nu eens in detail wat er gebeurde.’

Jana lachte. ‘Ik wandelde achter je, en we moesten loslaten omdat mensen zich tussen ons in duwden. Ik wandelde verder. Dan voelde ik een greep op mijn arm en keerde me om. Radek stond daar. Hij kwam uit het niets geschoten en was volledig dronken. Hij kwam uit een bar, een kelder, met Andrew Raga, en hij trok me tegen de muur van de bar. Raga stond daar ook, maar die stapte weer achteruit. Radek schold me uit voor hoer en hoeren moesten gestraft worden. Hij sloeg me meerdere malen met zijn vuisten en met vlakke handen, op mijn gezicht en op mijn buik. Het gebeurde allemaal zo snel! Ik kon niet roepen. Hij sloeg me, tot twee vrouwen naar me toe sprongen en twee sterke toeristen, jongens nog, hem van me wegtrrokken. Twee andere mannen deden Radek vallen, en hun vrouwen sprongen ook tussen ons in. De mannen hielden Radek tegen de grond. Ze sloegen hem ook en noemden hem een schurk en een smerige vent. Het was verschrikkelijk! Ik dacht dat ik flauw zou vallen. Een groep vrouwen kwam dan rond me staan, zodat Radek me niet meer kon bereiken, en de mannen duwden zijn hoofd tegen de stenen. Dat moet hem geen goed gedaan hebben! Dan liep jij ook weer naar me. Ik zag Raga staan lachen, waarschijnlijk was hij ook dronken, maar hij deed helemaal niets om Radek tegen te houden! Hij leek te genieten van wat er gebeurde. Raga bleef daar maar staan, en hij lachte met wat hij zag!’

‘Dat past allemaal in een geheel,’ bevestigde Jan. ‘Wie weet? Heeft Raga Radek opgehitst? Radek is voldoende een schurk om je te durven aanvallen. Misschien wilde Raga je uit Brussel, op eender welke manier. Je kunt nu rustig worden, echter. De erge zaken zijn voorbij. Enkel triestige huiveringen zullen overblijven. Hier ben je veilig. Slaap zal je goed doen. Doet het nog pijn?’

‘Het doet erg pijn, erg, erg pijn,’ kloeg Jana. ‘Een kus hier en daar zou me anders goed doen.’ Ze wees meet een vinger naar drie plaatsen op haar gezicht. Jan lachte en deed zoals ze vroeg, en vond nog andere leuke plaatsen die waarschijnlijk pijnlijk lagen.

‘Ik zweer dat ik je nooit nog naar een Ommegang zal meenemen,’ beloofde Jan, ‘en ook niet naar een andere plaats waar Radek Navratil zou kunnen opdagen. Ik denk dat ik wou pochen bij jou met waar mijn familie toe hoorde. Het spijt me zo erg van dat alles!’

‘Och, zwijg toch! Ik weet wel waarom je me meenam, en dat was niet om te pochen,’ eindigde Jana. ‘Ik ben wel een scheurende hoofdpijn aan het ontwikkelen. Ik voel het aankomen. Laten we gaan slapen!’

‘Nog één woord,’ zei Jan. ‘Morgenvroeg roepen we een dokter en je laat je onderzoeken op die neus, wenkbrauwen, kaken, en de rest van de kneuzingen. De dokter moet ook naar je buik kijken. Je hebt een getuigschrift nodig. Zullen we de politie bellen ook?’

‘Geen politie,’ fluisterde Jana. ‘Maar ik wil dat Radek ver van me wegblijft!’

Jan Stevens belde een dokter op voor Jana Kovar. Hij bleef bij haar tot de dokter weer vertrokken was. De dokter bevestigde dat ze niet ernstig gewond was. Jan reed naar een apotheker en kocht de geneesmiddelen die de dokter voorgeschreven had. Jana moest een week thuis blijven in het appartement van Jan en ze moest minstens twee dagen in bed blijven. Jan verhuisde zijn TV apparaat naar de slaapkamer. Dan ging hij naar Travtelio. Hij sloot de deur nauwlettend met zijn sleutel, maar hij liet ook een sleutel aan Jana. Hij drukte haar op het hart niemand binnen te laten.

Jan kocht haar een geschenk voor elke avond van de week, maar Jana pruilde de ganse dag. Ze lichtte enkel op wanneer Jan binnenkwam in de vroege avond. Jan haastte zich naar huis zo snel als hij kon in die week.

Na drie dagen begon Jana voor hem te koken. Jan was het niet gewoon ’s avonds de tafel versierd te vinden met proper wit linnen, daarop zijn fijnste schotels met de wapens van zijn familie, en zilverbestek op de tafel, één enkele kaars aangestoken in de zilveren kandelaar die hij uit de erfenis van zijn moeder had gered. Jan was niet een grote drinker, maar hij hield er van een fles wijn te openen op weekeindes. Hij bezat een kast met wijnflessen die op temperatuur gehouden werden. Daarin bewaarde hij enkele tientallen flessen van de betere Bourgondische en Médoc wijnen, de rode Volnay en de Margaux merken waar hij van hield, en de witte Puligny-Montrachet en Meursault flessen die zijn voorkeur wegdroegen. Eén van die flessen stond nu op tafel elke avond. Jan kocht de groenten en het vlees of de vis, en Jana las overdag in zijn kookboeken. Ze bereidde de schotels voor om haar dag door te brengen. Jan brouwde de zuiverste complimentjes voor haar kookkunst, maar hij wou niet dat ze de schotels afwaste. Ze zei hem dat hij een fijne koksjongen was. Jan werd nog meer verliefd of Jana dan hij mogelijk voorheen al was.

2

Bij Travtelio moest Jan in die dagen deelnemen aan evaluatiesessies van het IT personeel. Het ging daarbij niet over de jaarlijkse evaluaties. In een heel ander initiatief werden er ook speciale sessies georganiseerd door Sigvard Sandström al enige maanden geleden, en Sandström die terug in de IT Divisie was en zeer geheimzinnig deed aangaande zijn vooruitzichten op een nieuwe betrekking in Zweden, bleef de contracten uitvoeren die

Akerlund getekend had en die hij uitgedacht met een slim en vooruitstrevend consultancybedrijf in het HR domein. Het idee was de IT managers te doen aanvoelen waar ze goed in waren, welke hun beste kwaliteiten waren, en hen te leren welke kwaliteiten voor management en leiderschap hen ontbraken. Voordien moesten de IT Directeurs en Akerlund – toen Akerlund nog in Travtelio verbleef – beslissen welke eigenschappen de managers van IT moesten bezitten. Vreemd genoeg hielden die kwaliteiten niet de kennis van IT in, dat werd ofwel als vanzelfsprekend beschouwd of als totaal overbodig, niet de kennis van de technologie, noch van de applicatiepakketten die Travtelio gebruikte. De eigenschappen die gevraagd werden waren dingen zoals extrovert zijn, mensen kunnen leiden naar eender waar en wat, een goed beoordelingsvermogen hebben, energiek en volhoudend zijn, en creatief. Als andere kwaliteiten nog moesten ze innovatief denken, mensen kunnen inspireren tot grote daden, hardnekkig zijn, en zo verder. De managers werden dan in simulatieoefeningen beoordeeld op zulke eigenschappen en houdingen. De dag na de oefeningen waarbij de managers in virtuele ondernemingen ondergebracht werden als simulatie, werden ze ook in theoretische spanningssituaties gedwongen, en de jury schreef vlijtig de bevindingen neer. Daarna vertelde de jury uitvoerig aan de kandidaten wat ze van hen dacht, één per één. Die gesprekken vond Jan Stevens ontgoochelend. Jan was lid geworden van de jury op uitdrukkelijke vraag van Sigvard Sandström. De managers waren mannen en vrouwen met een sterk ego. Elke van hen, zonder uitzondering, dacht dat hij of zij goed zijn of haar taken kon volbrengen in de onderneming, onfeilbaar bleven, en ze hoopten deel te nemen aan deze testen om vroeger of later een promotie te bemachtigen. Ze kwamen voor als nogal pedant, zelfzeker en ambitieus, maar ze zouden niet over lijken willen wandelen om verder te geraken, en ze wilden hun job naar tevredenheid van de Directeurs volbrengen. De standaarden waren hoog gezet, dus zeiden Sandström en Stevens, Sara Jansen en Thomas Denis aan de managers zonder omhaal, zonder verzachtende woorden, zeker niet vanwege Thomas Denis, recht in het gezicht van de kandidaten, waar ze erg in gefaald hadden en waar ze zouden moeten aan werken om echt beter te functioneren. Niet één persoon toonde een perfect managerprofiel aan de jury. Elke manager verliet de eindbespreking daarom met gebogen hoofd, gedesillusioniseerd, bitter en bedrukt. Weinige mannen en nog minder vrouwen kregen goede punten.

‘Dit kan zo niet verder gaan,’ meesmulde Jan Stevens na de eerste golf van oefeningen. ‘We vernietigen hiermee de hoop en de illusies van onze mensen. Waar is dat goed voor? We zeggen hen hoe slecht ze zijn, hoe ver ze eigenlijk verwijderd blijven van het ideale managertype dat we zoeken, hoe ver ze verwijderd blijven van de ideale manager die we ons hoofd hebben, maar wat een beeld is dat gewoon niet kan bestaan. Hoevelen van ons, Directeurs zouden slagen in die oefeningen? Management betekent niet ideale mensen samen te brengen in een ideale groep die men toch nooit bereikt; management is dingen te realiseren met mensen van vlees en bloed en verschillende karakters, zoals ze zijn, denken en leven. We oordelen naar theoretische, psychologische beelden en we vernietigen daarop hun ego. Maar, bijvoorbeeld, de laatste vent die we vernietigden met onze commentaar op de oefeningen, die vent bereikte wonderen met zijn groep. Zijn mensen zijn performant, zijn mannen werken opgewekt en hij bereikt goede resultaten. Zijn projecten gaan vooruit. De vrouwen zijn perfect geïntegreerd en worden gerespecteerd. Hij heeft soms vreemde ideeën, maar hij durft moeilijke taken aan en zijn oplossingen helpen ons vooruit. Hij beëindigt zijn projecten binnen de toegestane tijd en binnen het toegekende budget, en hij en zijn vrienden stellen nieuwe projecten voor die de objectieven overtreffen, meer dan zijn Directeur vraagt en wij verwachten. Belangrijker dan dit alles: hij zegt ons steeds de waarheid. Waarom moeten we de illusies en de dromen van die mensen verwoesten? Is niet wat er gebeurt in de werkelijkheid de beste manier om iemand te beoordelen, ondanks zijn zwakheden? Zouden

we hen niet eerder wat raad moeten geven hoe nog beter te werken, en zijn niet de jaarlijkse evaluaties daartoe de beste gelegenheid? Wat kunnen we aan deze mensen aanbieden met deze speciale oefeningen? Bieden we hen vooruitgang aan in hun loopbaan? Elk van ons weet toch dat we hen niets kunnen aanbieden, tenzij zweet en tranen. Onze managers moeten masochisten zijn om zich nog in de volgende golf van oefeningen als vrijwilliger te melden!’ Sigvard Sandström antwoordde dat het altijd goed was voor mensen hun eigen zwakheden te kennen, en ook om te begrijpen in welk domein ze werkelijk zouden moeten werken om zich te verbeteren en vooruitgang te maken in hun loopbaan.

‘Reageren ze echt op onze aanbevelingen?’ twijfelde Jan. ‘Hun karakters zijn toch al gevormd, meen ik. Wij gaan die niet veranderen met onze commentaar. Ze kunnen hun houdingen veranderen, ze zijn daartoe in staat, maar doen ze dat ook? Ze zijn wie ze zijn. Hun persoonlijkheid bestaat al, is stabiel, en verandert weinig in mijn mening. Negen van de tien zoeken ook geen verbluffende loopbaan! Dit zijn niet de buitensporig ambitieuze mannen en vrouwen die elke twee jaar van betrekking willen veranderen en die constant op zoek zijn naar promoties. Ze zoeken wel goed te doen. Ze proberen hun betrekkingen steeds beter te volbrengen, daardoor hogere bonussen te krijgen, zijn daar dan zeer fier op, en ze houden er van geapprecieerd te worden door hun Directeurs en hun hoger management, in de baan die ze betrekken. Allengs zullen ze wel menen dat ze een promotie verdienen, natuurlijk, in een functie die dicht ligt bij wat ze thans doen, maar ze weten ook dat we niet veel te bieden hebben. We kunnen niet veel loopbaanverbeteringen voorstellen in een bedrijf dat nu al uit is om het personeel te verminderen en de functiecodes te verlagen om met goedkoper personeel dezelfde zaken te doen. Op personeelsgebied groeit dit bedrijf niet meer! Managers worden nu dikwijls van buiten binnengehaald, niet gepromoveerd uit de rangen. We vernietigen dus enkel maar hun illusies over zichzelf en we inspireren ambities in hen, maar we bieden hen niets aan als wederdienst omdat de hogere posten naar buitenstaanders gaan. Het is goed mogelijk dat de besten ons bedrijf daarom zullen verlaten. Dus, ik zeg: stop die oefeningen. Ze leiden tot niets. We zouden die oefeningen moeten vervangen door eenvoudige sessies waarin we hen uitleggen hoe slim ze waren en zijn, hen ons respect tonen voor wat ze gedaan hebben, hen op de schouders kloppen, hen feliciteren, hen onze waardering tonen en hen uitnodigen op een zeer lichte groepsvorming in een mooi hotel, misschien hen een extra vakantie geven. Ook zouden wij naar hen moeten luisteren, en gewoon zeggen wat we van hen verwachten, maar hen daarna laten werken op de manier die hen bevalt.’

Sara Jansen knikte. Ze had al hetzelfde geopperd aan Sandström. Sandström antwoordde niet, boog het hoofd en zuchtte. Hij annuleerde iets later zijn contracten voor nog meer dergelijke oefeningen. Een week later keerde ook hij naar Zweden terug.

3

Felicities, dankbetuigingen en extra bonussen werden in die tijd niet gegeven door Travtelio. De President van Personeelsbeheer moest ook bij de Gedelegeerde Bestuurder te biecht gaan op de jaarlijkse evaluatie, en daar werd hij beoordeeld op verlaging van kosten.

De President kondigde een verandering aan in de reglementering van de bedrijfswagens. Slechts de Presidenten kregen in de toekomst nog de salonwagen die ze vroegen, of dat nu een zwarte Mercedes van het nieuwste type was of een grijze, snelle Porsche. Van vijf categorieën van managementwagens reduceerde Travtelio zich naar slechts twee, en binnen die twee categorieën moesten de managers kiezen uit nog slechts drie merken. Het aanbod ging over één model van Mercedes, BMW en Audi in de hoogste categorie, en één model van Volkswagen, Renault of Fiat.

Personeelsbeheer verbaasde eveneens door de laatste hotels te sluiten die Travtelio nog bezat in de beboste zones van Wallonië en ook aan de Noordzeekust van Vlaanderen, hotels waar het personeel aan lage kosten kon verblijven tijdens de vakanties. Alle sociale programma's van georganiseerde reizen aan lage prijzen of vakantievoordelen met toeristenkantoren werden gestopt. In de plaats daarvan werd een reisbureau geopend in het Klooster, en dat agentschap verleende twee percent bijkomend korting op reizen geboekt door personeelsleden van Travtelio. De sociale programma's van buitenlandse reizen voor Kinderen van Travtelio werknemers werden geleidelijk afgeschaft. Travtelio was geen reisbureau, oordeelde de President van Personeelsbeheer, en ook geen liefdadigheidsinstelling.

Travtelio begon overal waar het kon te besparen op onderhoud en schoonmaak. De toiletten in het gebouw werden bijgevolg minder regelmatig gekuist en vooral de loodgieterij kreeg minder aandacht en minder frequente beurten. De toiletten van de Wolkenkrabber zowel als van de Villa, vooral op de lagere verdiepingen, stonken daarom regelmatig zo zeer, dat Jan Stevens hen enkel binnenging met toegeknepen neus en een walgend gezicht. Als hij een zure geur opving bij de deur, liep hij weer naar buiten en zocht naar andere toiletten, soms door met de lift naar tien verdiepingen hoger te reizen in de Wolkenkrabber.

Jan ontving nog steeds bezoeken van IT leveranciers. De bedrijven waarmee hij onderhandelde hadden gehoord van de komende reorganisaties, dus voelden ze dat de ware macht naar elders aan het bewegen was dan die zou blijven bij de huidige IT Directeurs. De bezoekers, de Account Managers van de IT bedrijven volgden waar naartoe de macht van aankopen en invloed vloeyde. Jan ontving minder en minder bezoekers, maar voldoende om hem bezig te houden. Hij was meer en meer verveeld echter om de vertegenwoordigers van die bedrijven te ontvangen in het hoofdkwartier van Travtelio. Hij vreesde het ogenblik waarop een Directeur van een welbekende computerconstructeur vroeg waar de toiletten zich bevonden. Jan was beschaamd wanneer van hen verwacht werd een koffie aan te bieden doch geen koffie voorhanden was. Hij moest de mensen dan meenemen naar de automatische koffiemachines; hij moest hen elk een plastic bekertje in de hand duwen in zijn bureau en hen vragen mee te komen naar een machine, dikwijls een paar verdiepingen en evenveel lege machines verder. Ze moesten dan terugkeren met een kop hete koffie in de hand. De koffie viel nogal eens op de vloer. De dunne, schaakbord tapijten op de vloer getuigden van evenveel patronen van oude gemorste koffie, melk en suiker. Op het einde van de vergaderingen bracht Jan dan zijn bezoekers naar de uitgang voorbehouden aan de bezoekers, en alleen daar, omdat hij het hen wou besparen doorzocht te worden op diefstal aan de personeelsuitgang van Travtelio, hoewel die uitgang dichterbij lag bij de parkeerplaatsen.

Net vóór de inlaatopening van de klimatisering van de Wolkenkrabber en de Villa, aan de buitenkant van het gebouw, lag een groot bed van planten en struiken. Het Travtelio management kloeg dat de planten er miezerig en uitgedroogd bijlagen. De planten spreidden niet een opgewekt bed van veelgekleurde bloemen en bloesems zoals ze in de eerste jaren hadden gedaan. Het horticuultuurbedrijf dat de planten onderhield had daarom het goede idee mest te verdelen tussen de planten om hen zo uit te nodigen meer bloemen te spruiten. Het bedrijf had mooie, zwarte compost op de bedden moeten mengen om de grond te verrijken, maar dat kostte te veel voor het contract dat ze met Travtelio hadden. In de plaats van het compost goot het bedrijf mest uit, volledig, dik mest, zeer rijk mest dat doordrenkt was met de urine en andere uitwerpselen van de varkensstallen, waarvan de boeren van de zeer vruchtbare en intensieve kwekerijen van de polders van Vlaanderen er veel te veel hadden en die de boeren niet meer mochten verspreiden op de weiden van de kuststreek op het gevaar af het grondwater van de lage landen met nitrieten te bezoedelen.

De mest die vóór de Wolkenkrabber werd uitgegoten stonk verschrikkelijk. Dat was niet erg aan de buitenzijde. De Travtelio Wolkenkrabber was een hoogbouw die steeds gebeukt werd door sterke, turbulente winden die rond het gebouw wervelden. Maar de ventilatoren van de klimatisering zogen hongerig de vuile lucht in en bliezen die dan naar binnen, naar al de bureauverdiepingen, doorheen de filters. Het Travtelio hoofdkwartier vulde zich snel met een walgelijke stank van varkensmest en afval. De stank concentreerde zich het ergst in de ingangszalen en in de lagere verdiepingen. De geur verspreidde zich ook in het Klooster en van daar naar het Terra Nova restaurant van de personeelsleden. Travtelio Global Services reed grote ventilatoren binnen, die de lucht weer het Klooster in bliezen. Dit hielp wel iets om de stank te verdunnen, maar de vuile lucht rees gestaag hoger en hoger de Wolkenkrabber in. Veel mensen vermeden het restaurant. Enkele vrouwen werden misselijk van de stank en moesten thuis blijven omdat ze klaagden van hoofdpijn en ze beweerden dat ze in die stank niet konden werken.

Jan Stevens at in die dagen gewoon niet meer in het restaurant van Travtelio, en hij belde zijn afspraken met bezoekers af. Hij wachtte gretig op zijn avonden met Jana, en wandelde het gebouw even uit tijdens zijn middagpauze zonder te gaan eten, vergezeld van Thomas Denis. De restaurantjes in de omgeving, waarvan er niet zeer veel waren, voelden hun zakencijfer de hoogte in schieten, en ze vroegen zich af waaraan ze hun gelukkig gestelde plots te danken hadden.

De vuile lucht bleef vier dagen hangen in het hoofdkwartier van Travtelio. Daarna verminderde de geur, en de mest verloor de strijd met de goedkope parfums die de medewerkers van Global Services in de klimatisering bliezen. De stank kroop echter in het doek van de zetels en van de vloertapijten, zodat maanden later, als je de neus dicht bij dat doek stak, je nog steeds de misselijk makende reuk van die dagen kon terugvinden. Travtelio stonk een kleine week naar rot en bederf, en het bederf drong door tot in elke uithoek van het gebouw.

Jan zei aan Jana dat de stank van het gebouw paste bij de spanningen in Travtelio. De mensen werden door de laatste maatregelen tot aan hun grenzen van verduren geduwd, door de harde evaluaties op de objectieven, door de onvriendelijke atmosfeer en door het zwaard van Damocles dat elkeen boven zijn of haar hoofd wist hangen, het zwaard van ontslag en schaamte bij de minste fout. De Directeurs hoorden al die tijd niets anders dan zeer goed nieuws, het slechte nieuws slechts bij catastrofes die niet meer konden hersteld worden. Een risico nemen werd beschouwd als bijzonder dom. Tegelijkertijd bleven de bonussen van de wonderkinderen rijzen, de bonussen van de jongens en meisjes aangeworven in de verkoopsafdelingen.

Dit bracht Jan en de andere IT Directeurs er toe in lachen uit te barsten bij een onderdrukt maar niettemin opduikend schandaal dat met een Account Manager van Travtelio was voorgevallen, een vrouw die op briljante wijze de grootste klanten van het bedrijf bewerkte. Die vrouw, één van de hoogst gequoteerde en meest geprezen Account Managers, deed gouden zaken voor Travtelio. Ze reed in het breedste model van modieuze bedrijfswagens, toegekend voor haar goede diensten. Iemand vond echter ook dat ze de lijst van de belangrijkste klanten van Travtelio gebruikte om klanten te ronselen voor haar eigen zaak. De klanten klaagden niet, want de zaken die ze uitoefende waren die van een dure callgirl. Eén van de meest onschuldige IT ontwikkelaars van Travtelio ontdekte en herkende haar engelengezichtje op haar privé Internet website onder een andere naam. Ze werkte onder de toepasselijke naam van Angelina voor haar eigen rekening.

Angelina werd onmiddellijk ontslagen. Ze wandelde naar buiten, fier en uitdagend op zeer hoge hakken en in een zeer kort wit rokje en een zeer diepe halsuitsnijding in haar vlekkeloos

zijden hemd, vergezeld door twee lijfwachten van de veiligheid van Trivtelio. De mannen hadden het moeilijk een uitgestreken, streng gezicht te bewaren tot ze buiten de deuren gekomen waren, op welk ogenblik ze naar haar juichten en wuifden, en de juffer draaide zich om en wierp hete kusjes naar hen. Vanaf dat ogenblik werden alle vrouwelijke, jonge Account Managers bij Trivtelio Angelinas genoemd.

4

Trivtelio HR moet toch wel iets gevoeld hebben van de rijzende spanning in het hoofdkwartier, want enkele slimme jonge psychologen van de Divisie Personeelsbeheer kwamen op het idee sessies van relaxatieoefeningen en ontspannende gymnastiek in het Klooster te organiseren om de personeelsleden te leren om te gaan met stress. Een programma werd aangekondigd van yoga en tai-chi sessies, massages van ruggengraat, aerobic dansen voor vrouwen, en nog andere stressverminderende initiatieven zoals karaoke zingen in de avonden. Zelfs een rockband werd samengesteld. Het programma was groots opgezet en werd op enthousiasme onthaald.

De pientere jongens en meisjes van Personeelsbeheer, nooit aflatende bewonderaars van Freud en Jung, waren er zich niet van bewust dat hun Gedelegeerde Bestuurder, Jean-Gauthier de Buisseyre, razend kwaad werd in zijn bureau omdat de waarde van Trivtelio naar beneden zakte op de beurs. Het bedrijf naar de Europese aandelenbeurzen brengen was een onverdeeld succes geworden, dat met een meesterlijke hand geleid werd door Andrew Raga, zij het dat zijn hand vastgehouden werd door de leiders van de consultancy firma's die hij ingehuurd had. Enige weken na de briljante en genoegdoening gevende introductie echter, begonnen de aandelen van Trivtelio in waarde te zakken. De aandelen trilden eerst bijna onmerkbaar een tijdje, en gleden dan langzaam maar zeker weg. Ze daalden omdat Trivtelio minder dan prachtige cijfers van inkomsten en winsten vóór en na belastingaftrek moest voorleggen. Buisseyre raasde tegen de Directeurs die hun objectieven niet gehaald hadden, vooral in de verkoop en in financiën. Hij misprees de mannen en vrouwen die niet beter gedaan hadden op hun objectieven dan ze moesten tot het groter genot van de aandeelhouders, onder wie natuurlijk de Gedelegeerde Bestuurder, de Presidenten en de leden van de Beheerraad van het bedrijf. Buisseyre vond plots dat zijn onderneming niet slank en agressief genoeg was. Het oude Trivtelio werd geleid door veel te veel managers uit een loom verleden. In vergelijkbare industrieën waren er veel minder managers die andere mensen zeiden wat te doen, beweerde hij. Echt goede personeelsleden van uitstekend werkende bedrijven wisten zelf wel wat te doen en hadden het niet nodig betutteld te worden, verklaarde Buisseyre. Directeurs moesten weg en het personeel moest volmondig worden. Diezelfde dag, in een vergadering met slechts zijn HR President, Bernard de Voncques, en met de lijsten van de Trivtelio managers open op zijn tafel, besliste Buisseyre niet minder dan vijftig Directeurs te ontslaan. De Directeurs werden ontslagen in één solide, massieve golf, die de kranten moest halen.

De mannen en vrouwen die zich ingeschreven hadden voor de sessies van yoga en aerobic dansen in het Klooster, die daar ofwel stonden te dansen en te springen met veel energie ofwel diezelfde energie mystiek aan het concentreren waren, zagen tot hun grote verbazing de ene Directeur na de andere buiten geleid worden, uit het gebouw, geschraagd door twee veiligheidsagenten. Natuurlijk, toen ook Buisseyre hoorde wat er gaande was in het Klooster, vloekte hij heel wat af en annuleerde het volledige relaxatieprogramma.

Buisseyre kon echter niet een ander initiatief afblazen dat in gang gezet was door de Marketing Divisie. Marketing had net een reusachtige promotiecampagne gelanceerd onder de

flitsende titel “Verlos je van je oud Spul!” Het idee was om de klanten aan te sporen oude modellen van Travtelio producten en diensten die meer dan vier jaar oud waren, zelfs gebroken producten, in te ruilen voor de nieuwste, met kortingen voorziene gadgets en nieuwe dienstencontracten die de klanten nog meer en langer zouden vastbinden aan het wonderbare bedrijf dat Travtelio geworden was en dat totaal voor je zou zorgen. De marketing campagne was dagen voordien al gelanceerd, en posters van de operatie met de aantrekkelijke slagzinnen hingen aan ieder raam uit van de Travtelio winkels over het ganse land, en ook reusachtige spandoeken hingen aan het hoofdkwartier. Het ontslag van zo veel Directeurs werd daarom later genoemd, “de Dag dat Travtelio zich verlost van zijn oud Spul”.

Het ontslag van de Directeurs werd traumatisch voor Travtelio, vooral omdat onder de Directeurs die de deur gewezen werden zich er heel wat bevonden die de vorige, milde prepensioneringsplannen de rug hadden getoond, mannen en vrouwen van over de vijftig die zich voldoende sterk voelden om de uitdagingen nog wel enkele jaren het hoofd te bieden. De President Personeelsbeheer was ook vergeten in de spreadsheets die hij toonde aan de Gedelegeerde Bestuurder, en die hij op de tafel uitspreidde, een code toe te voegen in een kolom voor wie ambtenaar was of niet. Onder de vijftig Directeurs bevonden zich daarom ten minste twintig mannen en vrouwen die nog ambtenaar waren en beschermd door hun Overheidsstatuut. Die konden simpelweg niet ontslagen worden tengevolge hun statuut. Ze hadden niemand vermoord, redelijk goede tot goede evaluaties gekregen, en ze hadden bijgevolg het absolute recht verworven verder te blijven functioneren. Toch werden deze personen, ondanks hun protesten, ook naar de uitgang verwezen. Deze mensen konden echter verder op hun bureau op een stoel blijven zitten niets doen, of gewoon thuis blijven tot aan hun verste pensioendatum. Hun vol salaris werd verder uitbetaald door Travtelio. Ze eisten het recht op hun jaarlijkse bonussen ook verder uitgekeerd te krijgen, hun bedrijfswagens te behouden, alsook elk ander voordeel dat ze in het bedrijf zouden gekregen hebben, mochten ze daar verder hebben blijven werken.

Toen dit bekend raakte, gingen enige andere, niet ontslagen Directeurs, ambtenaren, op hun knieën naar de HR President om te vragen ook op die manier ontslagen te worden, maar dat werd verontwaardigd afgewezen, zonder overigens meer uitleg.

Buisseyre, uiteindelijk, kon het niet schelen of hij ambtenaren of niet had ontslagen. Hij ontsloeg de Directeurs toch, zonder uitzondering, en zond een agressieve persmededeling de wereld in, waarin de scherpzinnigste journalisten en financiële experts konden lezen dat Travtelio resoluut koers zette naar hogere productiviteit, slanker en gemener en meer strijdlustig management, zodat het bedrijf de producten en diensten snel zou verbeteren en innoveren, en natuurlijk de verkoop zou stimuleren. De waarde van de aandelen van Travtelio bogen zich weer omhoog.

‘Ik begrijp onze wereld niet meer,’ was de commentaar van Thomas Denis. ‘Buisseyre zendt vijftig Directeurs de deur uit en verzwakt daardoor Travtelio erg omdat uitstekende breinen het bedrijf verlaten. Niet enkel joeg hij talent weg, hij demonstreerde ook zijn onbekwaamheid om talent aan het werk te krijgen teneinde het bedrijf te verbeteren door nieuwe producten en diensten te ontwikkelen. Het bedrijf wordt verzwakt en de echte waarde van het bedrijf zou bijgevolg moeten verminderen, maar de beurzen winnen en de aandelenwaarde van Travtelio stijgt omdat een paar domme indicatoren – ik vraag me trouwens af welke – omhoog gaan. Dat lijkt mij op een generaal die voor een beslissende veldslag staat, maar die een derde van zijn officieren wegstuurt en beweert dat zijn bataljons nu sneller en veel meer efficiënt kunnen bewegen. Ik heb zelden meer domme dingen in mijn leven gehoord! Geen enkele generaal wint op die manier een veldslag.’

‘Waarom zou Travtelio intelligentie en talent nodig hebben?’ vroeg Jan Stevens bitter. ‘Ons hoogste management kwam niet aan de macht door intelligentie en talent, maar door obsessief ambitieus te zijn, door meedogenloos en totaal zonder scrupules te handelen en met de ellebogen te werken. Ze zitten op een hoop oud, baar geld en dus kunnen ze intelligentie en talent op elk ogenblik met een knip van de vingers inhuren van externe consultants voor de enkele maanden dat ze die echt nodig hebben. Ook, echte intelligentie en echt talent blijven een gevaar voor hen, want de mensen die daarmee behept zijn kunnen het management uitdagen en bekritisieren. Die gasten verachten intelligentie en talent! Ik zie nu duidelijk wat Travtelio aan het doen is. Onze Presidenten kennen eigenlijk hun divisies niet. Directeurs in plaats houden die dat wel doen is gevaarlijk, want die contesteren de beslissingen van de Presidenten met rake argumenten en sarcasme, en ondergraven zo de autoriteit van de Presidenten. Dus willen die onder zich ook nog slechts managers, geen leiders, die al evenmin nog iets afweten van hun diensten. Dat gaat zo de ganse hiërarchie door tot op het laagste niveau, waarvoor Travtelio steeds maar de kosten wil doen dalen en talentvol, gespecialiseerd, dus kostelijk personeel, wil vermijden. We evolueren naar een bedrijf waarin de kwaliteit van het personeel maand na maand zakt. En dat is een bewuste bedrijfspolitiek! Maar wat dan nog? Travtelio bevindt zich nog steeds quasi in een monopoliepositie, met zeer veel klanten die niet graag van leverancier veranderen uit pure inertie. De inkomsten dalen dus niet erg snel en de kosten verminderen gestaag. Dat kan alleen maar de beurswaarde in de komende jaren verhogen want de EBITDA wordt beter! Op langere termijn moet dat echter de ondergang van het bedrijf betekenen!’

‘Thomas Denis keek Jan verbaasd aan. ‘Je begint meer en meer op mij te lijken, mijn jongen,’ zei hij bewonderend.

Terwijl de persmededeling betreffende de ontslagen door Europa gezonden werd, vonden hartverscheurende taferelen plaats in de Wolkenkrabber en de Villa. Sommige Directeurs die ontslagen werden hadden hun ongenade werkelijk uit een blauwe, zonnige hemel zien neerschieten. Enkelen van hen, inderdaad nog ambtenaren, hadden de verwachtingen op objectieven overschreden en evaluaties gekregen van “zeer goed” tot “goed”. Geen behoorlijke, algemene, rationele reden kon daarom bedacht worden waarom deze Directeur ontslagen werd en die niet. De hand van de onzichtbare man of vrouw die de Directeurs had uitgekozen was zonder enig vermogen van onderscheiding tewerk gegaan, dus blind geweest. De Directeurs hadden ook uitstekende relaties met hun groepen personeelsleden gesmeed. Twee Directeurs werden niet alleen naar de uitgang begeleid door de veiligheidsagenten, maar ook door de personeelsleden die voor hen werkten, terwijl secretaresses weenden en kwijlden zoals de rouwkoren uit het oude Griekenland. Tientallen mensen liepen mee naar buiten met de Directeurs, schreeuwend en tierend en huilend. Ze vergezelden hun bazen tot die op straat stonden, en dan gingen ze door met schreeuwen van staking en schandalen en opstand. De Directeurs echter, waren redelijke mensen. Ze bedankten hun medewerkers, troostten de wenende secretaresses die zich natuurlijk ook afvroegen wat er van hen nu moest worden, en spoorden hun mannen aan weer naar hun werk te gaan.

In de daaropvolgende twee dagen stuurde Jean-Gauthier de Buisseyre ook het resultaat van de laatste prepensioneringsgolf de wereld in. Duizenden werknemers zouden in dit plan Travtelio verlaten. Dit was een belangrijke zuivering, zodat sinds het begin van gelijkaardige golven het personeel van Travtelio verlaagd werd met ongeveer tienduizend arbeidsplaatsen. Al die mannen en vrouwen werden mooi betaald om te vertrekken tot ze van hun wettelijke Overheidspensioenen konden genieten, maar evenveel banen gingen definitief verloren in het bedrijf. De werknemersbonden keken naar de voordelen die ze aan hun vluchtende leden konden aanbieden, en ze vergaten het aantal arbeidsplaatsen die verdwenen. In het Belgisch

Parlement werd wel even de Minister van Overheidsbedrijven op de rooster gelegd omdat de vorige Regering de verzekering gegeven had dat privatiseringen van openbare bedrijven uiteindelijk, via de verhoogde concurrentie, meer banen zou opleveren, maar die interventies werden handig opgevangen met vage cijfers en nog vagere argumenten. Niemand wou in de toenmalige stand van de politiek de Regering doen vallen op dergelijke pietluttige bedenkingen.

De waarde van de aandelen van Trivtelio bewogen zich rustig weer opwaarts nu, en ze klommen verder voor de rest van dat jaar, doordat de analisten van de beurzen oordeelden dat de efficiëntie en de productiviteit van Trivtelio thans in lijn zou komen met die van de rest van de industrie.

5

Jan Stevens diende een klacht in betreffende het gedrag van Radek Navratil aan het adres van de Trivtelio HR Divisie. Hij moest dat doen via de HR afdeling van de IT Divisie. Sara Jansen betoonde veel sympathie, maar er was weinig dat ze kon doen zolang Jan weigerde er de politie bij te sleuren. De aanval van Radek Navratil op Jana Kovar kon moeilijk bestempeld worden als seksuele achtervolging binnen de gebouwen van het bedrijf. Sara kon de klacht van Jan in de strengste termen doorzenden, maar Jan meende dat Andrew Raga vergeldingsmaatregelen tegen Radek in de kiem zou smoren, en de macht van de vroegere aandeelhoudende concerns waarvan het belangrijkste het puriteinse Amerikaanse bedrijf was, bleef nog krachtig nazinderen in Trivtelio. Amoureuze verhoudingen, om niet te spreken van overspel tussen personeelsleden van Trivtelio, werd ook al ver van aangemoedigd, zo niet uitdrukkelijk tegen de schandpaal geplakt. Jan en Jana verkregen dat Radek uit Trivtelio zou weggestuurd worden aan het einde van zijn huidig project, maar dat zou slechts vele maanden later gebeuren. Navratil kreeg wel een uitbrander en een waarschuwing van HR. De uitbrander werd officieel afgeleverd door Sara Jansen, en zij leek werkelijk gesproken te hebben zoals één van de Wraakzoekende Harpijen die haar diatribes gooide tegen het figuur van Radek, hoger en luider dan hij zelf kon roepen, want de terechtwijzing bleek naderhand wel efficiënt. Radek vermeed Jan en Jana in het vervolg. Radek had zijn bureau op dezelfde verdieping als Jana, dat was op de verdieping waar de meeste expats nog steeds samen hokten. Sara Jansen zorgde er echter voor dat het bureau van Jana verhuisd werd naar de verste uithoek aan de andere zijde van die vloer, aan de helemaal tegenovergestelde kant vanwaar Radek werkte. Jana ontmoette Radek nog wel zelden op de verdieping, aan de lift of in de gang, maar ze negeerde hem, en Radek trok zijn ogen van haar weg alsof hij beschaamd was. Hij leek er echt spijt van te hebben wat hij gedaan had. Dat dacht toch Jana Kovar. Radek kon zich gerealiseerd hebben dat hij Jana op de meest beslissende wijze verloren had. Radek verontrustte ook Jan Stevens niet.

Sigvard Sandström zond een bericht om mee te delen dat hij een nieuwe betrekking in zijn vroegere onderneming gevonden had en opnieuw zou samenwerken met Linus Akerlund. Akerlund had weer een promotie gekregen en Sandström zou hem blijven assisteren, zoals hij gedaan had bij Trivtelio.

De herstructurering van de IT Divisie was bezig, maar zou nog meerdere maanden duren. Niemand haastte zich. Niet één IT Directeur was ontslagen. Jan Stevens moest de meeste IT functies voor de Directeurs in de nieuwe organisatie helpen definiëren. Hij liep van President naar President met zijn beschrijvingen en VCP codes.

‘We spreken over een nieuwe organisatie,’ kloeg Jan tot Jana, ‘maar wat we aan het beschrijven zijn kan niet met die term aangeduid worden. We zijn heel eenvoudig bezig de IT groepen aan het herverdelen over de bestaande organisaties. IT wordt geabsorbeerd en verteerd. De reorganisatie van IT wordt gesmoord in evenveel herstructureringen die de andere divisies ondergaan. Ik beschrijf geen plaatsen van IT Directeurs, doch voeg slechts IT functies toe aan baanbeschrijvingen van Directeurs in de zakendivisies. De ironie van die oefening is dat ik de meeste van de beschrijvingen moet toevoegen, maar er is daar niet echt een jobbeschrijving bij voor wat ik doe in IT!’

Jana Kovar voelde zich ook daarom erg onzeker over haar toestand. Binnen de drie maand zou ze naar Tsjechië moeten terugkeren, of werkloos zijn. Ze kon ook niet meer dan een paar jaar in België blijven als consultante. Jan verwachtte binnenkort zijn betrekking bij Travtelio te verliezen.

Jan probeerde Jana te troosten. Hij vroeg haar niet bezorgd te zijn en drong er op aan te genieten van de laatste maanden voor beide in Brussel. Hij zou wel oplossingen voor hun problemen vinden! Jana kon echter niet door woorden en vage beloftes gerustgesteld worden.

Ondertussen bleef Jan Stevens bij Travtelio vooral de gegevens verzamelen die ook Buisseyre en Andrew Raga onderzocht hadden en waarschijnlijk gebruikt om de val van Gerald Godelin te veroorzaken. Dat was zijn enige reden om voorlopig nog niet zijn baan op te zeggen bij Travtelio, maar hij was nog niet klaar om dat allemaal te vertellen aan Jana Kovar. Hij kon niet bewijzen dat de mannen ook effectief die informatie gebruikt hadden, maar hij bezat wel het bewijs van hun kennis van de feiten. Hij ontdekte eveneens de verscheidene verduisteringen van Godelin, en hij vond nieuwe illegale constructies opgezet door Buisseyre. Jan wist, via Jana, welke bestanden en e-mails Buisseyre en Raga gelezen hadden, de gegevens ook die ze gemanipuleerd en gewijzigd hadden, en al die inhoud had hij netjes op papier uitgedrukt en tot een verslag omgevormd. De elementen die hij vond waren nog steeds explosief. Als ze in de pers uitlekten zouden ze een belangrijk schandaal rond Travtelio veroorzaken voor Godelin en voor Buisseyre, en een vervelende vlek aanbrengen op de reputatie van Andrew Raga.

‘Wat zou dat Raga kunnen schelen?’ bulderde Thomas Denis die Jan in vertrouwen had genomen en die hem hielp met zijn rapport. ‘Raga is een huurling, ingehuurd door Travtelio omdat hij een Angelsakser is en dus een beruchte individualist. Raga gelooft slechts dat de sterksten overwinnen. Hij heeft het eerste hoofdstuk van “Mein Kampf” van Hitler gelezen, het enige hoofdstuk trouwens dat hem zal geïnteresseerd hebben. Wat er hier met de personeelsleden gebeurt, kan hem geen zier schelen, zolang het geld maar op zijn rekening binnen stroomt. Die mannen voelen niets voor eender welk bedrijf. Ze zijn verschillend van ons. Wij denken dat alle mannen en vrouwen op de wereld zijn zoals wij, gewetensvol vroeger Overheidspersoneel, ambtenaren, die opgescheept zitten met een overdreven rechtvaardigheidsgevoel. De realiteit is anders! We kunnen beter naar die realiteit ontwaken, want onze wereld is aan het veranderen!’

Jan zonk echter niet dieper in een wraakgezinde stemming. Hij was verliefd. Voor de eerste maal in zijn leven ervaarde hij wat het echt betekende verliefd te zijn en elke avond en nacht een verrukkelijke vrouw te ontdekken in de opwindende van welwillende en zich overgevend naaktheid. In de avond kon hij op de sofa van zijn appartement met Jana in zijn armen liggen en met zijn vingers elke plooi en curve van haar gezicht volgen, zijn vingers door het haar van Jana trekken en haar horen ronken van plezier zoals een blonde kat naast een warm vuur. Hij kon maar niet begrijpen hoe dergelijke prachtige vrouw, voorwaar de mooiste Tsjechische schoonheid die Praag had kunnen bieden, had aanvaard zich aan hem toe te vertrouwen en hem haar ziel te geven. Jan hield niet slechts van Jana. Hij aanbad haar in die dagen. Welk

vreemd lot had hem deze Tsjechische gebracht, van zo ver, uit door hem ongekende landen, om te beminnen en te koesteren?

6

Rachel Kyle en Lauren O'Sheridan keerden terug naar de Verenigde Staten vóór de reorganisatie van IT een feit werd. Zhaò Fai vloog naar de Filippijnen waar hij de IT Divisie zou leiden van één van de dochterbedrijven van zijn Hong Kong firma. Petr Tuma keerde weer naar Praag. Aan de tafel van het maal van haar afscheidsfeest, fluisterde Lauren O'Sheridan aan Jan Stevens toe dat Andrew Raga niet van hem hield. Ze vertelde aan Jan dat Raga niet zou aarzelen hem bij de eerste de beste gelegenheid te doen ontslaan. Toen Jan vroeg waarom dat zo was, vertrouwde Lauren nog zachter aan Jan toe dat Raga waarschijnlijk Jana Kovar begeerde. Raga had Jana gewild, maar hij werd in zijn fierheid gewond door Jan hem in zijn spel te weten verslaan. Jan was geschokt, maar had zoiets al wel vermoed, en Lauren fluisterde verder dat Jan een edelsteen gevonden had in Jana. De afscheidslunch in het Clouds restaurant voor Lauren en Rachel werd georganiseerd door Jan. Al de IT Directeurs waren aanwezig op de lunch, maar Andrew Raga die nochtans uitgenodigd werd, verscheen niet. Thomas Denis leverde een korte, humoristische maar aangrijpende toespraak, en Sara Jansen presenteerde de geschenken van de personeelsleden van de IT Divisie aan de expats. De Directeurs bleven even somber van gemoed als de expats op die lunch, want ze wisten wel dat ze niet alleen het einde van de samenwerking met experts en managers van een ander land aan het feesten waren, wat mogelijkheden voor hen weer had moeten openen, maar ook het einde van een tijdperk.

De geëxpatrieerde consultants verlieten in die weken de ene na de andere Travtelio. Het aantal grote, ambitieuze projecten verminderde daarmee ook. De werkzaamheden van het bedrijf werden meer sereen en routinematig, maar dat was slechts de zware kalmte die de volgende storm aankondigde, de storm die allen in een nieuwe werveling zou meeslepen. Geen nieuwe maatregelen werden echter gedurende een tijdje afgekondigd in het HR domein.

Na het vertrek van Rachel Kyle kwam Jan Stevens in heftige botsing met Karl Geerts. Jan was gaan spreken met de Presidenten van de zakendivisies, en vooral met de President van Uitbating, naar wie de groepen van Karl Geerts zouden verhuizen. Jan waarschuwde de President voor de gevaren van een rekencentrum in een gebouw zoals de Wolkenkrabber. Incidenten in het gebouw konden de computers raken en de personeelsleden zonder toegang zitten tot de applicaties die ze nodig hadden om te functioneren. Hij toonde de documenten van de Basel II richtlijnen en andere verslagen, die alle vroegen de rekencentra in aparte gebouwen onder te brengen. Jan wou de computers, de servers, uit het Travtelio hoofdkwartier hebben en al de apparaten verhuisd naar de grotere rekencentra van het bedrijf, waarvan de onderneming er twee had, en die lagen op een afstand van tussen vijftig en honderd kilometer van de hoofdstad. Jan stelde voor te beginnen met de drukzaal. Hij wou het papier buiten, eerst. Hij probeerde de President van Uitbating de gegrondheid van zijn raad te doen inzien, hem de gevaren voor de fysieke veiligheid in IT van de paletten papier die zich opstapelden in het rekencentrum te doen begrijpen.

De President beriep zich op Karl Geerts, en Geerts verzekerde dat de bezorgdheden van Stevens wel gefundeerd waren maar niet acuut. Er was steeds een gevaar met elektronische toestellen, argumenteerde Karl Geerts, en was de Wolkenkrabber niet tot aan de nok gevuld, in elk bureau en in de verschillende laboratoria, met persoonlijke computers, drukkers, hopen papier van A4 formaat voor fotokopieermachines en drukkers, en nog vele andere soorten

elektronische apparaten. Karl Geerts liep daarna woedend naar het bureau van Jan, waar hij zo hard schreeuwde dat de ganse verdieping hem kon horen. Hij wees met een dreigende vinger heel de tijd naar de neus van Jan. Jan moest zich maar met zijn eigen zaken bezighouden. Jan mocht zich niet mengen in het doen en laten van Geerts. Karl noemde Jan een slechte collega, een wijsneus, een man die steeds onnodig in vermeende poep zat te draaien, een nutteloze allesdoener, en een oproerstoker. Karl Geerts vreesde allereerst dat Jan Stevens zijn betrekking van Directeur IT Uitbating wou overnemen. Karl schreeuwde tot tegen het plafond. Jan had daarmee een vijand meer gemaakt bij Travtelio.

De President van Uitbating had andere zorgen om zijn hoofd, waaronder een budget in deficit en de nooit aflatende druk vanwege de Gedelegeerde Bestuurder om zijn productiviteit te verhogen en zijn kosten te verminderen. De President wou niet investeren in IT op dit ogenblik. Hij verkoos te luisteren naar Karl Geerts. Niets en niemand verhuisde uit de verdiepingen van de Wolkenkrabber.

In het rekencentrum van het hoofdkwartier had ook Hugo Martin al met Karl Geerts gepraat over dezelfde problemen betreffende het houden van een rekencentrum in het hoofdkwartier van Travtelio, in de kelders van een gebouw waarin meer dan vierduizend mensen werkten. Karl Geerts snoerde Hugo Martin direct de mond op een zeer ruwe manier, door hem toe te roepen dat de Directeur van IT Uitbating niet de raad nodig had van een dronkaard. Martin stapte op Geerts af met gebalde vuisten, maar de collega's van Martin die toevallig ook in het centrum waren, hielden hem terug. Geerts draaide zich op zijn hielen rond en liep de zaal uit. Hij plaatste daarna Hugo Martin in de morgenploeg, de ploeg die begon te werken om zes uur 's morgens in het rekencentrum en de controlezaal, een ploeg die Hugo Martin haatte omdat hij zo vroeg geen bus of trein hard, zodat hij met de wagen naar het gebouw moest rijden.

Geerts had eveneens een paar interessante uitspraken van de President Uitbating goed in zijn oren opgevangen en onthouden, over de budgetzorgen van de man. Karl Geerts handelde naar wat hij gehoord had. Hij kondigde fier aan dat hij in de uitbatinguitgaven gesnoeid had. Hij sneed ook in het personeel dat in de kelders werkte, zodat Hugo Martin nu dikwijls de enige persoon bleef die 's morgens in de rekenzaal werkte, een plaats die eigen niemand graag wou omdat men nooit het daglicht zag. Hugo Martin had geen collega's meer die hem er van konden weerhouden zijn gekke bazen een dreun toe te dienen. Gelukkig vermeerde Geerts de kelderverdieping. Geerts weigerde ook verlofdagen toe te kennen tijdens de zomermaanden aan Hugo Martin door te beweren dat er niet genoeg mensen in die periode overbleven om een correcte dienst in de rekencentra te verzekeren. Martin wond zich op toen Sara Jansen hem de weigering bezorgde, maar hij kon niet veel meer doen dan vloeken en tieren en Geerts beschuldigen van pesterijen. Hugo Martin gaf niet toe aan een dreigende inzinking, maar de woede sloeg van zijn hart over naar zijn brein. Hij reageerde gewelddadig thuis op de protesten van zijn vrouw, snauwde zijn kinderen af en gaf hen oorvijgen voor pietluttigheden, en dronk meer dan ooit. Zijn vrouw weende en riep dat ze van hem zou scheiden als hij zo de ganse dag aan zou blijven overkoken van opwinding over Travtelio.

7

De Directeurs van IT verzamelden in hun zaaltje voor de stafvergaderingen om de resultaten van de jaarlijkse evaluaties te bespreken. Rachel Kyle was teruggekeerd naar de Verenigde Staten en sindsdien was niemand benoemd tot Vice-CIO, en Andrew Raga deed de moeite niet om naar de IT stafvergaderingen te komen. Elke Directeur had de evaluatiecijfers van zijn groepen aan Sara Jansen voorgesteld. Sara combineerde de gegevens in één enkele spreadsheet tabel. Ze berekende de percentages voor het aantal mensen in elke categorie.

Vergeleken met de cijfers van de vorige jaren zagen de resultaten er goed uit. De Directeurs hadden gedurende het jaar reeds de werknemers die echt zeer slechte evaluaties zouden krijgen doen ontslaan, de dronkaards, de dieven en de luiaards. Ze gaven eerder goede evaluatiescores aan de overblijvende personeelsleden en aan de lagere managers. De sfeer in de vergaderzaal was aangenaam, want de Directeurs waren over het algemeen tevreden met wat de Divisie had verwezenlijkt. Veel projecten werden gedefinieerd, en die werden alle binnen budget en tijd uitgevoerd. De groepen werkten goed samen. Ze waren dynamisch en ze handelden met omzichtigheid en in een correcte lange termijn visie. Alle kwaliteitsindicatoren toonden betere resultaten dan de vorige jaren en enkele werkelijk vooruitstrevende, risicovolle en ambitieuze programma's waren beëindigd. De objectieven van de Divisie werden bereikt en in niet geringe mate zelfs overschreden. IT kon zelfs een beetje geld teruggeven aan Travtelio, terugsturen naar de zakenafdelingen, omdat het onder budget gebleven was dit jaar. De President van Financiën zou de economische ingesteldheid van Travtelio IT appreciëren.

Sara Jansen had ook de globale percentages opgevraagd voor alle divisies van Travtelio samen, de geconsolideerde gegevens van het vorige jaar. Die verschilden slechts lichtjes van de cijfers gegeven door Andrew Raga, maar Sara wou die terecht verifiëren. De evaluaties van dit jaar van het IT personeel waren slechts weinig beter dan de algemene, gemiddelde cijfers van gans Travtelio, en Sara kon de afwijkingen met goede argumenten staven, zodat de IT Divisie binnen de grenzen viel van de globale cijfers zoals voorgesteld door de Bestuurraad. De IT Divisie zou geen statistieken inzenden die beduidend afweken van de rest van Travtelio. De Directeurs hadden hogere cijfers willen indienen, maar ze durfden niet openlijk te mild te zijn in hun beoordelingen. Ze waren allen van mening dat de evaluatiescores te goeder trouw bepaald werden. De laagste scores waren op de tafel geworpen door Sara Jansen en Karl Geerts. Jan Stevens merkte op dat de mensen in IT Uitbating niet dommer waren dan de rest, maar de andere Directeurs gebaarden van kromme haas. Als Karl Geerts lagere beoordelingen gaf dan zij, dan hadden zij het des te gemakkelijker voor hun personeel om de streefcijfers voor gans IT te benaderen. Had Karl Geerts hogere cijfers ingediend, dan moesten zij hun cijfers naar beneden halen om toch uit te komen op de globale percentages van het bedrijf. Jan Stevens moest toegeven dat de scores voor IT Uitbating trouwens ook niet zó slecht waren dat ze echt onrechtvaardig werden. De stafvergadering liep af tot algemene tevredenheid. Sara Jansen zou de cijfers samenstellen in een verslag. Ze liet toe de individuele cijfers te overhandigen aan het IT personeel, maar ze vroeg drie dagen uitstel om een definitief akkoord over de cijfers te krijgen van de HR President. Jana zond de cijfers ogenblikkelijk door aan de President Personeelsbeheer, en daarmee was ze de HR Directeur van de eerste divisie die officiële cijfers indiende en vroeg om die mee te delen aan de mensen.

Twee dagen later liet Andrew Raga Sara Jansen oproepen voor een vergadering in een zaal van de Villa. De vergadering moest plaats hebben om tien uur in de morgen. Toen Sara de kleine, vensterloze conferentiezaal binnentrad, zag ze dat Andrew Raga al aangekomen was, alsook twee Directeurs Personeelsbeheer, waaronder Marie Donat. Lijsten met de beoordelingen van de evaluatieronde lagen verspreid op de tafel. De mannen en Marie waren de gegevens aan het onderzoeken. Sara zei hallo, en ging zitten tegenover Raga. Marie Donat keek naar Sara met bezorgde ogen.

Raga begon, 'mevrouw Jansen, we hebben de eerste, voorlopige cijfers van de jaarlijkse evaluaties van de personeelsleden die voor IT ingestuurd werden ingekeken. We hebben hen vergeleken met de algemene statistieken van Travtelio, en ook met onze streefcijfers. Uw cijfers zijn in overeenstemming met de gemiddelde resultaten van alle divisies samen.

Nochtans, gezien de resultaten van de verkoop en de winsten van Trivtelio gedurende het voorbije jaar minder goed bleken, heeft de bestuurraad beslist de verdeling van de percentages over de verschillende categorieën te wijzigen.’

Raga toonde een blad papier met een tabel aan Sara Jansen. Het papier droeg het logo van Trivtelio.

‘Hier zijn de streefcijfers voor de percentages in elke categorie die u moet gebruiken, in relatieve en absolute cijfers. Boven de beoordeling “normaal” mag u geen hogere percentages en dus aantallen indienen. Onder “normaal”, moet u minstens de percentages die hier aangeduid staan aanhouden, of hoger gaan dan die, dus slechtere beoordelingen indienen, maar u mag zeker op geen lagere percentages uitkomen. De cijfers van IT hebben een tegenovergestelde tendens van wat wij willen bereiken. We willen dat u, IT Directeurs, de percentages, en bijgevolg ook uw individuele beoordelingen zou aanpassen om ze gelijk te maken aan onze streefcijfers.’

Sara keek naar de cijfers. Ze zag in één blik dat de percentages voor middelmatig en slecht veel hoger lagen dan de vorige gemiddelden, en de cijfers voor zeer goed, goed en normaal heel wat lager. De Bestuurraad wilde nog strenger beoordelen dan de IT Directeurs al gedaan hadden.

‘Dit begrijp ik niet,’ protesteerde Sara Jansen. ‘We zijn inderdaad in lijn gebleven met de globale gemiddelde Trivtelio cijfers die u ons meegedeeld hebt. De IT Directeurs elimineerden al in het jaar de mensen waarmee we zware problemen hadden of die niet voldoende presteerden. De President Personeelsbeheer weet dat. We hebben met minder presterende mensen gepraat en hen gewaarschuwd over hun prestaties, waarna die mensen zich hebben verbeterd. Personen werden gedegradeerd en anderen werden in minder veeleisende banen geplaatst die beter overeenkwamen met hun mogelijkheden. We geloven bijgevolg dat de cijfers die we gaven eerlijk en hard bepaald werden. Wat u ons hiermee nu eigenlijk wilt laten doen is mensen die goed presteren niet meer aanmoedigen, en hen mee te delen dat ze onvoldoende gewerkt hebben ondanks het feit dat ze de objectieven bereikt hebben, en aan de mensen die volgens het beste van hun bekwaamheden werken en waarvan we tevreden zijn, zeggen dat ze niet voldoende presteren, al hebben we ze in het jaar geen verwijten of waarschuwingen gegeven. U vraagt ons mensen te ontmoedigen die over het algemeen goed werkten, en mensen over wie we tevreden zijn in depressie zenden.’

‘Nee, helemaal niet. Je begrijpt niet wat we willen,’ antwoordde Raga geduldig maar geprikkeld omdat Sara durfde in vraag te stellen wat de Bestuurraad, waarvan hij één van de machtigste Presidenten was, beslist had. Hij was dergelijke uitdagingen niet gewoon. In de Verenigde Staten deed men wat men gezegd werd wat te doen, en men had achting voor het hogere management. Sara moest uitvoeren wat hij zei, zonder commentaar, en dat was dat. Hij maakte een grimas en rolde de ogen de hemel in.

‘Je moet je cijfers aanpassen aan de streefcijfers van de Bestuurraad,’ ging Raga droog verder op gebiedende toon. ‘De Bestuurraad wil deze nieuwe distributie van cijfers, dus moet je doen wat we je zeggen. Daarvoor wordt je betaald.’

‘Realiseert u zich wel dat de IT Directeurs hun evaluatiescores moeten manipuleren op dergelijke wijze dat alle scores verlaagd zouden moeten worden, vergeleken met wat zij menen eerlijke en juiste cijfers te zijn?’ meesmulde Sara.

‘Je spreekt nonsens,’ drong Raga aan. Hij wuifde de bemerkingen van Sara weg met een zwaai van zijn hand. ‘Alle cijfers zijn relatief. De streefcijfers op papier, hier, zijn de percentages per categorie die de Raad wil opdat Trivtelio zou vorderen naar een slanker, agressiever, meer ambitieus personeelsbestand. Een oorlog van concurrentie wordt uitgevochten rondom ons, en die moeten we winnen. We kunnen slechts de best werkende

personeelsleden behouden en belonen, en de mensen die overblijven, moeten harder en slimmer werken. Je moet dus deze cijfers volgen.'

'Weten jullie wel,' riep Sara koppig door, 'dat we aan mensen die hun taken naar behoren vervullen volgens hun objectieven, nu moeten zeggen dat ze eigenlijk toch niet goed genoeg zijn voor Travtelio, ondanks het feit dat we onze tevredenheid over hen gedurende het jaar hebben geuit ter aanmoediging, en dat we hen nu zouden moeten mededelen dat ze riskeren bij de volgende evaluatie hun betrekking te verliezen? Als ze twee maal achter elkaar slechte beoordelingen krijgen, wat ze volgens ons niet verdienen, worden ze niettemin ontslagen. En dat terwijl we de slechte werknemers al buiten hebben gezet! Willen jullie dat we meerdere mensen die slecht presteren in het jaar zouden houden tot na de evaluaties om hen dan slechts slechte cijfers te geven en hen te ontslaan? Is dat jullie idee van correct management?'

'We willen dat de mensen die minder goed presteren naar de concurrentie gaan of naar elders. We willen slechts de allerbeste mensen bewaren! Dus moet ook de lat elk jaar hoger gelegd worden!'

'De manipulatie van de beoordelingen in de jaarlijkse evaluatie die jullie hier aan Travtelio, niet alleen aan IT, opdringen, werd reeds vroeger toegepast in een zeer groot bedrijf in de Verenigde Staten, op initiatief van één van de hardste CEOs in de geschiedenis van de VS, maar de procedure is onwettelijk en mensonterend verklaard in een Gerechtshof in dat land. Wisten jullie dat? Toch willen jullie diezelfde onrechtvaardige procedure bij ons toepassen? De percentages op deze manier manipuleren is slechts een goedkope, kapitalistische vorm van de oude Stakhanovistische methode om de productie te verhogen in totalitaire Communistische regimes! Wat jullie hiermee gaan bereiken is de ontevredenheid in onze Divisie ten top drijven, wrok zaaien tegenover het lagere management, en nog meer spanning creëren. Onze Directeurs zullen evaluaties moeten uitdelen die fel lager liggen dan wat de meeste mensen verwachten en die gewoon niet meer rechtvaardig zijn. De Directeurs en de managers zullen beoordelingen moeten geven tegen hun geweten en beter weten in! Dit is onrechtvaardig!'

'De Bestuurraad besluit over wat rechtvaardig is in dit bedrijf, niet jij! Er werd besloten de nieuwe cijfers toe te passen, de percentages die daar vóór je liggen. Jij moet doen zoals we je zeggen!' riep Marie Donat.

'Ik houd me niet aan die cijfers,' riep Sara Jansen kwaad terug.

Andrew Raga sloeg zijn vuist op de tafel. Zijn gezicht vertrok in uiterste woede.

'Dit is toch al te belachelijk! Je zult de IT Directeurs zeggen de cijfers te gebruiken van deze tabel. Je zult de cijfers van de Directeurs aanpassen, of wij zullen ze aanpassen in jouw plaats. In dat geval echter, zul je sneller ontslagen worden dan je nog kan ademen! Ik hoorde al veel te lang naar je geklets en ik verloor al te veel tijd hieraan. Verander je gegevens, beveel ik je voor de laatste maal, of we zullen je aan de muur nagelen voor insubordinatie. We gaven je een bevel! In eender welke onderneming betekent bevelen weigeren dat je ontslagen wordt!' Sara Jansen schreeuwde harder. Ze weigerde te stoppen met roepen en tieren.

'Ik zal niet naar de IT Directeurs teruggaan om hen aan te raden een onrechtvaardigheid te begaan door de cijfers te veranderen. Jullie manipuleren de cijfers alleen maar omdat jullie willen dat de bonussen van de personeelsleden naar beneden zouden gehaald worden, zodat jullie hogere bonussen zouden kunnen uitkeren aan de Presidenten en aan die Directeurs van wie jullie de hielen likken, zonder echter het globale budget van bonussen op te drijven. Het budget voor bonussen naar boven halen zou er slecht uitzien op de boekhoudingbalans voor de institutionele beleggers op de aandelenbeurzen, is het niet? Zelfs de Regering en de vakbonden zouden de wenkbrauwen kunnen fronsen en een onderzoek eisen naar waar de bonussen naartoe gaan. Als het budget gelijk blijft ziet niemand er graten in. Denken jullie

echt dat ik dit vuil spelletje niet doorzie? Deze manipulatie is een regelrecht schandaal! Geef me dat papier! De wereld moet weten welk smerig spel jullie spelen met de rechten van het personeel van Travtelio!

‘Niets op papier mag verdeeld worden hierover,’ riep Marie Donat. ‘Je bent per contract gebonden tot de regel van absolute discretie. We bevelen je daartoe!’

Andrew Raga stond op.

‘Sara Jansen, je bent niet langer personeelslid van Travtelio,’ verklaarde hij.

Hij draaide zich naar één van de HR Directeurs en beval, ‘roep de veiligheidsagenten. Deze vrouw moet ogenblikkelijk uit het gebouw verwijderd worden. Mevrouw Jansen, ik wil u niet langer in dit bedrijf zien!’

Sara Jansen ging door met roepen en schelden, maar haar woorden verstikten snel in tranen en frustratie.

‘Jullie zullen mij niet naar buiten werpen als een vod! Ik zal eerst uit eigen wil vertrekken. Michel, ik kom!’

Sara Jansen greep het blad papier beet dat Andrew Raga al naar zich toe had willen trekken, maar waarvoor hij te laat was. Sara liep naar de deur met het papier in de hand.

‘Houdt haar tegen,’ riep Raga, maar Sara was al uit de kamer. Ze liep. De HR Directeurs liepen achter haar. Sara liep zo snel ze kon de gang in, voorbij de panelen van de bureaus. Hoofden verschenen boven die panelen uit om te kijken naar wat er gebeurde als plotse commotie. Sara keek rond, zag een man naderbij lopen met een triomfantelijk gezicht. De paniek van een gevangen dier verscheen in haar ogen, maar ze zag ook het balkon van de gang, het balkon dat opende op het Klooster. Ze zwaaide haar lichaam over de leuning.

Het bureau van Jan Stevens lag op dezelfde verdieping van de Villa als de vergaderzaal van de IT verdieping waar Sara Jansen met Andrew Raga gesproken had. Hij hoorde de wilde kreten, de opschudding en de lopende stappen in de gang vanachter zijn bureau. Hij stond op en zag aan het andere einde van de gang Sara Jansen over het balkon verdwijnen. Dan zag hij ook de twee HR Directeurs en Andrew Raga over de borstwering heen kijken, naar beneden. Jan stapte van achter de panelen van zijn bureau en hij ging naar het balkon. Raga en de twee keken nog steeds naar beneden. Jan Stevens ging dichterbij en keek eveneens. Op de harde, koude, marmeren vloer van het Klooster, in het harde licht van de felle witte lampen, lag het gebroken lichaam van Sara Jansen in een breder wordende poel rood bloed.

Beneden klonken schreeuwen van afgrijzen. Een vrouw, beneden, had Sara Jansen zien vallen en dan op de vloer zien storten. Ze riep uit in pijn en schok. Haar kreten trokken andere personeelsleden naar de plaats. Verscheidene mensen liepen naar het lichaam. Jan Stevens zag Andrew Raga de hand door het haar trekken. Jan vroeg niets, liep naar de lift van de Villa, terwijl Raga en de twee HR Directeurs nog steeds verbijsterd toekeken, als aan de grond genageld, naar het Klooster. Jan verscheen al lopend uit de lift op het gelijkvloers. Hij zag zijn weg naar Sara geblokkeerd door een dichte menigte die zich rond het lichaam drong.

Jan riep, ‘uit mijn weg! Laat me door! Ik ken die vrouw!’

De mensen gingen terzijde om hem door te laten tot bij het lichaam. Jan knielde neer bij Sara. Hij voelde aan haar pols, maar vond geen hartslag. Sara Jansen was dood, haar hoofd te pletter geslagen op de marmeren tegels. Jan vroeg aan iemand de dokter en een ambulantiwagen te roepen, maar hij wist dat alle zorgen te laat zouden komen. Sara had zichzelf gedood. Ze had nog een sterk verfrommeld papier in de hand. Jan trok de verstijvende vingers van Sara open, zag de afdruk van een tabel, en keek dan naar boven, naar het balkon. Niemand keek van daar nog naar beneden. Jan stond met het blad papier in de hand. Hij kon niets meer doen voor Sara. Zijn benen trilden. Hij erkende ook de tekenen van

schoktoestand aan zich. Hij stapte achteruit en leunde tegen een kolom van het Klooster. Twee mannen liepen naar Sara toe met een draagberrie. Eén van die mannen was de bedrijfsdokter. De man hield een stethoscoop op de borst van Sara. Een paar seconden later schudde hij zijn hoofd. De mannen plaatsten Sara op de draagberrie en ze gingen naar de verpleegzaal met het levenloze lichaam van Sara Jansen tussen hen in.

Jan Stevens won zijn sterkte weer. Zijn hart raasde. Hij nam de lift weer naar boven, naar zijn bureau. Hij zag noch Raga noch de HR Directeurs nog in de gang. Hij zonk in zijn stoel neer. Vele minuten later realiseerde hij zich dat hij nog steeds het papier van Sara Jansen in zijn rechterhand hield.

8

Voor de tweede maal in enkele weken tijd namen Jan Stevens en Jana Kovar deel aan de begrafenis van een collega en vriend van Travtelio.

Directeurs Personeelsbeheer zijn nooit bijzonder populair in bedrijven, dus schuifelden slechts enige mensen in de eerste rijen van banken van het kleine dorpskerkje van een Vlaamse buitenwijk van Brussel. De kerk was oud en veronachtzaamd. Het plaasterwerk hing in scheuren onder de hoge, bestofte vensters, en de houten panelen die daaronder de muren bedekten waren gekraakt, op sommige plaatsen ontbraken er stukken van, en de houten versieringen konden best een nieuw laagje vernis gebruiken. Een restaurateur had een nachtmerrie aan deze kerk! Tegen de vierkantige, logge kolommen stonden grote standbeelden van heiligen in vervaagde polychromie en zonder het minste karakter, en de donkere, traditionele, van kaarsenrook verzwarde schilderijen van de Passie van Christus op Calvarie hingen er niet best, soms gescheurd, naast.

Sara Jansen had een broeder, diens vrouw en twee neven als familie. Die stonden in de eerste rij. Thomas Denis en twee andere IT managers vergezelden drie vrouwen van Travtelio die Sara gekend hadden. Jan veronderstelde dat de andere mensen in de kerk de burens waren en de leden van een koor waarin Sara af en toe zong. Haar doods-kist was slechts bedekt met drie kransen van witte bloemen, één daarvan was de krans die Jan en Jana meebrachten, een tweede die van Thomas Denis en de delegatie van Travtelio. De ceremonie was kort en vervelend. De priester, een jonge kerel, zei weinig want hij had Sara niet persoonlijk gekend. Jan en Jana vergezelden de priester en de dooskist naar het nabij gelegen kerkhof, een plaats achter het kerkje, maar niet meer dan een tiental mensen verzamelden daar om te zien hoe de kist in het graf werd neergelaten. Thomas Denis bleef dicht bij Jan staan.

Hij mompelde, meer tot zichzelf dan tot Jan, ‘er wordt gezegd dat men nooit alleen sterft. Deze stierf wel alleen!’

Jana kwam diep onder de indruk van de armoedigheid en de neerslachtigheid van de begrafenis. Ze had van Sara gehouden. Sara had Jana getroost en haar geholpen met haar probleem met Radek. Wanneer Jana nogal onverwachts opdook in Brussel, had Sara snel gezorgd voor onderdak en haar veel raad gegeven over waar ze aan meubels kon geraken. Jana leerde de interessantste winkels om kleren te kopen van Sara. Sara was er ook in geslaagd de laatste maanden Radek Navratil op afstand te houden.

Na de begrafenis keerden Jan en Jana weer naar huis. Jana pruilde en bleef gevangen in haar droevige stemming waarin ze bleef piekeren over de vergankelijkheid van het leven, de willekeurigheid van de gebeurtenissen, het totale gebrek aan determinisme van het leven en over hoe weinig controle men eigenlijk uitoefende op zijn eigen lot. Ze vroeg zich af door welk toeval ze met een vreemde man die ze slechts sinds enkele maanden kende in hetzelfde bed sliep. Jan bemerkte de afstand van hier tot China tussen hem en Jana die plots zoals een

diepe afgrond kloven tussen hen sloeg, en hij vreesde dat ze uit haar verliefdheid met hem zou glijden, om hem ook achter te laten in een toestand van moedeloosheid en zwaarmoedigheid. Hij probeerde Jana er van te overtuigen dat misschien, juist misschien, hun ontmoeting en hun liefde niet het gevolg was van puur toeval. Misschien had inderdaad het lot hen voorbestemd om elkaar te vinden en verliefd te worden. Jana antwoordde eerst niet, en Jan werd bezorgd. Hij zou graag Jana blij hebben gemaakt, haar nieuw vertrouwen hebben doen vinden in hun samenzijn, en haar te hebben kunnen overtuigen dat haar tweede ontmoeting met een man een waar geschenk van de goden geweest was. Hij begreep dan dat hij Jana niet meer lang nog in het ongewisse kon laten over hun toekomst.

9

Op het uur van de begrafenis dacht ook Rachel Kyle aan Sara Jansen. Rachel zat in de zakenklasse van een vliegtuig dat op dat ogenblik over de Atlantische Oceaan vloog. Zij ook zat in een droevige gemoedstoestand, las niet en luisterde niet naar muziek. Ze keek slechts uit het kleine venster naar een zee van grijze en witte wolken beneden, en mijmerde over haar leven. Rachel had weer een bladzijde omgedraaid in haar levensboek na haar verblijf bij Travtelio. Het was een korte ervaring geweest, veel korter dan ze gepland had. Rachel had van Europa leren houden. Ze had veel gereisd in Frankrijk, Italië, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk. De cultuur van kunst waarin ze plots ondergedompeld werd had haar aangegepen. Europeanen zwommen letterlijk in cultuur, ademden cultuur. Ze werd verrast door hoeveel de Fransen en de Engelsen fier waren over en hielden aan hun oud patrimonium van kastelen, abdijen, merkwaardige huizen en tuinen. Rachel had meerdere malen met andere expat vrouwen Kent bezocht. Ze waren van kasteel naar kasteel gereden, van Chartwell naar Hever en Hampton Court en naar vele andere plaatsen. Maar de Verenigde Staten bleef haar thuis en haar land. Ze vroeg zich af hoe ze nu haar vakanties en weekeendes zou doorbrengen, met zo weinig opwindende festivals en tentoonstellingen dicht bij waar ze woonde. In haar regio bevonden zich geen merkwaardige historische sites om te bezoeken! Ze zou haar loopbaan helemaal opnieuw moeten beginnen, en daarom zou ze zeer hard moeten werken in de komende maanden. Misschien kon ze opnieuw de liefdadigheidsinstellingen contacteren waarvan ze vroeger lid van was geweest.

Rachel koesterde geen speciale, warme gevoelens voor Sara Jansen. Ze was geen vriendin geweest van Sara. De vrouw had haar afstand bewaard. Ze bleef gereserveerd, had zich argwanend gedragen tegenover Rachel, en dat waarschijnlijk met goede redenen. Rachel kon pijn doen. Ze wist van zichzelf dat ze een harteloze manager kon zijn die nooit veel empathie ten toon spreidde en dat ze met een slangentong kon uitslaan naar inefficiëntie, domheid en fouten. Rachel wist dat ze er hooghartig kon uitzien en arrogant kon handelen, het fiere Amerikaanse managertype kon spelen, en dat was het harnas waarin ze ook bij Travtelio was gevluht. Sara Jansen was nooit haar vertrouweling geweest, en Sara had ook haar nooit enig vertrouwen geschonken. Dat was goed, dacht Rachel, want dergelijk gebrek aan nauwe relaties beschermde je en verleende je de vrijheid te handelen zonder banden van genegenheid te moeten breken. Managers, vooral expats, moesten eenzame mensen blijven. Vriendschappen met Belgen moesten vroeg of laat eindigen en konden dus beter zonder pijn afgesneden worden. Van bij het begin was Sara slechts een klein, onbelangrijk wezen geweest in het leven van Rachel. Sara zou geen blijvende afdruk nalaten in het hart van Rachel, en in feite, niemand van Travtelio kon dat doen. Toch was Sara deel van een omgeving waarin Rachel wellicht graag de rest van haar leven had doorgebracht. Als ze maar een Europese man had ontmoet, dan was ze misschien gebleven. Wat ook, de episode was voorbij, en Rachel was tevreden dat ze kon vertrekken zonder hartzeer en zonder een traan te laten.

Rachel keek naar rechts van haar. Twee rijen vóór haar zaten andere expats van Travtelio die ook terugkeerden naar de Verenigde Staten. Onder hen bevond zich Lauren O'Sheridan. Lauren was zo veel jonger. Waarom was Lauren niet in Europa gebleven?

Lauren O'Sheridan dronk een teugje aan haar sterke drank. Ze had er één broodnodig om de droevigheid en neerslachtigheid haar gewoonlijke vastberadenheid niet te laten overwinnen. Een wervelwind van emoties overweldigden haar. Haar handen beefden. Ze begreep dat ze dikwijls naar brandy had gegrepen de laatste weken. Europa was een teleurstelling geworden. Andrew Raga was een teleurstelling geworden. Lauren had een tijdje naar Raga gekeken alsof hij een halfgod was. Ze had er naar uitgekeken de vrouw te worden van een briljante zakenman, de moeder van kinderen, samen door Europa te reizen, Frankrijk en Italië te bezoeken, te praten over de schilderijen in de grote musea van de Europese hoofdsteden, voldoende rijk om de geschiedenis van het continent overal op te zoeken, haar kinderen de pracht van het groene Ierland te tonen en vooral, te rusten in de armen van iemand die de eenzaamheid kon verdrijven met een glimlach en een omhelzing. Andrew Raga had echter bewezen een gemene bastaard te zijn, een man behept met een ego zo hoog als de Eifel Toren en even dun, ambitieus, meedogenloos, en zo oppervlakkig, zo ondiep als een snelvloeiende bergbeek. Ze was aan Andrew Raga ontsnapt, maar Lauren vreesde nog dergelijke mannen te ontmoeten die hun ware aard nog beter konden verbergen dan Andrew Raga en ze had schrik zich aan zo iemand over te geven. Ze had schrik om uit pure eenzaamheid zich in te laten met dergelijke man in de Verenigde Staten. Ze huiverde. Ze gaf er de voorkeur aan alleen achter te blijven.

Er was natuurlijk een andere man geweest, een man die haar geïnteresseerd had en die haar zelfs even opgewonden had en naar wie ze verlangd had. Jan Stevens had de echtgenoot kunnen worden die ze zocht. Maar ze was op jacht geweest naar Raga, eerst, en daarna had die witte Tsjechische feeks haar verslagen tot Jan Stevens. Lauren dacht dan dat ze uiteindelijk geluk had geen hoop te hebben gesteld op Jan Stevens. Had ze meer met hem gesproken van bij het begin, hem in haar intimiteit uitgenodigd, zou ze er dan in geslaagd zijn Jan Stevens te strikken? Had het lot hen gescheiden? Lauren dacht van wel, want ze had nooit dat punt van nabijheid bereikt van waaruit de liefde begint en hopelijk verder diept. Jan was direct aangetrokken door die Jana Kovar! Zelfs de liefste mannen vielen op de knieën voor dikke borsten en wellustige achterwerken, lang blond haar, lange zwarte laarzen en hoge hakken! Jan was daarop geen uitzondering gebleken. Lauren wenste hem in gedachten geluk. Lauren bleef nadenken. Dezelfde beelden bleven steeds maar rondspoken in haar geest, zoals de spijt of het berouw over een mislukking. Lauren had teveel naar de kant van Raga gekeken en Jana Jan Stevens laten inpalmen zonder strijd. Toch had ze zich soms heel dicht gevoeld bij die vreemde, mysterieuze man die Jan Stevens genoemd werd. Een relatie zoals ze dan gewild had met Jan Stevens was wat ze werkelijk zocht. Ze wist dat nu, maar het was te laat. Jan Stevens zou steeds een embryo van liefde blijven dat niet had, niet mocht groeien. Het was niet veel, maar niettemin een mooie herinnering om mee te nemen naar de Verenigde Staten. Zou ze nog zulke man kunnen ontmoeten, een zachte en schuchtere man, misschien iets te zwak in zijn overtuigingen, maar die hield van mensen? Ze betwijfelde dat, en ze lachte met haar zelf. Ze zou dan waarschijnlijk dergelijke kans weer verspelen! Ze keek steeds naar de verkeerde kant! Dat was haar lot! Zou ze met Jan hebben kunnen leven? Jan Stevens was een Europeaan, en Lauren vroeg zich af of ze in Europa zou kunnen wonen. Ze was een Amerikaanse in hart en nieren, ze hield van haar land, ze had de Stars and Stripes op haar voorhoofd gebrand. Ze nam weer een teug van haar drankje en bladerde doorheen een boek over Europese kunst. Ze keek uit haar venster naar de witte zee van de wolken en ze beeldde

zich in dat ze zweefde in die wolken, al de spoken en de zorgen negerend die langzamerhand bezit van haar namen.

Hoofdstuk acht. De vakvereniging

Jan Stevens wandelde een restaurant van het Zavelplein in. Hij dacht dat hij laat op de afspraak was. Hij had dit restaurant uitgekozen omdat het twee verdiepingen had en zeer weinig gasten in de week de moeite namen de trappen op te stijgen naar de hogere vloer voor hun middagmaal, hoewel het zicht over het plein daar heel wat meer kon bekoren. Men kon op die verdieping bijgevolg eten en praten in relatieve kalmte, onopgemerkt door de menigte die beneden samenhokte in de drukte en het geroezemoes. Jan kende ook de eigenaar van het restaurant, een oude vriend. Jan nam dikwijls Jana mee voor een snelle maar gezellige hap in de avond. Jana hield van de reusachtige Italiaanse salades die de kok voor haar speciaal klaarmaakte, met Parma kaas gretig gesprenkeld over mesclun en raketsalade, een schotel die voor haar al voldoende was om een ganse volgende nacht en dag gevoed te blijven.

Vandaag had Jan voor de lunch dit restaurant voorgesteld aan Robert Daaks, de leider van de grootste werknemersvereniging van Travtelio. Daaks bezette niet een functie zeer hoog in de nationale hiërarchie van deze bond die vertegenwoordigd werd bij Travtelio, maar de man was niettemin het hoofd van de vakbond in de industriesector waartoe Travtelio behoorde. Daaks hanteerde de macht van duizenden leden bij het bedrijf, en hij vergaderde elke week met Bart Peters, de HR Directeur voor Relaties met de Vakbonden en ook met de President Personeelsbeheer, met Bernard de Voncques. Jan Stevens veronderstelde dat de man ook af en toe Jean-Gauthier de Buisseyre ontmoette om de moeilijkste problemen te bespreken en de Gordiaanse knopen door te hakken.

Jan kon gevraagd hebben de vakbondsleider te ontmoeten in de gebouwen van het hoofdkwartier van het syndicaat in het midden van Brussel, maar hij had weinig vertrouwen in de geheimhouding in dat gebouw, hij vreesde iemand van Travtelio die hem kende in de gangen tegen te komen, en hij gaf de voorkeur aan de goede oude Belgische wijze om zakengesprekken te houden over een langzame lunch in een plaats van zijn eigen keuze waar hij tevens in een hem vertrouwd omgeving kon ontspannen.

Jan had gelopen, maar Robert Daaks was nog later. Jan vroeg een rustige tafel boven, in een hoek van waar men toch zicht had over het plein, en de eigenaar ging met hem naar boven. Jan vroeg een glas wijn terwijl hij nog even wachtte op Daaks om te bestellen.

Jan was een betalend lid van de vakbond van Daaks. Jan had dat lidmaatschap betaald vanaf de eerste dag dat hij bij Travtelio begon te werken. Hij was echter nooit een zeer actief lid geweest. Jan geloofde in de bonden. Hij vond ze noodzakelijk in bedrijven om goede relaties te houden met het personeel, om een humane vorm van management te garanderen, en om het evenwicht te bewaren tussen de machten binnen een bedrijf, het evenwicht dat harmonieuze verhoudingen kon verzekeren. Hij was er echter niet meer zeker van dat dit evenwicht nog bestond, en dat was ook één van de onderwerpen waarover hij wou praten met de vakbondsleider.

Jan had een probleem met zijn lidmaatschap. Hij was een Directeur. Er waren stakingen geweest bij Travtelio waar Jan niet aan had deelgenomen, verscheurd tussen enerzijds zijn sympathie met de bonden en anderzijds de wetenschap dat hij tot het management van het bedrijf behoorde. Hoe moest hij een lid zijn van de onderdrukten en een onderdrukker tegelijkertijd? Jan was nooit een onderdrukker geweest, dat was tenminste wat hij van zichzelf dacht, maar in conflicten kon hij niet verbergen dat hij een manager en later een Directeur was van Travtelio. Zijn solidariteit was gesplitst. Jan Stevens moest nu toch glimlachen met die naïeve houding van een jongeling die nog de idealen en illusies koesterde die zijn universiteitsprofessoren hem ingegoten hadden. Een Directeur in de tijd van Jan was niet

meer dezelfde Directeur als in de tijd van zijn professoren. De mensen die nu met Jan werkten noemden hem Jan en niet meer mijnheer de Directeur. De oude mentaliteiten leefden echter gedeeltelijk voort. Jan had zijn definitieve zijde slechts onlangs gekozen en wist wel dat hij daartoe een aantal bruggen moest opblazen. Hij veronderstelde dat hij nu duidelijk aan de zijde van de onderdrukten stond. Zou hij niet binnenkort zijn functie van Directeur verliezen? Jan was naar hier gekomen om aan Daaks te vertellen wat hij wist over de Presidenten van Travtelio.

Een tijdje later werd Robert Daaks naar de tafel van Jan gebracht. Jan keek op en ging staan om de handen te drukken. Hij was verrast. Daaks werd vergezeld door een vrouw die hem voorgesteld werd als zijnde Anne Degambre, en dat was niet echt volgens plan. Jan had gevraagd om Daaks alleen te spreken. Daaks was een Vlaming, Degambre een Waalse. 'Ik bracht mijn assistente, Anne, mee,' verontschuldigde Daaks zich. 'Ze weet evenveel als ik, zo niet meer. Je kunt evenveel vertrouwen hebben in haar als in mij. Ze is reeds mijn oren en ogen!' lachte hij.

Daaks was geen grote man. Hij was dik, een vooruit puilende buik ontwikkelde zich onder zijn vest. Jan wist dat Daaks erg veel dronk. Maar de man was volledig toegewijd aan zijn functie in de vakbond. Hij ging gekleed in een eerder haveloos, grijs kostuum. De broek van Daaks had geen strijkijzer gezien sinds een paar maanden, en de vakbondsleider trok zijn broek minstens drie maal omhoog aan zijn bruin lederen riem vóór hij in zijn stoel ging zitten, een duidelijk teken van zenuwachtigheid dat Jan deed glimlachen, want het was toch meer hij, Jan Stevens, die niet op zijn gemak moest zijn. Daaks had dik, zwart, plakkerig haar waar grijze strepen in lagen, dat erg in de war bleef, geplaatst boven een rood, slecht geschoren gezicht dat zoals van een boer verbrand was in een eerste lentezon, een ossenneus en kleine oren die ver achter zijn hoofd geplant waren. Wanneer meer licht op de wangen van Daaks viel, bemerkte Jan dat het rode niet kwam van de zon. De kleur was te rozig en te regelmatig. Daaks moest lijden aan te hoge bloeddruk. Vertegenwoordigers van werknemersverenigingen leefden niet lang, dacht Jan. Jan had zeer goed de vroegere leider gekend, maar die was enkele maanden geleden nog jong overleden. Jan kende niet deze Daaks die nog niet zo lang in functie was gezet, en die naar Travtelio was overgeplaatst vanuit een andere sectie. Jan wist dus niet echt wat hij van deze man Daaks kon verwachten, en ook niet hoe deze vakbondsman zijn oordelen vormde en velde. Maar Thomas Denis had aan Jan gezegd dat deze Daaks een fatsoenlijk en eerlijk mens was.

Jan keek dan naar Anne Degambre. Hij zag een eigenlijk aantrekkelijke vrouw, maar een vrouw met een lederachtige huid in haar gezicht van dunne lippen en hoekige vormen. Haar gezicht interesseerde direct, en duidde op een vrouw van actie, een vrouw die veel werk kon verzetten, een leven gewoon was van constante zorgen, maar ze had een mooi, slank figuur. Ze keek naar Jan zo onderzoekend als hij zelf deed. Ze gluurde naar hem met zeer opvallende blauwe ogen, die alleen al haar gezicht uitzonderlijk en zeer aantrekkelijk maakten. Jan vreesde echter dat ze vóór haar tijd zou verouderen, en ze zou slecht verouderen door de scherpe kenmerken en lijnen in haar gezicht nog harder te doen lijken. Ze zou zich moeten bekommeren om haar gezicht en figuur, zoals Jana deed, dacht hij, maar hij vond geen spoor van cosmetica op deze Anne Degambre. Nochtans, wanneer Jan zuchtte en wanneer ze ook gedaan had met hem te onderzoeken, wat slechts enkele blikken lang duurde, glimlachte ze en knikte aanmoedigend naar hem. Deze zag hem niet als een vijand. Ze gaf Jan een warme goedendag en een droge hand die aangenaam en eerlijk voelde in de druk.

Jan stelde voor met een glas aan te vangen. Daaks vroeg onmiddellijk een whisky; de vrouw wou een tomatensapje. Macht en bloed, Bloody Mary, dacht Jan, maar hij liet de twee anderen

starten met een grapje en een gesprekje die de verdedigingen en het wantrouwen van Jan tegenover Daaks en Degambre moesten doen smelten. Jan behield echter de controle over zichzelf en hij kwam niet in het minst onder de indruk van deze mensen. Hij had zorgvuldig voorbereid in zijn hoofd wat hij wou vertellen en hoe en tot waar. Hij was er zich ook goed van bewust dat indien iemand van Travtelio zou horen over de inhoud van dit gesprek, of zelfs alleen al maar zou horen dat hij met Daaks en Degambre gesproken had, hij niet alleen elke kans op promotie mocht vaarwel zeggen, maar waarschijnlijk ook het risico liep deel uit te maken van de volgende golf van ontslagen van managers. Jan was tot een beslissing gekomen over wat hij moest doen een paar dagen geleden.

Het gesprek vandaag met de vakbondsleiders was de eerste van een reeks acties die hem onweerstaanbaar in een andere fase van zijn leven zou duwen. Hij was vastbesloten zijn voornemens ten uitvoer te brengen. Hij had slechts één nijpende twijfel, en dat was hoe Jana Kovar over hem zou denken, maar dat drong hij naar de verste hoek van zijn geest op dit ogenblik, al wist hij dat het zijn grofste fout kon worden.

Toen de whisky van Daaks half leeg was, wat slechts een paar minuten duurde, begon Daaks het echte onderhoud met, 'je vroeg om ons te spreken. Je had eigenlijk Anne, hier, aan de telefoon. Je wou ons praten over Travtelio.'

'Inderdaad,' erkende Jan. 'Ik sprak met een vrouw aan de telefoon. Ik wou je spreken over wat er aan het gebeuren is bij Travtelio. Jullie weten natuurlijk ook wel wat er met het bedrijf aan de gang is, maar misschien niet hoe de Directeurs daarover voelen. Alles moet in zijn perspectief geplaatst worden en de redenen van de gebeurtenissen uitgelegd. Ik ben lid van het management van Travtelio en ook een lid van jullie vakbond. Ik heb enige interessante dingen – hoop ik – te vertellen aan de bond over wat er werkelijk gaande is in het bedrijf, en waar de zaken naartoe kunnen leiden.'

'We weten heel wat van onze leden,' reageerde Daaks prompt, 'maar we zijn steeds bereid naar meer te horen, vooral bij een gezellige maaltijd, zoals je ons op uitnodigde!'

'Correct,' dacht Jan, 'en met die woorden wil je ook beduiden dat ik goed zou weten, zonder misverstand, wie de rekening hier moet betalen, maar dat deert me niet want dat ik zou betalen was natuurlijk in mijn bedoelingen.'

'Allereerst,' zei Jan verder, 'moet ik jullie medelen op welke manier ik vermoed dat Gerald Godelin uit het bedrijf verwijderd werd door Jean-Gauthier de Buisseyre.'

Anne Degambre had haar glas opgenomen. Ze plaatste het nu weer op de tafel zonder het aan haar lippen te brengen.

Jan legde in exact detail uit wat hij gevonden had over de toegangen van Buisseyre en Andrew Raga naar de privé bestanden en de e-mails van Gerald Godelin. Hij legde aan de vakbondsleiders uit wat er zich in die bestanden bevond, welke informatie over de misbruiken in de e-mails van Godelin gevonden kon worden. Hij overhandigde een verslag aan Daaks. Daaks bladerde daar niet in maar gaf het rapport direct door aan Degambre.

'Heb je bewijzen van wat je beweert?' vroeg Daaks.

'In het verslag, hier, staat welke toegangen genomen werden, naar welke soort van informatie. Ik heb copies van de e-mails en van de inhoud van de bestanden. Die informatie werd echter illegaal gekopieerd. Als jullie me ooit citeren als bron van de informatie kan ik in de gevangenis belanden. Ik heb dit rapport aan jullie gegeven als bewijs, zodat jullie een gevoel zouden kunnen krijgen van wat er omgaat in Travtelio, van het soort mensen dat het bedrijf beheerde en beheert, maar illegaal gewonnen inlichtingen zijn niet veel waard in een Gerechtshof. Ik vraag jullie natuurlijk nooit de bron van de informatie te vermelden. Ik heb ook bewijzen dat Buisseyre toegang nam tot de gegevens vóór hij Gedelegeerde Bestuurder werd, en dat op verdoken wijze, met medeplichtigen. De bewijzen daarvan staan in het

verslag, maar ik heb er geen bewijs van dat hij de gegevens ook echt gebruikte om Godelin kwijt te raken als Gedelegeerde Bestuurder van Travtelio, maar dat ligt wel voor de hand.’

‘Die inlichtingen bevestigen wat we al vermoedden,’ glimlachte Daaks, ‘maar dat is niets nieuws voor ons, en die inlichtingen kunnen we nauwelijks ergens gebruiken.’

Daaks snoof met zijn neus en leunde achterover in zijn stoel. Hij leek ongeduldig.

‘Zie je, we nemen eigenlijk intriges tussen de Presidenten van Travtelio en onder de leden van de bestuursraad en de Beheerraad op als niet ongewoon. We komen niet tussen in de haaiengevechten in de poel, tenzij dat rechtstreeks invloed heeft op onze leden.’

‘Jullie vinden in dat verslag verdere bewijzen van frauduleuze handelingen van de huidige Bestuursraad van Travtelio. Buitenlandse dochtermaatschappijen werden in die fraudes betrokken, vooral de dochtermaatschappijen in Abu Dhabi en Singapore. Die maatschappijen hebben geen enkele economische activiteit, behalve dan om fondsen wit te wassen en geld rond te sluizen en de belastingen van het bedrijf te verminderen. Travtelio gebruikt hen voor belastingsontduiking op grote schaal. Jullie vinden ook bewijzen van het bestaan van een holding in Luxemburg die opgericht werd om fondsen te verzamelen voor de investeringen van Travtelio, en ook voor vreemde schema’s van belastingsontwijking. Travtelio haalt nut uit de belastingsvoordelen daar, terwijl het tegelijk profiteert van het concept van de notionele interessen in België.’

‘Helpen dergelijke constructies niet de inkomsten en winsten van het bedrijf te verhogen en dus ook de rendabiliteit van het bedrijf?’ merkte Degambre op. ‘Met de winsten die Travtelio aldus opstrijkt werden ook gulle prepensioneringsplannen gevoed die een voorbeeld zijn in ons land. De leden van onze vakbond konden daar mee van profiteren. Zonder die plannen hadden we een bloedbad van duizenden ontslagen bij Travtelio moeten ondergaan. Godelin was een bastaard zoals alle Gedelegeerde Bestuurders. Hij ook ging over een paar lijken om de functie te veroveren die hij betrok bij Travtelio. Hij was hard met zijn Directeurs, maar hij was ook eerder het paternalistische type met zijn lager personeel. Wij klagen niet over de programma’s van vrijwillige vertrekken uit Travtelio die hij organiseerde. Wij zijn nooit akkoord met illegale praktijken, maar is het aan ons om op die wonde te wijzen?’

Jan Stevens wou roepen, ‘wat doen jullie dan met de ethiek van die fraudes? Moeten belastingsontduikingen de prepensioneringsplannen dan financieren?’ maar hij zei, ‘juist! Er is echter meer.’

Jan viel zijn schotel aan van pasta met schelpdieren.

‘De rekeningenbalans van Travtelio werd onlangs gepubliceerd. Hebben jullie naar de cijfers gekeken, naar alle cijfers?’

‘Natuurlijk,’ zei Degambre, terwijl ze uitdagend naar Jan keek, maar haar ogen bleven schaaftig, en dan keek ze weer naar haar eigen bord waarop een zeer licht gebakken steak lag.

‘Dan heb je voorzeker de cijfers gezien van de percentages van Travtelio aandelen, ik bedoel de verdeling van de aandelen over de verschillende houders? Die cijfers staan netjes in het gepubliceerde verslag.’

Jan zag de vrouw en de man met blanke ogen naar hem kijken. Gaven ze iets voor maar één seconde voor alles wat hij hen vertelde? Ze leken meer geïnteresseerd in het volstoppen van hun monden dan in wat hij bracht.

‘De Divisie Financiën publiceerde de cijfers van de verdeling van de aandelen,’ ging Jan verder. ‘Vijfentachtig percent van de aandelen worden gehouden door investeringsfondsen, waaronder nog iets over de dertig percent door de Belgische Staat. De overige vijftien percent, een verbazingwekkend hoog bedrag, werd gereserveerd voor het personeel van Travtelio.’

‘We hebben ons daar niet tegen verzet,’ zei Daaks, zonder uit zijn bord op te kijken. ‘Ik geef je grif toe dat we ook niet zeer blij zijn met het opnemen van aandelen door personeelsleden in hun bedrijf. Leden van een vakbond staan tegenover Beheerraden en Bestuurraden. Ze zouden niet in hun hoeden te zetelen. We geloven niet in concepten zoals de Duitse “Montan Mitbestimmung” voor ons land. We zijn niet voor een vermenging van rollen en interesses, en we waarschuwen onze leden tegen deelnames in kapitalistische speculaties op de beurzen. Maar uiteindelijk is dat ook een zaak voor de privé sfeer van de mensen, en we kunnen moeilijk onze leden verbieden aandelen aan te kopen. De waarde van een aandeel is echter vluchtig, weinig stabiel. Aandelen zijn risicovolle beleggingen. We waarschuwen onze leden tegen casino roulette praktijken!’

‘De verdeling binnen die vijftien percent is wat interessant is,’ vervolgde Jan koppig, hoewel hij zich voelde alsof hij op de vingers getikt werd. ‘De personeelsleden van Travtelio namen amper twee percent op van de aandelen in het vrijwillig programma. Voor dertigduizend werknemers lijkt me dat inderdaad een zeer laag aantal, zodat de mensen jullie raad waarschijnlijk ter harte genomen hebben. Vijf bijkomende percenten werden beloofd aan de tweehonderd topmanagers van Travtelio. Drie percent werd direct uitgedeeld aan de Presidenten van de Bestuurraad, dat is aan zes tot tien personen, en vijf percent van de aandelen werd aan de Gedelegeerde Bestuurder gegeven. Daarom heeft Jean-Gauthier de Buisseyre alleen al meer dan het dubbele van het aantal aandelen op zijn naam dan al de aandelen samen die de duizenden werknemers van Travtelio opgenomen hebben. Niet alleen heeft Buisseyre een salaris van Gedelegeerde Bestuurder bedongen dat zes maal hoger ligt dan dat van Gerald Godelin nog enkele maanden geleden, hij is met één slag miljonair geworden in tientallen miljoenen Euro door Travtelio naar de beurs te brengen en zich dat pakket aandelen toe te eigenen. Hij heeft zijn aandelen nog niet verkocht, maar hij is eigenaar van die waarde. Travtelio heeft hem in één meesterzet schatrijk gemaakt, en dat alles door zijn eigen doen. Zijn contract bevat ook bonussen waar hij recht op heeft, maar het bedrag is niet vrijgegeven. De bonussen lopen ook op in de miljoenen Euro, tientallen miljoenen Euro over de vijfjaarlijkse periode van zijn contract. In het verslag vinden jullie een e-mail betreffende het bedrag van de bonussen. Ik vond geen kopie van zijn contract. Ik vraag me dus af welke ontslagpremie hij bedisseld heeft en of dat ook voorzien is in zijn contract, het bedrag van zijn gouden valscherf, maar ik vermoed dat het dicht bij een bedrag van drie jaren salaris zal liggen. Denken jullie dat zijn contract vermeldt dat wanneer hij ontslagen wordt wegens mismanagement hij niets zou ontvangen? Ik betwijfel dat zeer sterk! Is dat niet een schandaal? Hoeveel verdienen jullie beide? Is Buisseyre dan zulk een genie van het management? Kent hij zoveel meer van het bedrijf? Is hij zoveel beter dan jullie in alles? Is hij zoveel malen slimmer dan het gewone personeelslid van Travtelio? Zijn salaris en bonussen die hij dit jaar binnenrijft alleen al bedragen driehonderd maal het salaris van een gewoon personeelslid. Toch worden die werknemers bij het dozijn ontslagen, en dat regelmatig. Is dat nog ethisch aanvaardbaar?’

Degambre keek nu Daaks aan, maar Daaks at verder en bewoog niet één spier in zijn gezicht, op zijn kauwende mond na. Hij leek over iets na te denken. Degambre keek weer naar Jan en ze bleef hem een hele tijd aanstaren. Dan keek ze weer naar Daaks.

Daaks legde zijn vork neer, vouwde zijn handen boven zijn hoofd en zei, ‘wij in de vakbonden, wij zijn niet jaloers. We veroordelen misbruiken van het management. Zolang onze leden echter fatsoenlijk behandeld worden, komen we niet tussen. De leden van de Beheerraad bepalen hoeveel de Gedelegeerde Bestuurder uitgekeerd krijgt, niet wij.’

‘Bezit de overheid niet nog steeds meer dan dertig percent van alle aandelen,’ vroeg Jan droogjes. ‘Hoeveel Ministers hebben banden met de vakbonden? De Belgische Overheid heeft heel wat zetels in de Beheerraad!’

‘De bedragen die je citeert blijven in lijn met wat de Gedelegeerde Bestuurders van andere, vergelijkbare grote Europese conglomeraten verdienen. In de Verenigde Staten liggen die bonussen nog een heel stuk hoger. Zoals ik zei, we blijven waakzaam voor onze leden en we zorgen voor hen. We zijn van mening dat het niet nodig is vanuit ons standpunt alle vreemde trukken van het bedrijf aan te klagen. Dat is de taak van de Raden van de onderneming.’

‘Jullie motto is “doe wel en zie niet om”,’ grinnikte Jan bitter. ‘Hoor niet, zie niet en spreek niet, zolang als de leden van de bonden maar de magere beloning krijgen die hen toekomt, hun salaris en hun pensioen. Is dat wat jullie doen? Meer niet?’

Daaks antwoordde niet. Hij duwde zijn bord plots bruusk weg over de tafel. Hij was woedend en geïrriteerd.

‘Je hebt ook niet gereageerd toen vijftig Directeurs van Travtelio ontslagen werden op één en dezelfde dag,’ zei Jan.

Daaks antwoordde niets.

‘Natuurlijk niet,’ zei Jan. ‘Directeurs van Travtelio, of ze nu leden zijn van de vakbonden of niet, wat velen van de ouderen waren, deren jullie niet. Jullie zijn de bonden van de arme werkmans. Duizenden werknemers zijn gevlucht in de prepensioneringsplannen. Wat zouden jullie je moeten bekommeren om enkele Directeurs? Nochtans, tengevolge die ontslagen steeg de waarde van de aandelen van Travtelio weer steil. Wie heeft daarvan geprofiteerd, denken jullie?’

Jan Stevens dronk aan zijn glas en zei dan aan de nog steeds zwijgende Daaks en Degambre, ‘in het verslag vinden jullie ook een berichtenuitwisseling tussen de Gedelegeerde Bestuurder en zijn President Financiën waaruit blijkt dat zij beide de ontslagen van de Directeurs wilden om de waarde van de aandelen weer naar boven te duwen. Dat trucje kan nog wel een paar keer toegepast worden, de volgende jaren. Buisseyre en Raga stellen duidelijk in die mails dat ze hun eigen vermogen wilden vrijwaren van ontwaarding.’

‘Niettemin,’ vervolgde Jan, zonder op antwoorden te wachten, en hij zag hoe het gezicht van Daaks roder en roder werd, ‘ik heb ook een bewijs in dat verslag gestoken van de manipulatie van de percentages van de jaarlijkse evaluaties door Travtelio. De Bestuurraad brengt de mensen in lagere waarden van evaluatiescores onder, door streefcijfers te definiëren. Die streefcijfers liggen heel wat lager dan de gemiddelde scores van het vorige jaar. Daardoor worden de personeelsleden ontgoocheld en in depressie gejaagd. Sommigen zullen uit eigen initiatief nadat hun uitslag bekend gemaakt wordt vertrekken, en zeker diegenen, de zwakste mensen, die de laagste scores gaan krijgen. De Raad manipuleert de streefcijfers om twee redenen. Ze hoopt het algemeen niveau van bekwaamheden en intelligentie daardoor op te trekken. Een prettige bijwerking vergezelt dit initiatief echter, want de totale hoeveelheid aan bonussen uitbetaald aan de personeelsleden zal dalen met die streefcijfers, maar Travtelio zal enkel het totale bedrag publiceren van de bonussen uitbetaald aan het personeel, niet de distributie over de categorieën van personeelsleden, en het totale budget blijft onveranderd vergeleken bij dat van verleden jaar. Met andere woorden, de Presidenten zullen hogere bonussen krijgen dit jaar binnen het totaal bedrag van het budget, het personeel minder. Hoe kunnen jullie daar mee akkoord gaan? Hoe kunnen jullie accepteren dat er van de personeelsleden op die manier gestolen wordt terwijl de bonussen van de Bestuurraad en van de Gedelegeerde Bestuurder vermeerderden? Natuurlijk heeft de Bestuurraad alle recht om zoiets te beslissen, maar ik begrijp niet waarom jullie niet reageren.’

Anne Degambre fluisterde, nauwelijks hoorbaar, ‘welke bewijzen heb je daarvan?’

‘In het rapport zit een kopie van een e-mail gezonden door de President Personeelsbeheer aan Andrew Raga, de President Financiën en naar de Gedelegeerde Bestuurder Buisseyre met de streefcijfers van de Bestuurraad alsook de gemiddelden van het vorige jaar in tabellen. Het blad dat ik in mijn bezit heb, houdt aantekeningen in het geschrift van Raga. Er zijn vlekken

op dat blad papier, en die vlekken kunnen jullie ook bemerken op de kopie in het rapport. De vlekken zijn bloedvlekken. Ik trok het papier uit de handen van een vriendin van mij, van Sara Jansen, de Directeur Personeelsbeheer die recentelijk zelfmoord heeft gepleegd in het gebouw. Ze hield dat papier in haar greep toen ze viel!’

Robert Daaks en Anne Degambre keken naar Jan Stevens met wijde ogen. Daaks duwde zijn bord nog verder van hem weg. Hij trok aan zijn riem. Hij greep een lopende dienstster bij de arm en vroeg naar nog een whisky. Iedereen bleef dan zijgen aan de tafel. Jan Stevens veronderstelde dat Daaks niet veel voelde voor een dessert. De dienstster kwam snel weer met de whisky, en Daaks dronk er gulzig van. De dienstster nam de borden weg en vroeg wat ze wilden als nagerecht. Jan en Anne Degambre vroegen een stuk chocoladetaart. Degambre was minder aangeslagen door de woorden van Jan dan Daaks. Maar Daaks zei nog steeds niets. ‘Ik heb ongeveer vijftig voorbeelden opgesomd in dat verslag,’ zei Jan nog, ‘voorbeelden van wat op het randje af of volledig onethisch management kan genoemd worden, of pesterijen, verricht door Travtelio Personeelsbeheer de laatste twee jaar. Misschien helpt dat jullie.’ Toen de chocoladetaart werd gebracht, en toen Jan en Anne er hun lepels in plonsden, sprak Daaks plots. Zijn woorden kwamen langzaam uit zijn mond, zacht, maar in een veel minder defensieve toon dan voordien.

‘Ik hoorde van nog twee zelfmoorden meer. Twee meer zelfmoorden vielen voor in de gebouwen van Travtelio, niet in het hoofdkwartier, maar in de districtgebouwen van de onderneming. Neen, we zullen niet zwijgen over die.’

‘Dan kan het verslag dat ik bracht helpen,’ antwoordde Jan.

Robert Daaks reageerde ook ditmaal niet.

‘Die kerel geeft werkelijk niets toe,’ dacht Jan. ‘Hij is zo hard als een stalen bal. Misschien doet hij iets met het verslag dat ik bracht, misschien ook niets. Hij zal me in geen geval vertellen wat hij zins is te doen, noch wat, noch wanneer, noch hoe. Hij is een echte koele bastaard, maar ik zou op dezelfde manier handelen. We spelen risicovolle spelletjes met hoge inzet.’

Anne Degambre vroeg, ‘als dat alles in je verslag staat, dan hebben we daar inderdaad nuttige elementen in, waarvoor we je danken. Maar, wat is in dit voor jou? Wat zoek je? Zoek je wraak of wil je een beloning? Je naam moet op de bladzijden van dat verslag staan. De bladzijden zijn uitgedrukt voor jou. De gebruikersidentificatoren kunnen tot je leiden. We zullen deze informatie gebruiken en het verslag zelf wel vertrouwelijk houden, maar Travtelio zal het een en het ander optellen met de tijd, en de verdenkingen zullen over je hoofd kruisen. Je loopt hoge risico’s. Het lijkt niet ondenkbaar dat je uit Travtelio ontslagen wordt. Travtelio kan je in een proces aanvallen. Besef je hoeveel advocaten en onderzoekers Travtelio tegen je aan kan gooien? Waarom ook, bracht je deze bewijzen aan ons, een vakbond?’

‘Ik ben lid van jullie vakbond,’ siste Jan scherp terug. ‘Ik ben een lid van de bond geweest van het eerste ogenblik af toen ik bij Travtelio ben aangeworven. Ik geloof in de werknemersverenigingen. Ik ben geen naïeve fanatiekeling, maar ik zou willen dat er nog enige ethiek toegepast werd in het bedrijf waarin ik werk, vooral op personeelsgebied. Twee van mijn vrienden hebben zelfmoord gepleegd, maar als je die feiten vanuit een andere hoek bekijkt kun je ook beweren dat ze vermoord werden, misschien door onachtzaamheid, maar toch vermoord. Ik zoek geen wraak, maar die sterfgevallen moeten toch tot iets dienen. Travtelio zal me niet aanvallen. Als ze dat doen, komt mijn verslag, en nog veel meer, in de pers en in het Gerechtshof, en dan breekt een schandaal los in alle geledingen van de gemeenschap, een schandaal dat hoger zal rijzen dan de Wolkenkrabber van Travtelio! Als ze me toch in een Gerechtshof aanvallen, dan roep ik de Presidenten en veel personeelsleden op

om te getuigen, die allen onder ede zullen moeten praten. Dat zal de poppen aan het dansen brengen. Maar de gevolgen kunnen me nog weinig schelen.'

Daaks bleef zwijgen. De drie dronken hun koffie uit, maar de spanning kon gesneden worden. Degambre gluurde over haar koffie heen naar Jan. Jan Stevens zei dat hij naar zijn bureau moest terugkeren. Direct daarna, bemerkend dat noch Daaks noch Degambre hem weerhielden, stond hij op en ging weg. Hij zag wel hoe Degambre zijn verslag strak onder de arm hield, alsof ze schrik had dat hij het haar weer ging afpakken. Ze had het niet achteloos ergens naast haar gelegd. Ze had het onder de arm gehouden terwijl ze at. Jan glimlachte en ging naar beneden zonder echt afscheid te nemen. Hij betaalde de rekening, voegde daar nog een whisky voor Daaks aan toe, en liep naar zijn auto.

2

'Jezus, ik haat die verdomde idealisten,' brak Robert Daaks los wanneer Jan verdwenen was. 'Ik verafschuw hen. Wat deze Jan Stevens daarnet deed is een valstrik zetten voor ons allen. Gedurende een tijdje zag ik mezelf in hem toen ik nog dertig jaar oud was. Ik was ook nog zeer idealistisch toen, een "petit con" zoals ze in het Frans zeggen, een domme puber. Men leert snel pragmatisch te handelen in wat wij doen. Die vent is gevaarlijk! Wie weet wat zijn volgende zet zal zijn? Venten zoals die kunnen niet in toom gehouden worden. Ik had het zeer grote geluk een baas te hebben die me leerde hoe de realiteit er uitzag. Denkt die Jan dat hij El Cid Campeador is die de Moren bevecht te Valencia? Denkt hij dat hij een reïncarnatie is van Christus?'

'Ik vond hem eerder schattig,' zuchtte Anne Degambre. 'Het is verfrissend nog iemand tegen te komen die wil geloven in iets fatsoenlijks en daarvoor wil vechten. Hij gelooft er nog werkelijk in dat mensen lief moeten zijn voor elkaar. Hij zoekt rechtvaardigheid. Is dat niet een boodschap van het christendom? Hij was een vriend van Sara Jansen. Hij had ook een groot gevoel voor drama toen hij vertelde hoe hij dat blad papier uit de handen van de dode vrouw trok! Ik heb zelden een meer afschuwelijk verhaal gehoord, maar ik vond het toch ook niet potsierlijk. Ik vermoed dat hij bewogen wordt door een soort van wraakgevoel, en dat begrijp ik best.'

'Als je met hem naar bed wil kruipen, doe dat dan maar,' antwoordde Daaks zeer ruw. 'Anne Degambre vergezelt Prins Dapper op zijn ros! Doe maar op! Let op met een vent zoals die Stevens, Anne. Zo iemand houd je niet in bedwang. Hij is volledig geobsedeerd door zijn rol van grote zuiveraar. Ik geloof dat haat en wrok hem inderdaad leiden. Hij denkt dat hij een Profeet is, een nieuwe Mozes! Dergelijke mensen zijn ofwel Heiligen, en dan is hun plaats in de hemel en niet op aarde, zeker niet in een vakbond, ofwel is hij een gevaarlijke hypocriet en dan moeten we meer weten over zijn beweegredenen. Hij kan ook een domkop of een gek zijn. Wat ook, zijn informatie kunnen we gebruiken. Ik denk dat mijnheer Jan Stevens zich niet realiseert hoeveel poeder hij in ons geweer gegoten heeft!'

'Je zei geen woord over het feit of hij iets nuttigs gebracht heeft of niet, Robert. Je zei zelfs geen dank je. Ik denk niet dat hij een dankwoord verwachtte, maar hij weet zeer goed wat je met het verslag kunt aanrichten. Hij is geen domoor. Hij is een universiteitsingenieur en hij leek me veel rijper in de manier waarop hij sprak dan de meeste techniekers die ik ontmoette. Hij leek me de gevolgen van wat hij deed zeer goed te begrijpen.'

'Stevens ontsnapte aan een catastrofe,' durfde Degambre zich verder te wagen. 'Had hij gevraagd de Voorzitter van de andere vakbond te spreken, dan stond hij vandaag nog op de keien. Onze concurrent eet uit de hand van Buisseyre. Heb je gezien met wat voor een nieuwe wagen, een grote BMW luxe vierwielerttractie, hij rijdt? Ik wed er mijn hoofd op dat die

wagen hem toegestoken is door de Gedelegeerde Bestuurder van Travtelio. Logischerwijze zouden de kerels van de andere bond heel wat meer naar links moeten reageren dan wij en luid schreeuwen hoe ze de arme drommels en de achtergelaten weduwen verdedigen, maar die bond lijkt me akkoord te gaan zonder protest met alles wat Travtelio thans maar voorstelt. Ik ben er van overtuigd dat onze beste collega, de andere vakbondsleider, uit de hand eet van Bart Peters en corrupt is!’

‘Natuurlijk is die corrupt,’ antwoordde Daaks. ‘Ik weet dat! Ik heb het bewijs daarvan. Jan Stevens ging niet naar die man omdat hij bij ons lid is.’

Daaks verklapte echter niet aan Degambre welke bewijzen hij verzameld had. Het bewijs lag in de schuif van het bureau van Daaks, papieren aan hem overhandigd door een secretaresse van de Bestuurraad, een vrouw die niet lid was van de vakbond en dus niet verdacht was bij de Presidenten van het bedrijf, maar die hij vele jaren geleden intiem gekend had. Ja, Stevens was het gevaar ontlopen met die syndicalist te gaan praten, maar Stevens was ook sinds altijd een lid geweest van de werknemersvereniging van Daaks, niet van de andere bond. Daaks wist dat, want hij had het gecontroleerd, wat Degambre niet gedaan had. Hij wist ook dat Jan Stevens sliep met een Tsjechische expat, en hij wist zelfs dat die Jan ook regelmatig vertoefde in aristocratische kringen. Daaks twijfelde bijgevolg aan wat hij van de man moest denken. De oude vriend van Daaks, Thomas Denis, had hem dat allemaal uit de doeken gedaan. Denis had ook gezegd dat deze Jan Stevens vertrouwenswaardig was, maar Daaks vertrouwde niemand, nooit, zelfs niet Thomas Denis die hij nochtans al sinds meer dan twintig jaar kende en die in zijn dorp woonde. Daaks beschouwde Jan Stevens niet als een man van eenvoudige overtuigingen. De man was te complex en kon morgen van deze pot eten en morgen van een andere, vandaag dit denken en morgen iets anders. Hij was een typische intellectueel, geen militante wroeter. Die wetenschap maakte Daaks erg voorzichtig.

Daaks sloot steeds zijn persoonlijkheid af voor en gaf geen inlichtingen prijs aan de mensen die hij niet voor honderd percent kon vertrouwen, en hij hing zeker niet aan hun neus wat hij ging doen. Het was moeilijk het vertrouwen van Daaks te winnen. Zelfs Anne Degambre had nog niet de volle maat van zijn vertrouwen gewonnen. Hoe zou ze in bed zijn? Neen, hij was te lelijk, zover kreeg hij Anne nooit. Hij had wel gezien hoe Anne geïnteresseerd naar Stevens gekeken had, en dat ook had hem kwaad geluimd.

‘Wel, laten we daarop drinken,’ besloot Daaks, en hij ledigde zijn vierde whisky die middag, en niet de laatste van de dag. Men moest repeteren voor de echte vergaderingen van de vakbond! Jan Stevens had alles betaald voor hij wegging.

3

‘Jij domoor, jij naïeve, domme nar,’ was ook de reactie van Charles de Trioteignes toen Jan Stevens aan zijn vriend die avond vertelde wat hij gedaan had.

‘God in de hemel, wat kan die vakbondsleider Daaks nu allemaal niet doen met wat je hem overhandigd hebt? Je hebt die vent dynamiet in zijn handen gestopt, Jan! De Regering kan vallen over een schandaal zoals de vakbonden nu kunnen openbaren!’

Jan en Charles zaten eens te meer in het salon van het kasteel van Trioteignes. Jana en Monique waren samen naar Namen gereden om inkopen te gaan doen, waarin noch Jan noch Charles zich wijselijk wilden in mengen. Zij waren in het kasteel gebleven en praatten over een glas brandewijn.

‘Ik geef hetzelfde verslag aan jou,’ fluisterde Jan verbouwereerd, ‘en er staat nog veel meer in het verslag dat ik aan jou geef, dan in dat van de vakbond. Je zult bijvoorbeeld bewijzen vinden van geheime overeenkomsten over prijzen met internationale concurrenten. Ze gieten illegale contributies in de kassen van politieke partijen. Travtelio gebruikt ook zijn reserves van baar geld om aandelen in te kopen. Waarom anders zou de Bestuurraad uitstaande

aandelen inkopen dan om de prijzen van de aandelen weer naar omhoog te drijven? Dat houdt het fortuin van Buisseyre netjes op peil. De Presidenten nemen geld op van Travtelio! Ik heb er zelfs één gevonden die ondergoed voor zijn vrouw laat betalen als representatiekosten door het bedrijf! Diezelfde President heeft niet alleen een bedrijfswagen voor zichzelf maar ook één voor zijn vrouw! Ik vind het onbegrijpelijk hoe nonchalant mensen zoals Buisseyre en zijn President Financiën omgaan met hun elektronisch berichtensysteem. Ze schijnen te geloven dat hun systemen onschendbaar zijn, maar de encryptiemethode die ze gebruiken kan zeer eenvoudig gebroken worden door algoritmen en software die op het Internet voorhanden zijn. Iemand moet hen verzekerd hebben dat hun encryptie betrouwbaar en veilig is, maar dat is het niet. Ze veranderen ook praktisch nooit hun paswoorden. Ze gebruiken natuurlijk ook niet de software die ik en Thomas Denis voorgesteld hebben aan Godelin. Waar ze hun applicatie vandaan gehaald hebben mag Joost weten, maar ze is zo transparant als een grove zeef.'

'Wat wil je eigenlijk dat ik zou doen met die inlichtingen?' vroeg Charles.

'Doe er mee wat je wilt!'

'Je bent een hele boel bruggen aan het opblazen, Jan, besef je dat? Vroeg of laat zal iemand uit de Bestuurraad te weten komen waar de gegevens die geopenbaard werden vandaan komen. Zelfs zonder het verslag in de hand zullen ze tewerk gaan met veronderstellingen en eliminaties, en uitvissen dat slechts een handvol mensen toegang konden nemen tot dat soort van erg vertrouwelijke informatie. Buisseyre zal de beste detectives en IT veiligheidsexperts van het land verzamelen. Hij zal je vinden!'

'Het kan me niet schelen,' riep Jan Stevens. 'Ik liet hopen valse sporen achter, sporen die nergens naartoe leiden. Ik ben een expert in IT, ook, weet je, en ik heb vrienden, zij niet! Als ze me ooit vinden dan neemt hen dat maanden, en tegen die tijd ben ik al lang weg van Travtelio en verdwenen van de aardbol.'

'Je gaat verdwijnen en Travtelio verlaten?' zei Charles verrast. 'En wat met Jana Kovar? Zal zij ook uit Travtelio vertrekken? Kan zij ook van de aardbol verdwijnen? Hoewel ik vrees dat niemand definitief verdwijnt, weet ik dat jij redelijk efficiënt in rook kunt opgaan, maar zij, waar zal zij zijn?'

Jan antwoordde niet. Charles de Trioteignes aarzelde.

Dan zei hij, 'Jana vertelde ons ooit dat ze werkte in de Data Warehousing van Travtelio. Zeg me, Jan, je hebt haar toch niet misbruikt om aan die gegevens te geraken?'

Charles wuifde het verslag vóór de ogen van Jan.

Jan knipperde met de ogen. 'Natuurlijk niet! Wat ben je aan het suggereren? Ja, ik hoorde van haar dat er een probleem was met de beveiliging van het Data Warehouse. Ja, ik hoorde van haar hoe Buisseyre en de Amerikaan Andrew Raga aan de gegevens geraakten. Maar ik gebruikte haar nooit om zelf in de archieven te komen. Ze weet zelfs niet dat ik er ook in ging zoeken, en niet hoe ik er in geraakte.'

'Hoe heb je dan zonder haar hulp die informatie verzameld, Jan?'

'Ik heb vrienden in IT Uitbating, Charles,' biechtte Jan op. 'Vrienden zijn me komen praten en ze hebben me elementen bezorgd. Ik sprak met andere vrienden. De ene vriend weet niet wat ik bedisselde met de andere, maar vrienden kwamen zelf naar me met informatie. Deuren bleven open staan gedurende een paar uur, hier en daar, niet lang genoeg om nu of later argwaan te verwekken. Niemand weet welke deuren open bleven. Niemand weet waar de deuren naartoe leidden. Alles wat ik deed was onschuldig, te gewoon om verdacht te kunnen worden. Sporen werden achter me uitgevaagd, definitief.'

'Dus niemand zal ooit Jana Kovar kunnen beschuldigen?'

'Neen! Wat ben je verdomme aan het insinueren?'

Charles schudde zijn hoofd. ‘Ik denk dat je dringend met Jana moet praten, Jan. Je hebt het een en het ander aan haar uit te leggen. Als ze ooit zelf ontdekt wat je deed, dan komt ze misschien zo erg in schok dat ze van je wegloupt. Wil je dat risico lopen? Men heeft haar al een keer heel erg pijn gedaan. Doe haar niet opnieuw pijn, Jan! Ze is een lieve vrouw en ze bevalt me. Ze bevalt aan Monique. Ze is in onze intimiteit van familie binnen getreden en Monique heeft haar geadopteerd. Als je Jana pijn doet dan kan het goed zijn dat je niet meer welkom bent in dit huis. Monique vermoordt je! Ze vergeeft het je nooit.’

‘Nee, nee, in ’s hemelsnaam,’ riep Jan wanhopig, ‘Jana zal niet in dit alles betrokken geraken! Ik zal haar ook alles uitleggen!’

‘Je hebt een hele uitleg te geven, Jan. Hoeveel weet ze werkelijk van jou? Monique heeft al proberen te weten te komen wat Jana weet over je. Monique wordt een zeer goede vriendin van Jana. Monique beschermt haar vrienden! Spreek met Jana, Jan, en spreek snel met haar, wil je?’

Jan bleef in stilte zitten. Hij deed zijn glas in zijn hand rollen. Hij was kwaad en ontgoocheld. Hij had nu al twee maal zijn verslag overhandigd, twee maal gedacht met enthousiasme onthaald te worden, en hij had twee maal het deksel deftig op de neus gekregen. Hij begon te vrezen dat hij binnenkort in een chaotische modderpoel zou ploeteren. Hij zag Charles door het rapport bladeren.

Jan vroeg, ‘wat zal je doen met de papieren die ik je gaf?’

Charles de Trioteignes glimlachte. ‘Vind je het niet een beetje laat dat nu nog te vragen? Ik dacht dat het je niet kon schelen. Er zit voldoende explosief materiaal hierin om Travtelio uit elkaar te doen spatten. Nu, dat willen we vermijden! Er is ook voldoende, hier, om Buisseyre en die Raga naar onze pijpen te doen dansen. Die mannen begrijpen ook wel wat van chantage. Ik heb een paar ideeën, Jan. Het is beter dat je niet weet wat ik ga doen. Monsieur de Buisseyre gaat een paar heel onplezierige ogenblikken tegemoet. Met dit verslag moet het mogelijk zijn enkele ruwe kantjes van die mannen af te vijlen. De tijd is gekomen voor de witte ridders om met gevelde, vlijmscherpe lansen te rijden!’

Jan lachte. De twee mannen praatten verder over de dagelijkse politieke situatie van het land. Ze waren nog steeds aan het lachen toen Jana en Monique de eetzaal binnenkwamen, beladen met pakjes en zakken. De vrouwen dwongen de mannen met veel ho’s en ha’s te bewonderen wat ze gekocht hadden. Jan was verrukt omdat Jana hem een blauwe kasjmier pullover ten geschenke gaf. Hij was vreemd ontroerd. Geen vrouw had nog iets voor hem gekocht sinds zijn moeder overleed.

In de avond, gedurende en na het souper, bleef Jan opvallend zwijgzaam. Jana voelde dat hij op iets aan het broeden zat.

Ze vroeg, ‘je bent wel uitzonderlijk stil vanavond. Is er iets niet in orde?’

Charles keek veelbetekenend naar Jan.

‘Alles gaat goed,’ antwoordde Jan. ‘Gaan we even buiten wandelen?’

‘Nu?’ vroeg Jana, verrast en wat tegenstribbelend. ‘Het is donker buiten, in de bossen. Ik ben moe en het is koud vandaag!’

‘Ik kan Charles vragen de lampen buiten aan te steken voor ons. Hij heeft een verlicht wandelpad in de bossen rond het kasteel aangelegd. De paden zijn verlicht. We volgen slechts de lichten en lopen niet verloren in de bossen. Het is nogal feeëriek. Een half uur maar, alstublieft, Jana?’

Jana knikte. Ze zette haar regenjas om, sloeg een sjaal om haar nek en volgde Jan uit de massieve poorten van het kasteel Trioteignes. Jana hield zich dicht tegen Jan aan terwijl ze wandelden. De wind was koud en beet door haar kleren. Jana nam de arm van Jan en kroop mogelijks nog dicht tegen hem aan. Ze wandelden een tijdje in stilte, liepen een pad op, en

slenterden van lamp tot lamp. Ze kwamen buiten het zicht van het kasteel. Jana gebruikte de volgende twee lampen om twee lange, hartstochtelijke kussen uit Jan te persen.

‘Je bent gespannen, vanavond,’ begon Jana.

‘Ik moet je het een en ander vertellen,’ antwoordde Jan.

‘Begin dan maar,’ zei Jana. ‘Je lijkt met een probleem te zitten. Niets ernstigs, hoop ik.’

‘Je weet niet heel veel over me, is het niet?’

‘Inderdaad, veel weet ik niet. Ik weet echter voldoende!’

‘Je hebt het recht alles over me te weten.’

‘Fijn! Begin dan maar, mijnheer Mysterie!’

‘Ik werd opgevoed door mijn moeder. Enkel en alleen door mijn moeder. Ze was één van de grote figuren van wat men thans de “jet set” van Brussel noemt. Ze stamde rechtsreeks af van een familie die zo oud was in Brussel dat ze hetzelfde aanzien had als een lid van de families van de Zeven Geslachten, werd daardoor beschouwd alsof ze van adel was, en ze verbleef in de kringen en het gezelschap van de grootste namen van de adel van ons land. Ze was rijk, mooi, verbluffend, opwindend, durvend, uitdagend, intelligent, en ze had minnaars bij het dozijn. Ze verliet mijn vader op de dag dat ik geboren werd. Ze beschutte me, of verborg me van mijn vader. Eén van de vragen die haar werkelijk konden in een kwade bui doen omslaan was als ik haar over mijn vader ondervroeg, en nog erger als ik vroeg hem te ontmoeten. Mijn moeder vertelde me dat mijn vader haar was beginnen misprijzen in de laatste dagen van haar zwangerschap, maar ik betwijfel sterk aan wat ze beweerde. Ze hadden een heel speciale relatie, want mijn moeder trouwde nooit meer, en ik heb ook geen broeders of zusters. Twee dagen nadat ik geboren werd in Engeland vluchtte ze van het eiland weg en reed op haar eentje naar Brussel. Meer dan één vrouw zou gedurende dergelijke rit flauw gevallen zijn achter het stuur, maar mijn moeder was sterk. Ze kwam veilig en gezond, zij het uitgeput, aan te Brussel, en verklaarde me op het stadhuis onder haar eigen naam als geboren van een onbekende vader. Ik was ook al aangegeven in Engeland, en bijgevolg bezit ik twee perfect wettelijke paspoorten met twee verschillende namen, een Engels paspoort en een Belgisch. Ik ben Ian Clarkson en Jan Stevens. Mijn vader was ook rijk, eigenaar van uitgestrekte landerijen in het Verenigd Koninkrijk, eigenaar ook van magazijnen en van een warenhuisketen, maar hij was niet van adel, en mijn moeder beschreef me hem slechts als een soort rustieke beer. Ik veronderstel dat hij genoeg kreeg van haar hooghartige manieren. Mijn moeder weigerde altijd me te vertellen hoe ze elkaar ontmoetten.

Mijn moeder en vader stierven niet zolang geleden. Ik was hun enig kind, dus lieten ze me rijk achter. Ik heb me sindsdien zitten afvragen wat ik verder met mijn leven zou doen. En dan kwam jij, en ik wachtte nog langer. Nu denk ik dat ik weet wat ik wil doen. Het eerste is dat ik graag had dat we zo snel mogelijk officieel zouden trouwen.’

Jana snakte even naar adem. ‘Wel, Jan Stevens, dat is je derde aanzoek en Ian Clarkson, dat is je eerste!’

‘Dat is het inderdaad, Jana, het is niet de eerste keer dat ik je vraag met me te trouwen. We moeten er nu echt werk van maken. Dat zou ik graag hebben. Ik stel je echter niet alleen voor met me te trouwen. Een huwelijk is een levensproject voor me, de ceremonie alleen maar iets om op verder te bouwen, iets dat ons verder kan verrijken elke dag, waar we moeten aan werken, niet iets statischs en vervelend. Ik wil dat we dingen samen doen, alles bespreken en disputeren hebben over de belangrijke beslissingen in ons leven, en ik zou je ook willen voorstellen niet in Brussel en niet in Praag te wonen. We moeten onze echte gewone plaatsen verlaten, jij en ik, maar we zullen samen zijn en een nieuw leven beginnen. Ik zou graag hebben dat we in Groot Brittannië gaan wonen, in Norfolk!’

‘Daar zal ik over moeten nadenken, Jan!’

‘Ja, dat moet je. Ik weet dat. Neem je tijd. Er is echter nog heel wat meer dat ik je moet vertellen. Mijn moeder trok me mee naar de fijnste families van de hoofdstad, maar ik gebruik dat woord “fijnste” in de meest opvallende betekenis, de betekenis van rijkdom en invloed via relaties. Toen ik nog een kind was zat ik op de schoot van sommige van de meest beroemde mannen van het land, van Graven en Baronnen, van politici en professoren. Niet allen waren minnaars van mijn moeder, natuurlijk, maar er bewogen er zo velen rond haar dat ik hen allen verdacht. Ik aanbad mijn moeder, natuurlijk, want ze was een grote verleidster, maar ik haatte elk van die mannen!’

Jan stopte met praten. Jana lachte en neep in zijn arm. ‘Vooruit nu! Kom op met de rest!’ ‘Aan de universiteit werd ik zoiets als een Communist en een Anarchist, een mengeling van een Trotskyist en een Leninist, maar ik veronderstel dat ik te zeer een lafaard was, te zacht, te lief om echt als een revolutionair te handelen. Ik was een Communist zoals de schilder René Magritte die met zijn hond en bolhoed in de straten wandelde. Ik las “Das Kapital”, maar de theorieën van Karl Marx verveelden me wanneer ik door de duizenden pagina’s boorde. Dus ontwikkelde ik een soort van persoonlijke ethiek. Ik wil rechtvaardig zijn met mensen, vriendelijk en hoofs. Ik zal geen kwaad doen als ik dat kan verhelpen, toch niet bij goed weten. Ik wil leven volgens de Verklaring van de Rechten van de Mens, volgens de Tien Geboden, volgens de leer van liefde van Christus zonder echt Katholiek of Protestant te zijn, maar in het respect voor alle religies of ze nu Christendom, Islam, Jodendom of wat dan ook, zelfs Marxisme, heten, zo lang als ze maar humaan en medevoelend blijven. Ik eis niet dat alle mensen volgens mijn principes zouden moeten leven. Ik besliste slechts zelf mijn waarden toe te passen, volgens die regels te leven, ze ook regelmatig in vraag te stellen, met een zo open geest als mogelijk. Mijn waarden waren onverzoenbaar met de omgeving waar mijn moeder in leefde, en dus brak ik met haar kringen, geleidelijk, maar zeer definitief. Ik wou niet verloofd worden met één van de meisjes die mijn moeder aan me voorstelde. Sommige van die waren twijfelloos intelligente en bewonderenswaardige jonge vrouwen, maar ik negeerde hen en ben lang in mijn eentje blijven wonen en leven. Ik heb nooit voorheen met een vrouw samengewoond. Wij twee, jij en ik, kwamen goed overeen deze laatste maanden, maar ik weet nog niet of ik voldoende voldoe aan jouw standaarden en wensen van samenwonen, dus kan je me beter observeren en me zeggen waar je niet van houdt! Wees er zeker van dat je me wilt zoals ik ben, en wees zeker dat je met me wilt samen leven, want ik geloof niet in scheidingen.’

‘Dat zal ik doen! Ik zal je aanbod ernstig overwegen,’ lachte Jana.

Ze maakte met de twee vingers van haar linkerhand het overwinningsteken van Winston Churchill, alsof ze een eed zwoer zoals een meisjesscout.

‘Spot niet met me!’ glimlachte Jan, toch hopende dat Jana hem nooit helemaal ernstig zou nemen.

Jan ging verder. ‘Er is nog meer dat ik je moet vertellen. Allereerst, wees er van overtuigd dat ik nooit van je vertrouwen heb willen misbruik maken, en ik wou niets doen dat in die nabijheid kwam. Ik heb je ook niet gebruikt. Niettemin, wanneer ik stelde dat ik ons alles wou samen doen oplossen, vooral de meest belangrijke dingen, dan realiseer ik me nu dat ik wel erg, zeer erg slecht begonnen ben! Ik moet me verachtelijk verontschuldigen. Toen je het Data Warehouse project begon, wist ik nog niet dat ik op je verliefd zou worden. Wanneer je de veiligheidsproblemen ontdekte, echter, en wanneer ik begreep wie de privé gegevens en de vertrouwelijke bedrijfsgegevens gelezen had, raadde ik waarom en door wie die informatie gebruikt werd. Ik dacht na over de vele voorbeelden van onethisch personeelsbeheer die ik zag bij Travtelio. Ik vermoed ook dat de zelfmoorden van Michel Doriant en Sara Jansen me werkelijk aangrepen. In elk geval, verder zoekend op de documenten die je vond, en wetend hoe inbraken in het Data Warehouse konden leiden tot de geheimen van de Bestuurraad,

begon ook ik naar bewijzen van fraude te zoeken. Vraag me niet hoe, maar ik deed het. Ik stelde een verslag op van de informatie die ik vond, niet alleen van dingen uit het Data Warehouse. Ik geraakte tot in andere archieven.'

Jana Kovar luisterde heel intens, nu. Ze wandelde verder en boog haar hoofd dieper.

'Ik stelde een verslag samen dat sommige mensen macht zal verlenen over Buisseyre en Raga. Ik gaf dat rapport twee dagen geleden aan een vakbondsleider, en aan Charles deze namiddag. Buisseyre moet gestopt worden om mensen niet meer lastig te vallen, te vernederen, en er nog bij te profiteren ook!'

'Hoe kan je zeker weten dat je verslag Buisseyre kan stoppen?' vroeg Jana.

'De verslagen zullen gebruikt worden! Ik informeerde me naar de vakbondsleider en zijn medewerkers. Hij is een bolwerk van een man wanneer het er op aankomt de rechten van personeelsleden te vrijwaren. Ik hoorde dat hij niet corrupt, niet omkoopbaar is. Hij vergadert steeds met vertegenwoordigers van Travtelio HR en hij is een harde onderhandelaar die in de besprekingen met Travtelio zal gebruiken wat hij gekregen heeft. Voor wat Charles betreft, wel, ik ken Charles. Hij zal geen kwaad verrichten, maar hij biedt weerstand aan de clan van Buisseyre. Monique zal Charles niet toelaten ergens kwaad te stichten, tenzij tegenover dieven en andere misdadigers. De vakbondsleider zal Travtelio Personeelsbeheer aanpakken, Charles zal hetzelfde doen met Buisseyre en Raga. Dat brengt me tot wat ik echt aan je wou zeggen. Alles is nog niet zo helder in mijn hoofd, maar Charles dwong me deze namiddag er over na te denken.'

Jana keek recht voor zich uit, de verte in. Jan zag dat ze geërgerd was, bezorgd, en op haar hoede bleef.

'Buisseyre en Raga kunnen ontdekken dat ik de schuld draag van hun problemen,' ging Jan verder. 'Dat is niet zo erg, want tegen de tijd dat ze dat uitvissen zal ik ver weg zijn, en ze zullen ook niet echt durven me aan te pakken. Maar ik heb je mening niet gevraagd voordat ik die papieren overhandigde, en dat brengt me naar twee problemen. Eerst, ik ga weg uit Brussel. Ik moet dat niet doen, maar ik wil weg van hier. Ik moet mijn zaken leiden in Engeland. Ik wil niet alleen vertrekken, dus vraag ik je met mij te trouwen, en ook het land samen met mij te verlaten. Dat is een moeilijke beslissing voor je, maar als je vreest geen betrekking meer te hebben dan kan ik je zeggen dat we zo rijk zijn dat als we trouwen je geen angst meer moet hebben voor eender welke levenswijze. Je toekomst is verzekerd. Je kunt natuurlijk een betrekking zoeken in Engeland, welke je ook wilt, ze zullen je daar in sommige bedrijven met open armen ontvangen, maar het zal in Engeland moeten gebeuren.'

'En het tweede probleem?'

'Ik zocht verder op wat je vond in het Data Warehouse. Er is steeds een kans, een kleine kans, dat mensen je daarover zouden ondervragen. Vermits je niets verkeerd gedaan hebt en van niets wat ik deed op de hoogte waart, heb je ook niets te vrezen. Toch weegt het op mijn geweten dat ik je in een persoonlijke vendetta getrokken heb. Het spijt me werkelijk, en ik verontschuldigd me daarvoor.'

'Het spijt je erg, maar je deed het niettemin! Hoe wordt ik verondersteld me daarbij te voelen?'

'Ik beseft dat ik je er over had moeten spreken. Mijn beste excuus is dat dit allemaal begon vóór we onze liefde verklaarden, en ik was zo erg gewoon alles alleen te doen dat ik niet snel genoeg de reflex had je er over in te lichten, en wanneer Michel en Sara zich doodden kwam ik terecht in een heel vreemde gemoedstoestand eerst van wanhoop en dan van opstand. Ze waren mijn beste vrienden! Iemand doodde hen, Jana. Ze waren geen sterke mensen, en toch werden ze harteloos, zonder medelijden in wanhoop gestort. Ik kon niet langer de misbruiken van het management van Travtelio aanvaarden, niet van die weinige mensen die de gewone personeelsleden als vuil beschouwen. Ik kon niet verder werken bij Travtelio alsof er niets gaande was! Ik kan niet meer doen dan je de harde belofte zweren dat ik nooit meer zo iets zal doen zonder je eerst te verwittigen. Ik realiseerde me te laat hoe verkeerd het was je niet aan

te spreken. Ik had met je moeten praten vooraleer de verslagen te overhandigen. Ik beloof je dat iets dergelijks niet meer zal gebeuren.'

'Ik weet het niet, Jan. Je lijkt wel snel een verontschuldiging klaar te hebben, net nadat je de verslagen rondgestuurd hebt. Of er daar nu een grote of een kleine kans toe bestaat, ik riskeer in deze intrige betrokken te geraken, in een schandaal of erger verwickeld te worden. Je had daar moeten aan denken! Ik heb tijd nodig om dit te overdenken. Ik ben er niet zeker van of ik je nog kan vertrouwen.'

Jan en Jana bereikten het einde van hun wandeling. De ronde torens van het kasteel en de brug verschenen uit de bossen als donkere schaduwen. Jana wandelde verder in stilte. Ze hield de arm van Jan niet meer vast. Ze kruiste haar armen over haar borst en wandelde met het hoofd naar beneden.

Toen ze de poort door stapten, trok Jana Jan naar haar en zei, 'ik houd van je, Jan, maar je hebt de manier waarmee ik naar je opkeek veranderd. Teveel draait er rond in mijn hoofd, thans. Laat me nadenken, wil je? Gun me wat tijd.'

Jan antwoordde, 'ik bemin je werkelijk, echt. Ik ben geen smerigaard. Ik wil met je in een thuis wonen, in een thuis ver van hier, ver van Travtelio, in een thuis waar ik en jij niet weer zullen geconfronteerd worden met de ruwe onrechtvaardigheid die ik bij Travtelio zag.

Vertrouw me weer, alstublieft!'

Jana knikte, maar ze trok zich weer weg van Jan. Ze gingen de eetkamer binnen, maar in stilte, en zoals twee vreemdelingen voor elkaar.

Jana zei weinig tijdens het avondmaal en Jan bleef gemelijk aan tafel. Ze aten een salade, gevolgd door een jonge, wilde fazant die Charles geschoten had in de bossen van Trioteignes, daarbij gekookte aardappelen en rode kool, klaargemaakt door Monique. Als dessert dronken ze een kop koffie en voegden daar een stuk cake aan toe, gehaald bij de bakker van het dorp. Dit maal plaatsten Jan en Charles de borden in de vaatwasmachine van de keuken, en ze spoelden de potten af en wasten ze. Ze bleven nadien nog een tijd in de keuken, om de potten en pannen en de borden weer op hun plaats te zetten en de keuken op te ruimen. Gedurende die tijd zaten Jana en Monique in de diepe, bruine lederen sofa van het salon.

Monique begon onmiddellijk met een, 'kom op, Jana, wat scheelt er? Wat is er aan de hand? Is er iets waar ik mee kan helpen?'

Jana dook op uit haar gedachten en legde aan Monique uit wat Jan haar gezegd had, en ze vertelde ook over zijn wens om in Engeland te gaan wonen.

'Mannen, mannen, mannen! Hoe dom kunnen die soms toch zijn! Ik wist dat Jan rijk was van beide zijden,' antwoordde Monique. 'Zijn familie is zo oud als die van Charles. De moeder van Jan was wel van doen, en zijn vader bouwde een fortuin op in de distributiesector in Engeland. Jan moet eigenlijk zijn fortuin en bezittingen in Engeland beheren. Hij heeft tot nog toe gearzeld om daar aan te beginnen omdat hij slechts langzaam wil veranderen, hij is werkelijk een Hamlet in die dingen. Wanneer je hem in beweging krijgt, echter, dan handelt hij sneller dan de bliksem en even impulsief. Charles is ook zo. Hoe dikwijls heb ik die twee niet horen spreken en herbespreken, aarzelen en wachten vóór ze een beslissing wilden nemen, maar als ze tot een keuze kwamen, ga dan maar snel uit de weg!'

Jan is nog jong. Ik begrijp best hoe een beslissing betreffende wat in zijn leven te doen, zijn vrienden in België te verlaten en aan jou te moeten vragen ook aan je vertrouwde leven te verzaken, een moeilijk dilemma voor hem was. Weet je, Jan en Charles zijn waarlijk goede mensen, mannen met een goede inborst. Dat kan ik je verzekeren. Ik hoor ze praten, onder elkaar. Ze zijn eerlijk, hoofs met anderen, niet cynisch, en ze houden van mensen. Ze kunnen ook zeer gevaarlijk en venijnig worden wanneer iemand zich in hun weg bevindt en hun weg

verspert. Ik heb Charles hier kamers weten geven aan arme mensen van het dorp die uit hun huis werden gezet, hun geld weten geven en een baan, en over hen bezorgd zijn tot laat in de nacht. Ik heb hem ook meedogenloos gezien en wraakgezind met handelaars die hem probeerden te bedriegen.'

'Jan ook is zacht en hard,' zei Jana. 'Daarmee kan ik leven, en ik was er bijna van overtuigd dat hij steeds lief en vriendelijk zou blijven met de mensen die hij liefhad. Nu heb ik echter een zure smaak in mijn mond. Ik vrees dat hij mij gebruikt heeft bij Travtelio. Ik bedoel, ik heb daar geen angst voor; ik ben alleen maar droevig dat hij me kan gebruikt hebben zonder me er iets over te zeggen. Ik vraag me nu af waarom we zo dicht kwamen. Ik was een drenkelinge die verliefd werd op wie me uit het water haalde. Moeilijk was dat niet, zo wanhopig was ik toen ik te Brussel aankwam. Verleidde Jan me met opzet? Maakte hij gebruik van mijn zwakheid? Was ik slechts een instrument van zijn wraak? Mijn wereld vliegt aan diggelen met het antwoord op die vragen!'

'Jan had je alles voordien moeten vertellen, alles wat hij aan het bekokstoven was, maar vergeet niet dat tot onlangs hij je ook wellicht nog niet volledig kon vertrouwen. Hij kan gemeend hebben dat je de informatie zou zenden naar je Tsjechische firma. Eén ding weet ik echter heel zeker: Jan zou je nooit verleid hebben om je in een Travtelio intrige te betrekken. Ik ken Jan van binnen en van buiten. Jan zou zo iets nooit doen. Hij is er gewoon niet toe bekwaam! Die vent is witter dan wit!

Ik denk dat je een scherp onderscheid moet maken tussen enerzijds wat er tussen jullie twee aan de hand was en anderzijds waarmee Jan bezig was met de vakbond en met Charles. Jan biechtte ook alles op aan je! Dat moet hem zwaar gevallen zijn. Jan is intelligent. Hij was voorzeker bevreesd je te verliezen, maar toch vertelde hij je alles. Hij zou dat niet gedaan hebben als hij niet van je gehouden had. Hij had het allemaal veel eenvoudiger kunnen voorstellen, je niets van dat verslag verteld hebben en je gewoon gevraagd hebben hem te volgen naar Engeland om zich daar bezig te houden met zijn zaken. Hij heeft je alles opgebiecht! Weet je, Charles en Jan zijn vrienden omdat ze zo erg op elkaar lijken. Het zijn diepe mannen. Ze houden hun zorgen in hun hoofd en lopen er niet mee te koop. Charles heeft ontzettend veel geduld wanneer de mensen proberen hem te bedriegen of hem kwellen. Hij kan veel verdragen en beleefd blijven, tot op een bepaald punt, en op dat punt bemerk je dat hij helemaal geen zwakkeling is. Als hij al de spanning en de wrok en rancune opgehoopt heeft tot aan zijn kookpunt, dan ontploft hij. Ik heb Charles de kolf van zijn geweer zien slaan in het gezicht van een jager, een edelman trouwens, omdat de man hem maandenlang irriteerde en uitdaagde en achtervolgde met hinderlijke opmerkingen, tot de man mij in het openbaar beledigde in het bijzijn van Charles, en Charles er genoeg van had. Die jager lag nadien een halve week in het hospitaal. Jan is ook zo. Jan is werkelijk een vriendelijke, behulpzame man en men zou dat zwakheid kunnen noemen, en hij overweegt zijn beslissingen zeer lang, maar wanneer hij in gang schiet is hij even meedogenloos. Ik moet toegeven dat er toch iets geruststellends is voor een meid om een liefhebbende echtgenoot te hebben die je kan beschermen wanneer dat echt nodig is. Jan is zo iemand.

Jan vertelde aan mij en aan Charles dat hij je hand gevraagd heeft, al een tijdje geleden. We waren daarover zo verbaasd! Als hij je alleen maar verleid had om aan geheime informatie te geraken, dan had hij je nooit gevraagd met hem te trouwen. Je was dan alleen maar een steen aan zijn been geweest eenmaal zijn buit binnen. Hij had dan geprobeerd je zo snel mogelijk weer naar Tsjechië te verschepen, op de snelst mogelijke manier.

Ik had nooit kunnen denken dat iemand Jan tot een huwelijk zou kunnen brengen! Hij was een eenzaat, weet je, je Jan. We hebben verscheidene vrouwen hier uitgenodigd, vóór hij met je naar het kasteel kwam, niet dat we huwelijksmakelaar wilden spelen, alleen maar om te zorgen dat hij wat gezelschap had. Zijn relaties duurden nooit lang. Het waren nogal onstuimige, hartstochtelijke, maar zeer korte geschiedenissen. Ik meende dat hij erg

veeleisend was in zijn gevoelens; hij wachtte tot hij werkelijk verliefd kon worden op iemand en haar echt beminnen.

Dus, Jana, we moeten allen de Rubicon oversteken ergens in ons leven! Je beslissing moet zijn in Jan vertrouwen te hebben of niet. Daarna kun je er over beginnen denken hem het een en het ander te vergeven. Mijn opinie is dat je Jan kunt vertrouwen. De keuze is de jouwe, natuurlijk! Indien ooit wij, Charles en ik, mochten horen dat hij je misbruikt heeft, dan zet hij geen voet meer in dit huis. Ik denk echter niet dat hij je gebruikt heeft. Dat zou echt niet de Jan Stevens geweest zijn die ik ken!’

‘Dank je. Je zegt wat ik wilde horen, maar van mezelf niet durfde te geloven. Ik werd al eens bedrogen en gekwetst. Ik was zo droevig dat allemaal opnieuw te menen gebeuren. Ik veronderstel dat ik ook in Jan moet geloven. Hij vraagt me alles achter te laten, alles hoe en waarmee ik mijn leven had ingebeeld. Ik zou Brussel zonder moeite en blij verlaten. Ik heb geen banden met deze stad. Ik moet echter ook Praag achter me laten, en Praag is mijn thuis. Misschien hoopte ik dat Jan met mij mee naar Tsjechië zou komen. In Engeland zou ik een nieuwe betrekking moeten zoeken en wellicht is dat niet zo gemakkelijk, want ik ben Tsjechisch. Ik wil niet van een man afhankelijk blijven. Ik heb teveel vrouwen verbonden geweten met een man die ze misprezen maar die ze niet konden verlaten alleen al maar omdat ze geen financiële middelen van hun eigen hadden en volledig afhingen van een man. Ik ben zoals jij. Ik wil onafhankelijk blijven. Ik moet mijn eigen inkomen kunnen hebben en met fier, opgeheven hoofd tegenover mijn man kunnen staan.’

‘Ik weet wat je bedoelt. De mannen van de generatie vóór Charles en Jan haatten onafhankelijke vrouwen, en er blijven nog veel van die mannen over. Charles en Jan begrijpen wel wat we willen. Charles heeft me nooit gevraagd mijn boerderij op te geven. Hij helpt zelfs af en toe, al zou je hem moeten zien in de stallen! Hij is gevaarlijk met een vork! Na een half uur is er al een mirakel gebeurd als hij de vork niet in zijn eigen voet gestoken heeft. Hij weet ook veel minder af van elektrische toestellen dan ik! Als de zekeringen doorslaan in zijn kasteel, dan belt hij mij op uit mijn boerderij!’

Monique en Jana zaten te lachen dat ze schokten toen Jan en Charles de kamer binnenkwamen. Jan en Charles deden alsof ze verontwaardigd waren de twee vrouwen zo te zien plezier maken en lui achterover in de kussens liggen terwijl zij, de mannen, zo hard in de keuken hadden gewerkt. De cake was ook al bijna helemaal opgegeten. Jan aarzelde, maar dan ging hij toch naast Jana op de sofa zitten. Jana bewoog zich dichterbij hem toe tot hun lichamen raakten, en ze omhelsde hem. Jan wist dan dat alles weer in orde was. Hij was uitgelaten, gelukkig, zo erg blij. Monique gaf hem een knipoogje.

4

De opening van plaatsen voor IT Directeurs in de nieuwe organisatie van Travtelio bleek snel een loze belofte, een totaal bedrog. Zeven dergelijke functies moesten oorspronkelijk gedefinieerd worden, en de IT managers hadden al hun kandidatuur voor de titels opgezonden. De IT groepen werden echter verdeeld over de Directeurs van de zakendivisies, en slechts één specifieke IT Directeur werd benoemd. De Bestuurraad weigerde de IT kandidaturen zelfs maar te beschouwen, en besliste geen nieuwe Directeurs wegens besparingen te benoemen. De huidige IT Directeurs werden ontslagen of behouden als groepschefs die zouden werken onder de leiding van de zakendirecteurs. De functie van CIO werd afgeschaft.

Karl Geerts werd IT Uitbating Manager, maar hij verloor de rekencentra, die ingevoegd werden bij andere uitbatingcentra en hun management. Jean Collet nam een betrekking aan

van ontwikkelingschef, met behoud van zijn vroeger salaris. Thomas Denis en Roland Devos werden ontslagen. Denis was een ambtenaar die dus niet kon ontslagen worden, maar daar tornde Travtelio HR niet meer aan. HR zei aan Denis koudweg dat hij kon blijven, en doen wat hij wou bij Travtelio. Hij kon achter zijn tafel tekenstrips blijven lezen, of thuis blijven en zich bijvoorbeeld één maal per week bij Travtelio komen melden, of een prepensioneringsplan aannemen dat speciaal voor hem zou samengesteld worden.

‘Ja, mijn jongen,’ zuchtte Thomas Denis aan Jan Stevens, ‘ik heb het prepensioneringsplan aangenomen. Michel Doriant weg, jij weg binnenkort, Sara Jansen weg, waarom zou ik het de zakenwereld moeilijk gemaakt hebben me kwijt te spelen? Marguerite aanvaardde mijn secretaresse te blijven voor de rest van mijn jaren. Neen, neen, feliciteer me niet, want ik heb er niet de minste twijfel over dat van nu af aan ik Marguerite zal dienen in plaats van andersom. Het moeilijkste voor een gepensioneerde is de verandering van management! Ik had ook nog nooit een vrouw als baas! En feliciteer Marguerite ook maar niet, want binnen een paar jaar wordt ze mijn verpleegster. In de tussentijd zullen we veel reizen. Ik had een interessant gesprek onlangs met Robert Daaks. Ik ging bijna op de vuist met hem, zo hardhoofdig is die vent, maar ik denk dat hij nu in actie zal komen. Buisseyre en Bart Peters en Marie Donat gaan een paar heel ruwe ogenblikken tegemoet. Daaks is verontwaardigd. Heb je al een echt kwade vakbondsman in actie gezien? Er zal wat beweging komen in de Beheerraad ook, hoorde ik. Het spijt me alleen dat ik niet nog een tijdje kan blijven om de poppen echt aan het dansen te zien komen, hier, maar mijn tijd van gaan is aangebroken. Rudyard Kipling heeft eens geschreven dat je slechts een man kunt zijn wanneer je al de dingen waar je je leven aan hebt gewijd gebroken naast je voeten ziet liggen en toch kunt neerbuigen en alles weer opbouwen met oude, versleten werktuigen. Wel, ik moet Travtelio danken uiteindelijk toch een man van mij gemaakt te hebben, want ik moet opnieuw beginnen, al zijn mijn werktuigen werkelijk oud en versleten. Veel geluk met je verder leven. Veel geluk met je witte feeks!’

De Zakendirecteurs die de IT groepen plots in hun mandje gesmeten kregen moesten nieuwe objectieven voor IT definiëren. Ze hadden er geen benul van hoe ze dat moesten doen, maar ze durfden niet te weigeren. Ze begrepen niets van dat deel van hun jobinhoud en dus vroegen ze hun IT managers dat klusje voor hen op te knappen. De Directeurs wisten ook niet hoe de banen en de groepen te organiseren voor IT, dus veranderden ze weinig, en ze steunden helemaal op de goede wil van de mensen die van de vroegere IT Divisie overkwamen. De IT managers zwegen, glimlachten, knikten, en schreven de gemakkelijkste objectieven neer die ze in jaren gezien hadden, dat alles verpakt in onbegrijpelijke, ingewikkelde technische taal. Ze maakten het zich gemakkelijk en beloofden de minste projecten waar ze weg mee konden zonder zich direct verdenkingen op de hals te halen. De nieuwe Directeurs voor IT wisten niet hoe ze hun personeelsleden moesten motiveren. Ze durfden geen toespraak te houden over IT. Ze wisten niet hoe een groepsvorming te organiseren met hun IT managers zonder het gevaar te lopen hopeloos belachelijk te zijn, en ze wisten ook niet hoe enige vorm van IT strategie te formuleren, dat alles omdat ze niets begrepen van Informatie en Communicatie Technologie. Gelukkig hadden ze er de slag van om te managen, en dus vroegen ze naar maandelijkse statistieken van zowat alles van IT dat maar in cijfers kon uitgedrukt worden. De IT mensen definieerden indicatoren, indexen en statistieken bij het dozijn en vulden de tabellen van de spreadsheets in met twijfelachtige gegevens en nepobjectieven. Ze zonden honderden tabellen in, ingevuld met lange rijen van cijfers, die prompt omgevormd werden tot glanzende kleurengrafieken. De Zakendirecteurs kregen zo wat in de hand om te tonen op hun stafvergaderingen. Weinige zakenmanagers begrepen wat de grafieken echt betekenden, maar dat was niet zo erg zolang de curven maar naar boven kromden en de cijfers maar positief

bleven. De Directeur die nu verantwoordelijk was voor de rekencentra had nog nooit een voet in een rekencentrum gezet, en hij zou dat ook nu niet doen gedurende vele maanden, waarna hij door de lokalen wandelde met de handen op de rug alsof hij de kerk van Conques kwam bezoeken op bedevaart naar Santiago de Compostela.

De verandering in de organisatie trof niet slechts de IT Directeurs. Trivtelio HR paste plotseling bijna al de VCP categorieën aan van het ganse IT personeel en gaf daarvoor als reden dat de codes voor IT moesten overeenkomen met de categorieën van de werkposten in de zakendivisies. Natuurlijk werden bijna alle werknemers van IT en de meeste IT managers in lagere categorieën ondergebracht. De vakbonden protesteerden heftig, maar de Bestuurraad besliste de toegekende VCPs te behouden, want die nu weer veranderen zou gezichtsverlies en verlies van autoriteit betekend hebben, maar de Raad besliste ook de salarissen niet te veranderen. Het enige effect van de veranderingen was op de bonussen, want met lagere VCPs kwamen lagere bonussen.

De IT mensen waren gewoon projecten te verwezenlijken waarin verschillende experts samenwerkten. Ondanks het feit dat de IT groepen nu verspreid werden over verschillende divisies, gingen ze verder in virtuele taakgroepen om aan projecten te werken. Bijvoorbeeld, wanneer het interne telecommunicatienetwerk moest gemoderniseerd worden in een gebouw van Trivtelio, moesten telecomexperts samenwerken met experts van computerservers om de impact te bepalen van de verandering aan de apparaten, en mensen van de rekencentra moesten de apparaten installeren, en allen moesten met hun deel klaar zijn op een welbepaalde datum om het nieuw netwerk in uitbating te zetten. Dit vroeg nu dat mensen die in drie verschillende divisies werkten moesten vergaderen en tot een akkoord moesten komen, ondanks het feit dat in elke divisie aparte en andere objectieven gedefinieerd werden en geen van die objectieven gingen over resultaten die in een andere divisie moesten behaald worden. De interdepartementale samenwerking werd allengs stroever. De planning van de ene divisie interfereerde met de planning van taken in een andere divisie, en die planningen werden niet over de divisies heen meegedeeld, zodat de taken uit de lucht kwamen te vallen. De veranderingen in planningen leidden tot chaos die wel grommelend opgelost werd, maar de spanningen tussen groepen stegen zienderogen.

Jan Stevens had geen job meer. Hij kreeg een nieuwe jobbeschrijving toegestoken in een zakendivisie. Zijn jobbeschrijving bleef erg vaag, maar hield vooral verantwoordelijkheden in voor de cohesie van de IT projecten. De IT mensen gingen verder met het opzetten van virtuele teams over de divisiegrenzen heen, en Jan moest vooral het programma van die projecten beheren. Hij had slechts twee dagen per week werk met die opvolging. De andere dagen begon hij IT verslagen op te stellen waarvan hij zeker was dat niemand ze zou lezen. De managers in de divisies keken naar hem met argwanende ogen, want waren niet zij de chefs van de IT groepen? Jan kreeg ook niet meer de titel van IT Directeur en had de VCP code van een lagere manager, doch met hetzelfde salaris als vroeger. Hij bereidde zijn vertrek naar Engeland voor.

Veel van de beste analisten, ontwikkelaars en IT experts van Trivtelio begonnen weg te lopen uit het bedrijf. Elke week zag één of twee mensen vertrekken en dikwijls een goedbetaalde plaats vinden in concurrerende bedrijven waar de vroegere IT Directeurs al aan de gang gegaan waren. Deze laatste beschouwden Trivtelio nu als een onuitputtelijke reserve van experts; ze belden de besten op en vroegen hen voor meer geld aan de overkant van de straat in een aangenamer atmosfeer te komen werken. De minder geniale managers en personeelsleden bleven bij Trivtelio werken. Ze bleven de systemen onderhouden, wat niet zo

moeilijk leek, want de computers bleven draaien zoals weleer. Jan Stevens echter, zag de kwaliteitsindicatoren langzaam afglijden naar slechtere resultaten, waar echter niemand zich zorgen om maakte. De managers die in Trivtelio bleven werken leden nu in een harde baan. Meerdere van hen konden hun verantwoordelijkheden niet aan. Ze steunden dan op lagere personeelsleden om de crisissen te overwinnen. Ze wisten niet hoe hun groepen te inspireren voor meer efficiënt werk, want die taken werden vroeger gedaan door de ontslagen IT Directeurs. Menige manager zocht het bureau van Jan Stevens op, zoals een groep eenden achter de leider vlogen, en Jan besprak welwillend met hen wat best kon gedaan worden.

5

Het was in die tijd dat de Bestuurraad van Trivtelio het op een akkoordje gooide met één van de vakbonden om het ontslag te organiseren van honderdvijftig personeelsleden die lage evaluaties gekregen hadden en waarvan de betrekkingen overbodig verklaard werden. De honderdvijftig waren volgens Trivtelio lastposten, oproerkraaiers, nietsnutten en pretbedervers. Al die mannen en vrouwen hadden nog steeds een Overheidsstatuut, ze waren ambtenaren, en dus konden ze niet ontslagen worden wegens reorganisatie of vermeende mindere performanties. Toch dacht het Trivtelio HR management dat er geen officiële protesten zouden geopperd worden omdat die mensen zo manifest onbekwaam waren in het nieuwe Trivtelio te functioneren, en omdat een vakbond akkoord ging met de ontslagen. In feite liet Trivtelio een ballonnetje op. Als die honderdvijftig effectief zouden kunnen ontslagen worden zonder veel ophef, dan konden op termijn alle vroegere ambtenaren, meerdere duizenden nog bij Trivtelio, zonder slag of stoot ontslagen worden. De mensen die thans aan de deur gezet werden moesten allen Trivtelio verlaten op een dinsdag, zodat de operatie de toepasselijke naam kreeg van “Bloedige Dinsdag”. De werknemers waren geen managers; ze waren de zwaksten onder de armen in de laagste VCP codes van het bedrijf, de minstbetaalden van de onderneming.

Tot de verrassing van Trivtelio HR viel één van de andere vakbonden, de vereniging geleid door Robert Daaks, de ontslagen aan in een Gerechtshof. De gebeurtenis en het proces werden opgenomen door de pers en de ganse zaak ontwikkelde zich langzaam tot een heus schandaal in mineur. Het proces duurde ettelijke maanden, tijdens welke de mensen ontslagen bleven en ofwel op werklozensteun leefden, ofwel ander werk zochten en vonden. Het Gerechtshof behandelde de zaak zo snel ze kon, in recordtijd, wat toch nog een paar maanden in beslag nam, en besloot dat de ontslagen onwettelijk waren.

Trivtelio HR kwam ontzettend belachelijk uit de hele geschiedenis. Trivtelio kon niet echt de overweldigende bewijzen van de Overheidscontracten van de tafel vegen. Daaks won het proces tot groot ongenoegen van zijn concurrerende vakbond, die plots honderden leden verloor die allen een lidmaatschap bij Daaks namen. Het Gerechtshof oordeelde dat de vroegere werknemers van Trivtelio in hun eerdere betrekkingen moesten hersteld worden, oordeelde dat de mensen al die tijd moesten beschouwd worden als nog werkzaam bij Trivtelio en dus ook naargelang moesten betaald worden. De mensen kregen zelfs een financiële compensatie wegens hun abusief ontslag en de spanning die dat in hun leven veroorzaakt had. Trivtelio herinnerde zich als bij toeval de rechten die het Overheidsstatuut inhielden, en de onderneming verontschuldigde zich bij monde van haar advocaten. De reputatie van Trivtelio stond sindsdien op wankele poten.

De dag na de uitspraak van het proces verzamelden de mensen die met misprijzen en hoon ontslagen waren zich vóór de ingang van het hoofdkwartier van Trivtelio. Ze waren weer opgenomen in de til van het bedrijf. Ze kwamen dan in triomf het gebouw binnen, samen,

roepend en lachend. Ze bleven in massa in de Lobby van de Wolkenkrabber roepen en tieren met de wapperende, grote vlaggen van de vakbond die hen weer in hun betrekkingen had geholpen hoog boven hun hoofden. Ze riepen slagzinnen zoals “Travtelio brengt rijkdom voor enkelen, miserie voor velen”. Ze maakten amok in de inkomsthal gedurende een paar uur en dan keerden ze zonder vrees weer naar hun vroegere functies, naar hun vroegere bazen, aan wie ze het papier van de uitslag van het proces toonden. Die chefs waren niet geïnformeerd geworden door hun HR Divisie van de aankomst van de vroegere personeelsleden, nu opnieuw volledige werknemers van het bedrijf, maar ze hadden wel allen de krant gelezen en wisten wat ze moesten doen. Niemand durfde aan de mannen en vrouwen andere plaatsten toe te kennen dan diegene die ze vroeger hadden betrokken. De President Personeelsbeheer, Bernard de Voncques, werd even op de vingers getikt door de Beheerraad, maar dat was de enige sanctie die uitgedeeld werd. De episode evolueerde snel in voeder voor ontelbare grappen.

Hugo Martin beleefde een moeilijke tijd in het rekencentrum onder de Wolkenkrabber. Hij ook was ontslagen op “Bloedige Dinsdag”, samen met veel andere zagezegd minder presterende personeelsleden van Travtelio. Hij was zeer beschaamd geweest in die groep aan de deur gezet te worden. Hij boog het hoofd wanneer hij andere IT werknemers tegenkwam. Hij dacht dat hij in een belangrijke betrekking had gewerkt, en hij was er van overtuigd dat hij zijn job uitstekend verricht had. Hij herinnerde zich dat Michel Doriant hem daarvoor geprezen had. Hij kon geen logische reden voor zijn ontslag bedenken. Hij was getuchtigd en vernederd, maar hij ziedde ook van woede over zoveel onrechtvaardigheid. Hij zocht wraak, maar er was niets om zijn wraak op bot te vieren. Hij voelde zich vreselijk gefrustreerd. Hij was een hele tijd werkloos gebleven en zocht niet echt ander werk.

Drie maanden later ontving Hugo Martin een brief van Travtelio HR waarin stond dat hij opnieuw moest komen werken. Hij wist ondertussen dat Karl Geerts op wraak gezind had en hem op de lijst van de ontslagenen geplaatst had. Geerts was niet meer zijn chef, maar Hugo was er redelijk zeker van, na een aantal contacten in Personeelsbeheer, dat Geerts zijn naam opgegeven had. Hugo was het enige personeelslid van IT dat uit Travtelio geworpen werd. Een vrouw van Personeelsbeheer belde hem op om tien uur in de morgen van “Bloedige Dinsdag” om hem te melden dat hij zijn spullen moest pakken en buiten moest zijn tegen elf uur. Hij was toen te zeer geschokt om echt te reageren. Hij was op dat ogenblik de enige persoon die aanwezig was in het rekencentrum, en hij protesteerde, zeggende dat de computers moesten bewaakt worden, dat servers zouden binnengebracht worden die dag en moesten geïnstalleerd worden, maar de administratieve persoon van Personeelsbeheer had aangedrongen dat Hugo het gebouw zo snel mogelijk moest verlaten. Agenten van de Veiligheid begeleidden iedereen naar buiten, en ook Hugo Martin zag een half uur later twee bewakers in uniform het rekencentrum binnenstappen om hem weg te leiden. Hugo Martin ging de Wolkenkrabber uit tussen twee agenten alsof hij een crimineel was. Hij was uiterst vernederd geworden en begreep slechts vele weken later uit een brief die hem toegezonden werd door een andere vakbond dan diegene waar hij lid van was, welke smerige klucht dit alles geweest was. Hij was dan erg woedend geworden. Hij gaf Travtelio de schuld hem en zijn familie vernietigd te hebben. Zijn eigen vakbond had hem verraden.

Het ontslag van Hugo Martin had een totale ontreddeering veroorzaakt in zijn familie. Het was de laatste druppel die de beker deed overlopen voor zijn echtgenote die al dik genoeg had van zijn dronkenschap en woedende, gewelddadige uitbarstingen. Ze ontvluchtte hun huis terwijl hij uit was om een nieuwe betrekking te zoeken, en ze nam haar twee kinderen met zich mee. Ze vreesde vanaf nu zelf een echtgenoot te moeten onderhouden die al voldoende moeilijk te

verdragen viel wanneer hij werkte en goed geld binnen bracht in het huishouden. Hugo zat nu de ganse dag niets te doen, vóór zich uitkijkend naar een TV apparaat, te kijken naar programma's waarvan hij al na twee minuten niet meer wist wat er voordien op het scherm verschenen was. Hij verliet hoogstens een uurtje 's morgens even het huis om ander werk te zoeken. De echtgenote van Hugo kon niet verder met een werkeloze dronkenlap in haar leven. Ze deelde Hugo over de telefoon mee, van bij haar ouders, dat ze de scheiding wou aanvragen. Martin leefde van dan af gans alleen in het grote huis van zijn overleden vader en moeder.

Vóór hij ontslagen werd had Hugo Martin drie verschillende managers naar hem weten toekomen om hem te zeggen dat zij nu zijn chef waren. Twee van die waren praktisch op hetzelfde ogenblik gekomen, zodat Hugo Martin en de andere techniekers in het rekencentrum en de controlekamer hard gelachen hadden bij zoveel absurditeiten. Eén van die twee moest zich overgegeven hebben aan waanbeelden, maar Martin hoorde ook nooit wat er verder met die man gebeurde. De derde manager leek de goede, maar die man kon aan Hugo niet uitleggen wat hij moest doen, behalve hetzelfde als vroeger, en de man vroeg zelfs wat de functie van Martin was in het rekencentrum. Hugo Martin zei dan in de meest simpele, directe termen wat hij dacht van de nieuwe chef, beleefd en kalm, maar spottend, op het randje af van het onbeschaamde en ironische, zodat de man begon te tieren en Hugo deed zwijgen met bedreigingen van ontslag, wat Hugo uiteindelijk ook kreeg, hoewel hij steeds Karl Geerts verdacht zijn collega-managers te hebben overhaald hem te ontslaan. Hugo kreeg daarover ook later mondelinge bevestigingen van.

‘Wel, zeg dan nu wat ik moet doen!’ schreeuwde Hugo Martin naar diezelfde manager de dag dat hij weer opdook bij Travtelio, en nadat hij ontdekte dat zijn baan eigenlijk door niemand was overgenomen, niet meer bestond, tijdens zijn afwezigheid. Hij wou zich echter niet gehoorzaam onderwerpen. Slechts af en toe kwam nu nog een IT persoon kijken hoe de servers werkten. Alle beheer werd van op afstand gedaan, vanuit de controlekamer, en de mensen die nieuwe computers binnenwierpen dumpten ze waar ze die maar kwijt konden. De kabels voor elektrische voeding en de telecommunicatie verbindingen lagen nu kriskras boven op de vloer. Het rekencentrum was een grote warboel geworden. De nieuwe baas zei slechts aan Martin, ‘doe zoals voordien!’ Daarna verliet de man snel de kelder en hij keerde niet meer weer.

Hugo Martin begon terug orde in de chaos te brengen. Hij trok nieuwe kabels in de dubbele vloer en verhuisde de servers naar de kanten. Hij trok de verkeerd getrokken kabels vroeg in de morgen gewoon uit, zodat de computers stopten te werken. Hij wist echter dat de applicaties automatisch door andere computers werden overgenomen en hij werkte snel om de gestopte machines zo vlug mogelijk weer aan te sluiten. Hij werkte systematisch, met planning, en correct. De servers startten automatisch weer op na de onderbreking. Ze herverdeelden hun lading met andere servers, zodat de uitvallen zeer kort bleven, hoewel niet verwaarloosbaar kort. In de controlekamer moest men die veranderingen opmerken. Vroeger zou Michel Dorian zelf, ziedend, in de kelder gelopen zijn om te vragen wat er gebeurde. Hugo Martin wachtte dus op protesten en op nieuwe beledigingen en bedreigingen van zijn chefs, maar hij was verbaasd toen die niet kwamen. Niemand scheen nog wat te geven over een uitval meer of minder van een computer. Hij dacht daarom dat het management vergeten was dat hij bestond. Hij had echter hen niet vergeten.

Hoofdstuk negen. De brand bij Travtelio

Op de regenachtige maandagmorgen van de tweede week na zijn terugkeer bij Travtelio, kwam Hugo Martin aan op zijn gewone tijd, rond acht uur. Hugo verwachtte geen andere mensen te ontmoeten in het rekencentrum vóór de namiddag. Er was heel wat veranderd in de wijze van werken sinds hij ontslagen werd uit het bedrijf en daarna teruggroepen was. Veel minder activiteiten vonden plaats in de computerzaal. De meeste functies van behandeling van de machines waren overgebracht naar de controlekamer in de Villa. Dit was tevens maandag, dus zouden geen servers binnengebracht worden. Computers werden meestal slechts afgeleverd vanaf dinsdag. De groep operators die facturen en folders drukte werkte ook niet vandaag, omdat deze week niet in de periode lag waarop facturen moesten voorbereid worden om naar de klanten opgezonden te worden. De werknemers van het drukteam waren daarom opgeroepen om de drukzaal van het hoofdrekencentrum te vervoegen. Hugo Martin meende dat hij die dag helemaal alleen zou blijven in het rekencentrum van het hoofdkwartier van Travtelio.

Toen hij in de zaal binnenging, belde hij eerst de techniekers van de controlekamer op om zich te melden en om te vragen of er iets speciaals te doen was. Tijdens het weekeinde waren er geen bijwerkingen van de computersoftware gepland, bijgevolg waren er geen uitvallen van machines gebeurd, en de servers liepen alle rustig door deze morgen. De operator van de controlekamer zei aan Hugo Martin dat alles normaal liep, en er was ook niets ongewoons gepland. De nieuw geïnstalleerde telecommunicatierouters konden misschien even oogcontrole gebruiken en een onderzoek naar hun aansluitingen, maar dat kon ook nog wel even wachten.

Hugo Martin legde zuchtend de telefoon neer in zijn klein kantoor van de reusachtige kelderzaal. Hij overkeek de lange hal waar de ventilatoren van de computers en andere apparaten kalm ronkten. Zoals altijd werd hij getroffen door de aseptische zuiverheid van de zaal, een beeld uit een science fiction film die al werkelijkheid was geworden in zijn eigen tijd. De computers stonden alle netjes gelijnd achter elkaar in rijen, de meeste in gebroken grijze kleur, hun kableringen verdwenen in de dubbele vloer. De rijen begonnen langs de muren en vulden dan de zaal rij na rij met een afstand van ongeveer twee meter tussen elke rij. Martin was steeds fier geweest in dergelijke omgeving te werken. Hij hield zijn handen rond zijn hoofd en bleef even zitten achter zijn bureautafel. Hij moest eigenlijk beginnen werken, maar hij bleef vele, lange minuten moedeloos in gedachten verzonken. Dan leek het of hij toch tot een beslissing was gekomen, en hij stond op uit zijn stoel.

Martin keek op zijn horloge. Het was nu acht uur dertig. Boven Hugo Martin stroomden honderden personeelsleden van Travtelio de inkomsthal van het gebouw in. De liften van de Wolkenkrabber rezen gestaag en daalden weer in een constant ritme. Hugo ging naar een kast in zijn bureau en haalde daar een sleutel uit. Met die sleutel in de hand wandelde hij naar de achterkant van het rekencentrum. Hij opende een andere kast die tegen de muur hing. Hij stond voor een aantal schakelaars en knoppen en handgrepen van een elektrisch bord, overliep die bijna liefdevol met zijn vingers, zag de nummers, en dan trok hij een schakelaar naar beneden. Er gebeurde niets. De schakelaar sloot het systeem voor brandalarm in het rekencentrum af. Door die schakelaar te deactiveren zou er een elektronisch signaal naar de controlekamer van de computerservers in de Villa gezonden worden, meerdere verdiepingen hoger, maar Hugo Martin wist dat de operators weinig aandacht aan dat signaal zouden

schikken. Een persoon was de oorzaak van het manuele omdraaien van die schakelaar, zodat dit signaal niet echt een alarm was. Tijdens de dag zou het wel kunnen dat de operators hem zouden opbellen om te vragen wie die schakelaar had omgedraaid en waarom, of om hem te vragen het alarmsysteem te controleren. Hij had enige tijd voor zich. Hugo bekommerde er zich niet om de deur van de kast weer te sluiten. Hij smeet de sleutel achter een server. Dan keerde hij op zijn stappen terug en ging naar de andere zijde van het centrum. Hij stapte naar zijn kleerkast.

Elke dag van de voorbijgaande week had Hugo Martin in zijn brieven tas allerlei flessen meegebracht, plastic flessen gevuld met chemische producten. Elke dag had hij andere en nieuwe flessen meegebracht, zoveel als hij kon verbergen in zijn tas zonder dat ze uitpilde, zonder dat ze speciale aandacht trok. De flessen bevatten alle onschuldige schoonmaakproducten. Als wachters ooit Hugo Martin gestopt hadden aan de ingang deuren van Travtelio, dan had hij uitgelegd waar hij werkte en gezegd dat hij de flessen slechts had meegebracht om de bovenoppervlakte van de servers en andere uitrustingen van het rekencentrum mee te kuisen. Geen bewaker had hem tegengehouden. Hugo had nu twaalf flessen in totaal staan op de plank van zijn kleerkast. Hij plaatste de flessen samen in een kartonnen doos. Kleren van hem hingen ook in de kast. Hij wierp die kleren eveneens in de doos en dan liep hij met de kartonnen doos naar de lange rijen computers. Hij opende de ene fles na de andere en spoot de inhoud ervan over de machines, maar hij vergewiste er zich ook van dat de vloeistof niet in de ventilatoropeningen zou lopen. Hij goot de vloeistoffen slechts over de metalen en plastic deksels. Hij wierp ook de kleren tegen computers en bespoot die met de producten terwijl hij een spoor achterliet op de vloer van de ene computer naar de andere. Hij had slechts twee flessen over wanneer hij de drukzaal binnenstapte. Hij spoot de inhoud van zijn laatste twee flessen over de stapels papier en op de drukkers, vooral op de vettige delen van de kettingen die het papier grepen. Opnieuw liet hij overal sporen van product achter. Hij nam dan weer alle flessen op en liet de laatste druppels uit de flessen lopen tot hij er zich van overtuigde dat de flessen werkelijk helemaal leeg waren. Hij plaatste de lege flessen weer samen in de doos en liet die staan in een kleine pool vloeistof in het midden van de drukzaal.

Hugo Martin liep terug de kleedkamer in. Hij trok meerdere deuren van de kleerkasten open. Eerst vond hij daarin slechts kleren, maar dan bereikte hij wat hij zocht. Eén van de laatste kleerkasten bevatte flessen bier, maar ook ettelijke flessen sterke drank, resten van een feestje dat het personeel van het rekencentrum georganiseerd had ter gelegenheid van de verjaardag van een collega. Hugo wist dat de persoon van wie deze kast was daar nog steeds resten bewaarde, al werkte de man nu in de controlekamer. Hugo Martin maakte een grimas wanneer hij zich dat feest herinnerde. Hij was dronken geworden van de sterke drank, later op heterdaad betrapt door Michel Doriant en naar huis gezonden. Hij woog één van die flessen nu in zijn hand, maar weerstond de drang ze aan zijn mond te zetten. Hij had een beter gebruik voor de flessen, ditmaal. Hij nam flessen wodka, whisky en tequila uit die daar wachtten op de volgende verjaardag. Hugo Martin dacht dan dat er geen verjaardagen meer zouden gevierd worden in de zaal van het rekencentrum. Hij plaatste de flessen eveneens samen in een doos. Hij ging terug naar de computers. Hij nam twee flessen whisky, één in iedere hand, opende de capsules en goot de whisky uit over de vloer. Hij ging terug voor de tequila en de wodka, en ledigde die ook over de servers en in de drukzaal. Hugo Martin keek naar wat hij gedaan had en hij gromde van tevredenheid. Hij vroeg zich af hoe lang het zou duren voor de alcohol een elektrische zekering zouden doen springen. Hij ging terug naar de kleedkamer, nam zijn regenjas en drukte op de knop van de lift. Toen de deur van de lift opende, stapte hij binnen en aarzelde.

Hugo Martin keek op zijn horloge. Het was bijna negen uur. De eerste zakenvergaderingen begonnen in volle ernst op de verdiepingen van de Wolkenkrabber en de Dawkins Villa. Veel mensen zouden nu door de gangen rennen. Hugo Martin aarzelde nog steeds. Dan nam hij de kleine aansteker die met vloeibaar gas werkte uit zijn zak. Hij klikte het steentje en keek gefascineerd naar het geel en rode vlammetje dat gehoorzaam verscheen. Hij zette vuur aan het vloeibaar spoor dat vóór hem in de zaal begon. Hij zag het vuur vorderen naar de zaal. Hij wierp ook de aansteker de zaal in.

Een gemeenschappelijk kenmerk van de schoonmaakproducten die Martin zorgvuldig had gekozen was dat ze zeer ontvlambaar waren. De alcohol vatte snel vuur, en Martin zag een spoor van vlammen oplichten en met blauwe rook naar het midden van de computerzaal lopen. Hugo voelde dan een ogenblik paniek en wroeging, maar had hij toen nog gewild het vuur te stoppen, hij was er niet meer in geslaagd. Hij herpakte zich. Hij moest weg. Hij was tevreden geen brandalarm te horen klinken. Alles bleef rustig in de kelders. Hij grinnikte, stapte in de wagen van de lift, trok zijn hand weg van de sensor van de deuren, en drukte op de knop die hem naar de begane grond moest brengen.

Hugo Martin kwam uit de lift in het Klooster, ging met gebogen hoofd, nederig, door de lopende menigte, zei hallo aan niemand, en liep snel naar de kleine draaiende deur die van de Villa naar de buitenparking leidde. Hij moest zijn badge gebruiken om de deur te openen. Hij ervaarde opnieuw een ogenblik van paniek wanneer hij de deur binnenstapte, want de roterende deur achter hem sloot zich en hij bleef opgesloten in het sas gedurende een paar seconden vóór de deur naar buiten opende. Hij verwachtte elk ogenblik terug binnen geroepen te worden. Hij voelde zich gevangen in het sas, maar dat gevoel duurde niet lang, en dan voelde hij de kille wind trekken aan zijn haren. Hij wandelde snel naar zijn wagen, liep nooit, behield zorgvuldig zijn kalmte, opende zijn auto, zat neer in zijn zetel, wierp zijn regenjas achterin, startte zijn oude Renault, en reed langzaam de parkeerplaats uit naar de baan die hem direct uit Brussel zou brengen. Hij reed verder en nam de autosnelweg naar de Vlaamse kust.

2

Het duurde nog tien tot vijftien minuten nadat Hugo Martin de Villa van het Travtelio hoofdkwartier had verlaten tot de eerste rode lichtjes van waarschuwend berichten op de computerschermen van de controlekamer van de IT servers verschenen. Een server stopte te werken, maar de andere servers namen rustig en automatisch de belasting van applicaties over. De bureauticaservers bleven de applicaties en de berichtentrafiek van de duizenden persoonlijke computers in het gebouw behandelen. Dan faalde een tweede server, en even later een derde, en die laatste had geen back-up computer. Meerdere indicatoren flitsten nu rood op in de beeldschermen van de controlekamer. De operator van wacht zag de ene na de andere server uitvallen. Hij was stomverbaasd. Iets als dit was nog nooit voorheen gebeurd. Hij vroeg zich af of het controlesysteem zelf in de war geraakte. Hij vloekte, want dit was niet zijn dagje.

In die eerste minuten probeerde de man wanhopig manueel de software van de ene computer naar de andere over te sluisen, maar dat lukte niet, en dan zag hij zo veel indicatoren op rood staan dat hij de belasting van de computers niet meer kon verdelen. De operator realiseerde zich dat er iets ergs aan het voorvallen was in het rekencentrum. Hij riep zijn collega's bij. Hij had op dat ogenblik al ongeveer twintig van de honderd twintig bureauticaservers uit, en de gestopte applicatieservers kon hij niet meer tellen. Hij vermoedde dat er een belangrijke panne was aan de elektrische voeding in het centrum, misschien was er een kortsluiting gekomen in één van de voedingskabels. Een vitale communicatie verbinding viel nu ook uit

en sneed de connecties af van honderden persoonlijke computers in het gebouw. De operator begon te zweten. Twee mannen stonden toen al met hem mee over zijn schouders naar de rode aanduidingen te staren. Zij ook hadden er geen idee van wat er gaande was, en ze wisten niet meer wat te doen.

Eén van de operators nam de noodtelefoon van de haak en duwde het nummer van Hugo Martin in het rekencentrum, maar niemand antwoordde. De mannen riepen hun groepsleider uit zijn bureau. De manager kwam, en verbleekte toen hij zo veel computers en verbindingen buiten dienst zag, en meer waarschuwingen kwamen tevoorschijn op het scherm met de minuut. Hij zond één van de operators naar de kelder om te gaan kijken wat er daar aan de hand was. Dan belde hij andere managers op, mensen van de ontwikkelingsgroepen en nog meer techniekers van Uitbating om hen te waarschuwen over de uitval van veel applicaties. Het administratieve werk in de Wolkenkrabber zou snel tot stilstand komen. Wanneer meer dan dertig bureautica computers buiten dienst lagen, riep hij de Directeur op van Uitbating. De secretaresse van de Directeur antwoordde. De Directeur was naar een conferentie in Londen, en de man kon niet bereikt worden, maar de secretaresse beloofde dat ze de tweede in bevel zou opbellen. Eigenlijk had de secretaresse er helemaal geen flauw benul van wie in de nieuwe organisatie eigenlijk het bevel kon dragen over het IT rekencentrum onder de Wolkenkrabber. Ze riep achtereenvolgens twee andere managers op, die haar naar een derde verwezen die in een vergaderzaal zat voor een belangrijke discussie. De man negeerde het trillen van zijn mobiele telefoon. De secretaresse besloot dan maar zelf naar de vergaderzaal te wandelen om de waarschuwing van de controlekamer persoon tot persoon mondeling over te brengen. Ze moest de lift nemen en naar vijf verdiepingen hoger rijden.

Ondertussen had de operator die naar het rekencentrum gestuurd was de Villa lift genomen. Hij drukte op de knop voor de min twee verdieping. Hij bemerkte wel een dunne rookpluim in de lift en hij rook iets ongewoons, maar hij panikeerde niet direct en float een zorgeloos deuntje. Wanneer de lift de vloer van het rekencentrum bereikte openden de deuren zich en een plotse, hevige luchtverplaatsing trof de lift. Hete gassen vlogen de lift binnen, sprongen in vuur en bliezen vlammen tot tegen de achterwand in een gele en rode explosie van vuur. De operator werd door die plotse, hete luchtstoot getroffen, maar hij had de tegenwoordigheid van geest zijn lichaam in een reflex ogenblikkelijk terzijde te werpen, zodat de heetste vlammen langs hem heen bliezen. Die reflex redde zijn leven. De adrenaline schoot door het lichaam van de man, en zijn hart pompte nu razend snel. Hij had een kort zicht van een hel van vlammen en rook in de zaal vóór de lift. Hij sloeg frenetiek zijn erg verbrande hand op de knoppen aan de zijde van de deuren, en die sloten zich gehoorzaam maar veel te langzaam naar zijn zin. De vlammen likten aan zijn kleren. De lift rees.

Op de begane grond openden de deuren van de Villa lift zich. Verbaasde mensen zagen de deuren open schuiven, een rookvlaag zich uit de lift verspreiden, en een verbande man door de deuropening vallen. De man kroop over de vloer tot de lift zich weer achter hem sloot. Het haar van de man was zwart verbrand en stonk, vlammen rukten nog steeds aan zijn kleren. Zijn gezicht was donker geblakerd op plaatsen. Zure, witte en bruine rook rees nu ook langs de liftkoker naar buiten, en sloeg paniek in het Klooster. Iemand begon te schreeuwen, 'vuur, vuur!' en dan werd de paniek algemeen en onstuitbaar. De man die op de marmeren vloer lag riep en kreunde van pijn. Hij sloeg met zijn armen om de vlammen op zijn benen te doven. Niemand kwam naar voor om hem te helpen. De mensen deinsden in afschuw terug. Hij riep ook niet waar het vuur was. De mensen renden weg van hem, weg van de lift, in alle richtingen.

Gelukkig had de groepschef van de operators in de controlekamer een tweede man naar het rekencentrum gezonden. Die man hoorde de commotie beneden, vanaf de gang. Hij keek van een balkon van de Villa het Klooster in. Hij zag mensen weglopen, anderen zich verzamelen. Hij ook nam de lift, maar hij daalde niet verder dan het gelijkvloers om te gaan kijken naar wat er gaande was. Hij vond en herkende zijn huilende collega, die daar kreunend en roepend lag en zich over de grond rolde om de laatste resten van vuur te doven. De kleren van de man rookten nog. De operator zag de brandwonden in het gezicht en op de handen van zijn collega. Hij vroeg aan de gewonde man wat er gebeurde.

De man die in het rekencentrum was geweest riep, 'vuur! Vuur! De hele zaal staat in brand! Er is verdomme een brand uitgebroken in het rekencentrum, beneden! De ganse zaal staat in vuur en vlammen. Je kunt het centrum niet meer in! Roep de brandweer! Ik ben gewond. Ik heb pijn. Roep een dokter! Haal me hier weg!'

De operator boog zich naar de gewonde man, haalde zijn GSM mobilfoon uit en belde de verpleegzaal op. Hij vroeg een verpleegster, een dokter en een ziekenwagen om iemand naar het hospitaal te voeren, roepende dat een zwaar verbrande man naast één van de Villa liften lag. Hij riep ook dat er een brand uitgebroken was bij Travtelio, zodat er paniek uitbrak in de verpleegzaal. Daarna riep hij de controlekamer op en legde aan zijn collega's daar uit wat hij gevonden had. Hij vertelde over zijn kameraad die verbrand en nu in onmacht aan zijn voeten lag. Daarna trok hij de man verder weg van de lift.

De groepschef in de controlekamer vroeg het bericht twee maal te herhalen, want hij wou eerst niet geloven wat hij hoorde. Het was dan iets over negen uur dertig. Hij riep Lieven Segers, de Vicepresident voor Veiligheid op. Op dat ogenblik klonken de eerste schrille sirenes van het brandalarm in het hoofdkwartier. Het alarm werd in gang gezet door rooksluizen die opstegen in de liftkoker van de Wolkenkrabber. De rook was ook zeer dun gestegen in het trappenhuis van dezelfde, met staal versterkte betonnen structuur die het gebouw droeg. Dit brandalarm was het teken voor de algemene evacuatie van al het personeel uit het gebouw.

Wanneer een brand begon in het rekencentrum zou geen automatisch brandblussysteem het vuur tegen houden zich te verspreiden. Water sprinklers of watermist sprinklers waren niet geïnstalleerd, omdat het water van dergelijk systeem kortsluitingen kon veroorzaken en dus meer schade kon toebrengen dan er al was. Die systemen waren ook duur, en wanneer slechts een lokale brand begonnen was, kon het water over zeer grote oppervlakken gespoten worden, zodat veel computers onherroepelijk schade zouden krijgen, veel meer dan nodig was. Systemen die inerte gassen spotten bestonden, maar die waren gevaarlijk voor de personeelsleden die in het centrum werkten omdat die systemen de zuurstof in de lucht vervangen door inerte gassen, zodat de mensen niet meer konden ademen. Zonder zuurstof zou wel het vuur doven, maar slachtoffers maken onder het personeel. Die systemen waren dus ook niet geïnstalleerd. Meer gesofistikeerde brandblussystemen die wel gassen verspreidden maar toch net genoeg zuurstof overlieten in een zaal om in te kunnen ademen waren onder studie, maar zouden tijd vergen om te installeren, en budgetten vragen die nog niet voorzien waren. Voor een gelijkaardige reden was er geen sprinkler systeem geplaatst op de min één verdieping. Sprinkler systemen waren wel geïnstalleerd op de bureauverdiepingen en op min drie en min vier in de kelders, maar de rook rees naar boven. Ook die laatste systemen werden niet direct geactiveerd. De brand woedde voort.

Iedereen in het Travtelio hoofdkwartier hoorde de sirenes. Vele mannen en vrouwen, personeelsleden, bedienden en werklui, managers en Directeurs vloekten grondig omdat ze in vergaderzalen zaten. Velen weigerden hun besprekingen stop te zetten. Anderen bleven nog

een tijd achter hun bureau zitten, bleven werken aan hun persoonlijke computers en beeldschermen, en beëindigden hun tekstverwerking en hun spreadsheets. In de gangen echter, loeiden de sirenes oorverdovend en hoog. De sirenes gierden overal onheilspellend. Ze huilden in golven van scherpe en zeer doordringende tonen, die men onmogelijk kon wegdenken. Ze stopten ook niet. Dan riep een metallische stem brandalarm in de luidsprekers op, en die stem beval iedereen het gebouw te verlaten. Het bericht werd telkens weer herhaald.

De personeelsleden van Travtelio wisten wat te doen in geval van brandalarm. Op elke verdieping begonnen vier mannen en vrouwen hun oranje fluorescente vest aan te doen, de vesten van de brandweerstewards van het bedrijf. Zij zouden niet het vuur bestrijden, hoewel ze wisten hoe brandblusapparaten te hanteren. Hun functie bestond er in de eerste plaats in de mensen naar de trappen te leiden, alle mensen van de verdieping. Ze moesten zich er van verzekeren dat iedereen, zonder uitzondering, de verdieping verliet. Niemand mocht in de bureaus blijven. De stewards en de personeelsleden hadden dergelijke evacuaties via de trappen twee maal per jaar herhaald, en in die oefeningen verlieten alle vier duizend personen van Travtelio het gebouw telkens in kalme discipline. De stewards wachtten dit maal nog enkele seconden af. Ze aarzelden en waren niet te vurig om in actie te schieten, omdat ze wachtten op de gewoonlijke aankondiging langs de luidsprekers dat dit slechts één van de jaarlijkse oefeningen was. De stewards gromden, want oefeningen werden meestal aan hen op voorhand aangekondigd en dan geheim gehouden tot op het juiste ogenblik. Ze waren er fier op stewards te zijn, en ze wilden ook op hun privilege staan om vooraf gewaarschuwd te worden. De irritatie verdween van hun gezicht wanneer er geen aankondiging van een oefening kwam, en de stem uit de luidsprekers zei speciaal dat dit geen oefening was, en bleef die boodschap herhalen.

‘Dit is echt! Haast maken! Geen oefening, echte brand!’ riepen vele stewards op alle verdiepingen van het gebouw, en de mannen en vrouwen schreeuwden ook naar elkaar om naar de trappen te gaan.

‘Gebruik de liften niet!’ riepen de stewards, ‘laat de liften waar ze zijn! Naar beneden langs de trappen!’

Enkele mensen waren echter al de liften ingelopen, en de deuren van de liften sloten zich. Dit waren de gelukkigen, want het brandalarmstelsel beval net op dat ogenblik alle liften te doen dalen naar de begane grond. De mensen die zich dan, toevallig of niet, in de liften bevonden, bereikten ongedeerd de begane grond. De liften openden hun deuren op het gelijkvloers, stopten, en wachtten daar, geblokkeerd, deuren open.

Op dat ogenblik werd alle elektrische spanning uitgeschakeld op de verdiepingen van de Wolkenkrabber en de Villa. Het was dag buiten, en het licht was helder geworden, maar de falende buizen wit licht droegen bij tot de paniek. De laatste persoonlijke computers werden abrupt blank.

Iedereen liep naar het trappenhuis, geleid door de noodlichtjes langs de muren, al waren die niet echt nodig omdat het licht van de zon die door de regenwolken stak ruim voldoende was om kunnen zien op de verdiepingen.

De stewards duwden al de personeelsleden naar het trappenhuis naast de liften. Dan liepen ze naar de vergaderzalen, openden de deuren, en bevalen al de mensen weg, uit de zaal, of ze nu voor managers en Directeuren of werknemers stonden.

‘Geen oefening! Echt alarm! Blijft rustig, maar ga naar beneden. Iedereen buiten! Niet lopen! Geen paniek!’

Julie Geerts zuchtte. Ze zat in een vergaderzaal van de zesde verdieping en leidde daar een harde discussie met tien bedienden over een aantal moeilijke, kritieke zakenprocessen. Die

processen moesten in de toekomst geautomatiseerd worden. Nieuwe applicaties op computers zouden de processen ondersteunen en de eerste testen daarvan waren al uitgevoerd. De testen bleken een catastrofe voor de zakengroepen. Een aantal IT analisten bespraken nu met haar en met twee zakenmanagers en hun assistenten hoe de IT applicaties werkelijk zouden moeten werken. Julie Geerts, nog steeds een Zaken-IT Coördinator, had de experts bijeengeroepen. Ze had nauwelijks de kern van het probleem aangesneden toen de stewards kwamen binnengelopen in hun opvallende oranje vesten. De stewards schreeuwden dat iedereen zo snel mogelijk naar de trappen moest.

‘Evacuatie!’ riepen de stewards naar Julie Geerts, ‘maak haast, maak haast, maar er is geen reden tot paniek. Niet duwen! Ga alleen maar naar de trappen! Iedereen moet naar buiten!’

Honderden bezorgde mensen begonnen langs de trappen naar beneden te gaan. Ze deden dat gestaag maar langzaam opdat niemand zou vallen, zoals ze gedaan hadden tijdens de oefeningen. Nog steeds twijfelden velen aan een echte brand. Al dit was slechts een domme, iets meer realistische oefening. Het personeel wist wat te doen. De meesten praatten en maakten grapjes, echt denkend dat dit wel snel een vals alarm zou blijken te zijn.

3

De liften van de Wolkenkrabber en van de Dawkins Villa waren automatisch geblokkeerd geworden. Alle liften waren gedaald tot op de begane grond en ze wachtten daar met open deuren zoals geopende wonden in de betonnen toren. In de Villa liepen de mensen traag maar zeker, in niet ophoudende rijen uit de trappen naar het gelijkvloers. Ze gingen kalm, zonder te lopen, naar de inkomsthal van Travtelio, en ze begonnen in grote aantallen en in perfecte discipline het gebouw te verlaten.

Eén lift bleef niet geblokkeerd omdat die later gebouwd was, toegevoegd aan de Wolkenkrabber, en nooit echt gekoppeld was aan het alarmsysteem van de rest van het gebouw. Die lift bezat zijn aparte besturingssystemen die niet verbonden waren met de algemene alarmuitrustingen. Dat was de buitenlift die de hoogste verdiepingen van de Wolkenkrabber bediende. Slechts vijftien personen konden die lift tegelijk gebruiken, maar de liftwagen raasde sneller dan enige andere, en weinige mensen wachtten op de bovenste verdiepingen. Enige Presidenten waren niet aanwezig in het hoofdkwartier, of niet op de Executive verdiepingen. Toen het alarm klonk was de lift op de veertigste verdieping. De lift vulde zich eerst met de Presidenten. Buisseyre en Raga moesten de lift delen met secretaressen, koksjongens, en diensters van het Executive restaurant, en Directeurs van de lagere verdieping. Buisseyre gromde geen opmerkingen. Hij liet zichzelf tegen de glazen wand van de lift drukken. Hij slikte zijn fierheid in. Hij wou slechts één ding: zo snel mogelijk op de begane grond geraken, maar hij dacht er toch aan dat voor de volgende maal een procedure moest uitgekiend worden om al die mensen naar de hoofdliften of naar de trappen te sturen. Hij glimlachte zenuwachtig. Zijn gezicht was zo bleek als de gezichten van de andere mensen rondom hem. De rit duurde slechts een minuut.

In minder dan een kwartier tijd werden met die lift de drie hoogste verdiepingen geëvacueerd. Daarna bleef die lift eveneens in de inkomsthal open staan, ongebruikt en doelloos, maar nog steeds onder stroom en gebruiksklaar.

De mensen die uit het gebouw stroomden verzamelden zich op de grasmat van de parkeerplaats. Ze keken op naar de Wolkenkrabber, maar ze zagen geen enkel teken van brand. Ze begonnen er van overtuigd te geraken dat inderdaad het alarm weer slechts een oefening was geweest, een voorbereide en niet aangekondigde grap. Dan hoorden ze de

sirenes van de rode voertuigen van de Brusselse brandweerbrigade met volle snelheid uit de verte naar de Travtelio Wolkenkrabber rijden. De oefening was wel echt realistisch opgezet.

Jean-Gauthier de Buisseyre stond buiten naast de Lobby van de bezoekers, samen met Eric Terhulsen en een paar andere Presidenten. Andrew Raga stond een beetje verder te praten met Koen Smets, de President van Wetzaken. Smets gebruikte zijn mobilfoon om een gesprek met een zakenpartner verder af te werken. De hele weg naar beneden was hij blijven argumenteren in zijn mobiele telefoon. Hij stopte nu ook niet. Af en toe hield hij wel op met praten in zijn telefoon, en legde dan uit wat hij gehoord had aan Andrew Raga. Raga antwoordde kwaad, en Smets hernam zijn telefoongesprek. De mannen wandelden over het gras. Ze leken te vergeten wat er in het gebouw van de zetel van hun bedrijf gebeurde. Ze beschouwden het alarm als niet meer dan een tijdelijke last. Eric Terhulsen, echter, was bezorgd, en hij zweette. Hij vaagde zijn voorhoofd af met een vlekkeloze, witte zakdoek. Hij realiseerde zich dat zijn plaats wellicht binnen het gebouw was, bezig met de coördinatie van de reddingsgroepen en de brandweer. Zijn plaats was in de controlekamer waar hij bevelen moest uitdelen. Maar zoveel mensen stroomden nu uit het gebouw, dat hij zich toch niet een weg door de massa kon banen. Terhulsen bleef dus staan met de Gedelegeerde Bestuurder en de andere Presidenten in het gras, vóór de Wolkenkrabber. Hij vroeg zich af waar zijn Vicepresident voor Veiligheid was, Lieven Segers. Het telefoonnummer van Segers zat in zijn persoonlijke computer, niet in zijn mobilfoon.

Segers bevond zich wel waar hij moest zijn. Toen hij de sirenes hoorde, was hij van zijn bureau in de Villa onmiddellijk naar de controlekamer gelopen vanwaar men hem ook al opgebeld had, niet naar buiten het gebouw, en hij zag daar met stijgende verbazing hoe nu al de indicatoren op rood stonden. Zijn schermen gingen trouwens ook de ene na de andere totaal blank omdat de computers van de controleapplicaties zich eveneens in de kelder bevonden. Enkele computers werden nog gevoed door een noodgroep onder het Auditorium, en de batterijen van de noodverlichting in een kamertje op het gelijkvloers, de batterijen die ook een paar computers voedden. Die konden het ook nog enkele uren uithouden, maar wanneer de stroom afgesloten werd in het gebouw verloor hij alle voeling met het rekencentrum en ook de meeste van zijn controlecomputers werden afgesloten. Nog andere moedige mannen waren naar de controlekamer gelopen, zodat hij met een vijftiental mensen rond zich de situatie besprak.

Segers wist wel tegen die tijd dat er een grote brand woedde op de verdieping min twee van de Wolkenkrabber en zelfs van de Villa. Hij beval de min één vloer te evacueren, niet slechts van mensen, maar ook van de voertuigen, de camions en wagens die zich op die verdieping bevonden. Het vuur kon zich naar boven verspreiden door de ventilatiekokers en door de kokers van de buizen en kabels van het gebouw. Het vuur kon daar de camions bereiken die eerder op de dag voor leveringen waren binnengereden, zelfs al was een maandag een eerder rustige dag daarvoor. Weinig camions zouden zich nu op min één bevinden, maar diegene die binnen waren en die men aan het ontladen was, konden gevaarlijk genoeg zijn. Hij hoopte dat geen chemicaliën of oliën binnengebracht waren. Zijn bevelen werden uitgevoerd. Segers hoopte dat de verdieping binnen enkele minuten zou leeggemaakt zijn, maar dat duurde even langer omdat veel mensen al gevlucht waren. Toch kon hij een voldoende grote groep verzamelen voor dat werk.

De grootste bezorgdheid van Segers was betreffende de benzine, gas en olietanks op die verdieping, hoewel hij wist hoe goed die beschermd werden door hun betonnen muren. Ze konden eender welke brand gedurende uren weerstaan, tenminste als de werknemers van die verdiepingen alle beschotten en deuren gesloten hadden. Hij vroeg zich af hoeveel losse, kleinere containers van ontvlambare vloeistoffen en hoeveel stapel paletten van karton, papier

en doek op die vloer lagen. Containers die oude, papieren documenten bevatten zouden naar die vloer in de verleden week gebracht zijn voor transport naar de firma die het papier moest vernietigen. Papier ging niet zo gemakkelijk op in vlammen, maar als dat toch gebeurde kon het zeer heet worden in de kelderruimte. Segers vreesde ook de rook die door de ventilatorbuizen naar boven kon geraken en die paniek kon zaaien in de bureauverdiepingen.

Lieven Segers, de Vicepresident Veiligheid, gaf eigenlijk weinig om de verdiepingen min drie en min vier, omdat hij toch niets kon doen aan wat er daar stond. Hij mocht de Travtelio personeelsleden niet naar beneden laten gaan om hun wagens uit die parking te doen rijden. De wagens moesten blijven waar ze waren. Segers was natuurlijk ook daarover bezorgd, want als de auto's vuur zouden vatten, dan konden hun benzinetanks ontploffen en de vlammenzee in de kelders nog veel erger maken. Over de auto's zelf gaf hij weinig.

Segers had tien vrijwillige brandweermannen van Travtelio in zijn controlekamer en drie operators. De anderen, vijftig in totaal, hadden de controlekamer in de Dawkins Villa nog niet bereikt. Hij durfde zijn brandweerlui echter niet naar min twee, naar het rekencentrum, sturen. De gewonde man had geroepen dat de ganse zaal in vuur stond. Segers vroeg zich zelfs af hoe hij in die verdieping kon geraken. De liften stonden stil en de trappen konden met rook gevuld worden. Zijn mannen waren niet uitgerust met zuurstofmaskers. Ze hadden wel een opleiding gevolgd om kleine branden te leren blussen, om te werken met de brandblussers van poeders, maar niet om grote branden op volledige verdiepingen te bestrijden. Hoe in godsnaam kon een ganse verdieping zo snel in brand vliegen?

Wanneer al de beeldschermen van Segers zwart werden en geen enkele informatie meer gaven, wist Segers dat alle computers nu zonder uitzondering buiten dienst waren, en dat de brand zich bijgevolg verspreid had over de ganse kelderverdieping. Hij zond zijn mannen uit, twee bij twee, om uit te vissen wat er gebeurde op min één, om te weten hoe de evacuatie van de Villa verliep en van de Wolkenkrabber, en twee andere mannen hadden een Kapitein van de brandweerbrigade van Brussel aan de telefoon en bleven met hem in contact.

Segers beval weer alle ontvlambare materialen zo snel mogelijk uit min één te verwijderen, en hij zond zijn mannen langs de Spiraal van de autoparking in min drie en min vier om daar een kijkje te gaan nemen. Zijn mannen bleven in contact met hem langs hun mobiele GSM telefoons. Voor die contacten had hij drie telefoons: zijn eigen mobieltje en de twee GSM telefoons van zijn operators. Vermits al zijn schermen toch onbruikbaar waren nu, overwoog hij de controlekamer te verlaten en een nieuw coördinatiecentrum op te richten buiten het gebouw, waarbij zijn kerncommunicaties langs zijn drie celtelefoons moesten gehouden worden. Hij vroeg aan zijn operators een lijst op te stellen van de nummers van de mobiele telefoons op papier. Een boek met telefoonnummers van mobiele en andere telefoons werd niet meer gedrukt bij Travtelio, alle nummers bevonden zich in digitale bestanden op de bureautica computers, en die waren nu onbereikbaar!

Thomas Denis en Marguerite Dupas hadden zonder haast hun tassen gevuld, hun jassen genomen en ze waren dan langs de trap van de Villa naar de Lobby van de Wolkenkrabber gewandeld. Ze voelden zich niet in paniek, Thomas ging verder zoals gewoonlijk met enige grappen uit te delen aan de mensen rond hen, zeer luid in de Lobby, maar het gezicht van Marguerite was zeer bleek geworden.

‘Geen zorgen, liefste,’ zei Thomas Denis, ‘er heeft weer één of andere domoor op de verkeerde knop geduwd! We maken een wandelingetje buiten en worden weldra weer binnengeroepen. Wat zeg je, zouden we gewoon niet buiten blijven de rest van de dag en een mooie lunch gaan nemen ergens in de stad? Het weer klaart op!’

Marguerite kon nog een glimlach boven haar angst uitknijpen, maar ze ging sneller dan gewoonlijk door de Lobby, naar een veiliger oord, naar buiten. Ze zuchtte van verlichting toen ze uit de deuren liep. Denis en Dupas gingen naar de parkeerplaats, naar de auto van Thomas. Ze bleven een tijdje naar de Wolkenkrabber kijken, zochten rook, maar bemerkten niets speciaals aan hun kant. Thomas Denis snoof even, trok zijn schouders op, duwde Marguerite in zijn wagen, en reed met haar naar het centrum van de stad.

4

De controlekamer van Travtelio bevond zich op de tweede verdieping van de Dawkins Villa. Het bureau van Jan Stevens lag op de vierde verdieping. Jan ging mee naar beneden met de andere personen die in de Villa werkten, maar hij besloot naar de controlekamer te gaan en daar zijn hulp aan te bieden. Mensen stroomden nog uit de deur die naar die tweede verdieping leidde, maar Jan wrong zich een weg door hen. Hij liep daarna door de verlaten gangen naar de controlekamer. Hij was getuige van de afgang van de computerschermen en hij stond nu ook met open mond naar de zwarte schermen te kijken. Jan vroeg aan Lieven Segers waar e brand was. Segers keek naar hem met woede en verwondering, want de brand had plaats in het IT rekencentrum. Segers wou zeggen dat de IT mensen de zaken wel erg verbrod hadden, maar hij kende Jan Stevens van voordien en hij was Jan goed gezind. Hij had vroeger al Jan Stevens gerespecteerd. Hij noteerde ook dat Jan de enige IT persoon was die zich er om bekommerd had een kijkje te komen nemen in de controlekamer, zodat Segers de aanwezigheid van een IT expert wel gedoog, en enige uitleg gaf aan Jan.

Jan vroeg, 'hoe uitgebreid is de brand?'

'Ik weet het niet,' trok Lieven Segers zijn wenkbrauwen op. 'Ik weet het echt niet. Er is geen brandalarm geslagen op min twee, en dat is zeer vreemd. Eén van onze mannen is naar beneden geweest, maar hij is zelfs de lift niet uitgeraakt, weer naar binnen geblazen door een hevige vuurstoot. Hij slaagde er in terug naar boven te komen met die lift, maar hij werd erg verbrand. Hij zei dat de ganse zaal in brand stond. Dat is moeilijk te geloven, maar zoals je ziet verloren we al onze schermen, en even voordien vielen zeer veel computers uit. Ik vermoed dat het vuur daar alles aan het verwoesten is. Ik ben erg bezorgd, Jan! We hebben een groot probleem op handen. Dit is niet een kleine, lokale brand. En ik durf niemand naar het rekencentrum sturen.'

'Dan moet er een belangrijke kortsluiting gebeurd zijn,' antwoordde Jan Stevens. 'Er is geen andere mogelijkheid tot brand, daar. Er is ook steeds iemand aanwezig in het rekencentrum. Zelfs een grote kortsluiting kan in korte tijd geblust worden. Heb je onze man in het rekencentrum opgebeld?'

'Niemand antwoordde. De techniker is misschien getroffen door een explosie of door de elektriciteit, al weet ik helemaal niet hoe zo iets had kunnen gebeuren. Het is gewoon ondenkbaar! Ik begrijp er niets van. Het spijt me, maar als er iemand in het centrum was, dan is die nu dood! Het rekencentrum staat volledig in brand. We verloren alle contact met die vloer, en ik durf echt niet opnieuw iemand sturen om daar te gaan kijken. Ik durf geen deur en ook niet de Spiraalpoort open te maken, nu. De brandweerbrigade zal met speciaal materiaal binnen moeten, met wel zeer speciaal materiaal, vrees ik, met vuurwerende beschermingspakken en met helmen en zuurstofmaskers! Mijn zorg is vooral iedereen uit de Wolkenkrabber te krijgen, snel, en te zorgen dat het vuur niet overslaat naar de hogere verdieping. Ik vraag me ook af wanneer de rook zal beginnen te stijgen door de ventilatiekokers naar de hogere verdiepingen. Dat ook kan een dik probleem worden.'

Jan Stevens hoorde voor het eerst over een slachtoffer. Hij stond verbijsterd.

‘De drukzaal in het centrum bevat veel papier, wat oliën en vetten. Wat zit er allemaal in de andere kelders?’

‘Ik heb twee mannen langs de Spiraal naar beneden gezonden om de situatie op te nemen,’ antwoordde Segers. ‘Ze hebben mobiele GSM telefoons, onze enige overblijvende communicatiemiddelen. We horen wel iets van hen. We moeten deze zaal ook verlaten. Het heeft geen zin om hier te blijven, al onze computers zijn buiten dienst. Het is mijn bedoeling een nieuw coördinatiecentrum op te richten in het gras, buiten,’ grinnikte Segers droevig. ‘Mijn God!’ riep Jan Stevens uit. ‘De drukzaal! Er ligt veel papier in die zaal, paletten vol met voorgedrukt papier. Het papier werd opgestapeld langs de wanden. De drukzaal is wel geïsoleerd van de rest van de computerzaal, maar de deuren zijn niet bestand tegen vuur. Als de temperatuur voldoende hoog wordt en dat papier ontvlamt, dan zal de brand zich verspreiden in het trappenhuis van de Wolkenkrabber. Dat papier werd ook gestapeld tegen de deuren van het centrale trappenhuis, en die deur kan de brand en de vlammen voor niet meer dan een uur tegenhouden, een uur, niet langer!’

De ogen van Lieven Segers werden nog groter. Hij keek vragend naar Jan Stevens, keek dan weer naar de beeldschermen. Segers kon niet veel meer doen dan de toestand van de deuren daar beneden controleren, maar daarom moest hij mannen naar beneden sturen, en dat was gewoon onmogelijk. De trap van de Wolkenkrabber zou gevuld zijn met mensen. Hij en zijn operators hielden hun telefoons aan de oren. Ze spraken met de stewards op de verdiepingen. Veel van die mannen en vrouwen hadden de controlekamer al opgebeld om te vragen hoe ernstig de brand was. De operators van de controlekamer konden niet veel informatie meedelen, behalve dan dat het brandalarm zeer reëel was en dat een brand woedde op min twee. Ze vroegen aan de stewards met hen in contact te blijven langs hun mobiele telefoons.

5

Op dat ogenblik, om kwart over tien, bereikte de brand die Hugo Martin aangestoken had in de drukzaal van het rekencentrum zijn hoogst mogelijke temperatuur rond en in de stapels papier die tegen de brandweringsdeuren van de liftkoker geplaatst waren. Het trappenhuis van die betonnen toren daalde tot die min twee verdieping en zelfs lager, en de vloer daar begon te smelten en te kraken. De brandbeschermsdeur smolt enkele minuten later, viel weg, en een wervelwind nieuwe lucht mengde zich met de oververhitte gassen die uit de materialen van de zaal kwamen, uit het plastic en het schuim dat de computers bedekte, uit de kabels en de verf van de wanden. De gassen mengden zich plots met de nieuwe toevoer van zuurstof en ze ontploften, zodat de resten van de deur inwaarts weggeslingerd werden. Een rode vuurbal blies naar boven in het trappenhuis. De vlammen vlogen niet zeer ver, want de lucht die nadien weer in de drukzaal werd gezogen trok het vuur even weer terug, om dan met hernieuwde kracht en met verwoestend geweld weer te rijzen en nu de vlammen in het trappenhuis blijvend te voeden. Het vuur blies ook een volledige muur weg in de drukzaal. Alles wat kon branden in die plaats vatte nu vuur, de temperatuur steeg nog meer, steekvlammen smolten de laatste resten van de computers af. De houten panelen van de dubbele vloer en van het plafond stonden in lichtelaaie. De vlammen overrompelden het ganse rekencentrum, zodat de zaal een voorgeborchte van de hel leek. Het trappenhuis en de liftkoker werkten nu als een enorme schouw die zware rook naar boven trok. De rook rees, heet en toxisch en ondoordringend voor het zicht.

De brandweermannen van Travtelio die langs de Spiraal naar beneden gezonden werden door Lieven Segers hoorden het geluid van de explosie. Ze hoorden het vuur razen en wervelen achter de grote metalen deur die van de Spiraal naar het rekencentrum leidde. Die poort hield

stand, maar ze voelde zeer heet aan. Eén van de vrijwillige brandweermannen verbrandde zijn hand tegen die deur. De mannen durfden de poort niet te openen. Ze telefoneerden naar Lieven Segers om te melden wat ze gevonden hadden, en met de schrik in het hart daalden ze verder naar de parkeerplaatsen. Ze keken bezorgd achter zich, vrezend de deuren van het rekencentrum elk ogenblik in stukken te zien vliegen of gewoon naar de grond te zien smelten. Als die deuren het begaven dan was hun terugtocht afgesneden. Ze liepen nu verder naar beneden.

Een schokgolf van hete gassen schoot het centrale trappenhuis op en deed ook de deur op min één uit haar hengsels vliegen. De gassen vonden nieuwe zuurstof daar, en ze ontvlamden in één snelle beweging en zetten alles in brand wat ze vonden in een straal van vijf meter rond de opening. In dat oppervlak stonden twee grote oliecontainers die bijna ogenblikkelijk ontploften, hun brandende inhoud overal over de vloer en in de lucht verspreidend. Twee mannen werden gewond in die ontploffing, maar de anderen bleven doorwerken op die verdieping. Ze bleven containers met ontvlambare stoffen wegtrekken, terwijl een paar de brandblusapparaten richtten op het vuur dat rond hen nu ook op die verdieping oplaaide. Een vorkheftruck beladen met paletten oud papier werd weggeblazen, tilde en viel dan over. Het papier sloeg in de weg van de blauwe vlammen. De man die de truck bediende werd gekwetst en de vlammen aten al gretig aan zijn kleren, maar twee collega's trokken hem uit zijn zetel en weg van het vuur. Twee andere mannen liepen naar hen toe met brandblusapparaten. Ze spreidden poeder over de vlammen en probeerden de vooruitgang van de brand tegen te houden. Wat verder stonden vijf mannen met zware brandblussers in hun handen, maar twee apparaten bliezen slechts een dun straaltje uit gedurende een paar seconden, en stopten daarna helemaal, hun gassen sinds lang uitgelekt. Toch boekten de mannen succes in de strijd tegen het vuur en ze drongen de vlammen terug. De brandblusapparaten werden echter snel leeg gespoten, en het vuur vorderde weer. De mannen hadden wel het uitstel gehad om alle containers uit de nabijheid van de vlammen te rollen en ze ver weg te zetten met behulp van twee vorkheftrucks, naar de tegenovergestelde wanden. Eén man telefoneerde naar Lieven Segers om te vragen dat de brigade van Brussel met prioriteit naar deze verdieping zou komen. Ze hadden hulp nodig, en meer brandblusapparaten.

De vuurwolk die het trappenhuis was ingeslagen had zich uitgebrand. De vlammen aten de gassen op en vonden geen materialen om in vuur te zetten in de lege schacht. De plotse, hevige trek van de wind bewoog echter de zware, giftige rook verder de trappen op, en die rook walmde plots tot aan de begane grond. Honderden mensen kwamen nog steeds de trappen af, komende van de hogere verdiepingen. De rook vulde onmiddellijk de ruimte op het gelijkvloers en dan werd de rook twee verdiepingen hoger getrokken. Al de rook uit het rekencentrum klom gretig en sneller hoger. Dat veroorzaakte ogenblikkelijke paniek en pandemonium in het trappenhuis.

De enkele mensen die langs de trappen al naar beneden waren gedaald en dicht bij de uitgangsdeuren stonden, wankelden hoestend, gebogen en kreunend, duwend, uit de deur naar de Lobby van de Wolkenkrabber, vergezeld van de dikke rook. Ze waren verblind, maar ze ontsnapten. De Lobby van Travtelio vulde zich nu met rook. De mensen die een paar trappen hoger stonden konden niets meer zien, zelfs de trappen niet meer. Ze vreesden dat het vuur hun niveau bereikt had. Ze hoestten en zuchtten in de hete rook die in hun keel en longen brandde. Dan werden ze gevat door de toxische uitwasemingen.

Twee vrouwen vielen en verloren het bewustzijn. De beweging van het naar beneden gaan van de menigte stopte abrupt op de onderste trappen, maar in een rimpeling die langs de trappen steeg. De mensen hoger op daalden nog steeds en kwamen verder naar beneden. Ze

liepen in op gebogen mannen en vrouwen, duwden die omver, lager, en drukten die mensen de trappen af zodat ze vielen, of tegen de muren getrokken werden. Mensen struikelden en vielen over elkaar heen, en op elkaar. De eerste mensen, ver beneden, begonnen te verstikken tegen de muren van het trappenhuis omdat de rook de plaats innam van de zuurstof en ook omdat ze vertrappeld werden of tegen de muren geperst werden. De eerste doden van de brand bij Travtelio vielen daar, in enkele minuten tijd.

Meer rook steeg hoger, en de golf van paniek trok verder, hoger, door de personen die de trappen neerdaalden. De beweging naar dieper stakte langzaam, te langzaam, de mensen werden verder op elkaar gedrukt. Schreeuwen van paniek werden doorgegeven, nu. Stewards riepen om de trappen te verlaten, om weer naar boven te gaan. Mannen en vrouwen riepen om niet verder te stappen. De rook rees steeds maar hoger, verdikte allengs, en geleidelijk aan vulde de stank van de brand het ganse trappenhuis. De mensen liepen in paniek weer door de open deuren van de verdiepingen, en daar ook speelden zich hartverscheurende taferelen af van mensen die liepen, duwden, vielen, struikelden, en gekwetst geraakten wanneer anderen over hen heen sprongen of hen vertrappelden terwijl ze vielen. Het enige wat nu telde aan die deuren was zelfbehoud. De mensen probeerden nog steeds verder naar beneden te geraken, ondanks de rook die ook de lagere bureauverdiepingen in sloeg. Op de hogere verdiepingen wachtten nog steeds mensen om van de deuren naar de trappen te komen en die mensen blokkeerden de openingen voor diegenen die weer probeerden binnen te geraken. De personen die wanhopig poogden aan de rook te ontsnappen botsten tegen de mensen die aan de deuren stonden en die nu bezeten van angst naar beneden wilden om de Wolkenkrabber te verlaten. Op meer dan één verdieping kwam het tot een handgemeen. Veel lager hoopten de mensen zich op elkaar op en verstikten en stierven tussen collega's en vrienden.

Emma Wauters, de vroegere secretaresse van Gerald Godelin, had een baan gekregen van secretaresse van een mindere Directeur van Marketing. Ze wachtte tot Godelin haar zou oproepen opnieuw een rol in zijn omgeving te spelen. Ze verlangde zeer naar haar oude status van secretaresse van Godelin, in een ander bedrijf. Tot nog toe had Godelin haar nog niet opgebeld.

Emma werkte thans op de vierde verdieping van de Wolkenkrabber. Toen de sirenes luidden had ze eerst getalmd en pas wanneer de stewards haar kwamen halen was ze langzaam naar de trappen gelopen met haar lange regenjas om. Ze haatte het om aldus gestoord te worden in haar gewone doen. Samen met anderen had ze de tweede verdieping op de trappen bereikt, wanneer ze de mensen vóór zich hoorde schreeuwen. Er werd in paniek en pijn geroepen en getierd. Dan vulde plots een wolk hevige rook het trappenhuis, zodat Emma nog slechts net de rug van de mensen kon zien. Ze stak de armen voor zich uit. Een man stopte plotseling en boog zich. Emma stapte tegen die man, die voorover viel, en zij tegen hem. Andere mannen achter haar botsten tegen hen in. Ze viel op de knieën en ze lag gewrongen tussen mannen vóór haar en mannen op haar. Emma schreeuwde in woede, pijn en frustratie, maar ze werd vertrappeld door een vrouw die over iedereen heen strompelde met hoge hakken die de huid van Emma braken. Emma werd gekwetst en haar linkerarm werd omgebogen, wat haar intense pijn bezorgde. Ze werd nog meer woedend daarover en wrong en ze schreeuwde, maar kon zich niet losmaken. Nog meer mannen vielen over haar en stompten tegen haar lichaam, zodat ze wegzakte met haar hoofd naar beneden. Een erg vette man lag bijna gans over haar benen. Ze probeerde zich te bewegen, maar kon dat niet. Ze snakke naar adem, maar het enige wat ze nog kon inademen was hete rook. Emma verloor het bewustzijn, en dat maakte een einde aan haar korte lijden, want ze verstikte op de trap een paar minuten later.

De verschrikkelijke scènes aan de deuren van de trap op de lagere verdiepingen duurden voort. Tientallen mensen wachtten nog aan die deuren op elke verdieping om naar beneden te gaan

in wat echter een dodelijke valstrik werd. De mensen waren nu echt in paniek geslagen, want ze zagen steeds meer rook opstijgen. Tientallen andere mensen wilden weer langs de deur op de verdieping geraken. Mensen vochten een weg in en uit, vuisten en beenslagen werden gebruikt om te bereiken wat ze wilden.

De stewards bemerkten wat er gebeurde. Zij hielden nog het hoofd koel. Hun oranje vesten verleenden hen ook enige autoriteit. Ze riepen dat de trappen geblokkeerd waren en ze schreeuwden en vochten om de mensen weer in de verdiepingen te krijgen, weg van het trappenhuis. Ze slaagden er in op alle verdiepingen de mensen tenminste tijdelijk te kalmeren, de paniek te stoppen, al hadden ook zij daarom vuistslagen moeten verduren. Langzaam, langzaam, slaagden ze er in de trappen weer vrij te maken van mensen. De personeelsleden trokken zich weg van de deuren, weer de vloeren op. De stewards sloegen de deuren toe. Een beetje rook slechts bleef van onder en boven die deuren de verdiepingen in te trekken, en dus deden de stewards de mensen weer volledig de centrale toren, de liftkoker en het trappenhuis en de toiletten verlaten.

Op de trappen van de drie laagste verdiepingen stierven ongeveer vijftig mensen, verstikt of verpletterd, maar niemand durfde of kon hen gaan halen. Ze stierven onder het gewicht van de lichamen die op hen vielen en ze verstikten wegens het gebrek aan lucht en tengevolge de zware, toxische rook die ze inadenden.

De laagste vier verdiepingen waren nu praktisch leeg van mensen die al hadden kunnen ontsnappen en die naar buiten konden lopen, maar de mensen die ter hoogte van de derde en vierde vloer waren gekomen in het trappenhuis, niet velen, en die weer op die verdieping konden lopen, begaven zich nu naar de uiterste hoek van die vloer die zich steeds meer met rook vulde omdat niemand weer naar de deuren durfde te lopen. Die mensen hadden het geluk om weer in veiligheid te geraken, weg van de trappen. Gelijkwaardige taferelen speelden zich af op de twee, drie hogere verdiepingen, maar vanaf die verdiepingen werden de deuren van het trappenhuis gesloten. Al die mensen bleven in paniek en in schoktoestand, want ze hadden gezien wat er op de trappen gebeurd was en ze vreesden nu dat het vuur, waarvan ze wisten dat in volle ernst beneden raasde, naar hoger zou slaan. Ze meenden dat de Wolkenkrabber in vlammen zou opgaan. Een gezette, oudere man greep naar zijn hart op de vierde verdieping, gleed tegen de muur en stierf aan een hartaanval terwijl mensen hem voorbij liepen om naar de verste hoek van de vloer te rennen.

Hun collega's die op dezelfde verdieping hun bureau hadden, waren geëvacueerd. Die bleven onder de vensters van de Travtelio Wolkenkrabber staan, en ze keken nieuwsgierig naar boven, zoekende naar vlammen en vuur. Ze wisten niet dat het vuur onder hun voeten in omvang en hitte toenam. Ze zagen enkel rook boven uit de centrale toren ontsnappen, maar ook niet zeer veel rook

6

Op de tien laagste verdiepingen hielden verscheidene mensen de handen tegen de wangen, gewond van de slagen die ze in hun gezicht gekregen hadden van collega's die wanhopig probeerden uit het trappenhuis te vluchten.

Op de vierde verdieping droegen stewards twee flauwgevallen vrouwen weg en ze legden hen zonder veel omhaal op de lange bureautafels die ze ook nog tegen elkaar schoven. Eén van die vrouwen was Marie Donat, de assistente van Bart Peters, de Directeur Vakbondsrelaties. De vrouwen bevonden zich algemeen in schoktoestand, ze hadden ook vuistslagen gekregen, ze waren door de deuren heen gestruikeld en gevallen. Ze bleven verbijsterd, niet nog helemaal bij zinnen.

Op dezelfde verdieping hurkten drie mannen en vijf vrouwen tegen de muren van de gangen. Ze hoestten en probeerden de zure rook uit hun keel en longen te kuchen. Tientallen wachtten op de vloeren hoger dan de derde, en nog meer mensen stroomden naar die vloeren en ook tot op drie verdiepingen hoger, nog steeds van de trappen naar beneden komend. Die stroom hield allengs op tot nog slechts af en toe een drieste man toch nog binnenstormde, die de rook getrotseerd had maar echt niet verder kon. De rook steeg hoger en hoger in het trappenhuis. Hogerop wachtten nog veel mensen aan de deuren van de trappen, maar steeds hoger sloegen de stewards de deuren toe omdat de rook binnenblies. De rook begon ook in dunne slierten langs de kanten van de deuren de verdiepingen in te duwen, en lange slierten slopen uit de ventilatieopeningen van de klimatisering. Dat veroorzaakte meer paniek. Een vrouw riep, ‘we gaan hier allemaal sterven! De Wolkenkrabber staat in brand!’

Het duurde een hele tijd tot de branddetectiesystemen van elke bureauverdieping voldoende rook voelden om de sprinklerapparaten in werking te stellen. De signalen meldden rookvorming bijna tegelijkertijd van de eerste verdieping tot de tiende. De buizen werden automatisch onder druk gezet en water spoot met macht uit de sprinklers van de plafonds. Het water spoot in het ronde. Dat water werd uit de tanks die op het dak van het gebouw stonden gedrukt. De sprinklerstralen werden verondersteld het vuur onder hen snel te blussen, maar er was geen vuur op die verdiepingen. In het trappen huis was er niet een dergelijk detectiesysteem en er waren daar ook geen sprinklers geïnstalleerd. Alle sprinklers werden tegelijk geactiveerd op de tien lagere verdiepingen. De mensen op die verdiepingen werden ogenblikkelijk doordrenkt met het water. Ze begonnen ook te snakken naar zuurstof. Ze werden verrast door het koude water. Ze verborgen zich onder de bureautafels in een inspanning om te ontsnappen aan het water dat in dichte stralen op hen neer regende en hen onderkoelde. De meeste vrouwen trilden doornat over hun ganse lichaam. Enkelen van hen verloren het bewustzijn en werden zo goed en zo kwaad als dat ging door de mannen onder de tafels getrokken.

Mannen begonnen stoelen en bureautafels tegen de dubbelbeglaasde reusachtige vensters te gooien in de hoop het glas te breken en gemakkelijker te kunnen ademen. Ze slaagden er inderdaad in enkele vensters te breken. De wervelende wind brak met geweld het gebouw in en de schouw die het vuur tot nog toe alleen langs de liftkoker en het trappenhuis aantrok, bracht met de nieuwe aanvoer meer lucht en zuurstof naar het vuur. De hete gassen die gestegen waren vonden nieuw voedsel en nieuwe zuurstof. Ze ontvlamden snel en hevig, zeer heet, en verbrandden alle plastic en cellulose materialen die ze vonden, en ze creëerden daarmee nog meer gassen. De vlammen kropen langs de wanden omhoog. Meer rook werd gevormd, meer sprinklers openden hun waterkranen, en het water dat over één vloer gedurende een uur kon stromen, stopte al na minder dan enkele minuten omdat de tanks leeg liepen. Het water uit de sprinklers doofde het vuur vooral door afkoeling. Nu koelde het enkel maar heel erg de mensen die op de onderste tien verdiepingen lagen. De vrouwen beefden zeer, en de koude voegde zich toe aan hun spanning en schok.

Het meeste water stroomde niet naar beneden. Het water doordrenkte de tapijten van de verdiepingen en bleef in oneffenheden van de valse vloeren liggen. Plassen water stonden op de verdiepingen, maar bitter weinig water stroomde langs het trappenhuis naar de kelders, en dat water vormde zich gedeeltelijk om in stoom en waterdamp, gedeeltelijk stroomde het dieper de kelders in.

Op de achtste verdieping stierf nog een man in een hartaanval. Hij viel neer, maar niemand keek naar hem om.

Wanneer de sprinklers uitgeraasd waren, bleven veel vrouwen als bevroren ter plaatse bibberen, nat haar plakte aan hun gezichten en de mascara make-up trok lange, zwarte lijnen

over hun wangen. Ze beefden, de armen voor de borst gehouden, in korte, heftige sluiptrekkingen.

Op de vijfde verdieping ook, grepen twee mannen ijzeren stoelen vast en ze bonkten daarmee tegen de vensters. Ze slaagden er in meerdere vensterpanelen te vergruizelen. Frisse lucht blies naar binnen en dan zogen de openingen meer lucht naar buiten tengevolge de lichte overdruk van de klimatisering die nog even was blijven doorwerken. Dat trok meer rook over de vloer. Vlammen sloegen nu ook gensters onder de deur van het trappenhuis. Het vuur begon te eten aan de tapijten die op de grond lagen. De mannen en vrouwen op die verdieping hoorden ook doffe ontploffingen, ver beneden.

Een vrouw liep in paniek ijlings naar een open venster en hoewel ze zich fel sneed aan de resten van het glas in het aluminium kader, sprong ze plots tot grote ontzetting van de omstaanders uit het raam. Ze viel naar haar dood, vier verdiepingen lager, tussen de personeelsleden van Travtelio die daar stonden. De andere mannen en vrouwen keken uit de stukgeslagen vensters in afgrijzen naar haar gebroken lichaam, beneden op de straat. Ze zagen de vrouw niet meer verroeren.

Op de vierde verdieping kwam Marie Donat weer bij bewustzijn, volledig doordrenkt met water, ijskoud, liggend op een tafel. Ze zag andere natte, huiverende, verwilderd uitziende mannen en vrouwen rond haar. Ze begreep niet echt wat er gebeurde, maar ze zag een vrouw verdwijnen door een gebroken venster naast haar. Ze hoorde ook kreten van ‘vuur, vuur!’ vanuit elke hoek van de zaal.

Marie Donat had een oncontroleerbare, ingeboren, paniekerige angst van vuur en vlammen. Als ze ergens in een donkere zaal binnenkwam, dan zocht ze steeds eerst waar de nooduitgangen waren. Ze rook nu vuur, en dunne slierten rook bewogen over de vloer naar haar toe. Marie was verward en nog half verdwaasd, maar haar geest kende slechts één gedachte meer op dat ogenblik: ze moest aan het vuur ontsnappen. Marie stond plots op van de tafel, liep naar het gebroken venster en sprong.

Nog meer vensters braken hogerop. Grote stukken glas vielen langs de gevels van de Wolkenkrabber, maar ook heel wat verder weg. De wind sleurde panelen mee. Het glas viel vlijmscherp en zwaar op de mensen die beneden in de grasperken en bloemenbedden wachtten. Een vrouw werd getroffen door een groot stuk van een dubbelbeglaasd vensterpaneel. Ze stierf ogenblikkelijk. De mensen vluchtten dan snel weg, ver weg van het gebouw, weg van de vallende scherven.

Buisseyre, Raga, Smets en Terhulsen liepen ongeveer vijftig meter verder van de Wolkenkrabber. Ze bekeken ongelovig het vreselijke dat nu dicht bij hen plaats vond. Ze zagen mensen uit gebroken vensters vallen en ze konden de doffe slagen horen van de mannen en vrouwen die naar hun dood vielen in de hysterie van de paniek. Zwarte rook drong uit de onderste verdiepingen, zodat ze dachten dat ook die nu in vuur stonden. Ze begonnen zich te realiseren dat een belangrijke catastrofe zich aan het afspelen was rond hen. De eerste journalisten van de geschreven pers kwamen aangereden en de verslaggevers renden, aangewezen door personeelsleden van Travtelio, naar Buisseyre en zijn Presidenten. Een grote wagen van een televisiestation stopte direct bij hen en een cameraploeg liep naar hen toe. Andere camera's werden al gericht op de Wolkenkrabber. Buisseyre zocht tevergeefs naar zijn woordvoerster.

De stewards die buiten stonden liepen rond om de mensen verder, minstens honderd meter verder van de Wolkenkrabber te verwijderen. Ze vroegen zoveel mogelijk mensen weer naar huis te gaan, maar ze namen eerst de namen op van diegenen die ze rond zich vonden. Nog twee vrouwen vielen op de grond vanuit de hogere verdiepingen, van zo hoog als de twintigste verdieping. Weer hielden de stewards boven, de mannen die enige training hadden gekregen in het vermijden en het tegenhouden van paniek, maar nu zelf ook wild van angst, de mensen weg van de gebroken vensters. Negen mannen en vrouwen stierven door uit de vensters van de Wolkenkrabber te springen.

Mannen gekleed in dunne, dure, grijze kostuums sloegen met hun vuisten op de deuren van de liften. Veel mannen sneden hun vingers open toen ze probeerden de deuren van de liftkoker te openen. Eén van hen was de President Personeelsbeheer Bernard de Voncques. Hij had deelgenomen aan een vergadering op de vijftiende verdieping. Hij was de trappen afgegaan, samen met de anderen, en dan had hij moeten lopen naar een hoek van de tiende verdieping om aan de dikker wordende rook te ontsnappen. Hij was wanhopig. Hij was nog te jong om te sterven! Zijn fijne loopbaan kon nu toch niet eindigen in vlammen! Hij trok aan de deuren, hoewel hij beter dan anderen moest weten daar alleen een zeer diepe, lege koker te vinden, gevuld met rook. De deuren openden niet.

Vrouwen gekleed in zijden hemdjes en rokken trokken aan hun haren en hielden niet op met schreeuwen en huilen. Mannen sloegen vrouwen in het gezicht, alleen maar om hen te doen stoppen zo oncontroleerbaar te roepen.

Weinige mensen konden rustig blijven. Als rotsen in de branding, echter, hielpen veel stewards orde te brengen in de chaos op de vloeren door aan de mensen te zeggen dat hulp op komst was en het vuur niet zo snel zeer hoog zou geraken.

Op de vijfde verdieping begon een groep mannen uit de gebroken vensters al de doeken panelen die rond de bureaus stonden naar beneden te gooien. Ze wilden alles wat maar enigszins kon ontvlammen van hun vloer weg. Die inspanning bracht hen tenminste iets om op handen te hebben, zodat ze langzaam kalmeerden. Met veel moeite sleurden ze de bureaupanelen uit de vensters. Ze braken de panelen in grote stukken, en andere mannen wierpen die naar buiten. Een kleine hoop afval vormde zich zo tegen de muren van de Wolkenkrabber. Nog andere mannen en vrouwen trokken de vloertapijten weg van de dubbele vloer en ze wierpen die ook uit de vensters, vrezend dat de tapijten onder hun voeten vuur konden vatten. Een man sprong naar die hoop doeken, maar hij brak zijn nek wanneer hij van de hoop stuitte en op de grond vloog. Dat bracht meer paniek op die vloer.

De ruigarige Jean Vandoren, de koerierjongen, thans niet meer koerier bij IT maar in Zakenuitbating, stond eveneens bij een gebroken venster op die vloer. Hij keek met gretige ogen naar beneden, naar de hoop panelen, en naar de man die net gesprongen had. Hij meende dat hij beter kon doen dan die. Als hij vertikaal naar beneden sprong met zijn armen stijf langs zijn lichaam, uitgestrekte benen strak onder hem, dan kon hij langs de gevel glijden en opveren van de hoop. Misschien brak hij dan wel een been, maar hij kon die val overleven! Jean stapte vastberaden op de vensterbank, duwde een steward weg die hem wou tegenhouden, strekte zich uit, en liet zich dan langs de gevel naar beneden vallen, recht boven de hoop onder zich. Hij kwam mooi naar beneden, zoals hij gepland had, maar dan raakte hij met zijn voeten een richel twee verdiepingen lager. Die richel was niet meer dan een paar centimeter breed, maar wanneer zijn voeten daarop stuitten, boog hij naar voren. Zijn lichaam boog, zodat Jean Vandoren naar beneden kwam met zijn hoofd en schouders eerst, weg van de hoop hout en doeken, en hij viel zwaar te pletter, hoofd eerst.

Er was veel minder paniek onder de mensen op de verdiepingen hoger dan zes. De personeelsleden van Travtelio daar wisten wel dat er rook was in het trappenhuis, maar zo hoog was er minder rook op de verdiepingen zelf. Ze wisten dat een brand veel lager raasde. De liften werkten niet meer, maar ze leden niet van de rook. Ze hadden tevergeefs geprobeerd de liftdeuren te openen, en dat was maar goed ook, want veel rook was dan naar hun vloer gekropen. Ze zaten samen aan de bureaus en de tafels, ver van het trappenhuis, maar ze bleven kalm. De paniek was voorbij. Ze praatten over wat er verder zou gebeuren. Ze hoopten dat de brandweerbrigade die ze nu druk op de begane grond zagen aankomen en rondlopen, er snel zouden in slagen de brand te blussen, voordat de vlammen hogerop zouden geraken. Ze zouden zelfs graag op de trappen naar boven zijn gegaan, naar het dak, maar ze durfden niet de deuren van het trappenhuis te openen, en ook daar deden ze goed aan.

Onder hen zat Bernard de Voncques. De President zat in schoktoestand. Hij staarde voor zich uit met vaste blik. Hij bewoog niet en negeerde de andere mensen. Mannen en vrouwen keken met vreemde blikken naar hem, maar hij was niet in staat anderen te helpen of te leiden, laat staan te troosten. De personeelsleden gingen in een andere hoek zitten en lieten hem alleen en met rust.

De vrouwen hurkten bijeen omdat ze het koud hadden en nat waren, hoewel de sprinklers op de verdiepingen boven zes slechts enkele seconden water hadden uitgespoten. Enkele mensen stelden weer voor hoger de trappen op te klimmen, maar niemand bewoog. De stewards en ook een paar managers verzekerden aan iedereen dat het vuur niet zo snel hoger zou geraken. De mensen hadden ook het lot gezien van diegenen die uit de vensters sprongen. De mannen organiseerden zich in groepjes die rond gingen en met de anderen praatten om hen gerust te stellen, hoewel nog enkele vrouwen aan de vensters om hulp riepen. De stewards verzamelden de brandblusapparaten die ze konden vinden en ze stelden groepjes mannen samen die met die apparaten bewapend langs het trappenhuis en de liftkoker bleven staan, klaar om op de vlammen te spuiten wanneer die mochten binnensluipen.

7

Meerdere brandweerbrigades van de streek rond de hoofdstad reden dan aan met ladderwagens. Die ladders werden tegen de vensters van de vierde verdieping geworpen. Brandweermannen klommen naar boven en stapten door de gebroken vensters. Ze werden op gejuich onthaald. Ze duwden stukjes vloertapijt op de vensterbanken, en ze hielpen zonder veel gedoe de mensen over de vensters op de ladders te klimmen. De eerste vrouw die door een venster stapte was in paniek. Ze had schrik van de hoogte, maar ze duwde haar collega's ruw weg, stapte te snel op de ladder, gleed van de sporten, kon zich niet vastgrijpen, en ze viel. Twee stewards namen dan post aan elke zijde van het venster en een derde hield de mensen een paar meters terug. Ze maanden de personeelsleden aan kalm te blijven en langzaam, behoedzaam, naar beneden te stappen. Pas wanneer ze iemand hadden die werkelijk rustig was, lieten ze hem of haar door. De brandweermannen zeiden aan de vrouwen hun hoge hakken achter te laten. Een vrouw die absoluut haar schoenen wou behouden, hield de riempjes tussen haar tanden en met de schoenen onder haar kin bengelend mocht ze de ladder op.

Een brandweerman klapte in de handen en stak zijn duim omhoog als om te zeggen, 'dat is de houding die we willen!'

Een gezapige sliert mensen begon aldus naar beneden te stappen. De brandweermannen lieten niet meer dan zes of zeven mannen en vrouwen op de ladders toe, maar de file van mensen die van de vloer ontsnapten op die manier bleef constant.

Meer explosies deden de grond schudden. Een luchtverplaatsing blies een man van de ladder. De man viel op een komische, vreemde wijze, maar hij stond dicht bij de grond. Hij viel, werd gewond, maar zijn leven was niet in gevaar.

Ontploffingen konden nu regelmatig gehoord worden, en grote uitbarstingen van vlammen vlogen uit aan de andere kant van het gebouw, uit de Spiraal die naar de lagere parkeerplaatsen leidde. Vlammen barstten ook los uit de verdieping min één, uit de plaats waar de leveringscamions vroeger gewoonlijk het gebouw binnenreden. De schuifdeuren waren daar open blijven staan, maar de verdieping was geëvacueerd van mensen. Wagens die op min drie en min vier stonden vlogen in brand en hun brandstoftanks ontploften. Ondanks de explosies en ondanks de vlammen, gingen nu brandweermannen gekleed in zilveren beschermingspakken, met zware helmen op hun hoofd en zuurstoftanks op hun rug, door de poort van de Spiraal binnen met waterlansen. Ze trokken vooruit en achter schermen van tonnen water die ze uitspotten in waaier, wonnen ze langzamerhand terrein.

8

Jana Kovar bevond zich nog steeds in de Wolkenkrabber op de vijfendertigste verdieping. Ze was één van de laatste geweest om naar de trappen te gaan. Toen ze daar aankwam vond ze de ingang naar beneden versperd met mensen die niet meer vooruit bleken te komen. Ze besliste te wachten tot ze op haar gemak naar beneden kon gaan. Ze had niet echt angst, omdat ze toen nog dacht deel te nemen aan een oefening van brandalarm. Ze hoorde slechts later dat een echte brand woedde. Dan riepen mannen om terug naar binnen te gaan. De mensen vóór haar gingen naar de vierendertigste verdieping en lager, zo laag ze konden geraken, maar Jana rook het vuur en ze zag de rook gestaag stijgen met erg zwarte wolken ertussen, dus ging ze terug naar haar eigen verdieping en haar eigen bureau. Ze wou Jan Stevens opbellen, maar de elektriciteit viel uit. Ze was op haar bureau toen de sprinklers voor minder dan twee seconden water over haar neer straalden, slechts het water dat zich nog in de buizen bevond, maar voldoende om haar te doorweken. Toch bleef ze in haar bureau nadat de woedende regen plots over haar was neergestroomd. Bij tijden stond ze op en keek naar beneden, naar wat daar gebeurde. Ze zag uiteindelijk de vele brandweerwagens aanrijden en de brandweermannen in rode en zwarte overalls en helmen zoals mieren rondlopen, en ze vond dat een bemoedigend zicht. Hulp was in de maak. Jana wou op haar bureau blijven tot men haar kwam halen. Ze bleef zitten in haar stoel. Ze beefde van de koude, herinnerde zich dat ze een andere pullover in haar kast liggen had, trok haar hemd uit en deed de pullover aan. Ze bleef zo een hele tijd zitten.

Plots zag Jana Radek Navratil naar haar toe komen, van achter de panelen van haar bureau. Ze probeerde van hem weg te lopen, maar Radek sprong naar voor en kon haar arm grijpen. Hij hield haar vast.

‘We zullen hier samen sterven, liefste,’ riep Navratil. ‘De Wolkenkrabber wordt een hel van vuur en vlammen! Dit gebouw wordt onze doodskist.’

Jana zag de wanhoop en het wilde in de ogen van Radek. Ze rook alcohol op zijn adem.

Radek was buitenzinnig.

Ze riep, ‘je bent gek, Radek. Geen vuur zal zo hoog rijzen! De brand wordt geblust!’

Ze wrong zich los en liep naar de andere zijde van haar bureau. Radek liep achter haar en greep weer haar armen, draaide haar ruw om en sloeg haar in het gezicht.

Een vrouwelijke steward van de verdieping zag de scène vanuit de gang. Ze liep moedig naar Radek toe, schreeuwend, ‘wat gebeurt er hier? Kun je niet een tijdje beschaafd blijven?’

De vrouw riep in het Nederlands, waarvan Radek geen woord verstond, maar hij gaf de vrouw een krachtige duw tegen de borst zodat ze met haar rug hard tegen de scherpe rand van de tafel sloeg. De vrouw stond daarna met de hand op de rug, kreunend van de pijn, en Radek sloeg zijn vuist tegen haar kaak, zodat de vrouw op de grond viel. Ze bewoog niet meer. 'Waar bemoeide die zich mee? Ze kon een lesje gebruiken! Jij hebt ook een les nodig, liefste,' riep Radek.

Hij trok Jana achter de panelen van haar bureau, in de hoek waar niemand van in de gang hen nog kon zien. Hij sloeg Jana weer twee maal in het gezicht tot hij bloed uit haar lippen en neus trok. Hij greep naar haar pullover.

'We gaan sterven, liefste. Eerst echter wil ik wat plezier zoals we vroeger hadden!'

9

Lieven Segers en zijn groep konden niets nuttigs meer doen in de Villa. Hij beval zijn mannen het gebouw te verlaten.

'Wacht,' riep Jan Stevens. 'Het vuur is in de kelders en de rook is in de liftkoker en het trappenhuis. Hoe komen de mensen die op de hoogste verdiepingen zitten uit het gebouw? De brandweperladders geraken zo hoog niet.'

Jan had zitten denken aan Jana. Jana had haar bureau op de vijfendertigste verdieping. Jan was erg bezorgd. Hij wou absoluut naar Jana. Lieven Segers zag hem verwilderd aan, met moede en wanhopige ogen. Hij had van de catastrofe in het trappenhuis gehoord.

'Ik heb er geen idee van, Jan,' zei hij. 'De brandweermannen zullen hen allengs wel naar beneden halen, vermoed ik. Ze zullen eerst de brand in de kelders moeten stoppen en de rook wegtrekken uit het trappenhuis. Dat neemt zijn tijd. We kunnen daar nu niets aan doen.'

'De buitenlift is toch veilig,' riep Jan Stevens. 'Waarom activeer je niet weer de buitenlift, de Executive lift, zendt die naar boven en leg uit aan de mensen van de hogere verdiepingen dat ze die lift kunnen gebruiken, misschien ook de anderen van de lagere verdiepingen dat ze naar boven kunnen gaan, niet naar beneden! De rook zal toch minder dicht zijn in het trappenhuis, zo hoog! Waar zit de controle van die lift? Die is toch buiten het gebouw, die lift kan niet neerstorten!'

Segers dacht een ogenblik na. 'Ja, dat kunnen we wellicht wel doen,' zei Lieven en een plotse hoop lichtte zijn gezicht op. 'Die lift heeft een aparte stroomtoevoer. Hij krijgt zijn stroom uit de bunker van het Auditorium, met elektriciteitskabels die rond het gebouw lopen aan de buitenkant. De voeding van die lift komt van een bord naast de noodvoeding, en die wordt niet afgesloten door het alarmsysteem. Het zal vele uren duren voor het vuur de bunker bereikt, en zelfs dan houdt die het nog wel uren uit. Het is een risico, maar, goede God, die lift is nog steeds in werking! We kunnen die lift in gang zetten! Slechts weinige mensen met de juiste badges kunnen hem echter gebruiken en de deuren openen. Ik kan niets meer van hieruit controleren. We stopten die lift echter nooit, omdat slechts de mensen die op de drie hoogste verdiepingen werken hem kunnen nemen, en die vloeren werden ook geblokkeerd door het badgesysteem. De lift gaat nu niet naar boven omdat niemand zo dom zou zijn binnen te stappen en naar boven te rijden. Die lift werkt nog! De besturing van de lift bevindt zich op het dak in een klein huisje daar, niet in de kelders. Ik heb de sleutel van dat hokje, hier. Ik weet echter niets af van het besturingssysteem van die lift. We kunnen in elk geval gaan kijken en gaan zien wat we kunnen doen. Als we dat systeem kunnen breken, kunnen we misschien de lift doen stoppen op alle verdiepingen. De deuren daartoe bestaan, alleen laten de badges van de mensen niet toe die deuren te openen.'

'Nog niet,' grijnsde Jan. 'Laat ons naar boven gaan, jij en ik. We rijden naar de achtendertigste verdieping en kijken daar naar het trappenhuis. Als er daar niet teveel rook is kunnen we de mensen van de lagere verdiepingen naar de achtendertigste verdieping doen

klimmen en we evacueren van daaruit al diegenen die geen schrik hebben om de buitenlift te nemen. Ik twijfel er echter aan of dat zal lukken, want als ik wat verder denk moet het trappenhuis nu zoals een reusachtige schouw dienst doen en de rook naar boven trekken. Ik kan echter naar het dak gaan met je en naar de besturing van de lift gaan kijken en proberen de lift te laten stoppen op elke lagere vloer en het badgesysteem ervan te deactiveren. Ik ben niet voor niets iemand die IT kent, hoewel ik je geen garantie kan geven dat het zal lukken!’
‘De evacuatie zal veel tijd in beslag nemen, Jan. Slechts vijftien mensen tegelijk kunnen in die lift! Er zal paniek ontstaan aan de deuren!’
‘Correct! Dat weten we dan ook, en dat moeten we zien op te lossen. Kun je aan een beter alternatief denken? Wat als de brand toch stijgt?’
‘Nee, er is niets anders te doen. Het is een hoop. We moeten het proberen!’

Lieven Segers beval zijn mannen het gebouw te verlaten. Eenmaal buiten, door de kleine deur van de Villa, waar het sas tergend langzaam opende tot de mannen van Segers ze gewoon met een hakbijl aan diggelen sloegen, liepen Segers en Jan langs het gebouw naar de inganglobby, naar de muren van de buitenlift. De brandweermannen protesteerden, maar Jan en Lieven negeerden de schreeuwen. Segers sprong plots weer buiten en liep naar een groep Presidenten die hij op het grasperk zag praten. Hij vroeg de badge van Eric Terhulsen en van Koen Smets en zelfs van Buisseyre, eiste ze op, en liep terug. De mannen aarzelden, maar Segers trok de badge gewoon uit hun handen, zonder uitleg. De Presidenten bleven perplex staan. Ze vroegen niet waarom Segers hun badges nodig had. Dan bereikten Lieven en Jan de deuren van de lift.

Toen ook Jan in de lift wou springen, trok plots Daniel Drumont aan zijn arm. Daniel had blijven wachten bij de lift. Jan wou de oudere man ongeduldig afschudden, maar Daniel riep, ‘ik vroeg me al af wanneer iemand aan die lift zou denken! Ik ben blijven wachten, mijnheer Stevens, en ik ben niet verrast dat jij hier naartoe kwam. Ik ben het geweest die nog voor IT meegeholpen heeft om de programma’s van het besturingssysteem boven op het dak te installeren! Het is een oeroud pre-PC systeem! Ik ken de programma’s nog. Ik weet hoe ze werken. Neem me mee, ik kan de lift overal laten stoppen.’
Jan aarzelde, ‘het kan gevaarlijk worden, daar boven, Daniel!’
‘Dat weet ik. Daarom mogen we geen tijd verliezen. Kunnen jij en ik niet alles oplossen?’ Hij grinnikte.

Daniel Drumont stapte de lift in nog voor Jan Stevens, en Lieven Segers duwde de knop in naar de hoogste verdieping. De liftwagen schoot omhoog. Ze zouden in minder dan een minuut boven aankomen. Slechts vijftien mensen konden in deze lift, misschien een paar meer als ze zich tegen elkaar duwden. Jan berekende dat met één minuut naar boven en één minuut naar beneden, en één minuut om binnen en buiten de lift te gaan, ze vijftien mensen veilig aan de grond konden krijgen in vier minuten, ongeveer tweehonderd mensen in één uur, de evacuatie van twee volle verdiepingen, maar geen van die verdiepingen was nog vol van al de mensen die er gewoonlijk werkten. Als de lift het uithield. De inspanning was het gevaar waard. Wat meer belangrijk was, was dat Jan tot op de hoogste verdiepingen kon geraken om naar Jana Kovar te zoeken. Beneden hen waren de brandweermannen van Brussel zeer verrast wanneer ze de vreemde lift naar boven zagen schieten. Welke domoren hadden die lift weer in beweging gekregen?

10

De brand was naar beneden gevorderd, dieper in de kelders. Hij raasde nu ook in de parkeerplaatsen en verwoestte alle wagens. De ontploffende auto's zetten de lagere zalen in vuur en dat vuur verslond alles wat maar in vuur kon gestoken worden.

Het vuur had ook de twee onderste bureauverdiepingen van de Wolkenkrabber bereikt. Het geraakte niet in het Klooster en ook niet tot op de verdiepingen van de Dawkins Villa, maar de ruimte daar vulde zich geleidelijk met een dunne rook. Op de verdiepingen van de Villa bleef niemand. De evacuatie daar was snel en totaal. Geen mensen bleven er ook nog op de drie lagere verdiepingen van de Wolkenkrabber. De vierde verdieping was eveneens al bijna leeg. De laatste mensen klommen langs de ladders naar beneden.

De vierde verdieping was ook leeg van alles wat kon branden. Het vuur kroop echter langs kabels en muurbedekkingen hoger. De verf op de muren trok zich in blaren van de hitte en rookte, maar vatte geen vuur. Gassen kwamen echter vrij, en die vlogen in vuur en brandden. Op de vijfde verdieping sloeg het vuur nu hevig onder de deur van het trappenhuis door. De ontvlamde gassen vonden meer zuurstof ondanks de flessen brandblusmateriaal die tegen hen leeggemaakt werden. De vlammen en de vuurwolk sloegen in een papiercontainer die daar overgebleven was. De container was achtergelaten op die verdieping voor een actie van schoonmaak van papier. Het papier bevatte vertrouwelijke informatie. De container moest naar verbrandingsovens getransporteerd worden. Het papier vatte vuur. Het zou hier opbranden, niet in de ovens. De mensen die zich nog op die verdieping bevonden trokken zich samen aan de vensters van de andere zijde, waar nog meer brandweerladders tegen de gevel geworpen werden.

Mensen begonnen nu naar beneden te klimmen op de ladders vanaf de vijfde verdieping. Tegen dan was het onmogelijk nog eender waar het trappenhuis te gebruiken. De rook hing te dik, te heet, en ook veel rook sloeg uit de vensters van de vierde verdieping en lager. Dat hinderde de mensen die via de ladders buiten daalden. Ze zochten de lagere sporten echter voorzichtig, en hoewel ze langzamer naar beneden geraakten, steeg het aantal personen dat de grond bereikte gestaag.

De mannen van de brandweerbrigade keken naar boven met zeer bezorgde gezichten. Hun hoogste ladders, waarvan ze er twee hadden, konden ongeveer vijfendertig meter hoog reiken, tot de achtste of de negende verdieping. Hoger konden de ladders niet gaan. Hoe zouden de mensen van hogerop beneden geraken? Hoe dik was de rook in het trappenhuis? Hoe zouden de mensen reageren op een dunne ladder om van zo hoog naar beneden te klimmen? Hoe hevig waaiden de winden rond het gebouw zo hoog? Wat kon er gebeuren als de ladder beefde en bewoog?

Op de vijfde verdieping waren al een man en een vrouw in onmacht gevallen wegens de spanning en de rook. De brandweerlui moesten nu afrekenen met mensen die ademhalingsproblemen hadden. Die mensen kregen de brandweermannen slechts met veel moeite naar beneden. Hen op sterke schouders heffen blokkeerde de ladders gedurende een hele poos. De Brandweerkapitein wou die mensen op de verdieping laten en de anderen eerst weghalen, maar dan reserveerde hij gewoon één van de ladders voor die gevallen. Als dergelijke problemen zich hogerop zouden voordoen, hadden de brandweerlui onoverkomelijke problemen op de hand. De enige praktische oplossing was zo snel mogelijk het vuur in de kelders te stoppen en het trappenhuis weer begaanbaar te maken, open te krijgen.

De brandweerlui bevochten de vlammenzee in de kelderverdiepingen met meer dan dertig mannen. Die droegen alle zuurstofmaskers. Ze vorderden tegen de brand. Ze gebruikten ook reusachtige brandblusapparaten met poeder op de plaatsen waar ze geen water konden spuiten

en waar het vuur hardnekkig bleef. De brandweermannen vorderden op de vier verdiepingen tegelijk, ze drongen vooruit vanuit de Spiraal met man en macht. Zuurstoftanks hadden ze genoeg en er werden gevulde flessen constant aangebracht. De brandweerlui legden twee rijen van zuurstofflessen aan in het gras naast de Wolkenkrabber, één rij met gevulde flessen en één met lege.

Steeds meer brandweerwagens, ook van andere steden, reden constant aan naar Trivtelio. Meer dan vijftig brandweerwagens stonden rond het gebouw. Twintig meer brandweerlui liepen de Spiraal af en gingen de kelders in. Het vuur werd bestreden op alle fronten. Meer ladders werden ook tegen de gevels geplaatst, meer vensters ingeslagen met bijlen. Brandweermensen klommen de ladders op om de mensen te helpen naar beneden te komen. De rook blies dikker en dikker uit de vensters van de lagere bureauverdiepingen. Sommige ladders werden nu aan de westelijke en de noordelijke zijden van het gebouw geplaatst. De wind blies uit het noordwesten, zodat de rook uit het gebouw steeg vooral aan de zuidelijke en oostelijke kant van de gevel. Meer en meer ladders werden aan de tegenoverliggende zijde geplaatst. De brandweerlui riepen even te stoppen met het naar beneden laten komen van mensen zodat ze de ladders konden verplaatsen, weg van de rook die nu in grote wolken, ook witte wolken van de waterdamp, uitsloeg. Mannen vochten boven nog wel om toch nog op de ladders te geraken voordat ze verplaatst werden. Het manoeuvre nam meer tijd in beslag. In de kelders was de brand nog volop aan de gang. De wolkenkrabber werd gehuld in zwarte en witte rook aan de zuidelijke kant. Een reusachtige kolom rook steeg daar in de lucht. De rook werd opgemerkt vanuit de verte door gans Brussel.

11

Lieven Segers, Jan Stevens en Daniel Drumont gebruikten de badges van de Presidenten om de lift naar de veertigste verdieping te nemen. Ze hadden besloten direct naar het dak te stijgen. Jan Stevens was daar nog nooit geweest, maar Drumont en Segers wisten hoe tot daar te geraken. Zeer sterke winden rukten op het dak aan hun lichamen, en ze werden gehinderd door de rook die op sommige ogenblikken rond hen wervelde, maar ze bereikten ongedeed de kleine kamer achter een deel van de klimatiseringsuitrusting op het dak, het hok waar de besturingen van de Executive lift stonden. Jan Stevens bemerkte ook dat er op het dak onvoldoende plaats was voor een helikopter, want het dak stond vol met apparaten en hokjes. De wind hier was waarschijnlijk ook te hevig voor een helikopter. Ze gingen het hok binnen van de liftcontroles. Jan zag een bureau, een tafel met daarop twee computers, een stoel en kasten. Drumont ging direct in de stoel zitten en hij activeerde een beeldscherm. Hij gromde van tevredenheid wanneer het scherm direct oplichtte. Hij begon op het klavier te tikken. De controlesoftware moest niet geherprogrammeerd worden, de applicatie liet veranderingen aan de configuratie toe, legde Drumont uit. Het scherm was klein, ongewoon rechthoekig, groen met witte karakters, en nog steeds alfanumerisch in plaats van de moderne, grafische beelden. De besturing gebeurde vanaf het klavier en met bevelen die moesten ingetypt worden, niet met een muis over iconen die objecten voorstelden. Drumont herinnerde zich nog de bevelen die de lift deden bewegen en de deuren openen. Eens opende hij een kast en nam er een boek uit. Opnieuw was hij tevreden dat alles gebleven was zoals toen hij hier deel uitmaakte van de groep die de computers geïnstalleerd had. Drumont veranderde in geen tijd de besturing, zodat nu de lift deuren konden geopend worden op alle verdiepingen zonder dat daarvoor een badge nodig was. De mannen waren minder dan tien minuten op het dak gebleven.

‘Ik ga niet weer naar beneden,’ kondigde Daniel Drumont aan. ‘Jullie hebben een plaats meer dan in de lift.’

‘Ik kom je ophalen,’ zei Lieven Segers dankbaar, ‘maar ik laat je niet alleen achter hier op het dak. Ik heb een kaart die Sesam opent op de negenendertigste verdieping. We stoppen daar terwijl we naar beneden rijden, en je kunt het je zelf gemakkelijk maken in het Kosmos restaurant, met de groeten van Jean-Gauthier de Buisseyre! Een flessenopener zul je wel vinden, en de wijnkelder ook. Je hebt mijn toestemming die open te slaan als hij gesloten is. Help jezelf! Als ik deze beproeving gezond en wel overleef, zweer ik je dat ik in eigen persoon je kom halen. Zorg er alleen voor dat er nog één fles Champagne overblijft!’

Daniel Drumont grinnikte zoals een schooljongen die wat ondeugends voor heeft.

Segers en Jan Stevens dropten Daniel op de negenendertigste verdieping en Segers opende de deuren voor Drumont naar de Kosmos, door de badge van Buisseyre te gebruiken. Hij aarzelde even en gaf dan de kaart aan Drumont.

‘Ik denk niet dat ik dit nog zal nodig hebben. Als er ophef over komt vertel ik wel dat ik ze verloren heb. Als je naar beneden komt, werp ze dan ergens over je schouder weg.’

‘Die werp ik niet weg! Ik ga ze verdomme inkaderen,’ lachte Drumont.

Segers liep terug naar de lift, terwijl Jan de deuren open hield. Er was steeds een kleine kans dat iemand op de vloeren de knoppen van de buitenlift induwde.

Toen Lieven Segers in de liftwagen sprong, hield Jan nog even de deuren open.

‘We moeten nadenken hoe we dit gaan doen,’ begon Jan.

‘We kunnen beginnen van boven af aan of we kunnen beneden beginnen,’ antwoordde Segers.

‘Beneden doen de brandweermannen hun taak. Ik stel voor dat we hen daar laten doen en beginnen leeg te maken van de zevenendertigste verdieping af. Eén liftjongen is genoeg. We redden zoveel mensen als we kunnen. Je deed wel. Dank je. Je kunt de eerste maal meerijden naar beneden. Ik kan dit wel alleen aan. Ik kan voldoende stewards voor mijn kar spannen om de ritjes te organiseren en de discipline te bewaren.’

‘Doe me een plezier en laat me uitstappen op de vijfendertigste verdieping eerst,’ pleitte Jan.

‘Mijn verloofde wacht op die vloer. Misschien is ze naar een lagere verdieping gegaan. Ik help je zevenendertig en zesendertig leeg te maken, en blijf dan op vijfendertig. Als ik haar niet vind kun je me wel naar beneden brengen, later. Als jij haar vindt, neem haar dan alstublieft mee met je en breng haar in veiligheid, en maak je geen zorgen over mij. Ze is een grote, blonde Tsjechische. Ze draagt een witte zijden bloes, nauwsluitende jeans en zwarte laarzen. Ze is minstens een hoofd groter dan de andere vrouwen.’

Segers grinnikte opnieuw. ‘Ik ken Jana Kovar. Wie kent Jana Kovar niet bij Travtelio? Ik wist echter niet dat ze met jou was!’

Ze sloten de deuren van de lift en brachten de wagen naar zevenendertig. Daar vond Jan nog tien mensen terwijl Lieven de deur van de lift open hield. Twee stewards waren ook nog op die verdieping gebleven. Jan liep door de ganse verdieping en riep naar mensen, maar iedereen had die vloer al verlaten. Jan keek in elk bureau, in de toiletten, en liep dan weer naar Segers met de duimen omhoog om de lift te doen dalen. Ze deden hetzelfde op de zesendertigste verdieping, maar daar bleven slechts twee mensen. Ze reden samen naar vijfendertig om nog enkele mensen mee te nemen naar beneden.

Op de vijfendertigste verdieping bevonden zich nog twee stewards meer. Lieven Segers legde aan hen uit wat hij wou dat ze deden. De stewards verzamelden de mensen die op de verdieping waren gebleven. Jan Stevens liep al weg naar de andere hoek van de verdieping, naar het bureau van Jana. Meer dan twintig mensen liepen hem voorbij, in de richting van de lift.

De stewards vulden de liftwagen met nog enkele mensen. Eén steward reed met hen naar beneden. Hij zou terugkomen in een lege lift. Segers troostte ondertussen de mensen die rond hem stonden en beloofde dat ze nu snel in veiligheid zouden geraken. Nog meer mannen en vrouwen met bezorgde gezichten liepen voorbij Jan. Jan zond hen naar de buitenlift. Jana was niet bij hen. Jan liep naar de andere zijde die verlaten lag. Hij hoorde lawaai en kreten achter de panelen van het bureau van Jana. Zijn hart sloeg snel.

12

Op de eerste en tweede bureauverdiepingen hadden de brandweermannen ondertussen het vuur overmeesterd. Slechts enkele brandweerlui bleven op die vloeren over om de brand onder controle te houden en te zorgen dat die niet aanwakkerde daar. Een probleem bleef echter de dikke rook. Geen personeelsleden van Travelio werden nog op die verdiepingen gevonden. De evacuatie van de derde, vierde en vijfde vloeren was eveneens compleet. De ladders van de brandweer werden thans tegen de verdiepingen zes en zeven geworpen. Dit was gevaarlijk hoog al voor vele mensen, en de wind bleek sterker op die hoogte. De evacuatie ging slechts langzaam vooruit. Mensen hadden hoogtevrees. De brandweermannen raadden die mensen aan hun ogen te sluiten eens op de ladder, zich goed vast te houden en met de voeten sport na sport te voelen. Het gebeurde dat een brandweerman een hysterische man of vrouw moest begeleiden tot beneden. Die brandweermannen zagen in verbazing de buitenlift volgestouwd met mensen dalen en even later leeg weer stijgen.

De brand had nooit echt de ingangslotter geteisterd, maar de zaal was nu met zware rook gevuld. De mannen en vrouwen die met de buitenlift naar beneden kwamen liepen snel door de rook naar buiten.

Brandweerlui met zuurstofmaskers op waagden zich van de Lobby in het trappenhuis. Ze ontdekten de lichamen van de mannen en vrouwen die daar de dood hadden gevonden. Ze trokken de lichamen weg en droegen ze één na één naar de grasmatt voor de Wolkenkrabber waar een dokter hen onderzocht, waarna elk lichaam in een grote zak gelegd werd. Rijen van tientallen slachtoffers lagen aldus tentoon gespreid vóór de ogen van de personeelsleden die nog op een respectabele afstand dat schouwspel zagen en vóór de lenzen van de camera's van de televisieploegen.

De rook was minder dicht langs de zijde van waar de wind blies, aan de kant van de Executive lift. De steward in de liftwagen ondervond niet echt problemen om de mensen snel de lift te doen verlaten zodra die op de begane grond stilstond. De mensen waren maar al te blij weg te kunnen rennen van het gebouw. De steward negeerde de schreeuwen van de brandweerlui, die met lichamen in hun handen voorbijliepen, en die hem bevalen om geen liften te gebruiken. Hij volgde strikt de aanbevelingen van Lieven Segers. Zijn ingewanden trokken samen wanneer de lift weer sloot, en hij moest de sterke aandrang van zijn instincten om te vluchten overwinnen. Hij drukte op de knop van de vijfendertigste verdieping.

De brand verwoestte nog steeds de vloer min één, maar verloor terrein daar. De brandweermannen geraakten stilaan aan de bovenhand. Ze hadden de deuren van het trappenhuis daar neergeslagen, en ook van de liftkoker, en dat trok de zware, stinkende rook eerst naar hen toe. Daarna goten ze tonnen water de toren in, naar de lagere verdiepingen. Witte, sissende rook van stoom stormde hen tegemoet. Hun daden maakten dat inderdaad de zwarte, toxische rook allengs gestopt werd. De rook steeg minder zwaar op. De brandweerlui moesten echter nog steeds met zuurstofmaskers werken. Andere brandweerlui vervingen moedeloos de zuurstofflessen. Op de grasperken, buiten, langs de Spiraal, plaatsten de mannen verder hun twee rijen van zuurstofflessen. De ene rij die de lege flessen bevatte

groeide onheilspellend snel, de andere rij met gevulde flessen slonk in lengte. De brigades beschikten nu wel over voldoende flessen echter, aangebracht vanuit al de omringende steden, van Antwerpen, Gent en Bergen, voldoende om de brand de ganse dag te bestrijden. Meer brandweerlui liepen in met brandblusapparaten van poeder en koolstofdioxide om de laatste vlammen te doven. In nog slechts enkele minuten zou min één definitief gewonnen zijn voor de brandweerbrigades.

Tegen de middag hield de Kapitein van de Brusselse brigade een persconferentie voor tientallen journalisten buiten, in de open lucht, en meldde officieel dat het vuur onder controle was op alle verdiepingen behalve min twee en min drie in de kelders van Travtelio. Hij legde uit dat er nog veel personeelsleden, ongeveer vijftienhonderd personen, in de Wolkenkrabber bleven en dat die nog niet naar beneden konden geraken omdat het trappenhuis nog steeds gevuld was met rook. De buitenlift reed echter af en aan de ganse tijd door, de journalisten hadden dat ook bemerkt, en de Kapitein zei dat met elke rit een twintigtal mensen naar beneden geraakten. De Kapitein verzekerde de verslaggevers dat nu geen nieuwe slachtoffers nog ten prooi van de vlammen zouden vallen.

Eigenlijk was op dat ogenblik ook de brand op min twee praktisch overmeesterd. De groepen van de brandweerbrigades hadden de poort van het rekencentrum langs de Spiraal stukgeslagen. Dat had vooreerst een geweldige vuurbol naar hen getrokken, zoals verwacht, waarvoor ze achter de randen van de muren schuilden, waarna ze samen met meerdere ploegen tegelijk hun waterlansen op de hel gericht hadden. De enorme hoeveelheden water die nu in de kelderverdieping gepompt werden hadden de vlammen verstikt. De brandweerlui zochten de laatste plaatsen waar vlammen zich verstopten, waar vuur nog smeulde in computers en kabels, en dat vooral in de drukzaal. De kapitein van de brandweerbrigade die terugkwam van zijn persconferentie door de plaats te laten aan de woordvoerster van de Gedelegeerde Bestuurder van Travtelio, overwoog nu krachtige ventilatoren op min één te plaatsen om de rook uit het trappenhuis te zuigen. Hij wou dat de evacuatie opnieuw zou beginnen langs de trappen. Hij wist waar hij ventilatoren kon bestellen, maar het zou minstens twee uur duren voor die zouden aankomen. Het zou daarna nog minstens een paar uur duren vooraleer de rook wegtrok. Hij vreesde ook vuur weer aan te wakkeren met een sterke luchtstroom. Hij besloot te wachten met dat alternatief. In elk geval hadden zijn mannen en hij werk tot diep in de nacht! Zijn groepen verdeelden zich nu in de kelders min drie en min vier, maar de mannen moesten met veel voorzichtigheid daar doordringen, want de benzinetanks van auto's ontploften nog steeds in de parkings. De deuren voor de brandbescherming naar de liftkoker en het trappenhuis op die verdieping hielden echter stand, en zijn mannen koelden die deuren nu af met hun waterlansen, zodat wat ook er in die verdiepingen nog gebeurde niet veel rook meer kon toevoegen in de betonnen toren.

De Kapitein zuchtte van tevredenheid. Hij was ten slotte ook deze brand aan het overwinnen! Hij vocht nu tegen de tijd. Hij wou al de mensen buiten tegen de avond, wanneer de duisternis viel. Op dat ogenblik wist hij wel dat de buitenlift in werking was en elke vijf minuten twintig mensen in veiligheid bracht. Hij had de toestemming gegeven die lift verder te laten gebruiken nadat de stewards van Travtelio hem er van overtuigd hadden dat die weg veilig was.

13

Jan Stevens hoorde kreten van pijn en woede achter de panelen van het bureau van Jana Kovar. Hij liep naar de panelen toe en zag een vrouw op de grond liggen, gekleed in het

fluorescente vest van de stewards van Travtelio. Hij stapte over de kreunende vrouw heen en draaide rond het paneel, om Jana Kovar woest te zien vechten met Radek Navratil. De pullover van Jana was verscheurd, haar jeans half geopend. Bloed hing op haar pull en bloed liep over haar gezicht. Radek trok aan de jeans van Jana, maar ze sloeg naar hem met haar vuisten. Ze klauwde aan zijn gezicht en stampte met haar voeten tegen zijn scheenbenen. Radek stond met zijn rug naar Jan. Hij zag Jan niet komen.

Jan haatte geweld. Hij was nog nooit een opstootje begonnen, hij wist niet wat een gevecht was. Nu vormde hij vuisten met zijn twee handen en sloeg Radek met beide samen zoals een hamer in de nek. Radek was niet bepaald verdwaasd, maar wel verrast en hij trok zich even weg van Jana. Hij liet Jana met één hand los en draaide zich om, om te zien wie zijn nieuwe tegenstander was. Toen hij Jan herkende, verscheen een vuile grimas op zijn gezicht dat een masker van haat werd.

‘Wel, wel, jij wilt dus ook een lesje,’ riep Radek, ‘dat kun je krijgen!’

Radek Navratil woog minstens twintig kilogram zwaarder dan Jan Stevens. Radek greep Jan bij een schouder en hij bereidde zich voor om Jan een rammende vuist in zijn gezicht te slaan. De vuist kwam naar voor. Radek was dronken en de haat in zijn ogen maakte dat hij alle voorzichtigheid liet varen. Zijn bewegingen kwamen langzaam en voorspelbaar. Jana trok aan de andere hand van Radek, en Jan keerde zich zijwaarts om de voorhamer te ontwijken, dook onder de vuisten door en ramde zijn eigen vuisten in de buik van Radek. Dat stooft de adem uit Radek, en Radek boog zich dubbel, net genoeg om de vuisten van Jan verder naar boven te laten schieten, zodat Jan recht onder de kin van Radek kon slaan. Jana duwde Radek naar voor met een kracht die Jan niet had vermoed in haar slank lichaam. Radek wankelde terzijde, weg van Jan. Jan sloeg zijn voet in de buik van Radek op hetzelfde ogenblik. Radek viel zwaar tegen en doeken paneel van het bureau van Jana en hij verloor het evenwicht. Hij leunde tegen het paneel, maar dat viel achterover en sleurde hem mee. Radek bleef liggen op het paneel, zwaaide met armen en benen, maar hij geraakte niet direct op zijn benen. Jan trok een ander paneel naar zich toe en met een bovennatuurlijke kracht sloeg hij dat paneel ook over Radek, de houten randen in het gezicht van de man. Dan pauzeerde Jan. Hij zag Radek nog wroeten, gevangen tussen twee panelen, waaruit hij gedurende een tijdje niet zou van tussenuit geraken. Jan sloeg met zijn voet op de panelen, wat Radek weer een stoot in zijn gezicht bezorgde, hem deed kreunen en weer even deed stoppen met vechten tegen de panelen. Dan nam Jan een stoel, sloeg die op de panelen, draaide de bureautafel bovenop Radek, en zwaaide daar nog een derde paneel op.

Pas dan draaide hij zich om en keek naar Jana.

Jana stond, naar adem snakkend, steunend met haar rug tegen een kolom van de verdieping. Ze stapte naar voren en wierp haar armen hartstochtelijk met zuivere blijdschap rond het hoofd van Jan. Jan bleef een paar seconden zo staan met Jana rond hem op die hoge verdieping van de Travtelio Wolkenkrabber. Dit maal was er geen twijfel meer mogelijk. Hij had zijn liefde gewonnen.

Jan trok zich uiteindelijk weg uit de omhelzing van Jana.

Hij zei, ‘we moeten weg! De buitenlift werkt. We moeten die nemen voordat hij naar de lagere verdiepingen gaat.’

Jana weende nu hysterisch met lange snikken, maar Jan nam haar bij de schouders en trok haar weg in de gang naar het andere einde van de verdieping.

Nog slechts ongeveer vijftien mensen gingen net de lift binnen, zodat Jana en Jan nog met hen naar beneden konden. Ze sprongen in de liftwagen en duwden de mensen opeen die slechts met tegenzin een plaatsje voor hen maakten. Als ze naar beneden suisden, zei Jan aan de steward weer naar vijfendertig te stijgen om nog twee gekwetste personen te gaan halen die

aan de uiterste kant tussen omgevallen panelen lagen. De steward zuchtte. Hij zou met collega's teruggaan om hen te zoeken. De liftwagen schoot verder naar beneden.

Jan vreesde dat hij slechts enkele minuten had voordat Radek Navratil op de begane grond uit het gebouw zou lopen. Jana had medische zorgen nodig. Hij liep snel naar een tent met een rood kruis, opgezet door de brandweer voor gekwetste slachtoffers van de brand. Een dokter en een verpleegster onderzochten Jana. Ze was erg gekneusd in haar gezicht. De dokter herkende vuistslagen en hij wou er de politie bijroepen, terwijl hij verwijtend naar Jan keek. Jana vroeg zich daarom geen zorgen te maken, en ze verzekerde dat Jan niets met haar toestand te maken had. Ze zou opnieuw een zwart oog en gebroken huid op haar wangen en wenkbrauwen hebben, enkele kneuzingen op haar hoofd en lichaam waarschijnlijk, en blauwe plekken van inwendige bloedingen op armen en benen. Ze had echter geen gebroken beenderen. De dokter wou haar in een ziekenwagen naar een hospitaal zenden, maar Jana weigerde. Jan steunde haar daarin, en ze verlieten samen weer de tent.

Jana fluisterde, 'neem me naar huis! Ik wil naar huis gaan! Breng me naar huis!'

Jan zag tientallen brandweertjes aan en uit het Travtelio hoofdkwartier komen en gaan in rijen, zoals mieren. Hij was niet meer nodig, hier. Hij knikte naar Jana.

Jan Stevens bracht Jana Kovar langzaam, voorzichtig, haar steunend, naar zijn wagen. Hij keek een paar maal over zijn schouder, want hij verwachtte nog steeds Radek Navratil op zijn hielen, maar hij kwam zonder kleerscheuren met Jana bij zijn auto. Hij opende de deur en plaatste Jana in de achterste zetels. Dan verliet hij de brand bij Travtelio in het midden van de dag. Hevige rook blies nog steeds uit de Spiraal en steeg rond het gebouw omhoog uit de gebroken vensters van de lagere verdiepingen als een dikke, zware kolom die naar de hemel steeg, maar dat was nu vooral grijze, witte rook verzadigd met waterdamp.

Jan draaide zijn wagen weg en reed voorzichtig tussen de wirwar van brandweerwagens, politiewagens en de mensen door, uit de parkeerplaats. Hij reed naar Brussel. Jana liet zich achterover vallen in de zetels, achteraan.

Hoofdstuk tien. Epiloog

Toen Jan Stevens aan zijn appartement kwam en voor de deur van het gebouw stopte, zei hij aan Jana in de wagen te blijven zitten en niet te bewegen. Ze kreunde dankbaar. Jan liep zijn appartement in. Hij opende drie grote valiezen en wierp daar alles in wat hij voor meerdere weken buiten Brussel nodig kon hebben. Hij greep hemden, ondergoed, sokken, pullovers, een kostuum, daarna zijn tandenborstels, scheermes en aftershave, parfums, een draagbare PC, boeken die hij had willen lezen, en vulde daarmee twee valiezen tot barstensvol. Daarna nam hij het valies van Jana en plaatste daarin, iets meer zorgvuldig, wat zij nodig kon hebben. Hij vond het paspoort van Jana en haar kredietkaarten in een lederen portefeuille. Hij plaatste dat allemaal in haar valies en nam dan een grote lederen reistas en zette alles wat ze nodig had voor haar make-up en al de flesjes en tubes die ze in de badkamer had staan en waarvan hij zelfs niet wist waarvoor ze moesten dienen. Hij nam ook papieren die hij dacht nodig te hebben, en papieren die Jana in een zware folder had verzameld. Dan bracht hij de valiezen en de zakken naar zijn auto en gooide die in de koffert. Hij liep terug naar het appartement en plaatste in een grote plastic zak hun schoenen en laarzen. Hij sloot de elektriciteit van zijn kamers af en plaatste de verwarming op het minimum, keek een laatste maal achter zich, nam alle sleutels, sloot het appartement af, en liep weer naar de wagen. Jana sliep onrustig achter hem. Ze vroeg niet wat hij deed. Jan reed uit Brussel weg rond twee uur in de namiddag.

Om vier uur dertig, terwijl Jana nog steeds sliep, kwam Jan Stevens aan bij de Franse kust van het kanaal, te Calais. Hij reed recht naar de terminal van de treinshuttle naar Engeland, naar de terminal van de hogesnelheidstrein. Hij reed eerst naar een winkelcentrum daar. Hij haatte het Jana te moeten wekken, en als hij dat deed sloeg ze eerst in het ronde met haar handen, maar hij vroeg haar van klederen te wisselen. Jana was nog steeds een beetje verdwaasd, zelfs iets kwaad gewekt te worden. Ze gehoorzaamde hem echter zonder vragen te stellen. Jana kleedde zich om op de achterbank van de auto in een nieuwe bloes, broek, schoenen en pullover. Jan trok haar mee naar de opmaakzaal van het winkelcentrum en vroeg haar meer make-up te zetten op de kneuzingen van haar gezicht. Hij kamde haar haren aan de deuren van de kamer en negeerde de nieuwsgierige blikken van de reizigers rond hem.

Jana vroeg, ‘waar neem je me naar mee?’

‘We hebben een vakantie nodig, liefste,’ antwoordde Jan, ‘een vakantie thuis.’

Jana vroeg niets meer. Jan reed van de parkeerplaats af. Aan een cabine kocht hij een heenticket voor zijn wagen en twee inzittenden op de treinshuttle. Hij passeerde met Jana door de Engelse grenscontrole. Hij gebruikte daar zijn Engels paspoort. Jana trok onderzoekende blikken van de grenswachter van Hare Majesteit, maar de vrouw liet haar door. Jana moest zeggen dat ze het Verenigd Koninkrijk voor een vakantie en een bezoek aan Londen binnenreed.

Jan duwde Jana weer terug op de achterbank en ze legde zich neer op de zetels, uitgestrekt, zo goed en zo kwaad als ze kon. In minder dan een uur tijd reed de trein door de tunnel onder het Kanaal van de Noordzee. Daarna reed Jan ongehinderd de terminal uit aan Engelse zijde. Hij reed de M20 snelweg op en nam dan de M25 noordwaarts naar de Dartford Crossing om daar onder de Thames te rijden. Hij reed door naar Chelmsford, dan naar Thetford en van daar naar Norwich. Hij bleef naar het noorden rijden, rond Norwich, naar de kleine stad van Wroxham. Hij reed langzaam door, vermeed bruske bewegingen om Jana niet te wekken.

Hij kwam aan in Wroxham rond negen uur dertig in de avond, en in de donkerte. Hij stopte zijn wagen op een parkeerplaats naast een meer, naast een jachthaven. Jana werd wakker toen het geluid van de motor stopte. Jan bracht haar naar een motorboot. Hij wierp de valiezen in de boot en startte de buitenboordmotor.

Jana vroeg, ‘wat heb je gedaan? Waar zijn we? Varen we, is dit een meer?’

‘Rustig maar,’ vleide Jan haar. ‘We zijn bijna aangekomen. Het is nog slechts een kwartiertje verder. Dan zijn we thuis!’

Jana bleef wakker in de boot. Het was dan zeer donker. Ze zag eigenlijk weinig behalve het water vlak naast de boot en lichtjes links en rechts, maar ze wist helemaal niet waar ze naartoe vaarde. Ze kroop weer ineem tot een bal in de boot want ze had het koud. Jan vaarde verder. Hij meerde de boot aan bij een grasperk en een huis. Hij hielp Jana uit de boot stappen en bracht haar naar het huis. Hij opende de deur en nam haar in zijn armen over de drempel naar een slaapkamer. Hij vroeg Jana of ze iets wou eten of drinken terwijl hij de centrale verwarming aanzette, maar ze schudde het hoofd. Jan deed Jana op het bed zitten, trok haar pullover en bloes en broek weg, en duwde haar onder de lakens. Hij ging terug naar de boot, haalde de valiezen binnen, maakte de boot vast aan het boothuis, zette de verwarming hoger, en viel uitgeput, volledig gekleed neer op hetzelfde bed, naast Jana. Hij kleepte zich niet uit, en viel ogenblikkelijk in slaap.

2

Jana Kovar ontwaakte de volgende morgen, uitgerust en fris. Ze was verbaasd en direct klaar wakker toen ze een vreemd bed en een onbekende kamer zag. Ze hoorde Jan, volledig aangekleed, naast zich snurken, en daar voelde ze zich veilig mee. Ze was uit haar slaap getrokken door tsjilpende vogels, heel veel vogels, door het gekrijs van watervogels, en door de wind die huilde tussen bomen en die de bladeren deed ritselen, en dat was ook niet wat ze gewend was. Jan lag diep op het bed en ze schudde hem niet door elkaar. Ze liet hem slapen, stond op en deed haar jeans, bloes en pullover aan, daarna de laarzen die achteloos naast het bed op een hoopje lagen, en dan keek ze door het venster. Ze zag een grasperk, struiken en bomen, en dan, zowat honderd meter verder, water. Water! Waar was ze? Ze herinnerde zich nog vaag met Jan in een motorboot te hebben gevaren. Ze herinnerde zich met een schok de treinshuttle en de grenscontrole voor Groot-Brittannië. Was ze in Engeland? Jana stapte behoedzaam uit de slaapkamer, een grote kamer met mooie eiken meubels in een ietwat vreemde stijl. Ze liep door de woonkamer, werd verrast door de grootte van die ruimte, doch ging naar buiten. Ze wandelde rond. De morgen was fris. Een lichte bries deed de struiken en de bladeren van de bomen bewegen. Ze liet de wind in haar haren spelen. Ze had frisse lucht gezocht.

Toen Jana weer naar de portiek van het huis stapte, opende Jan Stevens de deur. Hij strekte zich uit en gaapte.

‘Waar ben je geweest? Ik was ongerust! Ik dacht dat je weggelopen was, dat je me had verlaten!’

‘We zitten op een eiland!’ riep Jana verbaasd uit.

‘Ja, we staan inderdaad op een eiland,’ grinnikte Jan. ‘Ons eiland! Dit is thuis, liefste, als je dit tenminste ons thuis wilt laten zijn.’

Jana had de buitengevels van het huis ontdekt, een betoverende, echt grote villa die uit de jaren vijftig leek te zijn opgedoken, bijna helemaal uit hout gebouwd op een vlak terrein met ongeveer vijftig meter grasperken er rond, struiken en bloemen en bomen overal er rond heen aan alle kanten, zodat de bomen het huis van de wind beschermden. Achter het huis lag een

grasperk, een tuin, zelfs meer dan honderd meter lang. Water omringde de plaats aan alle zijden. Vóór het huis lag een soort van heel breed kanaal, waarop Jana een aantal motorboten en kleine jachten zag voorbijvaren. Aan de andere zijde van het kanaal ontwaarde ze andere, gelijkaardige villa's gebouwd in dezelfde stijl. Aan de kanten van het huis waarin ze had geslapen, meende ze nog andere villa's te ontdekken, kleiner dan de hunne, verborgen achter de bomen, en gescheiden van hun eiland door waterkanalen. De omgeving was zeer rustig, afgezonderd en toch deel van een gemeenschap, zo heel anders dan het drukke Brussel.

‘Welkom, welkom bij ons Engels thuis, liefste,’ lachte Ian Clarkson. Hij omhelsde Jana. ‘Dit is voortaan ons thuis als je er kunt van leren houden. Ik zou zo graag hebben dat je met mij hier een nieuw leven wou beginnen. Welkom bij “White Rose House”!’

Jana maakte een wijd gebaar, ‘waar bevinden we ons? Wat is dit alles?’

‘Je bevindt je in het noordelijk deel van de stad Wroxham, Jana. Wroxham ligt iets ten noorden van Norwich, drie uur rijden van Londen, en in de Norfolk Broads. De Broads zijn een geheel van meren en waterwegen in het oosten van Norfolk. De meren hier zijn geen natuurlijke meren. Ze zijn het resultaat van uitgravingen van turf, heel lang geleden, die zich door de stijgende zee vulden om grote meren te vormen. De omgeving is uitzonderlijk rijk aan bloemen en vogels, watervogels van alle soorten, en zo verder. De Broads zijn een Nationaal Park van het Verenigd Koninkrijk, maar de mensen kunnen wonen en leven aan de randen van het park. Aan een hoek van de streek der meren ligt de stad van Wroxham, onze stad, en in dit deel ben ik eigenaar van dit eiland en dit huis. De huizen rond ons zijn meestal vakantiehuizen, allemaal gebouwd op eilanden zoals het onze. Weinige mensen leven hier het jaar rond, velen bezitten appartementen en huizen in Londen, en dat kunnen wij ook doen als je de stad verkiest. Het enige middel om hier te geraken is per boot, maar we hebben er daar twee van, het kleinste waar we mee naar hier geraakten en een groot jacht, achter in het boothuis. Welkom dus op Clarkson Island! Je bent veilig, hier. We kunnen hier een nieuw leven beginnen. Het eiland is van ons, de villa is van ons, en we bezitten ook een volledig meer, een privé meer voor alleen maar ons tweetjes, plus het land er rond, en och ja, we bezitten ook nog enkele bedrijven. We zijn voldoende rijk, we kunnen trouwen! We kunnen kinderen hebben als je dat wilt. En we kunnen onze bedrijven beheren en ontwikkelen zoals wij dat graag hebben, de eerlijke manier, onze manier, de fatsoenlijke manier. Wat denk je ervan?’

Jana Kovar antwoordde niet. Er zou tijd zijn, later, om te praten. Ze omhelsde Ian Clarkson lang en hartstochtelijk, want ze herinnerde zich nu dat hij voor haar naar de top van een wolkenkrabber was gerezen, om haar te halen en haar te redden, en Ian nam haar op in zijn armen en bracht haar zo weer het huis binnen.

3

Drie dagen later liep Jean-Gauthier de Buisseyre Thomassin d'Entray met lange stappen de lobby in van het mooiste, oude Art Nouveau hotel van Brussel. Hij ging langzamer de zaal van het restaurant in. Hij stopte plots, verbaasd wanneer hij bij de eerste tafels voorbijging. Hij had een afspraak in het gastronomisch restaurant die middag met Graaf Charles de Trioteignes, maar hij zag hier aan een tafel Baron Gerald Godelin zitten. Godelin was aan het lunchen met twee mannen die Buisseyre niet verwacht had nog samen te zien met Godelin. Hij zag Markies Alexandre de Brioges en Gustave-Robert Trahty. Deze werden toch verondersteld zijn eigen samenzweerders en vrienden te zijn, niet de vrienden van Godelin. Wat deden die mannen hier net op hetzelfde ogenblik als hij, Buisseyre, een afspraak had in dit hotel?

Buisseyre zag dan Graaf Trioteignes aan een tafel zitten in een andere hoek. Buisseyre ging eerst na een lichte aarzeling naar de tafel van Godelin en hij schudde daar de handen. De mannen gingen niet uit hun stoelen recht staan. De handdrukken bleven kort en koel, de groet beperkt tot een knik. Buisseyre ging verder naar de tafel van Trioteignes. Vanuit die hoek hadden Trioteignes en Buisseyre een zijblik op de tafel van de andere drie.

Buisseyre werd plots heel zenuwachtig en hij had een naar voorgevoel. Waarom had Trioteignes hem hier gevraagd te komen praten? Trioteignes had bevelend geklonken over de telefoon, en de terughoudendheid van Buisseyre afgewezen. Trioteignes leek gehaast en onvermurwbaar. Buisseyre moest komen, daar en op dat uur.

Buisseyre ging zitten en vroeg een glas Pommery Champagne. Trioteignes verbeterde die bestelling en vroeg de dienstster een ganse fles te brengen.

Trioteignes begon, ‘wat een verschrikkelijk ongeluk gebeurde er bij Travtelio! Ik betuig je mijn medeleven. Hoe zien de zaken er thans uit?’

‘We hebben alles onder controle. De branden zijn geblust. Het vuur bleef grotendeels beperkt tot de kelderverdiepingen van de Wolkenkrabber, zodat de schade aan het gebouw zelf beperkt bleef. Het water vernietigde meer dan het vuur, de apparatuur en de kabluring op bijna alle verdiepingen moeten afgeschreven worden en vervangen. We zijn de boel aan het kuisen. De schade wordt geschat. We hebben geluk gehad, eigenlijk. Geen structurele schade van belang is aangebracht aan de Wolkenkrabber, en de Villa en het Klooster zijn bijna onaangeroerd gebleven. Er was daar zelfs geen waterschade. Misschien moeten we wat meer beton rond de liftkoker aanbrengen ter consolidatie, maar de rest is in orde. Natuurlijk heeft de brand, maar meer nog de rook en het water, alles vernietigd in de kelders. De apparaten en de kabluringen zijn daar totaal verloren. We hebben ons personeel naar de districten gezonden en we brengen daar meer computerservers binnen voor de bureauticasystemen. Onze elektronische brandbescherming en back-up procedures van de IT departementen voor het behoud van onze digitale bestanden waren gelukkig goed in plaats en getest, zodat we de back-up bestanden in onze hoofdrekencentra konden laden en herstarten van waar we eindigden. De grootste servers zullen we in de hoofdrekencentra opladen. We hebben onze les geleerd. We zullen geen computers meer installeren in de kelders van het hoofdkwartier. We hebben glasvezels voor onze telecommunicatieverbindingen klaar liggen en kunnen met die onze persoonlijke computers met de servers in onze hoofdcentra verbinden. Binnen de week kunnen we de eerste personeelsleden terug naar het Travtelio hoofdkwartier brengen, eerst naar de Villa en het Klooster natuurlijk, en weer beginnen verder te werken zoals voorheen.’

‘Zoals voorheen?’ vroeg Charles de Trioteignes zich af. Is dat niet wat teveel optimisme?’

‘Ja, toch wel! We zijn klaar om zaken te doen zoals vroeger. De brand bij Travtelio zal binnenkort nog slechts een nachtmerrie uit het verleden zijn. Gelukkig hadden we een goede catastrofesverzekering.’

‘Hoeveel mensen bleven dood en gewond in de brand?’

‘We rouwen om zesenzeventig doden, mannen en vrouwen, en over de honderd gewonden, maar alle gewonden zijn al uit het hospitaal ontslagen.’

‘Hoeveel Directeurs en Presidenten vielen er onder de slachtoffers?’ vroeg Trioteignes terwijl hij uit zijn glas water dronk, besteld van vóór de aankomst van Buisseyre.

‘Geen, gelukkig geen,’ antwoordde Buisseyre. ‘Dat is één van de redenen waarom we zo snel weer kunnen opstarten.’

Trioteignes gaf geen commentaar.

Hij vroeg, ‘weten jullie al wat de brand veroorzaakte?’

‘Dat weten we nu, ja. Experts van de brandweer en van de politie ontdekten dat de brand aangestoken werd op meerdere plaatsen tegelijk door iemand in het rekencentrum van de min twee verdieping. Een operator had daar aan het werk moeten zijn, maar we vonden geen lichaam. De man is verdwenen. Geen menselijke resten werden in het rekencentrum gevonden. We weten gewoon niet waar de man is. We weten ook niet of die man de brand aangestoken heeft, dan wel of we het slachtoffer geweest zijn van een terreurdaad. De politie zoekt de man, natuurlijk.’

‘Het was dus een sabotagedaad die de brand bij Travtelio veroorzaakt heeft, niet een ongeluk?’

‘We weten dat nog niet met zekerheid, maar ja, het is hoogstwaarschijnlijk zo dat meerdere branden tegelijk begonnen zijn in de kelder. Het vuur begon niet tengevolge verwaarlozing of wanbeheer,’ antwoordde Buisseyre.

De diepblauwe fles Pommery werd gebracht in een zilveren koeler en op de tafel gezet door een kelner. De Champagne bubbelde net over de rand van de fles en de man schonk twee hoge kristallen glazen uit voor Trioteignes en Buisseyre.

Trioteignes en Buisseyre bestelden dan een lichte lunch, geen dessert. Buisseyre gluurde nog even zenuwachtig naar de tafel van Godelin. Het lachen duurde daar voort. Buisseyre en Trioteignes vroegen leverpastei van gans met een kleine salade eerst. Die borden werden snel gebracht.

‘Vreemd,’ zei Trioteignes koel. ‘Ik heb een verslag gelezen van de brandweer van Brussel, waarin de Kapitein van de brandweerbrigade stelt dat er ingrijpende transformaties hebben plaats gehad door het vuur in de structurele samenstelling van de betonnen toren die het Travtelio hoofdkwartier houdt. Hij leek me te willen zeggen en te schrijven dat het geraakte beton en het staal voor altijd de stabiliteit van de centrale toren in het gedrang brengen, en bijgevolg van het gehele gebouw. Hij schijnt voor te stellen de Wolkenkrabber ongeschikt te verklaren om er nog mensen in te huizen, en hij wil de ganse structuur laten vernietigen.’

‘Dat is een voorlopig rapport van één persoon,’ protesteerde Buisseyre. ‘Onze eigen experts zijn minder radicaal. Ze stellen voor de structuur te verstevigen door er meer beton tegen te storten.’

‘Waar wou je me eigenlijk zo dringend over spreken?’ vroeg Buisseyre, die niet langer zijn nieuwsgierigheid kon verbergen.

Trioteignes zei, ‘de waarde van het aandeel van Travtelio is met dertig percent gedaald na de brand. We zijn bezorgd.’

‘Waarom zou jij bezorgd moeten zijn?’ vroeg Buisseyre, en hij liet zijn vork salade weer in zijn bord zakken.

‘Ik vertegenwoordig twee investeringsfondsen en een bank en nog enkele bevriende instellingen meer, die samen een interessant deel van vijfendertig percent van de aandelen van Travtelio bezitten,’ kondigde Trioteignes aan terwijl hij nauwlettend de reactie van Buisseyre volgde. ‘Die hebben me gevraagd met je te spreken.’

Buisseyre opende zelfs zijn ogen niet verder dan voordien. Hij keek niet op. Hij nam zijn vork en stopte de groene blaadjes met de kostbare Balsamico azijn in zijn mond, liet olijfoliedruppeltjes in zijn bord vallen en nam daarna een stukje ganzenlever, zorgvuldig, met de puntjes van zijn zilveren vork, en propte die in. Dan keek hij op naar Trioteignes, als terloops.

Trioteignes zei, ‘ik heb hier een verslag.’

Buisseyre had een dunne, zwarte folder op de tafel zien liggen naast het bord van Trioteignes. Charles de Trioteignes schoof dit rapport nu naar de kant van Buisseyre.

‘Je kunt er misschien een snelle blik in wagen vóór we verder praten,’ zei Trioteignes.

Buisseyre zette zijn salade aan de kant en plaatste de folder vóór zich. Hij opende de eerste bladzijde en begon te lezen, ongeveer vijftien bladzijden, langzaam, zonder zich te haasten. De kelner onderbrak Buisseyre en vroeg hem of de rest van zijn salade kon weggenomen worden. Buisseyre las verder door de rest van het rapport, nu sneller, de laatste bladzijden slechts vluchtig doordraaiend. Hij knikte naar de kelner zonder op te kijken. Trioteignes had tegen dan zijn salade ook al beëindigd. Hij at zijn salade tot op het kleinste groene blaadje na.

Buisseyre sloot de folder en greep naar zijn glas Champagne.

Trioteignes vroeg, 'wat vind je van het verslag?'

Buisseyre antwoordde niet.

'Er bevindt zich genoeg materiaal in die folder om je voor een Gerechtshof te dagen en je de gevangenis in te sturen,' zei Trioteignes. 'We hebben het bewijs dat je Gerald Godelin uit zijn functie wist te ontzetten met onwettelijke middelen. We hebben bewijzen van belastingsontduiking en van onwettelijke daden en overeenkomsten afgesloten door jou en je President Financiën. We hebben bewijzen van collusie, van geheime afspraken en verstandhoudingen onder concurrerende bedrijven om op onwettelijke wijze prijsafspraken af te sluiten. Je bedrijf verklaart in de balans te weinig uitgaven voor werking en uitbating, en blaast zijn onkosten van kapitaal op. Dat kan duiden op financiële zwakheid, instabiliteit van de onderneming, kwetsbaarheid in de markt, ongekend door de groepen die de kredietniveaus bepalen. Je hebt papieren getekend en handtekeningen nagemaakt en dus frauduleus ondertekend, en het Gerechtshof kan ook geïnteresseerd geraken in enkele praktijken van onethisch management. Dat leed tot zelfmoorden, waarvoor je aangeklaagd kunt worden en verantwoordelijk gesteld, jij en je President Personeelsbeleid. Die zelfmoorden en andere handelingen kunnen de oorzaak geweest zijn voor de brand bij Trivtelio. De pers ook zou dit gretig horen, natuurlijk!'

'Er zit geen enkel bewijs van al die belachelijke aantijgingen in dit verslag,' krijste Buisseyre met hoge stem. 'Dit is het verslag van een ziekelijke geest, fabeltjes bijeen. Geen van de beweringen is er in gerechtvaardigd met harde bewijzen!'

'Je hebt volledig gelijk wanneer je stelt dat er geen bewijzen steken in die bladzijden. Ze zijn echter slechts mijn persoonlijk managementverslag van een volledig document dat vele honderden bladzijden lang is. De bewijzen zitten voldoende gestaafd in die honderden bladzijden die uit meerdere bronnen zijn samengesteld. Dat document zou te lang en te dik zijn om het naar hier te brengen. Ik sleur niet met die dingen. Zo nodig kunnen we voor jou en je raadsheren een "due diligence" procedure organiseren in mijn bank, waar jullie dan een kopie kunt inzien. Het origineel bevindt zich in een kluis bij een notaris. We hebben alle bewijzen die we nodig hebben! Ik vertel geen fabeltjes, en dat weet je goed genoeg.'

De ogen van Buisseyre flikkerden, maar Trioteignes had op dat signaal gewacht. Charles trok plots snel het verslag weg van Buisseyre. Buisseyre probeerde nog er zijn hand op te slaan, maar Trioteignes had de folder al in zijn handen, weg van Buisseyre.

'Het spijt me,' zei Charles, 'maar dit is van ons!'

Trioteignes dronk aan zijn glas, terwijl een kelner hem zijn hoofdschotel van tongvis lichtjes gebakken in een dunne botersaus, en witte gekookte aardappeltjes aanbood.

Hij ging dan verder, 'zoals ik al zei, we zijn zeer ongelukkig over de catastrofe van dertig percent daling van de waarde van de aandelen van Trivtelio, zeer ongelukkig. We zijn van mening dat je misschien niet voldoende competent bent om een bedrijf te leiden zoals Trivtelio en het welvarend te houden als een voorbeeld van de Belgische industrie. Hier zijn dus onze voorwaarden.'

Trioteignes zag de kelner zijn tongvis voorbereiden aan een klein tafeltje. Hij wuifde de kelner weg, knikte dat hij zelf de vis wel zou open snijden. De kelner plaatste dus het bord op de tafel. Hij bracht ook het hoofdgerecht van Buisseyre.

Charles de Trioteignes begon kleine hapjes van zijn vis te snijden.

‘Je zult tijdelijk Gedelegeerde Bestuurder van de onderneming blijven. De Beheerraad zal binnenkort een nieuwe Voorzitter van de Raad aanstellen. Die Voorzitter zal Gerald Godelin zijn. Hij zal je daden nauwlettend volgen. Godelin zal er voor zorgen dat het bedrijf weer volgens de wetten van dit land en volgens internationale overeenkomsten gaat werken. Het bedrijf wordt ook conform gemaakt aan de Amerikaanse wetgeving, en dan opengesteld voor Amerikaanse investeerders. Je kunt ginder zien dat Godelin de steun heeft van je vroegere vrienden, nu vrienden niet meer van jou. Zij ook hebben met walging dit rapport gelezen en ze zijn geschokt door het zakken van het aandeel.’

Buisseyre keek zijdelings naar de tafel van Godelin.

‘Je moet vijfenzeventig percent afstaan van de aandelen van Travtelio die je voor jezelf beveiligd hebt toen Travtelio naar de beurs gebracht werd. De Beheerraad zal dat niet van je vragen, maar je zult ze vrijwillig afstaan. Doe je dat niet, dan wordt dit rapport in stukjes en beetjes geopenbaard. De aandelen die je afstaat moeten in een fonds geplaatst worden dat zal zorgen voor de weduwen, echtgenoten en kinderen van de slachtoffers van de brand bij Travtelio. Travtelio, als bedrijf, zal natuurlijk ook de families van de overledenen en de gewonden fatsoenlijk en edelmoedig bedienen. Je fonds zal daarbij helpen.’

Trioteignes wachtte, en zei dan sarcastisch, ‘wie weet, je zult misschien bekend geraken als de grootste weldoener van de gemeenschap sinds jaren!’

Buisseyre ziedde van woede en hij verbleekte eerst, maar dan werd zijn gezicht zeer rood. Hij bleef echter zitten. Hij veegde zijn mond af met zijn servet. Hij leunde achterover in zijn stoel.

Trioteignes zei nog, ‘je salaris wordt verminderd tot één derde. Dat levert je nog een salaris op dat meerdere malen dat van je voorganger blijft.’

Trioteignes wachtte enkele seconden. Hij begon aan zijn vis verder te eten. Hij at al het vlees langzaam weg en liet de graten delicaat bloot achter.

‘Je zult je HR President ontslaan. Een reden vind je wel. Binnen de twee dagen moet je iemand benoemen waarvan we je de naam zullen meedelen. Veel van de onethische maatregelen die jullie ingevoerd hebben bij Travtelio zullen ingetrokken worden. Je zult de nieuwe President Personeelsbeleid laten werken zoals hij wilt. Dat zal trouwens ook in zijn contract bevestigd staan, en je zult hem laten doen. Je zult niet tussenkomen, onder geen enkel beding.’

Trioteignes bracht meer stukjes vis naar zijn mond, proefde, at, en ontdeed geleidelijk gans de vis van zijn substantie, zodat een lange, naakte graat, ontdaan van vis, op zijn bord overbleef. Hij zei, ‘die tong was werkelijk heerlijk. Ik zei dus dat je op dit ogenblik Gedelegeerde Bestuurder kunt blijven. Als echter de Travtelio Wolkenkrabber moest gesloopt worden, wat we geloven, dan zal de waarde van het bedrijf nog dieper zinken op de beurzen, en zal Travtelio een vogel voor de kat worden. We weten al welke kat Travtelio als maal zal krijgen, en de overname zal gebeuren met onze goedkeuring. Travtelio zal dan geabsorbeerd worden en de Gedelegeerde Bestuurder van het overgenomen bedrijf wordt overtollig. Ach ja, een laatste punt nog!’

Buisseyre zweeg nog steeds.

‘Vanaf nu,’ zei Trioteignes, ‘vanaf nu, Jean-Gauthier de Buisseyre Thomassin d’Entray; zul je doen zoals wij je zeggen te doen, voor de rest van je leven! Zie je, ik gebruik nu de taal van de

jager, een taal die je kent. We houden een geladen geweer tegen je hoofd, en het enige wat we nog moeten doen is de trekker overhalen om je voor altijd te doen verdwijnen.’

Buisseyre wierp zijn wit servet bovenop zijn Aubrac steak die hij besteld had, maar waarvan hij nog slechts een heel klein stukje had opgegeten. De bruine saus plonsde over het vlekkeloze wit laken van de tafel. Buisseyre sprong recht, zo bruusk dat zijn stoel achterover viel, en hij liep uit het restaurant met lange, zeer snelle schreden. ‘Ja, ja,’ zei Charles de Trioteignes nog zachtjes, nu nog alleen tot zichzelf sprekend, ‘je zult doen zoals wij zeggen, Buisseyre, jij moordenaar. Als wij fluiten, zul je dansen!’ Hij glimlachte gemoedelijk naar de drie mannen aan de andere tafel, die hun glazen ophieven naar Trioteignes. Baron Godelin lachte hard en luid. Ze hadden met spottende ogen Buisseyre zien weglopen van Trioteignes.

Charles de Trioteignes pikte de allerlaatste stukjes vis delicaat uit zijn bord met duidelijke verrukking en liet de graat netjes op zijn bord, onaangetast. Hij dronk de rest van de fles Pommery zelf leeg. De mannen aan de andere tafel hoorden hem tot hun grote verwondering zachtjes “It’s a long way to Tipperary” neuriën door zijn tanden.

Charles vroeg nog koffie, bleef de grillen van het lot aanschouwen, ging dan tevreden uit het restaurant nadat hij van de drie mannen iets verder afscheid had genomen, betaalde de rekening, en maakte een lange wandeling door het oude Brussel. Hij telefoneerde lang met zijn mobilfoon vanuit de Grote Markt naar een nummer in Wroxham, Engeland. Hij besliste nadien opgewekt naar huis te rijden, naar Monique.

4

Diezelfde dag bemerkten toeristen die in de kuststad van Oostende op de zeepier die in de Noordzee drong wandelden, het lichaam van een man gevangen tussen twee machtige houten balken die de pier ondersteunden. Het lichaam lag volledig in het water, was maar zichtbaar geworden door de eb, en het werd heen en weer getrokken door de golven. Hun kreten trokken snel een ganse menigte mensen die naar beneden keken.

De politie werd bijgeroepen en duikers sprongen een uur later in de wilde golven om het lichaam van de verdronken man op het strand te halen. Daar wachtten andere politieagenten en een ziekenwagen. De man was dood, natuurlijk, en inderdaad verdronken. Zijn lichaam was opgezwollen zodat de agenten dadelijk besloten dat de man al een hele tijd in het water had gelegen, langer dan de nacht voordien, en het lichaam was doordrenkt en smeugig geworden door het zeewater. In een achterzak van de jeans van de man vonden de inspecteurs een portefeuille. De plastic identiteitskaart van de man was nog intact. Hij heette Hugo Martin.

5

Drie maanden later zeilde in de Norfolk Broads een kleine boot langzaam over het kalme water van een meer. De boot gleed langzaam met open zeil voorbij de oevers, bijna onder de takken van de overhangende bomen. De oevers waren wild en onaangeroerd, een dichte bebossing van bomen en struiken waar niemand door kon.

Een vrouw lag vooraan in de boot en een man hield het roer en het koord van het zeil aan de andere zijde. De vrouw lag met haar hoofd in de handen naar het water en de struiken te kijken. Ze zag de vogels in de bossen, ze volgde de eenden en de zwanen die vóór de boot uit zwommen en die haar kenden. De vrouw wierp dan broodkorrels en graantjes in het water om

de eenden aan te trekken, en ze lachte zachtjes wanneer de watervogels naar de snuisterijen doken. Meer eenden kwamen aangezwommen. Een witte reiger strekte de nek ver boven het riet uit om nieuwsgierig te kijken naar waar het plotse lawaai vandaan kwam.

De vrouw ging rechtop zitten en ze zwaaide naar de man. Ze lachte van blijdschap. Ze draaide zich weer naar voren en liet een hand in het water hangen om het water samen met de boot te doorklieven.

De vrouw was groot. Ze had lichtblonde haren die bijna wit waren, en een eerder hard en lang gezicht voor deze delen van Engeland. Haar nu bijna zilverwitte haren vielen tot op haar schouders aan één kant. Aan de andere kant vaagde ze de haren geduldig van haar wangen weg. Ze droeg een zijden bloes, een donkere pullover daarboven op met een hoge, dikke boord, een zwarte rok en zwarte laarzen. Ze wierp een flirtende kus naar de man die achteraan zat. Ze keek vurig naar de man met een wel zeer mysterieuze blik, de glimlach van een zwangere vrouw die gelukkig was in die kennis die ze nog met niemand behalve zichzelf gedeeld had. Haar echtgenoot wist niet dat ze zwanger was. Dat zou ze hem vertellen deze avond, bij kaarslicht. De man liet zich een baard groeien, al vond de vrouw de stoppels thans verschrikkelijk. Hij ook lachte naar de vrouw.